OPERA
Q. HORATII FLACCI Venusini, Grãmaticorum antiquiss.

HELENII ACRONIS, ET PORPHIRIONIS Commentarijs illustrata, admixtis interdum C. AEMILII, IVLII MODESTI, ET TERENTII Scauri Annotatiunculis: edita auctius & emendatius, quàm unquam antea, per GEORGIVM FABRICIVM CHEMNICENSEM.

Ex DIOMEDIS etiam Obseruationibus, indicata in Odis Carminum genera sunt, & menda in ijsdem sublata.

ADAMVS SIBERVS.

Horatianos, hieme nuper barbara,
Interpretes, grauedo frigida, & mala
Quassarat adeò tussis: obtusas scholis
Audire nemo posset ut legentium
Voces: at expulere postquàm pectore
Tussim, loquuntur ut expeditè? raucitas
Vt abijt omnis? ocymo hoc debent tuo,
Debent & urticæ, recurasti quibus
Eos Georgi. qua tibi grex Musicus
Grates agit pro cura, agetq; barbitos
Horatij Donec sonabit aurea,
Satyraq; mores carpet arguta improbos.

Huc quoque accedunt Ioan. Hartungi in omnia Horatij opera breues obseruationes, quibus docet potissimum ubi hic noster Græcos imitatus sit.

Interpretes reliqui Poëtæ huius, in altero huius uoluminis tomo tibi exhibentur.

Cum gratia & priuilegio Imperiali.

BASILEAE.

CHRISTIANVS LOTICHIVS.

Obrutus innumeris iamdudum ſordibus Acron,
  Aſpicio uultu candidiore diem.
Sed quòd adhuc cernis liuentia morſibus ora,
  Temporis has læſit uis inimica genas.
Nanq; peregrinas mutilato corpore ueſtes,
  Qui fuerim, potui ſcire nec ipſe, tuli.
Inde ferens plagas & tot conuicia linguæ,
  Errorum Critico iudicor ore reus.
Quod potui, quantumq; mihi mea contulit ætas,
  Id tribui libris Flacce canore tuis:
Si tamen ex omni perfectum parte requiris,
  Qui uacet erratis, dic precor, ecquis erit?
Tu quoq; noſtra legens, nimiũ dum ſingula penſas,
  Quæ fieri nobis conſpicis, ipſe time.
Quis tamen ad ueterem, ſi quæris, lucis honorem
  Extulerit turpi lumina noſtra ſitu:
Fabricius uatum decus immortale piorum,
  Quòd uideo lucem terſior, ipſe dedit.
Meq; quibus ſcatui mendis, meliora reponens,
  Eruit, antiqui codicis uſus ope.
Ergo uolans liquidas rediuiuus in ætheris auras,
  Vindicis extollo nomina magna mei.

GEORGIVS FA[illegible]

[illegible]

& prudentiſsimis Patribus, Coſs. & Senatoribus Annebergenſibus, S. D.

ERCVLEM ferunt & Augiæ ſtabulum purgaſſe, & cum Antæo eſſe luctatum, magno labore, & periculoſo certamine: non minus ego negocij ac moleſtiæ (ſi magnis parua, militaribus ſcholaſtica conferre licet) in purgandis à ſitu ac ſordibus, interpretibus Horatianis conſumpſi. Sed dum, ueluti Augię intentus, & amiſſa inſtauro, & corrupta emendo, & diſsipata colligo, quaſi cum Antæo ſimul luctandum eſt, quem nec ſatis in altum ualeo attollere, neq; ut terram attingat, dimittere audeo. Nam nec integro uoto in ſingulis reſtituendis, potiri potui, neq; tamen quantum poſſem & licebat, officio deeſſe uolui. Illud autem laboris genus, cùm non modò uoluptatem nullam afferat in tractando, ſed gloriam etiam exiguam, quamuis præſtiteris aliquid, adiungat: tamen ad id manus admoui cupiditate iuuandi eos, qui in literarum ſtudijs uerſantes, meliora aut neſciunt, aut non habent, aut à ſuis expectare nō poſſunt. Accedit aliud multò difficilius onus, quòd ij qui ueterum ſcripta in aliquem nitorem reducūt, quamuis commodent laboremq; minuant nō paucis, plerunq; tamen pro ſtudio contemptum, pro benefactis conuicia reportent, & potiſsimum ab ijs, qui cùm neq; benefacere poſsint, nec prodeſſe didicerint, adeo tamen faſtidioſè delicati, ac moroſè improbi ſunt, ut nihil rectum putent, niſi quod ipſi fecerint, nihil probent, niſi quod ipſis placuerit: quorum iniuriam & imperitiam meritò accuſat Terentius Comicus, & exagitat noſter hic Satyricus: quamobrem ego quoq; talium hominum calumnias, diſsimulando tacendoq; reprimam, uel potius contemnendo conuincam. Dicam autem id quod ad hoc negocium pertinet, primū de interpretibus Horatij, & quot fuerint, & quo numero hactenus habiti ſint: tum adiungam deinceps nonnihil de ratione inſtituti & laboris mei. Interpreres Horatiani ex uetuſtiſsimis fuerunt quinque, C. Aemilius, Iulius Modeſtus, Terentius Scaurus, Helenius Acron, Porphyrio. De Aemilio & Modeſto accepimus è fragmento codicis uetuſti, uitam Horatij continente, quod editioni ſuæ præpoſuerunt Baſilienſes. Caium Aemilium optimè omnium commentatum, in eodem fragmento legitur: & Iulium Modeſtum, artis ſcriptorem fuiſſe diſertiſsimū dicit Chariſius. Scauri autem decimum in Artem poëticam librum, idem adducit. Helenium Acronem bis citat Porphyrio, Porphyrionem Priſcianus. Diomedem Carminum genera in odis ſingulis annotauiſſe conſtat. De carminibus

Horatianis præterea scripserūt Cæsius Bassus, cuius fragmentum extat: & accuratissimè omnium Attilius Fortunatianus, quem edidit Ian[illegible]rhasius, uerum adeo mutilum atq; corruptum, ut cum libri Grāmaticorum ueterum omnes recusi sint, uni huic nemo admouere manū ausus fuerit. Præterea de personis Horatianis aliqui ex antiquis scripserunt, quorū bis mentionem facit ad primi libri tertiam Satyram Porphirio, intelligens uidelicet eos, qui ex professo fabularum & historiarum obscuritatem sunt interpretati: cuiusmodi commentarios etiam Tib. Claudium Donatum edidisse in Virgilium, ipsius ad Maximum Donatianū filium, epistola testatur: sed & horum interpretum, & trium quos nominaui priorum Aemilij, Modesti, Scaun scripta penitus interierunt: nisi aliquæ (ut ego suspicor) annotatiunculæ sint commentarijs Helenianis admixtæ. Nam in unum locum sæpissimè binæ, interdum tres plures'ue expositiones leguntur, neque semper unius generis: similiter de una eademq; historia diuersæ proferuntur sententiæ, ut de Fannio Quadrato poëta Romano, in Sermonibus: de Tyrtæo Atheniense, in Arte poëtica. Omne autem reliquum quod est, id Helenio & Porphirioni asscriptum fuit. Verum utriusque libri adhuc sunt mutili, desideratur enim Narratio Porphirionis de uita Horatij, cuius ipse mentionem ad Sermones facit libri primi, Satyra sexta: desiderantur græca epigrammata, quæ ab eodem commentatore aliquoties adducuntur, & plurima fortasse alia. Scriptoribus autem antiquis quātùm tribuendum sit, multi ante nos uiri eruditissimi docuerunt: quanquam & illi ipsi ut tempore & ætatibus, ita ingeniorum & doctrinæ uarietate, & ipsa uoluntate, nō parum inter se differunt. Inter cæteras autem non minima laus interpretis est, modus quidam in doctrina: nam in rebus simplicibus interpretationes insolentes quærere, in apertis nugari, hominis est abutentis literis & otio: declamationes autem inserere, aut uillulas suas laudare, aut his alieniora afferre, uel gloriolæ cupidi, uel rerum nimium inopis. Historias & fabulas, quoniam à Grammatica expositione separarunt nonnulli, & in libros proprios retulerunt, eò breuiores fuerunt cæteri, ijsq; omissis & uerborum interpretationem, & ordinis indicationem, & sententię quasi enodationem curiosius inuestigarunt. Etenim ut nobis, qui literas docemus adolescentes, faciendum sæpenumero est, ut apud alios auditores aliud dicamus: idem à ueteribus fuisse obseruatum apparet: in qua re suo quisq; iudicio, temporis & loci ratione habita, usus est, ut mea fert opinio: iustos enim scribere commentarios, magni & ingenij & exercitationis est. Ego autem nihil conqueror magis, quam quod interpretes isti nō modò non integri, sed ne emendati quidem satis ad hanc ætatem peruenerint. Quòd si esset factum, minus in ijs errorum inueniretur, minus interdum ineptiarum: nam inueniri non nego: sed illud quidquid est, & cognosci facile potest, & non attribuendum hominibus eruditis est, sed temporum uitijs, quibus barbariei fœditate & luto, multis seculis omnia fuerūt contaminata. Priscos aūt in hunc poëtam commentarios eiusmodi iniuria & calamitas si non attigisset, ut ad Heresbachium aliquando scripsit Bentinus, facile pateremur recentiores quosdam interpretes obsolescere. Hactenus de interpretibus, quorum ad nos uel scripta, uel nomina tantùm peruenerunt, quoq; ij numero habendi, satis

mihi

mihi dictum sit: nunc aliquid de studio laboreq; meo sine arrogantia adijciam, ut & ijs, qui benè meriti de me sunt, gratiam, si possim, referam, & studiosis simul, quid effecerim, paucissimis aperiam. Q. Horatium Flaccum, poëtam præstantissimum, principem apud Romanos Lyricum, & Satyricum facetissimum, & suæ artis doctorem sapientem, lectione inprimis dignũ, & adolescentibus explicandum semper iudicaui, neq; decedo de sententia: sed quia lectorem requirit uigilantem, uetenim expositiones omninò adhibendæ sunt, sine quibus loca obscura assequi, & ueteres quasdam historias intelligere, est difficillimum, etiam literato & exercitato uiro: quo adiumento ut excellenti ingenio preditis fortasse opus nõ est, ita de me aut mei similibus hoc dictum uolo intelligi. Cùm autem interpretum Horatianorum libri corruptiores fuerint, quàm ullius adhuc Latini scriptoris monumenta fuisse compererim, multis sæpe locis, & in Italia & in Germania codices manuscriptos inquisiui. Duo tamen exempla nactus sum alterũ ab ornatissimo & doctissimo uiro Vuolfgango Vuertero Equite Turingo: quod quia integrum non fuit, exiguũ quidem, sed aliquem usum in emendandis poëtę carminibus attulit, & interdũ sententiam confirmauit meam. Alterum ad me ante biennium misit Illustris atq; amplissimus uir D. Georgius, Anhaltinus & Ascaniensis princeps: cuius obitu et Ecclesia Christi, & Saxonum respublica iacturam maximam fecit: qui liber mihi loco Lydij lapidis aut Carystij fuit: quo si priuatim ipse tantùm ad ostentationem uterer, uerebar ne Musas iratas haberem, quarum etiam communi sermone dicuntur esse candidæ & apertæ ianuę, & aditus ad ipsas liberales & facillimi. Eius codicis beneficio, ut nihil de sublatis mendis, nihil de restitutis quæ transposita aut mutilata erant, commemorem, accesserunt ad Odarũ commentationes non pauca, ad Artem poëticam multa, ad Sermones plurima: adeo ut si nostram hanc editionem ad alias comparaueris, nouã quodammodo esse experiaris: ueruntamen ita me nemo suspicetur dicere, aut inuenta in hoc libro, quæ hactenus defuerint, omnia, aut correcta, quæ minus benè habuerint, omnia: sed hoc minimè uarium aut superbum est, me huius libri integritatem, copiamq; secutum, multò quasi habitiorem, & nitidiorem in palæstram literariam producere Acronem Helenium: in Porphitione ex paucis membranis antiquis, emendaui tantùm aliqua, addidi pauca, dissipata, ut spero, collegi omnia. In epistolis nihil à codice antiquo auxilij fuit, id quod expetebã maximè, ptopter disputationes & διαλογισμὼς, uerbis subobscuros: conatus tamẽ sum, aptè distinguendo iuuare intelligentiã, Porphirionis admonitu, qui quodam in loco scribit personarum sermones, ne quem insolentia turbaret, duobus interpositis punctis, notatos fuisse: fuit enim in minimis quoque rebus, utilitatem præclaram habentibus, prudens & arguta ueterum sedulitas. Sed & hac de parte, quod ad meas operas attinet, satis. De ordine librorum Horatij etiam sentiendum rectè est: & is, quem editiones Germanicæ contra Aldi & Asulani codices habent, retinendus uidetur, sic, ut primo loco ponantur Carmina, altero sequatur Ars poëtica, proximo Satyræ, postremo Epistolæ: has enim extremò scriptas, Porphirio confirmat, & libri uetusti. Scaurus Artem poëticam inter Epistolas numerat, & ad operum reliquorum finem adiungit.

 Quod

Quod si materiæ spectes ordinem, concedi sanè illi potest: sin tempus, quo poëta edidit, consideres, nihil mutandum est. Hunc cũ suis interpretibus nobilissimum poëtam uobis, Patres optimi, præcipuè nunc offero, duplici de causa, una, quòd bonarum artium studijs honorem habetis eximium, id quod nuper pulchris ædificijs, in extruendo à fundamentis ludo nouo, declarastis: altera, quòd uobis obligatus sum magno & antiquo beneficio, nam studijs adolescentiæ meæ & magistrũ præbuistis, & aliquot annorum hospitium, cùm Ioan. Riuium, uirum præstantissimum, cum alijs multis & externis & uestratibus adolescentibus, & eius collegam, uirum optimum, Matthiã Marcũ Dabercusium studiosè audirem. In spem itaq; uenio, quòd & meum de uestro erga rem literariã amore iudicium, sitis humaniter comprobaturi, & uoluntatem beneficij remunerandi dono literario ostensam, æquis & libentibus animis accepturi. Valete. E ludo Illustri Misenæ, IIII. Idib. Martij. Anno à nato Christo M. D. L V.

AVCTORVM QVI AB HORATIANIS *interpretibus adducuntur,* CATALOGVS.

Aelius Lamia Togatarum scriptor.
Afranius Togatarum scriptor.
Alcæus, poëta Lyricus.
Anacreon.
Antimachus, hic quatuor & uiginti impleuit uolumina de bello Thebano, antequã duces septem ad obsidionẽ perduxit.
Antonius Rufus, Togatarum scriptor.
Aristotelis interpres.
Aristoxenes.
Asconius Pædianus
De uita Sallustij.
Augusti Cæsaris
ad Horatium epistola.
Callimachus poëta
Catius Epicureus
De natura rerum & de summo bono libri IIII.
Cato Censorius.
Catullus
Cicero in
Corneliana.
Flacciana.
Cn. Melissus Togatarum scriptor.
Cõmentator, incerti nominis.
Demosthenes.
Dionysius.
Ennius in Annalibus
Epigrammata Græca.
Fannius Quadratus Satyricus.
Fundanius Comicus.
Furius Bibaculus poëta
Pragmateia belli Gallici.
Homerus
Qui de Horatianis personis scripserunt, uetusti interpretes.
Iuuenalis.
Licinius, quanquã hoc nomen corruptum arbitror.
Liuius.
Lucanus.
Lucilius Satyricus.
Lucilius Tragœdiographus.
Lucretius.
Mæuius poëta.
Menander.
Nauij uatis libri.
Neoptolemus grammaticus.
De arte Poetica.
Ouidius
Persius Flaccus
Petronius.
Philodemus Epicureus.
De sua secta.
Plautus.
Pollio.
Põponius Tragœd. scriptor, in
Ariadne
Atalanta.
Sisypho.
Pomponius Togatarũ scriptor.
Priscianus.
Publius.
Q. Atla Comicus, in
Materteris.
Sappho lyrica
Sallustius.
Seruius magister urbis
Suetonius Tranquillus in librõ
De Augusto Cæsare, qui est alius ab eo, qui extat: uel qui extat non est integer.
De lusibus puerorũ, ex quo aliqua adducit & recitat Ioan. Tzetzes.
Sibyllæ libri
Statius.
Tacitus
Theotistus grammaticus, cuius frequẽs apud Priscianũ mẽtio
Terentius.
Titurius.

Var-

Varro Satyricus.
Varro.
De disciplinis.
De lingua Latina.
Rerum diuinarum.
De uirgula diuina.
Varus Tragœdus.
Idem scripsit Panegyricū D. Augusto, ex quo duos uersus inseruit poëta noster.
Virgilius.

Q. HORATII FLACCI VITA ex antiquis membranis.

Q. Horatius Flaccus libertino patre, natus in Apulia, cū parente in Sabinos migrauit. Quem cum pater puerum Romam misisset in ludum literariū, parcissimis eruditus impensis, angustias patris uicit ingenio, coluitq; adolescens Brutum, sub quo Tribunus militum, ciuili bello militauit, captusq; à Cæsare, post magnum tempus, beneficio Mecœnatis non solum seruatus, sed etiam in amicitiā receptus est. Quapropter Mecœnati & Augusto in omnibus scriptis suis uenerabiliter assurgit. Scripsit Carminum libros quatuor, Carmen seculare, Epodon, De arte poëtica, Epistolarum libros duos, Sermonum duos. Commentati sunt illum Porphirion, Modestus, Helenius Acron, omnium optimè C. Aemilius.

INDEX, IN HORATIum in Acronis & Porphyrionis tum aliorum authorum commentaria, rerum & uerborum utilis & copiosus.

anyti

C

cardines

certi

conse

c crustu-

D

E

G

gladia-

humana

imperatiuæ

L

M

N

P

pedum

Q.

R

Robora

ſenex

ſol &

ſtoicorum

T

ungues

FINIS.

ERRATA.

Pagina 5. linea 41. religionis legendum est. 11.8 *focum*. 12.26. *percunctatur*. 39.8. *patriam*. 74.5. *secessu nemoris*. 708.11. *filo*. 714.11. *Martem respexit*. 726.15. *Pherecratius qui*. 761.43. *exca*. 775.39. *propria Herc*. 831.35. *innabilis undæ*. 858.10. *nihil habentes*. 860.28. *omnia animad*. 925. *antepenultima, Genius de quo*. 961.7. *Nam autem*. 965.6. *detraxit pellem*. 991.2. *qui rete*. 1081 *ult.* κυνδύνων. 1142.29. *Qui cogit*. 1143.7. *ut ursum*. 1206.16. *uerá, alterum, cum proprium uerbum translato, alterum, &c.* 1272.2. *Aratum*. 1279 *ult. grauiter ferebat quod reo*. 1345.41. ἄκαιρος αὐτοῖ.

FINIS.

Martinus à Neuhausen Lectori Salutem.

VM intellexissem, Lector optime, Henrichũ Petri manus excudendo Horatio denuò admoliri, adeoq; hinc inde adnotatiunculas Reipublicæ literariæ caussa, cui prouehendæ dies noctesq; incũbit, quibus ille instructior, locupletior ac commendatior exiret, circumspicere & uenari, operępreciũ me facturũ arbitratus, si Ioannis Hartungi, cuius disciplina ad aliquot annos fideliter usus, in eum Autorẽ obseruationes has, breues quidem, sed tamẽ mirê, mea sententia, cãdidas & exquisitas, communicarem. Ad quam rem cum non uulgares quidã nostri ordinis homines me hortarentur, atq; ipse Typographus etiã captaret, tradidi, ea spe, fore prorsus, & si tu percurras, non solum illius uitij ingenium, tanquã ex unguibus leonem, quod aiunt, sis deprehensurus, uerum etiam has qualescunq; adnotationes unicé amplexurus. Interim illas tibi quam commendatissimas esse optarim, atq; meum etiam factum hoc, qui citra illius uiri adsensum publicandas obtrusserim, probari. Vale quàm fœlicissimè. Ex Friburgo Brisiacorum V. Calend. Aprilis.

IDEM LECTORI.

Quandoquidem magnis non solum gratia lector
Verum etiam exiguis rebus adesse solet.
Non tibi debebit, quia paruum, uile uideri,
Aut prorsus Scholion. quod modo prodit, iners.
Ergo parasse, manu nec non uersasse frequenti,
Crede mihi magni muneris instar erit.

In Q. Horatium Flaccum, Ioan. Hartungi Annotat.

ODA I. LIB. I.

VIuerem Olympicum. Prouerbium consule. Citra puluerem. Ioue frigido. Adfectauit græcum Sub dio ζεὺς δῖος.

ODA II.

Erycina ridens. Forte idem uult quod Græci φιλομειδὴς, id est, amans risum.

ODA III.

Aes triplex. Prouer. Ferreus aheneus.

ODA IIII.

Mors æquo pede. Græcatur. Nam ὁμοίιος θάνατος Odyss. γ. Homero describitur. Lege Quintilianum libro 8. capite 6.

ODA VI

Tunica adamantina. Homer. χαλκοχίτωνα dixit Odyss. α. & aliâs.

Tytiden superis parem. Græca epitheta ἰσόθεος θεοείκελος.

g Cedere

Cedere nescij. Lege Homerum Iliad.α.&ι.

ODA VII.

Aptum equis Argos. Græcum reddidit ἱππόβοτον ἱππόβοτ☉ Iliad.β. Euripid. in Phenifs.

Dites Mycenas. Homerum æmulatus, qui Odyſs.γ. & Iliad.κ. πολυχρύσοιο μυκήνης dixit.

Optime Lariſſę, Forſan et hoc ex Homero, qui ἐριβώλακ☉ Iliad.β. et ρ.

Teucer Salamina patremq́ꝫ. De iſto exilio Teucri lege Homer. Iliad. θ. & Sophoclis Aiacem.

Patiens Lacedæmon. Cõſule Cœlium libro 18. capite 1.

O fortes, peioraq́ꝫ paſſi. Homerũ imitatus Odyſs.μ. ὦ φίλοι οὐ γάρ πω τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν.
ὦ μὲν ποτόδε μεῖζον ἔπι κακόν, &c.

Iterabimus æquor. Vide libro 1. Copiarum Eraſ. capite 57.

ODA VIII.

Patiens pulueris &c. Alludit Pro, Nec compluitur neq́ꝫ ſole aduritur.

ODA IX.

Dyota. Vaſis genus à duabus anſis δίωτα.

ODA X.

Virga aurea. Prouerb. Virgula diuina. Vide Odyſs.ε.&. Iliad.ω.

ODA XI.

Vt pati melius. Pro ut patiaris, gręca conſtructione ὡς πάσχειν.

ODA XII.

Occulto æuo. Eraſmi Dialogũ in Colloquijs lege q inſcribit Philod.

ODA XIIII.

O nauis referent. Oda tota ἀλληγορία. Pete Quintili. libro 8. capite 6.

ODA XV.

Celerem ſequi Aiacẽ. Alludit ad ποδάρκης & πόδας ὠκύς.

Sciens pugnæ. δαΐφρων Græci una uoce dicunt.

Comes Orionis. Penultima lõga cum Marone lib.3. uſus. Armatumq́ꝫ auro circumſpicit Oriona, Atq́ꝫ iidẽ Homerũ ſecuti Odyſs.ε. & σ. ὠρίωνα δολιχόν. Ouid. corripuit libro 8. Metamorph. Strictumq́ꝫ Orionis enſem, ac magis ſecundum Analogiam mea opinione.

ODA XVIII.

Centaurea. Ex Homero fortaſſis Od.φ. traduxit. οἶνος καὶ κένταυρον, etc. ἄασεν ἐν μεγάροις ἐς λαπίθας ἐλθόντα.

ODA XXIIII.

Cari capitis. Græci φίλη κεφαλή.

ODA XXVII.

Theſſalis uenenis. Prouerb. Theſſala mulier.

ODA XXVIII.

Terræ menſorem. Græcã uocem Geometrã exprimit γεωμετρεῖν enim metiri terram eſt.

ODA XXIX.

Icci beatis nunc Arabum. Prouer. Arabum Gazæ.

Pronos relabi riuos. Pro. Surſum uerſus fluminum feruntur fontes.

ODA XXXIII.

Fretis acrior Adriæ. Prouerb. Iracundior Adria.

ODA XXXIIII.

Valet ima ſummis mutare. Illi cognatum, ὁ θεὸς τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ καὶ τὰ ταπεινὰ ὑψηλοῖ. Simile eſt in limine Heſiodi legere.

ODA XXXV.

Clauos trabales. Prouerbiũ: Herculanus Nodus, & Cœlius.

ODA XXXVI.

Vincat Amyſtide. Prouerb. ἀμυστὶ πίνειν lege.

ODA XXXVIII.

Perſicos adparatus παροιμιακῶς Crœſo ditior.

Secundus liber Odarum.

ODA I.

Incedis per ignes. Prouerbialiter: Vide Chiliad. Per enſes per ignes.

Xeno-

Xenophon in Simposio idē usurpauit καὶ μετὰ σοῦ διὰ πυρὸς ἰοίην.

ODA II.

Gadibus. Prouer. Vltra Gades. Et, Ad Herculis columnas.

Cyri solio. Cælius locum declarat libro 5. capite 6.

ODA IIII.

Tecmessæ. Lege Sophoclis Aiacē, Habuerunt uerò singuli duces singulas concubinas, excepto Menelao. Curautē id, uide Athenæum lib. 13.

ODA V.

Immitis uuæ, id est, immaturæ ἀλληγορικῶς, queādmodum & Lucianus alicubi ὄμφακας appellat.

ODA VI.

Viridi certat. Græcatur iterum. Nam Græci μάχομαι σοὶ dicunt.

ODA VII.

Denso aëre. Oeconomia Homeri ca apud quē Venus & Apollo Aeneam aliosq; circumfusa nebula occulūt, eripiuntq; à periculis, Ilia. 5. uide.

ODA IX.

Desine mollium querelarū. Iliad. α. λῆγε χόλοιο. Adfectauit græcam cōstructionem.

Ter æuo. De Sene. Prouerbialiter mea quidē sententia, effœto & capulari, & quē Græci τύμπολον καὶ τυμβογέροντα uocant. Per æuū aūt γενεὰν accipit, quæ κατὰ τοὺς παλαιοὺς τριάκοντα ἔτη μεθ' ἃ τελεῖτε ὁ ἄνθρωπος, ὡς φησὶ Ἡσίοδος. Errāt ergo qui autumāt Nestora trecentos annos uixisse. Vide Herodotum Euterpe, & Fauorinū.

ODA XI.

Curas edaces. Significāter græcā uocem reddidit μελεδῶνας, id est, conficientes membra. Quāquam & Latinis æque fœliciter curæ uidentur dici quasi cor urentes.

ODA XIII.

Nefasto die. Græci appellant eiusmodi dies ἀποφράδας. Cœlius lib. 14. capite 9. Prouerb. Nefasti dies.

ODA XIIII.

Cæcuba. Strab lib. 5. Καίκουβον εὐοινεῖ, τάτην ἄμπελον τρέφει. Pro generosissimo accipitur hic τροπικῶς.

Pontificum cœnis. Cœlius libro 7. cap. 26. pro magnificis & splendidis.

ODA XVI.

Tenui salinum. Theocritus Idyll. ultimo σὺν ἁλὶ δ' ὀλίας

ODA XVII.

Columen&c. Prouerb. Columen familiæ.

Liber tertius. ODA I.

Fauete linguis. εὐφημεῖτε. Vide Pro. Prophani obdite ostium.

Districtus ensis. Damoclen innuit. cuius etiam Persius Saty 3. & Cicero libro 5. Tusculan. quæst mentionem faciunt. Et magis auratis pendens laquearibus ensis.

ODA V.

Cœlo tonantem Iouem. Græcè ὑψιβρεμέτης.

ODA XVI.

Vide 2. lib. Copiarum Eras. Et Prouerb. Orci galea.

Vir Macedo. Pro Macedon. Lege Priscianum lib. 6. cap.

ODA XIX.

Sacro sub Ilio. Homerus ἱερὴν alicubi uocat, id est, Magnam Troiam. Nam sacrum Græci quod ingens est appellant.

ODA XXIIII.

Thesauris Arabum. Prouerbium: Arabum Gazę.

Vagas rite trahunt domos. Videtur ἁμαξόβιος Græcū nomen circumscribere. Prouerb. uide. Hamaxobij.

ODA XXVII.

Centum oppidis. Homer. ἑκατόμπολιν Cretam Iliad. ζ. uocat. Raua lupa. Cœlium lege lib. 13. cap. 8.

Oscinem coruum. Crinitum pete lib. 21. cap. 15. Dicebātur autem aues

quæ ore augurium siue auspicium dabant. Præpetes quæ uolatu. Græcè τανυπτέρυγες. A. Gell. libro sexto, capite sexto.

Eburna porta. Macrob. lege, libro primo, capite tertio in Somnium Scip. Et Homerum unde est traductum Odyss. τ.

Abstineto irarum. Homer. Iliad. α. λῆγε χόλοιο. supra indicatum est.

ODA XXIX.

Fumum beatæ Romæ. Alluditur ad Græcum Odyss. α. καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι ἧς γαίης.

ODA XXXI.

Vitabit Libitinam. Cœlius lib. 29. cap. 18. locum exponit.

Regnator populorum. Linacer libro sexto. Regnant populorum legit, Græcorum constructione, qui dicunt βασιλεύουσι. Rectè ne an secus, uiderint alij. Mihi quidem non displicet, quod animaduertam Horatium crebrò Græcari.

Lib. IIII. ODA V.

Custos gentis. Homerus οὖρον λαῶν. Iliad. β. principem seu regẽ uocat.

ODA VIII.

Tripodas. Cœlium consule libro octauo, capite decimoquinto. Et Homerum Iliad 9 & 23.

Dignum laude uirum Musa uetat mori. Pindarus Encomio octauo. Olympiorum ἄεθλα λάθεται ἄρμενα πράξας ἀνήρ.

ODA XII.

Impellunt animæ lintea Thraciæ id est, uenti, auræ, Græcum est. Nam ἄνεμος Græcè uentum significat.

Cælata uirtus. Prouerb. Occultæ Musices nullus usus.

ODA XV.

Custode rerum Cæsare. Supra adnotatum est Græcum esse οὖρον.

Epistola II.

Certantem purpuræ. Græcè dictũ non Latinè. Supra. In partem? Græcismus, ἐν μέρει, idest, uicissim.

Afra auis. Prouerb. Vide Afra auis.

Attagen. De attagene Pro. Attagen. Et Attagene nouilunium.

Calendis ponere. Lege Alciatum Disp. lib 3, cap 1: Et Aristopha. Nebulas. ἐγὼ δ' ἀπόλλυμαι ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην εἰκάδας εἰ γὰρ τόκοι χωροῦσιν, &c.

ODA III.

Perunxit Iasonẽ. Vide Apollonij libros Argonauticorum,

Herculis inar sit. Vide fabulam Sophoclis quæ inscribitur Trachiniæ.

ODA V.

Cœlo diripit, Alluditur ad Prouerb. Lunam detrahere. Quorsum etiam 8. Eclog. Maro. Carmina uel cœlo possum deducere lunam.

ODA VIII.

Languet fascinum. Cœlium lege lib. 4. cap. 6.

ODA IX.

Conopeum. Grapaldum uide lib. 2. cap. 6. Quid Conopeum & locum allegatum simul.

ODA XII.

Hircus in alis. Prouerb. Anus olet hircum.

ODA XV.

Pythagoræ renati. Hoc Epitheto poëta ad μετεμψύχωσιν Pythagoræ alludit. De qua Cœlius libro nono, capite uicesimo primo.

Formaq; uincas Nirea. Prouerb. Nireo formosior. Homerus in Catalogo nauium νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ ἴλιον ἦλθε.

ODA XVII.

Homicidam Hectorem. Ex Homeri Iliad. α. est, ὑφ' ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.

Laboriosi Vlyssis. Græcatur ταλασίφρων enim aliquoties apud Homerum dicitur.

Lib.

Lib. I. Serm. Satyr

De Satyra lege haud indigna apud Floridum libro primo Succis. capite 15.

Sermones cur Horatius suas Satyras appellarit, uide Floridum libro 3. cap. 8. Succisiuarum lectionū. Quod humili stylo & non sublimi, qui Heroicos decet, scriptæ sunt.

Qui fit Mecœnas. Mire sedatum exordium, uide Floridum. Ex abrupto Iuuenalis Sēper ego auditor &c. Persius concitatius orditur, O mores hominum.

Nescis quid ualeat numus, quem præbeat usum, panis ematur &c.

Simile apud Theocritum. ἐν χάρισι extat.

δαιμόνιοι, τί δὲ κέρδος ὁ μύριος ἔνδοθι χρυσὸς

κείμενος. οὐχ ἅδε πλούτου φρονέουσιν ὄνασις.

ἀλλὰ τὸ μὲν ψυχᾷ, τὸ δὲ καί τινι δοῦναι ἀοιδῶν.

πολλοὺς δὲ εὖ ἔρξαι πηῶν, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλων &c.

Venales inter. Venales nouitij serui qui prostant, quorumq́ opera est uenalis. Lege Cœlium lib. 25. cap. 19. Alciatum in tres poste. Aut I. consule pagina 113.

Satyra II.

Fabula quæ miserum. περίφρασις est τοῦ ἑαυτὸν τιμωρουμένου.

Rufillus &c. Prouerb. Vide Pastillos Rufillus olet.

Satyra III.

Omnia magna loquens. Prouerb. Ne magna loquaris.

Eadem trutina. Prouerb. Eadem pensare trutina.

Vitijs nemo. Prouerb. Nemo sine crimine.

Satyra IIII.

Nabis sine cortice. Prouerb. Sine cortice natare.

Loliginis. Pro. Succus loliginis.

Satyra V.

Parochi. Vide Alciatū lib. primo prætermissorū, de hoc loco, & quid uelit uox parochi.

Deos securum æuum. Respicere uidetur ad Homericum Odyss. ε. & illud ζ. qui θεοὺς ῥεῖα ζώοντας describit.

Nacca. Persius Satyra tertia. Non pudet ad morē discincti uiuere Naccæ. νακκὶ Græcum uide.

Satyra VII.

Hectora. Priamiden. Homerum Iliad. χ. lege.

Licio Glauco. Contrarium exemplum. Vide Homerum Iliad. κ.

Satyra IX.

Ventum erat ad Vestæ. Ellipsis Græca, qualis illa apud Homerum Iliad. ζ. ἢ ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται.

Sic me seruauit Apollo. Sumptum ex Homero, ubi alios atq; alios Apollo liberat, Agenorem. Iliad. φ. ἀλλ' ἐξήρπαξε κάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῷ. Et Iliad. ε. Aeneam γινώσκων ὅ οἱ αὐτὸς ὑπείρεχε χεῖρας. Hectorem Iliad. ο.

Aotestari. Ciuilis uox. De hoc loco explicato lege Budæi annotationes posteriores in Pandectas.

Curtis Iudæis. Aliâs recutitos aliâs Apellas uocat, Circumcisos innuens.

Satyra X.

Post mediam noctem. Cœlium uide libro uicesimo septimo, capite nono. Et Theocritum in Europa. νυκτὸς ὅτε τρίτατον λάχος ἵσταται ἐγγύθι δ' ἠὼς ὕπνος ὅτε γλυκίων μέλιτος βλεφάροισιν ἐφίζων.

Et εὖτε καὶ ἀτρεκέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων.

Nempe in cōposito. Floridi cōsule

Apologiam in linguæ latinæ calumniatores, de præsenti loco.

Molle atque facetum. Quintilianũ lege lib. 6 cap. 4.

Lib. II. Satyra III.

Dij tibi dent. Homericum adparet esse ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ἐκπέρσαι πριάμοιο πόλιν ἐῢ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι.

Aiax ab Achille secundus. Homerus Iliad. β. ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἦεν τελαμώνιος αἴας. ὄφρ' ἀχιλλεὺς μήνιεν· ὁ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν.

Mille ouium insanus. Sophoclẽ in Aiace lege. Vnde hoc traductum uidetur ἐφθαρμένας γὰρ ἀρτίως εὑρίσκομεν λείας ἁπάσας καὶ κατηναρισμένας.

Inclytum Vlyssem. Ex eadem poëtæ fabula καὶ ἐλόντα μὲν ἔσθ' ὅτε δισσοὺς ἀτρείδας αὐτόχειρ κτεῖναι.

Eundem locum apud Iuuenalem reperies uersum Satyra 14. Hic boue percusso mugire Agamemnona credit.

Vxore & gnato. τεκμήσσα & εὐρυσάκης.

Ne quis humasse uelit. Sophocles in Aiace, unde est hoc: τὸν δὲ τὸν νεκρὸν χεροῖν μὴ συγκομίζειν ἀλλ' ἐᾶν ὅπως ἔχει.

Et paulò post. ὅ φησι ἐάσειν τὸν δὲ τὸν νεκρὸν ταφῆς ἄμοιρον ἀλλὰ πρὸς σοὶ ἂν θάψειν. &c.

Aulide natam. Euripidem pete in Aulica Iphigenia.

Tuscus uicus. Fuit Romæ Tuscus uicus ubi scorta & infames habitarunt. Vide Plauti Cistellariam. Et Cœlium alicubi.

Alexandrum item Neapolitanum lib. 2 cap. 18.

Quæ res in fenecꝗ modum. Egregius Syllogismus in quo maior Gnomica est. Quæ res in se &c. Minor. In amore hæc omnia insunt. Cõclusio: Hoc si quis laborat. A pugnantibus. Est autem ex Terentij Eunucho locus Act. 1. Sce. 2.

Excludit, reuocat. Eundem locum Terẽtij ex Eunucho Persius expressit, Satyra 5. At si nocet, haud mora, dicas, Quid nã igitur faciã? ne nunc eum accersor, & ultro supplicet, accedam? Erin quarta Tusculana apud Ciceronem extat.

Cubitale, focalia. Quid focalia, explicat Cœlius libro decimo octauo, capite decimo.

Atꝗ ignem gladio. Prouer. Ignem gladio ne fodito.

Sapientum octauus. Prouerbia uide. Tertius Cato, Et Sapientum octauus.

Satyra IIII.

Molle Tarentum. Macrobium uide de loco libro 3. cap. 18. Satur Fur ra ligurit. Ligurire est decoquere, prodigere, ἀλιγυρόν, id est, suaue &c.

Satyra V.

Cassia nuce. Prouerbiũ: lege. Vitiosa nuce non emerim.

Satyra VI.

Dij melius fecere. Prouerb. pete Bene sit.

Amico Hercule. Simile habet Persius Satyra secunda. O si sub rastro crepet argenti mihi seria dextro Hercule. Prouerb. Vide Dextro Hercule.

Ad puteal cras. Lege apud Cœlium libro decimo, capite decimo seprimo, dignissima ad hunc locum.

Satyra VII.

Pyrgum. Martialis turriculam uocat, ut adnorat diligentissime explicatꝗ locum Cœlius Chalcagninus in lib. de ludo talorum.

Teres

Teres atque rotundus. τετράγωνον Aristoteles uocat lib. Ethicorum ad Nicomachum. Et 2. Rhetoricorum. Vide Cœlium libro 18. capite 14.

Satyra VIII.

Balatrone secundo. Locus apud Erasm. in Prouerb. Vmbra habetur.

In Artem Poëticam.

Vt Syluæ folijs. Affine illi apud Homerum Iliad. ζ. pagina 66.

οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη τηλεθόωσα φύει. ἔαρος δ' ἐπιγίνεται ὥρη.

ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

Impiger Achilles. Homerus πόδας ὠκὺν ut alias adnotatum. Lege Floridum libro 2. de Præstantia C. Iulij Cæsaris, in hunc locum. Dic mihi Musa uirum. Homericæ Odysseæ exordium traoslatum,

ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ

πλάγχθη. ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε.

Segnius irritant. Ab hoc non alienum illud apud Sophoclem in Tyranoo. τῶν δὲ πραχθέντων τὰ μὲν ἄλγιστ' ἄπεστιν.

ἡ γὰρ ὄψις ἡ παρὰ ὅμως δ' ὅμοιν γε κἀμοὶ μνήμης ἔνι πεύση τὰ κεινῆς ἀθλίας παθήματα.

Pompilius sanguis. Pro Pompilij sanguis. Enallage qualis illa propè. Troia Gaza. Et, Dardaoa arma apud Maronem libro 2. Aeneid.

Fungar uice cotis. Plutarchus in uita Isocratis, Vnde hoc desumptum, inter alia scribit Isocratē interrogatū:

διότι οὐκ ὢν αὐτὸς ἱκανὸς, ἄλλους ποιεῖν, εἶπε, ὅτι καὶ αἱ ἀκόναι αὗται μὲν τέμνειν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον τμητικὸν ποιοῦσιν.

Morataq; recte fabula. Quid sit fabula morata, aut intelligat poeta. Vide Cœlium libro 24. capite 1. Et Oratorem Ciceronis.

Fabium libro 6. capite 3.

Tyrtæusq;. Lege Floridum libro tertio. Succisi. lecti: capite 10. Interpretantem huoc locum contra eos, quibus Dirceus legendum uidetur.

Studium sine diuite uena. Cœlius lib. septimo, capite quarto. Quintil. libro secundo, capite 20.

Sudauit & alsit. Prouerb. Neq; cōpluitur neq; solea duritur.

Epistola prima, Libri primi.

Solennia. Pro solenniter. Græcismus.

Sapiens uno minor est Ioue. Cœlius lib. quarto, capite uicesimoquinto. Et libro 18. capite 14.

Epistola II.

Antenor censet. Homerus Iliad. η. pagina 79. δεῦτ' ἄγετ' ἀργείην ἑλένην, καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ δώομεν ἀτρείδῃσιν ἄγειν, &c.

Nestor compooere lites. Homerus Iliad. α. & ι. μήτε σὺ τόνδ' ἀγαθόν περ ἐὼν ἀποαίρεο κούρην ἀλλ' ἔα &c.

Paris negat. Homerus Iliad. η. ἀντικρὺ δ' ἀπόφημι. γυναῖκα μὲν οὐκ ἀποδώσω.

Multorum prouidus urbes. Homericum est πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

Syrenum uoces. Homerus Odyss. μ. ἀλλά τε σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ.

Epistola VI.

Decorat Suadela Venusq;. Lege Centuriam Miscellan. Politiani capite 91.

Trans pondera, id est lecticā. Floridus ita contra omnium interpretatiooes superiores enarrat libro primo, capite undecimo. Succisiua/rum.

Fabia

Fabia ualet, ille uelina. Floridum lege apud quē locus enarratur quā diligensissime capite 11. libri 1. Succisiuarum lectionum.

Epistola VII.

Lupinis. Prouerb. Quid distent æra lupinis Iliad. i. Centuria 3.

Patientis Vlyssei. Homer. πολύτλας ὀδυσσεύς, quod epitheton hic adumbratur.

Nō est aptus equis Ithacę locus. Homer. Vnde hic locus est deductus. Odyss. δ. pag. 37. ἵππους δ' εἰς ἰθάκην οὐκ ἄξομαι, ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ ἐνθάδε λείψω. ἐν δ' ἰθάκῃ οὐ δ' ἂρ δρόμοι εὐρέες οὔτε τι λειμών. &c.

Aptus equis. ἱππόβοτος innuit.

Nec multę prodigus herbę. εὐλείμων

Nec planis porrectus spacijs. δρόμοι εὐρέες.

Epistola VIII.

Celso gaudere. Græcum χαίρειν exprimit. Bene rem gerere. Græcū τὸ εὐπράττειν reddit.

Epistola X.

Quę uos ad cœlum. Prouerbiale est Ad cœlum ferre.

Ceruus equū. Apologus est ex Rhetorica Aristot. lib. β. quem adscribere uolui, quod esset mire elegās, ipsius Stesichori. ὁ ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος, ἐλθόντος δὲ ἐλάφου καὶ διαφθείροντος τὴν νομήν. βουλόμενος τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον, ἠρώτα τὸν ἄνθρωπον εἰ δύναιτο μετὰ αὐτοῦ κολάσαι τὸν ἔλαφον. ὁ δὲ ἔφησεν ἐὰν λάβῃς χαλινὸν καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν ἔχων ἀκόντια. συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάντος, ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι αὐτὸς ἐδούλευσεν ἤδη τῷ ἀνθρώπῳ. οὕτω καὶ ὑμεῖς ὁρᾶτε φασὶν μὴ τοὺς πολεμίους βουλόμενοι τιμωρήσασθαι τὰ αὐτὰ πάθητε τῷ ἵππῳ &c. Lege locum.

Pugna melior. Græcū κρείττων trāsfert, quod non meliorem solum sed etiam robustiorem significat.

Ducere funem. Prouerbium: Obtorto collo trahe.

Vacunæ. Vacuna Dea est uacationum & ocij. Vide 6. Ouidij Fastorū.

Epistola XI.

Strenua inertia. Prouerbium: Nauibus atque quadrigis.

Epistola XVI.

Alium sapiente bonoq;. Est Græcismus. Vide Linacrū de Hellinis.

Manibus tremor incidat. Vide Persium Satyra 3. Sed tremor inter uina subit, calidumq; trientem excutit ē manibus, dentes crepuere retecti.

Accipiterq;. Prouerbiū: Vide Cautus enim metuit.

Surripis unum. Demosthenes 3. Philippica ab hoc non diuersum habet: τὸ δ' εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον ἄντ' ἐπὶ μικροῦ τις ἄντ' ἐπὶ μείζονος παραβαίνει τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, &c.

Epistola XVII.

Fefellit, id est, latuit. Ex Græco: Nā λανθάνειν latere & fallere significat.

Cane peius: Prouerbium: Odit cane peius & angue.

Epistola XVIII.

Consentire. Angelum Pol. capite 42. Miscel. Vide: Volat irreuocabile uerbum. Homerus subinde uerba πτερόεντα, id est, alata dicit. Quorsum alludere poeta uidetur.

Epistola XIX.

Hinc illæ lachrymę. Ex Terentij Andria. est Act. 1. Sce. 1. Et Prouerb. Hinc illæ lachrymæ. Hæc illa Helena.

Lib. II. Epistola II.

I bone quo uirtus. Ad Homericum illud respexit βάλλ' οὕτως, quod est Odyss. α. ἄλκιμος ἔσ', &c.

Cædimur & totidem. Prouerb. Cædimus, inq; uicem præbemus crura sagittis. Ex quarta Persij Satyra.

τέλος.

Q. HORATII Flacci Carminum, cum antiquissimorum Grammaticorum Helenii Acronis & Porphyrionis Commentariis, admixtis interdum C. Aemilii & Iulii Modesti Scholiis, Liber Primus.

AD MECOENATEM.

Ode I. Monocolos Tetrastrophos, Omnes uersus Asclepiadei Choriambici Tetrametri Acatalecti, qui constant è spondeo, & duobus choriambis, & iambo uel Pyrrhichio hoc modo: Mecœ--nas atauis-vv-edite re-vv-gibus vv O &--præsidium &-vv-dulce decus -vv-meum vv

---vv--vv-vv
---vv--vv-vv

MECOENAS atauis edite regibus,
O & præsidium, & dulce decus meum.
Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegisse iuuat metaq; feruidis
Euitata rotis, palmaq; nobilis
Terrarum dominos euehit ad deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus.

ACRON.

¶ Mecœnas] πραγματικὴ, μονόκωλος. Hominum scribit officia atq; studia. ¶ Atauis edite regibus] In commemoratione parentum & laudatio inuenitur, ut Virg. Qui tanti talē genuêre parentes? Et uituperatio, ut, Ismarus aut Rodope aut extremi Garamantes. ¶ Edite regibus] Quoniam dicitur duxisse originem ab Hetruscis regibus & contempsisse senatoriam dignitatem, mansisse autem semper in equestri ordine. ¶ O' & præsidium] Quoniam eum à cæde liberauit, Bruto à Cæsare superato, uel quia per ipsum liberatus est indulgente sibi Augusto, & multa etiam illi donauit Mecœnas, amicus Augusti Cæsaris. ¶ Decus] Quia magna laus est placere meliori. ¶ Sunt quos] Sunt qui delectantur inire curule certamen. Exponit autem uaria hominum ingenia, & non unas uoluntates, ne sit arrogantiæ, quod sibi poëticam uideatur uendicare doctrinam, cum singulos quosq; rerum aliarum diuersus habeat amor.

¶ Puluerem Olympicum] Agonalem etiam habere puluerem in curru suo. Circenses A-

gonici in honorē Iouis Olympici sunt inuenti apud Elidem, unde Virg. Hic & ad E'lei metas. ¶ Feruidis] Vertigine ipsa calentibus. ¶ Euitata rotis] Circumducta, ne offendatur. ¶ Palmaq; nobilis] Alios palma nobilis, id est, uictoria terræ dominos facit, & diuinis honorib. consecrat, utpote uictores, ac per hoc neq; aurigæ neq; uiro forti aliud placet. ¶ Terrarum dominos] Amphibologicōs dictum est, utrum dominos terrarū eleuet, an ad Deos qui sunt domini terrarum. ¶ Ad deos] Ad Capitolium, ac si diceret cum triumpho. ¶ Turba Quiritium] Ad uulgi leuitatem refert, quia sunt faciles animis, & facile mouetur uulgus.

¶ Tergeminis] Finitus numerus pro infinito, uel etiam aut quæstura, aut præfectura, aut consulatu. ¶ Honoribus.] Zeugma ab inferioribus.

PORPHIRION. ¶ Mecœnas atauis edite regibus] Hac Ode Mecœnatem alloquitur, indicans alium alio studio teneri, eorum qui appetantur lucri cupiditate uel gloriæ, se putare autem inter deos relatum iri, si numero Lyricorum poetarum ascriptus fuerit. Mecœnatem atauis regibus editum, quod natalibus regum Hetruscorum ortus sit. ¶ Palmaq; nobilis Terrarum dominos euehit ad deos] Ambiguum utrum nobilis deos, an palma nobilis.

¶ Mobilium turba Quiritium] Mobiles Quirites ait, referens ad uulgi leuitatem. Loquitur autem de eo qui fauorem uulgi captans, optet cum ingressus sit theatrum, plausum sibi edi à populo, sic enim excipiebātur in theatrum principes, de quibus bene populus sentiebat. Hos enim plausus tergeminos honores appellat.

Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis uerritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoueas, ut trabe Cypria
Myrtoum pauidus nauta secet mare.
Luctantem Icareis fluctibus Africum
Mercator metuens, ocium & oppidi
Laudat rura sui, mox reficit rates

ACRON. ¶ Nunquam dimoueas] Sicut, inquit, illi cui semel agricultura placuit, & cepit de agris suis frumentum, nullis præmijs psuadeas ut nauta sit. sic nec ipsi cui lyrica pro festo placuit, aliud persuadere posse scias, iuxta illud: Tot sententiæ quot homines.

¶ Quicquid de Libycis] Species pro genere. ¶ Verritur] Colligitur, trahitur. ¶ Findere] Colere, fodere. ¶ Sarculo] Genus ferramenti rustici. quod græci σκαφίον uocant. ¶ Attalicis] Attalus rex Pergamenorum ditissimus fuit, cui propter opum magnitudinem populus Rom. testamento successit. ¶ Nunquam dimoueas] Id est, etiam si diuitiæ regis Attali proponantur nunquam dimoueas illum. ¶ Populus Cypria] Abusiue ponitur pro quacunque, siue quia ualidiores illic sunt. ¶ Myrtoum] A' Myrtilo auriga siue uictimario Pelopis, quem cum deprehendisset, quòd axes suos corruperat in Hippodamiæ certamine in pelagus eum præcipitauit, ex cuius supplicio mare nomen accepit. Seu à Venere, propter myrtum, non à Myrtilo, nam Myrtilium diceretur. ¶ Pauidus] Proprium epitheton nautarum. ¶ Luctantem] Confligentem. ¶ Icarijs] Icarus Dædali filius pennis resolutis, quas cera alligatas arte patris sumpserat, in mare corruit, & nomen imposuit mari Icario. ¶ Africum mercator metuens] Mercator metuens tempestatem, tunc laudat ocium & agrum, tamen auelli à nauigio postea non potest, cùm timere desierit. Ordo est: Mercator metuens luctantem Icarijs fluctibus Africum, ocium & oppidi sui rura laudat, mox reficit quassas rates, ut trabe Cypria pauidus nauta secet Myrtoum mare.

PORPHIRION. ¶ Attalicis conditionibus] Id est, regijs opibus. Attalus autem rex Pergamenorum fuit, hæreditate Populus Rom. locupletatus fuerat. Est autem sensus, quicunque consueuerit agrum suum colere, nunquam sollicitatur ad nauigandum, etiam si regis opes promittas,

promittas, ut hoc faciat. ¶ Cypria trabe] Pro Cypro, ferro abundante. Cyprijs enim clauis naues figuntur. ¶ Mercator metuens, otium, & oppidi laudat rura sui, mox reficit rates quassas] Sensus est. Mercator cum tempestatem in mari patitur, abhorret nauigare, & optat iam rusticam uitam & in patria sua rura colere, mox ubi euaserit periculũ, eandem uitam repetit. Per quod colligit neminem posse aliquid agere, præterquam quod consueuerit.

Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec ueteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
  Spernit, nunc uiridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra iuuant, & lituo tubæ
Permistus sonitus, bellaq; matribus
  Detestata, manet sub Ioue frigido
Venator teneræ coniugis immemor:
Seu uisa est catulis cerua fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
  Me doctarum hederæ præmia frontium
Dijs miscent superis: me gelidum nemus
Nympharumq; leues cum Satyris chori
Secernunt populo: si neq; tibias

ACRON. ¶ Indocilis pauperiem pati] Pro indoctus uel impatiens pauperiem pati. ¶ Est qui nec] Est qui delectatur conuiuijs apparatis, ut cõtinuare diem uelit. ¶ Massici] Locus est in Campania, ubi optima uina nascuntur. ¶ Nec partem] Duæ abnegatiuæ particulæ hic pro una ponuntur. ¶ Solido] Integro. ¶ Demere de die] Scilicet ut non intermittat, sed cõtinuet lætitiam totius diei. ¶ Spernit] Liptote. Dicit alios lautiore uita delectari. ¶ Viridi] Amœna, & cõuiuijs apta. ¶ Membra stratus] Figura est, ut: Oculos suffusa nitentes, pro habẽs mẽbra strata sub uiridi arbore. ¶ Sacræ aquæ] Omnis enim fons in origine sua sacer est, & sonitu suo suadet etiam somnos. ¶ Multos castra] Exercitium militare delectat, ut: Iuuat euasisse tot urbes. ¶ Lituo tubæ] Litui acutus est sonus, tubæ grauis. Inter lituum & tubam hoc distare inueni, lituus equitum est & incuruus, tuba uerò peditum est, & directa. ¶ Matribus detestata] Execrata propter mortem filiorum, qua in bello pueri & adolescentes animositate incauti sunt, ut Virg. Vota metu duplicant matres. Sub Ioue] Iouẽ ponit aërem & nocturnũ tempus, quo feris tenditur, ac per hoc dicit alijs uenationẽ placere, ita ut nõ capiantur affectu coniugum, dum eligunt uoluptates uenandi. ¶ Teneræ coniugis] Aut delicatæ, aut nuper in matrimonium copulatæ. ¶ Catulis fidelibus] Sagacibus, uel silentiũ inuestigando seruantibus. Virg. Et odora canum uis. ¶ Teretes] Non teretes plagas, sed tereti fune factas, ideo enim ita posuit quia illi debemus substantiam, unde sumimus. ¶ Marsus aper] Sabellus, species pro genere posuit: ut Virgil. Dentesq; Sabellicus exacuit sus. Maiores enim forma & ferociores esse dicuntur. ¶ Præmia doctarum frontium] Poëtarum scilicet, quia poëtæ hedera tantum solebant coronari. Virgil. Pastores hedera crescentem ornate poëtam. Diuinum ergo se honorem dicit per poëma adeptum. Ait ergo alios uenatione, se musica delectari. ¶ Gelidum nemus] Materiam ipsam carminis pro laude posuit. Nemus autẽ Parnasi montis dicatum Nymphis. ¶ Nympharumq; leues] Satyrus enim et Bacchæ ideo leues, quia se in saltando, & ludendo uelociter rotant. ¶ Secernunt populo] Id est, dant mihi meritum, ut à uulgo separer.

PORPHYR. ¶ Est qui nec ueteris pocula Massici spernit] Ordo, Est qui nec spernit, dicit aũt alios lautiore uita delectari. Nec spernit, ut Virg. Munera nec sperno, Liptote. ¶ Ad aquæ caput] Id est, apud fontẽ, omnes aũt pariter fontes sacri habentur, & ideo caput sacræ aquæ. ¶ Manet sub Ioue frigido]. Ac per hoc sub cœlo, Dicit autem alios studio uenandi

 nandi

nandi plerumq; in syluis pernoctare. ¶ Catulis ceruæ fidelibus] Melius generaliter accipiemus, quam ut uenationi tantum eos fideles intelligamus, nam & Lucretius: Fida canum uis. Dicit ergo, quod semper fideles dominis sunt canes. ¶ Me doctarum hederæ præmia, &c.] Præmia doctarum frontium hederas ait, quia his poëtæ coronabantur, unde & Virg. ait: Atq; hanc sine tempora circum, Inter uictrices hederam tibi serpere lauros. ¶ Nympharumq; leues cum Satyris chori] Per ea egregiam gloria dicit consequi, de quibus canit ferè Lyrici carminis materia, de nemoribus ac fontibus, & si quæ sunt his similia aut proxima. ¶ Secernũt populo] Id est, de grege uulgi tollunt, ac per hoc sublimem faciunt.

Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me Lyricis uatibus inseris,
Sublimi feriam sidera uertice.

ACRON. ¶ Tibias Euterpe cohibet] Id est si pòema meum nõ moratur, nec Musæ impediunt. ¶ Polyhymnia] Vna ex Musis. Virg. Alituum pecudumq; genus Polyhymnia cantat. ¶ Lesboum] A Lesbo insula, de Allæo dicitur. ¶ Barbiton] Lyrã dictam à sono. Dion etiam libro septimo, Citharœdi (inquit) Lyras septicordes eburneas, quæ Barbita dicuntur, tendentes, quorũ usus obsoleuit ætate mea. Hæc ille. ¶ Sublimi feriam sidera uertice] Si me receperis inter Lyricos poëtas, tunc merito gloriæ adæquabo astra.

AD AVGVSTVM CAESAREM.

Ode II. Dicolos Tetrastrophos, primi tres uersus sunt Sapphici hendecasyllabi, pentametri acatalecti, qui constant è trochæo, spondeo, dactylo, & duobus trochæis uel spondeo ultimo, sic:

Iam sa-u tis ter--ris niuis -u u atque-u diræ-- Grandi-u nis mi--sit pater-u u & ru-u bente-u Dexte-u ra sa--cras iacu-u u latus-u arces--

Quartus est Adonius pentasyllabus dimeter acatalectus, ex dactylo, & spondeo, uel trochæo, sic: Terruit-uu urbem-u

-u---uu-u--
-u---uu-u-u
-u---uu-u--
-uu-u

IAm satis terris niuis, atq; diræ
Grandinis misit pater, & rubente
Dextera sacras iaculatus arceis
Terruit urbem.

ACRON. ¶ Iam satis terris niuis atque diræ.] Metrum sapphicum hendecasyllabum, tribus uersibus quod constat trochæo, spondeo, dactylo, & duobus trochæis, ita: Iam sa, tis ter, ris niuis, atque, diræ. uersus Adonius, dimeter ex dactylo & spondeo, ita: Terruit urbem. ¶ Iam satis terris] C. Cæsaris mortem significat, quo in senatu occiso plurimæ tempestates, niues & grandines fuerunt, quo tempore & inundatione Tiberis dicitur Roma laborasse, quod propter Cæsarem, in honorem Augusti Cæsaris ultoris eius, uult factum uideri. Nam de ipso & Virg. Extinctum nymphæ crudeli funere Daphnim flebant. Et alibi. Ille etiam extincto miseratus Cæsare Romam. Hæc enim omnia, id est fulmina grandinem, diluuij metum intelligit uult uindictam Cæsaris fuisse.

PORPHY-

PORPHYRION. ¶ Iam satis terris] Post occisum Caium Cæsarem, quem Caßius & Brutus alijq; coniurati interfecerant, multa portenta sunt uisa, Tiberis etiam creuit, ut prodigij loco haberetur. Hæc autem omnia uult uideri facta in ultionẽ occisi principis, & pœnam eorum, qui bella ciuilia agere non desinebãt. Quam inundationem Tiberis ad periculum ruinarum alio duxit solum.

Terruit genteis, graue ne rediret
Seculum Pyrrhæ noua monstra questæ,
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere monteis:
Piscium & summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis,
Et superiecto pauidæ natarunt
Aequore damæ.
Vidimus flauum Tyberim retortis
Littore Hetrusco uiolenter undis
Ire deiectum monimenta regis
Templaq; Vestæ.
Illiæ dum se nimium querenti
Iactat ultorem, uagus & sinistra
Labitur ripa Ioue non probante
Vxorius amnis.
Audiet ciues acuisse ferrum,
Quo graues Persæ melius perirent:
Audiet pugnas uitio parentum
Rara iuuentus.

ACRON. ¶ Diræ] A furijs tractum est, quæ diræ dicuntur, ut: Et diræ ultrices. Et Dirarum uerbera nosco. Rubente dextera] Omnes manubiæ albæ & nigræ esse dicũtur Iouis rubea & sanguinea.

¶ Sacras arces] Id est, ad sacras arces, id est, templa deorum, uel imperatorum. Vel etiã sacras arces, Capitolium dicit.

¶ Terruit gentes] Timere fecit gentes. ¶ Ne rediret seculum Pyrrhæ uxoris Deucalionis, sub quibus fuit diluuium.

¶ Noua monstra] Noua mõstra dicit fuisse diluuium, propter hoc quod sequitur, genus piscium hæsit summa ulmo.

¶ Omne cùm Proteus] Proteus beluarum marinarum pastor, Hunc dicit marina armenta, in montibus diluuio pauisse, de quo Virg. Immania cuius Armẽta, & turpes pascit sub gurgite phocas. ¶ Pecus egit] Omne animal præter hominem, antiqui pecus dicebãt. ¶ Hæsit ulmo] Contraria in diluuio contigisse dicit, ut in arboribus hærerent pisces, syluestresque damæ in aquis natarent, quas Virg. masculino genere posuit: Cum canibus timidi uenient ad pocula damæ. Diluuio facto, cùm tantum Parnasus emineret, Deucalion, & Pyrrha, quomodo repararent genus humanum, Apollinem consuluerunt, qui dum respondisset, ut iacularentur ossa matris, tunc cognouerunt terram esse matrem dictam, unde iaculante mox Pyrrha lapides puellæ, & Deucalione, mares nati sunt. ¶ Flauũ Tiberim] Aut turbidũ, aut colore limi flauum, ut: Vorticibus rapidis, & multa flauus harena. ¶ Retortis] Aut propter turbines dixit retortis, aut propterea quod in campos exibat, non solito alueo in maria, constat autem uiolentia maris repulsum Tiberim inundasse. ¶ Hetrusco] Id est, Tyrrheno, quo influit Tiberis. ¶ Monumenta] Regiam dixit. Locus est ergo in quo Numa Pompilius habitauit, uestem habens regiam. Cicero de eodem loco. Nuper me ad Regiam pene confecit.

¶ Regis] Numæ Pompilij, qui seditionem abstulit, & regionis cultum adhibuit. ¶ Templaq; Vestæ] Quia dicebatur Tiberis per Rostra ante habuisse meatum, quæ templo Vestæ iunguntur. ¶ Iliæ] Matri Romuli, uxori suæ. ¶ Querenti] Querelas apud se deponẽti de morte Cæsaris, hominis suæ originis. ¶ Vagus] Non recto meatu fluens, qui extra aluẽum erraret. ¶ Et sinistra ripa] Aut infesta, aut ibi, qua magis prona est ciuitas, quam redundare cupiebat. ¶ Ioue non probante] Non permittente. ¶ Vxorius amnis] Diuer

sæ de Ilia poëtarũ opiniones sunt, nam Ilia mater fuit Romuli, quem ex Marte suscepit, quæ mortua sepulta ad ripam Anienis fluuij dicitur, qui in Tiberim cadit, & quia abundans aquis Anio cineres Iliæ in Tiberim deduxit, ita dicta est Ilia Tiberi nupsisse, & ideo dixit uxorius amnis, qui se ad eius querelam iactaret ultorem. Alij dicunt quod ipsa Ilia Anieni nupserit, nam poëtæ multi hoc sentiunt. Sed Horatius ut Tiberi det causas trasecndi, Tiberis magis dixit uxorem. Vxorius enim dicitur uxori deditus: ut Virgil. Pulchramq; uxorius urbem Extruis. ¶ Audiet ciues] Pugnas ex morte Cæsaris in posteros redditas dicit propter bella ciuilia. Nam Augustus percussores eius usq; ad Aegyptum persecutus est.

PORPHYR. ¶ Seculum Pyrrhæ] Pyrrha questa est noua monstra accidisse mundo, interitu generis humani, ¶ Piscium & summa genus hæsit ulmo] Leuiter in re tam atroci & piscium, & palumborum meminit, nisi quod hi excessus Lyricis concessi sunt. ¶ Et superiecto pauide natarũt æquore damæ] Superiecto æquore, id est, super terras iacto, illa scilicet diluuij inundatione. ¶ Flauum Tiberim] Sic etiam Virg. Vorticibus rapidis & multa flauus harena. ¶ Ire deiectum monumenta regis] Monumentum non tantum sepulchrũ dicitur, sed omne quicquid memoriam testatur. Regiam ergo Numæ Pompilij signat. ¶ Littore Hetrusco uiolenter undis] Constat uiolentia maris repulsum Tiberim redundare et solitum effundi per ripas suas, quod hic nunc monstrose factum dicit. Littus autem Hetruscum, Tyrrheni, id est, Hetrusci maris. Repulsum Tiberim in littus accipit, in quod Tiberis exit.

¶ Ioue non probante] Quod terreri Iupiter iusserit populum, non perire. ¶ Iliæ dum se nimium querenti iactat ultorem uagus] Ilia, autore Ennio, in amnem Tiberim iussu Amulij regis Albanorũ præcipitata est. Antea enim Anieni matrimonio iuncta, atq; hic loquitur quasi Tiberi potius nupserit. Querenti autem Iliæ, cædem Cæsaris intelligendum. ¶ Audiet ciues acuisse ferrum] Ἀσυνδέτως transit, sic intelligendum: Itaq; rara iuuentus maiores suos acuisse ferrum.

ACRON. ¶ Quem uocet diuũ] Auersos dicit superos pro tali scelere uota humani generis spreuisse. ¶ Fatigẽt] instãter & impense rogent, ut: Diuosq; in uota fatigent. ¶ Minus audientẽ carmina] Hymnos & preces non audientem pro supplicantium impietate.

Quem uocet diuûm populus ruentis
Imperi rebus, prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina uestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Iuppiter? tandem uenias precamur
Nube candenteis humeros amictus
Augur Apollo.

¶ Cui dabit partes scelus expiandi] Id est, cui deorum dabit Iupiter potestatem delendi malum, quod patrauit pars Romanorum, non enim omnes consenserunt in mortem Cæsaris. ¶ Iupiter] Iouis mite numen est, nec aliquid per se lædens. Luc. Num mitis in alto Iupiter

¶ Nube candenti] Melius candenti nube quam candentis humeros. ¶ Amictus] Candidis nubibus uelatus ut qui uideri non potest, amicti enim dij nequeunt conspici. ¶ Augur Apollo] Augustum, qui se Apollinis filium uolebat uideri: aut propter Troianum genus de Veneris stirpe, ut est: Hunc tu olim cœlo spolijs orientis onustum Accipies.

PORPHYRION. ¶ Quem uocet diuum populus ruentis imperi] Iterum ἀσυνδέτως transit, & ferè morem hunc habet sine coniunctionibus transeundi. Cæterum subaudienda hic est cõiunctio, ergo, sic enim fit plerunq; ergo quem uocet diuum populus. Non pugnas parentum sed uitio parentum. ¶ Rara iuuentu] Quia in bellis ciuilibus, sub Cæsare & Põpeio deinde sub Augusto & Cassio atq; Bruto Romani se ipsi confecerunt. ¶ Minus audientem Carmina Vestam] Offensam, scilicet scelere eorum, qui Cæsarem occiderunt.

¶ *Tandem uenias precamur Nube candenti humeros amictus*] *Conuersus ad Apollinem qui Actiaco bello Antonium oppreßit. Virg. Hæc cernens arcum intendebat Apollo.*

Siue mauis Erycina ridens:
Quam locus circumuolat, & Cupido:
Siue neglectum genus, & nepotes
Respicis autor.
Heu nimis longo satiate ludo,
Quem iuuat clamor, galeæq; leues,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vltus in hostem.
Siue mutata iuuenem figura,
Ales in terris imitaris almæ
Filius Maiæ patiens uocari
Cæsaris ultor.
Serus in cœlo redeas, diuq;
Lætus intersis populo Quirini.
Ne'ue te nostris uitijs iniquum
Ocyor aura
Tollat. hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater, atq; princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos
Te duce Cæsar

ACRON. ¶ *Erycina ridēs*] *Erycina Venus à monte Eryce, in quo maxime colitur dicta. Virgil. Erycino in uertice sedes Fūdatur Veneri Idaliæ. Sed Veneris numē nō usq; adeo mite esse solet, nam irata Solis filias persecuta est.* ¶ *Siue neglectum genus*] *Siue quia Cæsarem occidi passus est, siue quia postea in ultionem eius bellū ciuile fieri permisit.* ¶ *Et nepotes*] *Romanos dixit propter Romulū.* ¶ *Respicis autor*] *Mars autor, per Iliā et Romulū Virg. uiden' ut geminæ stant uertice cristæ. Et pater ipse suo superū iā signat honore.* ¶ *Ludo*] *Ludum Martis dixit bella ciuilia, cuius ludus in prælijs est.* ¶ *Quem iuuat*] *Martē enim & bellicus clamor, & splendētia tela delectant, ut: Iuuat ire & Dorica castra Desertosq; uidere locos.* ¶ *Et Mauri*] *Maurum abusiue posuit pro quocunq; hoste.* ¶ *Siue mutata iuuenē figura*] *Mercuriū dicit, siue quia in diuersas potestate, transfigurari consueuit, siue quia uult eum Augusto per Troianos parentē uideri. Virg. At Maiā (auditis si quicquā credimus) Atlas, Idem Atlas generat. Et uenias precamur à superioribus ubiq; subaudis.* ¶ *Almæ*] *Ne almæ filius Cupido putaretur: ideo dixit filius Maiæ, ut Mercuriū ostenderet. Virg. Hæc ait, & Maia genitū demittit ab alto.*

¶ *Serus in cœlū*] *Ac si diceret, diu uiuas Romanis, & tardè diuus fias.* ¶ *Iniquū uitijs*] *Iratū, indignantē peccatis nostris, et ꝓpter hoc fugientē nos.* ¶ *Princeps*] *Iuxta morē principū, q patres patriæ dicuntur.* ¶ *Medos*] *Parthos, à quibus Craßus occisus est. quo percūte ortum est bellum ciuile. Lucan. de eodem. Vmbraq; erraret crassus inulta.*

P ¶ *Siue tu mauis Erycina ridēs*] *Quā Iocus circumuolat, & Cupido. Potest & ridēs, io us, et Erycina ridēs accipi, id est, Homericū Erycina ridēs, secundū illud, φιλομμειδὴς ἀφροδίτη.* ¶ *Siue neglectū genus, et nepotes*] *Ad Martē hoc pertinet quē inuidiose arguit genus suū, id est, Romanos neglexisse, quod paßus sit eos bello ciuili uastari.* ¶ *Heu nimis lōgo saciate ludo*] *Pro bello posuit, hic enim uidetur ludus esse Martis.* ¶ *Acer & Mauri peditis cruentū Vltus in hostem*] *Mauri pro cuiuslibet accipit bellicosæ gentis uiro. Speciē enim pro genere posuit.* ¶ *Siue mutata iuuenē figura*] *Adulatur Augusto, Mercuriū eum esse dicens.* ¶ *Serus in cœlū redeas*] *Suauiter optat Augusto, ut diu uiuat.* ¶ *Ne'ue te nostris uitijs iniquū Ocya aura*] *Bene hæc dicuntur, quia ad Mercurium uidetur loqui, q uolucer deus, simul eleganter & illud oblique optat, ut post excessum Augustus diuus factus recipiatur in cœlum.* ¶ *Nostris uitijs*] *Id utrum ad bella ciuilia referēs ait an latius ex hoc intelligitur.*

¶ *Ocyor aura tollat*] *Pro ocyus tollat* χεῖρα ἐπαλλαγῆ.

IN VIRGILIVM ATHENAS NAVIGANTEM.

Ode III. Dicolos distrophos. Primus uersus est Glyconius Choriambicus, Trimeter, Acatalectus constans è spondeo, choriambo. & pyrrhichio, uel iambo, sic:

Sic te -- diua potens -uu- Cypri u- *Secundus Asclepiadeus Choriambicus Tetrameter Acatalectus, è spondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio, uel iambo, sic.*

Sic fra -- tres Helenæ -uu- lucida si -uu- dera uu

--uu-u-

---uu--uu-uu

Sic te diua potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera
Ventorumq; regat pater,
Obstrictis alijs, præter Iapyga
Nauis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium finibus Atticis
Reddas incolumem precor,
Et serues animæ dimidium meæ,
Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Aphricum
Decertantem Aquilonibus:
Nec tristeis Hyadas, nec rabiem Noti,
Quo non arbiter Adriæ

ACRON. ¶ Sic te diua] Metrum primo uersu Glyconiũ constat ex spondeo & duobus dactylis ita: Sic te, diua potens, Cypri. Secundo Asclepiadeum ¶ Sic te diua potens Cypri] Principiũ deprecationis, ut nauẽ beneficiis siderib. committetur, salutare enim Veneris sidus est. Sic aũt aduerbium adiurantis est. ¶ Fratres Helenæ] Castor & Pollux. ¶ Lucida sidera] Ἐπεξήγησις. ¶ Ventorum pater] Aut Aeolum, aut iuxta physicos (qui uẽtos ex motu Oceani nasci uolunt) Neptunum dicit. ut Virg. Quid ũc pater Neptune paras? Præter Iapiga] Iapyx uentus utilis de Apulia flans Athenas petentibus, græcè Argestes dicitur. ¶ Creditum] Commendatum, ut Virg. Annispem credere terræ. ¶ Atticis] Atheniensibus. Et serues animæ dimidiũ meæ] Amicum partem animæ posuit, ideo dimidium dixit. Athenas naviganti Virgilio nauigij prosperitatem precatur, & execratur etiam timore periculi eum, qui primus cupiditate lucri ad temeritatem nauigandi descendit. ¶ Illi robur] Ac si diceret, Duritia sine sensu periculi: ¶ Aes triplex] Verbũ ab usurarijs tractũ posuit, quorũ auaritia spe lucri uel cõmertij inuentũ nauigium sit. ¶ Commisit] Credidit, ut Teren. Ouem lupo cõmisisti. ¶ Tristes Hyadas] Tempestuosas, & nebulosas, ut: Pluuio contristat frigore cœlum. ¶ Nec rabiem noti] Notum supra omnes uentos extulit, quia cardinalis est, ideo arbiter Adriæ præcipue solet pasci æstibus, id est, nutriri fluminibus. ¶ Adriæ] Maris Adriatici pro quouis mari.

PORPH. ¶ Sic te diua potens Cypri] Ad nauem loquitur, qua Virg. Athenas petierat, adorans eam, ut eum incolumem perferat. ¶ Sic fratres Helenæ lucida sidera] Σχῆμα ἐπεξήγησις, quia fratres Helenæ, lucida sidera sunt. Constat autem hodie inter nautas Castoris & Pollucis stellas plerunq; nauibus infestas esse. ¶ Iapyx] A' uentosa regione unde flat dicitur, quæ nunc Apulia appellatur. Dicit ergo optime hoc uento ex Italia Athenis nauigari, & idcirco optat ne alius flet iam ipso nauiganti Virgilio. ¶ Quæ tibi creditum debes Virgilium] Ambiguum, Vtrum debes finibus Atticis, an finibus Atticis reddas, accipiendum sit.

¶ Et serues animæ dimidium meæ] Suauiter hoc dictum secundum illam amicitiæ diffinitionẽ, quã plurimũ utũtur μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν. Illi robur & æs triplex circa pectꝰ erat] Execratur eũ q primus ausus sit nauigare, dicitq; eũ durißimo corde ac pectore fuisse,

qui tam

qui tanta pericula nō timuerit, habet autem hic quiddam Homericum: χάλκεον δέ μοι ἦτορ, id est, ferreum pectus. ¶ Nec rabiem Noti, Quo non arbiter Adriæ maior] Arbitrum pro rectore posuit. Significat autem in Adriatico sinu neminem magis Noto sæuire, per quod uidetur dominationē exercere, uel ad extollēdos fluctus cū sæuit, uel ad placādos, cū flare desinit.

Maior, tollere, seu ponere uult freta,
Quem mortis timuit gradum?
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui uidit mare turgidum, &
Infames Scopulos Acro ceraunia.
Nec quicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt uada.
Audax omnia perpeti
Gens humana per uetitum nephas:
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum, macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
Semotiq; prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum

ACRON. ¶ Tollere] Cōmouere Virg. Et mulcere dedit fluctus, et tollere uentos. ¶ Ponere] Mitigare. ¶ Quem mortis timuit gradum] Genus mortis. Tres gradus mortis definiuntur, fato, casu genitura. Fato, ut: Stat sua cuiq; dies. Casu, ut: merita nec morte peribat Sed misera ante diem. Genitura ut, Sternitur infelix alieno uulnere. Vnde Stoici casu dicunt, Epicurei fato, Pythagorici genitura hominem mori. ¶ Qui siccis] Præter lachrymas. Luc. Qui sicco lumine campos uiderit Aemathios. ¶ Mare turbidum] Tumens fluctibus suis. ¶ Infames Scopulos] Aut famosos multorum poëtarum carmine aut propter asperitatem littoris, naufragijs nauium. ¶ Acro ceraunia] Sunt montes Epiri, ideo dicti græco uocabulo quod sui altitudine frequenter fulminentur. de his Virg. Prouchimur pelago uicina Ceraunia iuxta. ¶ Nec quicquam Deus abscidit] Ac si diceret nunquid sine ratione separatum est mare à terris, cùm illud elementum periculis, hoc uoluptatibus plenum sit? Abscidit autem, separauit. ¶ Prudens] Prouidens. ¶ Non tangenda uada] Periculosa naufragijs non deberent uada accusari, cùm nauis ipsa nec fieri, nec usui esse debuerit, hoc est, non tangi. Nā & Virg. Illiditq; uadis. Ideo enim uada dicta sunt, quod breuitate sua uadari hoc est, ambulari possint. ¶ Audax omnia perpeti] Id est, merito omnia patiens lucri cupiditate. ¶ Iapeti genus] Patronymicum est, Prometheum dicit filium Iapeti, qui cum ignem superis furatus esset, numinum indignatione febres hominibus datæ sunt uelut calor quē desiderarūt. ¶ Subductum] Subreptū, furatū. ¶ Terris incubuit] Institit, ut nec in suo elemento quieti uiuerent, qui aliena tentassent. ¶ Cohors] Ac si diceret, multa genera morborum ad uindictam temeritatis, terris immissa sunt. ¶ Semotiq; prius] Tarde uenientis. Tardam necessitatem dicit propter feritatem febrium accelerantem mortē quæ tardior hominibus fuerat constituta. ¶ Corripuit gradum] Accelerauit periculum inuento nouo exitio, ut. Corripuêre uiam interea.

PORPHYRION. ¶ Quem mortis timuit gradum] Quam mortem, inquit, abhorrere potest, qui monstra maris & asperrima saxa sine lachrymis uidere potuit? Infames scopulos] Ait, propter atrocitatem naufragiorum, quæ ibi multi patiuntur. ¶ Ceraunia] Montes sunt Epiri. ¶ Nec quicquam deus abscidit Prudens Oceano dissociabili Terras] Prospexerat, inquit, natura hominibus, ut terræ, quibus sine periculo utimur, à mari discernerentur, sed hoc frustra, cum iam audeat humana temeritas etiam mari se committere. ¶ Audax

Iapeti

Iapeti genus] Prometheum signat, de quo nota fabula, id est, ignem eum furtim à cœlo hominibus attulisse, & inuexisse terris multas calamitates. ¶ Post ignem ætherea domo sub] Hesiodus ait: cum ignis è cœlo furto Promethei subductus esset, Pandoram immissam terris pœnæ causa. Nam per eam mulierē patefacto dolio, erupisse omnium pestium genera, quibus homines laborarent, secundum eam opinionem hæc dicuntur.

Expertus uacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
Perupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est.
Cœlum ipsum petimus stultitia, neq;
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iouem ponere fulmina.

ACRON. ¶ Vacuum] Apertum, quòd experiendi hominibus nō causa fuerat. Virg. Iam uacuo lætam cœlo speculatus. ¶ Pennis non homini datis] Virgilius Præpetibus pennis ausus se credere cœlo. ¶ Nil mortalibus arduū est] Nihil difficile est. ¶ Cœlum ipsum] Quod solum sibi excepetant numina, quasi & ipsum possent humani ausus attingere, nisi fulmina coercerent. ¶ Petimus]. Optamus, exposcimus. Vt Virg. Tartareum ille manu custodem in uincla petiuit. ¶ Neque per nostrū patimur scelus] Id est, non patimur Iouem quiescere: nam quidam gigantes ipsum cœlum conati sunt ad solum deducere. Virg. Et coniuratos cœlum rescindere fratres.

AD P. SESTIVM.

Ode IIII. Dicolos distrophos. Primus uersus est Archilochius Dactylicus Heptameter acatalectus, constans è quatuor primis pedibus spondeis, uel dactylis indifferenter, ut in uersu Epico, deinde è tribus trochæis, uel spondeo ultimo, sic:

Soluitur -vv acris hy -vv ems gra- -ta uice -vv ueris -v & fa-v uoni --

Secundus uerò quisq; est Archilochius iambicus trimeter catalectus constans ex Penthemimere Iambica, id est, ex iambo, uel spondeo, iambo, & syllaba, deinde è tribus trochæis, uel spondeo ultimo, sic:

Trahunt v-queśic v- cas- machi -v næ ca-v rinas --

-vv-vv---vv-v-v- -
v-v---v-v--

Soluit acris hyems grata uice ueris & fauoni
Trahuntq; siccas machinæ carinas,

ACRON. ¶ Soluitur acris hyems] Metrum quod Phalecium dicitur siue Archilochiū quia frequenter eo usus est Archilochus. Constat prior uersus ex parte Heroici, quæ dicitur Bucolice, quia necesse est, ut quartus sit dactylus, & tribus trochæis terminatur, ita. Soluitur, acris hy,ems gra,ta uice,ueris, & fa,uoni. Sequens uersus trimeter iambicus catalectus est, cui una syllaba deest, ita. Trahunt,q; sic,cas ma,chinæ,cari,nas. Quod si dixeris carinulas, erit integer trimeter. Et aliter: Primus uersus constat ex quatuor pedibus heroicis, et tribus trochæis. Secundus Archilochius dicitur, & constat ex pentemimeri iambica, & tribus trochæis ita. Trahunt,q; sic,cas machi,næ ca,rinas. ¶ Soluitur] Mollescit. ¶ Acris hyems] Acris nomen est neutrale à masculino genere, ab eo quod est acer, unde etiam in masculino genere in is desinit, ideo commune & omne nomen facit, ut: Acris hyems, & acris sinapi.

¶ Trahuntq; carinas] De naualibus, aut pro reparatione, aut pro hyeme subductas, competenti tempore ad nauigationem in maria reuocant.

PORPHYRION. ¶ Soluitur acris hyems] Hæc Ode ad P. Sextium consularem scribitur, in qua quasi describens uerni temporis gratiam, cohortatur ad lætiorem indulgentiæ

remq;

nemq́; uitam, admonens mortem equaliter omnibus imminere. ¶ *Grata uice ueris & fauoni*] *Fauonium uentum, qui Zephyrus græcè appellatur, ueris tempore incipere flare, Virgilius testis est: qui sic ait: Vere nouo gelidus canis cùm montibus humor liquitur; & Zephyro putris se gleba resoluit.*

Ac neq; iā stabulis gaudet pecus, aut arator igni
Nec prata canis albicant pruinis.
Iā Cytherea choros ducit Venus imminēte luna
Iunctæq́; Nymphis Gratiæ decentes.
Alterno terrā quatiūt pede, dū graues Cyclopū
Vulcanus ardens urit officinas. (to,
Nūc decet aut uiridi nitidū caput impedire Myr-
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nūc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agna, siue malit hœdo.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas
Regumq́; turreis, ô beate Sesti
Vitæ summa breuis spem nos uetat inchoare lon
Iam te premet nox, fabulæq́; & manes, (gam.
Et domus exilis Plutonia, quo simul mearis:
Nec regna uini sortiere talis,
Nec tenerū Lycidā mirabere, quo calet iuuentus
Nunc omnis, & mox uirgines tepebunt.

ACRON. ¶ *Arator*] *Mutari etiam usum uitæ dicit mutatione temporis. Virgilius. Ante uocum, si frigus erit: si meßis, in umbra.* ¶ *Canis*] *Candentibus.* ¶ *Iam Cytherea choros ducit*] *Clementia temporis dicit etiam ad ludum animos inuitari, ita ut noctem saltationibus uacent uoluptate faciente. unde & Venerem posuit.* ¶ *Imminente*] *Appropinquante.* ¶ *Iunctæq; Nymphis*] *Per Nymphas mulieres intelligi uoluit, per Gratias uirgines: Ista enim tanquā epicureus ponit, suadens uoluptuose uiuendum pro fragilitate uitæ, nec prætermittendam Venere ardente lætitiam.* ¶ *Alterno terrā quatiunt pede*] *Pro sono cantilenæ ad rythmum pede feriunt.* ¶ *Graues*] *Pro operis labore.*

¶ *Nitidum caput*] *Vnguentis delibutum.* ¶ *Impedire*] *Coronare.* ¶ *Terræ quem ferunt solutæ.*] *Solutas terras dixit liberas, hoc est, incultas. Nam Virgilius cum de agricultura loqueretur, ait. Exercetq; frequens tellurem, atque imperat aruis. Idem, Iniussa uirescunt Gramina. Potest & soluta terra aperto iam uere intelligi, nam pro temporibus & patescit & clauditur. Virgilius: Vere tument terræ. Et de hieme: Rura gelu tunc claudit hyems.*

¶ *Nunc & in Vmbrosis*] *Quasi expleto anno & nouo redeunte reddenda sunt uota dijs agrestibus Virgil. Tunc pingues agni, & tunc mollißima uina.* ¶ *Pallida mors*] *Epitheton mortis, quæ pallidos facit.* ¶ *Regumq; turres*] *Pro altioribus domibus regum turres posuit ut tabernas pro humiliorib.* ¶ *Vitæ summæ*] *Supputatio, pro breuiū annorū numero posuit, ut Virgilius: Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.* ¶ *Fabulæq; & manes*] *Dij boni manes dicebantur, unde & mane tractum putatur, aut certe somnus potius, quam inferi qui sunt fabulosi: unde Vergilius: Perq; domus ditis uacuas & inania regna.* ¶ *Meaaris*] *Permearis, perueneris.* ¶ *Nec regna uini sortiere talis*] *Non accipies per sortem regna uini.* ¶ *Tenerum*] *Delicatum.* ¶ *Lycidam*] *Puerum à te stupratum.* ¶ *Quo calet*] *Quem impatienter amat.* ¶ *Tepebunt*] *Ardebunt amabunt.*

PORPHYRION. ¶ *Terræ solutæ*] *Vtrum liberæ & cultui non inseruientes intelligendum, ut prata significare uideatur: an temperie & æstu ueris solutæ, quæ paulo ante frigore hiemis strictæ erant. Sic & Virgilius ueris tempus aptum rusticis ad sacrificandum dicit, quia tunc somni dulces & mollißima uina.* ¶ *Seu pascat agna*] *Attende fœminino genere agnam maluisse dicere, quam agnum, secundum illud Virgilij: Et cæsa iungebant fœdera porta. Nescio enim quomodo quædam elocutiones per fœmininum genus gratiores fiunt.*

res sunt. ¶ Pauperum tabernas, regumq; turres] Per tabernas uulgares domos signat, per turres, altiores. ¶ Nec regna uini sortière] Hoc ad magisteria conuiuiorum pertinet, quæ talorum iactibus sortiri solitos quod & Plaut. significat in Captiuis. Item in Asinaria.

AD PYRRHAM.

Ode V. Tricolos Tetrastrophos, Primi duo uersus sunt Asclepiadei choriambici tetrametri, qualis ille: Mecœnas atauis edite regibus. Scanduntur enim sic:

Quis mul--ta gracilis-uu-te puer in-uu-rosa u- Per fu--sus liquidis-uu-urget odo-uu-ribus uu

Tertius est Pherecratius dimeter hypercatalectus, constans è spondeo, choriambo & syllaba, sic, Grato--Pyrrha sub an-uu-tro-.

Quartus est Glyconius, qualis ille: Sic te diua potens Cypri, Scanditur enim hoc modo: Cui fla--uam religas-uu-comam uu

---uu--uu-u-
---uu--uu-uu
---uu--
---uu-uu

QVis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato Pyrrha sub antro?
Cui flauam religas comam
Simplex mundicijs? heu quoties fidem,
Mutatosq; deos flebit, & aspera
Nigris æquora uentis
Emirabitur insolens,

ACRON. ¶ Quis multa] Metrum duobus uersibus Asclepiadeũ. Tertius Pherecratius, qui constat spondeo, dactylo, & spondeo, ita: Grato, Pyrrha sub, antro. Quartus Glyconius, qui constat spondeo & duobus dactylis ita: cui fla, uam reli, gas comam. ¶ Quis multa] Percunctantur Pyrrham, cum qua olim consueuerat, quo amatore nunc fruatur iuuene, & munditias eius uel blanditias laudat, sed quadam adhuc amantis inuidia, cùm se dicat ueluti cum dolore, eius illecebras, quibus capit ignauorum adolescentium animos, tanquam naufragium euasisse per damna. ¶ Gracilis] Delicatus, tenuis: unde &: Vmbræ ibant tenues.

¶ Perfusus liquidis urget odoribus] Pro fluxu seminali, id est, coitu & libidine.

¶ Grato sub antro] Quod & loci gratia & unguentorum iuuetur, nam in antris prostare consueuerunt, unde & fornices dicti. ¶ Cui flauam religas comã] Cui comeris. ¶ Simplex munditijs] Simplex, incomposita. Simplicem munditijs dicit, animo factiosam. ¶ Mutatosq; deos] Sibi iratos cum permiserunt illum in foueam cadere meretriciam. ¶ Flebit] Vt mutatam felicitatem suam dum quæritur ipsa ingratitudine nudet amatorem. Hoc autem iuxta opinionem hominum dixit, qui iratis, aut propitijs dijs lucra siue dispendia sua applicant, ut Lucanus: O' faciles dare summa Deos, eademq; tueri difficiles. ¶ Et aspera] Bene allegoricôs aspera æquora, & auram fallacem meretricem uocauit, hoc est inconstantem. nam dum blandiendo insipientem trahit, captum crudeliter nudat, inconstantiæ maris similis, unde Virgil. Me'ne huic concredere monstro Aeneam, toties deceptus fraude Sereni? Idem de perfidia mulierum, Eia age rumpe moras, uarium ac mutabile semper Fœmina. ¶ Nigris uentis] Id est, contrarijs.

PORPHYRION. ¶ Quis multa gracilis.] Pyrrham meretricem alloquitur, cuius calliditatem ignorans, ait se quoq; in amorem eius implicitum susceptis uotis tandem euasisse. ¶ Gracilis puer] Gracilẽ pro tenero posuit. Teneri autem adhuc graciles solẽt esse & puellæ

puellæ & adolescentes. ¶Heu quotiens fidem Mutatosq; deos flebit.] Per allegoriam hæc dicuntur, quibus signat tempestatum modo, mobiles esse meretricis huius blanditias.

Qui nunc te fruitur credulus aurea,
Qui semper uacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis, miseri quibus
Intentata nites, me tabula sacer
Votiua paries indicat humida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

ACRON. ¶Insolens] cōsuetus & inexpertus amorum meretricum. ¶Auream] Pulchram, aut certe diuitem, siue simplicem significat. ¶Vacuam] Sibi uacantem, sine dolo alijs contemptis suo amori deseruientem. ¶Auræ] Mutabilis fœminæ. ¶Miseri] Mira uarietate, dicēdo enim eos miseros, quibus fulgebat intentata, quasi beatum se profitetur, qui iam ab ea euasit, sicut in sequentibus dicit. ¶Me tabula] Ac si diceret, adhuc non probata ignoranti nites & places. ¶Sacer paries] Metaphora à naufragis, qui euadentes, pictas cladibus suis tabulas præferunt, & cum quibus euaserint uestibus, eas ad Neptuni templum suspendunt, ut Iuuen. Et picta se tempestate tuetur, ut Virg. Seruati ex undis ubi figere dona solebant. Hoc per allegoriam ostendit post nuditatem suam à meretricis se amore liberatum. ¶Vuida] Madida, madidus autem extrinsecus, uuidus intrinsecus. ¶Deo] Neptuno.

¶PORPHYR. ¶Miseri quibus intentata] Miseros eos ait, quibus ignota & inexperta sit huius meretricis fraudulentia, se autem more eorum qui euaserunt maritima pericula, uota soluisse, quod amore huius liberatus sit. Videmus autem quosdam hodie quoq; pingere in tabulis suos casus, quos in mari passi sint, atq; in phanis marinorum deorum ponere. Sunt etiam qui uestem quoq; ibi suspendunt dijs eam consecrantes. ¶Me tabula sacer uotiua paries] Per tabulam uotiuam indicat maris potenti Deo uestimenta suspendisse.

AD AGRIPPAM.

Ode VI. Dicolos, Tetrastrophos. Primi tres uersus sunt Asclepiadei, qualis ille: Mecœnas atauis edite regibus. Scandūtur enim hoc modo: Scribe -- ris Vario -vv- fortis & ho-vv-stium v v Victor -- Mæonij -vv- carminis a -vv- lite v v Quam rem --cunque ferox -vv- nauibus aut -vv- equis v- Quartus autem Glyconius, qualis: Sic te diua potens Cypri. Scanditur autem sic: Miles -- te duce ges -vv- serit v v

---vv---vv-vv
---vv--vv-vv
---vv--vv-v-
---vv-vv.

SCriberis Vario fortis, & hostium
Victor, Mæonij carminis alite,
Quam rem cunq; ferox nauibus, aut equis
Miles te duce gesserit.

ACRON. ¶Scriberis Vario fortis] Metrum tribus uersibus Asclepiadeum, quartus Glyconius. ¶Scriberis] Dicit Agrippæ, nauales seu terrestres uictoriæ tuæ scribentur à Vario perfecto oratore. Cæterum ingenium suum metrorum ludo deditum, laudes bellicas impar canere. ¶Mæonij] Homerici, qui de Mæonia fuit, id est, tali carmine scriberis à Vario, quali usus est Homerus. ¶Alite] Auspicio siue bono omine. ¶Ferox] Fortis.

PORPHYR. Scriberis Vario fortis] Agrippam alloquitur, cuius rebus gestis negat Lyrico se carmine satisfacere posse, ideoq; à Vario ea scribi debere. Fuit autem L. Rarius, & ipse carminis

minis Tragœdiarum, & Eclogarum author, Virgilij contubernalis. ¶Mæonij carminis aliti] Ac si diceret, Homericis auspicijs, ac per hoc Homerica sublimitate. Notum autem inter opiniones, quæ de natalibus Homeri feruntur, & hanc esse, quasi Mæonis filius fuerit. ¶Quam rem cunque ferox nauibus aut equis Miles te duce gesserit.] Figurata elocutio. Nam cùm dixisset, scriberis, intulit quam rem cunque miles gesserit te duce. Simplex autem elocutio erat, Scribentur res quascunque miles gesserit te duce.

Nos Agrippa, neq; hæc dicere, nec grauem
Pelidæ stomachum cedere nescij,
Nec cursus duplicis per mare Vlyssei,
Nec sæuam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia, dum pudor,
Imbellisq; lyræ musa potens uetat
Laudes egregij Cæsaris, & tuas
Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut puluere Troico
Nigrum Merionem? aut ope Palladis
Tytiden superis parem?
Nos conuiuia, nos prælia uirginum
Sectis in iuuenes unguibus acrium
Cantamus uacui, siue quod urimur
Non præter solitum leues.

ACRON. ¶Nos Agrippa] Vocatiuus casus. Ordo talis est: Quæcunq; rem ferox miles gesserit te duce, nauibus aut equis, nos tenues, nec conamur dicere hæc, nec conamur grauē stomachum Pelidæ, cedere nescij, id est, inuicti, ferocis, ut: Rumpuntur nescia uinci Pectora, ne conamur dicere cursus duplicis Vlyssei per mare, nec conamur dicere sæuam domum Pelopis, dum pudor, & musa potēs lyræ uetat deterere laudes egregij Cæsaris & tuas, culpa ingenij. ¶Pelidæ stomachum] Synecdochicôs à parte totum. Stomachum autem pro ingenti ira posuit. ¶Culpa ingenij] Id est, tarditate sensus. ¶Duplicis Vlyssei] Duplicis, aut propter errores dictum, aut quia fertur dolosus, aut certe duplicis propter annos uiginti. Nam dum alij duces capta Troia post decem annos reuersi sunt, Vlysses solus post uiginti annos reuersus in patriam dicitur. ¶Pelopis domum] Atreum & Thyestem, à quibus dijs epulæ humanæ carnis appositæ sunt, unde & Thyestem tragœdiam Varius scripsit, quem & Virg laudat: Nam neq; adhuc Vario uideor nec dicere Cinna Digna. ¶Conamur] Extenuat uires suas, ac si diceret, nos tenues non audemus grandia. ¶Imbellis lyræ] Quod nesciat res bellicas & altas, uel tristes describere. ¶Adamantina tunica] Lorica. Allusit propter duritiem, nam bellum in quibusdam insuperabile est. ¶Nigrum] Instantia certaminis & pugnando squalentem, Meriones fortiter pugnauit in bello Troiano. ¶Tytidem] Diomedem. ¶Nos conuiuia] Id est, tantum ex uoluptatibus scribimus. Ordo est, nos uacui cātamus conuiuia. ¶Prælia uirginum] Iuuenibus resistentium. ¶In iuuenes] In os iuuenum. ¶Vnguibus sectis] Ad repugnandum acutis & præparatis. ¶Vacui] Amore, id est, non amantes, sed securi. ¶Siue quod urimur] Id est, seu forte amamus. Qui enim amat, uritur. Virg. Vritur infelix Dido. Ostendit se omni tempore seu amantem seu non amantem, id studij habere. Ordo est. Seu non præter solitum leues quod urimur, nō enim præter solitum leuis est qui uritur, cùm omni tempore sit inconstans. ¶Leues] Nihil constantiæ habentes, quæ est consuetudo amatoribus.

PORPHYR. ¶Nec cursus duplicis per mare Vlyssei] Amphibolū, nam & duplicis Vlyssei potest accipi, quod significat calidi. Potest & duplices cursus per accusatiuum pluralem accipi, id est, itus ac reditus. ¶Nec sæuam Pelopis domum] Notæ historiæ sunt de Tantali genere, ex quo Pelops ortus, deinde Atreus & Thyestes, deinde Orestes, de quorum sceleribus Tragœdias compositas scimus, quarū stylus nō nisi sublimitate fertur, cui se negat hic poeta sufficere. ¶Culpa deterere ingeni] Bellè, culpa ingenij, humanum uitium autem non aliud, quàm humilitatem uult intelligi.

Deterere

¶ Deterere aūt minuere signat, & ex consequenti, quia quæ deteruntur, comminuuntur. Quis Martem tunica tectum adamantina] Id est, quæ perrumpi non poßit, Adamas enim lapis durißimus, figurāte autem negat se posse res bellicas scribere. Verum Varium potius, qui sit Homerico spiritu.

¶ Nos prælia uirginum sectis unguibus cantamus uacui] Vtrum, cùm uacui sumus, an ideò hæc cantamus, quia uacui sumus, id est, à negocijs liberi, quod magis uidetur sensisse, cū subijciat, nō præter solitum leues, id est, ex consuetudine leues.

AD L. MVNATIVM PLANCVM.

Ode VII. Dicolos distrophos. Primus uersus est Heroicus hexameter catalectus, constans sex locis, pedibus duobus, dactylo & spondeo indifferenter in omnibus locis, quanquam in quinto aliquando spondeus ponitur, & in sexto dactylus, ubi etiam sæpe pro spondeo trochæus admittitur. Scanditur autem sic:

Lauda - - bunt ali - v v icla - - ram Rhodon - v v aut Mity - v v lenen - -

Secundus est Alcmanus dactylicus Tetrameter, acatalectus habens quatuor ultimos pedes heroici uersus, sic: Aut Ephe - v v sum bima - v v ris'ue Co - v v rinthi - -

- - - v v - - - v v - v v - -
- v v - v v - v v - -

LAudabūt alij clarā Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimaris'ue Corinthi
Mœnia, uel Baccho Thebas, uel Apolline Delphos
Insigneis, aut Thessala tempe.
Sunt quibus unū opus est intactę Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Vndiq; decerptam fronti præponere oliuam:
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equis Argos, ditesq; Mycenas.

¶ ACRON. Laudabunt alij claram Rhodon aut Mitylenen] Metrum heroicum. Primus uersus hexameter est, sequens uerò tetrameter est, qui & Phaliscus appellatur, eò quod ex quatuor pedibus ultimis constat uersus heroici. Munatium Plancum alloquitur consularem uirum, Tibure oriundum, in cuius gratiam dicit, cùm diuersis poëtis studium sit, diuersas insulas oppidaq; certorum numinum gratia celebrare carminibus, sibi Tibur esse laudandum, cuius uoluptate capiatur & amœnitate: Sed Albuneæ Nymphæ eiusdem nemoris uicini ac Tiburis: de quo Virgilius: Lucosq; sub alta consulit Albunea. Tibur autem Tiburtus condidit, à quo nomen ciuitati est. Hic fuit filius Catilli filij Amphiarai, ut. Catillusq; acerq; Corax. Sed hac Ode Plancum hortatur, ut curas uoluptatibus relaxet, exemplo Teucri Telamonij. ¶ Claram Rhodon aut Mitylenen] Maritimæ Græciæ ciuitates sunt. ¶ Bimaris'ue Corinthi Mœnia] Quia & Ionio & Aegæo mari alluitur. ¶ Vel Baccho Thebas] Ordo est: Vel Thebas insignes Baccho, uel Delphos insignes Apolline. Vt enim apud Thebas Dionysius, sic Delphis Apollo colitur, à quibus & honorem patriæ sortiuntur. ¶ Thessala tempe] Amœnitates Thessaliæ. ¶ Tempe enim tribus casibus declinatur, nominatiuo, accusatiuo & uocatiuo. ¶ Sunt quibus unum opus est.] Ac si diceret, unum studium est laudibus dicendis operam dare, certos se inde gloriam quærere, laudando tantum Athenas, quas uocauit urbem Mineruæ, uelut proprium ciuitatis numen. ¶ Carmine perpetuo] Aut uno metro, aut non aliorum laudibus mixtis. ¶ Vndique decerptam] Ex omnibus collectam. Ordo est: Præponere fronti oliuam undiq; decerptam.

¶ Aptum dicit equis Argos] Aptum equis Argos, genere neutro absolute dicit. Ditesq; Mycenas] Hoc est, sicut Athenas in Mineruæ honorē, ita Argos & Myeenas laudari in honorē Iunonis.

POR. ¶ Laudabunt alij claram Rhodon] Hac Ode Numatium Plancum consularem alloquitur, qua indicat se præcipuè Tiburtina regione delectari, omnibusq; eam sua sententia proponendam affirmat. ¶ Claram Rhodon] Propterea claram, quòd soli sit opposita, dicit, de qua & Lucilius

lius sic ait; Captium Rhodos in pelagus inclinat apertum. ¶Bimarem Corinthum] Bimarem appellat quod Isthmo opposita, Ionio & Aegæo sinu abluitur. ¶Aptum dicit equis] Homerus appellat ἄργος ἱππόβοτον.

Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
Quàm domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tyburti lacus, & uda
Mobilibus pomaria riuis.
Albus ut obscuro detergit nubila cœlo
Sæpe Notus, neq; parturit imbres
Perpetuos, sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, uitæq; labores
Molli Plance mero, seu te fulgentia signis
Castra tenent, seu densa tenebit
Tyburis umbra tui. Teucer Salamina, patremq;
Quum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur uinxisse corona,
Sic tristeis affatus amicos:
Quò nos cunq; feret melior fortuna parente
Ibimus ô socij, comitesq;.

ACRON. ¶Nec tam patiens] Quia in Agoneis uerberibus immobiles cædebātur. ¶Lacedæmon] Post matricidiū Orestes cùm fureret, adyt oraculum de sanitate, oraculum respondit, sic eū posse sanari, si Dianæ Scythicæ de Taurica simulachrū auferret. Profectus itaque est. Ibi soror eius sacerdos, quæ aduenas immolabat, agnouit fratrem & pepercit illi, interrogauitq; cur uenisset, ille indicauit. Abstulerunt inde simulathrum, simul soror secuta est, delati sunt ad Italiam, & collocauerunt in nemore Aricino simulacrum, & consecrauerunt nemus. Post hæc Italis immite numen uisum est, & asperum, miseruntq; ad orientem simulacrum, quod Lacedæmonij susceperunt, & ne aut crudelitatem aut sacrilegium facerent, statuerunt ut iuuenis aras ascenderet, & superimponeret manus, & tam diu loris cæderetur ab alio iuuene, quàm diu sanguis de uibicibus in aram manaret, & satisfaceret numini: Inde ergo Lacedæmon. ¶Nec tam Larissæ] Larissa ciuitas Thessaliæ, à qua & Achilles Larissæus dictus est. Virg. Quos neque Titydes nec Larissæus Achilles. ¶Percußit] Nimia delectatione animum feryt. ¶Domus Albuneæ] Delectabile nemus est consecratum Albuneæ Nymphæ, à qua & nomen accepit. ¶Et præceps Anio] Aut per deuexa cadens, aut rapidus. ¶Tiburti lucus] Silua iuxta ciuitatem eiusdem nominis. ¶Mobilibus] Discurrentibus. ¶Detergit nubila cœlo] Purum aërem facit, quem Græci λευκόνοτον appellant, id est serenum. Ordo est: Sæpe albus notus detergit nubila obscura cœlo. ¶Plance] Vocatiuus propry nominis. ¶Molli mero] Aut leui aut suaui, nam uino in obliuionem ueniunt, curæ, & tristitiæ fugantur. Virg. Adsit lætitiæ Bacchus dator. ¶Seu te fulgentia] Ac si diceret, seu signis militaribus, seu bellis miscearis. Fulgentia autem splendida, Coruscantia. ¶Seu densa tenebit] Seu sis domi, seu militiæ. ¶Salamina] Ciuitas Telamonis: Hic filys suis Teucro & Aiaci ad Troianum bellum proficiscentibus legem posuit, ut alter sine altero non rediret. Aiace itaq; se perimente, quòd per dolum Vlyßis, iudicio armorum uictus sit, cùm ipse corpus Achillis liberasset: Teucer, memor imperij paterni & patriam fugiens, responso Apollinis cum socys alibi condidit ciuitatem. Hunc fugientem dicit hortando comites suos ad pocula consolatum, & uino tristitiam mitigasse. ¶Vda Lyæo] Madida uino. ¶O socy] Ordo est: O socy, ô comites ibimus quocunq; feret nos fortuna, melior parente. ¶Melior fortuna parente] illa dedit patriam, hic negauit.

PORPHYR. ¶Domus Albuneæ] Albuneam deam in regione Tiburtinā fontis præsidem, Virgilius testis est, qui in septimo ait: Lucosq; sub alta Consulit Albunea nemorum quæ maxima sacro ponte sonat. ¶Tiburti lucus] Tiburtus conditor Tiburis est, cuius frater Catillus & Coras, quorum Virgilius meminit: Catillusq; acerq; Coras, Argiua iuuentus. ¶Vda mobilibus pomaria riuis] irrigua intelligi uult. ¶Albus ut obscuro detergit nubila cælo Sæpe notus.] Hanc

odeq

Oden quidam putant aliam esse, sed eadem est. Nam & hic Plancum alloquitur, in cuius honorem & superiore parte Tibur laudauit. Plancus enim Tiburi fuit oriundus. Album autem notum dixit, ut Graeci Λευκόνοτον, quod serenum faciat. ¶Vda Lyaeo tempora] Ὑπαλλαγή. Ipsum enim udum Lyaeo intelligi oportet, id est, uino. ¶Populea fertur] Bene non quamlibet, sed populeam coronam propter fortitudinem animi, nam haec arbor in tutela Herculis.

Nil desperãdũ Teucro duce, & auspice Teucro.
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure noua Salamina futuram.
O' fortes, peioraq́ passi
Mecum saepe uiri, nunc uino pellite curas,
Cras ingens iterabimus aequor.

ACRON. *¶Auspice] Fautore uel sponsore. Apollinem dicit, cuius responsa uel promissa sequebatur. ¶Certus.] Non fallax, ueridicus. ¶Ambiguã] Duplicẽ, uel quòd una in Cypro, altera in Thraciae regione esse dicitur: uel quòd una pulsus est, alteram condidit. Virg. Similiter ambiguam duplicem posuit, Agnouit prolem ambiguam, geminosq́ parentes. ¶Noua] Scilicet incognitã, peregrina. ¶Peioraq; passi] Virg. O' passi grauiora. ¶iterabimus] Id est, iterum nauigabimus.*

PORPHYR. *¶Ambiguam Salamina] Nunc duplicem intelligamus, quoniam alteram Teucer in Cypro insulã condidit, patria à Telamone patre eiectus. ¶O' fortes peioraq; passi] Vt Virgilius: O' passi grauiora. ¶Nunc uino pellite curas, Cras ingens iterabimus aequor] Quidam stulte ab itinere uerbum fictum putant, sed nequaquam sic accipiendum, cùm simplicior elocutio magis rationem habeat. Teucer mari uenerat, quia à patria eiectus est, errans ingens iter, ut iterent nauigationem socios hortatur.*

AD LYDIAM.

Ode VIII. *Dicolos distrophos. Primus uersus, Aristophanicus Choriambicus Dimeter, Acatalectus, constãs è Choriambo, & Bacchio, siue Amphimacro, hoc modo: Lydia dic -υυ- per omneis υ--*
Secundus est Alcaius, Choriambicus, Tetrameter, Acatalectus, constans ex Epitrito secundo, duobus Choriambis & Bacchio, siue Amphibrachy, hoc modo:

Te deos -υ-- oro Sybarim -υυ- cur properas -υυ- amando υ--

-υυ-υ--

-υ---υυ--υυ-υ--

LYdia dic per omneis
Te deos oro, Sybarim cur pperas amãdò
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulueris, atq; solis?

ACR. *¶Lydia dic per omneis] Metrum choriambicum quod constat ex choriambo & bacchio, ita: Lydia dic, per omneis. Secundus ex epitrito secundo & duobus choriambis, & bacchio, ita: Te deos o, ro Sybarim, cur properas, amando. ¶Lydia dic per omneis] In Lydiam dicit uulgaris formae mulierem, & sibi aliquando dilectae, cur ita Sybarim diligat iuuenem, ut eum ab omnibus officijs, amore sui desistere fecerit, intermissa etiam exercitatione campestri, & apud eam lateat sic, ut apud uirgines Lycomedis Achillem ferunt. Quod per Zelotypiam in riualem dicit. Ordo est. Lydia dic oro, hoc est, interrogo per omnes deõs, cur properas amando perdere? ¶Amando perdere] κατ' ἀντίφρασιν, declarat amore perdere, unde est, ut uidi, ut perij. ¶Apricum] Amoenum, uoluptuosum ¶Patiens pulueris] Cùm possit iam ferre militares labores.*

PORPH. *¶Lydia dic per omnes te deos orõ] Haec Lydia amica uidetur fuisse adolescentis nomine Sybaris, cui imputat quòd amore sui implicitum, desidem fecerit exercitationum campestrium. ¶Patiens pulueris atq; solis] Sit aut fuerit.*

Cur neque militaris
Inter æqualeis equitat: Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis:
Cur timet flauum Tiberim tãgere? cur oliuum
Sanguine uiperino
Cautius uitat? neque iam liuida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito.
Quid latet? ut marinæ
Filium dicũt Thetidis sub lachrymosa Troiæ
Funera, ne uirilis
Cultus in cędẽ, & Lycias proriperet cateruas.

ACRON. ¶[Tẽperat ora frenis] Id est, equos frenis domet. Lupata, freni. Virg. duris parêre lupatis. ¶[Flauum] Inundatione turbidum dixit. Vnde Virg. & multa flauus harena. ¶[Tiberim tangere] Natare: quod adolescentibus inter summa erat uirtutum exercitationis studia. Lucan. Nec frangit nando uiolenti uorticis amnem. ad insigne hoc uirtutis retulit. ¶[Cur oliuum sanguine uiperino cautius uitat] Dicit, cur non exercet palæstram, quam tractantes oleo ungebantur. Magis uitat oleum quàm sanguinem uiperinum, id est, uenenosum. ¶[Liuida brachia] Aßiduo usu & pondere armorum. ¶[Disco] Discus genus ludi est certi ponderis, dicit discum quo iuuenes in agone contendebant, fortior est iudicandus qui ultra designati spacij finem, eum iecisset, cum mißilibus certabatur. Ordo est. Neque iam nobilis gestat liuida brachia armis, sæpe expedito disco trans finem, sæpe expedito iaculo trans finem, id est, ultra terminum. ¶[Filium dicunt] Latuisse subaudis. Achillem dicit à Thetide absconditum, metu belli Troiani. ¶[Lycias cateruas] Lycij populi fuerunt Troianis ferentes auxilium, unde est: Vnam quæ Lycios fidumq; uehebat Orontem. ¶[Proriperet] Raptim uel incaute iret.

PORPH. ¶[Gallica nec lupatis temperat ora frenis] Gallica ora, pro Gallicorũ ora equorum. Lupata autem frena sunt aspera, de quibus & Virg. sic ait. Et duris parere lupatis. ¶[Cur timet flauum Tiberim tangere] Qui in campo Martio exercebantur, etiam natabant post exercitium, quia & hoc uidetur necessarium militiæ esse. ¶[Sæpe disco sæpe trans finem iaculo] Nobilis ad excipiendum trans finem disco expedito nobilis sæpe iaculo, dicit autem eum gloriose, & discum & iaculum misisse. ¶[Quid latet, ut marinæ filium dicunt Thetidis] σύλληψις, quia ex eo quod latet, latuisse accipiendum est. ¶[Lycias proriperet cateruas] Manifeste hic Lycias pro Troianis posuit.

AD THALIARCVM.

Ode IX. Tricolos Tetrastrophos. Primi duo uersus sunt Alcmanij, Dactylici, Acatalecti, qui constant Pentemimere Iambica, id est, ex iambo uel spondeo, Iambo, & syllaba, quæ dicitur cæsura, deinde duobus dactylis, uel ultimo amphimacro, hoc modo: Vides u-ut alu-ta-stet niue-uu candidum-uu Sora u- cte nec u- iam-sustine-uu ant onus-uu Tertius est Archilochius, Iambicus, Dimeter, hypercatalectus, constans quatuor pedibus, primo & tertio Iambo uel spondeo, secundo & quarto, Iambo duntaxat, deinde superest syllaba, hoc modo: Syluæ -- labo u- rantes -- gelu u- que u. Quartus uerò est Alcmanius dactylicus acatalectus, constans ex dimetro Heroico, & dimetro Trochaico, id est, duobus dactylis & è duobus trochæis, uel ultimo spondeo, hoc modo: Flumina-uu consiste-uu rint a-u cuto--

u-u---uu-uu
u-u---uu-uu
--u---u-u
-uu-uu-u--

Vide

Vides ut alta stet niue candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
Syluæ laborantes, geluq;
Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus, ligna super foco
Largè reponens, atq; benignius
Deprome quadrimum Sabina
O'Taliarche merum dyota.
Permitte diuis cætera, qui simul
Strauêre uentos æquore feruido
Depræliantes, nec cupressi,
Nec ueteres agitantur orni.
Quid sit futurum erat, fuge quærere, &
Quem sors dierum cunq; dabit, lucro
Adpone, nec dulceis amores
Sperne puer, neq; tu choreas,
Donec uirenti canicies abest

ACR. ¶ Vides, ut alta stet niue candidum] Metrum duobus uersibus Alcaicum, quod constat ex pentemimere iambica & cæsura, & duobus dactylis, ita: Vides, ut al, ta, stet niue, candidũ. Tertius dimeter, iambicus hypercatalectus, id est, ex duobus dijambis, uel ex quatuor iambis & cæsura, ita: Syluæ, labo, rantês, geluq;. Quartus Pindaricus ex duobus dactylis & duobus trochæis, ita: Flumina, consti, te, rint a, cuto. Inter Pherecratiũ & Pindaricum hoc interest. Pherecratium constat ex spondeo, dactylo & spondeo. Pindaricum ex duobus dactylis et duobus trochæis. ¶ Stet] Id est, cooperiatur, ut: Stant lumina flamma, &: Iam puluere cœlum Stare uident. ¶ Niue candidum] Candens niuibus. ¶ Soracte] Mons Apuliæ, in quo Apollo colebatur, ut: Summe deûm, sancti custos Soractis Apollo. ¶ Onus] Pondus niuiũ. ¶ Syluæ laborantes] Ponderis magnitudine. ¶ Flumina constiterint acuto] Nimietate frigoris etiam flumina concreta à cursu suo stetisse dicit. ¶ Super foco] Vt: Multa super Priamo rogitans, & alibi. Gemina super arbore sidunt. ¶ Largè] Abundanter, copiose, pro foci magnitudine. ¶ Benignius] Remissius solito. ¶ Deprome] Hauri, propina. ¶ Quadrimum] Id est, quatuor annis inueteratũ. ¶ O' Taliarche] Nomen eius ad quem loquutur. ¶ Dyota] Vinarium uas, id est, magarum, duas habens ansas. ¶ Permitte diuis] Omnes solicitudines ordinationi numinum debere committi, dicit. ¶ Qui simul] Simul dixit in momento omnia tranquillantes. ¶ Strauêre] Placidum fecêre. Virg. Sterneret æquor aquis, remo ut luctamen abesset. ¶ Aequore feruido] Concitato mari, propter uentos præliantes. ¶ Agitantur] Nec commouentur sedato fluctu uentorum. ¶ Quem sors dierum] Euentus dierum lucrare: & memor mortis citæ, nec lætitiam, nec amores omitte. Ordo est: Quemcunq; dierum dabit sors, appone lucro, & fuge quærere, quid sit cras futurum. Fuge quærere, in uituperationem Mathesis dictum, quæ magis eruciat expectatione, & quæstione futurorum. ¶ Lucro appone] Patienter fer, & habe pro lucro quencunq; dierum siue bonum siue malum sors dabit. Neque tu choreas] Choreæ à choro dictæ, quòd iunctis manibus saltetur. ¶ Virenti] Tibi, scilicet, iuueni & adhuc uiridis ætatis homini.

PORPHYR. ¶ Vides ut alta stet niue candidum Soracte] Taliarchum ad lætiorem uitam hortatur, ut lusibus adolescentiæ, quam diu ætas permittit, utatur. Notandum autem quod neutro genere Soracte dixerit, cum uulgo Sorax dicitur Est autem hic mons in Phaliscis. ¶ Stet] Autem plenum sit signa, ut Ennius: Stant puluere campi, & Virg. Iam puluere cœlum Stare uides, & in Buc. Stant & iuniperi & castaneæ hirsutæ. ¶ Flumina constiterint acuto] Vtrum ad sensum frigoris pertinet, quod uelut uitrum pungit: an quod frigus, uelut uitrum, acutum sit. ¶ Super foco] Super focum uidetur dicere debuisse, sed frequens in hac figura Horatius, ut: Districtus ensis cui super impia Ceruice pendet. ¶ Dyota] Dyotam amphorã dicit, quòd ansæ eius uelut aures sint, ergo græca appellatione hoc dicitur. ¶ Quẽ sors dierũ cũq; dabit lucro Appone] Ordo est. Quęcũq; dierum sors dabit lucro appone, per quam dicit unumquęq; diem uitæ nostræ nos de lucro cõputare debere,

eò quod mors quotidie poßit accidere. ¶Nec dulces amores Sperne puer] Pro dum puer es, noli spernere. ¶Donec uirenti canities abest Morosa] Id est, senectus difficilis, nam morosi dicuntur multorum morum inter se contrariorum.

Morosa, nunc & campus, & areæ
Lenesque sub noctem susurri,
Composita repetantur hora.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo:
Pignusque direptum lacertis,
Aut digito malè pertinaci.

¶ACR. ¶Morosa canities] Quòd morosum tarda deliberatione faciat. ¶Campus & areæ] Planus ad ludum locus, & repetantur ab inferioribus subaudis. ¶Lenesque] Voluptuosi. ¶Susurri] Confabulationes. Ordo est: Nunc & gratus risus proditor puellæ latentis ab intimo angulo repetatur abs te. ¶Latentis] Virg. Et fugit ad salices, & se cupit ante uideri. ¶Proditor] Manifestator. Virg. Tectusque recusat Prodere uoce sua quenquam, aut opponere morti. ¶Gratus puellæ] Puellam sibi gratam dicit, quæ sæpe meretricio ritu manibus ludit amatoris, hanc autem dicit impetendam. ¶Pignusque direptum lacertis] Pignus est aut armilla de brachio, aut annulus de digito datus, causa ueniendi ad constitutum locum, & subdole. Nam fingunt se retinere, quod uelunt sibi adimi, ut habeant iustam causam ueniendi. ¶Direptum] Abstractum. ¶Male pertinaci] Male in tenendo perseuerante.

¶PORPH. ¶Composita] Pro constituta. ¶Nunc & latentis proditor intimo Gratus puellæ risus ab angulo] Grate dicunt, sic enim puellæ solent uerecundiā sexus cum libidine miscentes, abscondere se sequentibus amatoribus, & rursus ut inueniantur, risu se prodere. Tale illud Virgilij: Et fugit ad salices, & se cupit ante uideri. ¶Male pertinaci] Belle, malè pertinaci, quia fingunt se retinere, quod uolunt sibi adimi, ut iustas habeant causas ob quas ueniant.

AD MERCVRIVM.

Ode X. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris.

-u---uu-u-u
-u---uu-u-u
-u---uu-u-u
-uu--

Mercuri facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, & decoræ
More palæstræ.
Te canam magni Iouis, & deorum
Nuncium, curuæque lyræ parentem,

ACR. ¶Mercuri facunde nepos Atlantis] Metrum sapphicū hendecasyllabum. ¶Mercuri facunde] Mercurium laudat ab arte, ut idem ad Iuliū Florum, seu ciuica iura Respondere paras, seu condis amabile carmē, Prima feres hederæ uictricis præmia. Et à genere, ut: Virgilius: qui tanti talem genuere parentes?

¶Qui feros cultus] Qui incompositos mores hominum tua eloquentia ab ipso exordio domuisti. ¶Voce] Composita eloquij ratione. ¶Catus] Doctus. ¶More palæstræ] Exercitatione eloquentiæ, siue quia ab ipso dicitur inuentum exercitium huius certaminis, hinc Virgilius: Et crines flauos, & membra decora iuuentæ. ¶Nuncium] Interpretem. Sic Virgilius de eodem. Nunc etiam interpres diuum Ioue missus ab alto. ¶Lyræ parentem] Ipse enim dicitur lyræ inuentor, ut Apollo caducei.

PORPHYR. ¶Mercuri facunde, nepos Atlantis] Hymnus in Mercurium ab Alcæo lyrica

rico poeta. Facundum autem Mercurium dixit, quia orationis inuentor: nepotem Atlantis, quia Maiæ filius. Maia autem una ex Atlantidibus. ¶Voce formasti] Notum est Mercurium inuentorem extitisse marisermonis, palæstræ, lyræ, & furtorum. ¶Magni Iouis & deorum Nuncium] Σχῆμα λέξεως: Vt & Virgilius: Amphitryoniadæ magno diuûmque ferebant.

Callidum quicquid placuit iocoso
Condere furto,
Te, boues olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, uiduus pharetra
Risit Apollo.
Quin & Atreidas duce te superbos
Ilio diues Priamus relicto,
Thessalosque igneis, & iniqua Troiæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, uirgaque leuem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus, & imis.

ACR. ¶Callidum] Ingeniosum, doctũ. ¶Iocoso furto] Dulci, ut: Vulcani Martisque dolos, & dulcia furta. Iocosum autem furtum uocauit artẽ præstigiatorum, quam ipse inuenit. Præstigiator uerò dicitur ab eo, quod præstringit aciem oculorũ. Et mire moderatur dicendo iocoso, ac si diceret, non illo, quod ad auaritiam & fraudẽ spectat. ¶Te, boues olim] Sensus iste est, Abegisti boues Apollini, pascenti pecus Admeti regis, & cũ tibi minaretur sagitta, nisi eas reddidisses, uolenti telum proferre, pharetram præstigiatura ademisti. Ordo est. Nisi reddidisses olim boues amotas per dolum, Apollo uiduus pharetra, dum terret puerum minaci uoce, risit te. ¶Quin & Atridas] Ordo est: Quin & diues Priamus relicto Ilio te duce fefellit superbos Atridas, & Thessalos & ignes castra iniqua Troiæ. ¶Diues Priamus] Priamus duce Mercurio iuit ad Achillem relicto Ilio, & petiuit corpus Hectoris filij sui. Hinc Virgilius: Exanimumque auro corpus uendebat Achilles. ¶Tu pias lætis animas reponis] Virgilius: Tum uirgam capit, hac animas ille euocat orco Pallenteis: alias sub tartara tristia mittit. Virgam autem dicit Caduceum, quod primo Apollo habuit, & donauit Mercurio, lyra sibi tradita. Huius autem uirgæ hæc ratio est: Mercurius & orationis Deus dicitur, & interpres deorum, unde uirga bellantes diuidit, id est, bellum. Nam bellantes interpretum oratione sedantur, unde secundum Liuium legati pacis, Caduceatores dicuntur. Et inde Græcè ἑρμῆς dicitur ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας, sicut contrà per fœciales bella sumebantur. ¶Lætis sedibus] Elysijs campis. ¶Leuem] Vanam, peccatricem.

PORPHYR. ¶Iocoso furto] Bene iocoso, non enim illo, quod ad auaritiæ fraudem spectat, deinde docet quid sit, iocoso furto aliter. Boues olim nisi reddidisses amatos, per dolũ, te puerũ Apollo, dum minaci uoce terret, pharetra uiduus risit. Fabula hæc autem ab Alcæo facta, & iterum Mercurius idcirco traditur furandi repertor, quia oratio, cuius inuentor est, animos ad audiendum fallit.

¶Viduus pharetra risit Apollo] Belle uiduus pharetra, pro uiduatus pharetra, id est, priuatus.

¶Ilio diues Priamus relicto] Diues Priamus opportunè nunc dicitur, quod tantum, scilicet, auri habuerit, quõ redimeret, filij corpus. Mercurio autem duce dicitur ad Achillem uenisse, qui custodiabus somnum misit, uel quod aurum sub tutela sit Mercurij. ¶Thessalos ignes] Cum ad Achillem uenit propter Hectoris corpus redimendum. ¶Iniqua] Pro eo quod est, inimica Troiæ. ¶Aurea uirga] Id est, Caduceo.

AD LEVCONOEN.

Ode XI. Monocolos. Sunt enim omnes uersus Alcaici, Choriambici, Pentametri, Acatalecti, qui constant Spondeo, tribus Choriambis, Pyrrhichio, uel Iambo, hoc modo:

Tu-ne

Tu ne - - quæsieris - v v - scire nefas - v v - quem mihi quem - v v - tibi v v
Finem - - dij dederint - v v - Leuconoë - v v - nec Babylo - v v - nios v -

- - - v v - - v v - v v

- - - v v - - v v - v -

TV ne q̃sieris (scire nefas) quẽ mihi, quẽ tibi
Finẽ dij dederĩt Leuconoë, nec Babylonios
Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati.
Seu plureis hiemes, seu tribuit Iupiter ultimam.
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum: sapias, uina liques, & spacio breui
Spem longã reseces, dũ loquimur, fugerit inuida
Aetas, carpe diem, quã minimũ credula postero.

ACRON. ¶ Tu ne quæsieris scire nefas, quẽ mihi quem tibi] Metrum choriambicũ hendecasyllabum, quod constat ex spondeo, tribus choriambis, & pyrrhichio siue iambo, ita: Tu ne, quæsieris, scire nefas, quem mihi quem tibi. Siue aliter metrum est Phaletium quod scãditur ita: Tu ne, quæsie, ris, catalecton, scire ne, fas, catalecton, quem mihi, quem, catalecton, tibi. ¶ Nefas] Malum. ¶ Leuconoë] Vocatiuus est. ¶ Nec Babylonios tentaris] Vt qui conantur comprehendere finem uitæ suæ numeris. ¶ Vt melius pati] Subintellige possis. ¶ Seu plures hyemes] συνεκδοχικῶς à parte totum. Tempus enim pro anno intelligitur, & est sensus, licet cognoueris quæ res commoueat mare, necesse est, ut bibendo reseces curã. ¶ Debilitat] Commouet. ¶ Sapias] Deest si. ¶ Liques] Consumas, potando profceres. ¶ Spacio breui] Scilicet propter breue spaciũ. ¶ Carpe diem] Fruere præsenti die, nihil credens postero. ¶ Quam minimum] Penè nihil significat.

PORPH. ¶ Tu ne quæsieris Leuconoë] Leuconoën alloquitur, quæ sollicita de uita sua mathematicos consulebat. Suadet autem ut omissa cura futurorum, unumquenq; diem de lucro computans, uitam læta exigat. ¶ Babylonios numeros] Mathematicos intellige. Babylonij enim astrologiam inuenisse traduntur, per quam Genesis colligitur. ¶ Vt melius quicquid erit pati] Nunc uidetur alter sensus incipere, ut sic claudatur, ut melius possis pati quicquid erit. Ergo subaudiendum hic uerbum extrinsecus, quod est possis. ¶ Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum] Suauiter dictum, quia illisi fluctus in saxa, debiles redduntur, hoc est, uires amittunt. ¶ Sapias] Pro, si sapias, ueterum consuetudine dictum. ¶ Et spacio breui spem longam reseces] Cùm spacium uitæ breue sit, noli in longum spes tuas porrigere. ¶ Carpe diem quam minimum credula postero] Metaphoricè, primo quoq;, inquit, die fruere. Translatio autem à pomis sumpta est, quæ; scilicet ideò carpimus, ut fruamur.

DE LAVDIBVS DEORVM ET HOMINVM.

Ode XII. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

- v - - - v v - v - -

- v - - - v v - v - -

- v - - - v v - v - v

- v v - -

QVem uirum, aut heroa, lyra uel acri
Tibia sumis celebrare Clio?

ACR. ¶ Quẽ uirum aut heroa lyra uel acri] Metrum sapphicum hendecasyllabum: In hac Ode uelut propositio est cuiusdam incerti carminis. Nã dubitat quid primum uel quid potissimum dicat, utrum deorum cœlestium laudes, an Romanorũ & fortium ducum, omnes tamen laudat, cùm se fingit ancipitẽ per oratoriã παράλειψιν. Verũ maiori intẽtione in Augusti laudes cõtendit, quem secundũ à Ioue uult esse in terris. ¶ Quem uirum] De uiuis. ¶ Aut heroa] De mortuis iam semideis, & est Græcus accusatiuus, ordo est: Clio quem uirum: aut quẽ heroa, sumis celebrare tibia aut acri lyra, id est: graue sonanti.

PORPH.

PORPH. ¶Quem uirum aut heroa] Hæc à Pindaro sumpsit, continet autem hæc Ode laudes deorum ac principum Romanorum.

Quem Deum? cuius recinat iocosa
Nomen imago.
Aut in umbrosis Heliconis oris
Aut super Pindo, gelidoúe in Hæmo?
Vnde uocalem temerè insecutæ
Orphea syluæ.
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresq́ uentos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentum
Laudibus? qui res hominum, ac deorum,
Qui mare, ac terras, uarijsq́ mundum
Temperat horis?
Vnde nil maius generatur ipso:
Nec uiget quidquàm simile, aut secundum.
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.
Prælijs audax neq; te silebo
Liber? & sæuis inimica uirgo
Belluis? nec te metuende certa
Phœbe sagitta?
Dicam & Alciden, puerosq́ Ledæ,

ACR. ¶Quem Deũ, cuius recinit iocosa] Ordo est: Quem Deũ sumis celebrare Clio cuius iocosa imago recinit nomen, aut in umbrosis oris Heliconis, aut super Pindo, uel in gelido Hæmo, unde siluæ temere sunt insecutæ uocalem Orphea, morantem rapidos lapsus fluminum et celeres uentos materna arte, et blandum ducere, auritas quercus canoris fidibus. ¶Iocosa imago] Id est, echo, bene dixit quasi quæ uoces nostras imitari uideatur. ¶Heliconis oris] In Parnaso mõte Musis consecrato. ¶Aut super Pindo] monte Thraciæ, ubi quõdam Orpheus cecinerat. ¶Gelidoúe in Hæmo] mõte Thessaliæ. ¶Vnde uocalem] Vocales omnes dicũtur summæ uocis. ¶Arte materna] Musica, scilicet, nam filius Calliopes dicitur. ¶Auritas] Sensum audiendi habẽtes. ¶Ducere] Ad se ducere, oblectare. ¶Quid prius dicam] Illum, scilicet, qui temperat res hominum ac deorum, aut quas ego soleo dicere laudes, uel quas omnes. ¶Temperat] Distinguit, uel diuidit, uel regit. ¶Horis] Partibus, quibus uelut temperatur annus, per uer, æstatem, autumnum, & hiemem, traxit enim temperat, à lyra. ¶Vnde] Ex illo, qui cuncta temperat, uel à quo, ut Virg. Vnde genus ducis, &, Genus unde Latinum. ¶Nec uiget quidquã simile.] Quasi dicat, Iouem super omnia sine comparatione. ¶Aut secundum] Secundum aruspicum dicta uel disputationes, qui Iouem primam, secundam & tertiam partem cœli solum uolunt in fulminibus tenere. ¶Proximos illi tamen occupauit] Proximã Iouis honori Mineruã dicit, hoc est, uirtutem & sapientiam Deo uicinã. Vnde nulla quæstio est, cur supra dixerit, nil Ioui simile aut secundũ, & in sequenti Mineruam posuerit.

¶Prælijs audax] Nimia enim potatio uini lites generat & audaciã. ¶Neq; te silebo] Quasi in superioribus. ¶Inimica uirgo Belluis] Dianam studiosam uenãdi dicit. ¶Nec te metuende certa. ¶Phœbæ sagitta] Apollinẽ dicit sagitta metuẽdũ propter Amphionẽ, qui cũ filijs perẽptus est, nã Apollini & Dianæ certæ et ineuitabiles ad ferendũ sunt sagittæ, utpote numinis, sicut est: Nec dextræ errãti Deus abfuit. ¶Alciden] Herculẽ. ¶Puerosq; Ledæ] Castorẽ & Pollucẽ Ledæ filios. Amatorẽ equorũ Castorẽ dixit, ut est: Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis Cyllarus. Pollucẽ uerò pugnis nõ bellis ualentẽ: ab eo quod pugil fuerit, ergo pugnos dixit, ut Ter. Pugnos in uentrẽ ingere.

PORPH. ¶Iocosa nomen imago] Et hoc quia uelut ludẽs respondet. Imago dicitur, quasi imitago. Helicon autem mons Boętiæ, Musis sacer. Pindus Thessaliæ. Lucan. Pindus agens gemitus.

¶Temere insecutæ] Quid est temere, utrum inordinate & passim atq; confuse: an uero sine cunctatione & facile? ¶Arte materna] Id est, musica. Orpheus enim Calliopes Musæ filius.

¶Blan-

¶ *Blandum & auritas fidibus canoris Ducere quercus*] Blandum ducere, sua figura dixit: ut, Callidum quidquid placuit iocoso Condere furto. ¶ *Auitas quercus*] Audenter dictum. Relatum autem ad id, quod cantu mulcetur. ¶ *Vnde nil maius*] Vnde autem ad Iouem aut ad mundũ refertur, unde autem ita positum, ut Genus unde Latinum, pro à quo. ¶ *Quid prius dicam solitis parentum laudibus.*] Solitis laudibus. Vtrum mihi solitis, an uulgo? ¶ *Neq; te silebo Liber*] Attende quod promittit se dicturum de his, non tamen dicit. ¶ *Pverosq; Ledæ*] Græca consuetudine pueros, pro filijs. Castorem & Pollucem significat.

Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit.
Defluit saxis agitatus humor.
Concidunt uenti, fugiuntq; nubes,
Et minax, quod sic uoluere, ponto
Vnda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem: an superbos
Tarquini fasceis, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, & Scauros, animæq; magnæ
Prodigum Paulum superante Pœno,
Gratus insigni referam camœna,
Fabriciumq;.

ACRON. ¶ *Hunc equis*] Id est, equestri prælio. ¶ *Illum pugnis*] Cestuum pugna, uel pedestri prælio. ¶ *Alba*] Serena, signum geminorum, id est, nã frequentius dum oritur tempestates facit, sed hic prosperum posuit.

¶ *Defluit saxis agitatus humor*] Laus stellæ à tempore, nam uerno tempore nascitur, quo & niues resoluuntur. Virg. Vere nouo, gelidus canis cũ montibus humor Liquitur. ¶ *Agitatus*] Resolutus. ¶ *Concidunt uenti*] Fugãtur, ut est. Et hibernis parcebant flatibus Euri. ¶ *Fugiunt nubes*] Fugãtur. Virg. Collectasq; fugat nubes. ¶ *Voluere*] Dij uel pueri Ledæ. ¶ *Recũbit*] Sternitur quod uento tumuerat. ¶ *Romulum post hos*] Ordo est. Dubito an prius memorem post hos Romulum, an quietum regnum Pompilij, an superbos fasces Tarquinij, an nobile lætum Catonis. Ad hoc autem Romanos duces & nobiles prætereundo commemorat, ut Augustum cunctis præferat. Nam Romulus urbis Romæ conditor est. Numa Pompilius à Curibus Sabinis ad regnum euocatus, sacrorum inuentor. Tarquinius quoque ex uirtute magnus, sed hic Priscum posuit non Superbum, nam fasces superbos, hoc est, nobiles dixit. Cato dum mortuo Pompeio, apud Vticam obsideretur, amore libertatis manu sua se peremit, unde & Vticensis uocatus est. Regulus autem cùm Afros uicisset, ab eisdem cum paucis captus est, quem cum Carthaginenses Romam pro commutatione captiuorũ misissent, acquiescentes Romanos suo consilio reuocauit. Hunc Pœni dum sacramenti memor reuertisset, sectis palpebris, uigilijs necauerunt. Paulus & Terentius Varro Coß. aduersum Hannibalem missi sunt. Hi apud Cannas, Apuliæ uicum, grandi exercitus Romani clade superati sunt. Paulus postquam tantam uitio collegæ, suorum uidit stragem, se perimendum hostibus dedit. Fabricius quoque magnis præmijs à rege Pyrrho tentatus, dum nimis pauper censu esset, corrumpi non potuit, de quo Lucan. Quo te Fabricius regno, uendidit auro. Curius paupertate clarus de agro ad consulatum euocatus est, & qui nunquam totondit cæsariem, propter iniuriam præturæ. Camillus de exilio reuersus, uictores Gallos urbe pepulit, & ad internitionem cæcidit, uictorq; sua sponte in exilium redijt.

¶ *Pompili regnum*] Magna enim pax fuit eius temporibus. ¶ *Superbos*] Aut nobiles aut re uera superbos. ¶ *Fasces*] Honores. ¶ *Regulum*] Referam inquit insigni camœna Regulum. ¶ *Et Scauros*] Nobiles Romanos, qui & censores & consules fuerunt. ¶ *Prodigum*] Contemptorem uitæ. ¶ *Gratus*] Aut delectabilis, aut libens, aut gratiam meritis debens.

PORPH. ¶ *Alba nautis stella*] Nunc candida & benigna, ut è contrario illud dicitur: Nigro cum lacte uenenum. ¶ *Defluit saxis agitatus humor*] Saxis littoris, scilicet, quæ fundantur, scilicet

ſcilicet, fluctibus ſe in ea illidentibus. ¶ Quod ſic uoluere] Pro cùm uoluere. ¶ Recumbit] Pro eo, quod quieta ſit, dictum. ¶ An ſuperbos Tarquinij faſces] Dubium eſt ſiquidem ſuperbos faſces dixit, an Tarquinij Superbi intelligamus. Tarquinius enim Superbus dignus non eſt, cui laudes inter deos & hos, quos principes nominabant, dicantur. Superbos ergo magnificos intelligamus, ut Tarquinij Priſci faſces dicat, non ſuperbi. ¶ An Catonis] Eius qui ſe Vticæ interemit. ¶ Animæq; magnæ prodigum Paulum] Aemilium Paulum dicit, qui prælio uictus ab Hannibale apud Cannas Apuliæ uicum, uitio collegæ Varronis, maluit perire quàm ex eo fugere, ergo prodigum contemptorem intelligendum. Prodigi enim dicuntur proprie, qui bona ſua à ſe diſperdunt, quaſi porro ea ab ſe agentes. ¶ Fabricium] Luſcinum, ſcilicet.

Hunc, & incomptis Curium capillis,
Vtilem bello tulit, & Camillum
Sæua paupertas, & auitus apto
Cum lare fundus.
Creſcit occulto uelut arbor æuo
Fama Marcelli, micat inter omnes
Iulium ſydus, uelut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater, atq; cuſtos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæſaris fato data, tu ſecundo
Cæſare regnes.
Ille ſeu Parthos Latio imminentes
Egerit iuſto domitos triumpho:
Siue ſubiectos Orientis oris
Seras & Indos.
Te minor latum reget æquus orbem,
Tu graui curru quaties Olympum,
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

ACR. ¶ Hūc] Ordo eſt. Hūc & Curiū incōptis capillis, & Camillū, utilem bello, tulit ſæua paupertas, & auitus fundus cū apto lare, id eſt, conueniens fundus & domus eius tenuitati. ¶ Incomptis] Impexis. ¶ Vtilem bello tulit] Vt Lucan. Fœcunda uirorum Paupertas. ¶ Sæua] Magna. Sæuus ubi Aeacidæ telo iacet Hector. ¶ Creſcit occulto uelut arbor æuo] Incrementa enim arborum niſi poſteaquā creuerint, non uidentur. ¶ Fama Marcelli] Marcellum Octauiæ dicit filiū, ſororis Augusti, qui puer mortuus eſt, de quo Virg. Si quâ fata aſpera rumpas, Tu Marcellus eris: aut illum Marcellum commemorat, qui primus Hannibalem apud Nolam ciuitatem in fugam cōpulit, & ab eodem poſtea occiſus eſt. ¶ Iuliū ſidus] Vt Virg. Ecce Dionei proceſsit Cæſaris aſtrū. ¶ Velut inter ignes] Pulchra cōparatio. ¶ Gentis humanæ pater atq; cuſtos] Apoſtrophe ad Iouem, eſt autem periphraſis. ¶ Fato] Perfata. ¶ Tu ſecundo Cæſare] Id eſt, ſit ſecundus à te, ſcilicet, ut tu in cœlo, ille in terris regnet. ¶ Ille ſeu Parthos Latio imminentes] Parthi in Latiū nec uenerunt, nec tentauerunt uenire, ſed quia dilatatū eſt imperium Romanum Latium uocauit, quia ſub ditione latuerat, ut Virg. Imbellem auertis Romanis arcibus Indum, id eſt, à ditione Romana. ¶ Egerit] Subegerit. ¶ Domitos] Subiugatos. ¶ Seras & Indos] Subaudi à ſuperioribus, regnes ſecūdus à Cæſare. ¶ Te minor latum reget æquus orbem] Ordo eſt. Ille æquus, id eſt, iuſtus minor te, reget latū orbem: Tu quaties Olympum graui curru, tu mittes inimica fulmina parum caſtis lucis. ¶ Quaties] Honore numinum frueris. ¶ Parum caſtis] Pollutis, ſecundum pontificum & aruſpicū documenta, qui nunquam fieri fulmina, niſi in lucis pollutione aliqua alienis.

PORPHYR. ¶ Apto cum lare Fundus] Et apto lare & conueniente gratus fundus intelligendus. ¶ Fama Marcelli] Dicit Cl. Marcellum Octauiæ Auguſti ſororis filium, cuius interitum Virgilius in ſexto libro deflet. ¶ Occulto æuo] Occultum æuum, occulte procedens. ¶ Iulium ſidus] C. Cæſaris ſtellam dicit. ¶ Gentis humanæ pater atq; cuſtos] Quaſi occultus ſenſus, hoc

autem dicit, magis ut neminem secundum abs te uelis esse, quàm Cæsarem. ¶ Ille seu Parthos Latio] Grata conceptione loquitur. Nam dum rationem inducit pro incolumitate atq; imperio Augusti, mire illi honorem indulget, dicens siue Parthos domuerit, siue Seres atq; Indos, nihilominus tibi Olympi regnum tonitruare atq; fulminare permittet. ¶ Graui curru quaties Olympum] Hoc secundum uulgarem opinionem dicitur.

AD LYDIAM.

Ode XIII, Dicolos, Distrophos, ut: *Sic te diua potens Cypri.*

- - - ∪ ∪ - ∪ -

- - - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ -

Cùm tu Lydia Telephi
 Ceruicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, uæ meum
 Feruens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
 Certa sede manet, humor & in genas
Furtim labitur, arguens
 Quam lentis penitus maceret ignibus:
Vror, seu tibi candidos
 Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: siue puer furens
 Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
 Speres perpetuum dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus

ACR. ¶ Cum tu Lydia Telephi] Ad Lydiam meretricem ἐρωτικῶς, Dicolos, distrophos. Metrum primo uersu Glyconiū, secundo Asclepiadeum. ¶ Ceruicem] Roseam, pulchrā, ut Virg. Rosea ceruice refulsit. ¶ Cerea] Aut mollia, aut ceræ similia. ¶ Væ] Interiectio dolentis est. ¶ Difficili bile] Hoc epitheton iracundiæ est, quia implacabilis sit. Bile autem iracundia: ut Iuuen. Atq; oculis bilem substringit apertis. Plautus in Amphitrione: Atra bili percita es. Tunc nec mens mihi nec color] Volutor uariis cogitationibus, & color in diuersa mutatur. ¶ Humor & in genas] Secretæ lachrymæ, amoris nimietatem prodentes. ¶ Arguens] Demonstrans, ut illud: Degeneres animos timor arguit. ¶ Penitus] Interius. ¶ Macerer] Consumar, ut: Est mollis flamma medullas interea. ¶ Vror seu tibi] Aspectu crucior, quotiens aut uino per rixam, aut per libidinem certi amoris alterius in corpore tuo signa conspexero. Ordo est: Vror seu tibi immodicæ rixæ turparunt candidos humeros mero, seu puer furens impressit memorem notam labris dente. ¶ Turparunt] Liuore reddiderunt deformes. ¶ Immodicæ] Immensæ. ¶ Mero] Ebrietate, id est, per ebrietatem. ¶ Furens] Impatientia amoris scilicet. ¶ Memorem notā] Per quod amoris recordatio seruaretur. ¶ Non si me satis audias] Ordo est: Si me satis audias, non speres perpetuum, lædentem barbare dulcia oscula. Alter ordo hic est: Non speres si me audias amatoribus dulcedinem esse perpetuam. ¶ Speres perpetuum] Illum qui dulcia lædit oscula.

PORPHYR. ¶ Cum tu Lydia Telephi Ceruicem laudas] Ad Lydiam amicā suam hoc scribit, à qua riualem suū Telephum laudari molestè ferre se testatur. ¶ Iecur] Pro corde ἀφελῶς, id est, simpliciter. ¶ Difficili bile] Non quam difficilem cōcipio, sed dura & cruciabili, unde etiam difficiles homines dicuntur, qui duri & inexorabiles sunt. ¶ Humor & in genas] Decore magis dictum, quā humor genarum, hoc est, lachrymarū. ¶ Lentis macerer ignibus] Concremer, cōuincar interiora pectoris mei amore flagrare. Lentis aūt ignibus diserte, quasi occultè sæuientibus. Quale illud Virgilianū: Et tacitū uiuit sub pectore uulnus. ¶ Impressit memorē dente notā] Grate memorem notā dente pressit, quoniā doloris memoriā cōmunem morsus facit eius, qui me momorderit. ¶ Nō si me satis audias] Ordo: Nō speres perpetuū, si me satis audias, & subaudiendū extrinsecus, amatorē.

Quia

Quinta parte ſui nectaris imbuit,
Felices ter,& amplius,
Quos irrupta tenet copula,nec malis
Diuulſus querimonijs,
Suprema citius ſoluet amor die.

ACR. ¶Barbarè] Crudeliter. ¶Quinta parte ſui nectaris imbuit] Luxuria ſui amoris impleuit. Quinque partes Veneris, id eſt, libidinis eſſe dicuntur, Viſus, alloquium, tactus, oſculum, concubitus. ¶Felices ter & amplius] Multotiens ſecundum illud: Ò terq; quaterq; beati.

¶Quos irrupta tenet copula] Copula proprie dicitur cuiuslibet rei duplex numerus. Vnde tractum eſt, ut & matrimonium copula diceretur. ¶Nec malis] Ordo eſt: Nec amor diuulſus malis querimonijs ſoluet citius ſuprema die, id eſt, quorum amor ante diem mortis iurgijs & litibus non ſoluitur, debent felices uocari.

PORPHYR. ¶Quæ Venus Quinta parte ſui nectaris imbuit] Eleganter, quia in quinque partes amoris fructus eſſe partitus dicitur, uiſu, eloquio, tactu, oſculo, concubitu, unde & Terentianum illud: Tamen extrema linea amare, haud nihil eſt. ¶Felices ter & amplius] Senſus, Satis fœlices exiſtimo eos, quorum inter ſe amor ita conſentit, ut non ante ultimum uitæ diem reſoluatur.

¶Quos irrupta tenet copula] Allegorice dicitur, ſignat autem eos qui amoris uinculo inter ſe ita conſtricti ſint, ut nunquam diſcerni poßint. ¶Suprema citius ſoluet amor die] Attende elocutionem, citius ſuprema die, quod ſignat, ante diem ſupremum.

AD BRVTVM.

Ode XIIII. Tricolos Tetraſtrophos, ut: Quis multa gracilis te puer in roſa,

---vv--vv-v-
---vv--vv-v-
---vv--
---vv-vv

O Nauis, referent in mare te noui
Fluctus, ô quid agis, fortiter occupa
Portum, non'ne uides, ut
Nudum remigio latus?
Et malus celeri ſaucius Africo,
Antennæq; gemant? ac ſine funibus
Vix durare carinæ
Poſsint, imperioſius

ACR. ¶Ò nauis referent in mare te] in nauim, de Bruto reparãte bellum ciuile ad Remp. Tricolos tetraſtrophos, in qua poſt duos uerſus coniunctos, alia inchoantur Metra. Metrum duobus uerſibus Aſclepiadeum, tertius Pherecratius, quartus Glyconicus, qui tripodia dactylica dicitur. ¶Ò nauis] Per allegoriam Ode iſta bellum ſignificat ciuile, in qua quidam uolunt, quod moneat remp. Certius tamẽ eſt, quod Sex. Pompeiũ Pompei fil. moneat, qui poſteaquã fœdus cũ Triumuiris fecit, bellum ciuile denuo reparare uoluit. Secundum autem ciuile bellum inter Auguſtum Cæſarem, & Caßium & brutum fuit, qui fuerunt C. Cæſaris interfectores, ſub quibus Horatius militauit. Metaphorã autem ſumpſit à naui, ex cuius armamentis, & milites, & diuerſas uoluit adminiſtrationes intelligi. ¶Fluctus] Fluctus bellum ciuile uocauit. ¶Portum] Pacem, ut Terentius: In portu nauigo. ¶Nudum latus] Nudatum fuga Caßij, & amißione exercitus. ¶Et malus celeri Saucius Africo] Graue bellum intelligi uoluit, per uentum tempeſtuoſum, ut: Creberq; procellis Africus. Malum aũt ſummitatẽ arboris dixit, ut iubet ocyus omnes Attolli malos. Malus arbor eſt, quæ tenet uelum, & eſt maſculini generis. Sed arbor fœminini eſt, pomum uerò neutri, ut: Aurea mala decẽ miſi.

¶Gemant] Fragore ſciſsionis. Virg. gemuit ſub pondere Cymba ſutilis. ¶Ac ſine funibus] Aut ſine adminiſtrationibus intelligendum, aut ſine impenſis & pecunia.

PORPH. Ò nauis referent] Hac Ode ad M. Brutum loquitur, qui apud Philippos Macedoniæ

 urbem

urbem ab Augusto fusus, uidebatur rursus instruere se ad pugnam. Merito autem poëta per allegoriam metuere se pro eo testatur, quoniam sub ipso militauerat, qui tamen ex prælio Philippico fugatus receptus ab Augusto ueniam ab eo meruit. ¶ Non'ne uides ut nudum remigio latus] Manifestæ allegoriæ, per quas signat ex parte iam debilitatum exercitum Bruti, & uires partium eius imminutas. ¶ Vix durare carinæ] Mira figura dicitur, pro sustinere uim æquoris.

Aequor, non tibi sunt integra lintea,
Non Dij, quos iterum pressa uoces malo,
Quamuis Pontica pinus
Syluæ filia nobilis
Iactes & genus, & nomen inutile.
Nil pictis timidus nauita puppibus
Fidit, tu nisi uentis
Debes ludibrium, caue.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curaque non leuis
Inter fusa nitentes
Vites æquora Cycladas.

ACR. ¶ Imperiosius æquor] Id est, uiolentum, & cuius immanitati obsisti non possit. ¶ Non tibi sunt integra lintea] Id est, integer cursus sine exercitu uel auxilijs. Lintea uerò uela dixit, ut: Dare lintea retro. ¶ Non dij] In hoc enim deos uult iratos intelligi, quia denuo de bello ciuili cogitetur. ¶ Iterū pressa uoces malo] Sicut à C. Cæsare oppressa malis, rogauit. ¶ Quamuis Pontica pinus] Ac si diceret, magnæ originis & nobilitatis, sed per metaphoram, aut rempublicā alloquitur: aut Cassium & Pompeium, cuius pater de Mithridate Pontico triumphauit. ¶ Nil pictis] Dicit stemmata & diuitias necessitati ultimæ non prodesse. ¶ Tu nisi] Id est, ne uictus turpitudini ludibrioque subiaceas. Ordo est: Tu nisi caue, pro caueas, debes ludibrium uentis, id est, eris exercitium uentorum. ¶ Nuper sollicitum quæ mihi tædiū] Seposuit pro naui siue rep. quæ sollicitudinem ex suis malis induxerit, ne iterum sicut sub Cæsare trepidaret. ¶ Inter fusa nitentes] Absolute locutus est, ac si diceret: Vites æquora fusa inter nitentes Cycladas, id est, longe apparentes, ut inter iniqua loca & tempestuosa uada, te custodias, & sis alienus à belli consilijs. Virg. de ijsdem insulis. sparsasque per æquor Cycladas.

PORPH. ¶ Imperiosius æquor] Translatiue pro sæuius. ¶ Quos iterū pressa uoces malo] ἀμφιβολογίᾳ. ¶ Quamuis Pontica] Hæc ad nobilitatē Bruti referuntur. ¶ Siluæ filia nobilis] An tu nobilis, ἀμφιβολογίᾳ per casus. ¶ Nil pictis timidus nautæ puppibus fidit] ἀλληγορικῶς. Ait nihil prodesse in bello ornamenta nobilitatis. ¶ Nuper sollicitum] Ecce hic manifestè ostendit se poëta partium Bruti fuisse, quarū affectione sese teneri ostendit, propter ipsius Bruti miserationem. ¶ Inter fusa nitentes. Vites æquora Cycladas] Hic sensus per se accipiendus & subaudiendus. Hic suadeo uites æquora inter Cycladas nitentes fusa. Sed hoc per allegoriam intelligendum, Maria tamen angustiora periculosiora sunt. nam inde freta dicuntur, quòd semper feruescant, id est, inquieta sint, per hoc ergo suadet Bruto, ne se arctioribus periculis committat.

AD ALEXANDRVM PARIDEM NEREI VATICINIVM.

Ode XV. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Scriberis Vario fortis, & hostium.

---UU--UU-UU
---UU--UU-UU
---UU--UU-U-
---UU-UU

PAstor cùm traheret per freta nauibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,

ACR. ¶ Pastor cū traheret per freta nauibus] ὑποθετικὴ, dicolos tetrastrophos. Metrū trib. uersibus Asclepiadeū, quartus Glyconius. Sub persona Paridis exponit

immi-

imminentia illo mala. ¶ Perfidus] Quia in fidem, amici hospitalitatem uiolando, commiserat.

PORPH. ¶ Pastor cum traheret] Hac Ode Bacchilidē imitatur, nā ut ille Caßandrā facit uaticinari futura belli Troiani, ita hic Proteum.

Ingrato celeres obruit ocio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis aui domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami uetus.
Heu heu quantus equis, quantus adest uiris
Sudor, quanta moues funera Dardanæ
Genti, iam galeam Pallas, & Aegida,
Currusq́; & rabiem parat.
Ne quicquàm Veneris præsidio ferox
Pectes cæsariem, grataq́; fœminis
Imbelli cithara carmina diuides.
Ne quicquàm thalamo graueis
Hastas, & calami spicula Gnosij
Vitabis, strepitumq́; & celerem sequi
Aiacem: tamen heu serus adulteros
Crineis puluere collines.
Non Laërtiadem exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Vrgent impauidi te Salaminius,

ACR. ¶ Ingrato otio] Aut uentis, aut Paridi. ¶ Obruit] Mitigauit, compreßit. ¶ Caneret] Diuinaret, prædiceret, ut: Ipsa canas oro. ¶ Aui] Pro aue posuit id est, malo auspicio, ergo non malā fata ducis, sed mala aui intelligendū est. ¶ Quam] Helenam. ¶ Repetet] Requiret. ¶ Multo milite] Multo exercitu. ¶ Cōiurata tuas] Inter cōiurare & cōspirare hoc interest, quod cōspirare, interdū bonorū est, coniurare malorū. Apud Aulidē promontorium ab omnibus Græcis ad excidiū Troiæ euntibus iuratū est, ut unanimiter dimicarēt, ut est. Non ego cū Danais Troianā excindere gentē Aulide iuraui. ¶ Rūpere nuptias] Hoc dicitur, uel propter amātis Paridis animum, cui prædicebat, ut doleret si legitimā uxorē perderet: uel ex Veneris promisso, quæ pro percepto eius iudicio malo, nuptias mulieris pulchræ promiserat. ¶ Heu heu quātus] Significatio cladē affuturā, Heu dolentis. Vt: Heu quātæ miseris cædes Laurentibus instant? ¶ Sudor] Bellicus labor. ¶ Moues] Cōmoues. ¶ Iam galeā Pallas] Bene primū Mineruā irascentem posuit adultero, utpote deam castitatis: aut certe quia iudiciō superata est, corrupto Paride muneris ipsius promisso. Aegida aūt scutum Mineruæ dixit. Virgilius in Troiæ euersione, ut eā monstraret inimicā ait. Iā summas arces Tritonia respice Pallas, Insedit nimbo effulgēs & Gorgone sæua. ¶ Currusq́; & rabiem parat] Pro furore belli rabiem posuit. ¶ Ne quicquā] Frustra. Ordo est. Ne quicquam pectes cæsariem præsidio ferox, amoris uel Veneris. Vnde in exprobationē Veneris dictū est: Me duce Dardanius Spartā expugnauit adulter? Aut ego tela dedi fouiq́; cupidine bella? ¶ Imbelli cithara] Quæ nihil bellicum sonet, nec aliquid prosit in bello, sed per amatorias cātilenas uoluptatem fœminis præstet. ¶ Diuides ne quicquam] A superioribus. ¶ Thalamo graues hastas] Graues, propter disiunctionem copulæ. Virg. Funestaq́; iterum recidiua in Pergama tedæ. ¶ Et calami spicula Gnosij] Cretensis. De canna enim sagittæ fieri cōsueuerunt. Vt. Perq́; ilia uenit harundo. ¶ Celerem sequi Aiacem] Ad sequendum. Aiacis uirtuti etiā celeritatem dedit, ueluti quem fugientiū nullus euaderet. ¶ Serus] Aut ad eorū dolorem dixit, qui eius causa perierunt: aut certè, qui quantum ad inertiā suā, tarde perierunt. ¶ Crines puluere collines] Hoc est, procuratā capillorū pulchritudinē puluere inquinabis, ut: Fœdare in puluere crines. ¶ Non Laertiaden] Singulos uelut exitiales minatur duces, Vlyssem & Nestorem Nelei filiū. Vlysses enim Astyanacta præcipitem muro dedit.

PORPH. ¶ Ingrato celeres obruit otio] Ingratū esse otium inquit uentis, aut quia semper feroces sunt, aut quia semper sæuire cupiunt. ¶ Mala ducis aui domū] Malo auspitio ducis ad quam repetendā omnis Græcia armabatur. ¶ Nequicquā Veneris præsidio ferox Pectes cæsariem, grataq́;

fœminis imbelli cithara carmina diuides] Sensus hic est: Nec pulchritudo tibi, nec scientia canendi bello proderit. Hæ delitiæ enim mulieribus magis aptæ sunt. ¶ Diuides] Pro dispones.

ACR. ¶ Te Salaminius Teucer] De Salamina Cypri ciuitate Telamonis filius, frater Aiacis. ¶ Sthelenus] Filius Capanei. Bene uaticinatur, et præsentia uidere, scire facit futura. Lucan. Hunc ego fluminea deformes truncus arena Qui iacet agnosco. ¶ Sciens pugnæ] Doctus ad pugnandum. ¶ Imperitare equis] Est etiã insignis domitor equorum. ¶ Non auriga piger] Diomedis fuit auriga, qui corpus Patrocli cũ Aiace, & Antilocho liberauit. ¶ Ecce furit te reperire atrox Tytides] Et hoc etiã inertiæ Paridis assignat, tantã esse morã, quãta eum faceret inueniri. Sine certamine enim uelut imbellem esse periturum dicit. unde & eum ceruo ad timoris similitudinem comparat. ¶ Melior patre] Fortior, quia numina uulnerauit: uel quia hic ad patriã uictor reuersus est, quod patri eius nõ cõtigerat. ¶ Quem tu ceruus uti] Ordo est: Quẽ tu mollis fugies sublimi anhelitu, ut ceruus immemor graminis uisum lupum in altera parte uallis fugit. ¶ Sublimi fugies anhelitu] Vel ὑπαλλαγὴ figura est, pro sublimi parte corporis, id est, ore edito: uel quia ipse anhelitus summa petat potius quàm ima. ¶ Non hoc pollicitus] Vt fugeres, supple Tuæ, quam diligis, ut: Daphnimq; tuũ tollemus ad astra. ¶ Iracunda diem proferet Ilio] Nõ tempus uelut propitia aut amica proferet, sed in paucos dies differet uindictũ. Ordo est: Iracunda classis Achillei proferet diem Ilio, & matronis Phrygum. ¶ Achillei] Veteres declinationes ista habent Achillei & Vlyssei. ¶ Hiemes] Synecdochicôs pro annis posuit, ut Virgilius: Ternaq; transierint Rutulis hiberna subactis. Nam & æstatem similiter posuit. ut, Nam te iam septima portat, Omnibus errantem terris & fluctibus æstas.

Teucerq;, & Sthelenus sciens
Pugnæ, siue opus est imperitare equis,
Non auriga piger: Merionem quoq;
Nosces: ecce furit te reperire atrox
Tytides, melior patre,
Quem tu ceruus uti, uallis in altera
Visum parte lupum, graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisq; Phrygum classis Achillei:
Post certas hiemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

PORPH. ¶ Ecce furit reperire] Pro furit, ac per hoc discurrit ut te reperiat. ¶ Quem tu ceruus uti uallis in altera Visum parte lupum] Ordo est. Quem tu fugies uti ceruus lupum in altera parte uallis uisum. ¶ Mollis] Imbellis atq; inermis. ¶ Sublimi anhelitu] Per ὑπαλλαγὴν dixit pro sublimi parte corporis edito, quod est scilicet ore. ¶ Non hoc pollicitus tuæ] Helenæ. ¶ Achillei classis] Achillei & Vlyssei ueteres dixerunt, ad similitudinem fortassis diei & faciei.

AD TYNDARIDEM.

Ode XVI. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--U---UU-UU
--U---UU-UU
-UU---U--
-UU-UU-U--

ACR. O matre pulchra filia pulchrior] Tyndari satisfacit. Ode est Tricolos. tetrastrophos. Metrũ duobus uersibus Alcaicum, quod cõstat ex spondeo & iambo & caesura, uel iambica pentemimere, & duobus dactylis ita: O ma, trepul, chra, filia, pulchrior. Tertius dimeter iãbicus hypercatalectus, ita: Pones iam, bis siue flam, ma. Quartus Pindaricus cõstat ex duo-

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunq; uoles modum

ex duobus dactylis et duob. trochæis, ita: Siue ma, ri libet, Adriano. Hāc Oden in satisfactionē facit amicæ suæ quā iratus carmine læserat, promittēs abolenda quæ de ea scripserat, imitatus Stesichorū poëtam Siculum, qui uituperationē scribens Helenæ, cæcatus est, et postea responso Apollinis laudē eius scripsit, & oculorum aspectum recepit. Cuius rei & in Epodo idem poëta meminit: Infamis Helenæ Castor offensus uicē, Fraterq; magni Castoris, uicti prece, Adempta uati reddidêre lumina. ¶ O matre pulchra filia pulchrior] Id est, cōparatione formosæ formosior. Comparatiuus enim & superlatiuus pro positiuo proferuntur, ut Virg. Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeiam. Et, Formosi pecoris custos formosior ipse, pro, ipse formosus. ¶ Quem criminosis] Tmesis est, pro quemcunq;.

PORPHYR. ¶ O matre pulchra filia pulchrior] Hac Ode Tyndaridi cuidam suæ, in quam carmen probrosum scripserat repromittit παλινῳδίαν, id est, recantaturum ea quæ dixerat. Dicitq; se iracundia motum ea scripsisse. Affirmat autem non magis Matris magnæ, aut Apollinis numine instinctos furere, quàm eos qui iracundia sunt incitati, adeò ut nulla ui hic furor deterreri possit. Scribit palinodiam, id est, cantum contrarium priori, nā recantat ea quæ iratus in amicam scripserat, ut eam sibi reconciliet, atq; ita inuectiuam excusat, ut culpam omnem in iracundiam reijciat, nihil autem quod ad artificium pertineat, prætermittit. Captat enim beneuolentiam cum illam pulcherrimam appellat, quo nihil gratius mulieri præstari potest, deinde carmina in quibus male dixit pro suo arbitrio abolenda promittit. ¶ Pulchra] Antiqui pulchrum, lachrymas, & sepulchrum aspirabant.

¶ Filia pulchrior] Magnum ergo est mulieri ut pulchra sit, sed maximum ut sit pulchra muliere pulchrior. ¶ Quem criminosis cunq;] Id est, quemcunq; per tmesim. Criminosis, quæ crimina inferant. Crimen enim uitiū est, sed & causam quādoq; significat. Virg. Et crimine ab uno Disce omnes. In hoc ergo cōfitetur delictum, quæ res ad iracundiam placandā uehementer confert. Sic Dauus ille Terentianus se crucem meritum fatetur. Est tamen, quoad id fieri potest, post confessionem adhibenda excusatio, ut hic, ubi in iram culpam reijcit. Scripserat autem iambicis uersibus, quonam pes ille uehementiam affert, & genus dicendi contortum & concitatissimum, & accommodatum inuectiuis. Sicq; illo usus est Archilochus poëta, ut Horat. alibi: Archilochum proprio rabies armauit iambo, Hūc socci cœpere pedem, grandesq; cothurni, Alternis aptum sermonibus, & populares Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.

Pones iambis, siue flammā,
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æquè, non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ, quas neq; Noricus

ACR. ¶ Pones iambis] Ipsi enim aptiores iniurijs sunt, quibus eam uersibus læserat. ¶ Siue flāma] Hoc in satisfactione pro delendo crimine dixit, illud secutus Virgilianum: Aut pelago Danaûm insidias suspectaq; dona, Præcipitare iubet, subiectisq; urere flammis. ¶ Non Dindymene] A monte matrem deûm dicit. Amoris se fatetur furore peccasse, & probare uult sic iram moderationem non recipere, in animis hominum, quemadmodum alieni furoris bacchantes ¶ Incola Pythius] A Pythone serpente Apollo. ¶ Non Liber æquè] Liber etiam qui similiter sacerdotes suas uexat furore. ¶ Acuta] Aut à tinnitu acuta, aut sonora. Virg. Pelion tinnitu fugiens impleuit acuto. ¶ Corybantes] Ministri matris deorum. ¶ Quas neq; Noricus Deterret ensis] Emphasis est, in ipsis enim locis & probatum ferrum est, & optimi gladij fiunt, & ideò ex prouincia ferrum laudauit. Est autem Noricum pars Illyrici. Virg. Aëreas alpes, & Norica siquis Castella in tumulis.

PORPHYR. ¶ Siue flamma siue mari libet] Simile illi Virgiliano: Aut pelago Danaûm insidias suspectaq; dona, Præcipitare iubet, subiectisq; urere flammis. ¶ Adriano] Pro Adriatico, & posuit speciem pro genere, more suo.

Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undiq;
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho adposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio graui
Strauêre, & altis urbibus ultimæ
Stetêre caussæ, cur perirent
Funditus, imprimeretq; muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem, me quoq; pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor, & in celeres iambos
Misit furentem, nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs, animumq; reddas.

ACR. ¶Nec mare naufragum] *Naufragia faciens, quasi naufragium. Virg. Auloniq; arces & nauifragum Scylaceum.* ¶Nec tremendo] *Id est, tremore tonitrus dixit, unde est: Et mortalia corda Per gentes humilis strauit pauor: ille flagranti, aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo Deiecit.* ¶Ruēs] *Impetuose ueniens.* ¶Fertur Prometheus addere principi Limo coactus particulam] *Fabulæ sensus præsenti intentioni necessarius conceptus est. Ait aūt Prometheum cum limo homines fingeret iussum ex omnibus animalibus particulas, pro ut erat eorum natura homini apponere, unde uim leonis stomacho apposuisse, idcirco quòd iracundia magis accendamur: timorem à lepore posuit, à uulpe astutiam, à lupo rapacitatem, ab equo uelocitatem, à columba libidinem, & ex reliquis reliqua, ac per hoc intelligitur nihil grauius esse homine. Ordo est. Fertur Prometheus coactus addere principi limo, particulam desectam undiq;, & apposuisse nostro stomacho uim insani leonis.* ¶Vndiq; desectam] *Quasi ex multis hominem composuerit.* ¶Iræ Thyesten exitio graui Strauêre] ἀπὸ παραδείγματος, *hoc est, ab impij exemplo fidem dat facto suo. Atreus autem & Thyestes fratres fuerant, qui quia in seditione alter alteri nocere non poterat, in simulatam gratiam redierunt. Qua occasione Thyestes cum fratris uxore concubuit: Atreus uerò ei filium epulandum apposuit. Quod scelus & sol fugisse narratur. Hinc Virg. Nec tam auersus equos Tyrias sol iungit ab urbe, & Statius: Et caligantes abrupto sole Mycenas.* ¶Vltimæ stetêre] *Extitêre usque ad euersionem.*

¶Hostile aratrum] *Condendis atque euertendis ciuitatibus. Hæc consuetudo fuit ut aratro fierent, ut de condenda Virgilius: Interea Aeneas urbem designat aratro. Item Cicero de euertenda in Philippicis: Vt uexillum tolleret, & aratrum circumduceret.* ¶Insolens] *Tantummodo ira commotus.* ¶Compesce mentem] *Idest, noli me irascendo imitari quem pœnitet.*

¶Celeres iambos] *Epitheton est. Sic in arte poëtica de pede iambo, Pes citus, unde etiam trimetris accrescere iußit Nomen Iambeis.* ¶Misit furentem] *Propter iram scilicet.* ¶Nunc ego mitibus mutare quæro tristia] *Id est, blandimentis mutare iracundiam cupio.*

¶Recantatis] *Id est, meliore carmine deletis: Recantantur autem opprobria cum mutato carmine laudibus corriguntur.* ¶Animumq; reddas] *Hoc est, spem mihi redintegrandi amoris facias.*

PORPHYR. ¶Noricus deterret ensis] *Speciem pro genere posuit, non enim in Norico tantum enses fiunt. Sed sic dicitur, ut: Leuis innatat alnus Missa Pado.* ¶Nec mare naufragum] *Vt, nauifragum Scylaceum, quod ibi naues franguntur.* ¶Et insani leonis Vim stomacho apposuisse nostro] *Belle de fabula sensus præsenti intentioni necessarius conceptus. Ait autem Prometheum limo homines fingere iussum, & ex omnibus animalibus particulas homini apponere, Vim leonis stomacho apposuisse. Idcirco iracundia magis nos incendi,*

quàm

quàm ulla alia animalia. ¶Iræ Thyesten exitio graui] Iam hoc ἀπὸ παραδείγματος infert, quàm sit ira atrox, & exitiosa hominibus. ¶Imprimeretq; muris Hostile aratrum] Hoc est, hæc eadem ira causa fuit delendis urbibus, usque adeò ut ubi fuissent muri, aratrum inducerent. ¶Me quoq; pectoris tentauit feruor] Me quoque inquit iracundia, calore iuuentæ magis accensa, incitauit in iambos. Iambici autem uersus aptissimi habentur ad maledicendum, denique & Catullus cùm maledicta minaretur, sic ait: At non effugies meos iambos. ¶Recantatis] Remutatis. ¶Amica] Recantari probra dicuntur, cùm contraria probris carmina fiunt in eum, cui maledixerimus.

AD TYNDARIDEM.

Ode XVII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--U---UU-UU
--U---UU-UU
--U---U--
-UU-UU-U--

VElox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, & igneam
Defendit æstatem capellis
Vsq; meis, pluuiosq; uentos.
Impunè tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes, & thyma deuiæ
Olentis uxores mariti.
Nec uirideis metuunt colubros,
Nec Martiales hœdilia lupos,
Vtcunq; dulci, Tyndari, fistula
Valles, & Vsticæ cubantis

ACRON. ¶Velox amœnum sæpe Lucretilem] Ad Tyndarida παρακελευστικὴ, Ode Tricolos, tetrastrophos. Metrũ duobus uersibus Alcaicum. Tertius dimeter iambicus hypercatalectus. Quartus Pindaricus. Et hãc Oden recantando ad Tyndarida scribit Horat. cui ut plenè satisfaciat, inuitat eam in fundũ suũ, quem in Sabinis habebat. Dicit ergo cõtempto Lycæo, monte Arcadiæ, uenisse ad Lucretilem montem Faunum, quem quidam Inuum uocant. Lucretilis autem mons in Sabinis est. sed hic magis Pana pro Fauno uoluit intelligi, nam & capellas suas eum custodire dicit. Ergo magis ille ordo esse debuit. Lucretili Lycæum mutat, & est ὑπαλλαγή: nisi ex hoc ipso Lycæo Lucretilis comparetur, quòd utrunq; sæpius commutet. ¶Defendit æstatem] Remouet æstus & frigora prohibet: ut, Solstitium pecori defendite. ¶Vsque] Continue. ¶Pluuiosq; uentos] Pluuiam ferentes, tempestuosos. ¶Impune] Sine damno. ¶Arbutos] Arbutum quem uulgo appellant, libentius capræ persequuntur ad pascendum, ut. Dant arbuta syluæ, & alibi: Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis. ¶Deuiæ] Errantes, pascentes, ut: Rara per ignotos errant animalia montes. ¶Olentis] Grauis enim hircorum, & caprarum odor. Ergo olentis, fœtentis, ut: Herbas contundit olentes, &: graue olentia centaurea. ¶Vxores] ἀκυρολογία est, ut Virg. Vir gregis ipse caper, &: Quem legere ducem, & pecori dixêre maritum. ¶Nec Martiales] Martis dicatos tutelæ, ut Virg. Martius à stabulis rapuit lupus. ¶Hœdilia] Septa hœdorum, per continens id quod continetur, synecdochicôs. ¶Vtcunque] Quandocunque, aut quotienscunq;. Ordo est. Tyndari utcunq; personuerunt ualles, & leuia saxa cubantis Vsticæ dulci fistula, nec metuunt uirides colubras, nec hœdilia Martiales lupos. ¶Vsticæ] Nomen montis & uallis: Idem in epistolis, de situ eiusdem uallis: Continui montes, nisi dissocientur opaca Valle. ¶Cubantis] Depressæ, ut: Megarosq; sinus, Tapsumq; iacentem.

PORPH ¶Velox amœnum] Hæc Ode ad Tyndaridem scribitur cui plene cupiens satisfacere poëta, inuitat eam in fundũ suum, quem in Sabinis habebat. ¶Velox amœnũ sæpe Lucretilem

mutat

mutat Lycæo Faunus] Ea figura hoc dictum est, qua illud apud Virgilius: Chaoniam pingui glandem mutauit arista. Sensus est autem, relicto Lycæo monte Faunus in Lucretilem uenit. Lucretilis autem mons est, in Sabinis. ¶Defendit æstatem] Ita dictum, ut Solstitium pecori defendite, signat autem prohibete. ¶Olentis uxores mariti] Venustè capras dicit uxores olentis mariti, quia hirci, quorum uxores sunt, malè olent, id est, fœtent. Olentis ergo non simpliciter accipiendũ, sed grauiter olentis, ut illud est: Allia serpillumq; herbas cõtundit olentes. ¶Nec uirides metuũt colubros] Viridis, id est, subtilis & tenuis χῆμα λειπότη, cùm minus dicitur, plus intelligitur, ac si dicas, non indoctum hominem, quem uelis intelligere doctißimum. ¶Nec Martiales hœdilia lupos] Et hic metuent audiendum, quia sic se habet sensus: Nec colubras metuunt hœdilia, nec lupos, quos Martiales ait, quòd in tutela Martis sint. Vtcunq; dulci Tyndari fistula Vallis & Vsticæ cubantis Leuia personuêre saxa] Vtcunq; pro quandocunq;. Sensus est: Quandocunq; cantu fistulæ Fauni Vsticæ montis saxa resonuerunt, metu colubrarum, & luporum, capræ meæ liberantur. Faunus enim eas in honorem meum tuetur. ¶Vsticæ cubantis] Vstica mons in Sabinis quem cubantem suauiter dixit, ad resupinam regionem eius attendens.

Leuia personuêre saxa.
Dijme tuentur, dijs pietas mea,
Et Musa cordi est: hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hîc in reducta ualle, caniculæ
Vitabis æstus, & fide Teia
Dices laboranteis in uno
Penelopen, uitreamq; Circen,
Hîc innocentis pocula Lesbij
Duces sub umbra, nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia: nec metues proteruum

ACR. ¶Leuia] Leuigata, plana, ut: Illa cadens raucum per leuia murmur Saxa ciet, & Tu tamen è leui rimosa cubilia limo Vnge, fouens circum. ¶Dijs pietas mea, & Musa cordi est] Id est, carmen meum placet dijs. Hoc uult dicere, quod quotiescunque in agro fistula personaret: tunc agrum suum nec imbribus ablui, nec siccitate torreri: se autem numinibus curæ esse & honori. ¶Hinc] Id est, de Sabino fundo, nam loci est. ¶Manabat] Abundabit. ¶Opulenta cornu] Metaphora à cornu Fortunæ, quo dicitur diuitias consuesse ligari. ¶Hîc in reducta] Secreta, refrigerata, ut: Penitusq; in ualle reducta. ¶Caniculæ] Canicula stella est in ore canis. ¶Vitabis æstus] Nimios calores, ut: Findit canis æstifer arua. ¶Et fide Teia] Aut chordis, hoc est, fidibus lyricis: aut à ciuitate Arcadiæ Anacreontis poëtæ, ut in Epodo: Anacreonta Teium. ¶Dices] Cantabis per cytharam. ¶In uno] Id est, amore Vlyßis. ¶Vitreamq; Circen] Aut pulchram, aut procurato lucentem nitore, aut mari uicinam. ¶Et Lesbij] Optimi uini, à Lesbo insula: & est species pro genere. ¶Nec Semeleius] Patronymicon est. Thyone autem mater Semeles dicta est matris Liberi patris. Dicit ergo per uinum rixam non futuram inter se. Thyoneus autem filius Liberi fuit, qui in Chio insula regnauit, pater Thoantis regis, cuius filia fuit Hypsiphile, quæ coniuratione facta aduersus uiros sola parentem seruauit, quam fabulam Statius narrauit in suo carmine. ¶Nec proteruum Suspecta Cyrum] Id est, non eris suspecta de eo. Alterius amatoris uocabulum sub uituperatione memorauit. Cyrus hic riualis fuit Horatij, sed despiciebatur à Tyndaride.

PORPHYR. ¶Hinc tibi ad plenum manabit] Ordo est, Hinc tibi manabit ad plenum opulenta copia benigno cornu: uidelicet copioso, & diuite: nam cornu uidetur significare Fortunæ, quod Hercules detractum Acheloo, uictor dicitur donasse Fortunæ, idq; etiam uulgo Cornucopiæ dicitur. ¶Ruris honorum] Id est, copijs rusticis. ¶Et fide Teia dices laborantes] Anacreon Lyricus poëta Teius fuit, id est, ab urbe Teia, quam in Paphlagonia esse, Sallustius indicat, cùm de situ Pontico loqui-

loquitur. Fides autem chordæ dicuntur, unde & fidicinas Comici dicunt citharistrias. Repromittit ergo amicæ in agello suo se in eam Lyricũ carmen decantaturũ. ¶Laborantes in uno] *In uno Vlysse, scilicet utraque amore laborans.* ¶Penelopen, uitreamq́; Circen] *Parũ decorè mihi uidetur dixisse, uitream pro candida.* ¶Hic innocentis pocula Lesbij Duces] ἀντωνομασία, *Lesbij pro uini, & dixit à Lesbo insula: ut Virg. Quam'ue Methymnæo carpit de palmite Lesbos. Innocentis autem pro leuis & minimè caput onerantis.* ¶Nec Semeleius cum Marte confundet Thyoneus] *Thyone Semele à Græcis dicta, unde Liber Thyoneus dicitur. Sensus autem est, Nec ebrietate rixæ orientur.*

Suspecta Cyrum, ne malè dispari
Incontinentes iniiciat manus:
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamq́; uestem.

ACR. ¶Dispari] *Tibi in amore non consentienti.* ¶Incontinentes] *Petulantes uel ad læsionẽ, uel ad damna promptas, quod per amoris furorẽ quidam habere solent.* ¶Hærentẽ coronam] *Pro ornatu muliebri posuit, ut Virg. Colloq́; monile Baccatum, & duplicem gemmis auroq́; coronam.*

PORPH. ¶Nec metues proteruũ suspecta Cyrum] *Videlicet hunc Cyrum amatorẽ Tyndaridis. Hæc ergo cùm in Sabinis secum esse cœperit, non eam suspectam futuram, ne Cyrus zelo incitatus manus ei inferat.* ¶Dispari] *id est, amore non consentienti, scilicet, in te.*

AD VARVM.

Ode XVIII. *Monocolos, ut: Tu ne quæsieris scire nefas, quem mihi, quem tibi.*

– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪

NVllam Vare sacra uite prius seueris arborẽ
Circa mite solũ Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit, neq́;
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines. (patẽ
Quis post uina grauẽ militiã, aut pauperiẽ increpat
Quis non te potius Bacche pater, teq́; decens Venus?
At ne quis modici trãsiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

ACR. ¶Nullam Vare sacra uite prius seueris arborem] *Ode est Monocolos. Metrum choriambicum ex spondeo, & tribus choriambis & pyrrhichio, siue iambo, siue est Phalecium. Scribit ad Quintilium Varum fidum amicum sibi, laudans Tiburtinum uinum, & suadet, ut quia uernum competens tempus est, nullam arborem priusquam uitem ponat.*

¶Vere nouo] *Vt Virg. Optima uinetis satio, cùm uere rubenti Candida uenit auis, longis inuisa colubris.* ¶Seueris] *Posueris.* ¶Mite solum] *Fundum excultum.* ¶Siccis] *Pro sobrijs & ieiunis, uel uino abstinentibus, sine quo raro lætitia, ut: Adsit lætitiæ Bacchus dator.* ¶Neque mordaces sollicitudines] *Curæ quæ mentem mordeant, & crucient, ut: Quandò hæc te cura remordet.* ¶Increpat] *Accusans commemorat, quæ sine uino solet.* ¶Quis nõ te] *Deest canet.*

¶Bacche pater] *Bacchus lætitiæ pater, & author, ut: Munera lætitiamq́; die.* ¶Te decens Venus] *Decens, id est, decora Bacchus enim & Venus conuiuijs sunt aptiores, & uoluptatibus, ut: Sine Cerere & Libero friget Venus.* ¶At ne quis modici] *Moderati, parci, moderate uino usi.*

¶Rixa super mero] *Nam post ebrietatem Centauri cum Lapithis pugnauêre, ut Virg. Bacchus et ad culpam causas dedit, ille furentes Centauros leto domuit, Rhœtumq́; Pholumq́;, Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem. Cuius rixæ in bibendo memoriam habendam suadet, & monet, ne sicut fit à Sithonijs, et ab alijs gentibus, usq́; ad furorem bibatur. Ordo est: Centaurea rixa super mero, id est, pro mero, ut: Nec super ipse sua molitur laude laborem.*

PORPH. ¶Nullam Vare sacra uite prius seueris arborem] *Vinũ laudat, suadens Varo ut in*

regione

regione Tiburtina uitem prius quàm aliam arborem serat. ¶Et mœnia Catili] Et suprà ostendimus Catilum & Coracem fratres esse Tiburti, cuius nomine Tibur condiderunt. At ne quis modici transiliat numera Liberi] Ne quis, inquit, immoderatè bibat, exemplo sunt Lapithæ & Centauri, qui in conuiuio Pirithoi hac ebrietate pugnam contraxerunt.

Debellata, monet Sithonijs non leuis Euhyus,
Quum fas, atq; nefas exiguo fine libidinum
Discernunt auidi: non ego te candide Bassareû
Inuitum quatiam, nec uarijs obsita frondibus
Sub diuum rapiam, sæua tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quę subsequit̃ cæcus amor sui,
Attollens uacuum plus nimio gloria uerticem,
Arcaniq; fides prodiga perlucidior uitro.

ACRON. ¶Debellata] Cũ Lapithis monet, ne quis trãsiliat munera modici Liberi, & Euhyus nõ leuis in Sithonijs monet. ¶Sithonijs] Thracibus, ut: Sithonio aquiloni. Qui per ebrietatem etiam illicitos concubitus audent, unde Iuuenalis: Inguinis, et capitis quot sint discrimina nescit. ¶Non leuis] Liptote, ac si diceret grauißimus, & iratus. ¶Fas atq; nefas] Licitum & illicitum. ¶Exiguo fine] ὑπερβολικῶς, id est, nulla differentia. ¶Auidi] Luxuria scilicet, proni propter ebrietatem ¶Non ego te candide Bassareu] Bassareus dictus est Liber pater, à genere uestis Baccharum, unde & Bacchæ Bassarides dictæ. Persius. Bassaris & Lyncem Mænas flexura Corymbis Eubyon ingeminat. Bassaris enim uestis genus est usq; ad pedes demissæ, dicta à Bassara loco Libyæ, ubi fit. Tali enim & numina uti uolunt, ut: Pedes uestis defluxit ad imos, &: Vera incessu patuit dea. ¶Inuitum quatiam] Id est, non plus bibam, quàm oportet: aut certe inuitum quatiam ideò dixit, quia in sacrorum renouatione commouebantur simulachra. Virg. Qualis commotis excita sacris Thyas, ubi audito stimulant Trieterica Baccho Orgia. ¶Sub dium rapiam] Hoc est, non arcana naturæ, uel quæ celare uis in publicum proferam. Vult per allegoriam intelligi se per uinum secreta non prodere. ¶Sæua tene] Reprime, id est, sicut in Berecynto monte reprimitur ebrietas per mysteria matris Deum, sic & tu reprime. Precatur aũt Liberum, ut contineat ab eo furoris incitamenta, quæ ipsa se ad insaniã accendunt. ¶Berecyntio] Phrygio. Berecyntos enim castellum Phrygiæ est. ¶Tympana] Ebrietatem, nam tympanorum strepitum pro ebrietate posuit. ¶Cæcus amor sui] Propter ebrietatem nescius sui. Est autem epitheton amoris perpetuum, ut: Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni: &, Cæci stimulos auertere amoris. ¶Vacuum] Vino uanum, uel plus sibi arroganbo quàm oportet, ut idem alibi: Tu spem reducis mentibus anxijs, Viresq; & addis cornua pauperi: Post te neque iratos trementi Regum apices, neq; militũ arma. ¶Plus nimio] Plus iusto. ¶Arcaniq; fides prodiga] Perfida, & quæ commissum fundit arcanum. ¶Perlucidior] Omnia nudans, sicut in uitro omnia uidentur, & subsequitur, à superioribus ubiq; subaudis.

PORPHYR. ¶Monet Sithonijs non leuis Euthyus] Sithonij Thraces sunt, qui per uinolentiam inuitati, etiam illicitos concubitus audent. ¶Non ego te candide Bassareu] A' genere uestis Liber Bassareus appellatur, unde & ipsæ Bacchæ Bassarides appellantur. ¶Nec uarijs obsita frondibus Subdium rapiam] Non proferam in publicum mysteria tua, inquit, latentia alioquin ac secreta. Sed per allegoriam hoc uidetur dicere, ea quæ fidei meæ commissa sunt, nunquam ego ebrius factus prodam. ¶Sæua tene cum Berecyntio Cornu tympana] Oro, inquit, contineas à me Liber furoris incitamenta, quæ seipsa ad cupiditatem insaniendi accendunt. ¶Cæcus amor] Cupiditas omnium uitiorum. ¶Attollens uacuum plus nimio gloria uerticem] Eleganter quia ex ebrietate plerią; plus sibi arrogant quàm debent. ¶Vacuum ergo uerticem] Vel plus sibi arrogando uanum: uel uacuum uerticem, id est, uacuum cerebrum accipe.

DE GLYCERA.

Ode XIX. Dicolos, Distrophos, ut: Sic te diua potens Cypri.

---uu-uu

---uu--uu-uu

MAter sæua Cupidinum,
Thebanæq; iubet me Semeles puer,
Et lasciua licentia
Finiris animum reddere amoribus.
Vrit me Glyceræ nitor,
Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas,
Et uultus nimium lubricum aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit, nec patitur Scythas
Et uersis animosum equis
Parthum dicere, nec, quæ nihil attinent.
Hic uiuum mihi cespitem; hic
Verbenas pueri ponite, thuraq;
Bimi cum patera meri.
Mactata ueniet lenior hostia.

ACRON. ¶ Mater sæua Cupidinum] Ode dicolos distrophos ἐρωτικὴ ad pueros suos. Metrum primo uersu Glyconium, secũdo Asclepiadeũ. Hac Ode renouari sibi amorem Veneris instinctu dicit, adiuuante hunc Licentia & Libero. Ter. Corruptiores sumus omnes licentia. ¶ Sæua] Modo crudelis Sæuus amor docuit natorum sanguine, matrem, Commaculare manus, & alibi, Vi superum, sæuæ memorẽ Iunonis ob iram Et: Stat maternis sæuus in armis Dicit autem Venerẽ, ut: Matris Acidaliæ. ¶ Thebanæ] Quæ de Thebis, θυβαιγενὴς. ¶ Semeles] Nomen est matris Dionysij. ¶ Puer] Dionysius, qui colitur apud Thebas. ¶ Et lasciua licentia] Ocium, quod semper in lasciuiam resoluitur. ¶ Finis anim[illegible]m reddere amoribus] Iam desertis, & alienis ab animo, denuo iisdem incitari. Glyceræ] Nomen amatæ puellæ. ¶ Splendentis Pario] Parius lapis candidißimus est, unde signa multa fiunt, propterea niueamq; Paron, dixit Virg. Et, Stabunt Parij lapides spirantia signa, & alibi: Argentum Pariusue lapis circundatus auro. ¶ Vrit] Incendit Vir. Carpit enim ures paulatim, uritq; uidendo Fœmina. ¶ Grata proteruitas] Amantibus grata procacitas siue impudentia, qua interdum consueuerunt commendari mulieres.

¶ Lubricus] Ad Libidinem procliuis, ¶ Cyprum deseruit] Relicta, in qua Venus colitur insula, me totũ occupauit. ¶ Nec patitur Scythas] Non sinit me cantare de prælijs. Dicit autẽ se amore Veneris, & delicijs occupatũ, se scribere bella non posse. ¶ Versis equis] In fugam retortis, quare fortiores dicuntur Parthi, ut: Et missam Parthi poscunt in terga sagittam. ¶ Nec quæ nihil attinent] Id est, quæ ad uoluptatem non pertinent, nec attinẽt ad amorẽ, ut: Quin tu aliquid saltẽ potius, quorum indiget usus. ¶ Hic uiuum mihi cespitem, hic Verbenas pueri ponite] Verbena aut terra uirens, aut cespes ad sacrificium. Bene autem uerbenas, cespitem, & thus Veneri promittit, quæ non placantur sanguine. Virgilius: Tũ Venus, haud equidem tali me dignor honore. Et item, Centumq; Sabeo Thure calent aræ, sertisq; recentibus halant. Verbenas autem dixit, herbas sacras, ut Virgilius, Verbenasq; adole pingues, & mascula thura. & Terentius: Ex ara sume hinc uerbenas tibi. ¶ Mactata ueniet lenior hostia] Id est, facto sacrificio mansuescet, hoc est lenior Glycera Veneri ueniet, quã proteruam dixerat.

PORPHYRION. ¶ Mater sæua Cupidinum] Hac Ode renouare sibi ait amorem instinctu Veneris ac uini, adiuuante etiam licentiæ libertate. ¶ Vrit grata poteruitas] Dixit ἐρωτικῶς, quia plerunq; ipsa superbia ac fastidiũ mulieris, magis eam amatori cõmendat.

¶Et uultus nimiũ lubricus aspici] Mirè dictum est, cuius uultus cùm aspectus est, lubricos in amorẽ sui facit iuuenes. ¶Nec patitur Scythas, Et uersis animosum equis Parthum dicere] Hic ostendit se in delicijs Veneris occupatum non posse res bellicas scribere, non permittit, ait, dicere bella, uel res alias quæ non pertinent ad Venerem: sed illud cogit dicere, quod expetit natura. ¶Nec quæ nihil attinent] Iucunde nihil ad se pertinere ait alia, nisi quæ ad venerem pertinent. ¶Mactata ueniet lenior hostia] Veneri scilicet, mactata hostia, Glycera lenior ueniet. De qua bene hoc dictum est, quia proteruam eam esse iam dudum ostenderat

AD MECOENATEM.

Ode XX. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; dira

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum leui, datus in Theatro
Quum tibi plausus,
Chare Mecœnas eques: ut paterni
Fluminis ripæ, simul & iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prælo domitam Caleno
Tu bibes uuam, mea nec Falernæ
Temperant uites, neq; Formiani
Pocula colles.

ACRON. ¶Vile potabis modicis Sabinum] Metrum sapphicum hendecasyllabum. Mecœnatem inuitat ad cœnam, cui mediocritatem suam excusat, promittens ei uinum Sabinum nouitate uile: sed quod in amphoram græcam miserit, ut inde aliquid traheret suauitatis, eo tẽpore quo ille in Theatro à populo laudabatur. ¶Vile] Aut nouum, aut certe abundans, ideoq; minoris precij, ut Virgilius: Viciamq; seres uilemq; faselum, & : Vilibus aut onerat pomis. Aut uile uinum propterea, quod ipsi uile sit, qui meliora potare consueuerat. Ordo est: Chare Mecœnas eques potabis uile Sabinum, modicis Cantaris, quod ego ipse leui conditum Græca testa, cum datus est tibi plausus in Theatro, ut ripæ paterni fluminis, simul & iocosa imago Vaticani montis redderet tibi laudes. ¶Modicis] Paruis, aut modum habentibus. ¶Cantharis] Vasis uinarijs, ansas habentibus. ¶Leui] Aperui, protuli, ut: Releui dolia omnia. ¶Chare Mecœnas eques] Constat Mecœnatem in equestri dignitate mansisse sua uoluntate, dum ei facultas consulatus pateret. ¶Vt paterni fluminis] Paterni ideo, quia de Tuscia fuit Mecœnas, unde oritur Tiberis, ut Virgilius: Qui Tuscum Tiberim, & Romana palatia seruas: Nam & Porsenæ dicitur affinis fuisse. ¶Redderet laudes] Per Echo scilicet. ¶Vaticani] Vaticanus mons est, uicinus Theatro, in quo dicit per Echo auditas uoces. ut Virgilius: Saxa sonant, uocisq; offensa resultat imago. ¶Cæcubũ] Vinum Campaniæ regionis. ¶Et prælo] Prælum dicitur unde uuæ premi consueuerint.

¶Mea nec Falernæ temperant uites] Id est, non fruor uino illarum ciuitatum, neq; sunt mea pocula similia. ¶Vites] Probati uini & optimi, de quo Virgilius: Et quo te carmine dicam Rhetica, nec cellis Ideo contende Falernis. ¶Nec Formiani] Formiæ ciuitas est, unde est hoc deriuatum.

PORPHYRION. ¶ *Vile potabis modicis Sabinum*] *Mecœnatem ad cœnam inuitat, promittens se ei uinum Sabinum exhibiturum, quod in amphoram Græcā miserat, ut inde scilicet, aliquid adduceret suauitatis. Vile pro non uetusto uidetur dixisse. Alioquin Sabinum uinum si uetustum sit, non est uile.* ¶ *Modicis*] *Videtur modicum pro paruo positum, quod quidam negant, existimantes modicum á modo dictum, & significationem habere eius, quod Græcè μέτριον dicitur.* ¶ *Chare Mecœnas eques*] *Constat Mecœnatem in equestri dignitate sua uoluntate permansisse, cum utique facultas lati claui pateret.* ¶ *Vt paterni fluminis ripæ*] *Tyberis ex Ethruria uenit, quem patrem Mecœnatis dicit, quia inde Mecœnas fuit oriundus.* ¶ *Vaticani montis*] *Vaticanum montem non longe esse á Theatro Pompeij scimus, quem resonuisse simul cum ripis plausu populi dicit.* ¶ *Conditum leui*] *Dicit hoc uinum per semetipsum inueteratum condidisse, leuisse ergo se gypso utique uult intelligi. Huic contrarium est Terentianum illud, Releui dolia omnia, omnes serias: quod signat aperui, & quasi regypsaui.* ¶ *Datus in Theatro Cum tibi plausus*] *Diximus, & supra claros, & bonæ existimationis uiros plausu populi solitos fuiße in Theatro excipi, malos autem exibilari.* ¶ *Tu bibes uuam*] *Pro uino, τρόπος μετωνυμία dicitur. Huic contrarium Plautus in Trinummo fecit, uinum pro uua dicens: Illud uinum priusquam coctum est, pendet putidum.* ¶ *Mea nec Falernæ Temperent uites, neq; Formiani pocula colles*] *Per quod signat nec Falernum uinum se habere, quod ei cœna exhibeat, nec Formianum, quæ illorum temporum fuère nobilißima.*

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Ode XXI. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Quis multa gracilis te puer in rosa.

– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ –
– – – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ∪ ∪
– – – ∪ ∪ – –
– – – ∪ ∪ – ∪ –

Dianam teneræ dicite uirgines,
Intonsum pueri dicite Cynthium,
Latonamq; supremo
Dilectam penitus Ioui.
Vos lætam fluuijs, & nemorum coma,
Quæcunq; aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Syluis, aut uiridis Gragi:

ACRON. ¶ *Dianā teneræ dicite uirgines*] *Ad chorum uirginum & puerorū. Metrum duobus uersib. Asclepiadeum, tertio Pherecratiū, quarto Glyconium. Augustos ludos seculares instituit, quibus hymni Apollini Dianæq; dicebantur á nobilibus, quas pueri Apollini, Dianæ uirgines canebant, & hac Ode hoc ipsum edocet, & hortatur, ut cantent.*

¶ *Dicite*] *Cantate, ut: Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos.* ¶ *Intonsum*] *Crinitum,* ¶ *Cynthium*] *Apollinem, á Cyntho monte Deli, in quo natus est. Virg. Cum canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit, & admonuit.* ¶ *Latonamq; supremo*] *Maximo, ut Terentius: Proh supreme Iupiter, &: Rex ipse Iouis de gente suprema.* ¶ *Penitus*] *Aut ualde, aut familiariter, Penitus modo nō genus omne perosos Fœmineum.* ¶ *Vos lætā*] *Ordo est: Vos dicite lætā comā nemorū, & quæcunq; prominet fluuijs, aut Algido gelido, aut nigris syluis Erymanthi mōtis Arcadiæ: aut nigris syluis uiridis Gragi: & uos mares tollite Tempe Apollinis totidē laudibus, & Delon natalem Apollinis, & humerum insignem fraterna lyra.*

PORPHYR. ¶ *Dianam teneræ dicite uirgines*] *Dicite pro cantate positum est, ut: Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos.* ¶ *Latonamq; supremo Dilectam penitus Ioui*] *Su*

premo pro summo, ut: Supreme Iupiter à Terentio dicitur. Penitus autem dilectam, pro ualde dilectam, ut: Penitus modo non genus omne perosos Fœmineum: penitus igitur funditus dilectā intellige. ¶ *Nigris aut Erymanthi siluis*] *Erimanthus mons in Arcadia. Nigris autē siluis umbrosis intelligamus.* Gragi] *Gragus mons Lyciæ, in quo Chimæra fuisse dicitur.*

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemq; mares, Delon Apollinis,
Insignemq; pharetra,
Fraternaq; humerum lyra:
Hic bellum lachrymosum, hic miseram famem
Pestemq; à populo, & principe Cæsare in
Persas, atq; Britanos
Vestra motus aget prece.

ACR. ¶ Tempe] *Mons et amœna Thessaliæ. Vir. Speluncæ, uiuiq; lacus, & frigida Tempe.* ¶ *Fraternaq; humerū lyra*] *Quia à Mercurio lyra inuenta est, & Apollini data ab eo, quia Apollinis frater Mercurius putatur.* ¶ *Hic bellū*] Ordo: *Hic motus uestra prece à populo & principe Cæsare aget lachrymosum bellū, & pestē cū misera fame in Persas atq; Britanos.* ¶ *Lachrymosum*] *Luctuosum, ut Vir. Siue Getis inferre manū lachrymabile bellū.* ¶ *Aget*] *Auertet, ut abiget.*

POR. ¶ *Vos Tempe*] *Locus in Thessalia opacitate & Peneo flumine amœnus, q in honorem Apollinis merito laudatur, quod ibi laurus plurima sit.* ¶ *Fraternaq; humerum lyra*] *Et hic et in superiore accipe, insignē cithara. Per figurā hæc elocutio intelligenda, ut sit Apollinem insignē humerū habentē, Vt: Læta comā, dicitur à Virgilio, & multa similia.* ¶ *Fraterna lyra*] *Mercurius lyrā inuenit, qui frater est Apollinis.* ¶ *A populo & principe Cæsare*] *Nunquid principē ad populum referemus, ut sit à populo principe, quia populus Romanus princeps erat, & rector omnium populorum, & recte dicitur.*

AD FVSCVM ARISTIVM.

Ode XXII. *Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.*

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

INteger uitæ, scelerisq; purus
Non eget Mauri iaculis, neq; arcu:
Nec uenenatis grauida sagittis
Fusce pharetra,
Siue per Syrtes iter æstuosas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucasum, uel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes

ACR. ¶ *Integer uitæ scelerisq; purus*] *Metrū sapphicum hendecasyllabū tribus uersib: Quartus Adonius. Ad Aristiū Fuscum scribit amicum suū, indicans innocentiā semper & ubiq; tutā esse, etiā inter res feras ac periculosas: cuius rei testimoniū documētumq; ipse ceperit, cum aliis tum præcipuè cūm in Sabinis, in agello suo spatiantē, se ingens lupus fugerit. Dubitandum tamen est utrū ioculariter an uerè dicatur, quia lupi singuli singulos homines inuadere consueuerunt.* ¶ *Integer*] *Innocens.* ¶ *Non eget Mauri iaculis*] *Id est, quib. utūtur Mauri, est enim primitiuū pro deriuatiuo.* ¶ *Grauida*] *Plena, fertilis, ut: Bis grauidæ pecudes, bis pomis utilis arbos.* ¶ *Syrtes*] *Syrtes loca Africæ in mari feruentes harenis: uel breuia uada, per quæ loca duxit Cato exercitū.* ¶ *Aestuosas*] *Aut procellosas, aut nimio sole feruentes, unde Virg. Et inhospita Syrtis,* Caucasum] *Caucasus mons Scythiæ præter*

habitati

habitationes hominũ, de quo Vir. Seu duris genuit te cautibus horrens Caucasus. ¶ Fabulosus Hydaspes] Aut longinquus, aut de quo multa finguntur miranda per fabulas ex mõstris uarijs, quibus abundat. ¶ Lambit] Metaphora à lingua, eò quod leniter fluat, & ripas suas tã quam lingua lambat. ¶ Hydaspes] Fluuius Mediæ, uel Indiæ. Virg. & Medus Hydaspes.

POR. ¶ Integer uitæ scelerisq; purus] Ad Aristium Fuscũ hæc scribuntur, quibus indicat innocentiã semper & ubiq; tutã esse, cuius rei testimoniũ ipse accepit tunc, cum Sabinis in agello suo spaciantẽ se, lupus immensæ magnitudinis fugerit. Et hæc dubito utrum ioculariter dicantur, an uerò: quoniã lupi dicũtur solere singulos homines inuadere. Integer uitæ ut Virg. O' præstans animi iuuenis. ¶ Grauidis sagittis fusce pharetra] Grauida pharetra pro graui, ac per hoc plena, metaphora. ¶ Lambit] Hydaspes amnis Indiæ, fabulosus autem dictus, quod India plurima genera miraculorum & digna fabulis ferat. Lambit autẽ translatiuè dictum est à lingua, per quod signat Hydaspem fluuium lenem, leniter suas ripas tangere.

Nanq; me silua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & ultra
Terminum curis uagor expeditus,
Fugit inermem.
Quale portentum neq; militaris
Daunia latis alit æsculetis,
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æstiua recreatur aura,
Quod latus mundi nebulæ, malusq;
Iupiter urget:
Pone curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata,
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ACRON. ¶ Nanq; me] Ordo est: Nanq; me inermẽ fugit lupus in Sabina silua, dum canto meã Lalagen, & uagor ultra terminum expeditus curis. ¶ Dum meam canto Lalagen] Id est, dum amicæ laudibus illicior uoluptate cantandi. Meam autem quam diligo, ut Virg. Restitit, Eurydicenq; suam iam luce sub ipsa, Immemor heu uictusq; animi respexit. ¶ Vltra terminũ curis uagor expeditus] Aut ultra agri fines: aut ultra curarum terminũ progressus, tanta animi securitate, ut nihil timerem. ¶ Portentum] Pro lupo posuit.

¶ Militaris] Quia uiros fortes & aptos militiæ habuit. Virg. Hæc genus acre uirum, Marsos, pubemq; Sabellam, Assuetumq; malo Ligurem, Volscosq; uerutos, Extulit: hæc Decios, Marios, magnosq; Camillos. ¶ Daunia] Apulia dicta à Dauno rege, socero Diomedis, aut à regione in qua pater Turni Danaus regnauit, unde est: Dauni miserere senectæ.

¶ Latis] Magnis & uastis, & pro siluarum magnitudine feris abundantibus. ¶ Aesculetis] Sicut pinetis à pino, sic æsculetis dixit ab æsculo. ¶ Nec Iubæ tellus] Vt supra à rege significat prouinciam. Iuba enim rex Maurorum fuit, quæ regio & sicca est, & leonibus abundans. Virg. in eius execratione laudans Italiam: At rabidæ tygres absunt, & sæua leonum Semina. ¶ Arida nutrix] Siticulosa. Virg. Hic deserta siti regio. ¶ Pone me pigris] Frigidis locis Scythæ. Virgil. Semper hiems, semper spirantes frigora cauri. ¶ Recreat] Proflatur. ¶ Quod latus] Ac si diceret, quam partem. ¶ Malusq; Iupiter] Iouem aërem posuit, ut Virg. Iupiter & læto descendit plurimus imbri. Nebulæ malusq; Iupiter ac si diceret, loca sine sole. Virg. Plaga solis iniqui, & item. Tum sol pallentes haud unquam discutit umbras. ¶ Vrget] Comprimit, ut Cærulea glacie cõcretæ atq; imbribus atris. ¶ Pone sub curru] Aut in frigidis partib. Scythiæ uel in ardentibus partibus aphricæ si poneretur: Lalagen se amicam suam dicit, securum omniũ periculorũ bono innocentiæ, posse cantare.

¶ Nimium propinqui] Vt, Semper sole rubens, & torrida semper ab igni. ¶ Domibus negata] Cyrenaicam dicit inhabitabilem. ¶ Dulce ridentem] Vt Virgil. Fuit aut tibi quicquam Dulce meum.

PORPHYRION. ¶ Canto Lalagen] Compono scilicet librum Lalagen: Ita liber Sex. Decij Collyra inscribitur eò quòd de Collyra amicus scriptus sit. Etiam nos sic plerunque loquimur. ¶ Et ultra terminum curis uagor] Id est, ultra terminum fundi mei procedo, luco eorum uoluptate oblectatus. Curis autem expeditis, pro ipse curis expeditus, id est, securus.

¶ Neq; militaris Daunias] Daunias Apulia, dicta à Dauno rege socero Diomedis, quã militarem dixit, quia militiæ aptos uiros habet. ¶ Latis alit æsculetis] Aesculetis ab æsculo arbore, ita dicuntur, ut pineta à pino. ¶ Nec Iubæ tellus] Mauritiania intelligenda à Iuba rege. ¶ Pone me pigris] Cur pigros campos dixerit ipse ostenait subijciendo, ubi nulla arbor æstiua aura recreatur. ¶ Quod latus mundi] Latus pro qualibet mundi parte posuit. ¶ Nebulæ malusq; Iupiter urget] Iouem pro tempestate ponere poëticum est, sic & Virgi. Modò Iupiter adsit, Tertia lux classem Cretæis sistet in oris. Ergo malus Iupiter, pro eo quòd est, iniqua tempestas. ¶ Pone sub curru nimium propinqui Solis] In Aphrica scilicet, cui sol proprior est, quàm cæteris terris. ¶ Domibus negata] Quia ultimæ partes Aphricæ inhabitabiles sunt, propter nimios calores. ¶ Dulce ridentem] Pro dulciter ridentem, nomen pro aduerbio ponitur.

AD CHLOEN.

Ode XXIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Quis multa gracilis te puer in rosa

---vv--vv-v-
---vv--vv-v-
---vv--
---vv-v-

Vitat hinnuleo me similis Chloë,
Quærenti pauidam montibus auijs
Matrem, non sine uano
Aurarum, & siluæ metu.
Nam seu mobilibus ueris inhorruit
Aduentus folijs, seu uirides rubum
Dimouêre lacertæ:
Et corde, & genibus tremit:

ACR. ¶ Vitas hinnuleo me simis Chloë] Metrum duobus uersibus Asclepiadeum, & primus uersus per resolutionẽ scãditur ita: Vitat, hinnuleo, me si-milis, Chloë. Tertius Pherecratius. Quartus Glyconius, q & ipse per resolutionem scanditur, ita: Aura,r' &, silu,æ me tu. Ad Chloën iam maturam uiro, scribit contactum suum fugientem, cui ueluti suadet, uirorum eam contactum non debere uitare, & comparat eam hinnulo imbelli & natura timido, quod sicut ille leonem uel tigridem, sic ista fugiat uiros: feras astruens insequi ut occidant, se ad hoc uelle cõsequi eam, ut amplectatur. Sensus autem hic est. Chloë me uitat & timet, ut hinnulus, q ceruę matri aberrauit, & ad omnes motus auræ uel nemoris tremit. Ordo est: Chloë uitat me similis hinnuleo quærenti pauidam matrẽ in auij montibus, non sine magno metu aurarum & siluæ. ¶ Auijs] Præter uiæ usum, qua feræ ambulare consueuerunt ut naturam timiditatis ostenderet, Virg. Auia tum resonant auibus uirgulta canoris. ¶ Nam seu mobilibus] Hypallage est, pro mobilia folia inhorruerunt aduentu ueris. ¶ Inhorruit] Conturbata est, ut: Inhorruit armos. Item, & inhorruit unda tenebris. ¶ Seu uirides rubum dimouere lacertæ] Colorẽ lacertarum expreßit ephitheton, quæ talibus locis latere consueuerunt.

Virg. Nunc uirides etiam occultant spineta lacertos. ¶ *Et corde & genibus] Id est, animo & corpore, Synecdochicôs, genibus enim capti tremere consueuerunt.*

PORPHYR. ¶ *Vitas hinnuleo me similis Chloë] Hæc Ode in puellam refugientem tactum uiri scripta est. Sensus est autem, Chloë me uitat atq; timet, ut hinnuleus qui matri aberrauit.* ¶ *Nam seu mobilibus uenis inhorruit Aduentus folijs]* Ὑπαλλαγὴ, *Pro ueris aduentu folia mota inhorruerũt, id est, cõmota sunt ac tremuerunt.* ¶ *Seu uirides rubũ dimouere lacertæ] Rubus species sunt mori agrestis, sic deniq; à rusticis hodie in Italia appellẽtur.*

Atqui non ego te, Tigris ut aspera,
Getulus'ue leo, & frangere persequor,
Tandem desine matrem
Tempestiua sequi uiro.

ACRON. ¶ *At qui non ego te tigris] Ordo est: Atqui non persequor ego te frangere ut aspera tigris, uel Getul9 leo. Tigris, uelocißimũ animal est.* ¶ *Tandem] Ad proprium desiderium retulit. ut Virg. Venisti tandem tuaq; expectata parenti, Vicit iter durum pietas.* ¶ *Tempestiua uiro] Id est, matura uiro, & uiri patiens, & coniunctioni apta.*

PORPHYRION. ¶ *Atqui non ego te] Sensus est, Non ita Chloë tu timere hoc debes, ut hinnuleus, quia ille periculum uitæ à tigride uel à leone timet: ego autem te non ea mente prosequor, ut absumam, sed ut amplectar. Quare nõ ut ille, ita tu matrem adhuc debes sequi, cùm tu sis id ætatis, ut uirum ferre poßis.*

AD VIRGILIVM.

Ode XXIIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: *Scriberis Vario fortis, & hostium.*

---UU--UU-UU
---UU--UU-U-
---UU--UU-UU
---UU-UU

QVis desiderio sit pudor, aut modus
Tam chari capitis, præcipe lugubres
Cantus Melpomene, cui liquidam pater
Vocem, cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus sopor
Vrget? cui pudor, & iustitiæ soror,
Incorrupta fides, nudaq; ueritas,
Quándo ullum inuenient parem?

ACRON. ¶ *Quis desiderio sit pudor aut modus] Metrum tribus uersibus Asclepiadeum, quartus Glyconius. Consolatur hac Ode Virgil. impatienter Quintilij amici sui mortem lugentem. Sensus autẽ est uel ordo: Da mihi præcepta carminis ô Musa, quibus ostendam quis modus desiderio esse debeat charißimi sodalis, aut amici. Quidam autem fratrem Virgilij hunc uolunt esse, quia dicit, Tam chari capitis.* ¶ *Cui liquidam] Puram, dulcem siue canoram. Virg. Tum liquidas corui preßo ter gutture uoces; Aut quater ingeminant.*

¶ *Pater] Iupiter. Iouis enim & Mnemosynes filiæ Musæ esse dicuntur. Ordo autem est: Melpómene, cui pater dedit liquidam uocem, cum cithara, præcipe lugubres cantus, quis pudor aut modus sit tam chari capitis.* ¶ *Ergo Quintiliũ] Ordo est: Perpetuus sopor urget Quintilium, cui pudor & incorrupta fides, iusticiæ soror, nudaq; ueritas erat: quándo ergo ullum inuenient parem?* ¶ *Sopor urget] Mors, ut: Ferreus urget somnus. &, Tunc consanguineus leti sopor.* ¶ *Incorrupta fides] Fides est appellata iustitiæ soror.* ¶ *Nudaq; ueritas] Infucata & pura, quæ nil occulti habet, ut egeat argumento.*

PORPHYR. ¶ Quis desiderio sit pudor aut modus] Hæc Ode θρῆνος continet in Quintilium sodalem Horatij, Sensus autem est: Præcipe, id est, da mihi præcepta carminis Musa, ut ostendam quis modus desiderio esse debeat charissimi amici. ¶ Perpetuus sopor urget] Eleganter & poëtice soporem pro morte posuit. ¶ Nudaq; ueritas] Bonum epitheton, ideo, quia nihil oculis tenet ac celat. ¶ Quándo] Acuta priore syllaba quándo, uim interrogatiuam habet. ¶ Frustra pius] Hæc frustra reposcis inquit.

ACRON. ¶ Occidit] Mortuus est. Occidisse autem magnos & probatos uiros dicebãt, ut. Quin occidit unà Sarpedon. me a progenies. ¶ Tu frustra] Irrationabiliter, & sine remedio, ut: Nil iam cœlestibus ullis debentem. ¶ Creditum] Commissum, commendatum, ut Virg. Ausus se credere cœlo. Vnde et homines animas reddidisse dicuntur, tanquam quas ad hoc acceperint, ut restituerent. ¶ Quod si] Ordo est: Quòd si blandius Threicio Orpheo moderere fidem auditam arboribus, nunquid redeat sanguis uanæ imagini? quam Mercurius non lenis recludere fata precibus, semel compulerit nigro gregi horrida uirga. ¶ Blandius] Delectabilius. ¶ Orpheo] Orpheus Thrax fuit, qui dum cantu suo uel cithara arbores commoueret ut sequerentur, Eurydicẽ tamen suam uxorem reuocare ab inferis non potuit. Virgilius. Restitit Eurydicem'que suam iam luce sub ipsa, Immemor heu uictus'que animi respexit, ibi omnis Effusus labor, atque immitis rupta tyranni Fœdera. ¶ Fidem] Chordam. ¶ Vanæ imagini] Inani & mortuæ umbræ. ¶ Sanguis] Pro uita, ut Virg. Purpuream uomit ille animam. ¶ Imagini] Modò corpori, ut Virgilius in quarto Aeneidos: Et nunc magna mei sub terras ibit imago. Et alibi umbræ. Idem in eodem: Admonet insomnis & turbida terret imago. ¶ Virga] Caduceo ut: Tum uirgam capit, hac animas ille euocat orco Pallentes, alias sub tartara tristia mittit.

Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior, quàm tibi Virgili.
Tu frustra pius, heu, non ita creditum,
Poscis Quintilium deos.
Quòd si Threicio blandius orpheo,
Audiram moderere arboribus fidem:
Num uanæ redeat sanguis imagini?
Quam uirga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum, sed leuius fit patienria
Quidquid corrigere est nefas.

¶ Horrida] Seuera, districta. ¶ Recludere] Aperire. ¶ Nigro compulerit Mercurius regi] Vmbrarum multitudini congregauit. Virgilius. Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in unum. ¶ Durum] Sensus est: Durum est tanti amici mortis dolorem ferre. ¶ Sed leuius fit] Leuigatur. ¶ Patientia] Suadet leuius ferri, quod corrigi non potest, ut: Quicquid erit superanda omnis fortuna ferendo est. Terentius: Sic, ut quimus aiũt, quando ut uolumus non licet. ¶ Corrigere est nefas] Non est licitum corrigere: nefas enim pro illicito posuit.

PORPHYRION. ¶ Quintilium] . Non sub hac spe illis commendatum ac creditum pro commisso, ut supra, Nauis, quæ tibi creditum debes Virgilium. ¶ Non uanæ redeat sanguis imagini] Imagini, id est, umbræ, ut illud: Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

¶ Non lenis precibus fata recludere] Solita sibi figura dixit, ut: Callidum quidquid placuit ioco so Condere furto. ¶ Nigro compulerit Mercurius gregi] Nigro gregi, pro umbris poëtice. ¶ Durũ, sed leuius fit patientia.

Quicquid corrigere est nefas] Grata sententia.

AD LYDIAM.

Ode XXV. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υυ-υ

PArcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuuenes proterui,
Nec tibi somnos adimunt, amatq;
ianua limen,
Quæ prius, multum facilis, mouebat
Cardines. audis minus, & minus iam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia dormis.
Inuicem mœchos anus arroganteis
Flebis, in solo leuis angiportu.
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia uento:

ACRON. ¶ Partius iunctas quatiunt fenestras] Metrum sapphicum hendecasyllabum, Quartus Adonius. In Lydiam meretricem rapacẽ, sed etiam uetulam scribit, meritoq; ab amatoribus passuram, quæ fecerat. Sensus est: Iuuenes qui olim fenestras tuas lapidibus incessabant, ut excitata somnῢs aperires, iam te negligere incipiunt, & idcirco hoc rarius faciunt. Parcius] Rarius ut: Parcius ista uiris tamen obῢcienda memento. ¶ Quatiunt] Concutiunt: ἀφαίρεσις est. ¶ Ictibus] Lapidum. ¶ Proterui] Insolentes, superbi. ¶ Amatq; ianua limen] Nõ recedit à limine. Hoc est, semper clausa est nullo iam amatorũ iuxta solitũ ueniente, aperta enim recedit à limine. ¶ Facilis] Vncta, ne resonaret aßiduo usu frequẽtius aperiẽdo. ¶ Minus, & minus] Id est, quod olim solebant amatores tui dicere adolescentes, ô Lydia pereunte me dormis, iam minus, & minus dici audis, dum despiceris propter senectutem. Ab ipso autem dictum, quod pueri aiebant. Est autem ordo: Iam minus, & minus audis ô Lydia, iam dormis longas noctes me tuo pereunte amore. ¶ Inuicem] Sigillatim, modò hunc, modo illum.

¶ Mœchos] Pro amatoribus posuit. ¶ Leuis] Ordo est, Leuis anus flebis arrogantès mœchos inuicem in angiportu, magis sub interlunia Thracio uento bacchante. ¶ Arrogãtes] Te dedignantes. ¶ Leuis] Aut conceptas, aut ab amatoribus uacans. ¶ In solo angiportu] Angiportum alῢ dicunt uicum sine exitu, quasi in loco deserto & sine conuentu ubi fletura esset: alῢ uicum angustum & flexuosum in modum anguis, uel ipso secreto serpentibus tutum, quasi anguis portum. ¶ Thracio uento] Aquilone, uel Borea, ut: Threicio Aquiloni. ¶ Bacchante] Insaniente, ut Virgilius in quarto Aeneidos, Sæuit inops animi, totamq; incensa per urbem Bacchatur. ¶ Magis sub interlunia] Tum magis flebis sub interlunia, quia tum ferè concitantur tempestates, quasi tetro tempore, & in desertis locis ideo fleret, ut doloris testem uitaret. ¶ Sub] Ante, ut Virgilius in quarto Georgicorum: Sub lucẽ exportant calathis: adit oppida pastor.

PORPHYRION. ¶ Partius iunctas quatiunt fenestras] Hæc Ode in meretricem rapacem sed uetulam, & merito ab amatoribus passuram, quæ fecerat, scripta est. Iunctas autem fenestras, occlusas intelligendum est. ¶ Amat'que ianua limen] Mirè, in limina iamua est, inquit, id est, occlusa. Ianua enim cum aperitur, recedit à limine.

¶ Quæ prius multum facilis mouebat cardines] Non multum faciles cardines in hac re. ¶ Audis minus, & minus iam. Me tuo longas pereunte noctes]

Quæ

Quæ olim, inquit, solebant adolescentes amatores tibi dicere: O' Lydia, pereunte me dormis, iam hoc minus & minus audis dici. ¶ *Flebis in solo leuis angiportu*] Leuis pro nullius *ponderis posuit, dicitur autem pro eo quod est contemptibilis, aut ergo amoribus leuis, aut amatoribus quondã tuis leuis, id est, contemptibilis.* ¶ *Thracio uento*] Id est, Aquilone.

Quum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæuiet circa iecur ulcerosum,
Non sine questu:
Læta quòd pubes edera uirenti
Gaudeat, pulla magis atq; myrto:
Aridas frondes hyemis sodali
Dedicet Hebro.

ACRON. ¶ *Furiare equorũ*] Nouo uerbo usus, quasi in furorem libidinis urgere. Virgilius: *Scilicet ante omnes furor est insignis equorum.* ¶ *Vlcerosum*] Libidinis indignatione cõmotum: uel certè quod pro ætate appetente tanquam ulcerosum spernatur. ¶ *Non sine questu*] Non sine querela, ut auaritiam meretricis ostenderet, ne tum quidem sine lucro & precio corporis.

¶ *Læta quod pubes edera uirenti Gaudeat*] Id est, quòd puellas iuuenes ament, quas in edera & myrto intelligi uoluit. ¶ *Pulla*] Pullam dixit, at eius coloris puellas ostendat amari. ¶ *Aridas frondes*] Id est, anus & decrepitas iam mulieres, et sic etiã ætate frigidas, ut Hebro glaciali sint similes, merito à iuuenibus contemnendas. ¶ *Hyemis sodali*] Frigido, ut hyemis tempore. Virgilius: *Semper hyems semper spirantes frigora Cauri.*

PORPHYR. ¶ *Quæ solet matres furiare equorum*] Furiare uerbum fictum uidetur, quod signat cum furore concitare. Equas magis cæteris animalibus in libidinem Venereã accendi, Virgilius testis est, ita dicens: *Scilicet ante omnes furor est insignis equorum.* ¶ *Vlcerosum*] Ex contemptu. *Læta quod pubes edera uirenti Gaudeat, pulla magis atq; myrto*]. Per allegoriam hoc signat, iuuenculos, iuniores mulierculas quærere. ¶ *Pullam autẽ Myrtum subcrescentem, ac per hoc nouellam intelligendum.* ¶ *Aridas frondes*] Conueniens superiori allegoriæ, pro uetustis mulieribus dixit. ¶ *Sub interlunia*] Rectè quia tunc fere concitantur tempestater. ¶ *Hebrus*] Thraciæ fluuius. ¶ *Hiemis sodali dedicet Hebro*] Vel quod frigidus sit Hebrus, hiemis sodalis dicitur: uel quod partis Septentrionalis sit, ubi maximum frigus est.

DE AELIO LAMIA.

Ode XXVI. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υ-
--υ---υυ-υυ
--υ---υ--
-υυ-υυ-υ--

MVsis amicus, tristitiam & metus
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare uentis: quis sub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,

ACRON. ¶ *Musis amicus, tristitiam & metus*] Metrum duobus uersibus Alcaicũ Tertius iambicus nouenarius hypercatalectus. Quartus Pindaricus. Hæc Ode ad Aelium Lamiam scripta est, Lamias enim ueteres nobilis dicebant *familias, qua significat doctum & perfectum uirum tristitia sollicitudine uel metu carere. Iuuenal. nesciat irasci, cupiat nihil.* ¶ *Musis amicus*] Ordo est: Ego amicus Musis, securus

curus quid terreat unicè Tyridatem, tradam tristitiam & metus proteruis uentis portare in Creticũ mare, à quibus metuatur rex gelidæ oræ sub Arcto. ¶ Creticum] Pro quolibet mari, id est, pro appellatiuo speciale.

PORPHYRION. ¶ Musis amicus] Hæc Ode ad Aelium Lamiam scripta est, quæ significat doctis uiris nullam inhærere sollicitudinem. ¶ In mare Creticum] Creticum mare pro quolibet mari, ita speciem pro genere usus est.

Quid Tyridatem terreat, unicè
Securus. ô quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis. nil sine te mei
Prosunt honores: hunc fidibus nouis
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Teq;, tuasq; decet sorores.

ACRON. ¶ Quid] Quæres. ¶ Tyridatem] Tyridates rex Armeniorum siue persarum fuit iustissimus, & ponitur pro omni homine iusto. ¶ Securus[Securus, amotus à cura dicitur. ¶ O` quæ fontib. integris] Ordo est: O' Pimplea dulcis, quæ gaudes integris fõtibus necte flores, necte coronã meo Lamiæ. ¶ Integris] Plenis & immutationẽ nescientibus. ¶ Pimpleæ Musæ dictæ sunt, aut à Pimpleo fonte Macedoniæ, uel uico, aut è monte Pimpleo Orchomeniorum, aut à ueste, hoc est, à peplo. ¶ Nil sine te] Hoc est aut quia sine Musa nõ multũ honoris, uult intelligi Lamiæ carmina sua posse conferre: aut quia primus Horatius carmen Lyricum scripsisse dicitur. ¶ Hunc fidibus nouis] Chordis. ut Virgilius in sexto: Threicia fretus cithara, fidibusq; canoris. Ordo est. Decet te tuasq; sorores, id est, Musas hunc sacrare nouis fidib. ¶ Lesbo plectro] Lyrico carmini.

PORPHYRION. ¶ Quid Tyridatem] Tyridates rex Armeniorum fuit. ¶ Pimplea dulcis]. Pimpleides Musæ dicuntur à Pimplea fonte Macedoniæ. ¶ Hunc Lesbio sacrare plectro, Teq; tuasq; decet sororibus] Ἀμφίβολον. sed sic intelligendum, & te & tuas sorores decet hunc Lesbio plectro consecrare. Lesbio autẽ propter Sappho & Alcæũ dixit.

AD SODALEIS.

Ode XXVII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υυ
--υ.--υ-υ
-υυ-υυ-υ--

NAtis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, uerecundumq; Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

ACRON. ¶ Natis in usum lætitiæ scyphis] Metrum duobus uersibus Alcaicũ. Tertius dimeter nouenarius iambicus hypercatalectus. Quartus Pindaricus. ¶ Natis in usum lætitiæ scyphis] Ad hoc specialiter factis, ut est: Animal propter conuiuia natum. Thracum] Gentem significat, sicut supra posuit, per ebrietatem rixæ deditam. ¶ Verecundumq; Bacchum] Verecundum, uel quòd uirgineo ore fingatur, uel quod uerecunde eo uti decet. ¶ Sanguineis prohibite rixis] Figura noua locutus est, Bacchum rixis prohibite, cum dici oportuerit, à Baccho rixas prohibete. Est enim hypallage, ut illud est, Accipite Aenean, & tandem arcete periclis. id est, pericula arcete ab Aenea.

PORPHYRION. ¶ *Natis in usum leticiæ scyphis*] *Ode* προτρεπτικὴ *est ad hilaritatem, cuius sensus sumptus est ab Anacreonte in libro tertio.* ¶ *Natis in usum leticiæ*] *Natis pro factis, ut apud Lucil. Iudicis Hortensi est ad eam rem palestra.* ¶ *Verecundum Bacchum sanguineis prohibet rixis*] *Verecundum id est, detractandum, ita autem figurata elocutio est ut apud Virg. Et tandem arcete periclis Aeneam.*

Vino, & lucernis Medus Acinaces
Immane quantum discrepat, impium
Lenite clamorem sodales,
Et cubito remanente presso.
Vultis seueri me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat uoluntas, non alia bibam
Mercede; quæ te cunque domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus, ingenuoque semper
Amore peccas. quicquid habes, age
Depone tutis auribus: ah miser
Quanta laborabas Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

ACRON. ¶ *Lucernis*] *Id est, conuiuijs, quæ à uespera inchoari consueuerunt. ut Vir. noctem flammis funalia uincũt.* ¶ *Medus Acinaces*] *Gladius Persarum, sed hic pro quolibet posuit. Luc. Decurrit Medica susis.* ¶ *Immane quantum*] *Admirando dicit, id est, ualde discrepat, hoc est, non cõuenit, nec est aptus cõuiuio læticiæ & uino barbarus animus.* ¶ *Lenite clamorem*] *Rixam uel tumultũ compescite.* ¶ *Et cubito remanente presso*] *Quasi insurgentes ad iurgium, admonet ut discumbant. Inter accumbere autem & discumbere & recumbere hoc interest, accumbere est deorum, ut: Tu das epulis accumbere diuũm. Discumbere hominum, ut: Super discumbitur ostro. Recumbere ferarum, ut: Ossa super recubans.*

¶ *Seueri Falerni*] *Aut uetustißimi, aut austeri, ut, Nec cellis ideo contende Falernis.*

¶ *Me quoque sumere*] *Id est, si uestro uultis me miscere conuiuio, deest enim si. Ordo est: Dicat frater Megillæ Opuntiæ. Opuntia Locrorum oppidum dictum est in quo erat aditus infernorũ Megillæ nomen conuiuæ, quæ Opuntia oriunda erat.* *Quo beatus uulnere*] *Velut uoluptuosus poëta, bene beatum amantem dixit. Vulnus enim pro amore posuit, ut: Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni.* ¶ *Qua pereat*] *Quam amet, ut Virgilius in Buc. Vt uidi, ut perij, ut me malus abstulit error.* ¶ *Cessat uoluntas*] *Scilicet, confeßionis, & deest si.*

¶ *Non alia bibam mercede*] *Nisi dixeris, subde.* ¶ *Quæ te cunque*] *Tmesis est, quæcunque Venus aut amor, aut amica. Virg. in Buc. Parta meæ Veneri sunt munera.* ¶ *Non erubescendis*] *Non ignobilib. nõ uerecundis.* ¶ *Ignibus*] *Amoribus. ut: Cæco carpitur igni.*

¶ *Ingenuoque semper amore peccas*] *Non pudendo, non erubescendo, laudando, electione uel iudicio. Non omnis Venus, quæcunque domat hominẽ, erubescenda est: sæpius enim amore non peccatur.* ¶ *Quicquid habes age*] *Cogit illum fateri, quam diligat.* ¶ *Depone tutis auribus*] *Id est, fidelibus, deposita seruantibus: hoc est, secretum secure committe.*

¶ *Ah*] *Interiectio est dolentis.* ¶ *Miser quanta*] *Ostendit illum quasi in aurem sibi esse confessum, quam amaret, & cum execratione miratur, quòd sic in procacem & sceleratam mulierem amor eius inciderit.* ¶ *Charybdi*] *Meretricia uoracitate. Terentius: Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit: Vnde eam & mari comparauit, uoraci.*

PORPHYRION. ¶ *Acinacis*] *Gladius Parthicus, sed nunc pro omni gladio positum est.* ¶ *Dicat Opuntiæ*] *Nomen huius adolescentis non dicit. Opuntia autem oppidũ Locridos est.* ¶ *Quo beatus uulnere, qua pereat sagitta*] *Græcè dictum, beatus pereat,*

quod

quod signat tamen: ¶ Cessat uoluntas] Bibendi, scilicet, qua negat se bibiturum nisi frater Megillæ amores suos narrauerit. ¶ Ah miser quanta laborabas Charybdi] Intelligendum hic illum in aurem Horatio amorem suum esse confessum, ita hic inquit, Ah miser quanta laborabas Charybdi, significans illam quæ ametur procacissimam sceleratissimamq; esse.

Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus uenenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæræ.

ACRON. ¶ Quæ saga] Incantatrix & malefica, ab eo dicta quod satis agat, id est, quæ carminibus uel accersere possit mala hominibus, uel pellere: Ordo est: Quæ saga Thessalis poterit te soluere uenenis? ¶ Venenis] Herbis. Virg. in Buc. Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta uenena, Ipse dedit Mœris. ¶ Illigatum] Te in illa implicitum. ¶ Pegasus] Bellerophontis equus, cuius celeritate Chimæra dicitur interempta, unde & alas habuisse dicitur. Virg. Alipedumq; fugam cursu tentauit equorum. Sicut superius meretricem mari, ita hic Chimæræ comparauit, quasi multiformi beluæ quæ leonis, draconis & capræ capitibus emineret, Flammis armata, sicut meretrix dolis & incitamentis libidinum. Multiformem autem uoluit eam hac comparatione intelligi, & omnibus corporis partibus turpem.

PORPHYRION. ¶ Quæ saga] Sagæ sunt præcantatrices, quæ uel accersere carminibus mala hominibus possunt uel expellere. ¶ Vix illigatum te] Vix te, inquit, ab hac Chimæra liberabit Pegasus, sed hoc utiq; per allegoriam dictam intelligitur.

AD ARCHITAM.

Ode XXVIII. Dicolos, Distrophos, ut: Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

-vv--̄-vv-vv-vv --

-̄--vv----

TE maris & terræ, numeroq; carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archita,
Pulueris exigui propè littus parua Matinum
Munera, nec quidquam tibi prodest
Aërias tentasse domos, animoq; rotundum
Percurrisse polum morituro.

ACR. ¶ Te maris & terræ numeroq; carentis arenæ] Metrum primo uersu heroicũ. Secũdus heroicus tetrameter. Hæc ode ἐκ τῆς προσωποποιΐας formata est, inducitur enim corpus naufragi Architæ Tarentini ad littus expulsum conqueri, de iniuria sua, & à prætereũtibus petere sepulturam. Qui Archita Pythagoricus fuit, Geometriæ & Astroscopiæ peritus. Pythagorici autem omnia numeris constare dicunt. Ad eius ergo consolationem, etiam famosos & dijs oriundos cõiunctosq; homines perijsse commemorat. ¶ Numeroq; carentis arenæ] Vt est: Quem qui scire uelit Lybici uelit æquoris, idem: Discere quàm multæ Zephyro turbentur arenæ.

¶ Mensorem terræ] Geometram. ¶ Cohibent] Continent. ¶ Prope littus parua Matinum Munera] Matinus mons Apuliæ iuxta quem Archita sepultus est, siue ut quidam uolunt, plana Calabriæ. ¶ Nec quidquam tibi prodest] Id est, nihil tibi profuit ad mortalem conditionem, per physicæ disciplinam, rationem cœli & ipsas rerum proscrutatum esse naturas ut, Quid labor aut benefacta iuuant?

PORPHYRION. ¶ *Te maris & terræ*] *Hæc Ode de Prosopopæia formata est, inducitur enim corpus naufragi Architæ Tarentini in littus expulsum cōqueri de iniuria sua, & petere à prætereuntibus sepulturam. Hic autem Archytas Pythagoricus fuit, qui meritò Geometriæ peritus dicitur, quia Pythagorici omnia constare numeris credunt.* ¶ *Matinus*] *Mos siue promontorium est Apuliæ, iuxta quod Architas sepultus est.* ¶ *Nec prodest quidquam*] *Nil prodest tibi aduersus conditionem mortalitatis, quòd rationem naturæ rerum & ipsum cœlum sis perscrutatus.*

Occidit & Pelopis genitor conuiua deorum,
Tithonusq; remotus in auras.
Et Iouis arcanis Minos admissus, habentq;
Tartara Panthoiden iterum Orco
Demissum, quamuis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Neruos atq; cutem morti concesserat atræ:
Iudice te, non sordidus autor
Naturæ uerìq;. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel uia leti.
Dant alios Furiæ toruo spectacula Marti,
Exitio est auidum mare nautis.
Mista senum, ac iuuenū densentur funera. nullum
Sæua caput Proserpina fugit,
Me quoq; deuexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.

ACR. ¶ *Occidit & Pelopis genitor*] *Tantalus Pelopis pater epularū scelere deorum conuiua, à quibus pro funestis filij dapibus pœna mulctatus est, de qua Virgilius in sexto: Lucent genialibus altis Aurea fulcra thoris, epulæ'que ante ora paratæ. Regifico luxu furiarum maxima iuxta Accubat, & manibus prohibet contingere mensas.* ¶ *Tithonusq; remotus in auras*] *Tithonum Laomedontis filium, Auroræ maritum in auras receptum hoc est, mortuum dicit. Virgil. Te potuit lachrymis Tithonia flectere coniunx.* ¶ *Et Iouis arcanis Minos admissus*] *Aut quòd se Minos prædicabat cum Ioue colloqui, & ex consilio eius cuncta agere: aut Iouis arcanis, hoc est, Plutonis, à quo institutus est iudex pro recordatione iustitiæ, ut Virgilius in sexto: Quæsitor Minos urnam mouet.* ¶ *Panthoiden iterum Orco Demissum*] *Nunc Pythagoram significat, qui prædicauit se apud Troiam Euphorbum Panthoi filium fuisse, qui interfectus à Menelao iterum reuixit, factus Pythagoras, idq; cum cognouisse agnito clypeo, quem in templo Euphorbus fixerat. Hic ante & in Homerum dicitur renatus, postea in pauonem, postremo in Ennium poetam, & ideo dicit eum neruis atque cute mortuum, anima diuixisse.* ¶ *Iterum*] *Quia sæpe mortuus est transeunte anima eius in alios.* ¶ *Demissum*] *In inferiora de superioribus dicitur, ut Virg. in 2. Aeneid. Demisêre neci, nunc cassum lumine lugent.* ¶ *Clypeum*] *Per Clypeum.* ¶ *Tempora testatus*] *Ordo est: Testatus Troia tempora refixo clypeo, te iudice nō sordidus autor naturæ & ueri, nil ultra neruos atq; cutem concesserat atræ morti.* ¶ *Nil ultra*] *Id est, quamuis non sit mortuus, nisi tantum neruis & cute.* ¶ *Testatus*] *Id est, recordatus Troianorum temporum refixo clypeo.* ¶ *Et calcanda semel uia leti*] *Intranda, ut est. Ibant obscuri sola sub nocte per umbram, et alibi: Sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras, Hoc opus, hic labor est.* ¶ *Dant alios Furiæ*] *Ait diuersis generibus quidem, sed una morte singulos perire.* ¶ *Spectacula Marti*] *Eo quod in ludum Martis per bellicum præcipitantur furorē.* ¶ *Auidū mare*] *Vorax quod demersos sorbeat.* ¶ *Mista senum & iuuenū densentur funera*] *Multitudo morientium totius ætatis, ut: Matres atq; uiri, defunctaq; corpora uita, Magnanimûm heroum, pueri, innuptæq; puellæ.* ¶ *Nullum sæua caput Proserpina fugit*] *Quod omnes suscipiat, quam nullus euadat. Figura est ὑπαλλαγὴ. fugit Pro*

serpina

ſerpina, pro fugiūt Proſerpinā, ut illud: Stant & oues circū, noſtri nec pœtinet illas, pro nos illarū non pœnitet. ¶ Deuexi] In deuexa parte cœli poſiti. Virg. Conuexa polus dum ſidera paſcet. ¶ Rapidus comes Orionis] Ortus enim & occaſus Orionis tempeſtuoſi ſunt, ideo & comitem eius notum uentū dixit, ut Virg. in Aeneid. Cum ſubitò aſſurgens fluctu nimboſus Orion In uada cæca tulit.

PORPHYR. ¶ Occidit & Pelopis genitor] Tantalus ſcilicet. Hæc autem ad ſolatium mortis dicuntur. ¶ Tithonusq; receptus in auros] Id eſt terris exceſſit, ac per hoc mortuus eſt. ¶ Minos] Minos Cretenſiū rex prædicabat ſe cū Ioue colloqui, & cōſilio eius cuncta agere. ¶ Panthorden] Nunc Pythagorā ſignat, quia prædicauit ſe ad Troiā Euphorbū Panthoi filium fuiſſe interfectūq; à Menelao, iterum reuixiſſe, & factū Pythagorā, id cognouiſſe, agnito clypeo, quem Euphorbus habuerat. ¶ Nihil ultra Neruos atq; cutem Dare tu dice te non ſordidus autor, ueriq; affirmante Pythagora, non eum mentitū naturam rerum cuius autor extitit. ¶ Me quoq; deuexi rapidus Comes Orionis Illyricis notus obruit undis] Notum eſt ortu & occaſu Orionis tempeſtates concitari. Notum uentū comitē Orionis dicit; quod cum Orione ortus eſt, Deuexum aūt Orionē: ut Virg. Cōuexa polus dum ſidera paſcet, id eſt, in deuexo cœlo poſitum. ¶ Nullum Sæua caput Proſerpina fugit] Nullum Proſerpina timet, ac per hoc neminem exceptum habet.

At tu nauta uage ne parce malignus arenæ,
Oſsibus, & capiti inhumato
Particulā dare: ſic quodcunq; minabitur Eurus,
Fluctibus Heſperijs, Venuſinæ
Plectantur ſiluæ, te ſoſpite, multaq; merces,
Vnde poteſt, tibi defluat æquo
Ab Ioue Neptunoq;, ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis, immeritis nocituram
Poſtmodò te natis fraudem cōmittere, forſet
Debita iura, uiceſq; ſuperbæ
Te maneant ipſum, precibus nō linquar inultis:
Teq; piacula nulla reſoluent.
Quanquàm feſtinas, non eſt mora longa, licebit
Iniecto ter puluere curras.

ACRON. ¶ At tu nauta] Hìc quaſi Architā ponit præcari nautā, ne remaneat inſepultus, ſed tam arenā inijciat. nam & in ſacris hoc genus ſepulturæ tradebatur, ut ſi non obrueretur, manu plena ter iacta terra cadaueri, pro ſepultura eſſet, ut: Aut tu mihi terram inijce namq; potes. Ideo etiam particulā arenæ dixit. Ordo eſt: At tu nauta ne parce malignus dare particulā uagæ arenæ oſſib. & inhumato capiti: ſic plectantur Venuſinæ ſiluæ, quodcunq; minabitur Eurus Heſperijs fluctibus, & cætera. ¶ Venuſinæ] Venuſium ciuitas eſt Apuliæ, cōfinis Lucaniæ, cuius ſiluas, quia immenſæ ſunt, pro quibuſcunq; poſuit. Admonet ergo ut etiā ſi tempeſtas ſit, quæ tales ſiluas flectat, ne omittat ſepeliendi curam. ¶ Multaq; merces, Vnde poteſt tibi defluat æquo ab Ioue] Hoc eſt, ne attentus ad lucrum, omittas ſtudium iuſta ſoluendi. ¶ Neptunoq; ſacri cuſtode Tarenti] Neptunus apud Tarentum deuòtius colebatur, uel quia in Neptuni tutela dicitur fuiſſe, uel quia Neptuni filius Phalantus apud Tarentum Herculi & Neptuno templa conſtituit, ut fortiter per fauorem Herculis faceret, per Neptunum feliciter ageret. ¶ Negligis] Deeſt ſi. ¶ Fraudem committere] Seu ſtudio cōmercandi fraudem, quæ redundet in poſteros, capiat: ſeu certe inhumati piaculum eius filios lædat, & ne longum putaret, etiā ipſum delicti ſubiturum pœnas minatur. ¶ Commitere] Deeſt ſcias. ¶ Maneant] Expectent. ¶ Precibus non linquar inultis] Vltionem precibus ſuis dandam promittit.

¶ Teq; piacula nulla reſoluent] Hoc eſt, nullis hoſtijs expiaberis. Piacula enim dicebātur, quibus facinus expiabatur admiſſum. ¶ Non eſt mora longa] Vt Virgilius: Hic tibi,

ne qua moræ fuerint dispendia tanti, ut excusationem arceat, dum ne morsum quod cœperas ostendit, ¶ Iniecto ter puluere] Vt: Manes magna ter uoce uocaui.

PORPHYRION. ¶ At tu nauta uagæ ne parce malignus arenæ] Ad prætereuntes nautas Architam se conuertisse fingit. ¶ Venusinæ plectantur siluæ] Venusia colonia inter Lucaniam & Apuliam, poëtæ patria. Vnde siluas Venusinas pro quibuslibet posuit, Plectantur autem, luant, atq; experiantur. ¶ Neptunoq; sacri custode Tarenti] Custodem Tarenti Neptunum ait, quia precipue Neptunus ibi colitur. ¶ Negligis immeritis nociturum] Negliges, id est, fraudem committere facile esse putas, at qui hæc expetēt in eos, qui ex te nati sunt, id est, filios tuos. ¶ Teq; piacula nulla resoluent] Id est, nullo modo expiabis hoc scelus, quod in me admittis. ¶ Forset debita iura, uicesq; superbæ Te maneant ipsum] Vices superbæ, pœnæ intelligendæ, quas superbis factis illum passurum precatur.

¶ Non linquar] Id est, preces meæ efficient ut ultionem huius rei persoluas, quòd piaculum in me admi.tas.

AD ICCIVM.

Ode XXIX. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-v-
--v---vv-v-
--v---v--
-vv-vv-v--

ACR. ¶ Icci beatis nunc Arabum inuides] Metrū duobus uersibus Alcaicum, tertius nouenarius iambicus hypercatalectus, quartus Pindaricus. Ad Iccium scribit, quem miratur philosophiæ intermisso studio repente se ad militarem uitam contulisse cupiditate diuitiarum, nam idem Iccius Panætij Socratici philosophi bibliothecam emerat, cuius lectione ad philosophandum fuerat deductus. ¶ Arabum inuides Gazis] Aemulus es, ut cupiendo pares diuitias, Gazas pro diuitijs ponit, ut Virgilius: Arma uirum tabulæq; & Troia Gaza per undas, in primo Aeneidos, & quinto: Et Gaza lætus agresti. ¶ Acrem militiam] Id est, fortem, duram, acerbam. ¶ Non ante deuictis] Admonet pericula propter quæ, ad diuitias, gerentes bella, perueniunt, id est, cum non sint adhuc debellati, tu nectes iam cathenas.

Icci beatis nunc Arabum inuides
Gacis, & acrem militiam paras,
Non ante deuictis Sabeæ
Regibus, horribiliq; Medo
Nectis catbenas: quæ tibi uirginum
Sponso necato Barbara seruiet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis.

¶ Horribiliq; Medo] Forti crudeli. ¶ Nectis catenas] Aut illigas regib. uictis catenas, aut fabricas. mutuis enim nexib. fiunt catenæ. ¶ Sponso necato] Id est, nisi prius occiso sponso in seruitium captiua non uenit. ¶ Puer] Regis filius, qui captus pocula ministraret.

PORPHYR. ¶ Icci beatis nunc Arabum inuides Gazis] Hanc Oden ad Iccium scribit, quem miratur intermisso philosophiæ studio, repente se ad militare studium contulisse, per quod uidetur concupiscere diuitias Arabum. ¶ Inuides gazis] Aemularis Arabes in diuitijs habendis, ac per diuitias concupiscis. ¶ Aciem militiam paras regibus] Datiui casus est. Hoc est, illis paras militiam, quod est aduersus illos. ¶ Ne[illegible]is cathenas] Non uincis, sed fabricas intelligendum, propriè dictum: catenæ enim ipsæ nexibus quibusdam constant.

constant. ¶ *Tibi necato*] *A te necato, scilicet, sponso.* ¶ *Puer ex aula*] *Regius puer, qui aulæ seruierit.*

Doctus sagittas tendere Sericas
 Arcu paterno? quis neget arduis
 Pronos relabi posse riuos
 Montibus, & Tiberim reuerti?
Quum tu coëmptus undiq; nobileis
 Libros Panæti, Socraticam & domum
 Mutare loricis Hiberis,
 Pollicitus meliora, tendis?

ACRON. ¶ *Sericas*] *Deriuatum est ab eo quod Seres uocatur. Seria enim gẽs est Parthis uicina, sagittãdi arte famosa, à qua & Sericum uocatur.* ¶ *Quis neget*] *Id est, quis rerum naturam neget posse mutari, cùm tu studia in contraria uerteris, contra hominum opinionem.* ¶ *Pronos*] *Procliues, nam proni dicuntur riui de montibus effluentes qui impetuose fluunt.* ¶ *Tiberim reuerti*] *Vt Virg reuocatq; pedem Tiberinus ab alto.* ¶ *Nobileis libros Panæti*] *Panætius Stoicus philosophus fuit, præceptor Scipionis Africani, & Lælij, Rhodius natione. Ordo est: Quis neget, relabi posse riuos, pro, nos arduis montibus, & Tiberim posse reuerti, cùm uel tu pollicitus meliora mutare contendis loricis Hiberis, undiq; coëmptos nobileis libros Panætij & domum Socraticam.* ¶ *Socraticam & domum*] *Sectam siue libros.* ¶ *Loricis Hiberis*] *Optimæ enim forte Hispaniæ loricæ sunt.* ¶ *Pollicitus meliora*] *Studia, scilicet, professionem suam poëta philosophiam uult intelligi. Elocutio uero nota est.* ¶ *Tendis*] *Contendis, instas. Vt, nec tendere contra.*

PORPHYRION. ¶ *Sagittas Sericas*] *Id est, Parthicas, à gente Serum, qui partem orbis terræ Orienti subiectam tenent.* ¶ *Quis neget arduis Pronos relabi posse riuos Montibus*] *Sermo ἀδυνατώδης. Sensus est, Quis nõ credat rerum naturam posse mutari, ut flumina in montes reuertantur, unde alioquin descendunt, cùm tu uitæ studia in contrarium uerteris, quod nemo sperauerat posse fieri. Tale est illud Virgilianum: Iungentur iam gryphes equis, æuoq; sequenti. Cum canibus timidi uenient ad pocula damæ.* ¶ *Cùm tu coëmptos undiq; nobiles Libros Panæti*] *Panætius Stoicus fuit, præceptor Scipionis Africani & Lælij, genere Rhodius.* ¶ *Loricis*] *Κατ᾽ ἐξοχὴν dixit, quia optimæ sunt Hispanicæ Loricæ.* ¶ *Socraticam domum*] *Vt si diceret, Socraticæ scholæ disciplinam.* ¶ *Tendis*] *Pro contendis, Ordo est: Aut Socraticam domum mutare loricis Hiberis tendis, pollicitus meliora. Meliora autem aut absolute dictum, aut studia sub audiendum. Studia poëta secundum suam opinionem philosophiam uult intelligi. Nota autem figura elocutionis est, qua dicunt philosophiam militia mutare, hoc est, philosophia dimissa militiam sumere, ut Chaoniã pingui glandem mutauit arista.*

AD VENEREM.

Ode XXX. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis atq; diræ.

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υυ-υ

O Venus regina Gnidi, Paphiq́; II
Sperne dilectam Cypron, & uocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Feruidus tecum puer, & solutis
Gratiæ zonis, properentq́; Nymphæ,
Et parum comis sine te Iuuentas,
Mercuriusq́;.

ACRON. ¶ O'Venus regina Gnidi, Paphiq́;] Metrum Sapphicum hendecasyllabum, quartus adonius. ¶ O'Venus] Quasi epigramma, hoc est, in dedicationem Veneris scriptũ quam ipse consecrarat. ¶ Gnidi Paphiq́;] Gnidus urbs Cariæ. Paphos uerò urbs Cypri insulæ, utraq́; Venerem præcipuè colens. Præcatur autem ut desertis uelut proprijs ciuitatibus, adsit ædibus consecratis. Incertum autem utrum Glycera amica sit, an ancilla. ¶ Et solutis Gratiæ zonis] Vel liberæ, uel nudæ; quòd nõ cingãtur & bene nudæ & solutis zonis Gratiæ finguntur, quia amicorum animi soluti inuicem & nudi esse debent. ¶ Et parum comis sine te Iuuentas] Minus elegans Iuuentas sine uenustate, hoc est, sine te, Sciendum est tamen Venerem nõ tantum concubitus, sed etiam omnium elegantiarum esse dominam. Aliud tamen est Iuuentas, aliud iuuenta, aliud Iuuentus. Iuuenta ætas putatur, iuuentas ipsum numẽ, iuuentus adolescentia.

¶ Mercuriusq́;] Per Mercurium quæstum uult accipi, tanquam sine uenustate nec lucrũ sit.

PORPHYR. ¶ O'Venus regina Gnidi Paphiq́;] Quasi epigramma, hoc est, in dedicationem Veneris scriptum, Gnidus autem urbs Cariæ, Paphus autem urbs insulæ Cypri, utraq́; Venerem præcipuè colens. ¶ Feruidus tecum puer] Id est, Cupido, quod feruorem amoris inferat. ¶ Et solutus Gratiæ zonis] Quia Gratiæ nudæ & sine nodis finguntur, quia amici animos solutos ac nudos inter se habere debent, ¶ Et parum comis] Id est, minus elegans. ¶ Sine te] Id est, sine uenustate. Scire autem debemus Venerem nõ tantum cõcubitus, uerumetiam dominam esse omnium elegantiarum. Sic alibi ipse: Ordinis hæc uirtus erit & Venus. Dicarat Glycera sacellum Veneri. Poeta autem scribit tanquam epigramma illi sacello, in quo Venerem orat, ut relictis Papho, Gnido & Cypro in ædem Glyceræ sibi dedicatam migret. ¶ Paphi locus in Cypro est, unde Cicero in epistolis: Omnes tibi cõmendo Cyprios, Paphios præsertim. Et Virgilius: Ipsa Paphon sublimis adit, sedes'que reuisit Læta suas. Paphi autem erat celeberrimum illud templum Veneri dedicatum de quo multa sunt apud Herodotum. ¶ Multo thure] Quia ut plurimum de thure & floribus Veneri sacrificabatur, dicitur autem thus ἀπὸ τοῦ θύειν, id est, à sacrificando. Vnde aspiratur th. Alij tamen credunt esse dictum à tunsis glebis, quia de arbore destillat, & à terra subiecta combibitur, in eaq́; congelatur, indeq́; tunsis glebis colligitur. ¶ Decoram] Quasi diceret, quia decora est, & tibi summopere conueniens transferri in illam. ¶ Aedem] Recte posuit in singulari, ut templum significet. Nam in plurali significat domum. ¶ Transfer] Migra. ¶ Feruidus] Quia amor flammas immittit. ¶ Gratiæ de quibus iam dictũ est. ¶ Nymphæ] Harum plura sunt genera. Nam quæ maris sunt Nerinæ siue Nereides appellantur, quæ fontiũ Naiades, quæ montium Oreades, appellantur, nam ὄρος mons est. Sunt itidem Dryades siluarũ Nymphæ, quia δρῦς quercus. Sunt Hamadryades, quæ cum arborib. & oriuntur & occidunt. Sunt Napeæ florum. ¶ Parum comis] Quia sine uetustate nulla est comitas. ¶ Mercurius] Quia multum ualet eloquentia ad amorem conciliandum. Vnde illud: Disertum me faciebat amor.

IN

IN APOLLINEM.

Ode XXXI. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v--vv-v v
--v---vv-vv
--v---v--
-vv-vv-v--

QVid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat de patera nouum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ Segetes feraces:
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta: non aurum, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Lyris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna uitem: diues & aureis
Mercator exiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

ACRON. ¶ *Quid dedicatum poscit Apollinem*] *Metrum duobus uersibus Alcaicū. Tertius dimeter iambicus nouenarius hypercatalectus. Quartus Pindaricus. Apollinis templum in Palatio dedicauit Augustus, sed Apollinem pro templo posuit μετωνυμικῶς, & significat modestiam uotorum suorum, negans se ab Apolline ad cupiditatem, aut auaritiam spectent petere, sed bonam mētem, bonaq; corporis usque ad senectutem precari, cum Lyrico studio. Putatur tamen diuerse Horatius Apollinem dedicasse, ad quem hæc scribit.* ¶ De patera] *Calice, uti Qualem pateris libamus & auro.* ¶ *Nouum fundens liquorem*] *Aut non uetus, ut deos non exquisitis muneribus placari monstraret: aut certè per quod noua instaurabatur precatio, nam & ipsum morem sacrificandi ostendit, ut: Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido.*

¶ Non æstuosæ] *Aestuosa enim regio est aptior pecori, ut: Calidi lucent buceta Matini.*

¶ *Aut ebur Indicum*] *Indis enim ebur est abundè, ut Virgilius. India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.* ¶ Lyris] *Fluuius Campaniæ est, interfluens urbem Minturnensium. Vir.* Et umbrosæ Lyris per regna Maricæ. ¶ Taciturnus] Lenis, *altus, magnus.* Vnde Virgilius de Tiberis altitudine, Tacita refluens ita substitit unda. ¶ Premant] Id est, reprimant, putando uitem. ¶ *Calena falce*] Calces oppidum est in agro Sidicino, *ubi optima uina, ut* Falerna nascuntur. ¶ Diues] Ordo est. Et *diues mercator, charus ipsis dijs, quippe ter & quater anno impune reuisens* Atlanticum mare, *exiccet uina aureis culullis reparata merce.*

¶ Culullis] Poculis, *proprie autem cululli calices dicuntur fictiles, quibus pontifices uirginesq; Vestales utebantur.* Hic *autem pro* Vrceolis *& conchis posuit.* ¶ *Syra reparata merce*] *Syram mercem pro preciosa posuit, qua uenditoris uina à negociatoribus comparentur.*

PORPHYRION. ¶ *Quid dedicatum poscit Apollinem*] *Apollinis templum in Palatio Augustus dedicauit. Ergo dedicatum non à se dicit poëta, sed quòd alioquin dedicatus est, ipsum autem ait dedicatum Apollinem pro templo eius.* ¶ *Non opimæ Sardiniæ segetes feraces*] *Negat se poëta ab Apolline ea petere, quæ ad auaritiam spectant, uerùm potius bonam mentem bonamque corporis usque ad ultimam senectam ualetudinem.*

¶ *Non rura quæ Lyris quieta Mordet aqua*] *Lyris fluuius est in Campania, interfluēs urbem Minturnensem, hic autem lenissime labitur, quem ideo taciturnum dixit.*

¶ *Premant Calena falce, quibus dedit Fortuna uitem*] *Cales oppidum in agro*

gro Sidicino est, in illa autem regione uina Falerna nascuntur, ergo hoc ait: Poßideant preciosos fundos, quibus fortuna conceßit. ¶ Diues ut aureis Mercator exiccet culullis] Pro poculis dixit, proprie autem cululli calices sunt quidam fictiles, quibus pontifices uirginesq; Vestales in sacris utuntur. ¶ Vina Syra repardita merce] Quasi commutata uina Syra merce similibus esse solet.

Dijs charus ipsis, quippe ter, & quater
Anno reuisens æquor Atlanticum
Impunè. me pascunt oliuæ,
Me cichorea, leuesq; maluæ,
Frui paratis ô ualido mihi
Latoë dones: at precor integra
Cum mente, nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

ACR. ¶ Dijs charus ipsis] Quasi in hoc dijs, uelut per inuidiam gratos mercatores dicit, quod & prosperè et frequentius nauigant. ¶ Aequor Atlanticum] Aut pro quocunque posuit mari: aut Oceanum, ubi & mons Atlas esse perhibetur. Virgilius in quarto: Oceani finem iuxta solemq; cadentem, Vltimus Aethiopū locus est ubi maximus Atlas, Axem humero torquet. ¶ Cichorea] Cichoreæ herbæ multis & tenuibus radicibus, quas Virgilius intyba nominauit in primo Georgicorum, & amaris intyba fibris. ¶ Frui paratis] Aut quæ in promptu sunt omnibus. Ordo est. Et Latoë precor dones mihi ualido, frui paratis, ac cum integra mente, nec degere turpem senectam, nec carentem cithara, ut sit mens sana in corpore sano. ¶ At] Sed, uel saltem. Virgilius in primo Aeneidos. At sperate deos memores. ¶ Degere] Deducere ut Virgilius in quarto Aeneidos: Non licuit thalami expertem sine crimine uitam Degere, more feræ.

PORPHYRION. ¶ Quippe ter & quater Anno reuisens æquor] Hoc quasi argumenti loco positum ad probandū, quam charus dijs sit hic mercator. ¶ Me cichorea leuesq; maluæ] Cichorea intyba rustica. Maluæ autem corpori leues intelligendæ, ut graui Maluæ salubres corpori. ¶ Frui paratis] Aut ijs quæ ego paraui, aut quæ parata sunt, id est in promptu sunt omnibus. ¶ Latoë dones] Latoë ab eo, quod est Lato figuratum.

AD LYRAM.

Ode XXII. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis atq; diræ:

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υυ-υ

Poscimus si quid uacui sub umbra,
Lusimus tecum, quod & hunc in annum
Viuat, & plures, age dic Latinum
Barbite carmen,

ACRON. ¶ Poscimus si quid uacui sub umbra] Metrum Sapphicum hendecasyllabum. Quartus Adonius. Hac Ode lyram suam alloquitur, ut adsit & canere non desistat, poscebatur enim dicta sua edere. ¶ Lusimus] Scripsimus, ut Virg. in Buc, Ludere quæ uellem calamo permisit agresti. Ludum enim poetæ carmina sua: uelutí præ uerecūdia, dicere consueuerūt. ¶ Viuat] Victura pro perpetuis posuit, ut Virg. Nulla dies unquā memori uos eximet æuo. ¶ Latinum] Facile intellectu.

PORPHY-

PORPHYR. ¶ Poscimus si quid] Hac Ode lyram suã alloquitur Horatius, uti sibi adsit, ut canere perseueret. ¶ Vacui sub umbra] Vacui pluralis numeri est, casus nominatiui, & est sensus: Nos uacui, id est, à negotijs liberi, si quid lusimus exigitur à nobis, ut canamus. ¶ Lusimus tecũ] Sic ferè poëtæ uerecunde carmina sua lusus uocãt. ¶ Quod & hũc in annum uiuat, & plures] Optat carmini, ut perpetuo floreat, ea enim scripta quæ sine uirtute sunt, temporalia solent esse. ¶ Age dic Latinum Barbite carmen] Barbiton organi genus est, sed nunc pro lyra posuit.

Lesbio primum modulate ciui,
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Siue iactatam religarat udo
Littore nauim:
Liberum & Musas, Veneremq́, & illi
Semper hærentem puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis, nigroq́
Crine decorum.
O' decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Iouis! ô laborum
Dulce lenimen, mihi cunq; salue
Rite uocanti.

ACRON. ¶ Lesbio primũ modulate ciui] Alcæum dixit qui fuit de Lesbo insula, hic enim res bellicas aduersus tyrãnos gessit, & Pittacum Mitylenæum uictum expulit. ¶ Siue iactatam] Qui seu in tempestatibus, seu in bellis constitutus, citharæ solatium non amisit. ¶ Liberum] Liber enim & cantilenam suadet, & uoluptatem. ¶ Et Lycũ nigris oculis, nigroq; Crine decorum] Pulchrum enim hunc puerum Lycum Alcæus dilexit. Pulchritudo autem puerorũ sæpe nigris decoratur oculis. ¶ O' decus] Lyrã dicit esse Apollinis decus. ¶ Supremi] Summi, ut: Proh supreme Iupiter. Omni enim lætitia Iouis epulum celebratur. ¶ Dulce lenimen] Malorum enim lenimẽ est citharæ cantus & sibi quandocunq; profuturum exoptat. ¶ Cunq;] Quandocunq;.

PORPHYR. ¶ Lesbio primum modulate ciui] Lesbium ciuẽ Alcæum dicit, hic autem etiam res bellicas aduersus tyrannos gessit. ¶ Siue iactatã religarat udo littore nauim] Hoc ideo dicitur, quia in nauigationibus hic poëta, cum bellicas res ageret, sæpe tempestatib. uexatus est. ¶ Et Lycum] Hunc Lycum puerũ Alcæus dilexit. ¶ O' decus Phœbi] Lyram dicit, decus Phœbi. ¶ Mihi cunq; salue Rite uocanti] Cunq; pro quandocunq; positum est, ut sit: O dulce lenimen mihi quandocunq; te rite uocanti.

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Ode XXIII. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Vario fortis, & hostium.

---vv--vv-vv
---vv--vv-v-
---vv--vv-vv
---vv-vv

ALbi, ne doleas, plus nimio memor
Immitis Glyceræ, neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi iunior
Læsa præniteat fide:

ACRON. ¶ Albi ne doleas plus nimio memor] Metrum tribus uersibus Asclepiadeum. Quartus Glyconius. Albium Tibullum alloquitur elegorum poëtam, consulans eum exemplo aliorum, & hortatur ut sit fortiori

animo

animo incontemptu, quem indignè à Glycera muliere patitur: & cõmemorat Lycorida, quæ similiter à Cyro contẽnatur, rursus Cyrus Pholoën diligat, & ab ea spernatur, sicut Albius à Glycera. ¶ Neu miserabiles] Seu quia ipsi elegi, hoc est carmẽ eius contemptũ miserabile sit: seu quia miserabilia elegis scribantur. ¶ Læsa fide] Quia perfidia extiterit amatori.

PORPHYRION. ¶ Albi ne doleas plus nimio memor immitis Glyceræ] Albiũ Tibullum alloquitur elegorum poëtam. Hortatur autem eum, ut sit fortiore animo in cõtemptu quem indignè à Glycera muliere patitur, quam ideo immitẽ uocat. ¶ Neu miserabiles Decantes elegos] Proprie elegiorum uersus aptißimi sunt fletibus, quos ideo miserabiles dixit. Nam & nomen ipsum elegiorum ἀπὸ τοῦ ἒ ἒ, quæ est uox lamentantium, dictũ putant. ¶ Cur tibi iunior læsa prænitcat fide] Apud Glyceram, scilicet, præniteat, quæ fidem hoc faciendo læserit.

Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
Declinet Pholoën: sed prius Appulis
Iungentur capreæ lupis,
Quàm turpi Pholoë peccet adultero.
Sic uisum Veneri, cui placet impares
Formas, atq; animos, sub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.
Ipsum me melior quum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curuantis Calabros sinus.

ACRON. ¶ Tenui] Angusta & parua, sicuti pulchræ habere consueuerunt. ¶ Appulis Iungentur capræ lupis] Aut quia maioris ibi formæ esse dicuntur, ut. Iungentur iam gryphes equis. ¶ Sic uisum Veneri] Quotiescunq; ratio non appareat, sic uisum, interponitur, ut Virgilius: Postquã res Asiæ, Priamiq; euertere gẽtem immeritam, uisum superis. ¶ Sub iuga ahenea] Sub durum ac difficilem amorem. ¶ Sæuo mittere cum ioco] Sæuo, aut quia nonnunquam in diuersum amorem animi diuiduntur: aut quia cupido sibi ludos de hominibus exhibet: aut certè quod in amorem per iocum uenit. ¶ Ipsum me] Dicit se amore amicæ ab uxoris coniunctione reuocatum, cuius ira litibus uel amaritudine uexetur, quemadmodum Calabriæ littora maris Adriatici tempestatibus. Adriæ autem curuantis dixit, ut Vir. & littore curuo Extruimusq; thoros. ¶ Grata detinuit compede] Compedem singulari numero contra ueterum posuit consuetudinem. ¶ Myrtale] Nomen concubinæ. ¶ Curuantis] Commouentis uel erigentis præ nimio æstu.

PORPHYRION. ¶ Tenui fronte] Pro angusta, & pusilla posuit. Frons autem minor pulchriorem facit mulierem, & ideo insignem tenui fronte accipe, hoc est, in hac re insignem. ¶ Sed prius Appulis iungentur capreæ lupis] Hoc est prius lupi concumbent cum capreis. ¶ Sic uisum Veneri, cui placet impares Formas, atq; animos sub iuga ahenea Sæuo mittere cum ioco] Sub iuga mittit, qui domat cum turpitudine, ut amor. Ordo est: Sic uisum Veneri cum sæuo Ioco, id est, Veneri & Amori sic placuit, quem Amorem sæuum iocum dixit non ineleganti conceptione. Iuga autem ahenea durum ac difficilem amorem uult intelligi, hoc Veneri inquit, placuit, ut quæ amantur, non consentiant amatoribus, sed in alios ipsi amores declinent. ¶ Grata detinuit compede Myrtale] Compedem gratum, amorem signat. Et uidemus quòd non simpliciter compedem hic dixerit, sed referens ad conditionem Libertinæ Myrtales. Attendendũ autem compedem singulari numero eum dixisse, quod nõ facilè apud ueteres inuenitur. ¶ Adriæ] Per hoc Adriaticum sinũ intellige, quod mare et Calabriã alluit.

AD SEIPSVM PHILOSOPANTEM.

Ode XXIIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut; Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-v-
--v---vv-v-
--v---v-v
-vv-vv-v--

PArcus deorum cultor, & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro: nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos. namque Diespiter
Igni corusco nubila diuidens,
Plerunque per purum tonantes
Egit equos, uolucremque currum:
Quo bruta tellus, & uaga flumina,
Quo Styx, & inuisi horrida Tænari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. ualet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit: hic posuisse gaudet.

ACRON. ¶ *Parcus deorum cultor & infrequens]* Metrum duobus uersibus Alcaicum Tertius dimiter Iambicus nouenarius hypercatalectus: Quartus Pindaricus. Hac Ode significat pœnitere se, qui dum Epicuream sectam sequeretur, dijs irreligiosus extiterit. ¶ *Parcus deorum cultor]* Minus colens. ¶ *Insanientis]* Res sacrilegas suadentis. Epicurei enim omnia affirmant casura, nec deos humana curare, aduersus quam sectam uel persuasionem Virgilius. Nec curare deum credis mortalia quenquam? Hoc ergo & ipse culpat. Stoici enim & Platonici, & esse deum, & humana curare confirmant, & ideo insanientis sapientiæ, hoc est, Epicureæ. Item Virgilius secundum superiorem suasionem dicit, Scilicet hic superis labor est, ea cura quietos Sollicitat, ¶ *Consultus]* Doctus, peritus hinc Iurisconsulti, periti iuris esse dicuntur. ¶ *Vela dare]* Metaphora est à nauigatione, quòd contempta Epicureorum disputatione se reuertisse ad credendum asserat, deos curare mortalia. Vt. Ni teneant cursus, certum est dare lintea retro. ¶ *Diespiter]* Diei pater. ¶ *Igni corusco]* Hoc est, qui nubilo cœlo corruscare consueuit, sereno tonare, ut est: Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther. ¶ *Volucremque currum]* Ex uulgi opinione plerunque sensus poëtæ concipiunt, ut hic de curribus dictum, pro Olympi strepitu. ¶ *Bruta]* Sine sensu, tarda uel stolida, quod terræ epitheton est, ¶ *Tænari]* Tænarus promontorium Laconiæ per quod descensus esse ad inferos fertur. ut Virgilius: Tænarias etiam fauces alta hostia Ditis, ¶ *Atlanteus finis]* Atlas enim mons est, qui in ultimo Oceani fine porrigitur.

¶ *Valet ima summis Mutare]* Hoc est, potest hominum Deus mutare fortunas.

¶ *Obscura]* Ignobilia, id est, uiles personas ad honorem ducens denuo. ¶ *Apicem]* Summitatem potestatis. ¶ *Rapax]* Mutabilis ut Terentius: O fortuna, ut nunquam es perpetuo bona. Ordo est: Fortuna rapax hinc sustulit apicem cum acuto stridore, hic gaudet posuisse. ¶ *Acuto]* Luctuoso illis quos deiderit. siue sonoro, ut: Non sic geminant Corybantes æra, sensus est: hunc eleuat, hunc deijcit mutata uice, unum exaltans, alterum deponens.

PORPHYRION. ¶ *Parcus deorum cultor]* Hac Ode scribit se pœnitentiam agere quòd Epicuream sectam secutus, irreligiosus extiterit. ¶ *Dum sapientiæ Consultus erro]*

Sapientiæ consultus iterare cursus relictos cogor, non instaurare, sed ad eosdem redire.

¶ *Nanq; Diespiter igni corrusco nubila diuidens*] *Sensus est. Iupiter qui non nisi nubilo tonare solet.* ¶ *Per purum*] *Id est, per serenum tonuit.* ¶ *Plerunq; per purum tonantis egit equos uolucremq; currumq;*] *Ex uulgari opinione plerunq; poetæ sensus concipiũt uelut hic, ubi dicuntur tonitura, strepitus esse currus & quadrigarum Iouis.* ¶ *Bruta tellus*] *Bruti graues, & tardi dicuntur, quod terræ perpetuum est.* ¶ *Tænari sedes*] *Sedes inferi intelligendi, quia per Tænarum Laconiæ promontorium, descensus ad inferos fertur.* ¶ *Valet ima summus Mutare*] *Vt si diceret, potest ex minimo potentem, ex potente infimum reddere.* ¶ *Insignem attenuat Deus, Obscura promens*] *Id est, qui insignis fuerit, attenuatur claritate mali. Hæc adeò panduntur ad Fortunam, quæ Anty præcipuè colitur.*

¶ *Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto sustulit*] *Cum stridore acuto, hoc est, cum fletibus, & lamentatione, sed non sua, uerum eorum quibus apicem, id est, dignitatem aufert. Apicem autem pro honoris sublimitate posuit: Sensus est autem: Fortuna res humanas plerunq; mutat, & ab alio ad aliũ opes, & dignitatem transfert.*

AD FORTVNAM.

Ode XXII. Tricolos, Tetrastrophos, ut præcedens.

--v---vv-vv
--v---vv-v-
--v---v--
-vv-vv-v--

O Diua, gratum quæ regis Antium,
Præsens uel imo tollere de gradu
Mortale corpus, uel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus, te dominam æquoris,
Quicunq; Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina:
Te Dacus asper, te profugi Scythæ
Vrbesq;, gentesq;, & Latium ferox,
Regumq; matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni:

ACR. ¶ *O diua gratum quæ regis Antium*] *Metrũ duobus uersibus Alcaicũ. Tertius dimeter nouenarius iambicus hypercatalectus: Quartus Pindaricus. Hæc Ode ad Fortunã scripta est, cui Cæsaris aduersus Britanos profectionem cõmendat.* ¶ *O diua gratum*] *Ζεῦγμα ab inferiori, serues iturum Cæsarem.* ¶ *Quæ regis Antium*] *Apud Antium autem est Foutunæ templũ famosissimum, multorum etiam principum donis ornatum, unde etiam ciuitas Fortunæ ipsius tutela dicta est.* ¶ *Præsens*] *Parata, potens mutare status hominũ uel Reipub.* ¶ *Vertere*] *Conuertere, mutare: ut, Multos mutata reuisens Lusit, & in solido rursus fortuna locauit.* ¶ *Ambit*] *Rogat, supplicat.* ¶ *Te dominam æquoris*] *Fortuna enim & æquori dominatur, ita ut à nauigãtibus inuocetur.* ¶ *Bythina*] *Species pro genere, ut: Innatat alnus Missa Pado*

¶ *Carpathium pelagus*] *Carparthium inter Aegyptum & Rhodum ab insula Carpatho illic posita.* ¶ *Dacus asper*] *Gens iuxta Istrum fluuium degens, aspera bellis. Virg. Et coniurato decendens Dacus ab Istro.* ¶ *Profugi Scythæ*] *Ab orbe sepositi, & in mundi extima parte cõstituti.* ¶ *Et Latium ferox*] *Forte, uictoriosum. Virg. Gens dura atq; aspera cultu, Debellanda tibi latio est.* ¶ *Regumq; matres*] *Proprie matrũ est timere filijs. In omnib. aũt subaudiendũ est metuũt uel metuit, iuxta mensurã quãtitatis.* ¶ *Purpurei*] *Purpureũ est, quod totum ex purpura est.*

¶ PORPHYR. ¶ O diua gratum quæ regis Antium] Hæc Ode ad Fortunam potentum scripta est, cum Cæsaris profectionem commendat. ¶ Gratum quæ regis Antiū] Hoc ideò quia Antij Fortuna potentissimi numinis habetur, adeò ut multis preciosissimisq; donis, et priuatorum & imperatorum templum ibi eius refertum sit. ¶ Præsens uel imò tollere de gradu] Præsens ita dictum, ut præsentia dicuntur numina deorum, quæ se potentiamq; suam manifestè ostendunt. ¶ Vertere funeribus] Vertere pro eo quod est conuertere, & mutare positum est. ¶ Te dominam æquoris] Hoc autem rectè dicitur, quoniam Fortuna & semper & ubiq; metuenda est. ¶ Quicunq; Bithyna lacessit Carpathium pelagus carina] Bithyna ait, ut solent poetæ speciem pro genere ponere, qualia sunt illa Virg. Leuis innatat alnus Missa Pado, pro quolibet flumine, & : Illam ducit amor trans Gargara transq; sonantem Ascanium, pro quolibet monte. ¶ Profugi Scythæ] Manifestum est cū profugos dixerit, quòd scilicet fugiendo præliarentur. ¶ Et purpurei metuunt tyranni] Pro purpurati. Purpureum aliud est si proprietatem attendas, nam sic dicit purpureum, ut lapidem igneum, hoc est, quod purpura tantum constat.

Iniurioso ne pede proruas
  Stantem columnam, neu populus frequens
  Ad arma cessantes, ad arma
  Concitet, imperiumq; frangat.
Te semper anteit serua necessitas,
  Clauos trabales, & cuneos manu
  Gestans ahena, nec seuerus
  Vncus abest, liquidumq; plumbum;
Te spes, & albo rara fides colit
  Velata panno, nec comitem abnegat,
  Vtcunq; mutata potentes
  Veste domos inimica linquis.

ACR. ¶ Iniurioso] Iniusto, ut Virg. Cùm Turni iniuria matrem admonuit. Potest autem Fortuna & contra iustitiam grassari. Terent. Tu nunc id laudi ducis, quod tum fecisti inopia, iniurium est ¶ Imperiumq; frangat] Aut quia imperium semper fragile putatur aut quia magnæ res deterioratæ & fractæ dicuntur, ut Virg. Fractæ uires, & alibi: Fracti bello fatisq; repulsi Ductores Danaûm. ¶ Te semper anteit] Serua enim præcedit quasi necessitas comes & ministra Fortunæ. Ideò serua, quia aut imperio Fortunæ obediat, aut quia non suæ potestatis est, quia subiacet necessitati, non ergo ipsa serua, sed quæ seruire compellit. ¶ Trabales clauos] Species tormentorum. ¶ Ahena] Forti: ut, Vastis tremit ictibus ærea puppis. ¶ Seuerus uncus] Quo puniebantur damnati, ut Iuuen. Seianus ducitur unco: & Cicero: Vncus impactus fugitiuo illi, qui C. Marij nomen inuaserat. ¶ Liquidūq; plumbum] Nam de resoluto plumbo rei pugnari consueuerunt. ¶ Te spes] Quæ sola sperando meliora durat. Virg. Spem uultu simulat, premit altum corde dolorem. ¶ Rara fides] Quæ à paucis colitur. ¶ Velata panno] Posset uideri uili uerbo usus, panno, nisi hoc sermone intelligi uoluisset à pauperioribus magis coli fidem: aut certè quia albo panno caput uelabant Fidei sacrificantes: aut propter ipsam fidem, quod pura est & alba: uel quòd à senibus & iam maturis colatur, ut Virg. Cana fides & Vesta. seu quia honesti dum fidem colunt, pauperes sunt, & est quæstuosa perfidia, ut, Iuuen. Criminibus debent hortos, prætoria. ¶ Nec comitem abnegat] Abscedens enim fortuna etiam fidem secum aufert, ut Iuuen. Quantum quisq; sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei. ¶ Vtcunq;] Quotienscunq;. ¶ Mutata] Aut luctu, aut pauperie. Ordo est, Nec abnegat te comitem, utcunque inimica linquis potentes domos, mutata ueste.

PORPHYR. ¶ Stantem columnam] Pro incolumitate dignitatis, & totius domus intellige. ¶ Neu populus frequens ad arma cessantes, ad arma] Bene tumultum uulgarem expressit repetendo. ¶ Serua necessitas] Nec enim est suæ potestatis, qui necessitati subiectus est. ¶ Clauos trabales, & cuneos manu] Eleganti conceptione hæc instrumenta Fortunæ accommodat, scilicet, quibus torquet, & cogit implicatq; res humanas. ¶ Rara fides] Bono epitheto raram fidem appellat, quia à

paucis colitur. ¶ Et albo rara fides colit Velata panno] Posset uideri sordide dixisse panno, nisi uellet hac conceptione intelligi à pauperibus magis coli Fidem. Albo autem dixit propter honestatem fidel tatis. Aut, nunquid albo panno Fides uelata dicitur, quòd qui fidem colunt honesti habeatur, sed pauperes fiant? quoniam acquisitio magis perfidia prouenit. ¶ Nec comitem abnegat, Vtcunq; mutata potentes Veste domos inimica linquis] Non spernit te, inquit, ô Fortuna fides cùm linquis potentiorum limina, uel cùm relinquis diuites. Per hoc autem uidetur significare eos, qui ex dignitate honoris, aut diuitiarum ceciderint, nec fidem apud eos remanere, id est, fidem quoq; amittere, & hoc quoque dupliciter intellige, ut fides illis nec habeatur, nec seruetur.

At uulgus infidum, & meretrix retro
Periura cedit; diffugiunt cadis
Cum fece siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.
Serues iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britanos, & iuuenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoq; rubro.
Eheu cicatricum, & sceleris pudet,
Fratrumq; quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum iuuentus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô utinam noua
Incude diffingas retusum in
Massagetas, Arabasq; ferrum.

ACR. ¶ At uulgus infidum et meretrix retro Periura cedit] Vulgus & meretrix fortunā tristem amicorum ita non sequūtur, uti prosperā, quod ideò dicit, quia Fortunæ euentum subire se plerunq; homines uulgares negant. Iuuen. Sed quid Turba tremens sequitur fortunam, ut semper, & odit Damnatos. ¶ Diffugiunt cadis cum fece siccatis amici] Per allegoriam ostendit eos, qui nolunt amicorum necessitati coniungi, ut: Omnes me noti atq; amici deserunt. ¶ Serues iturum] Per hyperbaton sensui superiori respondit: O Diua gratū quæ regis Antium. ¶ Et iuuenum recens Examen] Collectitium. Omnibus enim militibus per ciuilia bella consumptis habito ab Augusto delectu, nouus fuerat collectus exercitus, quem bene examen uocauit. ¶ Eois timendum partibus Oceanoq; rubro] Vtriq; orbi metuendum dixit exercitum, nam in Eoo orientem posuit, in Oceano Rubro occidētem. ut Virgilius: Et duo rapta manu diuerso ex hoste trophæa, Bisq; triumphatas utraque ab littore gentes. ¶ Heu cicatricum] Sic enim bellorum ciuilium pudendæ cicatrices sunt, quemadmodum gloriosæ in bellis externis. ¶ Fratrumq;] Quos in bello ciuili uulnerauimus, ut ille locus fratres habuit. ¶ Dura ætas] Aspera, infœliciter nata, aut dura sine misericordia.

¶ Nefasti] Nefarij. ¶ Vnde manum iuuentus] Non solum à parentum cæde, sed nec à numinum uiolatione temperatum est ut Lucanus: Numina miscebant castrensis flamma monetæ. ¶ Quibus pepercit aris] Hoc est, quæ non spoliauit templa deorum, aut polluit cæde, ut Lucanus: Stat cruor in templis. ¶ O utinam noua Incude diffingas] Vtinā noua instaurentur tela iustis hostibus experienda, nec ciuilis sanguinis polluta piaculo, quæ uictoriam mereantur, & nomine careāt infœlicitatis. ut est: Ipsorum clypeos & non fœlicia tela. ¶ Diffingas] Confusum reformes. Nam sicut fingere formare dicitur, sic & diffingere est quassatū reformare. ¶ Retusum] Ciuilib. bellis hebetatū.

PORPH. ¶ Diffugiunt cadis Cum fece siccatis amici] Hæc eleganter dicuntur, quia Fortunæ euentum subire cum amico uulgares homines nolunt. ¶ Ferre iugum pariter dolosi] ἀλληγορικῶς ostendit necessitati amicorum nolle coniunctos esse. ¶ Pariter] Importunè. ¶ Serues iturum Cæsarem in ultimos Orbis Britanos] Cæsarem Augustum dicit, hîc initium huius cōiungendum, sic: O diua gratum quæ regis Antium, Serues iturum Cæsarem. ¶ Iuuenum examen] Ab apibus fictum, pro multitudine militū posuit. ¶ Timendū] Cuius exercitus timetur, & in occasu, & oriente.

¶ Ocea-

¶Oceano rubro] Hoc est, Rubro mari, quod est in oriente. ¶Heu cicatricum, & sceleris pudet] Huius, scilicet, sceleris, quod bello ciuili in nos admisimus. ¶Quid nos dura refugimus Aetas?] suauiter figurauit nos aetas. ¶Quid intactum nefasti liquimus] Nefastos pro nefarijs posuit. ¶O utinã noua Incude diffingas retusum in Massagetas Arabasq; ferrum] ἀμφίβολον. Non enim retusum in Massagetas accipiendum, sed in Massagetas diffingas. Sensus enim est ut ferrum, quod retudimus in corporibus nostrorum bello ciuili, diffingas, id est, refabrices aduersus barbaros. Massagetae autem gens Thraciae.

AD POMPONIVM NVMIDAM.

Ode XXXVI. Dicolos, Distrophos, ut: Sic te diua potens Cypri.

---UU-UU

---UU--UU-U-

ET thure, & fidibus iuuat
Placare, & uituli sanguine debito
Custodes Numidae deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Charis multa sodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oscula,
Quàm dulci Lamiae, memor
Actae non alio rege puericiae
Mutataeq; simul togae.
Cressa ne careat pulchra dies nota:

ACR. ¶Et thure & fidibus iuuat] Metrum primo uersu Glyconium, secundo Asclepiadeum. In honorem Pomponij Numidae hanc Oden scribit, pro cuius salute, ex Hispania reuersi, uota persoluit, laetitiamq; conuiuorum per sacrificia se exhibere commemorat. ¶Et thure & fidibus] Fidicines sacrificijs adhiberi consueuerunt, ut Virg. Inflauit cùm pinguis ebur Tyrrhenus ad aras. ¶Placare] Hîc non irata, aut mitigare, aut reconciliare numina posuit, sed parat grates referre, aut uota persoluere. Propitij enim dij reduxerunt Numidam sospitem. ¶Et uituli sanguine debito] Id est, uotis peractis. Debetur enim hostia, dum uotis susceptis promittitur. ¶Qui nunc Hesperia] Hispaniam dixit. Hesperia autem, ab Hespero dicta, quasi in occidẽtali plaga. Ordo est. Qui nunc sospes reuersus ab ultima Hesperia, diuidit multa oscula charis sodalibus, nulli tamen diuidit plura, quàm dulci Lamiae, memor puericiae actae nõ alio rege, & memor simul mutatae togae. ¶Diuidit oscula] Tanquam quae multis data sufficerent, quae consuetudo est amicorum, dum de longinquo tardius reuertuntur. ¶Non alio rege] Regem aut diuitem posuit, aut patronum. Iuuen. Optima siluarum interea pelagiq; uorabit Rex horum. ¶Puerciae] Pro puericiae, per syncopam dixit, et significauit Numidam Lamia patrono usum à puericia usq; ad uirilem aetatem. Vnde ait rege, quòd eum Lamia rexerit. Peractae autem puericiae ait, quia deposita praetexta, accipiebant adolescentes togam uirilem. Qua commemoratione uult uideri per hoc, quòd simul togas mutauerint, aetatis aequalitatem augere amicitiam. Vnde & Virgilius: Mea quidem spatijs propioribus aetas insequitur. ¶Cressa] Cretensi: Cretensibus enim mos erat dies laetos albis calculis, nigris, contrarios numerare, & ex laetorum dierum numero unà & tempus metiri: malos enim in annorum numerum non ducebant.

PORPH. ¶Et thure & fidibus iuuat Placare & uituli sanguine debito] Hanc Oden scribit in honorem Pomponij nomine Numidae, pro cuius salute reuersi ex Mauritania uota soluere aequũ esse dicit. ¶Fidibus iuuat Placare custodes Numidae deos] Fidicinas hodie quoque Romae ad sacrificia adhiberi, sicut tibicines, nemo est qui nesciat. Placare autem pro eo quod est gratiam referre intelligendum, non ut placari irati dicuntur. Cùm enim Numidam dicat sospitem redisse, apparet eum deos propitios & ante sacrificia habuisse, custodes autem pro conseruatoribus accipiamus. ¶Qui nunc Hesperia sospes ab ultima] Numida hic e Mauritania in qua militauerat, reuersus est. Ergo

Hesperiam nunc occiduam partem intellige, non ut Hesperia à Virgilio Italia dicitur. ¶ Actæ non alio rege puertiæ] Puertia, pro pueritia κατὰ συγκοπὴν dixit. Signat autem Pomponium hunc Numidam à pueritia Lamia patrono usum. ¶ Mutatæq; simul togæ] Prætextam utique togæ mutatæ, qua deposita uirilis accipitur. per hoc signat eos pariter adoleuisse. ¶ Cressa ne careat pulchra dies nota] Album calculum Cressam notam dicit. Quia Cretensibus mos erat lætos dies calculis albis, quos in pharetras mittebant, notare: tristes autẽ nigris. per hoc dicit poëta lætũ diem exigendum.

Neu promptæ modus amphoræ,
  Neu morem in Salium sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
  Bassum Threicia uincat Amystide:
Neu desint epulis rosæ,
  Neu uiuax apium, neu breue lilium:
Omnes in Damalim putres
  Deponent oculos, nec Damalis nouo
Diuelletur adultero,
  Lasciuis ederis ambitiosior.

ACR. ¶ Neu promptæ modus amphoræ] Id est, prolatum uinum expendatur continuata lætitia. ¶ Neu morum in Salium] Salij sacerdotes Martis & Herculis dicebantur, qui sacra saltantibus celebrabant, ut: Tum Salij ad cantus incensa altaria circum adsunt. Nã propriè Salij à saliendo dicti sunt. Neu multi Damalis meri] Ebriosam mulierem dicit, quæ à Numida amabatur. Vnde hic sensus est. Cum Numida certamen bibendi sit Damali nouo amico, non cum Basso. ¶ Amystide] Amystis, ut quidam putant, potionis genus apud Thracas. Ideo Amystis dicta, quia certa mẽsura clausis oculis potabatur uno ductu. Alij Amystin gemmam intelligi uolunt, quæ præsenti usu Amethystus dicitur. Clausa enim poculis ebrietatem prohibere credebatur, nam & apium si manditur, aduersus ebrietatem putatur prodesse. ¶ Neu uiuax apium] Diu uiriditatem retinens, cuius folium penè non deficit uiriditate. ¶ Neu breue lilium] Breue ad tempus retulit. ¶ Putres] Nimio potu marcentes, & libidine resolutos. ¶ Lasciuis] In diuersa discurrentibus, & uagis. ¶ Ambitiosior] Quoniam ambitu & concupiscentia, amplexu facili se ita alliget, ut ederæ consueuerunt.

¶ PORPHYR. ¶ Neu promptæ modus amphoræ, Neu morem in Salium sit requies pedum] Per quod signat & largius bibendum, & saltandum. Salij autem sacerdotes Martis hodieq; tripudiare in sacrificijs Martis dicuntur, unde & Salij à saliendo, id est, à saltando dicti. Ordo est: Nec sit requies pedum Saliorum more. ¶ Neu multi Damalis meri Bassum Threicia uincat Amystide] Amystis, ut quidam aiunt, potio quædam est apud Thracas. Alij poculi speciem esse aiunt, eò quòd necesse sit uno ductu potionem haurire. Sensus autem est. Damalis quæ multi meri est, id est, ebriosa, non uincat Bassum in potando. Ideò Bassus quoq; multum potat. ¶ Neu breue lilium] Quod breuis temporis est, hoc est, citò deflorescit. ¶ Putres oculos] Vino putres intellige. Videmus enim ex uino oculos quasi languidos fieri. ¶ Nec Damalis nouo Diuelletur adultero] Sensus est: Nec nouus adulter, id est, amator Damali auelletur à pristino suo amore. ¶ Lasciuis ederis ambitiosior] Ambitiosa, ab ambitu lacertorum, id est, amplexu Damalis dicta est, quæ ob hoc ederæ comparata est, quia & illa solet arbores ambire, id est, circundare. Ederas autem lasciuas dixit, quia quasi ludentes uagæ serpunt.

IN ACTIACAM AVGVSTI VICTORIAM.

Ode XXXVII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-v-
--v---vv-vv
--v---v-v
-vv-vv-v--

Nunc

NVnc eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus, ſodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo uirorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaq́ dulci
Ebria. ſed minuit furorem
Vix una ſoſpes nauis ab ignibus,
Mentemq́ lymphatam Mareotico
Redegit in ueros timores,

ACR. ¶Nunc eſt bibẽdum nunc pede libero] *Metrum duobus uerſibus Alcaicum. Tertius dimeter nouenarius iambicus hypercatalectus. Quartus Pindaricus. Poſt ciuile bellum primũ imperium Ro[m]anorum inter tres diuiſum e[st], [it]aut Antonius Orientem, Auguſtus Gallias, urbem Lepidus obtineret. Antonius Auguſti ſororem habuit uxorem, qua ſpreta, amore ductus, Cleopatræ Ptolemæi ſororis coniunctus eſt. Qua indignatione Auguſtus, aduerſus Antonium et Cleopatram bellum geſſit apud Actium, promontorium Epiri, & præfecto claſsis Agrippa ſuperauit Antonium prælio nauali, quo uicto & Alexandriam cepit. Hac ergo Ode lætitiam ſuam ſignificat ob uictoriam Auguſti.* ¶Pede libro] *Aut à periculis aut à fuga ſecuro, aut laſciuienti.* ¶Pulſanda tellus] *Pedum plauſu ferienda.* ¶Nunc Saliaribus] *Saliares cœnæ, quas Salij faciebãt, dicuntur ampliſsimi apparatus fuiſſe. Vnde & in prouerbio erat, Saliares cœnas dicere opiparas & copioſas. Ordo eſt. Nunc eſt tempus ornare puluinar deorum Saliaribus dapibus. Puluinaria dicebantur aut lecti deorum, aut tabulata, in quibus ſtabant numina, ut eminentiora uiderentur.* ¶Erat] *Pro eſt.* ¶Dapibus] *Poſt ſaltationem enim hoſtijs epulabantur, ut: Lucos uocat hoſtia pinguis in altos.* ¶Cellis Auitis] *Antiquis cellis uinarijs, id eſt, uinum Auitum.* ¶Dum Capitolio regina] *Cleopatra, ut eſt: Terruit illa ſuo ſi fas Capitolia ſiſtro. Ordo eſt: Dum regina impotens ſperare quidlibet, & ebria dulci fortuna, parabat funus et dementes ruinas Capitolio, & imperio, cum grege turpium uirorum contaminato morbo.* ¶Turpium] *Eunuchorum, quos ſatellites habuit Cleopatra. Turpium autem aut malæ uitæ, aut euiratorũ.* ¶Ebria] *Eluſa fortunæ ſucceſsu, & ob hoc, demens, inconſulta, improuida, ſicut ebrij eſſe ſolent.* ¶Vix una ſoſpes nauis ab ignibus] *Aut nauis, qua fugit Cleopatra: aut per allegoriam oſtendit Cleopatram primum Iulium Cæſarem corporis ſui illecebris cepiſſe, ſecundum Antonium, Auguſtum deinde tentaſſe, ſed eum eius uitaſſe complexus. ideò, Vna ſoſpes nauis ab ignibus.* ¶Lymphatã] *Ebrietate inſanam.* ¶Mareotico] *In Aegypto Mareotis palus eſt, iuxta quam uinum optimum naſcitur, quod eius uocabulo Mareoticũ appellatur, ut ſunt. Et Mareotides albæ. Et, Mareotica fumant.* ¶Redegit in ueros timores] *Non fictos.*

POR. ¶Nunc eſt bibendum] *Hac Ode leticiam profitetur ſuam poëta ob uictoriam Actiacam Auguſti, qua M. Antonium apud Actium promontorium, nauali prælio ſuperauit, ac deinde Alexandriam cœpit.* ¶Nunc pede libero Pulſanda tellus] *Id eſt, libere tripudiandum eſt, ac per hoc ludendum.* ¶Nunc Saliaribus ornare puluinar deorum Tempus erat dapibus ſodales] *Sacerdotales cœnæ, quas Salij faciunt dicuntur eſſe ampliſsimi apparatus. Vnde in prouerbio eſt Saliares cœnas dicere opiparas ac copioſas.* ¶Cellis auitis] *Per cellas auitas, uinum uetuſtum ſignat.* ¶Funus & imperio parabat] *Funus pro exitio poſitum eſt. Imperio autem utiq; Romano intelligendum.* ¶Contaminato cũ grege] *Id eſt, cum greges ſpadonum, quos Cleopatra ſatellites et cubicularios habebat, quos morbo turpes dixit, quia ferè ij effœminati ſunt.* ¶Fortunaq; dulci Ebria] *Hoc eſt, fortunæ ſucceſſu demens & inconſulta.* ¶Sed minuit furorem Vix una ſoſpes nauis ab ignibus. ¶Vna nauis quæ ſcilicet, effugit uicta ab Auguſto, ſecundum unam nauem dictũ accipe.* ¶Mentemq; lym-

phatam Mareotico Redegit in ueros timores] Mareotis palus esse dicitur in Aegypto unde uinū Mareoticum. Dicit ergo lymphatam mentem Mareotico, ex ebrietate uesanam accipi.

Cæsar ab Italia uolantem
Remis adurgens, accipiter uelut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis niualis
Hæmoniæ, daret ut catenis
Fatale monstrum, quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit ensem, nec latentes
Classe cita reparauit oras;
Ausa & iacentem uisere regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet uenenum,
Deliberata morte ferocior:
Sæuis Liburnis scilicet inuidens
Priuata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

ACR. [Volantem] Hoc dicit, ut illius fugæ celeritatem ostenderet. Volantem autem aut fugientem, ut Pedibus timor addidit alas: aut nauigantem, ut Pelagoq; uolamus. Ordo est. Cæsar adurgens, supple uolantem ab Italia, uelut accipiter urget molles columbas, aut citus uenator urget leporem, ut fatale monstrum daret catenis, in campis niualis Hæmoniæ, supple à superiore, minuit furorem & cætera. [Molles] Aut propter uenitentis uteres, aut certè captu faciles, ut Virg. Quam facilè accipiter saxo sacer ales ab alto, Cōsequitur pennis sublimen in nube columbam. [Niualis] Frigidæ & niuosæ. [Hæmoniæ] Thraciæ, ab Hæmo monte, ibi enim pugnatum est. Virg. O qui me gelidis in uallibus Hæmi sistat? [Fatale monstrum] Aut turpe dixit, unde & prostantes fatales dicūtur, ut est. Romam non casta malo: aut uelut monstrum fatis sibi reseruatū, aut fato Romanis subiectum. [Generosius] Id est, maiore quam sexus exigebat animositate. [Nec latentes Classe cita reparauit oras] Latentes oras, id est, Fines regni latentes. Id est, non collegit denuo exercitum ex intimis regni partibus sibi fauentibus. Perditis enim rebus Cleopatra, dum omnis in eius auxilium Aegyptus conspiraret, ne aut reparato bello, ad inferiora descendens, id est, genti suæ existeret grauis, aut occasionem gloriosæ mortis effugeret, contempsit amorem uel deuotionem suorum. Quod Virg. religionem dans in fluminis appellatione retulit, Nilum auxilia offerentem, ut est. Pandentemq; sinus, & tota ueste uocantem, Cæruleum in gremium lacbrymosaq; flumina uictos. [Ausa & iacentem uisere regiam Vultu sereno] Id est, regnum suum desperatum & deiectum uultu interrito & ueluti læto, ut: Spem uultu simulat. [Fortis] Quæ habebat ex desperatione uirtutem. [Et asperas tractare serpentes] Cleopatra metu capta, ne duceretur in triumphum, corpori suo serpentes apposuit, quorum interiret ueneno, ut: Nec dum etiam geminos à tergo respicit angues. [Deliberata] Aut, pro adhuc in cogitatione & tractatu habitam posuit, aut pro iam statuta morte, ut: Decreuitq; mori.

[Ferocior] Promptior sæuis Liburnis, fuit ad mortem illi enim libenter moriuntur aut sæuis fi b:, per quos uicta est: aut sæuis sortibus, ut: Sæua paupertas. Et, Sæuus Hector. Et, Sæuumq; tridentem: aut quia Liburnorum gens ad moriendum prompta dicitur, quibus illa ferocior fuit. Virg. Regna Liburnorum. [Scilicet inuidens] Ordo est. Scilicet, non humilis mulier inuidens, priuata deduci superbo triumpho: Inuidens Augusto, ne captiuitas sua illi speciosiorem faceret triumphum. Nam & Liuius refert Cleopatram, cùm de industria ab Augusto capta indulgentius tractaretur, dicere solitam, non triumphabor. [Deduci] Pertrahi.

PORPHYR. [In campis niualis Hæmoniæ] Hæmonia Thracia dicitur ab Hæmone monte, quem niualem meritò appellauit, quia est frigidissimus. [Daret ut catenis Fatale monstrum] A

fato

fato sibi seruatum, aut detestabile, aut dictum hoc accipiamus, quasi decreto nobis fatorũ obiectum. ¶ Nec muliebriter Expauit enses] Non tanquam ense perierit Cleopatra, sed signat eam tam præstantem animi fuisse, ut ensem quoq; non timuerit. ¶ Nec latentes Classe cita reparauit oras] Hoc est, nec fugit latentes, id est, intimas Aegypti regiones, ut uires inde repararet. ¶ Fortis & asperas Tractare serpentes] Hoc ideò dicitur, quia serpentem sibi apposuit, cuius morsu perijt. ¶ Deliberata morte ferocior Sæuis Liburnis] Deliberata, utrum pro cognita positum est: an uerò de qua pleriq; deliberant, id est, dubitant, ut sit hoc perpetuum epitheton mortis. Signat autem in ipsius mortis significatione constantissimam fuisse. Liburni gens ferox Illyrij, ad moriendum apparatissima.

¶ Scilicet inuidens Priuata deduci superbo, Non humilis mulier triumpho] Inuidens scilicet Augusto, ne captiuitas sua illi gloriosiorem honestioremq; triumphum faceret ornatu. Nam & T. Liuius refert, illam cùm de industria ab Augusto in captiuitate indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam fuisse, ὄυ θριαμβεύσομαι, id est, non triumphabor ab alio.

AD POCILLATOREM.

Ode XXXVIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υυ-υ

PErsicos odi puer adparatus;
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quò locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neq; te ministrum
Dedecet myrtus, neq; me sub arcta
Vite bibentem.

ACR. ¶ Persicos odi puer apparatus] Puerum suum alloquitur & elegantem ministrũ, quem sibi mediocria iubet parare, negans ad uoluptatem opus esse magnifico apparatu et optimo. Persæ aũt ob nimias diuitias in sumptuosissimis delitijs degere dicuntur. ¶ Philyra] φύλλον Græcè folium dicitur, hic ergo coronã de folijs factã posuit, ut quia ipsæ preciosiores sunt. ¶ Mitte sectari] Vetat puerum rosas, quæ iam peracto uere inueniri solent, studiose quærere. ¶ Sera] Tarda, ut: Aestatem increpitans seram. ¶ Simplici] Singulari, cui nihil aliud adiungitur. ¶ Neq; te ministrum dedecet] id est, tametsi myrto præter rosam uteris non te dedecet, quasi non faciet te gratiæ minoris. ¶ Sub arcta uite] Sub humili.

PORPH. ¶ Persicos odi puer apparatus] Ad puerũ suum de hilaritate loquitur, negans ad uoluptatem opus esse magno apparatu. Persæ autem reges ob nimias diuitias in sumptuosissimis delitijs uitam agere dicuntur. ¶ Displicent nexæ philyra coronæ] Hoc est, displicent nexæ philyra coronæ operosius factæ. ¶ Mitte sectari, rosa quo locorum Sera moretur] Vetat puerum magnopere rosas sibi quærere, quæ solent iam præterito ueris tempore ex frigoribus, afferri. ¶ Simplici myrto nihil allabores] Sensus: Nihil allabores myrto applicare. Simplex enim myrtus delectat, nec in hac re uolo sedulus sis, id est, curiosus, ut plusquàm myrto coroneris. Ordo est autem: Nihil curo, id est, non curo, ac per hoc nolo. ¶ Neq; me sub arcta Vite bibentem] Arctam uitem spissam, ac per hoc umbrosam accipe. Plautus in Aulularia myrtum etiam fœmino genere dixit & neutro.

Fœminino, sic. Per myrteta prosiluit, & hæc myrtus Veneris
est, hæc myrteta locum significat.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, CVM ANTIQVISSImorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, admixtis interdum C. Aemylij & Iulij modesti Scolijs,

LIBER II.

AD ASINIVM POLLIONEM.

Ode I, Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-v-
--v---v-v
-vv-v-v-v

MOTVM ex Metello cõsule ciuicũ,
Bellicq; causas, & uitia, & modos,
Ludumq; Fortunæ, grauesq;
Principum amicitias, & arma
Nõdũ expiatis uncta cruoribus:
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paulum seueræ Musa Tragœdiæ
Desit theatris: mox ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

ACRON. ¶ Motum Metello] πραγματικὴ τετράκωλος, in qua post duos uersus alia inchoantur metra. Ad Asiniũ Pollionem scribit, consularem uirum rhetoricæ & poëticæ disciplinæ peritum, scribendarum etiam Tragœdiarum studio doctum, & quòd ciuilis belli historiam inter Pompeium & Cæsarem gesti, scribere cœperat, sciret rẽ se inchoasse periculosam. In ipsa admonitione bellorum ciuilium calamitatem refert, à Lentuli & Marcelli consulatu cœptam, quam altius repetit, id est, à Marcello Celerẽ & Afranio. ¶ Ex Metello] ideò quia Syllæ fuit collega ¶ Ciuicum] Pro ciuile, sicut hosticũ pro hostile ueteres dixerunt. ¶ Belliq; causas] Eo quod Cæsari negatus triumphus bellum fecerit. ¶ Ludumq; Fortunæ] Quæ ludibrio habet res humanas. ¶ Grauesq; Principium amicitias] Quia nec perpetuæ fuerant, & reip. graues, ut Lucan Temporis Augusti mansit concordia discors, Paxq; fuit non sponte ducum. Crassus enim amicitiarũ fœdus ad tẽpus tenebat, quo mortuo, Antonius, Augustus, & Lepidus facto Pompeio imperatore, collisi sunt. Graues autẽ perniciosas aut insidas ¶ Nondum expiatis uncta cruoribus] Id est, de quibus nondũ loti cruores sint, quo debito ueluti expiarentur delicto. Vult ergo intelligi adhuc in manibus esse arma ciuilia, nec sicut solebat, bello uncta reposita.

¶ Periculosæ] Periculũ inferentis. ¶ Aleæ] in militia igitur alea ludebatur, ne exercitus otio torperet. Quòd aũt periculosæ addit, fraudẽ & liuorẽ ludo illo prodeuntẽ respexit. ¶ Cineri doloso] Allegoricôs dixit, sicut ignem cinere opertum: Ita adhuc odia belli ciuilis sub specie pacis latêre, nec tutũ esse per historiæ ueritatem, horũ offendi animos, qui ea gesserunt. ¶ Paulum seueræ Musa tragœdiæ Desit theatris] Vt deposito tragico stilo Pollio cautius cœpta describeret. Vno enim tẽpore & tragœdiã & historiã scribebat. Id est, nõ cantetur in Theatris edita à te tragœdia, dum occuparis historia, actus publicos referendo. ¶ Cecropio] Atheniensi. Thespis enim apud Athenas primus tragœdiam frequentius dixit usu cothurnorum, ut: Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

PORPH. ¶ Motũ ex Metello consule ciuicum] Hæc Ode ad Asinium Pollionẽ consularem ui-

rum & triumphalem scripta est, qua hortatur eum, ut omisso tragœdiarum scribendarum studio, inchoatum historiæ opus consumet. Ac perinde παρεκβάσει, id est, in translatione bellorum ciuilium, Pollio historiam belli ciuilis à consulatu Lentuli & Mamerci cœptam altius repetit, id est, à Metello Celere, & à L. Afranio consulibus. Attende autem non ciuile, sed ciuicum dixisse antiqua figura, illi enim ciuica, hostica, deinde ciuilia & hostilia dicebant. Denominationes autem hæ ferè liberæ sunt apud doctos, & motum pro bello posuit. ¶ Ludumq; Fortunæ] Hoc est, quæ res humanas ludibrio habet. ¶ Et arma Nondum expiatis uncta cruoribus] Id est, loti cruores sint. ergo intelligi uult penè adhuc in manibus esse arma ciuilia. Solent autem ungi arma, cùm post bellum transactum reponenda sunt. Ordo ergo est: Nondum expiatis cruoribus uasta arma. ¶ Periculosæ plenum opus aleæ Tractas, et incedis per ignes Suppositos cineri doloso] Allegoricôs adhuc odia belli ciuilis sub specie pacis latêre ostendit, nec tutũ esse hæc scribere. ¶ Paulum seueræ Musæ Tragœdiæ Desit theatris] Quoniam, inquit, hæc scribere destinasti, parce tantisper tragico stylo. Seueram autem tragœdiam merito dicit, quod tristia ferè sint argumenta tragœdiarum. ¶ Mox ubi publicas] Id est, ubi historias quæ publicas res continent. ¶ Ordinaris] Id est, descripseris.

Insigne mœstis præsidium reis,
 Et consulenti Pollio curiæ:
 Cui laurus æternos honores
 Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
 Perstringis aures, iam litui strepunt:
 Iam fulgor armorum fugaces
 Terret equos, equitumq; uultus.
Audire magnos iam uideor duces
 Non indecoro puluere sordidos:
 Et cuncta terrarum subacta,
 Præter atrocem animum Catonis,

ACR. ¶ Præsidiũ reis] Fuit enim & causidicus Pollio, et defensionem reis frequenter impendit. ¶ Et consulenti] Hoc est, curiæ expetenti à te das consiliũ. ¶ Cui laurus æternos] Laurum hic pro uictoria posuit. Salonas enim Dalmatarũ ciuitatem, Pollio ceperat, unde & filium suũ, eo quòd natus ibi est quandò ibi erat, Saloninum appellauit. Quamuis Laurus & poetæ conuenit, nam & carmina faciebat. Virg. Pollio & ipse facit noua carmina.

¶ Iam nunc minaci] Laus relatoris, tanquam hæc ipsa, quæ scriberet, ita commendaret, ut se auditor crederet interesse. Virg. Tum Phaëtontiadas musco circundat amaræ Corticis. ¶ Fugaces equos] Aut ueloces, aut splendorem pauescentes amorum. ¶ Equitumq; uultus] Vt etiam homines terreret fulgor exercitus. ¶ Audire magnos iam uideor duces] Videtur mihi quod audiã, aut ipsos concionantes duces, aut referentem de ducibus Pollionem. ¶ Non indecoro] Glorioso.

¶ Puluere sordidos] Puluere bellico sordentes. ¶ Atrocem] Constantem: Portius enim Cato apud Vticam elegit potius interire, quàm in hostium potestatem uenire.

POR. ¶ Insigne mœstis præsidiũ reis, Et cõsulẽti Pollio curiæ] Per quod significat, et fortißimè eum causas reorũ in iudicijs defendere, et præterea prudentißima cõsilia in senatu dare. ¶ Cui laurus æternos honores] Ideò hoc dicitur, quia Pollio Salonas urbe ex Dalmatis capta triũphauit. ¶ Grande munus Cecropio repetes cothurno] Cecropio cothurno inquit, quia apud Athenienses primũ est scripta atq; acta tragœdia, Thespi inuentore eius atq; actore. ¶ Iam nunc minaci murmure cornuũ] Iam uideor uidere & audire ea, quæ historia refert, per quod signat ui eloquẽtiæ Pollionẽ omnia fere ante oculos in relatione pugnarum inducere. ¶ Fugaces Terret equos] Fugaces pro uelocibus accipe, et in sermone hodieq; fugã pro uelocitate dicimus, cũ de equis loquimur. ¶ Audire magnos iam uideor duces] Ambiguum, utrum enim ipsos duces concionantis audire se dicat, an Pollionẽ de ducibus narrantem, incertum est. ¶ Non indecoro puluere sordidos] Speciosè ac decenter dictum puluere non indecoro sordidos, quasi puluere bellico pulueratos. ¶ Præter atrocem animum Catonis]

M. Por-

M. Portiũ Catonẽ signat, q Vticæ maluit se interficere imminẽte Cæsare, quã in potestatẽ eius uenire.

Iuno, & Deorum quisquis amicior
Afris, inulta cesserat imporens
Tellure, uictorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino sanguioe pinguior
Campus sepulchris impia prælia
Testatur? auditumq́; Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges? aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decolorauêre cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne relictis Musa procax iocis
Cææ rerractes munera Neniæ:
Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leuiore plectro.

ACR. ¶ Iuno] Ordo est: Iuno, et quisquis deorum amicior Afris impotens cesserat, inulta tellure retulit Iugurthæ inferias nepotes uictorum, scilicet Romanorum qui Carthaginem uicerãt. ¶ Et Deorũ Quisquis amicior] Tanquam ciuilia bella, quæ postea gesta sunt in Africa, ad uindictã Africæ superatæ, Iunonis ira uel deorum fecerit commoueri. ¶ Iugurthæ] Hannibalem intelligi uoluit in commemoratione Iugurthæ, aut certè quia in Africa tempore belli ciuilis multi Pompeiani occisi sunt. ¶ Quis nõ Latino sanguine pinguior] Quis nõ Romanorum sanguine uel sepulchris campus repletus? Lucanus: Totoq́; exercitus orbe Te uincente perit. ¶ Auditumq́; Medis] Pro cladis magnitudine dicit bella ciuilia etiam Persis audita Virg. quibus actus uterq; Europæ atq; Asiæ fatis concurrerit orbis, Audijt, & si quem tellus extrema refuso Summouet Oceano. ¶ Quis gurges] ταπείνωσις est. Gurgitem enim pro mari posuit, ut: Apparent rari nantes in gurgite uasto. ¶ Quod mare Dauniæ] Apuliæ, à Dauno, sed per Apuliam omnis Italia accipienda est, in qua sanguis Romanorum fusus est. Vel quia per Adriaticũ mare de Brundusio Cæsar profectus est, Põpeiũ sequẽs. Luc. Brundusiũ decimis iubet hãc attingere castris. ¶ Non decolorauêre cædes] A proprio colore mutauêre. Lucanus. Tũ primũ rubuit ciuili sanguine Nereus. ¶ Quæ caret ora] Pars regionis aut terræ. ¶ Sed ne relictis Musa procax iocis] Id est, ne cũ lyrico carmine aptiores sint ioci, improbè faciat Musa, si lugubria misceat. Ordo est: Sed tu Musa procax ne relictis iocis retractes munera næniæ Cææ, quære mecum sub Dionæo antro modos leuiore plectro. ¶ Næniæ] Nænia carmẽ lugubre quod mortuis dicebatur, quod nũc Græcè ἐπιτάφιον appellatur, quod Simonides Græcus poëta lyricus, primus instituit, à Cæa insula oriundus: unde & Cææ næniæ posuit, de qua Virg. Cui pinguia Cææ. & Ouidius; Cingitur Aegæo insula Cæa mari ¶ Procax] Petulans. ¶ Relictis iocis] Relicto lyrico carmine. ¶ Dionæo sub antro] Sub Nisa. Parnasus mons Bæotiæ biceps, id est, bina iuga habens, quorum alterum uocabatur Cyrrha, Phæbo sacratum: alterum Nisa Libero sub illo qui studebant, in tutela erunt Apollinis. sub hoc, in tutela Bacchi.

POR. ¶ Iuno & deorũ qsquis amicior Afris inulta cesserat impotẽs tellure] Sensus est: Iuno & quicunq; alij dij Carthaginiensib. fauerãt, ultionẽ uastæ Africæ ex posteris eorum, qui eã uastauerunt, nunc receperunt. Impotẽs aũt nõ potẽs, id enim ad uictos sine uirtute intelligẽdũ. ¶ Rettulit inferias Iugurthæ] Nunc latius intelligit, omnibus. ¶ Quis nõ Latino sanguine pinguior Cãpus] Cãpus nullus est, q nõ sepulchris Romanorũ, bella ciuilia fuisse, & sanguine Romano, pinguem factum se ostẽdat. ¶ Auditũq; Medis Hesperiæ sonitũ ruinæ] De superiore ostẽdit, sic enim intelligẽdum: Quis nõ campus sepulchris testatur, impia prælia, sonitũq; Hesperiæ, quẽ etiã Medi audiuerũt. Sonitũ aũt ruinæ Medos audisse, id est, super orbẽ transilire καθ' ὑπερβολὴν intelligendũ. Cuius sensus ex subiectis magis illustratur quod dixerit. ¶ Quis gurges] Quæ flumina lugubris ignara belli. ¶ Quod mare Dauniæ nõ decolorauêre cædes] Daunia à Dauno rege Apuliæ, ac per hoc Italiæ, ac deinde Romanæ intelligẽdũ. ¶ Sed ne relictis Musa procax iocis Cææ retractes munera næniæ] Nænia lugubre carmẽ est, quod in

quod in mortuos cantatur. Simonides aũt ex Cæa insula Lyricus poeta θρήνους, id est, planctus optime descripsit. Inde Cæam næniã appellant. Sensus est autem. Cùm lyrico carmini aptiores ioci sint, procaciter egeris ô Musa, si lugubria potius Dionæo modulata plectro fueris, quàm Venerea, quæ leuioribus modulis aptantur. ¶ Dionæo sub antro] Venereo, quia Dione dicitur Venus à loco. ¶ Quære modos leuiore plectro] Meditare mecum lyrica carmina. More suo agens coërcet semetipsum, à narratione præliorum ad lyricã reuertens, ad quã pertinet disputare de amoribus & leuibus rebus.

AD CRISPVM SALLVSTIVM.

Ode II. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-U---UU-U--
-U---UU-U--
-U---UU-U--
-UU--

NVllus argento color est auaris
Abdito terris inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solui
Fama superstes.

ACR. ¶ Nullus argento color est auaris] Sallustium Crispum alloquitur historiographũ equitem Romanum, Augusti amicum, libertatem & magnificentiam animi eius describens. Auaræ autem terræ dicuntur, cùm id in se recipiunt, quod non amplia to reddũt fœnore. Argentum abditum pro pecunia abdita in thesauris dixit. Sensus autem hic est: Diuitiarum splendorem nullum esse, nisi honestè in usu fuerit, auaris autem recondendo crescit sola cupiditas, ut Iuuenalis: Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Vnde & hydropi morbo comparauit hoc uitium, quod nimietate sitis & potus desiderio crescente ægritudine interius augetur. ¶ inimice lamnæ] Lamnam pro infabricata & rudi materia argenti posuit, quæ obscuratur ab auaris celata, & uult intelligi Sallustium non occultare diuitias. ¶ Temperato] Moderato usu, ne crederetur prohibendo auaritiam suadere luxuriam. ¶ Viuet extento Proculeius æuo] In perpetuum. ut, Viuusq; per ora feretur: Proculeium equitem Romanum laudat, amicum Augusti, qui pius sic erga fratres suos Scipionem & Murenam fuit, ut cum spoliatis bello ciuili patrimonium suum ex integro diuideret, quod cum eis iam antè diuiserat. ¶ Animi paterni] Qui paternum fratribus impenderit amorem. ¶ Aget] Ducet per notitiam omnium hominum. ¶ Fama superstes] Quibus boni facti fama perpetua sit, nec penna eius, hoc est, uolatus ad posteros solui possit. Volare enim famam, Virgilius etiam ponit: Fama uolat, pulsum regnis cessisse parentis.

PORPHYR. ¶ Nullus argento color est auaris] Hac Ode Sallustium Crispum equitem Romanum Augusti amicum alloquitur, qua liberalitatem & magnificentiam animi eius descripsit. Iste Sallustius historiographus fuit, contemporaneus Virgilij & Ciceronis: huius uxor Sallustio nupsit, unde quidam dixit, quòd ascenderit per gradus eloquentiæ, primùm nupta Ciceroni eloquentissimo, postea Sallustio nihilominus perito. ¶ Argentum abditum] Pro pecunia recondita in thesauris dixit, & est sensus. Diuitiarum splendor nullus est nisi honesta ratione fuerit in usu. ¶ inimice Lamnæ] Lamna pro rudi et infabricata materia posuit, per quod signat non libenter habere absconditas & sine usu diuitias. ¶ Viuet extento Proculeius æuo] Proculeius eques Romanos amicus Augusti, rarissimæ pietatis erga fratres suos Scipionem & Murenam fuit, adeò ut bona sua cum his æquis partibus diuiserit, quibus illi in bello ciuili erant spoliati. ¶ Notus in fratres animi paterni] Id est, habens animum paternum in fratres, & est nota figura. Sensus est. Ecce, inquit, Proculeius quasi li-

beralis

beralis in fratres suos extitit, æternam sibi per hanc pietatem memoriam parauit, & per omne aeuum fama eius extenta est, per quam semper uolat. ¶Illum aget solui metuente penna Fama superstes] Sic intulit fama superstes poëta, quasi fama illum agit, id est, diuulgat penna sua, quæ nunquam ab ullo soluitur, nam semper uolat. ¶Latius regnes auidum domando Spiritum] Latius, inquit, possideas auaritiam animi compescens, quàm si per continuationem in Hispaniam à Libya possessiones extendas. ¶Gadibus iungas] Gades oppidum in Hispania à Pœnis conditum. ¶Vterq; Pœnus] Ergo, inquit, quia Carthaginem, sicut Gades, Pœni condiderunt.

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & uterq; Pœnus
Seruiat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit uenis, & aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten
Dissidens plebi, numero beatorum
Eximit uirtus, populumq; falsis
Dedocet uti.

ACR. ¶Latius regnes auidum domando spiritum] Latius, inquit, regnes cupiditatem uincendo, quàm si per uniuersum orbem possessiones extendas. ¶Gadibus iungas] Gades autem oppidum est in Hispania à Pœnis conditum, aut quia in parte Africæ ponitur, quicquid freto aut Gadibus separatur, ideoq; utrunq; Pœnum dixit locis diuisum: uel certè quia Carthago & in Hispania est quam Spartariam uocant.

¶Vterq; Pœnus] Id est, orientis & occidentis Africanus. Vterq; autem Pœnus, quia Carthago, quæ est in Africa: & Gades in Hispania à Pœnis conditæ sunt. ¶Indulgens] Impendens, ut: Indulgent uino, & uertunt crateras ahenos. ¶Dirus hydrops] Hydrops subcutaneus est morbus de uitio uesicæ natus, cum anhelitu fœtido, & inflatione turgente. Est autem hydropico propriũ, ut quanto amplius biberit, tanto amplius sitiat. ¶Dirus] Pernitiosus. ¶Albo] Pallenti, ut Persius: Turgidus hinc epulis atq; albo uentre lauatur. Diffusus enim humor omne inficit corpus. Sensus ergo est: sicut sitis, nisi ægritudine uicta, non tollitur: ita auaritia & cupiditas non satiatur, nisi ante animo in sanitatem continentiæ reuocato. ¶Redditum Cyri solio Phraaten] Cyrus qui primus regnauit in Perside. Phraates rex Persarum Cyri filius, hic à parentibus destitutus, regno pulsus est, & à Bragmanis philosophis Indorum susceptus & educatus. Postea regno redditus magno iustitiæ & continentiæ documento gessit imperium. Alij dicunt ei ab Antonio ademptum imperium, & per Augustum postea restitutum. Vult ergo ostendere, non sicut uulgus putat, beatam uitam regnum aut diuitias facere, sed sapientiam. ¶Dissidens uirtus] Discrepans nec habens aliquid cum insipientibus, & plebe commune. Ordo est: Virtus beatorum, id est, sapientia, quæ non est apud plebem, id est, dissidens numero plebis eximit Phraaten, redditum solio Cyri, & regnum et tutum diadema deferens uni, & propriam laurum, dedocet populum uti falsis uocibus: quisquis, scilicet, spectat ingentes aceruos irretorto oculo. Nam quasi superiora exponendo hoc dicit. ¶Eximit] Effert.

¶Dedocet] Dedocere cupit, desuescit, aut dissuadet populum beatum dicere eum, qui diuitijs utatur: aut certè loqui falsum, propter hoc, quod factione erectus Phraates regno sit.

PORPH. ¶Et aquosus albo Corpore languor] Bella conceptione, aquosus languor ὑδρωψ dicitur. Album autem corpus, pro pallido dictum est. ¶Redditum Cyri solio Phraaten] Phraates, inquit, qui in regnum Persarum restitutus est, non in numero est beatorum, sicut uulgus putat. Nec enim regnum aut diuitiæ beatos faciunt. ¶Cyri solio] Regno Persarum, à rege Cyro, qui in Perside regnauit. ¶Dissidens plebis numero beatûm Eximit uirtus] Ordo est: Phraaten eximit numero beatorum uirtus dissidens plebi, id est, quæ plebis numero dissidet, hoc est, quæ uirtus, id est, sapientia, non est apud plebem.

¶Po-

¶ *Populumq; falsis Dedocet uti*] *Dedocet pro dedocere cupit, id est, dissuadere populo, beatũ dicere eum, q regnũ et diuitias poßideat, quia falsò hinc dicitur, solummodo illũ, & diuitẽ, & regẽ, & securũ esse affirmans, qui diuitijs alenis non inuideat, nec eas cõcupiscat.*

Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens uni, propriamq; laurum:
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat aceruos.

ACRON. ¶ *Propriamq; laurum*] *Laurum pro laurea, hoc est, speciali gloria, quæ nõ uirtuti exercitus sed prudentis continẽtiæ debetur perpetua.* ¶ *Irretorto*] *Irreflexo à iustitia, uel à continentia oculo ad cupiditatem.* ¶ *Aceruos*] *Pecuniæ cumulos. Virgil: Ac uelut ingentem formicæ farris aceruum. Cum populant.*

POR. ¶ *Propriamq; laurũ*] *Laurũ pro laurea, per hoc gloriã intelligimus, propriã autẽ perpetuã.* ¶ *Oculo irretorto*] *Hoc est, oculo non inuidenti, id est, animo nõ concupiscibili.*

AD Q. DELIVM.

Ode III. *Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.*

--U---UU-U-
--U---UU-U-
--U---U-U
-UU-UU-U--

AEquam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Deli.
Seu mœstus omni tempore uixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni:
Quo pinus ingens, albaq; populus
Vmbram hospitalem consociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare riuo.
Huc uina, & unguenta, & nimium breueis
Flores amœnæ ferre iube rosæ,
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra

ACR. ¶ *Aequam memento*] *Id est, æqualem, immutabilẽ memento, habẽs semper moderationis in animo propositũ, id est, in aduersis talis sis qualis in prosperis.* ¶ *Rebus in arduis*] *Aduersis & difficilibus.* ¶ *Ab insolenti temperatam*] *immoderatè lætã siue inconsuetam, moriendũ enim est, seu tenax, seu largus uixeris.* ¶ *Reclinatum*] *In bibendo resupinũ & soluto à curis animo te beatum feceris.* ¶ *Interiore nota Falerni*] *In interiore enim uina reseruanda reponuntur, quib. ad uetustatis indicium & tempus quo conduntur, ascribitur.* ¶ *Quo pinus ingens*] *Quæ magnitudine sua amœnitatem potantibus præstat.* ¶ *Albaq; populus*] *Interiora enim populi folia, alba sunt, ut Herculea bicolor cùm populus umbra.* ¶ *Vmbram hospitalem*] *Refugium propter æstum epulantib. genialiter præstantẽ.* ¶ *Consociare*] *Condensare & opacã facere.* ¶ *Trepidare*] *Festinare, ut Ne trepidate meas Teucri defendere naues.* ¶ *Huc*] *Id est, ad nemora & pinus, instrumẽta conuiuij & uoluptatũ parentur.* ¶ *Breuis*] *Genitiuus est. Breuis aũt citò transeuntis & temporalis, ut ipse superius: Et breue lilium.* ¶ *Dum res & ætas*] *Patrimonium & iuuenta apta lætitiæ.* ¶ *Sororum fila trium*] *Quæ mortis admoneant & minentur. Ideo & atra. Virg. Extremaq; Lauso Parcæ fila legunt.*

PORPHYRION. ¶ *Aequam memẽto rebus in arduis Seruare mentem*] *Hæc Ode ad*

Q. Delium ſcripta eſt, de animi æquitate, ſubitis bonis non eſſe gaudendum: nec malis deſperandum, ſed medium tenorem ſequendum. Moriture Deli, Seu mœſtus omni tempore uixeris, ¶ Seu te in remoto gramine p dies feſtos reclinatũ bearis] In hoc cauſam oſtẽdit cur æquo animo uiuendũ ſit, quoniã, ſcilicet, moriendũ eſt. Et ſi laſciuus & largus uixeris, ſeu in remoto gramine, hoc eſt, in ſucceſſu nemoris. ¶ Reclinatum aũt] Id eſt, reſupinum recumbentem, ut ſolent qui ſecuriores & ſoluto animo hoc faciũt. ¶ Interiore nota Falerna] Hoc eſt, uetuſtiore, quoniã interiores lagenæ ſolent eſſe, quæ prius ſtipatæ ſunt. ¶ Quo obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo] Subaudiendũ ſi ea non utimur, & eſt totum aduerbialiter dictum. ¶ Hunc uina & unguenta, & nimiũ breues Flores ferre iube roſæ] Id eſt, ubi hoſpitalem umbram conſociant pinus & populi, & ubi lympha fugax obliquo laborat trepidare riuo. ¶ Dum res, & ætas, & ſororum fila trium patiuntur atra] Hoc eſt & unde, & dum p ætatẽ hæc decet facere, et dũ fata pmittunt uiuere, quæ atra fila mortuorũ tractãt. Dum fila atra ſororũ patiũtur, inqt, pro eo qđ eſt, dũ ipſæ ſorores patiũtur, hoc eſt, quorũ fila ſunt atra.

Cedes coëmptis ſaltibus, & domo,
Villaq́; flauus quam Tiberis lauit,
Cedes: & extructis in altum
Diuitijs potietur hæres.
Diues'ne priſco natus ab Inacho
Nil intereſt: an pauper, & infima
De gente ſub dio morêris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur; omnium
Verſatur urna, ſerius, ocyus
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

ACR. ¶ Cedes coëmptis ſaltib. & domo] Omnib. diuitijs, et amœnitate, niſi in uſu ſint, carendũ morte dicit, ut Iuuen. Dũ tamẽ à figulis munitã intrauerit urbẽ Sarcophago contentus erit. Et Terẽt. Dũ uixit, uixit bene. ¶ Extructis] Cõpoſitis, ut: Qui forte tapetibus altis Extructis. In altũ] Mari iactis operibus, et extructis in altũ ædificijs potietur. Hæc eſt concluſio ſenſus: Cũ in diuitijs uſus nõ fueris tuis, relictis hæredes utentur. ¶ Diues'ne priſco natus ab Inacho] Nihil intereſt poſt mortem, utrũ diues & generoſus ſis: an pauper et humilis genere. Inachũ aũt pro nobilitate generis poſuit. Rex enim Argiuorum Inachus nobiliſsimus fuit, à quo & fluuius, quia in ipſo mortuus eſt, nomen accepit. unde & Virg. pro nobilitate: Et Turno, ſi prima domus repetatur origo, Inachus Acriſiusq́; pater. Et Iuuẽ. De quocunq; uoles proauũ tibi ſumito libro. ¶ Sub dio morêris] Supra enim inter diuitias & domum dixerat, ideo hic ſub diuo poſuit pauperis manſionẽ. ¶ Nil miſerantis Orci] Implacabilis. Virg. Ignoſcenda quidem ſcirẽt ſi ignoſcere manes. ¶ Cogimur] Compellimur, ut: Tytire coge pecus. ¶ Verſatur urna] Aut ubi fatum & conditio uitæ uerſatur: aut urna ubi cineres colligebantur, ut Lucan. Nunquam plenas plangemus ad urnas. Hic autem poeticè per urnã, quaſi ſorte ad mortem ductos, rapi dixit, ut Virg. Quæſitor Minos urnam mouet. ¶ Sors] Ideò ſortẽ, quia urnã dixerat. Ordo eſt: Sors omniũ exitura ſerius uel ocyus, et nos impoſitura cymbæ in æternum exilium uerſatur omniũ urna: ¶ Impoſitura] Cymbæ uidelicet impoſitura eſt nos, ut in æternum dirigat exilium.
¶ Cymbæ] Naui Charontis.

PORPHYR. ¶ Et extructis in altum diuitijs potietur hæres] Hoc eſt, quas tu in altum extruxeris, ac per hoc, magnas amplas feceris. ¶ Diues'ne priſco natus ab Inacho] Verũ diues, inquit, & generoſus ſis, an pauper & ignobilis nihil intereſt. ¶ Sub dio morêris] Sub cœlo agas, ac per hoc uiuas. ¶ Omnium Verſatur urna] Poëtice hoc quaſi ſorte, ſcilicet ducti ad mortem. ¶ Impoſitura cymbæ] Scilicet, qua Charon umbras ſepultorum per Acherontem, in ulteriora inferorum transfert, & hoc poëtice.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Ode IIII. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis atq; diræ.

-v---vv-v--
-v---vv-v-v
-v---vv-v--
-vv-v

NE sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: prius insolentem
Serua Briseis niueo colore
Mouit Achillem,
Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuæ dominum Tecmessæ.
Arsit Atrides medio in triumpho,
Virgine rapta,
Barbaræ postquàm cecidere turmæ
Thessalo uictore, & ademptus Hector,
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graijs.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flauæ decorent parentes.
Regium certè genus, & penates
Mœret iniquos.

ACRON. ¶ *Ne sit ancillæ tibi amor pudori*] *Asserit hac Ode ancillæ amorem domino erubescendum non esse, & ducum ponit exempla, quibus turpitudini datũ non sit, in amorẽ trahi forma captiuarũ.* ¶ *Insolentem*] *Factorum suorum & uictoriæ superbia elatum, ut ipse superius: Exercitus insolens.* ¶ *Serua*] *Belli iure ancilla, ut. Olli serua datur.* ¶ *Niueo colore*] *Digna amoris pulchritudine, ut: Et erat tum dignus amari.* ¶ *Mouit Aiacem*] *Innata enim uoluptate animus mouetur, et proprie motus libidinis est.* ¶ *Telamone natum*] *Ideo Telamone natum, quia fuit alius Oilei, de quo Virg. Et furias Aiacis Oilei.* ¶ *Forma*] *Specialiter forma pro pulchritudine ponitur, ut: Et formæ conscia coiunx.* ¶ *Medio in triumpho*] *Aut medio in belli tempore, aut in medio ipso bello, uacuũ illi fuisse etiam in piaculis amare, quod tamẽ ad emphasim posuit cum animus spe triumphi ad altum amorem incendi non posset.* ¶ *Virgine rapta*] *Aut Briseidem dicit, Chrysæ sacerdotis filiam. Sed magis Cassandra intelligitur, quæ habuit forte Agamemnonem dominum.* ¶ *Thessalo uictore*] *Potuit intelligi Pyrrho, qui excidio interfuit Troiæ, sed quia subdidit, ademptus Hector, Achillẽ significat fuisse.* ¶ *Fessis*] *Supple bello longo, uel uti morte Hectoris Troia sit tradita.* ¶ *Leuiora*] *Imbecilliora, ut: Decimũ quos distulit Hector in annũ.* ¶ *Beati*] *Beatos nobiles dixit, neq; enim beati esse poterant, quorum erat filia captiua.* ¶ *Phyllidis flauæ*] *Phyllis enim capta fuit.* ¶ *Mœret*] *Quod nihil ei profuerit, ut seruitutem uitaret, tristis recordatione sui generis, ut: qualis populea mœret Philomela sub umbra.*

PORPHYRION. ¶ *Ne sit ancillæ tibi amor pudori*] *Ad Xanthiam Phoceum hæc Ode dicitur, de amore Phyllidis non esse, domino ancillæ affectum erubescendum.* ¶ *Prius insolentem Serua Briseis niueo colore mouit Achillem*] *Insolentem hic superbum, & arrogantem accipe, alioquin insolẽs crudelis dicitur. Superbiæ autem Achillis Virgilius quoque meminit, cùm de Pyrrho filio eius loquitur ita. Stirpis Achilleæ fastus.* ¶ *Arsit Atrides medio in triumpho Virgine rapta*] *Medio in triumpho, id est, in ipsa uictoria, capta Troia quæsita ex captiuis amica est.* ¶ *Barbaræ postquam cecidere turmæ Thessalo uictore*] *Poterat accipi Neoptolemus, qui interfuit excidio Troiæ: sed cum subijciat, & ademptus Hector,*

 ctor,

ctor, ad Achillem reuocauit omnem excidij Troiæ causam] Leuiora tolli Pergama Graijs] Leuiora, scilicet, facta Pergama, id est, imbecilliora extincto Hectore. ¶ Nescias ante generum beati Phyllidis flauæ decorent parentes] Posse autem fieri ait, quod & hæc regij generis sit, unde intelligere debemus Phyllidem captiuam esse, sic enim se habent & hæc, quæ subijciuntur: Regium certè genus & penates.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe delectam, neq; sic fidelem,
Sic lucro auersam, potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, & uultum, teretesq; suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octauum trepidauit ætas
Claudere lustrum.

ACRON. ¶ Aduersam] Abhorrentem fraudem & pecuniam, ut: Auersa deæ mens. & Diua solo fixos oculos auersa tenebat, ut parentum merita ex habitu & moribus colligat, ut Virgilius, Quem sese ore ferens? quam forti pectore & armis? Credo equidem, nec uana fides, genus esse deorũ. ¶ Pudenda] Erubescenda. ¶ Integer] Castus, & quia aut securus pulchritudinem laudat corporis, quia animi antè laudauit. aut certè de quo iam etiam ætas nihil obscœnum faceret suspicari, ¶ Cuius octauum] Quadraginta annos, dixit, Quinquennijs enim uoluit sacrificare ætatem: Vt Virgilius: Veniet lustris labentibus ætas. ¶ Trepidauit] Festinauit, ut: Ne trepidate uiri.

PORPHYRION. ¶ Sic lucro auersam potuisse nasci Matre pudenda] Ideo dicit, auersam lucro, quia non potuit pecunia corrumpi. ¶ Brachia & uultum teretesq; suras] Eleganter cum puellæ pulchritudinẽ laudaret, ne suspectus haberetur in amorem eius, adiecit. ¶ Integer laudo, fuge suspicari Cuius octauum trepidauit ætas Claudere lustrũ] Aetate quadraginta ætatis annos, se excessisse ostendit. Octo enim lustra, octo quinquennia, quadraginta annos, scilicet claudunt. Quæ ætas uidetur iam amori esse aliena.

IN LALAGEN.

Ode V. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
--v---v-v
-vv-vv-v-v

Nondum subacta ferre iugum ualet
Ceruice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa uirentes est animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum uitulis salicto

ACRON. ¶ Nondũ subacta ferre iugum ualet] Incertum est quem alloquetur hac Ode, utrum amicorum aliquem an seipsum, tamẽ ut reuocet intemperatam mentem à cupiditate & à desiderio uirginis immaturæ, quam comparat per allegoriam iuuencæ, & à trãslatione incipit dicendo, iugum eam coniunctionis ferre non posse, nec tauri tollerare pondus ut designatione pecudis, inhabilem monstret uiro, significans eam ita nullo adhuc calore ætatis sollicitari, ut soli esset ludo dedita. ¶ Munia] Obsequia, lege debita, quod uult intelligi de

gi de implendo uxoris officio. ¶ Aequare] Pari affectu ferre, ut: Aequatq; Sichæus amorē. ¶ Circa uirentes] Circa ludos tantum, non adhuc nubilē sapit compensare ætatē. ¶ Solātis] Recreantis. ut Virgil. Pāsiphaēn niuei solatur amore iuuenci. Ordo est. Nunc est animus tuæ iuuencæ solantis grauem æstum fluuijs, circa uirentes campos: nunc est animus tuæ iuuencæ ludere cum uitulis in udo salicto.

PORPHYRION. ¶ Nondum subacta ferre iugum ualet Ceruice] Hac Ode ἀλληγορικῶς cum eo agit, qui inhabilem adhuc uiro puellam persequitur, quæ lusus magis, quàm rerum Venerearum cupida sit. ¶ Nondum munia comparis Aequare] Elegāter, quia de iugo ferendo loquitur, quod de coniugio intelligi uult. ¶ Nunc fluuijs grauem Solantis æstum] Quod significat refrigerantis. Solari æstum, pro refrigerare gratissime dicitur. ¶ Ludere cum uitulis] Dicendo uitulis, intelligi uult cum pueris.

Prægestientis: tolle cupidinem
Immitis uuæ, iam tibi liuidos
Distinguet autumnus racemos,
Purpureo uarius colore.
Iam te sequetur, currit enim ferox
Aetas, & illi, quos tibi dempserit,
Adponet annos; iam proterua
Fronte petet Lalage maritum
Dilecta, quantum non Pholoē fugax,
Non Chloris; albo sic humero nitens,
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidius'ue Gyges:
Quem si puellarum insereres choro,
Mirē sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoq; uultu.

ACR. ¶ Prægestientis] Properantis, crescentis. ¶ Immitis uuæ] Quia omnes uuæ donec sunt liuidæ, semper non sunt maturæ, sed autumnus distinguet dum incipiunt maturescere. ¶ Distinguet autumnus] Per autumni tempus uindemiæ ad colligendū aptæ, per translationem maturitatē expectandam demonstrat ætatis. ¶ Iam te sequetur] Non est longum expectare aptam puellæ ætatem ad consentiendū faciliorem. ¶ Currit enim ferox ætas] Adolescentia autem prona & labilis est in multis ideo ferox dixit, aut quæ ferre ualeat uirum. ¶ Apponet annos] Pro uiribus & ætatis flore dixit annos, tanquā illi per senium minuerētur. ¶ Pholoē fugax Non Chloris] Nomina pro exemplo posuit, quæ dum ante uiros uitassent, postea obscœnarū uitam elegere mulierū. ¶ Vt pura] Habens in sereno integrum lumen. Vt Virg. Splendet tremulo sub lumine pontus. ¶ Gnidiusq; Gyges] Nomē pueri pulchri, de Gnido insula, Veneri dicata, ut ipse superius: O Venus regina Gnidi Paphiq;, Huius pueri formam laudat in carmine suo. ¶ Falleret hospites] Aduenas, quia sexum ex similitudine non nossent.

PORPHYRION. ¶ Tolle cupidinem Immitis uuæ] Transit in allegoriam immaturæ uuæ, comparans uiriditatem eius adhuc puellæ, uirginitati. ¶ Distinguet autumnus racemos] Hoc est nigrorem maturitatis uariabit. Videmus enim racemos cum primum nigrescere incipiunt, non omnes simul ac uuas colorari. ¶ Currit enim ferox Aetas, & illi, quos tibi dempserit, Apponet annos] Hic pro uiribus ad florem ætatis accipe. Sic enim se habet sensus: Quantum tibi urgente iam iuuentute uirium decerpserit, tantū nunc illi cura maxima florescenti accedet. ¶ Albo sic humero nitens] Pro candido. ¶ Dilecta quantum non Pholoē fugax Non Chloris] Dilecta generaliter accipe i quocunq; qui eam uiderit, dilecta & utiq; propter pulchritudinem quam in eo prædicat præferendo Chloridi & Pholoē, quas æque pulcherrimas fuisse intelligendum. Pholoē autem fugax, quia uiros fugerat. ¶ Gni-

diusq; Gyges] De huius pueri pulchritudine etiam Ouidius locutus est. ¶ Mire sagaces fal-leret hospites] Suauiter hic hospites pro ignotis dicit, hoc est, qui ipsum puerum non nossent: sic enim falli poßint obscuro sexus discrimine, & ambiguo uultu. ¶ Sagaces] Quamuis sagaces. ¶ Discrimen obscurum, solutis Crinibus, ambiguoq; uultu] Discrimen sexus, scilicet, obscurabat per crines solutos.

AD SEPTIMIVM.

Ode VI. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis atq; diræ.

-U---UU-U-U
-U---UU-U-U
-U---UU-U-U
-UU-U

SEptimi, Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, &
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda:
Tibur Argeo positum colono,
Sit meæ sedes utinam senectæ!
Sit modus lasso maris, & uiarum,
Militiæq;!
Vnde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ouibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.

ACRON ¶ Septimi] Septimium equitem Romanum, amicum & cōmilitonem suum hac Ode alloquitur, cui se tanta gratiæ neceßitudine fatetur astrictum, ut si uelit ad ultimas nationes ire, se cum eo promittat posse. Hortatur tamē ut gratißima sibi loca eligat Tiburis & Tarenti, quorum & amœnitatem laudat. ¶ Gades] Insulæ sunt Hispaniæ in ultima parte Oceani. ¶ Cantabrū]- Cantabri gens Hispaniæ, siue Galliæ, necdum à Romanis uicta, de qua Lucanus: Si tibi durus Iber, uel si tibi terga dedisset Cantaber. Hanc Augustus postea superauit, ¶ Barbaras] Inhospitales, propter incertum maris. ¶ Syrtes] Loca sunt habitatione remota. Virgil. Et Numidæ infreni cingunt, & inhospita Syrtis. ¶ Vbi Maura semper] Propter Africanam addidit Maura, quia utraq; Libya dicitur. ¶ Sit modus] Modum, finem dixit laborum, ut eadem domo & senectam ageret. & uitam finiret. ¶ Vnde] A quo, id est, à Tibure. ¶ Galesi] Galesus fluuius est iuxta Tarentum, ubi pro pasturæ copia uel dulcedine, maiores ouibus lanæ sunt, de quo Virg. Qua niger humectat flauentia culta Galesus. ¶ Regnata] Participium est sine uerbi substantia, ut Virg. Acri quondam regnata Lycurgo. ¶ Phalanto] Phalantus Lacedæmonius fuit, eiectus patria hac culpa, quòd absentibus Lacedæmonijs filiæ eorum ex seruis grauidatæ natos ædiderant, postea reuersi patres tali culpa genitos expulerunt, quorum dux Phalantus fuit, qui Tarentinam condidit ciuitatem, ut fertur, octauus ab Hercule.

PORPHYRION. ¶ Septimi] Hac Ode Septimium equitem Romanum, commilitonem suum alloquitur, qua testatur gratißima sibi loca esse Tiburis & Tarenti. ¶ Gades aditure] Gades oppidum à Pœnis conditum, ut suprà ostendimus. ¶ Cantabrum indoctum iuga ferre nostra] Apparet Cantabros, quæ est gens Galliæ, illo adhuc tempore indomitos fuisse. cùm dicit Cantabrum indoctū iuga ferre nostra. ¶ Vbi Maura semper æstuat unda] Maura hic pro Africa ἁπλῶς dicitur, scilicet, quòd tam Africa quàm Mauritana generaliter Libya dicitur. ¶ Tibur Argeo positum colono] Suprà ostendimus Tibur oppidum, à tri-

bus fratribus conditum esse Tiburto, Catillo, Cora, quos genere Argiuos esse, etiam Virg. testis est, qui ait. Catillusq; acerq; Coras, Argiua iuuentus. Ergo Argeo pro Argiuo antiquè dicitur. ¶ Sit modus Lasso maris & uiarum Militiæq;] Modum nunc pro fine dixit. Optat ergo sibi post laborem maris & uiarum atq; militiæ in reliqua ætate Tiburis secessum.

¶ Dulce pellitis ouibus Galesi Flumen] Galesius fluuius est Tarentinorum. Pellitas aūt oues dixit, quòd Tarentinæ oues pellibus teguntur. De fertilitate autem & amœnitate Tarētini agri, & Virg. in Georg. quarto significat, & sic Titurius ait. Tarentinorum hortorum qui geris odores, cùm uellet intelligi florum. ¶ Et regnata petam Laconi Rura Phalanto] Phalantus Lacedæmonius fuit, quo autore & principe Partheniæ Spartani Tarentū condiderūt.

Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, uiridiq; certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum, tepidasq; præbet
Iupiter brumas, & amicus Aulon,
Fertili Baccho minimum Falernis
Inuidet uuis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lachryma fauillam
Vatis amici.

ACRON. ¶ Ille terrarum] Ordo est: Ille angulus ridet mihi præter omnes, supple angulos terrarum, pro loco autem angulum posuit.

¶ Ridet] Lætus est, ut Vir. Mixtaq; ridenti colocasia fundet acanto, &, Omnia nunc rident. ¶ Vbi non Hymetto] Hymettus mons est Atticæ regionis, melle abundās. Laudat autem Apuliam & Calabriam prouincias, in qua & Tarentū situm est, cuius se amœnitate & delicijs delectari dicit. Nam & melle & oliuetis præcellunt. Hyemes quoq; apriciores habent. ¶ Venafro] Venafrum ciuitas Samnei oleis abundans. ¶ Et amicus Aulon Fertili Baccho minimum falernis Inuidet uuis] Hoc est, non est impar uuis Falernis. Inuidere enim sibimet solent impares uirtute. Hic Aulon mons est Calabriæ, & quia impar nō est, ideo dixit non inuidere. ¶ Ille te mecum] Eleganter se cum Septimio in laudatis locis optat uiuere, & eum habere superstitem, defunctoq; sibi iusta persoluere. ¶ Arces] Virg. Aulonisq; arces & naufragum Scylaceum. ¶ Ibi tu calentem] Ordo est: Ibi sparges tu calentem fauillam uatis amici debita lachryma, id est, naturali, aut debita propter amicitiam. Antiquorum enim mos erat mortuorū cadauera concremare, ideo defuncti fauillam dixit, ut est: Bibulam lauere fauillam.

PORPHYRION. ¶ Vbi non Hymetto Mella decedunt] Hymettus mons est Atticæ, ubi optimum mel nascitur. Decedunt ergo econtrario cedunt, compositum pro simmplici, id est, cedunt. Sensus autem est, ubi mel nascitur, quod Attico non uincatur. ¶ Viridiq; certat Bacca Venafro] Græca figura dictum est, illi certat. Bacca autem pro oliua dixit, uidetur ergo significare Tarentino agro tale oleū nasci, quale sit Venafrū. ¶ Et amicus Aulon Fertili Baccho] Aulon locus est contra Tarentinam regionem, ferax boni uini, ¶ Minimū Falernis Inuidet uuis] Pro non inuidet quia, scilicet, non fit ibi deterius uinum, quàm in Falerno agro, inuidet enim tantum, qui inferior est.

AD POMPEIVM VARVM.

Ode VII. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
--v---v-v
-vv-vv-v--

O Sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonauit Quiritem
Dijs patrijs, Italoq; cœlo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitenteis
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula:
Cùm fracta uirtus, & minaces
(Turpe) solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso pauentem sustulit aëre:
Te rursus bellum resorbens
Vnda fretis tulit æstuosis.

ACRON. ¶ O sæpe mecum tempus in ultimum] *Ad Pompeium Varum scribit, gaudens ob eius in patriam reditum, quem commilitonē sibi in castris Bruti & Caßij fuisse cō memorat, & belli ciuilis euasisse pericula Augusto uictore, qua gratia liberius se, conuiuiū exhibere promittit. Ordo est; O Pompei prime meorum sodalium, sæpe deducte mecum in ultimum tempus Bruto duce militiæ, quis redonauit Quiritem te dijs patruis, & Italo cælo?* ¶ Redonauit] Reddidit redire fecit in patriā. ¶ Quiritem] Romanum. *Notandum tamen quod singularem numerum posuit, cum plurali numero dicatur.* ¶ Italoq; cœlo] *Cœlum pro Itala regione posuit, ut idem alibi: Cœlum, non animū mutant qui trans mare currunt.* ¶ Prime] P*ræcipue, id est, cuius amor ante omnes sit.*

¶ *Morantem diem] Pro longo dixit, hoc est, æstiuo, qui quasi cum mora spacium suum decurrat.* ¶ *Mero] Vel datiuus uel ablatiuus casus bene accipitur.* ¶ *Fregi] Aut consumpsi, aut diuisi, ut à sexta hora significet sæpe epulatos.* ¶ *Malobathro Syris] Malobathrum genus unguenti est:* ¶ *Philippos] Macedoniæ cāpos, aut ciuitas ubi ab Augusto Brutus uictus occubuit, unde & Lucanus: Video iam Phœbe Philippos.* ¶ *Relicta nō bene parmula] Parmula, id est, scuto. non bene aūt relicta, quia arma in fugā uersi proiecerāt.* ¶ *Minaces] Caßiū & Brutū significat, q se de uirtute iactare consueuerāt: aut certè milites eorū.* ¶ *Turpe solū] Aut cruentū, aut quo prostrati turpiter precarētur.* ¶ *Sed me per hostes Mercurius celer] Iucundè se dixit à Mercurio liberatū, uel quod furtim se fugisse, & celerē ostenderet fugā: uel quòd poëtæ ad Mercuriū pertinere dicuntur.* ¶ *Aere] Nebula, ut: Nube caua eripiam, & per hoc fugæ latebras tutiores ostendit.* ¶ *Resorbens] Metaphora à Charybdi, qua cum impetu quodā significet mentis, & furore correptum, ad Bruti partes reuersum.*

PORPHYRION. ¶ *O sæpe mecum tempus in ultimū Deducte, Bruto militiæ duce] Hanc Odam ad Pompeium sodalem scribit, qua gratulatur ei, quòd restitutus sit in patriam, & testatur commilitonem sibi fuisse in castris M. Bruti.* ¶ *Quis te redonauit Quiritem] Quiritē ciuem Romanū significat. Attende singulari numero dictū, quod nō facile apud ueteres inuenies.* ¶ *Cū quo morantē sæpe mero diē Fregi] Morantē pro lōgo posuit, quod quasi cum mora spacium suum decurrat. Fregi autem diem, uidetur pro eo quod est, diuisi dixisse,*

ut à

ut à sexta hora significet se sæpe epulatos. Mero autem siue datiuo casu siue ablatiuo accipias, habebit suam rationem. Sensus autem est: Illa re fregi diem, aut illi rei fregi. ¶ Malobathro] Malobathrũ unguenti speciẽ esse scimus. ¶ Tecum Philippos[Philippi est oppidũ in Macedonia, ubi Brutus perijt. ¶ Cum fracta uirtus] Qua uirtute se Cassius et Brutus præcipuè iactabant. ¶ Et minaces Turpe solũ tetigere mento] Turpe solũ aut cruore fœdatum ut: Sanguine fœdantẽ quos ipse sacrauerat ignes: aut nomen est loco aduerbij positum ut sit. Turpe solũ tetigere, pro turpiter tetigere. ¶ Sed me per hostes Mercurius celer Denso pauentẽ sustulit aëre] Sæpe ostendit Horatius se in Bruti partibus militasse. Iucundè aũt à Mercurio sublatũ de illa cæde dicit, signans clam, et quasi furto quodã se inde fugisse, per celerem ergo Mercuriũ celeritatẽ fugæ, per id quod ait dẽso aëre, latebras ipsius fugæ intelligi uult.

¶ Te rursus in bellum resorbens Vnda fretis tulit æstuosis] Allegoricôs signat Pompeiũ post fugam illam impetu quodam mentis petisse rursum partes Bruti.

Ergo obligatam redde Ioui dapem,
Longaq; fessum militia latus
Depone sub lauru mea, nec
Parce cadis tibi destinatis.
Obliuioso leuia Massico
Ciboria exple, funde capacibus
Vnguenta de conchis; quis udo
Deproperare apio coronas,
Curat'ue myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis; recepto
Dulce mihi furere est amico.

ACR. Ergo obligatã reddc Ioui dapem] Promissum ac debitum redde conuiuiũ, & sciendum dapem singulari numero declinatum. ¶ Sub lauru mea] Vt est illud Virg. Hic tamen hac mecũ poteris requiescere nocte: uel certè sub Augusti uictoria: aut tanquam poëta inuitat amicum sub suo carmine. ¶ Nec parce cadis tibi destinatis] Vasis uinarijs, ad eius quasi reditum reseruatis, ut: Vina bonus, quæ deinde cadis onerarat Acestes. ¶ Obliuioso Massico] Hoc est uino, quo curæ pellũtur, & labor in obliuionẽ uenit. ¶ Massicũ uerò pro Cãpano posuit. ¶ Ciboria exple] Aut Alexandrina poma, quæ habent similia colocasijs folia, in quorum similitudinẽ facta pocula, eodẽ nomine appellãtur. aut certè pro cibo posuit, tanquã cibum poculis cõpensaret. ¶ Funde capacibus] Largius utere odoribus. ¶ De Conchis] De echinis concharũ. ¶ Quis udo] Interrogatiuũ est, sed cum exhortatione dicitur. ¶ Vdo apio] Viridi, uel quod in locis aquosis nascitur. Corona enim apij ebrietatem probibere dicitur. ut est Apio crines ornatus amaro. ¶ Deproperare] Festinanter afferre. ¶ Quẽ Venus arbitrũ Dicet bibendi] ἀρχιποσίαν significat & tesserarũ iactu datũ in bibendo primatũ. Veneris aũt iactus latissimus dicebatur, q habebat tricenariũ numerũ. ¶ Edonis] Thracib. Bacchis. ¶ Furere] Aut ebriũ esse, aut certe saltare.

PORPH. ¶ Obligatam] Promissam ac debitã. ¶ Obliuioso Massico] Massico id est, uino obliuiones curarum ac sollicitudinũ faciente uel afferente. ¶ Ciboria exple] Ciboria propriè sunt folia colocasiorum, in quorum similitudinem pocula facta eodem nomine appellantur. ¶ Quis udo Deproperare apio coronas, Curat'ue myrto] Quis interrogatiue cum quodam hortamento dicitur. Vdo autem apio pro uiridi, uel quod in aqua nascitur. Deproperare autem ualde properare signat. ¶ Quem Venus arbitrum Dicet bibendi] Ἀρχιποσίαν inchoationem bibendi in conuiuio talorum iactu sortiri solebant. Venerius autem iactus in talis summum numerũ habet, id est tricenarium. ¶ Non ego sanius Bacchabor Edonis] Edonij Thraces sunt, quos solet ebrietas fortiores reddere. ¶ Recepto Dulce mihi furere amico] Percipiendum extrinsecus etiam, ut sit, etiam furere dulce mihi est recepto amico.

IN BARINEN.

Ode VIII. Dicolos Tetrastrophos, ut Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-U ---UU-U--
-U ---UU-U--
-U ---UU-U--
-UU--

VLla si iuris tibi peierati
Pœna, Barine, nocuisset unquam,
Dente si nigro fieres, uel uno
Turpior ungui,
Crederem: sed tu, simul obligasti
Perfidum uotis caput, enitescis
Pulchrior multò, iuuenumq; prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis,
Signa cum cœlo, gelidaq; diuos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus & Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.

ACRON ¶ *Vlla si iuris tibi peierati*] *Scenicum principium in Barinen meretricem. Intelligitur enim per hanc inuectionem aliquos præcessisse sermones, quibus noctem sibi eadem Barine iureiurando promiserit, de hinc postquam sefellit eum, in hæc uerba uelut amantē erupisse. Vt enim dicitur iurisiurati, ita posuit iuris peierati, quod nulla fallens pœna perculsa sit.* ¶ *Dente si nigro*] *Maior pœna est meretrici, si ob culpam corporis desormitate puniatur.* ¶ *Crederem*] *Aut tibi subaudiatur iuranti, aut deos uindices esse periurij.* ¶ *Simul*] *Postquam.* ¶ *Obligasti*] *Deuouisti, non implendo promissa. Econtrario enim solui uota dicūtur.* ¶ *Pulchrior*] *Auctio est data auctioni.* ¶ *Iuuenumq; prodis publica cura*] *Amatorum multitudinem significat, dicens eam per iurijs fieri pulchriorem.* ¶ *Expedit*] *Prope est, ut putem, dum uideam non puniri periuria, in contrarium religionis ac pietatis uerti rationem. Hanc enim uult uideri sacrilegio promeritam deorū fauorem.* ¶ *Taciturna noctis Signa*] *Duræ siue secretæ, & silentis, ut Vir. Tacitæ per amica silentia lunæ, &: Sidera cuncta notat tacito labentia cœlo. Ac si diceret: Fas est omnem mundi maiestatem in sacramento uocare.* ¶ *Rident simplices Nymphæ*] *Simplices enim aut perfidiæ amoris cum risu indulgentes: aut quia Nymphæ ad ignoscendum faciles sunt, ut: Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello. Comites enim Veneris sunt, ad quā pertinent meretrices.* ¶ *Simplices Nymphæ*] *Id est, non iracundæ, sed exorabiles.* ¶ *Ferus & Cupido*] *Numen Cupidinis demonstratur immite, & implacabile, & quod ignosce re nesciret, nisi uoluntatem Veneris, & iudicium sequeretur. ut Virgilius. Iamq; ibat dicto parens, & dona Cupido Regia portabat.* ¶ *Semper ardentes acuens*] *Aut semper ardentes, aut acuens semper.* ¶ *Sagittas*] *Incendium libidinis, & iacula delectationis.*

¶ *Cote cruenta*] *Non in cote cruēta, sed in qua acuit, ut occidat, immoderatus enim amor maturat exitum, & declinatur hæc cos, huius cotis.*

PORPHYRION. ¶ *Vlla si iuris tibi peierati pœna Barine*] *Scenicum principium, intelligendū enim aliquos sermones præcessisse, quibus Barine hoc noctē ei iureiurādo interposito promiserit. Deinde postquam se fellerit, tum in hæc uerba hunc erupisse.* ¶ *Dente si nigro fieres, uel uno Turpior*] *Subaudiendum extrinsecus saltem, leuißimam pœnam ob*

periurium

periurium sensisses. ¶ Sed tu simul obligasti] Ac periurio te deuouisti. ¶ Enitescis Pulchrior multò] Adeo multo pulchrior es post periuria, ut iuuenes te uniuersi diligant, ergo iuuenũ publica cura pro omniũ iuuenũ dictũ est, ut apud Salustiũ, publicam miserorũ causam.

¶ Expedit matris cineres opertos Fallere] Sensus est: Cum hoc uideatur, prope est, ut putẽ rationẽ pietatis ac religionẽ in contrariũ esse uersam, ut qui impij atq; irreligiosi sint, magis deos promereãtur. ¶ Gelidaq; diuos Morte carentes] Et hic, & in eo quod ante hæc, sensus est per zeugma, id est, in coniunctione ex superiore accipiendũ, Expedit fallere. ¶ Ridet hoc inquam Venus ipsa] Ridet periurium suum Venus, quæ scilicet amantibus facilis est.

¶ Rident Nymphæ] Sic illud dicitur. Sed faciles Nymphæ risere sacello. ¶ Semper ardentes acuens sagittas Cote cruenta] Nimium ἀμφίβολον, utrum semper ardentes intelligendum, an semper acuens. Eleganti autem conceptione de amore dicitur, & ardentes sagittas, & semper acuens cruenta cote, id est, Venerea delectatione, & bene cruenta, quia cogitur non sine sanguine.

Adde quod pubes tibi crescit omnis;
Seruitus crescit noua, nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt iuuencis,
Te senes parci, miseræq; nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

ACRON. ¶ Adde] Adiunge his, quæ tibi creuerũt ex periurio. ¶ Pubes] Multitudo iuuenum. ¶ Tibi crescit] Tuæ prostitutioni, id est, subinde crescentes amatores. ¶ Seruitus crescit noua] Semper adiunguntur tibi noui, nec priores relinquunt te, quamuis relicturos minentur. ¶ Tectum] Lupanar. ¶ Sæpe minati] Vim amoris expressit, ut quod à seruis fieri consueuit hoc amatoribus non liceat dum contempti, se deserturos minentur, & sic noui ueniant, ut non abscedant priores. ¶ Iuuencis] Filijs iuuenibus ne rapias eos, metaphora à tauris, ut supra. Nec tauri ruentis in Venerem tolerare pondus. ¶ Te senes parci] Propter dilapidationem patrimonij, quæ meretricum incitamentis sæpe contingit. ¶ Miseræq; nuper Virgines nuptæ] Timore repudij. Maior enim in recenti charitate dolor est sollicitati coniugis, maior uis meretricis animum affectione occupatum uicisse.

¶ Aura] Aut facilitas, qua in amorem trahuntur: aut unguentorum odor, ut ipse superius: Auræ fallacis. ¶ Retardet maritos] Ne cura amoris tui rapiantur noui illarum sponsi.

PORPHYRION. ¶ Nec priores Impiæ tectum dominæ relinquunt Sæpe minati] Hoc ostendit, eam etiam iis amatoribus gratam esse, quibus fuerit iniuriosa. ¶ Te suis matres metuunt iuuencis] Iuuenci ergo non tantum boues dicuntur, sed homines, quamuis in usu sit, ut non nisi per diminutionem iuuenculos dicamus. ¶ Tua ne retardet] Amoris aura, quæ ad te eos fert, sed utiq; hoc per allegoriam dicitur.

AD VALGIVM.

Ode IX. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-v-
--v---vv-vv
--v---v--
-vv-vv-v--

ACRON. ¶ *Non ſemper imbres nubibus hiſpidos*] *Valgium hac Ode conſularem alloquitur amicum ſuum, quem coſolatur Myſtis pueri ſui delicati mortem grauiter ferentem indicans mala hominibus non eſſe continua.* ¶ *Mare Caſpium*] *Scythicum, ſpecies pro genere.* ¶ *Inæquales*] *Iniquæ, periculoſæ.* ¶ *Armenijs in oris*] *Armenia regio eſt in Septentrioñe plaga, frigore tabeſcẽs.*

Non ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros, aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Vſq;, nec Armenijs in oris,
Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes, aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et folijs uiduantur orni.
Tu ſemper urges flebilibus modis
Myſten ademptum, nec tibi ueſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.
At non ter æuo functus amabilem
Plorauit omnes Antilochum ſenex
Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ ſorores
Fleuere ſemper. deſine mollium
Tandem querelarum, & potius noua
Cantemus Auguſti trophæa
Cæſaris, & rigidum Niphaten,
Medumq; flumen, gentibus additum
Victis, minores uoluere uertices,
Intraq; præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

¶ *Stat glacies iners*] *Aut quæ curſum gelata non habet ut, concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtæ: aut quæ nimietate frigoris pigros efficiat, ut: Confertoq; agmine cerui torpent mole noua.* ¶ *Querceta Gargani*] *Vt pineta, æſculeta, & ſic querceta poſuit.* ¶ *Laborant*] *Agitãtur.* ¶ *Et folijs uiduantur*] *Non ſemper folijs uiduantur arbores, hoc eſt, dũ in omnibus ſint uices temporũ, continuare luctum Valgiũ non debere.* ¶ *Flebilibus modis*] *Quia poëta erat Valgius, & mœrorẽ ſuum luctuoſis ſolabatur carminibus.* ¶ *Ademptũ*] *Tanquã non mortuũ fleret ſed ſolatio ſuo ademptum.* ¶ *Fugiente Solem*] *Subintelligitur ueſpero. ut duo eum tẽpora tenere monſtraret. Hæc ſtella oritur occidente Sole, & occidit oriente: ſed non uno & eodem modo.* ¶ *At non ter æuo functus*] *Argumentum ad illius conſolationem de Neſtore.* ¶ *Senex*] *Neſtor, qui nonaginta annis, hoc eſt, tribus ætatib. uixiſſe firmatur, unã enim ætatem triginta annos ponebant. Non ergo eum dicit omni uita ſua Antilochum filium fleuiſſe.* ¶ *Nec impubẽ parentes Troilon*] *Troilus Priami filius, ætate impar cõgreſſus Achilli, de quo Vir. Parte alia fugiens amißis Troilus armis, Infelix puer, atq; impar cõgreſſus Achilli. tanquam nec ipſe parentibus cõtinuè fletus ſit.* ¶ *Phrygiæ ſorores*] *Quæ nimiũ teneri ſunt affectus.*

¶ *Deſine molliũ Tandem querelarum*] *Pro deſine queri, figura* ὑπαλλαγὴ. *Et potius noua.* ¶ *Cantemus Auguſti trophæa*] *Tanquam ſi diceret: Melius remoto luctu, Cæſaris facta cantemus:* ¶ *Et rigidum Niphatem*] *Scythiæ fluuium, pleriq; Armeniæ montem putant.*

¶ *Medumq; flumen*] *Poëtice quaſi, & fluuium ſe uictum ſentiat, ut: Et pontem indignatus Araxes. &, Euphrates ibat iam mollior undis. Vnde gentes tum uictas uult intelligi, quæ circa flumina ſunt. Euphratem autem Indorum amnem uult intelligi. Ordo eſt: Cantemus Medum flumen uoluere minores uertices, additum uictis gentibus.* ¶ *Intraq; præſcriptam*] *Intra conſtitutum. Auguſtus enim fines Gelonis ſtatuit, quos uicti egredi non auderent, ſed præſcriptis limitibus tenerentur, cùm ante, ubi libuiſſet, excurrerent.* ¶ *Exiguis equitare campis*] *A` Cæſare determinatis.*

PORPHY-

PORPH. ¶ Non ſemper imbres] Hac Ode Valgium conſularem, amicum ſuum ſolatur, morte delicati pueri grauiter affectum. Non ſemper imbres nubibus hiſpidos. ¶ Manant in agros] Latet ſenſus in hac elocutione, intelligi enim uult nec ſemper pluere, nec ſemper agros hiſpidos eſſe, id eſt, horridos, per quod intelligendum aduerſa hominibus non poſſe eſſe continua ac ſempiterna. ¶ Nec Armenijs in oris Amice Valgi ſtat glacies iners] Nam & hic & in ſubiectis ſenſibus ſemper ex ſuperiore zeugma intelligendum ¶ Querceta Gargani] Garganus mons eſt Apuliæ, ubi magnæ quercus habebantur, quæ quantò altiores ſunt, tantò amplius laborant, id eſt, uentis agitantur. Querceta aūt dicuntur, ut pineta, et uincta, à querceis, ſcilicet, arboribus. ¶ Tu ſemper urges flebilibus modis Myſten ademptum, nec tibi ueſpero Surgente decedunt amores] Myſten ſemper urges, id eſt, inſtanti querela quereris ueſpero ſurgente. ¶ Solem] Id eſt, Orientem, cum ueſper ſtella reſurgit, id eſt, occidit. ¶ At nō ter æuo functus] Neſtorem ſignificat, qui traditur tribus ſæculis uixiſſe. Antilochum autem Neſtoris fuiſſe filium notum eſt. ¶ Deſine mollium tandem querelarum] Deſine querelarū, græca elocutione figuratum eſt, alioquin nos queri dicimus. ¶ Et rigidum Niphaten] Niphates Armeniæ mons eſt, in quo magna frigora ſunt. ¶ Medumq; flumen gentibus additum uictis] Videtur Euphratē Medorū ſignificare. Quem ait gentibus uictis additū eſſe, id eſt, in numerum uictarū gentium acceßiſſe, & additum uictis, poetice, quaſi ſit fracta ferocia impetus eius, poſtquàm uictus ſit.

AD LICINIVM.

Ode X. Dicolos, Tetraſtrophos, ut: Iam ſatis terris niuis, atq; diræ.

-v---vv-v-v
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv-v

RECtius uiues, Licini, neq; altum
Semper urgendo, neq; dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius uentis agitatur ingens
Pinus, & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres, feriuntq; ſummos
Fulmina monteis.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis,

ACR. ¶ Rectius uiues] Ad Licinium ſcribit monens periculoſum eſſe magna tētare, nec rurſum ſi pericula timeantur, inter anguſtias humilem uitam ſordidè continendam, & per allegoriam nauigantium, mediocritatem ſuadet eſſe ſequendam. Ordo eſt: Licini dum cautus horreſcis procellas, rectius uiues, neq; ſemper urgendo neq; nimium premendo iniquum littus, id eſt, nauigantibus periculoſum. ¶ Auream] Beatam. Virg. Aurea quæ perhibent illo ſub rege fuerunt Secula. ¶ Obſoleti] Squallidi, ſordidi. ¶ Caret inuidenda ſobrius aula] Inuidia mediocritatem carere dicit, ex magnis autem ædibus ſolet oboriri inuidia. ¶ Sæpius uentis agitatur ingens Pinus] Metaphora ab arboribus, & ædificijs, tanquàm maiora, & in alto poſita periculis ſubiacere ſemper & caſibus, ut Iuuenalis: Numeroſa parabat Excelſæ turris tabulata, unde altior eſſet Caſus, & impulſæ præceps immane ruinæ. Feriuntq; ſummos Fulgura montes] Acroceraunia dicit, quibus à frequenti fulmine, nomen eſt datum.

POR. ¶ Rectius uiues Licini] Hac Ode Licinīū Craſſum alloquitur, monēs periculoſum eſſe magna tentare, optimumq; eſſe mediæ uitæ ſtatum ¶ Neq; altum Semper urgendo] Allegoria qua ſignificat neq; magna nimis appetenda, nec rurſum dum pericula times, inter anguſtias humilis ac ſordi-

dæ uitæ contineris. ¶ Littus iniquum] Periculosum, propter humilitatem uadorum, siue propter saxa; sed et hoc, ut dixi allegoricôs accipiendũ. ¶ Caret inuidenda Sobrius aula] Id est, sapientis, quod careat inuidenda aula, id est, inuidiosa bonorum sublimitate. ¶ Sæpius uentis agitatur ingens Pinus] Per hæc, & quæ subiecta sunt, allegoricôs significat altiora, quæq; hominum, magis periculis esse subiecta. ¶ Feriuntq; summos Fulgura montes] Et hic, & in superiori sæpius κατὰ ζεῦγμα accipiendum, ut sit, sæpius feriunt. ¶ Sperat infestis] Quod est aduersum.

Alteram sortem bene præparatum
Pectus: informes hiemes reducit
Iuppiter: idem
Summouet. non, si malè nunc, & olim
Sic erit; quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neq; semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus, atq;
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes uento nimium secundo
Turgida uela.

ACR. ¶ Alteram sortem] Contrariam sortẽ. ¶ Pectus bene præparatum] Bono instructũ ingenio, & forti doctrina formatum pectus præparat se ad tempe randam fœlicitatem, & ad fortunam aduersam contemnendam. ¶ Informes] Turbidas, assiduis imbribus. ¶ Submouet] Dat diuinitatis exemplum per immutationes temporum, per quæ sperare in aduersis, & semper fortes esse debeamus. ¶ Non si malè nunc, & olim Sic erit] Generalis sententia: non semper eandem manere fortunam, ut Virg. Nunc, olim quocunq; dabunt se tẽpore uires. Et olim pro futuro tẽpore posuit, ut. Hũc tu olim cœlo spolijs Orientis onustũ Accipies. ¶ Neq; semper arcũ Tendit Apollo] Aliud numinis posuit exemplũ, quo cũ dicat nõ semper bellorum tristibus occupari. sed miscere dulcia cantilenæ. ¶ Idem] Quisquis es. ¶ Contrahes] Supprimes, metaphora à nauigãtibus, nã sicut de incerto pelagi nautis, ita sapienti nec in aduersis desperandum, nec confidendum suadet in prosperis. ¶ Appare] Obtempera.

POR. ¶ Informes hiemes reducit Iuppiter idem] Per hæc uices esse bonarum, & malarũ rerum probare uult. ¶ Nec si malè nunc, & olim] Nunc futuri temporis est nonnunquàm. Hic interdum, aut nonnunquàm significat. Rebus angustis animosus atq; Fortis appare] Hac allegoria præcepit, nec aduersis rebus desperandum esse, & secundis non nimis confidendum.

AD Q. HIRPINVM.

Ode XI. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--∪---∪∪-∪-
--∪---∪∪-∪-
--∪---∪--
-∪∪-∪∪-∪-∪

QVid bellicosus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Adria

ACR. ¶ Quid bellicosus] Hac Ode Hirpinum alloquitur, ut omissa cura rerum publicarum, uel negocijs quæ aliena à nobis sunt, otium petat senectuti consulens, ut commodis uitæ studeat celerius fugientis. Ordo est: Quinti Hirpine remittas quærere, quid cogitet bellicosus Cantaber, & quid cogitet Scythes, diuisus obiecto Adria. ¶ Bellicosus Cantaber] Hispaniarum gens pugnatrix. ¶ Et Scythes] Scythæ gens septentrionalis. ¶ Adria diuisus obiecto] Mare enim prospiciens. Figuratè Adria genere neutro protulit.

PORPHYR. ¶ Quid bellicosus Cantaber] Hic Qu. Hirpinum alloquitur hac Ode, qua continetur, alijs negocijs non debere nos nimias sollicitudines adhibere, sed potius commodis uitæ nostræ consulere.

Diui

Diuisus obiecto, remittas
Quærere, ne trepides in usum
Poscentis æui pauca; fugit retro
Leuis Iuuentas, & decor, aridâ
Pellente lasciuos amores
Canicie, facilemq́; somnum.
Non semper idem floribus est honos
Vernis, neq; uno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Consilijs animum fatigas?
Cur non sub alta uel platano, uel hac
Pinu iacentes sic temerè, & rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaq; nardo,
Potamus uncti? dissipat Euhyus
Curas edaces. quis puer ocyus
Restinguet ardentis Falerni

ACR. ¶ Diuisus] Interfuso mari à nobis seiunctus. ¶ Nec trepides] Naturā dicit hominū, si usui sufficientia quærat, & breuitatis uitæ sit memor, paucis posse esse contentam. ¶ Poscentis æui pauca] Id est, non timeas paucis uti, quia pauca sufficiunt in usu æui. ¶ Fugit retro] Ordo est. Fugit retro leuis Iuuentas, & decor, arida canicie pellente lasciuos amores & facilem somnum. Id est, recedit à nobis procedente uita in senectutē. ut est: Optima quæq; dies miseris mortalibus æui Prima fugit. ¶ Arida] Sicca, hoc est, aut nihil in se impendente per nimiā parsimoniam, ut sunt senes: aut arida in Venerem iuuene minus calente. ¶ Facilemq́; somnum] Eo quod facilem somnum iuuenibus pellat senectus, ut: Pendebat somno iam deteriore senectus ¶ Non semper idem floribus est honor] Naturalibus exemplis probat, nihil esse perpetuum. ¶ Quid æternis minorē] Ordo est: Quid fatigas animum, minorem æternis consilijs, id est, qui non est capax æternorum cōsiliorum. Non enim semper subsistit in corpore, non minorem animum ad consilia, sed æternis consilijs minorem, uoluit intelligi, id est, infinitis & diuturnis. ¶ Cur non] Ordo est: Cur non potamus dum licet sic temere iacentes, uel sub alta platano, uel sub hac alta pinu, & odorati canos capillos rosa, & uncti Assyria nardo, quæ nunc Syria olim Assyria uocabatur. Notandum autem, quòd nardum genere fœminino posuerit. ¶ Sic temere] Passim, ut haberet licentiam ipsa lasciuia. ¶ Canos odorati capillos] Absoluta locutio, canos capillos odorati, pro habentes odoratos capillos canos. ¶ Dissipant Euhyus] Liber pater dictus, eò quod cùm dij bellum cum Gigantibus gererent primus in leonem conuersus occidit Gigantem, ex quo facto eum Iupiter ita laudauit: εὖ υἱὲ, hoc est, bene fili, Græcè enim υἱὸς filius dicitur. Hæc uox etiam Bacchis in sacris tradebatur. Vt Virg. Euhye Bacche fremens. ¶ Edaces] Eo quod comedant, & attenuent, & consumant. ¶ Quis puer ocyus] Velut in ipso iam conuiuio uoluit uideri.

POR. *¶ Adria diuisus obiecto] Interfuso maria nobis remoto. Nec trepides in usum Poscentis æui pauca] Nec satis agas, ut habeas uitæ necessaria, cùm pauca omnino natura desideret. ¶ Fugit retro læuis iuuentas] id est, decidit & remeat à nobis procedente uita in senectutem ¶ Arida Pellente lasciuos amores Canicie, facilemq́; somnum] Canicie pro senecta, quam aridam dixit, quia senes parci ac tenaces sunt. ¶ Non semper idē floribus est honos Vernis: nec uno Luna rubens nitet uultu] Hæc ad ætatem uult referri, quia nec ipsa semper in flore iuuentæ, permitet. ¶ Quid æternis minorem Consilijs animum fatigat] Diserte, Quid, inquit, animum porrigis in rerum æternarū cōsultationē, cùm is non sufficiat breuitate uitæ? ¶ Assyriaq; nardo Potamus uncti] Ea quæ nunc Syria dicitur, olim addita syllaba Assyria nominabatur, & adnotandum hic quoq; nardum fœminino genere dici, sicuti suprà. ¶ Dissipat Euhius curas edacis] Euhius uoce Bacchantium, Liber pater. ¶ Quis puer ocyus Restinguet] Suauiter quasi in ipso iam conuiuio sit, sicut suprà, Quis udo Deproperare apio coronas Curat'ue myrto? ¶ Ardentis Falerni] Ardentis, austerissimi, calorem corporis & animi concitantis: & bene restinguet praiecit, quia ardentis erat subiecturus.*

Pocula, prætereunte lymphæ
Quis deuium scortum eliciet domo
Lyden? eburna dic age, cum lyra,
Maturet in comptum, Lacenæ
More, comam religata nodum.

ACR. ¶ Prætereunte lympha] Fonte decurrente aqua petita, tanquam potui lenior, ut: Fontes liquidi atque exercita flumina cursu. ¶ Quis deuium scortum Elicet domo?] Quasi inscium plurium uiarum & domuum, id est, non ad publicas discurrens per domos, quæ publice non omnino prostet. Scortum autem dictum putatur à calceamentorum solo, subiecto omnibus etiam uulgaribus.

¶ Lyden eburna dic age cum lyra] Ordo est, Hirpine age dic Lyden cum eburna lyra, ut religata comas in nodum comptũ more Lacenæ maturet, id est, festinet. Vt, Maturate fugam. Festinãtes enim mulieres pexũ tantũ capillum in nodũ colligere cõsueuerunt. ¶ in cõptum] in cõpositum. ¶ Lacenæ more] in Helenæ similitudinẽ, Lacæna, Helena, vt Virg Non tibi Tyndaridis fratres inuisa Lacænæ.

PORPH. ¶ Quis deuium scortum eliciet] Belle deuium scortum Lyden ait, quæ corpore quidem quæstum faciat, sed non publicè. Deuium enim est à uia remotum. Cæterum scortum meretrix metaphoricos dicitur à scorto, id est, à solo calciamentorum, subiecto omnibus, etiam uulgaribus. ¶ Maturet in comptum Lacenæ More, comam religare nodum] Gratè, ut solent mulieres festinantes pexum tantum capillum, in nodum colligere.

AD MECOENATEM.

Oda XII. Dicolos tetrastrophos, ut: Scriberis Vario fortis, & hostium.

- - - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ -
- - - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ ∪
- - - ∪ ∪ - - ∪ ∪ - ∪ ∪
- - - ∪ ∪ - ∪ -

NOlis longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Hannibalem, nec Siculũ mare,
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis:
Nec sæuos Lapithas, & nimium mero
Hyleum, domitosq; Herculea manu

ACR. ¶ Nolis lõga feræ] Ad Mecœnatem scribit docens non conuenire historiam poetæ, ut nec graues res carmini lyrico, sed remissas potius et iocis aptas, Facta enim Cæsaris ipsum Mecœnatem melius executurũ prosaica oratione dicit. ¶ Ordo est] Nolis aptari mollibus modis citharæ longa bella feræ Numantiæ, nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare purpureum Pœno sanguine. ¶ Dirum Hannibalem] Fortem, qui summa difficultate uictus sit. ¶ Feræ Numantiæ] Propter longa bella, decimo enim anno cum Numantinis depugnatum est multa clade Romanorum. ¶ Nec Siculum mare] Quia ibi primum nauali certamine Romani Carthaginienses duce Luctatio uicerant ¶ Et nimium mero Hylæum] Intolerabilem ebrietate. Hylæus centaurus à Perithoo inuitatus ad nuptias, uisa puella permotus est, dum uiolentus et esse conaretur, à Lapithis, qui simul nuptijs intererant, prohibitus est. Hinc in certamen itum est, & usq; ad pericula dimicatum. Ab Hercule sunt postea superati. De his superius etiam ipse commemorat, Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero. Virg. Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.

POR. ¶ Nolis longa feræ bella Numantiæ] Hæc Ode ad Mecœnatem scribitur, qua testatur poetæ non conuenire historias & graues res lyrico carmini, sed magis res iocosas. cæterum acta Cæsaris melius ipsum scribere. ¶ Et nimium mero Hyleum] Nimium pro intolerabili posuit. Hylæus unus Centaurorum fuit. Notum est autem prælium quod inter Lapithas & Centauros in conuiuio nuptiali Perithoi & Hippodamiæ exarsit.

Tel-

Telluris iuuenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni ueteris: tuq; pedestribus
Dices historijs prælia Cæsaris,
Mecœnas, melius, ductaq; per uias
Regum colla minantium:
Me dulcis dominæ Musa Lyciniæ
Cantus, me uoluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem nitidis uirginibus, sacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit diues Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare uelis crine Lyciniæ?
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Ceruicem, aut facili sæuitia negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet?

ACR. ¶ Telluris iuuenes] Gigantes dicit, qui bellum numinibus indixerunt ¶ Vnde] A quibus. Terentius E prædonibus, unde emerat, se audisse. ¶ Domus Satueni ueteris] Regiá deorum, ut: Panditur interea domus omnipotentis Olympi. ¶ Tuq; pedestribus Dices historicis] Veritate orationis solutæ melius quàm æquestribus, id est, metricis.

¶ Ductaq; per uias] Victi enim reges in triumpho catenati ducebantur. ¶ Me dulcis dominæ Musa Lyciniæ] Lycinia aut uxor Mecœnatis, aut ipsius Horatij amica, Dominæ, autem ait adolescentũ more, qui amatas dominas uocant. Ordo est: Dulcis Musa dominæ Lyciniæ uoluit me dicere cantus, & oculos lucidè fulgentes, & pectus bene fictum mutuis amoribus. ¶ Mutuis] Id est, alternis & iugalibus. ¶ Lucidum] Nomen pro aduerbio. ut: Sublime uolantes, pro sublimiter. &, Horrendum stridens, pro horrendè. ¶ Fidum] Fidele, ut: Fidus Achates it comes. ¶ Quam nec ferre pedem dedecuit choris] Quã nec saltare dedecuit cũ nitidis uirginibus, id est, nõ dedecuit illam iunctis brachijs cũ nitidis uirginibus saltare, in sacro die celebris Dianæ. Natalis enim Dianæ à uirginibus celebrabatur, sicut Apollinis à pueris, ut ipse superius: Dianã teneræ dicite uirgines, Intonsum pueri dicite Cynthium. ¶ Num tu] Ordo est. Nunquid tu permutare uelis crine Lyciniæ, supple regna uel bona, quæ tenuit diues Achæmenes, aut Mygdonias opes pinguis Phrygiæ, aut plenas domos Arabum? cũ detorquet ceruicẽ ad flagrantia oscula, aut negat facili sæuicia, quæ magis interdum gaudet eripi, supple à poscente, interdum occupet rapere. ¶ Achæmenes] Nomen regis Persarũ. Lucanus: Achæmeneis decurrent Medica Susis. ¶ Aut pinguis Phrygiæ] Fertilis. ut, Pinguibus hæ terris habiles. ¶ Mygdonias opes] Mygdon rex Phrygiæ. ¶ Plenas] Diuitiarũ supple, id est, diuites. Et est hic sensus: Num potes tu regũ opes, Lyciniæ amori præponere? Detorquet] Inflectit. Describit fastidiũ mulieris detorquentis se ab osculis amatoris, id est, cùm flagrantibus osculis tuis ceruicẽ detorquet auertens se, ut magis incitet, ut: Et fugit ad salices, & se cupit antè uideri. Aut illud magis uolens intelligi, quòd ceruicem uertat ad oscula, designans quod aut facile irascatur, aut facile blandiatur. ¶ Gaudeat eripi] Artem meretriciam designat, cùm uelut irata, aut negat amatori oscula, aut interdum ultro expetit, sic satisfaciens indignanti, ut Terentius: Nolunt, ubi uelis: ubi nolis, cupiunt ultro.

PORPH. ¶ Telluris iuuenes] Gigantes dicit. ¶ Vnde] Pro à quibus, ut est illud Terentianũ: A prædonibus unde emerat se audisse. ¶ Tuq; pedestribus Dices historijs prælia Cæsaris] Hoc est, soluta & ciuili oratione. ¶ Lucidũ Fulgentes oculos] Pro lucidè fulgentes. ut Virg. ait: Horrendum stridens, pro horrende. ¶ Et bene mutuis Fidum pectus amoribus] Ordo est: Bene fidũ, id est, ualde fidũ. ¶ Nec ferre pedẽ] Saltare. ¶ Nec dare brachia] Amplecti. ¶ Diues Achæmenes] Achæmenes rex Parthorũ fuit. ¶ Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes] A Mygdone rege, qui Phrygiã tenuit.

¶Permutare uelis crine Lyciniæ] Sensus est: Num tu uelis accipere Parthicas aut Phrygias diuitias, ut Lyciniæ fructum amittas? ¶Plenas aut Arabum domos]. Plenas, pro opulentis dictum est. ¶Dum flagrantia detorquet ad oscula Ceruicem] Magnificè depinxit fastidium mulieris, auertentis ab eo qui osculari se uelit, quod ideò facere solent, ut irritent amantibus desiderium sui. Flagrantia ergo oscula maiora intelligamus, hoc est, ex desiderio mulieris ardentia oscula, quæ oscula scilicet, uelit sibi à poscente extorqueri. ¶Aut facili sæuicia negat] Quid est facilis sæuicia, utrum quæ facile irascitur, an quæ facile mollitur? ¶Interdum rapere occupet] Rapere occupet, irascenti amatori iam satisfacere cupiens, & totum hoc mira energia expressum est.

IN ARBOREM.

Ode XIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--u---uu-u-
--u---uu-uu
--u---u--
-uu-uu-u--

Ille & nefasto te posuit die,
Quicunque primum, & sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim sui
Fregisse ceruicem, & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis; ille uenena Colchica,
Et quidquid usquàm concipitur nefas
Tractauit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque uitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas: nauita Bosphorum
Pœnus perhorrescit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata.

ACR. ¶Ille et nefasto] Execratur arborem, cuius casu in agro suo Sabino penè periclitatus est, funestam eam & insitorem eius dicens, & est ordo: Arbor, ille quicunque produxit te, primùm in nepotum perniciem & opprobrium pagi posuit nefasto die & sacrilega manu. In nepotum perniciem] Nepotes pro posteris posuit. ¶Opprobriumque pagi] Tanquàm ad totius pagi, uel ad totius regionis pertineret infamiam, si famosus ager morte domini fuisset. ¶Fregisse] Nouo uerbo execratus est parricidam. ¶Et penetralia] Domus secreta, in quibus hospes fuisset occisus, & fœdus hospitale uiolatum, tanquam minus esset, si homicidium diceret perpetratum. ¶Venena Colchica] Specialem prouinciam posuit pro generali crimine. Colchos enim Scythiæ ciuitas est, ex qua Medea fuit uenenis & magica arte potens. ¶Quid quisque uitet] Sententia qua dicit improuidas hominum mentes nulla fatis obuiare cautela, nec metuere periculum, nisi cui sit proximum, & tamē multos improuisis opprimi periculis. ¶Nauita Bosphorum] Aut Bosphorum pro quolibet freto dixit: aut Pœnum pro quolibet nauta. Multū enim diuisus est Pœnus à Bosphoro. Bosphorus enim ponti sunt fauces, ubi propter angustias assidua naufragia fiunt. Nomen autem dicitur accepisse, quod inde in bouem Io mutata transierit. quasi Βοοσφόρος.

POR. ¶Ille & nefasto te posuit die] Hac Ode execratur arborem in Sabino agello suo, quod super deambulantem se decidit, ac penè oppressit. Nefasto autem non fasto & abominando. Et sacrilega manu Produxit arbos] Vocatiuo casu accipe arbos, hoc est, ô arbos. Quasi ad illius regionis infamiam, arborem suum, dominum ait oppressisse. ¶Et penetralia Sparsisse nocturno cruore Hospitis] Hospitis sui penetralia cruore sparsisse, hoc est, hospitem in domo sua interfecisse. ¶Ille uenena Col

nã Colchica] Colchica inquit, quia Medea Colchis fuit, quam summam ueneficam fuisse historiæ Græcorũ tradunt. ¶ Nauita Bosphorum Pœnus perhorrescit] His, & quæ subiecta sunt, significat, unumquenq; hominum non ferè periculum timere, nisi cũ ei proximus sit: Verumtamen plerunq; ex improuiso mala inopinata interuenire atq; opprimere. In horas enim Bosphorũ Pœnus perhorrescit. Bosphori autem fauces sunt Pontici maris, unde longissima in Africam nauigatio sit, quòd ita Pœnus nauita eum perhorrescat. Hunc Bosphorum pro quolibet freto posuit. Freta autẽ angusta maria & concitata sunt. Omnia autem freta à feruore dicta existimantur.

Miles sagittas, & celerem fugam
  Parthi: catenas Parthus, & Italum
  Robur; sed improuisa leti
  Vis rapuit, rapietq; gentes.
Quàm pœnè furuæ regna Proserpinæ,
  Et iudicantem uidimus Aeacum,
  Sedesq; discretas piorum, &
  Aeolijs fidibus querentem
Sapphô puellis de popularibus,
  Et te sonantem plenius aureo,
  Alcæe, plectro, dura nauis,
  Dura fugæ mala, dura belli.
Vtrunq; sacro digna silentio
  Mirantur umbræ dicere; sed magis
  Pugnas, & exactos tyrannos

ACR. ¶ Et celerem fugã] Fugientes enim Parthi, sagittis uehementiores sunt. Virgilius: Aut missam Parthi post terga sagittam. ¶ Vis] Violentia, inexorabilitas. Dum quisq; timet hoc, aut illud, rapitur sæua morte. ¶ Quàm pœnè furuæ regna Proserpinæ] Ac si diceret, paruo interstitio retẽti sumus. Furua mystico nomine dicebatur Proserpina, aut furuæ flauæ matronymicon, ut: Flaua Ceres. Alij uolunt furuæ nigræ positũ, unde et furta putant dicta, quia committuntur in obscurò. ¶ Et iudicantem uidimus Aeacum] Achillis auum, qui pro iustitiæ bono etiam apud inferos iudicium meruisse perhibetur, unde & Iuuenalis: Quas torquat umbras Aeacus. ¶ Sedesq; piorum] Elysias, ut Virgilius: Sed amœna piorum Concilia, Elysiumq; colo: Vt ostenderet se penè inferos imminente uidisse periculo. ¶ Discretas] id est, separatas. ¶ Aeolijs fidibus querentẽ Sappho] Sappho poëtria de Aeolia fuit, & ea dialecto in carminibus suis usa, quam chordarum significatione commemorat. Querebatur autem Sappho de puellis suis ciuibus, quod non amarent, quem ipsa diligebat. Ordo est: Et quam pœnè uidimus Sappho Aeolijs fidibus querentem de popularibus puellis. ¶ Et te sonantem plenius aureo Alcæe plectro] Alcæus nomen poëtæ est Lyrici, à quo & metrum Alcaicum dictum est. Ordo est. Et pænè uidimus te Alcæe plenius sonantem plectro aureo dura mala nauis, & dura mala fugæ, & dura mala belli.

¶ Vtrunque] Aut Sappho & Alcæum: aut fugam & pugnas, aut certè carmina quæ sic sancta sunt, ut adyti alicuius putarentur digna secreto. ¶ Digna silentio] Id est, & suæ nauigationis mala, & fugæ, & belli, audiuit eum plenius sonãtem. Qui res bellicas & nauigationem suam scripsit, dum à Pittaco tyranno ciuitatis suæ, pulsus esset, eô quòd Mitylenensibus amorẽ libertatis suaderet, quos postea collecto exercitu superauit. ¶ Plenius] Fortius. ¶ Aureo] Meliore: aut aureo plectro propter celebritatem carminis dixit.

POR. ¶ Quàm pœnè furuæ regna Proserpinæ] Furua nigra significat, unde furta putãt dicta, quod per nigriores aëris tenebras maximè fiant. ¶ Sedesq; discretas piorum.] Discretas, id est separatas. Piorum autem sedes Elysios campos dicit, quos separatos aiunt à cæteris locis inferorum. ¶ Aeolijs fidibus querentẽ Sappho puellis de popularibus] Aeolijs fidibus inquit, quia Sappho Aeolica dialecto in suis carminibus usa est. Queritur autem Sappho de puellis ciuibus suis, quod Oden non ament, quam ipsa diligebat amens. ¶ Et te sonantem plenius aureo Alcæe plectro] Plenius inquit, sonantem, quia Alcæus robustior est, id est, bellicas res scripsit, & nauigationem suam, à

tyrannis Mitylenensibus pulsus est. Aureo autē plectro, propter dignitatē carminis dixit. ¶ Vtrunque] Ad Sappho & ad Alceum refert.

Densum humeris bibit aure uulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aureis, & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin & Prometheus, & Pelopis parens,
Dulci laborum decipitur sono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

ACR. ¶ Densum humeris] Stipatum ad audiendum pugnas compositas, ut: Haeret pede pes, densusq; uiro uir. Ordo est: Sed uulgus densum humeris magis bibit aure pugnas & exactos tyrannos. ¶ Exactos] Aut amore libertatis expulsos tyrannos, aut facilitatem Alcaei expreßit, ut ille carmina dulcißima fudisse uideretur. ¶ Bibit] Auide audit. ¶ Bellua centiceps] Cerberum dixit propter multitudinem anguium, qui in capite eius eminebant. Finitum numerum pro infinito posuit, ut: Tibi nomina mille. Ostendit autem non immeritò populos delectatos, dum Cerberus carminis potuerit amoenitate mulceri. ¶ Recreantur angues] Delectantur. Nam est animal anguis auditus capax mali et boni, ut: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. ¶ Quin & Prometheus] Prometheus raptor per ferulam ignis diuini, uulturis pastum dum carminis oblectatione teneretur oblitus est. Iapetus & Tantalus pro criminibus damnati, poenarum requiem apud inferos habuisse, carminum delectatione à poeta firmantur. Virgilius: Quin ipsae stupuere domus, atq; intima lethi Tartara. ¶ Dulci laborum decipitur sono] Figura, decipitur laborum, pro eo, quod est fallitur in laboribus, & sensum laboris amittit, dum carminibus delectatur. ¶ Nec curat Orion leones] Orioni uenator fuisse narratur. Huius umbram dicit uenationi carmina praeferre, uigentem ibi apud inferos studio, quod habuerat in uita, ut Virg. Quae cura nitentes Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos. ¶ Lyncas] Id est, Damas, ut: Quid lynces Bacchi uariae?

PORPHYR. ¶ Densum humeris bibit aure uulgus] Multitudinem signat umbrarum ad audiendum conuenientium. Bibit autem aure, cupidißimè audit, significat. ¶ Quid mirum] Sensus est: Non mirandum si illum umbrae libenter audiunt, cùm Cerberus & angues Eumenidum stupeant admiratione carminis illius. ¶ Bellua centiceps] Cerberum dicit, Propter multitudinem anguium, quae ex eo emanant, centiceps rectè dicitur. ¶ Et Pelopis parens] Tantalus, scilicet. ¶ Laborū decipitur sono] Audax figura, laborum decipere, uult enim intelligi audienti illi sensum laboris auferri. ¶ Nec curat Orion] Iam dicit Orionem uocari à proprijs uenandi uoluptatibus. Agitare ergo lyncas, ac per hoc insequi significat.

AD POSTHVMVM.

Ode XIIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--U---UU-UU
--U---UU-UU
--U---U--
-UU-UU-U--

EHeu fugaces Posthume Posthume
Labuntur anni, nec pietas moram
Rugis, & instanti senectae
Afferet, indomitaeq; morti:

ACR. ¶ Eheu fugaces] Praemisso doloris affectu ad Posthumum, queritur de uitae breuitate, quòd nullus iustitia uel pietate mortem poßit euadere nec imminentē horā mora quātacūq; differre, et dicit superuacue timeri quod nō potest euitari. ¶ Indomitaeq; morti] Quasi ferocißimae, à qua nemo exoret indulgentiā, sicut et illachrymabilem subiūgit Plutonē.

POR.

POR. ¶ Eheu fugaces Posthume Posthume Labuntur anni] Ad Posthumum hæc Oda loquitur de celeritate currentis uitæ. ¶ Indomitæq; morti] Indomitæ quasi ferocissimæ, quia nemo ab ea beneuolentiam & indulgentiam exorat. Sic & illachrymabilem Plutona statim subijcit.

Non si tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonem, Tityonq; tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicunq; terræ munere uescimur,
Enauiganda, siue reges,
Siue inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisq; rauci fluctibus Adriæ.
Frustra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum.
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatusq; longi
Sisyphus Aeolides laboris.

ACR. ¶ Tricenis quotquot eunt dies] Per menses singulos, id est, quotidie. Dixit autem eunt, pro mortalitatis dolore, quasi fluunt & pereunt. ¶ Illachrymabilem] Durum, implacabilem, quē nulla hostia, nec si diurna sit placari possit. Dicit tamen præsentia pericula magnopere homines uitare cupere, cùm nulla ratione possint mortem uitare. ¶ Qui ter amplum Geryonem] Hoc est, trino corpore monstruosum, quem Hercules interemit. Virg. Laurentia postquàm Geryone extincto Tirynthius attigit arua. &, Tergemini nece Geryonis. Ordo est: Qui compescit ter amplū Geryonem & Tityon tristi unda, id est, inferna, omnibus scilicet enauiganda, quicunque uescimur terræ munere, siue erimus reges, siue erimus inopes coloni. ¶ Enauiganda] id est, moriendum est, ut. Nauita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos. ¶ Inopes] Pauperes, quasi præter opes dicti. ¶ Coloni] Optimè dixit, quasi nil proprium habentes, sed temporales terræ cultores. ¶ Frustra cruento Marte carebimus] Hoc est, frustra uitamus pugnas, & nauigationes, & pestiferum timemus autumnum, cùm necesse sit omnibus mori. ¶ Fractisq;] Tempestuosis. Virg. Quibus omnibus ab alto Frangitur, inq; sinus scindit sese unda reductos. Vnde & raucum sonum fracta reddit unda in scopulis. ¶ Rauci] Tempestuosi, sonori. ut Virg. Tū rauca assiduo longè sale saxa sonabant. ¶ Metuemus Austrum] Austro enim flante, morbi generantur autumno. Vnde & Iuuenalis: Iam letifero cedente pruinis autumno. ¶ Visendus ater] Id est, uidebimus ergo damnatorū umbras, quas uidentes beati prætereunt, aut quibus scelerati iunguntur. ¶ Languido] Tristi uel deformi, pigro. ut: Tristiq; palus inamabilis unda. ¶ Cocytus errans] Flexuosus, ut. Cocytusq; sinu labens circumfluit atro. ¶ Infame] Famosum à facti crimine. Danai enim filiæ una nocte iussu patris occiderunt maritos. unde Virg. Vna sub nocte iugali Cæsa manus iuuenū. Vnde pro ultione cōmissi criminis apud inferos urnis fractis aquam indefessæ perhibentur haurire. ¶ Damnatusq; longi Sisyphus Aeolides laboris] Damnatus laboris dixit, ut. Damnatus capitis, uel iniuriarum. Hæc aūt manere pœna apud inferos Sisyphum dicitur, ut saxum contra montis uerticem uoluat, quo semper relapso finem nunquam meretur laboris. de quo Virg. Saxum ingens uoluunt alij. Pro hoc tamen flagitio tali pœna percussus est, quia Aeginam Asopi filiam Iupiter adamauit, eamq; custodiæ patris furtim surripuit, & factum Sisypho confessus est, ille humana leuitate quærenti eam patri prodidit, hinc tali apud inferos pœna damnatus est.

PORPHYR. ¶ Qui ter amplū Geryonem] Ter amplū pro trimembri dixit Et accipiendū hic extrinsecus; quāuis, ut sit, Quāuis ter amplum. ¶ Quicunq; terræ munere uescimur] Pro quicunque uiuimus. ¶ Frustra cruento Marte carebimus] Præsentia pericula magnopere uitare cupimus, cùm nulla ratione mortē effugere possimus. ¶ Fractisq; rauci fluctibus Adriæ] Fractis pro illisis dicitur. ¶ Damnatusq; longi Sisyphus Aeolides laboris] Damnatus laboris sic dicitur, ut capitis damnatus.

Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor, neq; harum quas colis arborum
Te præter inuiſas cupreſſos
Vlla breuem dominum ſequetur.
Abſumet hæres Cæcuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinget pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cœnis.

ACR. ¶ Linquenda] A morientibus, ſcilicet, quia etiam dulces relinquunt affectus. ¶ Neque harum] Ordo eſt: Neq; ulla arborum harum, quas colis ſequetur te breuem dominum, præter inuiſas cupreſſos, id eſt, rogis & luctibus conſecratas. Virg. Et ferales antè cupreſſos Conſtituunt.

¶ Breuem dominum] Id eſt, parui temporis. Vt, Breue lilium. ¶ Abſumet hæres] Hæc cum inuectione dicũtur in eos, qui nimia parſimonia cõſeruant, quæ prodigi hæredes abſumunt. Iuuenalis: Vt locuples moriatur egens. ¶ Mero tinguet pauimentũ ſuperbo] Solũ promptuarij, hoc eſt, perfundet pauimẽtũ negligẽs hæres uino, deorũ cõuiuijs digno. ¶ Superbo] Pro ipſe ſuperbus. Hypallage figura.

PORPH. ¶ Præter inuiſas cupreſſos] Inuiſas inquit, quia funerib. cupreſſus adhibetur. ¶ Breuem dominũ] Id eſt, breuis uitæ. ¶ Abſumet hæres Cæcuba dignior Seruata centũ clauibus] Hæc cum inuectione dicuntur corripienti eum, quod ad nimiam parſimoniam ſe cõſtringat, adſeruans quod hæres prodigè ſit abſumpturus, ¶ Et mero Tingit pauimentum ſuperbo] Effuſurum eum paßim uina ſignificat, quæ hic magnopere ſeruauerat recluſa. Superbo autem pauimento, pro ipſe ſuperbus.

IN ÆDIFICANTIVM LVXVRIAM.

Ode XV. Tricolos, Tetraſtrophos, ut: Vides ut alta ſtet niue candidum.

– – ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ –
– – ∪ – – – ∪ ∪ – ∪ ∪
– – ∪ – – – ∪ – –
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ – –

IAm pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent; undiq; latius
Extenta uiſentur Lucrino
Stagna lacu, platanusq; cœlebs
Euincet ulmos. tum uiolaria,
Myrtusq;, & omnis copia narium
Spargent oliuetis odorem,
Fertilibus domino priori.

ACR. ¶ Iam pauca] Antiquorum hic ſeueritatem & continentiam laudat, & queritur de præſentis luxuria ſeculi, quo tanta ædificandi inuaſit libido, ut ædificia latius porrigendo uel captando amœnitates aſpectus, breui agros dicat arationibus defuturos. ¶ Vndiq; latius] Non latius extenta, ſed latius uiſentur, tanquam non in latitudinem, ſed in altitudinem potius extenderentur porrigendo faſtigia, ut Lucrinus Baiarum lacus undiq; conſpiceretur. ¶ Platanusq; cœlebs Euincet ulmos] Plures erunt, inquit, platani quàm ulmi, Platani, quæ ſine fructu ſunt, magis ad amœnitatem deambulationis poſitæ, quia ulmi utiles uitibus, & neceſſariæ ſunt. Hinc notat luxum præſentis temporis, uel quòd myrtus aut uiolaria anteferantur oliuetis, pluſq; odorum copia, quàm fructus curentur. Cœlebs autem uitibus, uidua. Ideò oliuetum dixit fertile priori domino, quia præſenti ſolam poſuerat ſterilitatem placere.

PORPHYR. ¶ Iam pauca aratro iugera] Hac ode de luxuria præſentis ſeculi loquitur. Senſus eſt aũt, tanta libido eſt hoc tempore latius porrigendi ædificia, ut breui defuturi ſint agri. Vndiq; latius uiſentur extenta Lucrino Stagna lacu] Non tantùm in altitudinem, ſed etiam in latitudinem ſtudent porrigere ædificia. Demq; undiq; lacus Lucrinus proſpicietur in Campania, non autem latius extenta ſtagna intelligendum, ſed latius uiſentur. ¶ Platanusq; cœlebs Euincet ulmos] Cœlibem

plata

platanum ait eleganter, quoniam econtrario maritari arbores dicuntur, quibus uites iunguntur, per hoc autem significat non nisi luxuriæ & ambitiosis uoluptatibus studeri. Plantanus autem in ambulacris conseritur, unde fructus nullus est. ¶ Copia nariũ] *Odorẽ dixit.* ¶ Oliuetis] *Hoc est, ubi oliueta fuerunt. Significat aũt futurum, ut oleæ arbores uertantur ad conserendas ibi myrtos & uiolas & cætera, quæ sunt odori & uoluptati grata.* ¶ Fertilibus domino priori] *Quæ olim uera sub priore domino, id est, sub prioribus temporibus colebantur, & idcirco fertilia erant.*

Tum spissa ramis laurea feruidos
  Excludet ictus: non ita Romuli
  Præscriptum, & intonsi Catonis
  Auspicijs, ueterumq; norma.
Priuatus illis census erat breuis,
  Commune magnum, nulla decempedis
  Metata priuatis, opacam
  Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum spernere cespitem
  Leges sinebant, oppida publico
  Sumptu iubentes, & deorum
  Templa nouo decorare saxo.

ACR. ¶ Tum spissa ramis laurea] *Infructuosa etiã laurus, aut ad excludendos umbra sua solis ardores posita, aut certè quia ideò in uiridarijs instituebatur, quòd feruides ictibus fulminum credebatur esse contraria.* ¶ Excludet ictus] *Contra maiorum laboriosam frugalemq; uitam Romuli uel Catonis, dixit luxum præsentem.* ¶ Præscriptum] *Præceptum, à magistris ludi tractũ, qui præscripta dant pueris quæ imitentur. Intonsi autem ideò quia dicebant iniuriam naturæ fieri, si quod tegumento capitis datum fuerat, amputetur. unde & Lucanus: Intonsos rigidam in frontem descendere canos. Passus erat.* ¶ Norma] *Pro recta uitæ uia posuit. Metaphora à fabris, qui normam uocant, ad quam opus dirigunt.* ¶ Commune magnum] *Communis res magna erat illis, ut, In commune bonus.* ¶ Nulla decempedis] *Decempeda regula est decem pedum, ad quã ab artificibus fabricæ mensura colligitur, id est, nulla priuata domus erat, quæ porticum haberet tantæ magnitudinis, ut posset sufficere umbræ sole uicino Septentrionali plagæ, tunc enim paruissimæ sunt umbræ. Nam hyemali tempore latissimas etiã porticus solis occupat radius.* ¶ Metata] *Mensurata, disposita: nam metari dicebantur castra, hoc est, magna cura ducum peritiaq; constitui. Quod augmentum luxus ædificio priuato dedit, ut metari porticum diceret.* ¶ Excipiebat Arcton] *Quæ tanta esset porticus, ut septentrionali plagæ sufficeret sua magnitudine, & ad hanc tantum pateret pro declinatione solis & auræ exceptione: Ad cœli enim clima, seu porticus ueteres, seu ædificia constituebant, unde & Iuuenalis: de ædificio hiemali. Et algentem rapiat cœnatio solem.* ¶ Nec fortuitum spernere cespitem] *Id est, non licebat aut neglectum horrere, aut rideri eum, qui super herbam recumberet, aut dormiret. Per quod significat simplicem ac sine ambitu uitam ueteribus Romanis fuisse, nec magna cura priuatas opes curasse, dum studium omne publico ornatui impenderetur, & templis.*

PORPH. ¶ Tum spissa ramis laurea feruidos Excludet ictus] *Et laurea arbos infructuosa est, & tantũ uoluptuosis locis apta.* ¶ Non ita Romuli Præscriptum] *Præscriptum, præceptum dicitur à magistris ludi, qui scripta pueris dant, præcipiuntq; imitari.* ¶ Et intonsi Catonis] *Intonsum Catonem ait, quia ueteres propter seueritatem hirsuti erant.* ¶ Veterumq; norma] *Norma pro regula dixit.* ¶ Priuatus illis census erat breuis, Commune magnum] *Id est, familiarẽ rem angustã habebãt, rem publicã magnã.* ¶ Nulla decempedis] *Nemo, inquit, priuatã domum ædificans decempedis porticum septentrioni obiectam metabatur. Septentrioni aũt obiecta porticus æstate, delicatioribus grata est, quia solem nõ cõtingit.* ¶ Nec fortuitũ spernere cespitem leges sinebant] *Sensus & ordo est: Hic nec sinebãt leges spernere cespitẽ fortuitũ, id est, nõ licebat irridere eũ qui super stipulam recũberet, aut dormiret. Propter quod significat simplicẽ, aut sine ambitione uitã ueteribus Romanorum fuisse.*

Oppida publico Sumptu iubentes, & deorum Templa nouo decore saxo] Hoc est, opera templorum in oppidis publico sumptu iubentes ædificari. Est ergo hic figura schema quod ἓν διὰ δυοῖν dicimus, unum in duos sensus diuisit. Oppida enim & deorum templa, pro eo quod est oppidorum templa.

AD GROSPHVM.

Ode XVI. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ--
-υυ--

O Tium diuos rogat in patenti
Prænsus Aegæo, simul atra nubes
Condidit lunam, neq; certa fulgent
Sidera nautis.
Ocium bello furiosa Thrace,
Ocium Medi pharetra decori,
Grosphe non gemmis, neque purpura ue-
nale, nec auro.
Non enim gazæ, neq; consularis
Summouet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta uolantes.

ACR. ¶ *Ocium diuos rogat*] Hac Ode indicat ocium nemini non gratum esse atq; optabile, asseritq; à dijs stultè homines ocium precari, cùm ipsi sibi id præstare poßint, si cupiditatibus modus ponatur. Nullis præterea diuitijs aut præmijs emi posse. Ordo est: Grosphe simul atra nubes condidit lunam, neq; sidera fulgent certa nautis, prænsus in patenti Aegæo rogat diuos ocium, non uenale gemmis, neque auro, neque purpura. ¶ *Patenti Aegæo*] Lato mari, & ubique diffuso sine littoris alicuius aspectu. Bene prænsus tanquàm furtum nauigans faciat, insidiatus sereno. Aegæum autem mare ab Aegeo, Thesei patre dictum. ¶ *Certa sidera*] Nota, aut certe fidelia, quorum claritudo per nox sit, ut meritò eis credatur, id est, Septentrio, unde & Lucanus: Miseros fallentia nautas Sidera non sequimur, sed quæ non mergitur undis Arctos. ¶ *Ocium bello furiosa*] Optabile etiam bellicosis nationibus ocium dicit. ¶ *Pharetra decori*] Qua sagittarum usu & armorum splendore decori sunt Persæ. Ocium naturale animi affirmat bonum, quod nullis poßit diuitijs uel honorum potestate comparari. ¶ *Gazæ*] Diuitiæ, ut Troia gaza per undas. Sensus uerò est, quòd non diuitiæ homines ab inquietudine excusent, sed quies & electa mediocritas. Ordo est: Non enim gazæ neque consularis lictor summouet miseros tumultus mentis, & curas uolantes circum laqueata tecta. ¶ *Lictor*] Lictorem pro dignitate posuit & honore, quæ ocia denegat. ¶ *Miseros tumultus mentis*] Non alibi grauiores curas esse, quàm ubi maiores sunt opes demonstrat. ¶ *Circum uolantes*] Volantes curas dixit discurrentes: sicut Virgilius: Atque animum celerem nunc huc nunc diuidit illuc, In partesq; rapit uarias, perq; omnia uersat. ¶ *Laqueata tecta*] Lacunaria. Virg. Summiq; ferit laquearia tecti. Laquearia autem dicuntur opera cameræ in lacus collectæ. Virgilius: Dependent lychni laquearibus aureis.

PORPHYR. ¶ *Ocium diuos rogat*] Hac Ode Grosphum equitem Romanum alloquitur, Siciliensem, indicans nemini non ocium gratum esse atque optabile. ¶ *In patenti prænsus Aegæo*] Dicit omnes stultè à dijs ocium optare, cùm ipsi illud sibi præstare poßint, quippe cùm nullis præmijs ematur. Non enim, inquit, diuitiæ aut honor prosunt cuiquam, quô minus inquietam sollicitudinis mentem patiatur: ¶ *Et curas laqueata circum tecta uolantes*] Ostendit non alibi grauiores curas esse quam ubi maiores opes sunt.

Viui-

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leues somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas uitiosa naues
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocyor ceruis, & agente nymbos
Ocyor Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, & amara lento
Temperet risu: nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.

ACRON. ¶ Viuitur paruo bene] Paupertate sola beate approbat uiui. Lucanus: O uitæ tuta facultas pauperis angustiq; lares. ¶ Salinum] Pro quocunq; uase posuit fictili mensæ pauperis. Propriè tamen Salinum est patella, in qua dijs primitiæ cũ sale offerebãtur. ¶ Timor aut cupido] Cupido pro auaritia dictus, ut & timor pro custodia census. Iuuenalis: Misera est magni custodia cẽsus. ¶ Iaculamur] Pro appetimus, & dum breuis uita sit, maiora tentamus. ¶ Quis exul Se quoq; fugit] Quis à se quoq;, id est, à uitijs auaritiæ suæ poterit fugere, qui derelinquit patriam, diuitias autem quærit mutatione terrarum, ut est: Atq; alio patriã quæruut sub sole iacentem. ¶ Scandit æratas uitiosa naues Cura] Ostendit neq; mari neq; terra siue militia posse quenquam curas fugere suas uel peccatum. ¶ Nec turmas equitum relinquit] Non deserit relictas turmas. Relinquit enim est pro deserit. Sensus autem hic est. Si equo quis uelit curas fugere, non potest qui & ceruis & ipsis uentis sunt ueIociores. ¶ Lætus in præsens] Plus præsenti lætitia quàm spe futuri animum iuuari dicit, id est, non plus lætetur, quàm expedit. ¶ Et amara læto temperet risu] Philosophicum præceptum ad patientiam exhortans, ut aduersa leticia temperentur & non satis prosperis credatur, maxime cum uarietate uitæ, nec pro uoluntate ad omnia fœlicitas constet, nec sint aduersa continua. ¶ Abstulit clarum cita mors Achillem] Ostendit rerum humanarum duo inter se contraria, exemplo eorum, qui putati fœlices sunt. Achilles uerò uirtute præcipuus, cita morte iuuenis perijt. ¶ Longa Tithonum minuit senectus] Tithonus maritus Auroræ tardè mortuus est, per damna deficientis ætatis. Viuendo enim in cicadam conuersus dicitur. Et ideo dicit nihil certum esse homini, dum illum cita mors punierit, alterum uerò senem consumpserit antè uita, quàm fatum. ¶ Porriget hora] Horã pro tempore posuit, id est, uariabilis fortuna prosperabitur mihi, tibi amara, id est, forsan tibi mors occurrendo me pertransibit.

PORPHYRION. ¶ Cui paternum splendet in mensa tenui Salinum] In mensa tenui, hoc est, in paupere. Salinum patella in qua primitiæ dijs cum sale dantur, sed nunc pro uasculo domestico salis dixit. Dicit autem bene uiui paupertate, quia paterna re familiari contentus uictum non abhorret. ¶ Nec leues somni timor aut cupido Sordidus aufert] Cupidinem hic non puto pro amore posuisse, sed pro cupiditate, quare miror masculino eum genere cupidinem dixisse, cum hac significatione hæc cupiditas dicatur. ¶ Terras alio calentes Sole] Sic & Virg. Atq; alio quærunt patriam sub sole iacentem. ¶ Patriæ quis exul Se quoq; fugit?] Sensus est. Qui se quoq;, id est, aut uitiũ auaritiæ suæ, aut impatientiam suã potuit fugere, qui patriam relinquit. ¶ Scandit æratas uitiosa naues cura] Per hoc ostendit neq;

dit neq; mari neq; terra posse curas suas effugere. ¶ Nec turmas equitum relinquit] Id est etiamsi equo uelis curas effugere sequentur ille te tamen, sunt enim ceruis & ipsis uentis uelociores. ¶ Laetus in praesens] Praesentibus, inquit, delectemur ac fruamur, futura nõ quaeramus. ¶ Et amara laeto Temperet risu] Amaritudinem ut ae hilaritate interposita leniat. ¶ Nihil est ab omni Parte beatum] Extrinsecus hic audiendum est, quatenus cõcessum omnibus non est, ut per omnia beati sint. ¶ Abstulit clarum cita mors Achillem, Longa Tithonum minuit senectus] Ostendit diuersitatem rerum humanarũ, duo inter se contraria posuisse, breuẽ, scilicet; Achillis uitam, et Tithoni usq; ad ultimam senectutem porrectam

ACRON. ¶ Te greges centum] Finitum pro infinito usus est, ut: Mille meae Siculis errant in montibus agnae.

¶ Bis Afro] Pro Tyrio, et inde pro Carthaginiensi.

¶ Mihi parua rura] Dicit ita plerunq; diuersa esse ingenia: ut fortunas in diuersis studijs, ut sicut alij honoribus & diuitijs clari sunt, ita hic carmine illustret mediocritatem suam. ¶ Et spiritum Graiae tenuem Camoenae] Dedit mihi tenue ingenium Graiae Musae, scilicet, ut possem lyra cantare primo à Graecis inuenta. Ordo est: Et parca non mendax dedit mihi tenuem spiritũ Graiae Camoenae, & spernere malignum uulgus. ¶ Graiae Camoenae] Id est, Graecae Camoenae: uel quia Graeci fuerũt poëtae lyrici, quos Horatius imitatus est, Alcaeus et Sappho: uel quia primi Graeci carmina inuenisse perhibentur. Camoenae uerò genitiuus est singularis. ¶ Parca nõ mendax] Immutabilis. Vult enim fataliter sibi hoc attributum ingenium.

Te greges centum, Siculaeq; circum
Mugiunt uaccae, tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis aequa, te bis Afro
Murice tinctae
Vestiunt lanae: mihi parua rura, &
Spiritum Graiae tenuem Camoenae,
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere uulgus.

PORPHYRION. ¶ Te greges, centum, Siculaeq; circum Mugiunt uaccae] Alij, inquit, diuitias insatiabili animo cupiũt, at mihi paupertatẽ cum animi aequitate opto, per quod ostendit sic ingenia diuersa esse plerunq; hominibus, ut fortunas. ¶ Te bis Afro Murice tinctae Vestiunt lanae] Afrum muricem pro Tyrio dixit, uidelicet quia Tyrij in Africam transierunt, id est, Carthaginem condiderunt. Bis tinctam autem lanam, dibapham purpuram dicit, quam scimus esse preciosissimam. ¶ Et spiritum Graiae tenuem Camoenae, parca non mendax dedit] Spiritum tenuem, id est, subtilem accipe. Camoenae autem Graiae ideò dixit, quòd haec carmina ad imitationem Graecorum scribat. Graiae genitiuus singularis est.

AD MECOENATEM AEGROTVM.

Ode XVII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--U---UU-U-
--U---UU-UU
--U---U-U
-UU-UU-U-U

ACRON. ¶ Cur me querelis exanimas tuis] Mecoenatem aegrum uelut assidens alloquitur, querentem de periculo suo, &

CVr me querelis exanimas tuis?
Nec dijs amicum est, nec mihi te prius
Obire, Mecoenas, mearum
Grande decus, columenq; rerum.

suos, & pro præsenti statu optantem mortem: pro cuius affectu uel amore dicit se ei esse nolle superstitem, sed quasi quodam sacramēto deuinctum, sociandum morte, cui fuerat uita coniūctus. Ordo est: Mecœnas grande decus, & columen mearum rerum, cur me exanimas tuis querelis? nec dijs nec mihi amicum est, te prius obire.

PORPH. ¶ *Cur me querelis exanimas tuis*] Hæc dicit Mecœnati, aßidens ægroto grauiter querenti de periculo salutis suæ, negatq; se uelle superstitem ei uiuere mutuæ charitatis pignora commendans. ¶ *Amicum*] Hic pro grato posuit.

Ah te meæ si partem animæ rapit
  Maturior uis, quid moror altera?
  Nec charus æquè, nec superstes
  Integer, ille dies utranq;
Ducet ruinam: non ego perfidum
  Dixi sacramentum; ibimus, ibimus,
  Vtcunq; præcedes, supremum
  Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
  Nec si resurgat centimanus Gigas,
  Diuellet unquam; sic potenti
  Iusticiæ placitumq; Parcis;
Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
  Formidolosus, pars uiolentior
  Natalis horæ, seu tyrannus
  Hesperiæ Capricornus undæ:

ACR. ¶ *Ah te meæ si partem animæ*] Interiectio dolentis, hoc sensu quo superius dixerat, amicorum animā in duobus corporibus constitutam. Et serues animæ dimidiū meæ: unde et unanimes dicti. Hoc autem dicit sine dubio, alteram partem non retinendam, una pereunte, hoc est, se negare superstitē. ¶ *Nec charus æquè nec superstes Integer*] Non ero, inquit, ita alteri futurus, sicut ipsi: ner integrā uitam habiturus sum parte animæ iam in illo extincta. Nec superstes, integer: qa tu es medietas meæ animæ. ¶ *Vtranq; ducet ruinā*] Id est, unius casu dicit ambos perituros. ¶ *Non ego perfidū*] Falsum, tanq̄ non perfidum de ea re interposuerit iusiurandū, ne ei superuiueret. Ordo est: Ego nō dixi perfidū, ibimus, parati carpere supremū iter, utcunq; præcedes. ¶ *Vtcunq; præcedas*] Seu ætate seu sorte præcederet, in supremo mortis die comitari se asserit Mecœnatem. ¶ *Me nec Chimæræ*] Nullorū obiectione monstrorū societatem disiungi posse, quæ nec mortis terrore separetur. ¶ *Centimanus Gigas*] Briareus, de quo Virg. Qualis centū cui brachia dicūt, Centenasq; manus.

¶ *Sic potenti iustitiæ, placitumq; Parcis*] Ac si diceret, fataliter habeo, ut diuellià te non poßim. ¶ *Seu Libra*] Ordo est utrunq; nostrū astrum cōsentit incredibili modo, seu aspicit me Libra, seu formidolosus Scorpius, pars uiolentior horæ natalis, seu aspicit me Capricornus tyrannus Hesperiæ undæ. Per geniture cōmemorationem, horoscopos suos similes esse, et in se asserit conuenire, in quibus uitæ finis apparet. Vnde dicit q̄ tempore uno, ille ægritudine, hic casu arboris, periclitatus sit. ¶ *Formidolosus*] Timēdus, q̄ naturaliter formidandus sit, ut Sallustius: Etiam tum potentia Cn. Pompei formidolosa erat. ¶ *Violentior*] Præ omnibus iniquior natalis horæ. Infestus enim fertur Scorpius genituræ iuxta Mathesim. Tractat genituras amborū, dicens se seu horoscopū, id est, horā in qua natus est in Libræ habere, seu in Scorpiōe, q̄ iuxta Librā est, cōtrarius illi Satur. erat: seu in Capricorno horā habuit, initialis diameter ei erat hic quadratus, sicut et Mecœnati, quē Iupiter illic positus tēperauit. ¶ *Horæ*] Datiuus casus est. ¶ *Seu tyrannus Hesperiæ Capricornus unde*] Capricornū tyrannū dixit, ideo quia hyemale signū est. oritur enim XVI. Cal. Ianuarij, & occidit XVII. Cal. Februarij, & dum Sol in Capricornū uenerit, tunc generat tēpestates maxime in Italia. Aut ideo posuit Hesperiæ undæ, quia uoluit intelligi occasum signi huius magis sæuire tēpestatibus, quā ortū.

ut per Hesperiam undam occiduam partem Oceani, & ex eo occasum eius uoluisset intelligi.

PORPH. ¶ Ab te meæ si partem animæ] Sensus conceptus est ex illa amicitiæ definitione quæ dicit: Amicitiam animã unam esse in duobus corporibus. Ergo aut si te uis fatalis sustulerit amicum. qui pars es altera animæ meæ, partem quæ apud me est non retinebo. Quod significat non se ei superuicturum. ¶ Nec charus æque nec superstes Integer] Nec charus inquit, alij futurus sum sicuti tibi, nec integram uitam habiturus, parte, scilicet, animæ meæ in te extincta. ¶ Non ego perfidũ Dixi sacramentum] Id est, non perfidum iusiurandũ de hac re à me interpositum. ¶ Vtranq; ducet ruinam] Id est, utrunq; nostrum absumet. ¶ Supremum iter] Supremũ iter illud dicit, quo quasi ad inferos itur. ¶ Nec si resurgat centimanus Gigas Diuellet unquam] A te, scilicet, à proposito de quo nunc apud te loquor, & ante iuraui. ¶ Seu Libra seu me Scorpius aspicit] Sensus est, in quocunq; signo horoscopũ natiuitatis meæ constitutũ habeo, hoc intelligo tuo horoscopo conuenire, ac per hoc unam genesim nos morũ æquitate habere. ¶ Seu tyrannus Hesperiæ Capricornus undæ] Tyrannũ nũc ideò dixit hũc, q. hiemale signũ. Oritur XVI. Cal. Ianuarij, occidit aũt XVIII. Cal. Feb. quod tẽpus in undas quasi dominatur, id est sæuit: Hesperiæ aũt undæ, quare? nisi forte uult intelligi occasum signi huius magis sæuire tempestatibus quam ortum, ut per Hesperiam undam, occiduam partem Oceani, & ex ea occasum signi huius intelligamus.

Vtrunq; nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, uolucrisq; fati
Tardauit alas, cùm populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra leuasset, Mercurialium
Custos uirorum. reddere uictimas,
Aedemq; uotiuam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

ACRON. ¶ Te Iouis impio Saturno refulgẽs Eripuit] Mortem dicit submouisse Iouis beneficam stellam, maleficam respicientem Saturni. Ordo est Te eripuit tutela Iouis, refulgens impio Saturno, & tardauit alas uolucris fati, cùm frequens populus ter crepuit lætum sonum. In theatris ostendit populum pro gratia plausum dedisse. ¶ Cum populus frequens] Ostendit populum per gratiã Mecœnatis comperto quod euasisset ægritudinis periculũ, in theatro congratulantem saluti eius absenti, & adhuc inualido plausum dedisse. ¶ Me truncus illapsus cerebro] Ad illud retulit, quod dixerat utriusq; astrum certa ratione coniunctum. ¶ Faunus] Deus agrestium & siluarum. ¶ Mercurialium] Doctorum, qui in tutela Mercurij sunt. Mercurius enim deus, facundiæ dictus est.

¶ Aedemq; uotiuam memento] Vt memor sit uoti soluendi hortatur, quia ædem si euasisset Saluti promiserat. ¶ Nos humilem feriemus agnam] Non humilem agnam sed humilium oblationi aptam. Mecœnatis enim uelut potentis uotum fuerat.

PORPHYRION. ¶ Te Iouis impio Tutela Saturno refulgens Eripuit] Aiunt Saturni stellam infestam esse hominibus, Iouis autem econtrario saluberrimã. Saturni pericula afferre, eaq; tamen euinci superfulgente Iouis stella. Per hæc significat periculo aduersæ ualetudinis nuper Mecœnatem liberatum, cui ob hanc gratulationem populus in theatro plausum edidit, eodemq; similiter tempore & se periclitatum repentino arboris ictu, de quo supra locutus. Ita autem idem attulit, ut illud probaret, quod supra dixit, Vtrunq; nostrum incredibili modo Consentit astrum.

AD AVARVM.

Ode XVIII. Dicolos, Distrophos, Primus uersus est Hipponactius trochaicus dimeter catalectus, constans è trocheis tribus, et syllaba una, hoc modo:

None -v bur neq -v aure -v umv. Secundus uersus est Archilochius Iambicus, trimeter catalectus, constans è quinq; Iambis, et syllaba, recepto tamen in locis imparibus spondeo hoc modo: Mea v - reni v - det in v - domo v - lacu v - nar v

-v -v -vv

v-v-v-v-v-v

NOn ebur, neq; aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas, ultima recisas
Africa, neq; Attali
Ignotus hæres regiam occupaui.
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ:
At fides, & ingeni
Benigna uena est, pauperemq; diues
Me petit. nihil supra
Deos lacesso, nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.

ACRON. ¶ *Non ebur neq; aureum*] Metrum Hipponactium, & primus uersus est trochaicus dimeter catalectus una enim syllaba deest, ut sit plenus dimeter. Scāditur enim ita: Non e, bur ne, qu' aure, um. Secūdus iambicus trimeter catalectus. Scanditur ita: Mea, reni, det in, domo, lacu, nar. Appellatur autem hoc metrum aliter Euripideum, non quod ipse sit inuētor eius, sed quod frequenter eo sit usus. Trochaicum autem metrum recipit pedes imparibus locis trochæum, tribrachum, & interdum dactylum: in paribus autem trochæum, tribrachum, dactylum, spondeum, anapæstum, habet pentemimerim et heptemimerim. De continentia scribit, & paupertatem suam omnibus diuitijs præfert, cum pan eos qui obliti breuis uitæ, cupiditatibus & diuitijs student. ¶ *Non ebur*] Ebur pro deriuatiuo ut sit eburneū. Ordo est. Non renidet in domo mea eburneum neq; aureū lacunar. ¶ *Hymettiæ*] Id est, de Hymetto monte marmora excisa, quæ Thebaica dicuntur. ¶ *Neq; Attali Ignotus hæres*] Ostendere uult Romanos nō iure factos Attali hæredes. ¶ *Clientæ*] Familiares, uicinæ. Ostēdit uotum clientum, quorum uxores, cum nobilibus togæ prætextæ fiunt ad spem magistratuū gerendorum purpuras carpentes, iuuant matronas. Vnde dicit; Dum sibi ista desunt, fide se et ingenio diuitem. ¶ *Nec potentem amicum*] Mecœnatē significat à quo se dicit maiora non quærere, dum beatum se factum fatetur, fundo ab eo in Sabinis accepto.

POR. ¶ *Non ebur*] Hæc Ode in continentia scribitur per quam paupertatem suā omnibus diuitijs præfert. ¶ *Trabes Hymettiæ*] Marmor Achaicū, dicit quod ceditur in Hymetto monte Atticæ regionis, ¶ *Renidet*] Fulget significat. ¶ *Vltima recisas Africa*] In Numida, quæ est Africæ pars interior. ¶ *Neq; Attali Ignotus hæres regiā occupaui*] Attalus rex Asiæ, Pergami regnauit, cuius hæreditatē Po. Rom. cepit. Dicēdo aūt hæres occupaui, sibi suspitionē dat, quasi existimans hæreditatem uindicasse. ¶ *Laconicas mihi Trahunt honestæ purpuras clientæ*] Hoc illo pertinet, quòd prætextas togas cum sibi nobiles conficiunt, ad spem magistratuum agendorum, uotum sit uxoribus clientum ad matronam conficientem conuenire, & purpuram causa ipsius carpere. ¶ *At fides & ingeni Benigna uena est*] Hic locus similis est illi Virgiliano. Si non ingentem foribus domus alta superbis, Mane salutantum totis uomit ædibus undam. ¶ *Pauperemq; diues Me petit*] Hoc est gratis me petit.

¶ *Nihil supra deos lacesso*] *Nihil, inquit, amplius deos: nec amplius Mecœnatem opto, qui me satis beatum fecit donando me uno fundo Sabino, qua possessione contentus satis beatum me iudico.*

Truditur dies die,
  Nouæq; pergunt interire Lunæ:
Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus: & sepulchri
Immemor, struis domos,
  Marisq; Baijs obstrepentis urges
Summouere littora,
  Parum locuples continente ripa:
Quid? quod usq; proximos
  Reuellis agri terminos, & ultra
Limites clientium
  Salis auarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
  Et uxor, & uir, sordidosq; natos:
Nulla certior tamen
  Rapacis Orci fide destinata
Aula diuitem manet
  Herum. quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,

ACRON. ¶ *Truditur dies die*] *Tanquam parum esset, quod dixerat diem die excludi addidit integri menses transiliunt. nam per nouas lunas recursus mensiū intelligimus.* ¶ *Noueq; pergunt interire lunæ*] *Desinūt decrescere, uel potius defectus pati.* ¶ *Tu secanda marmora locas*] *Ordo est: Tu parū locuples continēte ripa, & immemor sepulchri, locas secanda marmora sub ipsum funus, & struis domos, & urges summouere Bayis littora obstrepentis maris.* ¶ *Summouere littora*] *Effusionem diuitū culpat, ut Sallustius: Qui diuitias suas profundunt in extruendo mari, & montib. coæquandis.*

¶ *Parum locuples*] *Minus diues, nisi etiam alienum inuadas elementum.* ¶ *Pellitur paternos*] *Ordo est: Pellitur & uir, & uxor, ferens in sinu paternos deos.* ¶ *Sordidoq; natos*] *Acerbitatem facti euidenter expreßit, dum homines pauperes ac religiosos sedibus suis uiolenter expulsos, sacra deorum penatum secum ferre cum discedant, & nihil amplius q̄ filios suos demonstrat, quos sordidos ad grauiorem pellentium inuidiā dixit.* ¶ *Nulla certior tamen*] *Ordo est: Nulla aula manet diuitē herum certior destinata fine rapacis Orci, id est, nulla domus expectat diuitem dominū, quæ certior sit destinata fine rapacis Orci, eaq; ui tollitur ac si diceret: Quamuis serius ocyus'ue cūcta fluant, sunt tamen quæ semper mansura referātur, ut Roma: sed nulla domus certior se credat rapiendam, & dißipandam fine rapacis Orci, quam quæ diuitem continet dominum, domo abstracta proximi.* ¶ *Aequa tellus*] *Superuacue dixit minoris fortunæ hominum fines inuadi, uel diuitiarum moles congeri, dum par sit omnib. sepulchri mensura: unde et Iuuen. Mors sola fatetur Quātula sint hominū corpuscula.*

PORPHYRION. ¶ *Truditur dies die*] *In eos inuehitur qui intelligunt tempus uitæ suæ ueirociter currere, nihilominus tamen non desinunt, ædificia domorum ingentia ac preciosa construere, cùm potius deberent, si memores mortalitatis essent, sepulchra sibi struere.*

¶ *Marisq; Bays obstrepentis urges*] *Ordo est: Littora maris obstrepentis Bays, id est, Baianis littoribus perstrepentibus. Hic autē corripit eos, qui in campania affectant molibus in mare iactis, prætoria super ædificare.* ¶ *Quid? quod usq; proximos Reuellis agri terminos*] *Accedit nunc, inquit, ad ambitionem tuam auaritiæ scelus, quòd uicinos tuos per impotentiā agris suis expellis.* ¶ *Pellitur paternos in sinu ferens deos, uxor & uir*] *Hic ipsa rei acerbitas descripta est, homines pauperes à religiosis sedibus suis pulsos, etiam sacra deorum penatum secum ferre cum discedant, nec aliud amplius, quàm filios suos, quos sordidos dicendo, grauiorem inuidiam expellentibus facit.* ¶ *Nulla certior tamen Rapacis Orci fine destinata*

bata Aula diuitem manet Herum] Licet, inquit, ô diues, habeas quod optas, scito tamen nihil tibi proprium esse magis, quàm mortem, illa enim quæ poßidentur temporalia sunt, at enim mors perpetua est.

Regumq́; pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit auro captus. hic superbum
Tantalum, atq; Tantali
Genus coërcet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atq; non uocatus audit.

ACR. ¶ *Pueris*] Pro filijs, ut: Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella. ¶ *Nec satelles Orci*] Ostendit nullis munerib. flectendos manes, ut remeare posit quilibet ab inferis. ¶ *Hic leuare functum*] Ordo est: Hic uocatus atq; non uocatus audit leuare pauperē functū laboribus. ¶ *Audit*] Bene audit, quia mors ut neceßitas est, ita est perpetua requies laborum.

POR. ¶ *Regumq́; pueris*] Pueris pro filijs positum. Regū aūt significat omnes, & diuites & pauperes pari mortalitatis conditioni subiectos esse, & idcirco non magnopere appetendos esse honores & diuitias. ¶ *Hic leuare fructum Pauperem laboribus, Vocatus, atque non uocatus audit*] Ostendere uelle uidetur quanquam mors neceßitas est, ita tamen requies perpetua laborum, fiat.

IN BACCHVM.

Ode XIX. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--u---uu-u-u
--u---uu-u-
--u---u-u
-uu-uu-u--

BAcchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem, credite posteri,
Nymphasq́; discenteis, & aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Euœ recenti mens trepidat metu:
Plenoq; Bacchi pectore turbidum
Lætatur. euœ parce liber,
Parce graui metuende thyrso.

ACRON. *Bacchum in remotis*] Hac Ode indicat à se uisum Liberum patrem, in secretis nemoribus carmina docentem, & quasi perturbatus his uisis exclamat Euœ, uelut præsentiā numinis sentiens. Ordo est: Vidi Bacchum docentem carmina in remotis rupibus, et uidi Nymphas discentes, & acutas aures capripedum Satyrorum. ¶ *Capripedum Satyrorum*] Panas dixit caprarum pedes habentes. ¶ *Acutas*] Et ad audiendum, & ad ipsarum aurium figuram. ¶ *Credite posteri*] Id est, etiam uos credite, qui uenturi estis talia dicenti.

¶ *Nymphas*] Musas, nam quidam uolunt ipsum esse Solē, ipsum Apollinē, ipsum Dionysium. Nam ut illi nouem sacratæ sunt Musæ, ita Soli nouē circuli, et Dionysio similiter chorus Baccharum. Modo tamen pro Musis Nymphas inducit carmina audientes. Vir. Similiter Nymphas pro Musis, Nymphæ noster amor Libethrides, aut mihi carmen, Quale meo Codro, concedite: ¶ *Turbidum*] Turbida mens lætatur. ¶ *Parce graui metuende thyrso*] Fronde. Vt ueluti turbatam ostenderet mentem, puto sibi infesto thyrso Deum imminere. Graui autem dixit pernicioso. ut ipse superius: Grauesq; Principum amicitias.

PORPHYRION. ¶ *Bacchū in remotis rupibus*] Hac ode indicat à se uisum Liberū patrē nemoribus, carmina docentem, & quasi perturbatus ijs quæ audierat exclamat, euœ.

¶ *Aures Capripedum Satyrorum acutas*] Acutas Satyrorū aures, non ad audiendū tantū referen-

referendas dixit, sed etiam ad figuram eorum. nam sic uidemus Satyros fingi oblongas aures acutasq; habentes. ¶ Laetatur euoe] Metuit, trepidat, sacra sagitta se perturbatū significat. & mira energia totus hic locus explicatur. Et est bonus sensus, uiso enim Deo quis nō perturbetur, licet gaudeat. & bene repetitum Euoe, quasi incitamento mentis ad hanc exclamationem instigante. ¶ Parce graui metuende Thyrso] Bene haec dicuntur ab eo q per ipsam mētis perturbationem putet sibi infesto thyrso deum imminere.

Fas peruicaces est mihi Thyadas,
Viniq; fontem, lactis & uberes
Cantare riuos, atq; truncis
Lapsa cauis iterare mella:
Fas & beatae coniugis additum
Stellis honorem; tectaq; Penthei
Disiecta non leui ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uuidus in iugis
Nodo coerces uiperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu cùm parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhaetum retorsisti leonis
Vnguibus, horribiliq; mala.

ACR. ¶ Fas] Non significat nunc licet, sed possibile est. Vult enim probare se deo non indignū esse mysteriisq; eius, cū quae ad sacra pertinēt sufficiat cantandis. ¶ Peruicaces] Proteruas: uagantes propter Bacchantiū discursus, & saltatus. ¶ Thyadas] Bacchas dixit à sacrificio, uelut Theadas Θεὸν graeci Deū, ita & sacrificiū uocauere. ¶ Atq; trūcis lapsa cauis iterare mella] Iterare, id est, ex integro cantare, & repetere: Virg. Et durae quercus sudabunt roscida mella. Ideo autem sacra cōmemorauit poëta, quia in spelcis Dionysio, uino, melle, & lacte sacrificabatur. ¶ Beatae coniugis additum stellis honorē] Ariadnen, in honorē Dionysij, cōmemorat inter sidera collocatā, quae corona dicitur, data ardens à Vulcano. ut. Gnosiaq; ardentis decedat stella coronae. ¶ Tectaq; Penthei disiecta] In quib. Pentheus captiuū, Liberū patrem uinctū recluserat, ob quam causam Baccharum furore discerptus est: uel certe notatur fabula eius, & Agaues matris. ¶ Thraces & exitiū Lycurgi] Lycurgus Legumlator cum uideret per uini temulentiā in mores multa cōmitti, abscidi iussit uineta, propter hoc iracundia Dionysij per furorem crura sua amputauit: & ideo ad laudem numinis posuit, sumptū de inimico suppliciū. ¶ Tu flectis] Domas siue superas, tanquā eorum cursus declinās: aut quia gentes multas subegit, & per amnes uoluit intelligi terras: aut flectis per gyros, quia et Dionysius Nili fontē, sicut Hercules quaesiuit aut quia muneri eius immiscentur aquae, & ad suauiorē usum flectitur. ¶ Mare barbarum] Indicū, quia Indos Dionysius superauit. Barbarum aūt pro saeuo ac uiolento propter subitas tēpestates. ¶ Separatis] Secretis ac remotis. ¶ Vuidus] Vino madidus. ¶ Bistonidū] Bistonides Thraces sunt mulieres, quae in liberi patris sacris Bacchari consueuerunt, angues gestantes in capite. ¶ Sine fraude] Sine cōpositione, qua comi nō poterāt, utpote uiperini.

¶ Rhaetū retorsti] Rhaetum enim Gigantē in leonē cōuersus occiderat Dionysius. ¶ Horribiliq; mala] Maxilla metuendus, ut Virg. Et malae texere lupi cum dentibus albis. ¶ Insons Cerberus] Non semper, sed tunc insons, cum nocere non potuit.

POR. ¶ Fas peruicaces est mihi Thyadas] Fas est, nūc nō significat licet, sed est possibile. Vult enim probare se Deo nō indignum esse & mysteriis eius, cū sufficiat cantandis his, quae ad sacra eius pertineāt. ¶ Iterare] Ex integro cantare ac repetere fas est. ¶ Additum stellis honorē] Ariadnes coronā significat, quā Liber inter sidera collocauit. ¶ Tectaq; Penthei] Pēnthcum uinctum recluserat, qui ob hāc causam fulmine ictus est.

¶ Exitium

¶ Exitium Lycurgi] Hic quod uites excidisset furore sibi à Libero iniecto, crura sibi falce amputauit. ¶ Tu flectis amnes] Pro eo quod est, domas. Flectis autem positum est, tanquã decursus eorum declinet, quò uelit. An quia multas terras subegit. An uerò quia uino aquæ miscentur, & in suauiorem usum flectuntur. ¶ Tu mare barbarum] Pro sæuo ac uiolento propter subiectas tempestates dixit. Flectis autem ex superiore hic quoq; subaudiendum. ¶ Vuidus in iugis] Madidus, scilicet, propter uinum. ¶ Nodo coërces uiperino] Bistonides Thraces sunt, quæ cum in sacris Liberi patris, crinibus solutis uersantur, angues & in capite & in manibus gestant. ¶ Separatis] Secretis ac remotis nunc significat. ¶ Sine fraude] Aut sine noxa, aut sine iniuria intelligẽdum. ¶ Leonis unguibus] Sic dicitur illud apud Virg. Maculis quem Thracius albis Portat equus, bicolor maculis. ¶ Sed idem pacis erat mediusq; belli] Hoc est, tam belli quam pacis potens.

Quanquam chorẽis aptior, & iocis,
Ludoq; dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras, mediusq; belli.
Te uidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes, tetigitq; crura.

ACRON. ¶ Cornu decorum] Libero cornua nonnulli aßignãt, quoniã uiolentiã proteruitatem & contumaciã consueuit augere. ¶ Et recedẽtis] Ordo est: Et tetigit pedes, & crura recedentis. ¶ Trilingui ore] Dicitur enim Dionysius & apud inferos regnasse, ut etiam ipsi, ita ut Dianæ, triplex daretur potestas.

POR. ¶ Te uidit insons cerberus] Non semper insons, sed tibi insons, id est, qui nocere non potuit ¶ Aureo Cornu decorum] Cornua Libero patri, & nonnullis alijs aßignantur, quoniã, scilicet, uiolentia proteruitatẽ, & contumaciã addere solet, quæ per cornua significatur. ¶ Leniter atterens Caudam] Suauiter, ut solent dominis canes facere blandientes.

AD MECOENATEM.

Ode XX Dicolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
-v---vv-vv
--v---v-v
-vv-vv-v-v

NOn usitata, nec tenui ferar
Penna, biformis per liquidum æthera
Vates, neq; in terris morabor
Longius, inuidiaq; maior
Vrbes relinquam. non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem uocas,
Dilecte Mecœnas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.

ACRON. ¶ Non usitata nec tenui ferar Penna] Allegoricos significat se in cygni figuram mutandum, & carmina sua totum orbem impletura, unde & se immortalem futurũ promittit. Auis enim in quam se transfigurandum dicit canora est, ut poëtæ meritò conueniat & Apollini consecrata. Non usitata autem propterea, quia non uulgaria nec communia scripsit. Ordo est: Ego biformis uates ferar per liquidum æthera, non usitata nec tenui penna.

¶ Inuidiaq; maior] Ego, qui maior sum inuidia, relinquam urbes. Inuidia enim maiorem se dicit, quia maioribus inuidetur. ¶ Non ego pauperum sanguis parentum] Id est, non

ero ignobilis, qui putor humilibus parentibus natus. ¶ Non ego quē uocas] Ordo est. Mecœnas non obibo ego, quē uocas dilecte, nec cohibebor Stygia unda. Significat carmina non obire, quæ per æternitatem ipse mereatur.

PORPHYRION. ¶ Non usitata nec tenui ferar Penna] Poëtice significat se in cygnū formam transiturū, & dulcedine cantus totum orbem impleturum. ¶ Non usitata] Hoc est, nō uulgari, nec enim uulgaria scribit. ¶ Biformis] Biformem aūt se dicit, quod & Lyrica scribat & hexametros. ¶ Non ego pauperum sanguis parentum] Hoc est, non ego ignobilis, quem putatis humilibus parentibus natum. ¶ Non ego obibo] Negat se obiturū, quod per allegoriam intelligi uult carmina sua semper floritura.

Iam iam residunt cruribus asperæ
Pelles, & album mutor in alitem
Supernè, nascunturq; leues
Per digitos, humerosq; plumæ.
Iam Dædaleo ocyor Icaro,
Visam gementis littora Bosphori,
Syrtesq; Getulas canorus
Ales, Hyperboreosq; campos.
Me Colchus, & qui dissimulat metum
Marsæ cohortis Dacus, & ultimi
Noscent Geloni, me peritus
Discet Iber, Rhodaniq; potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctusq; turpes, & querimoniæ.
Compesce clamorem, ac sepulchri
Mitte superuacuos honores.

ACRON. ¶ Iam iam residunt] Iam se dicit in formā cygni transire. ¶ Syrtesq; Getulas] Libycas. Virgilius. Nunc promitte uires, Nunc animos, quibus in Getulis Syrtibus usi. ¶ Visam gementis littora Bosphori] Toto orbe se uulgādum promittit, ut ètiam perueniat ad Barbaras nationes, nā per commèmorationem gentiū omnes terræ partes designat. ¶ Hyperboreosq; campos] Thracios. Hi ultra Aquilonis flatus, Septentrioni subiacent, ut est: Quin & Hyperboreo septem subiecta trioni Gēs effrena uirûm. ¶ Marsæ cohortis] Pro Italiæ militibus dixit, ut ostenderet solos Romanos Dacis esse terrori. ¶ Rhodaniq; potor] Hispani & Galli. ¶ Neniæ] Carmen funebre. ¶ Luctusq; turpes] Propter habitum lugentium dixit. ¶ Superuacuos honores] Superuacue enim honorari mortuos multi dixerunt: maximè Horatius qui immortalitatem se uideri uult per carmina consecutū. nam & Virg. Vano mœsti comitamur honore.

PORPHYRION. ¶ Iam iam residunt] Iam dicit se in cygnum transfigurari. ¶ Iam Dædaleo ocyor Icaro Visam gemētis littora Bosphori] Hoc significat carmina sua ad extrema usq; orbis terrarū, & ad Barbaras etiam gentes peruētura. Gementis aūt Bosphori. Hoc est per strepentis ac sonantis. ¶ Hyperboreosq; campos] Qui ultra flatus Aquilonis Septentrioni subiacent. ¶ Marsæ cohortis] Italorum militum accipe: Marsi enim Itali sunt. ¶ Inani funere neniæ] Neniæ enim sunt cantus funerum. ¶ Luctusq; turpes] Turpem autem ipsum luctum ait. Squalore lugentium. ¶ Superuacuos honores] Superuacua est enim sepultura eis qui immortalitatē uidētur per carmina consequi.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, CVM ANTIQVISSImorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, admixtis interdum C. Aemylij & Iulij Modesti scholijs. Lib. III.

DE VARIIS HVMANAE VITAE STVDIIS, ad seipsum.

Ode I. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
--v---v--
-vv-vv-v--

Odi prophanum uulgus, & arceo.
Fauete linguis carmina nō prius
Audita, Musarum sacerdos
Virginibus, puerisq; canto.
Regum timendorū in proprios
greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.

ACRON. ¶ Odi prophanū] Hæc uox in sacrificijs frequētabatur, qua significarēt, ut bona ominā haberētur. quod opportune hic poeta posuit, q sacerdotē Musarū se d clurus erat inferius, ut prædicēdo prophanos sacrorū se meminisse monstraret. Virg. Procul ô procul este prophani. Prophani, dicebantur, sacris non initiati, qui phanum intrare non poterant. Hic tamen per allegoriam prophanos imperitos dixit, qui merito doctis exosi sunt. Odi modò præsentis est temporis aliquando tamen pro præterito poni ut. ¶ Fauete linguis] Cantate mecum. Virgilius, Ore fauete omnes & cingite tempora ramis. Ore fauete, apto sermone usus est, & sacrificio, & ludis. Nam in sacris taciturnitas, in ludis necessarius fauor est. Fauet autem ore etiam quis per taciturnitatem. Horat. Fauete linguis. ¶ Carmina non prius audita] Ordo est: Ego sacerdos Musarum canto uirginibus, & pueris carmina non prius audita, à Romanis supple: quamuis Bebius Lyrica carmina ante Horatiū scripserit, ut illa non plenū, & exacte facta monstraret. ¶ Canto] Promittit se carmē prolaturū, quo teneras ætates ad uti ia instituat, quib. ad uitam beatam peruenire poßint. ¶ Regum timendorum] Ordo est: Imperiū regū timendorū est in proprios greges. Imperiū Iouis clari Giganteo triumpho, & cuncta mouentis supercilio, est in ipsos reges. Vnde & Vir. O pater ô hominum diuumq; æterna potestas. ut philosophice ostendat neminē hominū esse à metu immunem omnesq; uindictæ numinū subiacere. ¶ Cuncta supercilio mouentis] Virgil. Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.

PORPHYRION. ¶ Odi prophanum uulgus, & arceo] Indoctos detestatur. Hæc autem Ode multipliciter per uarios deducta est sensus. Prophanum uulgus allegoricos indoctos dicit. Certe prophani proprie dicuntur sacris non initiati, ergo quasi Musarum prophanos dixit. ¶ Fauete linguis] Hic mos in sacrificijs usurpatur, & significat bona omina habere, quod opportune hic poeta intulit, qui & prophanos præcedendo, & Musarum

sacerdotes

sacerdotes subijciendo, sacrorum meminerat. ¶ Virginibusq; puerisq; canto] Dicit se carmen proditurum quod teneras ætates instituat, quibus ad beatam uitam peruenire poßint.

¶ Regum timendorum in proprios greges] Ζεῦγμα est, & hic intelligendum imperium, ut ad superiorem sensum referamus, quia totum tale est. Regum timendorum in proprios greges imperium est, & per hoc ostendit neminem hominum à metu mortis immunem esse, ac per hoc, & infimos, & maximos ijsdem conditionibus subiectos esse. ¶ Carmina nõ prius audita] Romanis utiq; non prius audita, quamuis Bebius Lyrica ante Horatium scripserit, sed uidetur non illa Græcorum lege ad Lyricum characterem exacta.

Est ut & uiro uir latius ordinet
Arbusta sulcis, hic generosior
Descendat in campum petitor,
Moribus hic, meliorq; fama
Contendat; illi turba clientium
Sit maior. æqua lege necessitas
Sortitur insignes, & imos,
Omne capax mouet urna nomen.
Districtus ensis cui super impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborarunt saporem,
Non auium, citharæq; cantus
Somnium reducent. somnus agrestium
Lenis uirorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamq; ripam,
Non Zephyris agitata tempe.

ACRON. ¶ Latius ordinet Arbusta] Digerat in ordinem, uinearum satorem dicit.

¶ Hic generosior Descendat in campum] In campo enim Martio comitia erant Populi Romani & ibi descendebant, qui honorem petere uoluissent. ¶ Cõtendat] Nonnulli autem distinguunt, ut hic melior fama & moribus contendat, cum supradicto scilicet qui generosior petitor descendit in campũ. Potest autẽ & sic dici: Hic contendat, id est, uiuat melior fama & moribus, ut ostendat uarios actus hominum una necessitate perire. ¶ Necessitas] Id est, mors: & per hoc ostendit studia quidem diuersa esse hominibus & morum & bonorum gradibus, conditionem tamen mortalitatis unam esse. ¶ Omne capax mouet urna] Aut quia in urnam omnium nomina, qui honores petebant, mitti consueuerant, ut qui sorte egreßi fuissent, de ipsis iudicaretur: aut secundum opinionem illam uulgarem, qua affirmabant sorte singulos ab Orco ad mortem trahi, ut est: Et uana uersat in urna. Mouet autem est, uoluit ad sortiendum fatum. ¶ Cui super] Desuper. ut, Ligna super foco Largè reponens, & per allegoriam significat neminem delitiose & libenter uiuere sub metu. Sumpsit exemplum à Dionysio Siculorum tyranno magnæ sæuitiæ, cuius dum potentia & copiæ à Dimocle quodam philosopho laudarentur, quòd ad luxum ei cuncta suppeterent, rogato eodem philosopho ad prandium, districtum gladium super ipsum tyrannus à culmine iußit ligatum seta pendere, quo metu perculsus philosophus, regalib. & apparatis copijs uti non potuit. Tunc Dionysius timenti respondit, Hoc modo tyrannos uiuere, & inter summos apparatus imminentibus urgeri periculis. ¶ Non auium citharæq; cantus] Propter illos Siculorũ reges, qui aut pro delicijs sine auium cantu, & sine citharæ sono dormire non poterant.

¶ Somnus agrestium lenis uirorum] Lenis id est, Altus, quo rustici aut laßitudine laboris utuntur, aut animi securitate. Virg. At secura quies, & nescia fallere uita. Ordo est: Lenis somnus agrestium uirorũ non fastidit humiles domos, & umbrosam ripam, & nõ fastidit desiderantem quod satis, tempe agitata Zephyris, id est loca nemorosa & amœna ruris.

PORPHYRION. ¶ Est ut & uiro uir] Per hoc ostendit studia quidem & gradus bonorum & mores diuersa esse hominibus, conditionem tamen mortalitatis unam esse.

¶ In cam

¶In campum] Campum magistratuum petendorum locum significat. ¶Aequa lege necessitas] Necessitatem mortem dixit, quia necesse sit mori. ¶Omne capax mouet urna nomen] Hæc secundum illam opinionem uulgarem dicuntur, qua affirmatur sorte ductos ad mortem ab Orco trahi. ¶Districtus ensis cui super impia Ceruice pendet] Per allegoriam significat neminem libenter posse uiuere sub metu, & sumpsit exemplum Dimoclis, super quem Dionysius Siciliæ tyrannus seta gladium suspendit, antepositis epulis quàm amplissimis et cæteris, quæ ad uoluptatem animos aduocare possunt, per quem ostendit similiter regiam uitam splendore rerum suarum uti non posse, quia semper insidiarum metu suspecta sit. ¶Non auium citharæq; cantus Somnum reducet] Hoc ideò dixit, quoniam quidam regum Siculorum per nimias delicias ad citharæ & ad auium cantum dormiebant. ¶Somnus agrestium Lenis uirorum non humiles domos Fastidit] Ordo est: Ideò fastidit humiles domos, & ideò humilis, à non particula subdistinguendum.

Desiderantem quod satis est, neq;
. Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sæuus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis hœdi,
Non uerberatæ grandine uineæ,
Fundusq; mendax: arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Iactis in altum molibus, huc frequens
Cementa demittit redemptor
Cum famulis, dominusq; terræ
Fastidiosus. sed timor & minæ
Scandunt eodem, quo dominus, neq;
Decedit ærata triremi, &

ACR. ¶Quod satis est] Quod sufficit ad uictum cultumq; agri, nõ ad ambitum diuitiarum. Hic autem conuertenda est oratio, ut tumultuosum mare, & sæuus impetus cadentis arcturi, aut orientis hœdi, non sollicitat somnum & cætera similiter ἀντίστροφα hœdi cadentis & orientis, qui aut in ortu aut in occasu faciunt tempestates, ut: Præterea tam sunt arcturi sidera nobis, Hœdorumq; dies signandi, et lucidus anguis. & alibi: Pluuialibus hœdis. ¶Fundusq; mendax] Qui agricolæ spem, nihil ferendo, deceperit. Ordo est: Et non sollicitat illum fundus mendax, arbore culpante nunc aquas, nunc sidera torrentia, nũc agros, nunc iniquas, id est, nimias & graues hiemes. ¶Arbore] Quæ florum ubertatem non proferat, ad fructum pomorum, ut Virgilius cùm de fructifera loquitur: Quotq; in flore nouo pomis se fertilis arbos Induerat, totidem autumno matura tenebat. ¶Contracta pisces æquora sentiunt] Bene dixit pisces, non belluas, ut augeret breuitatem angustiati maris, quam exiguitas tanta sentiret. ¶Iactis in altum molibus] Verbo ipso usus est fabricãtium. Iaci enim in mare moles dicuntur, quoties excluditur aqua. ¶Cementa] Fundamenta, ubi ædificium consistit. ¶Redemptor] Fabricæ susceptor, aut certe qui redimat terras cum famulis, & easdem fastidiat maria struens. Ordo est: Frequens redemptor & dominus fastidiosus terræ, cum famulis demittit hic cementa. ¶Sed timor & minæ Scandunt eodem] Ad illa redit, quæ beatam uitam adimant, ostendens nec mari nec terra quenquàm posse auaritiæ aut animi sui uitia effugere.

PORPHYR. ¶Nec sæuus arcturi cadentis impetus, aut orientis hœdi] È contrario est antitheton, cadenti orientem opposuit. Vult autem arcturum occasu suo maiores tempestates concitare. ¶Non uerberatæ grandine uineæ, Fundusq; mendax] Per zeugma ex superiore, & hic accipiendum. Fundus autem mendax meritò dicitur, quia plerunq; cultoris sui spem fallit, non perferens ad maturitatem fructus, quos ostenderat. ¶Arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sidera, nunc hiemes iniquas. Hîc illud ostendit quod dixerat. fundusq; mendax. Plerunq; autem sterilitas arboribus euenit per nimias aquas, interdum per siccitates, aliquando per uiolentiam frigorum.

¶Contracta pisces æquora sentiunt] Transit ad eos qui per nimiam luxuriam elaborant sibi ædificia in mari ponere. ¶Sed timor & minæ Scandunt eodem, quo dominus] Redit ad illa quæ bra- tam uitam adimunt.

Post equitem sedet atra cura.
Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falernæ
Vitis, Achæmeniumq́; costum:
Cur inuidendis postibus, & nouo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur ualle permutem Sabina
Diuitias operosiores?

ACR. ¶Post equitem sedet atra cura] Id est, quocunq; ierit auarus, siue in mare, siue in aëra, siue per terrã semper sequitur illũ atra cura. ¶Quod si dolẽtẽ] Superfluum dicit ambitum fabricandi & diuitiarum appetitum, dum dolores et mœrorem auferre non possunt. ¶Nec Phrygius lapis] Synnadicus. In Synnada enim Phrygiæ ciuitate marmora ipsa cæduntur. ¶Achæmeniumq́; costum] Persicum, Achæmenij enim Persæ dicti ab Achæmene rege, unde costum uenit. ¶Inuidendis postibus] Ambitiosis ianuis, ut est: Nec uarios inhiant pulchra testudine postes. ¶Sublime] Aut altum, aut marmoribus ornatum intelligitur. ¶Moliar] Extruam, ut: Moliriq; arcem & manibus subuoluere saxa. ¶Cur ualle permutem Sabina Diuitias] Si sollicitudine carere non potest, nec commutationibus debent augeri diuitiæ. ¶Operosiores] Cum magno opere acquisitas, ac si diceret, laboriosiores.

PORPHYR. ¶Neque Decedit ærata triremi, & Post equitem sedet atra cura] Hic ostendit neq; terra neq; mari quenquam posse effugere insita animi uitia. ¶Quod si dolentem nec Phrygius lapis, Nec purpurarum sidere clarior] Sensus est: Si dolorem corporis animiq́; nulli diuitiarum apparatus excludere possunt, cur laboremus in acquirenda re? ¶Phrygius lapis] Marmor est Synnadicũ. Synnadi enim esse dicuntur Phrygiæ, iuxta quam hoc marmor cæditur. ¶Nec purpurarum sidere clarior] Non enim omnem purputam sidere clariorem intelligi uult. ¶Achæmeniumq́; costum] Odoramentum est quoddam gratissimum. Achæmenij autẽ Persæ dicuntur ab Achæmene rege, qui quondam totum orbem tenuit. ¶Cur inuidendis postibus] Id est magnificis ac nobilibus. Et nouo sublime ritu moliar atrium?] Ordo est. Ritu nouo sublime atrium cur moliar? Sublimitatem autem & ad multitudinem referre possumus & ad magnificentiam. ¶Cur ualle permutem Sabina Diuitias operosiores?] Cur, inquit, relicto Sabino agro, sub quo securam uitam ago contentus, appetam amplissimas domuum fundorumq́; possessiones, quæ mihi oneri & molestiæ sunt?

AD AMICOS.

Ode II. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υυ
--υ---υ--
-υυ-υυ-υ--

ANgustam amici pauperiem pati
Robustus acri militia puer

ACR. ¶Angustam] Hanc Oden generaliter ad amicos scribit, commonens beatiorem uitam feliciorémq; esse pauperi. Suadens, ita adolescentes institui debere, ut paupertate & exercitio ad militiam firmentur. ¶Angustam] Difficilem, arduam.

POR. ¶Angustam amici pauperiem pati] Suadet breuiorem uiam faciliorémq; esse pauperi ad beatam uitã, si ita instituatur, ut in subiectis ostendet. ¶Robustus acri militia puer] Hoc est,

cum

etiam ita robustus est, ac per hoc, cùm adolescens est. Acri autem militia aut in acri militia accipe, aut per acrem malitiam.

Condiscat, & Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamq́ sub dio, & trepidis agat
In rebus. illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta uirgo
Suspiret: eheu, ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem persequitur uirum,
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timido'ue tergo.
Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit, aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter uia:
Cœtusq́ uulgareis, & udam
Spernit humum fugiente penna.

ACR. ¶ Parthos] *Pro quibuslibet hostibus. Speciem pro genere.* ¶ Sub dio] *In campo, ut: In ripa gelidiq; sub ætheris axe.* ¶ Et trepidis] *Aut in bellis, in quibus semper trepidatur: aut in periculosis laboribus. Sic educatum, inquit, adolescentem, ita clarũ esse debere gloria bellicarum rerum: ut etiã mulieribus & puellis hostium notus sit, ipsa assiduitate bellandi.* ¶ Suspiret] *Cum illum prospexerit, timore suspiret, ne aut maritus eius, aut sponsus militem Romanum prouocans, nescius bellicæ artis intereat. Ordo est: Prospiciens illum ex hosticis mœnibus matrona bellantis tyranni, & adulta uirgo suspiret, Eheu ne regius sponsus, rudis agminum lacessat leonem asperũ tactu, quem rapit cruẽta ira per medias cædes. Seruauit metaphoram, ut qui Romanum militem leoni comparauerat, adderet impetum. Vt, Cõtra tela furit.* ¶ Mors & fugacem] *Fugacem qui fugat agentis est, & non patientis. Ostendit eos magis periclitari, qui fugiunt.* ¶ Iuuentæ] *Genitiuus est. Ab eo enim quod est iuuenta iuuentæ declinatur.* ¶ Timido'ue tergo] *Hoc est, fugientiũ, ut est: Et in tergum fugientibus ingerit hastas. Tergum aũt pro quibuscunq; membris posuit posterioribus, quæ uulnerari solent his, qui in prælio fugiunt.* ¶ Intaminatis] *Incorruptis, aut sine macula repulsæ.* ¶ Secures] *Pro fascibus posuit, aut pro potestate, ut. Sæuumq; securi Aspice Torquatum. Hic itaq; talis dum in se habet honorem, nec ex populi potestate sumit, nec ab alio dignatur accipere.* ¶ Arbitrio popularis auræ] *Populi fauore, ut Lucan. Popularibus auris impelli, plausuq; sui gaudere theatri. & Virg. Nunc quoq; iam nimium gaudens popularibus auris.* ¶ Recludens cœlum] *Aperiens etiã cœlum, ut. Ardens euexit ad æthera uirtus.* ¶ Negata uia] *Vt Virg. Insuetũ per iter.* ¶ Cœtusq; uulgares] *Vilium hominum consortia.* ¶ Spernit humũ] *Vt Virg. Terreniq; hebetant artus, & alibi. Qua me quoq; possim Tollere humo.* ¶ Virtus] *Virtutem per se clarã ornare honores, non ornari dicit ab honoribus. Repulsam uerò meruisse dicebantur, qui honorem petentes repudiati fuissent. Quod cùm euenisset Catoni uiro claro, uirtutis suæ conscius corruptum populi iudicium contempsit: & hoc tamen iuxta Stoicorum sectam, qui dicunt uirtutẽ solam sufficere ad beatam uitam. Modo uerò generaliter repulsa accipienda est uirtutem infamem ac sordidam nunquã esse posse.* ¶ Fugiente penna] *Tanquam ipsius uirtutis fama terras fugiens, cœlum petat.*

PORPHYR. ¶ Et Parthos feroces] *Parthos pro quibuslibet hostibus accipe.* ¶ Illũ ex mœnibus hosticis] *Tam clarus sit, inquit, in gloria bellicarum rerum adolescens, ut uulgo etiam mulieribus & puellis hostium notus sit, quæ utique nisi frequentes in bello non prospiciunt.* ¶ Asperum

tactu leonem] Hoc est, qui asper est, ut leo. Asperum tactu autem, qui si tactus, id est, læsus est, asperatur. ¶ Mors & fugacem persequitur uirum] Hic ostendit eos maximè periclitari, qui fugiunt. ¶ Virtus repulsæ nescia sordidæ] Hæc de Stoicorum secta sunt, qui dicunt uirtutem solam sufficere ad beatam uitam. Repulsam autem generaliter accipit pro infamia ac turpitudine. Hoc enim ait: Virtus infamis ac sordida nunquam esse potest. ¶ Nec sumit, aut ponit secures Arbitrio popularis auræ] Id est, hæc potestate propria coronatur, quia non alius illi auferre potest, quod in ipsa positum est. ¶ Negata tentat ire uia] Negata scilicet omnibus. Hic autem intelligi uult per uirtutem acquirere posse homines immortalitatem, qui mortali conditione sunt.

Est & fideli tuta silentio
Merces. uetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub isdem
Sit trabibus, fragilemq; mecum
Soluat phaselum. sæpe Diespiter
Neglectus, incesto abdidit integrum.
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

ACR. ¶ Est & fideli tuta silentio] Ostendit uirtutem etiam secreti tenacē. ¶ Vetabo] Ordo est: Vetabo sit mecum sub eisdem trabibus, & soluat mecū fragilem phaselum, qui uulgauit sacrum Cereris. Sacra Cereris mystica erāt, nec uulgari licebat propter hoc, quod occultè cōsilijs usa est, donec filiam suam reperiret. Vnde & Virgilius. Et fida silentia sacris. Et dicit se cum sacrilegio nec nauigare, nec manere uelle, ne inuoluatur illius pœna & periculis. ¶ Soluat] Soluere dixit in pelagus nauim dimittere. Soluite uela citi. ¶ Phaselum] Phaselus uelox & oblonga nauis est, ut Virg. Et circum picto uehitur sua rura phaselo. ¶ Neglectus] Id est, ad supplicium incesti, id est, noxij. ¶ integrum] Innocentem, ut. Integer uitæ scelerisq; purus. ¶ Antecedentem] Præeuntem, tanquàm raro pœna deserat scelestum, & quamuis tarde, tamen puniat meritum, nec ab eo possit euadi nec effugi. Virg. Distulit in seram commissa piacula mortem.

PORPHYR. ¶ Est & fideli tuta silentio Merces] Inter uirtutes, scilicet. ¶ Vetabo, qui Cereris sacrum Vulgarit arcanæ] Absit, inquit, ut sub eodem tecto mecum sint, & cum his nauigem, qui linguam suam usq; ad proditionem mysteriorum Cereris producūt. ¶ Raro antecedentem scelestum Deseruit pede pœna claudo] Hoc proximum est illi, quod dicitur deos iratos pedes laneos habere, quia nonnunquàm tardè ueniunt nocentibus. Secundum hæc ergo pœna pede claudo dicta est, quam raro deseruisse antecedentem scelestum ait. Significat difficile non esse persequi eum, cui ob meritum aliquod pœna debetur.

DE VIRO HONESTO.

Ode III. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--∪---∪∪-∪∪
--∪---∪∪-∪∪
--∪---∪--
-∪∪-∪∪-∪--

IVstum, & tenacem propositi uirum,
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non uultus instantis tyranni

ACR. ¶ Iustum & tenacem] In secta Stoica hoc dicitur: Iustum uirum honestiq; propositi, non terreri ciuium opinionibus uel minis, exigentium ut aliquid forte rationi contrarium fiat. Ordo est: Iustum uirum solidamente, & tenacem propositi, non quatit ardor ciuium iubentium praua. ¶ Ardor praua iubentium] Seditio iniqua sperantium. ¶ Vultus] Seueritas. ¶ Instantis tyranni] Imminentis, terrentis.

POR.

PORPH. ¶[Iustum ac tenacem propositi uirum] Non est alia haec oda, quàm superior, sed illi adhaeret. Quare falluntur, qui eas separant, quippe quae manifestè cohaereat. In secta Stoica & hoc dicitur, iustum uirum honesti propositi, non terreri ciuium opinionibus exigentium, ut aliquid contra rationem faciat.

Mente quatit solida: neq; auster
Dux inquieti turbidus Adriae,
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinae.
Hac arte Pollux, & uagus Hercules
Innixus, arceis attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibet ore nectar.
Hac te merentem Bacche pater tuae
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit.
Gratum elocuta consiliantibus
Iunone diuis. Ilion, Ilion
Fatalis, incestusq; iudex,

ACR. ¶[Mente solida] Dicit iusti & constãtis uiri solidam mentem, quae minus non quatitur tyrãni, aut certè mentẽ pro cõsilio intelligi uoluit. Vt Virg. Hic mentẽ Aeneae genitrix pulcherrima misit. Et: Quã facere id possis, nostram nũc accipe mentem. Et hoc auget per ἔκβασιν, & gradus. nam à populo ad regẽ, à rege ad elementum, ab elemento ad Deũ, à Deo ad mundũ labitur. ¶[Inquieti] Scilicet, Austro duce cuius commotione mare sequatur. Vnum pendet ab altero. ¶[Adriae] Masculini generis est. ¶[Si fractus illabatur orbis] Ad ἔμφασιν animi constantis retulit, ut Lucan. Sic cùm ruit arduus aether, Terra labat. ¶[Vagus Hercules] Qui orbem omnem perageauit, Vt Virg. Nec uerò Alcides tantum telluris obiuit. ¶[Innixus] Recũbens, incumbens. Semidei dicebantur, qui ob merita deorum adhibebantur cõuiuijs, quod Horatius modò Augusto dedit, sicut Virg. Aeolo. Tu das epulis accũbere diuûm. ¶[Purpureo] Pulchro, ut est. Roseoq; haec insuper addidit ore. ¶[Nectar] Potus numinũ. ¶[Hac te merentem] Vtcunq; ad hoc meritum peruenerit, an uirtutis uia. An merentẽ, quasi militantẽ. ¶[Collo trahẽtes] Potentiae numinis dedit, iugo feras subdere. Ideò quantũ ad mortales indociles, quãtum ad potentiam Dionysij ex more doctas. ¶[Hac] Virtute animi. Quirinum siue Romulum in honorem Augusti laudat, & ipsum ut Martis filium, Deum pro uirtute factum, Acherontẽ mortuis deputatum uitasse confirmat. Equos uerò Martis pro pugnandi insigni posuit. ¶[Consiliantibus diuis] Consiliũ habentibus dijs, de recipiendo Romulo in numerũ deorũ. ¶[Ilion Ilion] Repetitio nominis interdum iracundiã, interdum laudem significat, ut: Ah Corydon Corydon quae te dementia cepit? &: Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis. Ordo est: Fatalis & incestus iudex, & peregrina mulier uertit in puluerem Ilion, Ilion inquam damnatum mihi, & castae Mineruae, cum populo & fraudulento duce, ex quo Laomedon destituit deos pacta mercede. ¶[Fatalis] Alexander, per quem deleretur Ilion, ut. Cùm fatalis equus saltu super ardua uenit Pergama.

PORPH. ¶[Non uultus instantis tyranni Mente quatit solida] Id est, eum quem iustum & tenacem propositi ait: Ergo sensus est. Sapientem uirum non quatit, id est, non conturbat minax uultus tyranni, ideò, scilicet, quia solida mente est, id est, firma & constanti. ¶[Vagus Hercules] Vagus dictus est, quia orbem terrarum peragrauit. ¶[Arces igneas] Id est, sidereas, ac per hoc coelestes. ¶[Quos inter Augustus] Bene, quia & ipse uirtutis cultor est. ¶[Purpureo bibit ore nectar] Purpureo ore claro & splendido. ut Virg. Lumenq; iuuentae Purpureum. ¶[Hac] Virtute, scilicet. ¶[Merentem] Merentem quomodo accipimus, utrũ simpliciter dignum, an ut mereri stipendia milites dicimus? ¶[Indocili iugum collo trahentes] Alioqui indocili. Non utiq; etiã sub Libero, qui eas docuerit iugum suum trahere. ¶[Cõsiliantibus diuis] Cõsiliantibus, nunc in consilio agentibus in-

 telligendum

telligendum. Est autem sensus: Iunone elocutá quæ erat cum dijs, apud quos consilio loquebatur, gratum elocuta consiliantibus. Significat hoc, Romulum in cœlum receptum Iunone mitigatá Romanis, quibus aliquandiu propter iram, quam in Troianos habuit, irata fuit. ¶ Ilion Ilion] Hec iam Iunonis uerba sunt in consilio.

Et mulier peregrina uertit
In puluerem: ex quo destituit deos
Mercede pacta Laomedon mihi,
Castæq; damnatum Mineruæ
Cum populo, & duce fraudulento.
Iam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes, nec Priami domus
Periura, pugnaces Achiuos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisq; ductum seditionibus.
Bellum resedit protinus, & graues
Iras, & inuisum nepotem.
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, & asscribi quietis
Ordinibus patiar deorum.
Dum longus inter sæuiat Ilion,
Romamq; pontus, qualibet exules
In parte regnanto beati,
Dum Priami, Paridisq; busto

ACR. ¶ Et mulier peregrina] Peregrinam Helenã dixit ad exaggerationem, ut Virg. Fœmina qua nostris errans in finibus urbem constituit. ¶ Ex quo destituit deos] Laomedon enim pro murorum Troiæ perfectione, nõ soluerat uotum numinibus promissum, ut Virg. Nec dum Laomedonteæ sentis periuria gentis?

¶ Damnatum] Traditum et destinatum ad perdendum. Virg. Hic Iuno Scæas sæuißima portas Prima tenet. Bene autem castæ, quia incestus iudex dixerat. ¶ Lacenæ] Adulteræ Helenæ, Menelai uxoris, quam Alexander pulchritudine sua & ornatu persuasam rapuit. Virg. At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor, Ledeamq; Helenam Troianas uexit ad urbes. ¶ Famosus hospes] Infamis, qui fidem uiolauerit hospitij, hospitis coniugem rapiendo. ¶ Nec Priami domus] Domum pro genere posuit. Paris enim Priami filius fuit. Virg. Da propriam Thymbræe domum, da mœnia feßis. ¶ Hectoreis opibus] Vt: Decimum quos distulit Hector in annum. Opes aũt pro auxilijs ponuntur, tanquam sint auxilio uitæ, ut Terentius: Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. ¶ Nostrisq; dictum seditionibus bellum] Id est, quod tantum fuerat, ut deorum seditionibus, hoc est, discordijs & dissensionibus decennium traheretur. ¶ Resedit] Finitum est. Vt, Omnisq; repente resedit Flatus. ¶ Protinus] De hinc, ut Virg. Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus urbes Albanæ coluêre sacrum. ¶ Et inuisum nepotem] Odiosum sibi Romulum dixit. Nepos enim Iunonis fuit per Martem, quem Iouis & Iunonis filium Homerus affirmat. Per genus aũt Romuli Carthago deleta est. ¶ Troica] Pro Troiana, Ilia enim Troiana genere fuit, ut Virg. Donec regina sacerdos Marte grauis, geminã partu dabit Ilia prolem. ¶ Marti redonabo] Quãuis sit de Troiano genere, patri suo Romulum regnare cõcedam. ¶ Inire sedes] Aedificare, permittã inquit, uel indigetẽ fieri. ¶ Ducere] Propinare, potare, id est, deorũ cõuiuijs etiã interesse permittam. ¶ Quietis ordinibus deorũ] Philosophi enim hanc beatudinẽ dijs dederunt, qua eos ociosos esse, & nihil curare, nec alicuius rei sollicitudine teneri dicãt: semel mundo legẽ disposito, unde Virg. Scilicet is superis labor est, ea cura quietos sollicitat. ¶ Dũ longus inter sæuiat Ilion] Tolerabilius se ferre cõfirmat, ut lõgo spacio maris interiecto Romæ regnent potius Troianorum nepotes, quam ut Ilium fruatur imperio.

POR. ¶ Mihi castæq; dãnatum Mineruæ] Pro à me damnatum Ilion, scilicet, cestusq;. ¶ Iam nec Lacenæ splendet adulteræ Famosus hospes] Elegãter hæc dicuntur, quasi ostendat Iuno se ad satisfactionẽ usq; ultionẽ percepisse de Troianis. ¶ Ducere nectaris succos] Id est, aßuescere sapo-

ribus

ribus nectaris. Dum longe sit, inquit, ab Ilio Roma, in qualibet parte orbis Romani, quantum in me est, regnet. Eleganter hic peruicacia iratæ in Troianos deæ exprimitur. ¶ Regnanto] Pro regnent. secunda pro tertia personā est. ut & illud Virgilianum: Tertius Argolica galea hac contentus abito. ¶ Dum Priami, Paridisq; busto Insultet armentum] Hoc est, pascendo supergrediatur.

Insultet armentum, & catulos feræ
Cælent inultæ, stet Capitolium
Fulgens, triumphatisq; possit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda latè nomen in ultimas
Extendat oras, quâ medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Quâ tumidus rigat arua Nilus:
Aurum irrepertum, & sic melius situm
Cùm terra cælat, spernere fortior,
Quàm cogere humanos in usus
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicunq; mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis uisere gestiens,
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ, pluuijq; rores.

ACR. ¶ Insultet armentū] libere superuagetur, cōculcet, ut: Insultare solo, & gressus glomerare superbos. ¶ Inultæ] Illæsæ, securæ. Siluosis enim et desertis locis feræ catulos tutò celāt: ut: Siluas & lustra ferarū. ¶ Stet Capitoliū] Dummodò illū ruat. ¶ Triumphatisq; Medis] Species participij est, ut: Quondā regnata Lycurgo. &, Bacchatamq; iugis Naxon. &, Triūphata Corintho. &, Regnata per arua. ¶ Dare iura Medis] Medos hic pro omnibus gentibus posuit, ac si diceret per triumphū subditis hostibus leges imponat. ¶ Quā medius liquor] Gaditanū mare dicit, inde enim incipit Europa secerni à Libya. ¶ Ab Afro] Ab Africis, synecdochicos, id est, per quæ loca diuiduntur Europa & Africa, duæ partes mundi. ¶ Aurū irrepertum] Etiam Romā aurū contemnet, quod multo utilius est hominibus, cùm latet adhuc sub terra: minus enim causas auaritiæ præstat. Fortiorem ergo dicit Romā contemnendo aurum fore, quam in usus cogendo. Veteres enim Romani in hoc plurimū potuerūt, quòd amatores paupertatis diuitias posthabebāt. Vt, Paruoq; potentē Fabricium. Et, Te sulco Serrane serentem. Ordo est: Fortior spernere aurum irrepertum, & sic melius situm, cùm terra cælat, quàm cogere in usus humanos. Omne sacrum rapiente dextra. Sacra enim omnium gentium rapuere Romani, non modò aurum. Dextram autem, aut pro auaritia, aut pro bello posuit, ut Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames! Iuuen. Atque omni ex crimine lucrum Quæsitum. ¶ Terminus] Finis naturæ, quo mundi spacia terminantur, ad quem adhuc armis dicit peruenire ambitu gloriæ, siue auri cupidine. Qua parte debacchentur ignes] Κεραυνομένην dixit inhabitabilem, ut Virg. Semper sole rubens, & torrida semper ab igni est. In qua incendium ita semper est, ut furor Bacchantibus dominatur, ideoq; dicit, Debacchentur. ¶ Qua nebulæ pluuijq; rores] Septentrionalem significat cardinem, hoc est, niualem. ut item Virg. Cærulea glacie concretæ atq; imbribus atris.

PORPHYR. ¶ Et catulos feræ cælent inultæ] Peritè quasi desertam esse uelit Troiam. ¶ Horrenda latè nomen in ult.] Non perpetuo epitheto horrendam Romam dicit, sed barbaris horrendam. ¶ Quā melius liquor secernit Europen ab Afro] Gaditanum fretum significat, inde enim incipit discerni Europa à Libya. ¶ Qua tumidus rigat arua Nilus] Non semper tumidus, sed tumidus tum cùm rigat. ¶ Aurum irrepertum] Bene aurum utilius ait esse prius, quàm de metallis cum effodiatur, quoniam effossum causam præstat auaritiæ ac sceleribus. Populum autem Romanum ait constantissimum, aurum contemnere meritò, quoniam apud ueteres paupertas magis in honore erat, quàm diuitiæ. ¶ Omne sacrum rapiente dextra] Non Romanorum, scilicet, dextra, sed deorum, qui cogunt aurum in usus Romanos. Extrinsecus autem hic accipienda uox est, & ut sit, Etiam sacrum rapiente dextra.

¶ Visere gestiens] Qua uel parte debacchentur ignes. Australem cardinem significat, qui est torrentißimus.

Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pij
Rebusq́ fidentes, auitæ
Tecta uelint reparare Troiæ.
Troiæ renascens alite lugubri
Fortuna, tristi clade iterabitur,
Ducente uictrices cateruas
Coniuge me Iouis, & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Autore Phœbo: ter pereat meis
Excisus Argiuis, ter uxor
Capta uirum, puerosq́ ploret.
Non hæc iocosæ conueniet lyræ,
Quò Musa tendis? desine peruicax
Referre sermones deorum, &
Magna modis tenuare paruis.

ACR. ¶ Sed bellicosis fata Quiritibus Hac lege dico] Constituto, sancio Romanis hoc ius fatorū, ut perniciosum habeant per se reparare Troiam. ¶ Ne nimium pij] Qui uelint præstare parentibus, contra uoluntatē deorum. ¶ Tristi clade iterabitur] Hoc ideò quidam dictum uolunt quod Fimbria, legatus Cinnæ, Ilium temporibus Syllanis oppugnauerit ac diruerit, qui mox seditione militum peremptus est. Ordo est: Fortuna Troiæ renascens lugubri alite iterabitur tristi clade, me coniuge et sorore Iouis, ducente uictrices cateruas. ¶ Cōiuge & sorore] Sic Virg. Ast ego quæ diuûm incedo regina Iouisq́; Et soror, et cōiunx. ¶ Ter si resurgat murus aheneus] Hic aūt quoties reparata fuerit, diruendā dicit, ut finitū pro infinito ponat: aut tertio Troiam significat perijsse, semel ab Hercule, secundo à Græcis pro Helena, tertio à Fimbria. ¶ Ter uxor] Quidā Andromachen intelligi uolunt propter Hectorē et Astyanactem. ¶ Non hæc iocosæ conueniet lyræ] Id est, non talia conueniunt nostræ propositioni. A Iunonis uerbis in se poëta cōuertitur. ¶ Peruicax] Licentiosa, uel reprehensibilis. ¶ Modis] Modulationis metrorū.

PORPH. ¶ Troiæ renascens alite lugubri Fortuna, tristi clade iterabitur] Ordo et sensus est: Fortuna Troiæ alite lugubri, id est, malo auspicio renascenti iterata excidio cadet. Hic aūt sensus inde cōceptus est, quòd Flauius Fimbria legatus Cinnæ iliū tēporibus Syllanis oppugnauit ac diruit, quem mox seditio militū occidit. ¶ Nō hæc iocosæ cōueniet lyræ, quó Musa tendis] Nunc his uerbis poëta ad se cōuersus ait: Non se rectè facere quòd lyrico carmine, cui iocosa conueniant, seueriora loquatur. ¶ Desine peruicax] Peruicax nūc pro licẽtiore dicitur. ¶ Et magna modis tenuare paruis] Sensus est: Desine magnas res, quæ heroico magis carmini cōueniūt, extenuare humilitate lyrici carminis.

IN CALLIOPEN.

Ode IIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
--v---v--
-vv-vv-v--

DEscende cœlo, & dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu uoce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharaúe Phœbi.

ACR. ¶ Descende cœlo] Id est, desine loqui de dijs. Propterea dixit descende cœlo, tanquàm iam uelit Musam transire à uerbis Iunonis, quæ eam uelut in cœlo habuisse ostenderat. Ordo est: Tibia descende cœlo, & Calliope regina age dic longum melos. Melos autem specialiter dici uolunt cantum pastoralem, est autem indeclinabile neutri generis. ¶ Acuta] Sonora, liquida, conueniente melodijs.

PORPH. ¶Descende cœlo, dic age tibia] Inuocat Musam ut se iuuet in carminibus, sed quod ait, Descende cœlo, ad illud pertinet, quod uelit iam transire à Iunonis sermonibus, quos in cœlo habuisse eam ostenderat.

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire, & uideor pios
Errare per lucos: amœnæ,
Quos & aquæ subeunt & auræ,
Me fabulosæ Vulture in Apulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo, fatigatumq; somno,
Fronde noua puerum palumbes
Texêre: mirum quod foret omnibus,
Quicunq; celsæ nidum Acherontiæ
Saltusq; Batinos, & aruum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Vt tuto ab atris corpore uiperis
Dormirem, & ursis: ut premeret sacra
Lauroq;, collataq; myrto,

ACR. ¶Auditis] Dum ad solam Calliopen loqueretur, dixit auditis: Vos ô Calliope precor aspirare canenti, et quasi deæ præsentiã se sentire ait, tanquàm uenerit inuocata, quod appellabatur ἐνθουσιασμός. ¶An me ludit] uelut interrogans sodales suos posuit, id est, an dum spero me audiri à te, erro & non audior, id est, decipior dulci amore poëtico? Ordo est. Videor audire, & uideor errare per pios lucos, id est, uideor mihi audire, scilicet, cantus uestros. Tanquàm diceret, uerè audio cantus, & lucis intersum: aut errore mentis imaginor, quem studio concepi poëtico: aut certè per amœnos lucos Elysij uerè uideo Musas errare. ¶Vulture] Vultur mons Apuliæ. Fabulosam uerò nutricem appellauit, quòd hæ ferè alumnis suis narrare fabulas solent. Ordo est: Me puerum fatigatum somno & ludo, texêre palumbes noua fronde, in Vulture Apulo, extra limen fabulosæ Apuliæ, meæ nutricis. Prouinciæ nomen posuit pro nutricis, quia inde Horatius fuit. ¶Fronde noua] Viridi: non antiqua, nec arida, quæ odore & umbra somnos nutriret. Sic Virgilius: Floribus & dulci aspirans cõplectitur umbra. ¶Acherontiæ] Acherontia ciuitas est Apuliæ contermina Lucaniæ, quam ob hoc nidum appellauit, quia parua est, & in montis constituta summitate, sicut nidi auium in summis arboribus.

¶Saltusq; Batinos] Batina ciuitas est Apuliæ, contermina Venusinæ ciuitati. Huius territorium pascuis amœnatur, cui campi subiecti siue uicini sunt, qui Matini appellantur nunc abusiue. ¶Humilis Ferenti] Ferentum oppidum est Apuliæ, Venusinæ ciuitati uicinum, quod humile appellauit, quia in ualle situm est, sed nunc sine habitatore est. ¶Premeret] Tegeret, defensaret. ¶Sacra lauro, collataq; myrto] Laurum sacram ait non propter solum Apollinem, sed etiam propter se, eo quòd paruus extra limen Apuliæ expositus, lauro & myrto columbis deferentibus tectus sit, in omen futuri poëtæ. Laurus enim dicata Apollini est, & myrtus Veneri, quæ lyræ erat & luxurioso futura, dum lyrico carmine res Venereas describeret.

POR. ¶Auditis] Hic distinguendum & pronunciandum interrogatiua figura. Dicit autem audire se uocẽ Musæ cantus, aut nunquid hoc imaginor errore mentis, quẽ nimio poëticæ studio concepi. ¶Audire & uideor pios] Hic pios dixit pro dijs, & hoc pro Musis dictum est. ¶Me fabulosæ Vulturæ in Apulo, Nutricis extra limẽ Apuliæ] Vultur mons in Apulia, ubi dicit se poëta educatũ, à nutrice quam fabulosam appellauit, quòd nutrices alumnis suis ferè fabulas narrare soleant. ¶Ludo fatigatum] Ordo est: Me puerum fatigatum ludo & somno, texêre palumbes noua fronde in Vulture Apulo extra limen Apuliæ fabulosæ nutricis: prouinciæ nomen pro nutrice posuit. ¶Quicunque celsæ nidum Acherontiæ] Acherontia oppidum est Lucaniæ, quam nidum appellat, quòd parua est, & in summo monte constituta, sicut nidi auium in summis arboribus solent esse. ¶Saltusq; Batinos] Batina oppidum est in Apulia. ¶Et aruum Pingue tenent humilis Ferenti] Ferentum oppidum est & ipsum in Lucania, quod ideò humile appellauit, quod in ualle est positum.

¶Vt

¶Vt premeret sacra Lauroq;,collataq; myrto] Sacram laurum non ideò tantum dixit,quòd sit in tutela Apollinis,sed etiam quòd uelit se diuinitus ea coopertum à columbis intelligi.

Non sine dijs animosus infans.
Vester Camœnæ,uester,in arduos
Tollor Sabinos,seu mihi frigidum
Preneste,seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ,
Vestis amicum fontibus,& choris,
Non me Philippis uersa acies retro,
Deuota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.
Vtcunq; mecum uos eritis,libens
Insanientem nauita Bosphorum
Tentabo,& arentes arenas
Littoris Assyrij uiator.
Visam Britanos,hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.

ACR. ¶Non sine dijs animosus] Impauidus,ut: Animosum pectus,honesti Spadices. Ordo est: Camœnæ, ego infans animosus,non sine dijs,uester,tollor in arduos Sabinos &c. Prodigiũ autem fauore diuinitatis & securitatis suæ fuisse confirmat, tanquàm si numẽ sibi inesse uelit intelligi. Vbicũq; sum,inquit uester sum,ô Musæ,cuius infantiam uos custodisse manifestũ est, significans quòd ubiq; nihil aliud, q̃ studia,scribendo carmina, Musarũ colat,ut est: Me uerò primũ dulces ante omnia Musæ, Quarũ sacra fero,ingenti perculsus amore,Accipiant. ¶Supinũ] Montuosum,ut: Collesq; supinos. Situm autem ciuitatis descripsit,quia in ascensu montis est constituta. ¶Seu liquidæ] Aut in aquas constitutæ,aut deliciosæ,siue puri aeris. ¶Vestris amicum fontibus] Ordo est: Me amicum uestris fontibus & choris, non extinxit Philippis acies, uersa retro: non deuota arbor, nec Palinurus Sicula unda Philippis enim à Bruto & à Cassio dimicatum est, in quorum parte Horatius fuit.

¶Palinurus] Promontorium est Siciliæ.non à Palinuro Aeneæ gubernatore dictum,sed ab Hannibale,ubi redeuntem se Horatius de Macedonia periclitatum dixit, quia est & nauibus periculosus locus. ¶Vtcunque] Vbicunque. Sæpe enim ueteres ut, pro ubi ponebant, ut Virgilius: Cæsis ut forte iuuencis. ¶Nauita] Nusquam hic pro nauigante posuit. ¶Bosphorum] Mare, sic à natatu bouis dictum. ¶Et arentes harenas] Calentes. In Assyria enim regione Persarum, uehementior est Sol,ubi & Antonius dum ad Cleopatram uult reuerti,morbo exercitum perdidit. ¶Littoris Assyrij uiator] Ordo est. Et ego uiator libens uisam arentes arenas Assyrij littoris, & Britanos feros hospitibus,& Concanum lætum equino sanguine. Littus etiam camporum extremitatem ueteres dicebant. Virgilius: Iacet ingens littore truncus,&: Cui littus arandum,Cuiq; loci leges dedimus.

¶Feros] Inhospitales,Britani enim immolare hospites dicebantur. ¶Et lætum equino sanguine Concanum] Concani gens Hispaniæ dicebãtur,uel ut quidam uolunt,Thraciæ quibus dum uinum deesset, lacte & sanguine utebantur, de quibus ait Virgilius: Et lac concœptum cum sanguine potat equino. ¶Visam] In omnibus subaudiendum est,utcunq; mecum eritis. ¶Pharetratos Gelonos] Geloni gens Scythiæ sagittis potens. Virgilius: Et gens illa quidem sumptis haud tarda pharetris. ¶Inuiolatus] Intactus Musarũ tuitione. ¶Amnem] Tanaim,aut istrũ.de quo Virgilius, Quà Scythicæ gentes,Mæotieaq; unda,Turbidus & torquens flauentes Ister arenas.

PORPH. ¶Non sine dijs animosus infans] Ideò quia solitudinẽ nemoris non expauerat, cùm esset & solus & infans,quod ipsum prodigiũ dicit diuinitatis cuiusdam,quam in se esse intelligi uult. ¶Vester Camœnæ,uester in arduos Tollor Sabinos] Vbicũq;,inquit,sum,uester sum ô Musæ,cuius infantiã manifestũ est uos custodisse. Per hoc aũt significat se ubicunq; fuerit,nihil aliud q̃ studia Musica colere. ¶Seu Tibur supinũ,Seu placidæ placuere Baiæ] Supinum,inquit,Tibur,ad situm eius

montis

montis aspiciens, nam in latere montis constitutum est. ¶Vestris amicum fontibus & choris] Sub Bruto se militasse Horatius sæpe ostendit, et periclitatū cum ab Augusto partes eius fusæ sunt. Quod periculum nunc ait præsidio Musarum se euasisse. ¶Deuota non extinxit arbos] Deuota, nūc cutanda, ac per hoc execrabilis & detestabilis. ¶Nec Sicula Palinurus unda] Ostendit se etiā in mari circa Palinurum promontorium periclitatum. ¶Vtcunq; mecum uos eritis] Vtcunq; pro ubicunq; accipe. Vt enim ueteres nonnunquam pro tali particula ponebant. ut Virg. in quinto: Cæsis ut forte iuuencis. pro ubi cæsis. & Ouidius: Quaq; fuit tellus illic & pontus & aër. ¶Nauita] Id est, nauigans. ¶Et letum equino sanguine Concanum] Conçani Hispaniæ gens, uel ut alij dicunt Scythiæ, quos ostendit equino uesci sanguine: de qua Virg. sic ait: Et lac concretum cum sanguine potat equino. ¶Et Scythicum inuiolatus amnem] Scythicum amnem Tanain significare uidetur. Inuiolatus autem ad superiores sensus per zeugma referendum.

Vos Cæsarem altum militia, simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene consilium & datis, & dato
Gaudetis almæ: scimus ut impios
Titanas, immanemq; turmam;
Fulmine sustulerit caduco:
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaq; tristia:
Diuosq;, mortalesq; turmas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Ioui
Fidens, iuuentus horrida, brachijs,

ACR. ¶Vos Cæsarē altum militia] Magnum, fortem, siue triumpho sublimem. Ordo est: Vos recreatis Pierio antro Cæsarem, altum militia, quærentem finire labores, simul abdidit oppidis fessas cohortes. Fessas, hic non lassas, sed à labore quiescentes. Ad hiemandum enim de castris in oppida ducebatur exercitus. ¶Abdidit] Interius recondidit. ¶Finire quærentem labores] Necessitates bellorū ad præsens releuare. ¶Pierio antro] Musico secreto, ut ostenderet Cæsarem poëticæ quoq; artis studiosum. ¶Vos lene consilium datis] Per musas, id est, per studia literarum, intelligi uult mentem sapientia roborari. Lene enim cōsilium sapientium, ad philosophiæ moderationē dicit. ¶Scimus ut impio, Titanas] Ordo est: Scimus ut sustulerit impios Titanas caduco fulmine, & immanem turbam, unus, qui temperat inertem terram, & uentosum mare, & qui æquo imperio regit tristia regna, & urbes, & diuos, & mortales turbas. ¶Titanas] Hic per Titanas ostendit uires sine prudentia non solum uanas esse, sed etiam aduersas sibi. Vnde & Gigantum posuit exemplum, qui irrationabili furore aduersus deos arma sustulerunt. ¶Inertem] Aut quæ eos genuerit, qui uicti sunt, aut quæ iacet semper nec agitatur, aut fertur motu, ut alia elementa, ut Virgilius: Despiciens mare ueliuolum, terrasq; iacentes. ¶Tristia] De statu suo semper sollicita. ¶Magnum illa terrorem intulerat Ioui] Ordo est: illa horrida iuuentus, fidens brachijs. & fratres tendentes imposuisse Pelion Olympo, intulerant magnum terrorem Ioui. Melius intelligitur horrida iuuentus, quàm horrida brachijs, ut. Hic & Aloidas geminos, immania uidi Corpora. Aut brachia pro uiribus accipienda sunt.

POR. ¶Vos Cæsarem altum militia, simul Fessas cohortes abdidit oppidis] Etiam Cæsarem altum, inquit, uos recreatis cum in hibernis constituit exercitum, per quod etiam Cæsarem studiosum fuisse poeticæ ostendit. ¶Vos lene consilium & datis, & dato Gaudetis almæ] Per Musas, id est, per studium literarum ad sapientiam corroborari mentem intelligi uult. Lene enim consilium, sapientiam dicit. ¶Scimus ut impios Titanas, immanemq; turbam] Hac parte quasi ostendit, uires sine prudentia non tantum uanas esse, uerumetiam sibi aduersarias. Per quod probat istud, quod suprà dixerat; Vos lene consilium datis, & dato gaudetis. ¶Fidens, iuuentus horrida, brachijs] Ordo est. Fi-

est: Fidēs brachijs iuuentus horrida. Melius enim intelligitur horrida iuuētus quàm horrida brachijs.

Fratresq; tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Tiphoeus, & ualidus Minas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, euulsisq; truncis
Enceladus iaculator audax:
Contra sonantem Palladis Aegida
Possent ruentes: hinc auidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Iuno, &
Nunquam humeris positurus arcum.
Qui rore puro Castaliæ lauit
Crines solutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemq; siluam,
Delius, & Patareus Apollo.
Vis consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius, ijdem odere uires
Omne nefas animo mouentes.
Testis mearum centimanus gigas
Sententiarum notus, & integræ
Tenator Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris terra dolet suis,

ACR. ¶ *Tendentes*] *Contendentes montibus montes imponere, ut Virgilius: Ter sunt conati imponere Pelio Ossam, Scilicet, atq; Ossæ frōdosum inuoluere Olympum.* ¶ *Tiphæus & ualidus Minas*] *Nomina gigantum recenset.* ¶ *Minaci*] *Sublimi, eminenti, ut: Mediæq; minans illabitur urbi.* ¶ *Euulsisq; truncis*] *Tantæ enim erat uirtutis, ut truncos arborum iaceret in hostes.* ¶ *Aegida*] *Clipeum Mineruæ. Similiter Virgilius, Contra Neptunum & Venerē, contraq; Mineruā Tela tenens. Aegis est pellis capræ Amalthee, à qua nutritus est Iupiter.* ¶ *Ruentes*] *Inconsiderate uenientes.* ¶ *Hinc*] *Id est, ex parte Iouis.* ¶ *Auidus*] *Propter ignis rapacitatē. Vt, licet ignis edax summa ad fastigia tecti Voluitur.* ¶ *Qui rore puro Castaliæ*] *Castalia fons est Licyæ, ubi Apollo armentū dicitur pauisse: siue in mōte Parnaso, ut Virg. Castaliæ molli diuertitur orbita cliuo, cū Parnasum significaret.* ¶ *Crines solutos*] *Solutos crines dixit, significās studium capillorū, ut crinem fingēs.* ¶ *Dumeta*] *Nemora, sed propter asperitatē loci Dumeta dixit:* ¶ *Natalemq; siluā*] *Delæ insulæ, in qua natus memoratur.* ¶ *Patareus*] *Patara ciuitas Lyciæ, in qua Apollo maxime colitur, ut Statius: Seu Lyciæ Pataræis Exercent Dumeta iugis.* ¶ *Vis consili expers*] *Ignara generalis sententia est, nec specialiter pertinens ad Gigantes, quòd robor corporis sine prudentia periculosum sit & inefficax.* ¶ *Vim temperatā*] *Virtutem moderatam, & ideô dicit eā iuuari, quòd uult ad Augustū reuerti, qui et fortis erat & sapiens, per quæ ad culmen peruenit imperij.* ¶ *Iidem odere uires*] *Id est, execrabiles dijs sunt uires, quæ omnem iniquitatem animo meditātur.* ¶ *Testis*] *Superiorem sententiam personarum confirmat exemplis.* ¶ *Centimanus gigas*] *Briareus, ut Virg. Et centum geminus Briareus,* ¶ *Tentator Orion Dianæ*] *Orion uenator fuit, qui stuprare conatus Dianā, eius sagittis occisus est.* ¶ *Iniecta mōstris terra dolet suis*] *Dolet, inquit, terra, quòd ita iniecta est super Gigātes, ut eos quos filios eius uolūt, suis mōtibus premat. Vt Iuuen. Vnde fit, ut malim fraterculus esse Gigantū.*

PORPH. ¶ *Fratresq; tendentes opaco Pelion imposuisse Olympo*] *Tendentes pro cōtendentes. De hoc autem & Virg sic loquitur: Ter sunt conati imponere Pelio Ossam scilicet, atq; Ossæ frondosum inuoluere Olympum: Ter pater extructos deiecit fulmine montes.* ¶ *Aut quid minaci Porphyrion statu*] *Sic & Virgilius: Mediæq; minans illabitur urbi: Nisi quod & in ipsa corporis altitudine, minæ quædā uidentur esse atq; horror. Vt, Minæq; Murorū ingentes.* ¶ *Hinc auidus stetit Vulcanus*] *Auidum Vulcanū dixit, propter ignis auiditatem.* ¶ *Nunquàm humeris positurus arcum*] *Positurus, pro qui nunquàm ponet.* ¶ *Qui rore puro Castaliæ lauit Crines*] *Castalia fons est, in monte Parnaso.* ¶ *Natalemq; siluā*] *Natalem siluā nunc, in qua natus est Apollo. Aliter diem natalē dicimus*

mus

mus, quo quis natus est. ¶ Delius & Patareus Apollo] *Delius è Delio insula dicitur. Patareus autem à Patara urbe quæ est in Lycia.* ¶ *Vis consili expers mole ruit sua*] *Hæc & generalis sententia, & specialiter præterea nunc ad Gigantes pertinet.* ¶ *Vim temperatã dij quoq; prouehunt in maius*] Hoc ad Augustum uult referri, quem, scilicet, fortem intelligi uult, & doctum, per quæ ad sublimitatem imperij fama peruenerit. ¶ Notus & integræ tentator Orion Dianæ] *Et hic testis est mearum sententiarum, accipe.* Orion autem *Dianam stuprare cum tentasset, sagitta eius occisus est.* ¶ *Iniecta monstris terra dolet suis*] Terra, *inquit, mater dolet filios suos gigantes montibus suis se premere.*

Mœretq; partus fulmine luridum
Missos ad Orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ,

ACRON. ¶ *Mœretq; partus*] *Ita Virg. Hic genus antiquum terræ, Titania pubes.*

¶ *Luridum*] *Squalidum & inferno colore fœdatum.*

¶ *Nec peredit Impositam celer ignis Aetnã*] *Aetna mõs Siciliæ, Encelado suppositus quem ad pœnæ perpetuitatem semper ardere cõmemorat, sicut & Tityi iecur à uulture indefesso pastu non posse consumi. ut Vir. Rostroq; immanis uultur adunco, Immortale iecur tondens, fœcundaq; pœnis Viscera nec fibris requies datur ulla renatis.* ¶ *Incontinentis*] Libidinosi, qui Latonam uoluerit stuprare. Tityus gigas fuit, in nouem terræ iugeribus cubans. sic Vir. Per tota nouem cui iugera corpus Porrigitur. ¶ *Pirithoũ cohibent cathenæ*] Cobibent, reprimũt, restringunt. *Pirithous enim conatus Proserpinam rapere, catenis dicitur innodatus, ut:* Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

PORPHYRION. ¶ *Nec peredit impositam celer ignis Aetnam*] *Aetna mons Encelado suppositus est, quem ait, quamuis ardeat, non tamen absumi, ut semper eum premat.*

¶ *Incontinentis nec Tityi iecur Relinquit ales*] *Incontinentis, libidinosi.* Hic autem *adortus est Proserpinam, uel (ut alij aiunt) Latonam, ob quod iecur eius semper renascens à uulture consumitur.* ¶ *Amatorem trecentæ Pirithoum cohibent catenæ*] *Atq; hic Proserpinam rapere tentauit, ob quod dicitur catenis innodatus esse apud inferos.*

AVGVSTI LAVDES.

Ode V. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-vv
--v---vv-vv
--v---v--
-vv-vv-v--

COelo tonantem credidimus Iouem
Regnare: præsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britanis
Imperio, grauibusq; Persis:

ACRON. ¶ *Cœlo tonantem*] *Lucanus. Per fulmina tantum Sciret adhuc solum cœlo regnare tonantẽ. Ergo si famæ, inquit, tantum magnitudine deos credimus, quanto magis de Augusti diuinitate credendum est, cuius uirtutem & potentiam non audiri asserit, sed uideri. Ordo est: Augustus adiectis Britanis imperio, & grauibus Persis*

bus Persis, habebitur præsens diuus. Per has gentes ab ultimo occidente usq; ad orientem continuasse imperium, prouincias acquirendo, confirmat Augustum. ¶ *Grauibusq; Persis] Pernitiosis, propter mortem Craßi & cædem Romanorum:*

PORPHYRION. ¶ *Cœlo tonantem credimus Iouem Regnare] Famæ, inquit, de Iouis magnitudine credimus quanto magis de Augusti credendum est, cuius uirtutem & potentiam non audimus, sed uidemus.* ¶ *Adiectis Britanis Imperio grauibusq; Persis] Per has gentes, ab ultima occidentis plaga usq; ad orientalem, per continuationem adiunxisse imperio suo terras Augustum intelligi unlt.*

Miles'ne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus uixit? & hostium
(Proh curia, inuersiq; mores)
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo, Marsus, & Appulus
Anciliorum, nominis, & togæ
Oblitus, æternæq; Vestæ.
Incolumi Ioue, & urbe Roma?
Hoc cauerat mens prouida Reguli,
Dissentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahentis
Perniciem ueniens in æuum.
Si non periret immiserabilis
Captiua pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde dixit,

ACRON. ¶ *Proh curia] Exclamatio dolentis curiæ est, quæ tam indignum casum pertulerit.* ¶ *Inuersiq; mores] Quia minuerunt famam senatus. Ideo autem dedecus Craßi commemorat, ut plus Augusti faciat eminere. Inuersos autem dixit mores hostium, quia uictores erant. nõ quod iam non essent sub Romanorum iugo positi.* ¶ *Marsus & Appulus] Cõmemorando milites Rom. significat, qui ad bellum Persicũ profecti, & cum Craßo superati, uxores à uictoribus acceperũt ut uitam mererentur, & uelut proprys in sedib. omnẽ iam ætatẽ agerent. Hi enim milites apud Romanos clariores erant, ut: Hic genus acrè uirũ Marsos pubemq; Sabellam.* ¶ *Anciliorum nominis & togæ] Ancilia arma Romani de cœlo meruisse, pro uirtutis insigni, dicebantur, & ideo hæc arma, pro uirtute: pro dignitate, togam posuit.* ¶ *Aeternæq; uestæ] Aeterni ignis, qui in ara eius indefesse colebatur, ut: Vos æterni ignes.* ¶ *Incolumi Ioue, & urbe Roma] Quasi diceret aut stante mundo, aut saluo Capitolio, uel rerum natura, & Romana urbe. Non enim mirum, si Roma capta et Capitolio diruto consenescerent sub rege Medo. Sed incolumi Capitolio & urbe Roma turpißimũ est consenescere sub hostilib. armis.* ¶ *Hoc cauerat mens prouida Reguli] Id est, hoc prouiderat, ne quis uitam ex captiuitate speraret, sed potius pro libertate moreretur. Captus enim Regulus Imperator Romanus à Pœnis dum pro cõmunicatione captiuorũ Romam ab Afris mißus fuisset, hanc sententiã in senatu dixit: ne captiui aut redimerentur, ut in posterũ disciplina militaris tali exẽplo ne deperiret, nec militi spes alia salutis, nisi in armis esset. Vnde milites Craßi, q Reguli dißimiles animo erant, uitam captiuitate pepigerunt.* ¶ *Conditionibus Fœdis] Turpibus, q. captiuos Afrorũ pro se reddi noluisset.* ¶ *Perniciẽ ueniens in æuum] In futurorum perniciem processurũ, si tale deduceretur exemplũ Romanis non pereuntibus, qui capi poterãt.* ¶ *Immiserabilis] Tanq̃ non essent digni misericordia in bello capti. Ordo est: Nisi pubes captiua immiserabilis periret, esset pernicies ueniens in æuum.* ¶ *Signa ego Punicis] Allocutio Reguli in senatu de turpitudine & inertia captiuorũ.* ¶ *Militibus sine cæde dixit] Vt suorum significaret ignauiã, nec eos redemptione dignos, nudatos eos, sine cæde & commißione pugnæ, dixit armis, ut: Cur ante tubam tremor occupat artus?*

PORPHYRION. ¶ *Miles ne craßi coniuge barbara*] *Cum magnitudinem rerum gestarum Augusti cōmemorasset, indignatur in eos, qui sub Crasso militauerant, oblitos Romanæ uirtutis apud Parthos resedisse, turpitudinemq́; captiuitatis æquo animo ferre.* ¶ *Turpis maritus uixit & hostium, Proh curia inuersiq́; mores Consenuit*] *Sic ordinandum. Et hostium socerorum in armis consenuit. Nam illa pro curia, inuersiq́; mores per exclamationem per medium quod est Græcè* διὰ μέσου *illata esse dicuntur. Poëta autem hoc cum dixisset. Ita'ne hoc Romanus fecit, ô mores quam inuersi estis, & ô curia quam indignas res passa es, sub rege Medo. Medum suo more pro Partho posuit.* ¶ *Anciliorum, & nominis & togæ Oblitus æternæq́; Vestæ*] *Per ancilia & Vestam sacra ac religiones Romanas uult intelligi. Aeternam autem Vestam, propter æternos, qui in ara eius coluntur, ignes dixit.* ¶ *Incolumi Ioue*] *Mirè incolumi Ioue, ac si diceret, stante mundo incolumi & rerum natura.*

¶ *Hoc cauerat mens prouida Reguli*] *Ne quis, scilicet, uitam captiuitate speraret, sed potius pro libertate moriretur.* ¶ *Dissentientis conditionibus Fœdis*] *Quod captiuos Afrorum noluit pro se reddi.* ¶ *Exemplo trahentis perniciem ueniens in æuum*] *Perniciem hinc processuram in futurum tempus, si exemplum tale iudicet.* ¶ *Si non periret immiserabilis Captiua pubes*] *Id est, si non perissent captiui, quorum nemo eorum misereri deberet.*

¶ *Signa ego Punicis Affixa delubris*] *Hæc uerba sunt Reguli dissuadentis ne permutatio captiuorum fieret. Indicat autem indignatione quantum turpitudinis militib. Romanis esset, cum facile se captiuitati tradere uiderentur.*

Direpta uidi. uidi ego ciuium
 Retorta tergo brachia libero,
 Portasq́; non clausas, & arua
 Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
 Miles redibit? flagitio additis
 Damnum, neq; amissos colores
 Lana refert medicata fuco:
Nec uera uirtus, cùm semel excidit,
 Curat reponi deterioribus.
 Sic pugnat extricata densis
 Cerua plagis. Erit ille fortis,

ACRON. ¶ *Libero*] *Aut nudo dixit, aut, qui cū ingenui essent, ne occiderentur seruire uoluerunt & ligari.* ¶ *Portasq́; non clausas*] *Id est, Afros non timentes, & quasi iam uictores re[...]o ētes agros, quos cum exercitu Romano ipse uastauerat.* ¶ *Auro repensus scilicet acrior Miles redibit*] *Per ironiam dicit, sub hoc sensu: Ergo fortior miles procederet ad pugnam, precio redemptus, & significat non posse in acie fortiter stare militem, qui uiuere redemptione didicerit. Aut certè acrior ad uitia redibit, id est, deterior redemptus, uelut qui culpam hauserit damno.* ¶ *Flagitio additis Damnū*] *Id est, Contra consuetudinem Romanā & disciplinam est, ut milites precio non uirtute liberentur.*

¶ *Neq; amissos colores Lana refert medicata fuco*] *Sicut fuco, inquit, lana medicata ad pristinum iam non potest colorem reuerti: ita miles uitio captiuitatis imbutus, ad pristinam non potest redire uirtutem.* ¶ *Nec uera uirtus*] *At qui ait Virg Quondam etiam uictis redit in præcordia uirtus. Sed sententiæ non semper generales sunt, sed interdum pro negociorum qualitate firmantur.* ¶ *Nec uera uirtus*] *Inuiolata, incorrupta.* *Reponi*] *Reddi, rēstitui.* ¶ *Deterioribus*] *Deterior à bono, peior à malo dicitur.* ¶ *Extricata*] *Expedita, liberata, & est sensus Sicut cerua plagis erepta, consuetudinem non potest mutare fugiendi: ita & miles, qui se perfidiæ hostium commiserit, constantiam pugnandi habere non poterit.* ¶ *Plagis*] *Retibus. Plagæ autem propriè funes retium sunt.*

PORPHYRION. ¶ *Et arua Marte coli populata nostro*] *Vidi, inqt, Pœnos agros*

 suos

ſuos colorē, qui agri iam à nobis antè fuerant uaſtati. ¶ Auro repenſus *ſcilicet acrior Miles redibit*] *Ironia, cuius ſenſus ualet:* Fortior redibit miles, *ad pugnam precio redemptus.* Quod *ſignificat non poſſe fortiter in acie ſtare militem, qui didicerit uictum ſe poſſe uiuere.*

¶ Flagitio additis Damnum] *Turpitudini, inquit,* Romanæ *quæ per ignauiam militum accidit, inſuper uos adiungitis damnum pecuniæ, qua eos redimere uultis.* ¶ Neq; amiſſos colores Lana refert medicata fuco] *Vt lana, inquit, medicata, id eſt, infecta, nunquā ad priſtinum redit colorem: ita miles imbutus uitio captiuitatis non erit fortis.*

Qui perfidis ſe credidit hoſtibus,
Et Marte Pœnos proteret altero?
Qui lora reſtictis lacertis
Senſit iners, timuitq; mortem?
Hic unde uitam ſumeret inſcius.
Pacem duello miſcuit. O' pudor,
O' magna Carthago probroſis
Altior Italiæ ruinis.
Fertur pudicæ coniugis oſculum,
Paruosq; natos, & capitis minor,
Ab ſe remouiſſe, ut uirilem
Toruus humi poſuiſſe uultum
Donec labentes conſilio patres
Firmaret autor, nunquam alias dato,
Interq; mœrentes amicos
Egregius properaret exul

A C R O N. ¶ Proteret] *Conteret.* ¶ Marte altero] *Reſtaurato bello ad prælium non reuertetur.* Ordo eſt: *Qui iners ſenſit lora & timuit mortē reſtrictis lacertis, id eſt, uinciri ſe pertulit timore mortis, proteret* Pœnos *altero Marte.* Sic *ceruæ pugnat extricata denſis plagis.* ¶ Hic] *In bello.* ¶ Inſcius] *Ignarus rerum, & per hoc ignarus, qui neſciat uitā uiro forti potius in armis ſperandam.* ¶ Pacem duello miſcuit] *Qui tanquam in pace ſe hoſtibus crediderit dum ſe debuerit armis tueri.*

¶ O' pudor] *Verecundia Romanorum, ô, exclamatio dolentis.* O' *magna Carthago*] *Magna enim* Carthago *ab accolis uocabatur. ſed hic eam poëtam de decore* Romanorū *maiorem ait factā.* ¶ Altior Italiæ ruinis] *Indignatio* Romani *ducis, qui nō uirtutibus urbis contulit* Carthaginē, *ſed ruinis, ut miſerijs fortior crederetur, nō rebus præclaris.* ¶ Fertur pudicæ coniugis oſculum] *Ad augmentum uirtutis pertinet, quòd caſtam pro patria* Regulus *cōtempſit uxorē.* Impudica *enim iure potuit contemni.* Indecorū *enim duxit matronā* Romanam *ſeruū, hoc eſt, captiuū oſculo dignum putare.* Neglexit *etiam paruos filios, qui pro ætatis infirmitate miſerationē patris mereri potuerint.* ¶ Vt capitis minor] *Vt inſanus.* Minoratio *enim cerebri* ἀπορίαν *infert.*

¶ Toruus] *Terribilis ut* Virg. *Optima toruæ* Forma *bouis,* Humi poſuiſſe uultum] *Id eſt, in terrā deiecto uultū, ne ad affectū uel aſpectu traheretur.* ¶ Nunquam alias dato] Qualem *ſententiā nemo nunquam de ſe dediſſet.* ¶ Egregius] *Glorioſus, qui exulē ſe eſſe maluerit, quā cum infamia redimi, & eſt occultū* ἀντίθετον. Nam *mœrentib. egregium exulē oppoſuit.* Mirum *eſt ergo ut cæteris pro ſe mœrentibus, ipſe conſtans animo probaretur.*

P O R P H Y R I O N. ¶ Et Marte Pœnos proteret altero] *Id eſt, iterum conſtitutus ad pugnā hoſtis prodieris.* Hic *unde uitā ſumeret inſcius pacem duello miſcuit, ô pudor.* ¶ O' *magna Carthago probroſis Altior Italiæ ruinis*] *Sic uocabatur* Carthago *magna, quā ait dedecore & dolis* Romanorum *altiorē factam,* ¶ Fertur *pudicæ coniugis oſculum, Paruosq; natos, ut capitis minor, A' ſe remouiſſe*] *Affirmatur* Regulus, *cum* Romā *captiuus deductus eſſet à* Pœnis, *auerſatus uxoris oſculū, dicens inhoneſtū matronæ eum eſſe, qui ſit infamiæ captiuitatis damnatus, id eſt, ſeruus factus, maritū agnoſcere.* Bene *ergo additum pudicæ coniugis, ne putaret illum ideo oſculū coniugis auerſatū, quòd de pudicitia eius iniquius ſenſiſſet.*

¶ Donec

¶ *Donec labentes consilio patres Firmaret autor nunquã aliàs dato*] *Generaliter accipiẽdum, qualẽ sententiam nemo unquã de se tulisset.* ¶ *Et uirilẽ Toruus humi posuisse uultũ*] *Id est, ad humũ uultum deiecisse. Virilem aũt uultum ad uirtutẽ animi eius, cum hoc faceret, referens dixit.* ¶ *Egregius properaret exul*] *Hoc est, gloriosus, q̃ se exulẽ maluerit esse, q̃ cum infamia redimi, & est occultũ ἀντίθετον Mœrentibus amicis egregiũ exulem opposuit, quæ figura eam uim habet, ut ostendat ingens miraculum fuisse in hoc, quòd cum amici pro eo mœsti essent, ipse tamen lætus ad hostes redierit.*

Atqui sciebat quæ sibi barbarus
Tortor pararet, non aliter tamen
Dimouit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem:
Quamsi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum

ACRON. ¶ *Atqui sciebat quæ sibi barbarus Tortor pararet*] *Qui hac securitate uolũtatis suæ, impleto consilio rediret ad pœnam, contemnẽs certa sibi et promissa supplicia, tanquam imperati, inuictis negocijs, uel ad ocium reuerteretur, uel ad præmium.* ¶ *Et populum reditus morãtem*] *Supple Romanum, cùm illi populus resisteret ad Africam properãti, tum securo & pertinaci animo ipse omnes deseruit, quàm solet quis relictis negocijs amicorum, aut clientum litibus definitis, ad prædia sua proficisci, propter uoluptatẽ, quasi uolens carere molestijs.* ¶ *Venafranos*] *Venafrum ciuitas Campaniæ est, unde & Venafranus. Ad amœnitatis aũt exemplũ delitiosas posuit ciuitates.* ¶ *Lacedæmonium*] *A Lacedæmonijs conditum.*

PORPHYRION. ¶ *Quamsi clientum longa negocia*] *Cum populus, inquit, ei obsisteret, ne in Africam portaretur, non aliter eos reliquit, quam solẽt principes ciuitatis negociorum dijudicatis iuribus, uel prolatis rebus, ociosa mente urbem relinquere festinantes ociose in prædia sua.*

AD ROMANOS.

Ode VI. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υ-
--υ---υυ-υυ
--υ---υ-υ
-υυ-υυ-υ--

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Aedesq́ labentes deorum, &
Fœda nigro simulachra fumo.
Dijs te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dij multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

ACRON. ¶ *Delicta maiorum*] *Peccata antiquorum Romanorum.* ¶ *Refeceris*] *Instauraueris, ut Virg. Semper enim refice, ac ne post amissa requiras, Anteueni.* ¶ *Fœda*] *Aut inculta, aut per nimiam uetustatem sordentia.* ¶ *Dijs te minorẽ quod geris, imperas*] *Hoc est, quanto te minorem dijs geris, tanto latius imperas. nam cultu deorum Romã creuisse refert, & sumpsisse principiũ à deorũ cultu. Eandem suadet fœlicitatẽ debere usq; ad exitũ custodi-*

custodiri. ¶ Hinc omne principiũ] Hoc ex tradita persuasione sumptũ est, quia aiunt pœnas in posteros expertes sæpe differi, quas maiores effugerunt, ita eos non sua, sed maiorum culpa percelli. ¶ Dŷ multa neglecti dederunt Hesperiæ] Frequenter enim Romani duces, nõ addicentibus auspicijs, dimicantes grandi exercitus clade superati sunt.

PORPHYRION. ¶ Delicta maiorum immeritus lues] Hoc ex tradita persuasione scriptum est, qui aiũt pœnas posteros expendere sæpe, quas maiores effugerint. ¶ Donec refeceris] Pro donec reficias. ¶ Hinc omne principium] Subaudienda est extrinsecus particula, habes. & est sensus. Hinc omne principium imperij habes, quòd deos colas, ergo ut imperium perseueret, perseuera deos colere.

Iambis Monæses, & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros: & adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet:
Pœnè occupatam seditionibus
Deleuit urbem Dacus, & Aethiops:
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ secula, nuptias
Primum inquinauere, & genus, & domos;
Hoc fonte deriuata clades
In patriam, populumq; fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura uirgo, & fingitur artubus
Iam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur ungui.

ACRON. ¶ Iambis Monæsis et Pacori manus] Monæses & Pacorus reges Persarũ fuerunt, aduersus quos Romani cõtra numinum uoluntatem pugnauerunt infœliciter. Bis autem Parthos uictoriam retulisse ob hoc dixit, quia & ante Crassum & post Decium Sextum cum exercitibus suis occiderunt. ¶ Non auspicatos] Id est, non comitatos dŷs, contemnentes auspiciorum necessariam ueritatem. ¶ Et adiecisse] Id est, ex præda Romanorũ torques suos pondere auxisse uictores. ¶ Renidet] Splendet, eò quòd reparati torques & maiores facti, ipsa nouitate fulgerent. ¶ Pœnè occupatam seditionibus Deleuit urbem] Occupatis enim ciuili bello Romanis data est occasio hostibus commouendi bella, sed & Aegyptŷs, quos poëta Aethiopas appellauit, propter bellum Cleopatræ. ¶ Dacus] Germanus, ut: Aut Coniurato descendens Dacus ab Istro. ¶ Fœcunda culpæ secula nuptias Primum inquinauere] Secula etiam sanctum matrimoniorũ fœdus per adulteria asserit corrupisse, inde fieri ut inutiles consilŷ publicis & probis actibus generentur. ¶ Quidam etiam uolunt ipsum Augustum tangi his uersibus, qui alienam coniugem tulerit, & genus bonum patris sanguinis alieni coitus admixtione polluerit. ¶ Ionicos] Græcos. Ipsi enim primi saltationem membrorum gestibus inuênerunt, unde Postea Pantomimi facti: ¶ Et fingitur artubus] Componitur, ut: Et corpora fingere lingua, significat autem per hoc institui & molliores saltatus. ¶ De tenero meditatur ungui] Initio, id est, ab immatura & prima ætate. Meditatur, amorem exercet, ut Virgilius. Nec iam furtiuum Dido meditatur amorem.

PORPHYRION. ¶ Iam bis Monæses & Pacori manus] Hŷ Parthorum reges fuerunt. Bis autem Parthos retulisse de nobis uictoriam dixit, quia & Crassum antea, & tum Decium Sextum cum exercitibus occiderant. ¶ Et adiecisse prædam Torquibus exiguis] Ea præda, quam nobis detraxerunt, torques suos exiguos antè, ampliasse gaudent, hoc enim nũc significat, renidet. ¶ Pœnè occupatam seditionibus Deleuit urbem, Dacus] Seditionibus, inquit, districtum populum Romanum ex occasione pœnè Barbari deleuerunt. ¶ Fœ-

cunda culpæ secula] Nostræ, scilicet, nuptias primũ inquinauere, per nuptias inquinatas uult ostendere nos ex ipsa culpa progeneratos, ac meritò nihil rectum in uita facere. ¶ *Hoc fonte deriuata clades, In patriam populumq; fluxit*] Turpes, inquit, coitus fœminarum descendunt in liberos quoque, deinde in rempublicam. ¶ *Motus doceri gaudet Ionicos*] Id est, molles saltus, quos primi Iones inuenerunt ¶ *Et fingitur artubus*] Artubus legendũ, quia non uenit à nominatiuo artes, sed artus. Significat autem per id molliores saltus puellas discere, hoc est, turpes & libidinosos motus rerum Venerearum. ¶ *De tenero meditatur ungui*] Hoc prouerbium de Græco est, quod dicunt ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, quod significat, à prima infantia.

Mox iuniores quærit adulteros,
Inter mariti uina: neq; eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis.
Sed iussa coràm non sine conscio
Surgit marito, seu uocat institor,
Seu nauis Hispanæ magister,
Dedecorum precio sus emptor.
Non his iuuentus orsa parentibus
Infecit æquor sanguine Punico,
Pyrrhumq;, & ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemq; dirum.
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, & seueræ
Matris ad arbitrium recisos

ACRON. ¶ *Inter mariti uina*] Aut in ipsis nuptijs, aut inter domestica conuiuia. ¶ *Impermissa*] Interlassata. ¶ *Gaudia*] Voluptates stupri. Hic impatientia incestus ostenditur. ¶ *Luminibus remotis*] Tædis, faculis, ad admittendum crimen obscuritate procurata est, hoc est, remotis lucernis. ¶ *Sed iussa*] Aut à libidine instigata aut à corruptore. ¶ *Non sine cõscio surgit marito*] Vt Iuuen. Doctus spectare lacunar, Doctus & ad calicem uigilãti stertere naso. ¶ *Institor*] Mercator. *Dedecorum*] Incestuum.

¶ *Non his iuuentus orta parentibus*] Tanquam legitimis concepti nuptijs fuerint. Nec ex huiusmodi nati hominibus, illi Romani qui omnes uicerunt. ¶ *Infecit æquor sanguine Punico*] Luctatium significat, qui nauali bello apud Siciliam cum Hannibale multa Pœnorum cæde pugnauit. ¶ *Pyrrhumq;*] Pyrrhus Epirotarum rex, Antiochũ auxilijs adiuuans, uictus est à Romanis cum ipso Antiocho rege Syriæ, à quo & ciuitas nomen accepit Antiochea.

¶ *Hannibalemq; dirum*] Aut crudelem, aut pugnacem, qui ab Africano ad ultimum uictus est. ¶ *Sabellis*] Aut Sabinis, aut Marsis, ut: Dentesq; Sabellicus exacuit sus. ¶ *Mascula*] Fortis, robusta. ¶ *Versare glebas*] Arare, ut Virg. Antè supinatas aquiloni ostendere glebas. ¶ *Et seueræ Matris ad arbitrum*] Et benè, & moraliter simplicitatem, & patientiam laboris in iuuenibus per hanc commemorationem ostendit, cò quòd ita se subdãt imperijs matrum, ut ad earum operentur arbitriũ. uel quia hæc rustici. est consuetudo, ut post laborem cum lignis reuertantur ad suos. ¶ *Seueræ*] Castæ.

PORPHYRION. ¶ *Neq; elegit Cui donet impermissa raptim*] Sensus est: Neq; ex occasione extincti subitò in conuiuio luminis properat adulter, post interuallum occulte scilicet, facere hoc nõ permittente tantum, sed etiam iubente marito. ¶ *Dedecorum preciosus emptor*] Qui dedecora, id est adulteria magno precio emit. ¶ *Non his iuuentus orta parentibus Infecit æquor sanguine Punico*] Melioribus, inquit, fuit orta parentibus iuuentus illa apud antiquos nostros, quæ bella Punica pro patria naualibus prælijs gessit. ¶ *Sed rusticorum masculina militum Proles*] Hodieq; ex rusticis milites lecti, meliores habentur.

¶ *Seuerae Matris ad arbitrium recisos Portare fustes*] *Mire simplicitatem, & patientia laboris in iuuenibus per id ostendit, quòd etiam matrum potestati se subijcerent, cum ad arbitrium earum operarentur.*

Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras, & iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem uitiosiorem.

ACRON. ¶ *Sol ubi montium*] Vt Virg. Et sol crescentes decedens duplicat umbras. ¶ Bobus fatigatis] Vt Vir. *Aspice, aratra iugo referunt suspensa iuuenci.* ¶ *Amicum*] Gratum laborantibus, ob compescendam quietem. ¶ *Damnosa qd nõ imminuit dies?*] Ac si diceret: Cuncta in peius ruunt, eô quòd nihil aeternum sit, sed processu temporum omnia in peius labuntur. Vnde dictum est: Nihil est enim opere & manu factum, quod non conficiat consumatq; uetustas.

¶ *Tulit nos Nequiores*] Id est peiores. *Nequitiam parentum dicit augeri per posteros.*

¶ *Mox daturos*] Nos, *scilicet allaturos peiores & uitiosiores filios,*

PORPHYRION. *Amicum tempus agens*] *Amicum laborantibus scilicet ob capessendam quietem,* ¶ *Damnosa quid non imminuit dies*] *Hoc ideo dicit, quoniam uidentur omnia per processum temporum in deterius labi.* ¶ *Aetas parentum peior auis, tulit Nos nequiores, mox daturos, Progeniem uitiosiorem*] *Damnosam rem mira facilitate, & breuitate successu temporum in deterius labi, demonstrat.*

AD ASTERIEN.

Ode VII. Dicolos Tetrastrophos, ut: Quis multa gracilis te puer in rosa.

---UU--UU-U-
---UU--UU-U-
---UU-U
---UU-U-

QVid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent uere Fauonij
Thyna merce beatum
Constanti iuuenem fide
Gygen? ille notis actus ad Oricum,
Post insana caprae sidera, frigidas
Noctes, non sine multis
Insomnis lachrimis agit.

ACRON. ¶ *Quid fles Asterie*] *Ad Asterien amici sui coniugem scribit, & eam solatur Gygis mariti sui amore moestam, monens, ut custodiat castitatem, nec alterius adolescentis blanditijs, aut specie capiatur, dum maritũ sperare debet primo uere rediturũ. Ordo est: Asterie quid fles Gygen iuuenem constantis fidei, quem restituent tibi primo uere candidi Fauonij Thyna merce beatũ.* ¶ *Quem tibi candidi*] *Sereni, prosperi. Iste enim uentus uerno tempore frequentius flat.* ¶ *Thyna*] *Bithyna Quidam enim uolunt Thynam ciuitatem uicinam Bithyniae dictam, Ponto confinẽ. Quidam Thynnum piscem magis intelligendũ suadent.* ¶ *Ille notis*] *Notos pro quibuslibet uẽtis posuit.* ¶ *Ad Oricũ*] *Ciuitas Ciliciae: Aut Oricia terebintho.* ¶ *Post insana caprae sidera*] *Hoedos uidetur significare, quorũ ort9, et occasus cõcitat tẽpestates de quib. Vir. Pluuialibus hoedis, & alibi. Hoedorumq; dies seruandi.*

Insana

Insana autē, id est intempestuosa. ¶ Frigidas Noctes] *Duplici modo accipi debet, uel propter hiemē, quæ peregrinantibus acerbior semper uidetur: uel propter solitudinem, quia sine suis erat, & uelut abstinens frigebat.* ¶ Insomnis] *Velut uxoris amore non dormiens, ut. Nec unquam Soluitur in somnos.*

PORPHYRION. ¶ Quid fles Asterie] *Hac Ode consolatur puellam desiderio cōiugis sui mœstam, & simul monet ne alicuius adolescētis blanditijs, aut specie ipsa capiatur, & est ordo: Quid fles Asterie Gygen, quem tibi restituent Fauonij primo uere Thyna merce beatum. Bithini iuncti sunt Thynis, utraque autem gens Ponto confinis est.* ¶ Ille Notis actus] *Notis pro quibuslibet uentis positum est.* ¶ Post insana capræ sidera] *Hædos uidetur significare, quorum ortus, & occasus concitant tempestates. Horum etiam Virgilius: Meminit dicens: Quantus ab occasu ueniens pluuialibus hœdis Verberat imber humum.*

¶ Frigidas] *Duplici modo accipe, & propter hiemem, qua peregrini retinentur: et propter solitudinem.*

Atqui sollicitæ nuntius hospitæ
  Suspirare Chloēn, & miseram tuis
  Dicens ignibus uri,
  Tentat mille uafer modis.
Vt Prœtum mulier perfida credulum
  Falsis impulerit criminibus, nimis
  Casto Bellerophonti
  Maturare necem refert.
Narrat p[œ]nè datum Pelea tartaro,
  Magnessam Hippolyten dum fugit abstinēs:
  Et peccare docentes
  Fallax historias monet;

ACRON. ¶ Atqui sollicitæ nuncius hospite] *Gygen à Chloē hospita sua affirmat adamatū, quam cōtemni dicit præ dilectione uel desiderio uxoris absentis, quem etiam per internuncios terret, ita eum pro castitate moriturum, sicut hi quorum inferius exempla cōmemorat. Ordo est. Atqui uafer nuncius sollicitæ hospitæ tentat illum mille modis, dicens suspirare miseram Chloēn, & uri tuis ignibus, & refert, ut perfida mulier impulerit Prœtum credulum, falsis criminibus, maturare necem nimis casto Bellerophonti.* ¶ Tuis ignibus] *Quia etiā tu ureris tui mariti amore.* ¶ Vafer] *Ad suadendū callidus, & astutus: siue malignus, qui nitebatur continentiā superare.* ¶ Vt Prœtum] *Vt id est, quemadmodum.* ¶ Mulier perfida] *Stenobœa siue Antia uxor fuit Prœti, quam cōmemorat amore Bellerophontis hospitis inflammatā, qui dum uoluntati eius consentire noluisset, in adulterij crimen uocatus est. Quod exemplum Gygi, ad acquiescendi terrorem significat à suadente propositum, ne eadem continentia etiā ipse periclitaretur.* ¶ Narrat pœnè datum Pelea tartaro] *Peleus adamatus est ab Hippolyta Acasti uxore, quæ dum despiceretur ab eo, questa marito est se stupri interpellatam. Indignatus Acastus Peleum inuitatū duxit uenādi gratia in Pelion, ibiq; eum inermem reliquit, à Cētauris perimendum, qui seruatus à Chirone, collecto exercitu euertit Acasti regnum, & Hyppolitam supplicio merito fatis affecit. Ordo est: Narrat Pelea pœnè datum tartaro, dum abstinens fugit Magnessam Hippolytam, & fallax frustra monet historias docentes peccare.* ¶ Magnessam Hippolyten] *Magnes Thessaliæ ciuitas est, quam per discretionem Hippolytes Caucasiæ commemorat, & Amazoniæ uxoris Thesei.* ¶ Et peccare docentes] *Et aliàs subauditur, quia hæ quas supra dixit, reliquerant exempla peccandi.*

POR. ¶ Atqui sol.i[ci]tæ nūcius hospitæ] *Dicit Gygen ab hospita Chloe amari, & ab ea nuncium amoris ad eum mitti.* ¶ Tuis Dicens ignib uri] *Tuis ignib. quibus ipsa tu ureris, id est, mariti tui amore.* ¶ Tentat mille uafer modis] *Vafer nūcius, id est, callidus ad sua*

dendum

dendū. ¶ *Mulier perfida*] *Stenobœā significat Prœti uxorē, quæ Bellorophontē hospitem amauit & consentientem sibi ut adulterum criminata est.* ¶ *Maturare necem refert*] *Nunc eius Gygi historiam, qua Bellorophontes periclitatus, ostendit, quod hospitæ in amorem non consentiret, per exemplum cum terrēs, ne idem & ipse patiatur.* ¶ *Magnessam Hippolytē dū fugit abstinens*] *Hæc est quæ nupta fuisse Euripilo traditur.* ¶ *Et peccare docentes Fallax historias monet*] *Subaudiendum & alias, quia hæ, quas supra retulit, docent peccare.*

Frustra. nam scopulis surdior Icari
  Voces audit adhuc integer. at tibi,
  Ne uicinus Enipheus
  Plus iusto placeat, caue.
Quamuis non alius flectere equum sciens
  Aeque conspicitur gramine Martio:
  Nequisquam citus æquè
  Thusco denatat alueo.
Prima nocte domum claude, neq; in uias
  Sub cantu querulæ despice tibiæ,
  Et te sæpe uocanti
  Duram, difficilis mane.

ACRON. ¶ *Scopulis surdior Icari*] *Metaphora à nauigantibus, quod ita amantis non audiret preces, quemadmodū si à periclitātibus rogentur scopuli, ut est: Sed nullis ille mouetur Fletibus, aut uoces ullas tractabilis audit.* ¶ *Adhuc integer*] *Adhuc contemnens eam quasi eū demonstret trahi posse in posterum, diutius immoretur.* ¶ *Enipheus*] *Nomen uicini petulātis.* ¶ *Plus iusto*] *Plus æquo, uel non pro forma, sed pro libidine: nec plus placeat quàm debet uicinus, quòd prius commemorando mariti honestatē, suadet, ut illud: Seruataq; seruet Troia fidem.* ¶ *Quamuis non alius*] *Ordo est: Quamuis non alius æque conspicitur sciens flectere equum in Martio gramine, nec quisquam æquè citus denatat Thusco alueo.* ¶ *Gramine Martio*] *In campo Martio bellicis artibus exerceri consueuerat Romana iuuentus, quibus ita Enipheum cæteros præire dicit, ut meritò amari posset, si pudicitiæ custodia nō resisteret.* ¶ *Despice*] *Deorsum aspicias, hoc est, nec ad uoluptuosos cantus, nec ad amantis preces permota despicias.*

PORPHYRION. ¶ *Scopulis surdior Icari*] *Icari scopuli, pro Icarij maris scopulis, sed hos pro quibusq; posuit. Surdi autem scopuli, à periclitantibus dici solent, quòd quasi preces eorum non exaudiant.* ¶ *Quamuis non alius flectere equum sciens, & reliqua*] *Notum est iuuentutem Romanam apud ueteres, & exercitatam in campo Martio, & post hoc exercitium natare solitam fuisse in Tiberi, quia peritia natandi rebus militaribus sit necessaria. Dicit ergo Enipheum non debere puellæ huic placere, licet gloriose in exercitio inter æquales uersetur.* ¶ *Prima nocte domum claude neque in uias Sub cantu querulæ despice tibiæ*] *Ne cùm ille, quasi Gyges, uespertino cantu ad fenestram Asteries tibicinum adhibere soleat, illa cupiditate audiendi per fenestram despiceret; atquē ita cupida uidendi sui ac sollicitata diem daret.*

AD MECOENATEM.

Ode VIII. Dicolos Tetrastrophos, ut Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ-υ
-υυ--

Martijs

Martijs cœlebs quid agam Calendis:
Quid uelint flores, & acerra thuris
Plena, miraris, positusq; carbo in
Cespite uiuo.
Docte sermones utriusq; linguæ,
Voueram dulces epulas, & album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu:
Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem astrictum pice dimouebit,
Amphoræ fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume Mecœnas, cyathos amici
Sospitis centum, & uigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor, & ira:
Mitte ciuiles super urbe curas.
Occidit Daci Cotisonis agmen;
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis.

ACRON. ¶ *Martijs cœlebs*] *Vt uiduæ sine uiris, ita cœlibes sine uxoribus dicebantur.* ¶ *Calendis Martijs*] *Matronalia dicebantur eò quòd mariti pro conseruatione coniugij supplicabant, et erat dies propriè festus matronis. Ad Mecœnatem ergo scribit Horatius nō eū debere mirari, quòd Calēdis martijs, dum sit sine uxore sacrificet. Hac enim die se casu arboris cōmemorat liberatum, & esse eam seruatæ salutis festiuā. Ordo est: Mecœnas docte sermones utriusq; linguæ, id est, Græcæ & Latinæ linguæ, miraris quid cœlebs agā Martijs Calēdis quid uelint flores, & acerra plena thuris, & carbo positus in uiuo cespite.*

¶ *Acerra*] *Thuribulum dicebatur ministerialis patinæ fictilis:* ¶ *Voueram dulces epulas*] *Modò reddit cur faciat hoc. Illo die se uouisse dicit, quo est periculo arboris ereptus.*

¶ *Et album Libero caprum*] *Superis aptior erat alba uictima: nam dijs infernalibus semper nigra offerri debent, ut hic: Tum casta Sibylla Nigrarum multo pecudum te sanguine ducet. Dicit autem promittere se Libero patri captum album, & dulces epulas eo die, quo pene interemptus ictu arboris fuit. Caper autem Libero dabatur, quòd Vinetis sit contrarius. Vnde Virg. Nullam aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris Cæditur.* ¶ *Prope funeratus*] *Extinctus siue sepultus.* ¶ *Hic dies*] *Ordo est: Hic dies festus redeunte anno dimouebit corticem amphoræ, astrictum pice institutæ bibere fumum consule Tullo.* ¶ *Dimouebit*] *Arripiet in usum conuiuij uinum, quod fumo inueterabatur.* ¶ *Consule*] *Consulē pro uetustate posuit.* ¶ *Cyathos*] *Mēsuras dixit, quas pro sexta parte sextarij dicebāt.*

¶ *Centum*] *Verbo usus est conuiuarū centū cyathos: siue finitum pro infinito posuit. ut Tibi nomina mille.* ¶ *Et Vigiles lucernas*] *Vigilantes in officio luminis.* ¶ *Procul omnis*] *Ita innocuum uinum se exhibiturum promittit, ut nec oneret, nec per ebrietatem lites prouocet, ut: Timor omnis abesto.* ¶ *Occidit Daci*] *Cotison nomen regis Dacorū, quo uicto suadet aliquatenus à curis publicis Mecœnatē recedere debere, & priuato secū indulgere conuiuio.* ¶ *Dissidet*] *Dissentit, discordat, eo quod ciuilia inter se Medi bella gererent, nec eis per discordiam rebellare Romanis uacaret.*

PORPHYRION. ¶ *Martijs cœlebs quid agam Calendis*] *Hæc Ode ad Mecœnatem scripta est, qua testatur se diem festum Martiarum Calendis gerere, quòd hac luce maximum periculum effugerit arbore fracta pœnè elisus. Calendæ autem Martiæ hodie quoq; matronarum dies festus est. Ait enim non debere irasci Mecœnatem quod diem Calendarum Martiarum celebret, quam matronam, id est, uxorem non habeat.* ¶ *Docte sermones utriusque linguæ*] *Hoc ad Mecœnatem annectendum, nam sic ordinandum est: Mecœnas docte sermones utriusque linguæ, & intelligendum utique Græcæ & Latinæ chartæ.*

¶ Corti-

¶ *Corticem astrictum pice dimouebit Amphoræ fumum bibere institutæ*] *Dicit se hoc Calendarum die amphoram ad sacrificium, & conuiuium aperturum, quam cortice picato operuerit, & in fumario posuerit consule Tullo. Corticē autem pro cortici, hoc est, accusatiuum casum pro datiuo posuisse uidetur, ut sit sensus, & cortici fumum dimouebit pice astrictum. Et fumum utiq; pro fauilla fumi dixit, quæ sidere solet ad cooperimentum amphoræ.* ¶ *Consule Tullo*] *Soliti erant uinum recondere in amphoris, in quarum fundo nomen Consulis scribebant, sicq; in fumario domus suæ collocabant, scilicet ut ueniente tempore, quo illud bibituri erant, scirent quot annorum esset, dicentes, illo uel illo consule esse uinum reconditū.*

¶ *Sume Mecœnas*] *Sensus est: Licet centum cyathos bibas, innocui erunt.* ¶ *Procul omnis esto*] *Esto pro erit: Dicit adeo autem innocuum esse uinum, quod ebibiturus sit, ut potantes nec oneret, nec per ebrietatem ad lites incitet.* ¶ *Mitte ciuiles super urbe curas*] *Noli, inquit sollicitus esse de salute urbis, cum sint tuta omnia, & solue animum ad lætitiam in conuiuio meo.* ¶ *Medus infestus sibi luctuosis Dißidet armis*] *Medos significat inter se seditionibus occupatos esse.*

Seruit Hispanæ uetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena.
Iam Scythæ laxo meditantur arcū
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret:
Parce priuatus nimium cauere, &
Dona præsentis cape lætus horæ, ac
Linque seuera.

ACRON. ¶ *Vetus hostis*] *Vetus, id est, diuturnus.* ¶ *Cantaber*] *Gens Hispaniæ.* ¶ *Sera domitus catena*] *Tarda, quia diu bellū cum his gestum est, & cum difficultate ab Augusto superati sunt, & iam Romanis seruire dicit uictos, & subditos.* ¶ *Iam Scythæ laxo meditantur arcu*] *Vt eos distentis arcubus uictos, & fugientes ostenderet ut: Laxos humeris referunt languentibus arcus.* ¶ *Negligens*] *Supple, esto, quod pro securitate posuit, quia non timeret, ne qua Respublica parte laboraret. Vt e contrario Virgilius securum pro negligente posuit: Securus amorum Germanæ.* ¶ *Nimium cauere*] *Curare ud sol icitus eße.*

PORPHYRION. ¶ *Seruit Hispanæ uetus hostis oræ*] *Oræ genitiuus casus, & Hispanæ eiusdem casus est.* ¶ *Cantaber sera domitus cathena*] *Quia diu bellum cum his gestum est, & tardè uicti sunt.* ¶ *Parce priuatus nimium cauere*] *Cùm sis, inquit, priuatus, noli arrogare tibi Reipub. curam.*

AD LYDIAM.

Ode IX. Dicolos, Tetrastrophos, ut: *Sic te diua potens Cypri.*

---UU-U-
---UU--UU-U-

Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Ceruici iuuenis dabat;
Persarum uigui rege beatior.

ACRON. ¶ *Donec gratus*] *Hac Ode alternis uicib. Lydiam respondentem sibi amicam facit, & agit eum eadem de instauratione gratiæ, qua promerita beatiorem se affirmat rege Persarum.* ¶ *Donec*] *Quandiu.* ¶ *Nec quisquam potior*] *Melior, id est, cùm nemo mihi à te præferretur.* ¶ *Persarum uigui rege beatior*] *Persarum enim reges delitiosis copijs utebantur.*

POR-

PORPHYRION. ¶ Donec gratus eram tibi] Hae Ode alternis uicibus respondentem sibi amicam facit, agit autem cum ea de instauratione gratiæ. Donec aũt pro quandiu positum est. ¶ Nec quisquam potior brachia cãdidæ Ceruici iuuenis dabat] Id est, non quenquam me potiorem habebas, cui ceruicis tuæ amplexus permitteres.

LY. Donec non aliam magis
Arsisti, neq; erat Lydia post Chloem,
Multi Lydia nominis,
Romana uigui clarior Ilia.
HO. Me nunc Thressa Chloë regit,
Dulces docta modos, & citharæ sciens:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
LY. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornithi:
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
HO. Quid? si prisca redit Venus?
Diductosq; iugo cogit aheneo?
Si flaua excutitur Chloë?
Reiectæq; patet ianua Lydiæ?
LY. Quanquam sidere pulchrior
Ille est, tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria;
Tecum uiuere amem, tecum obeam libens.

ACRON. ¶ Donec non aliam] Hic pro Lydiæ persona respondet. ¶ Arsisti] Amasti, ut: Ardet amans Dido. ¶ Neq; erat Lydia post Chloen] Id est, non erat inferior apud te Chloë nomen alterius amicæ. ¶ Multi Lydia nominis] Magnæ famæ, et magnæ formæ, & Iliæ matri Romuli preferẽda. ¶ Me nũc] Horatius respondet. ¶ Thressa] Thressa, Thracia. Vt, Thressa genus, Pholoë. ¶ Si parcent animæ] Si fata parcẽt illi, diu uiuẽdo, cupio pro ea mori: Ad augmẽtum amoris paratum se dicit mori, si pro altero, hoc fata fieri paterentur, iuxta illud: Si fratrem Pollux alterna morte redemit. ¶ Me torret] Ex persona Lydiæ usq; ad finem. Ordo est: Thurini Ornithi filius Calais me torret. Thura Bruttiorum oppidũ, unde Ornithum dicit fuisse. ¶ Quid si prisca redit Venus?] Secunda uice tanquã sua, & ipsius, si amorẽ reddimus priorẽ. ¶ Iugo cogit aheneo] Forti, in expugnabili. Ad perpetuitatẽ redeũtis gratiæ iugum aheneum posuit. Aes enim non sicut ferrum rubigine consumitur. Vnde Vir. Et centũ uinctus ahenis. Post tergum nodis, Vt uelut æternam pacem futuram furoris ærea uincula mõstrarent. ¶ Excutitur] Pro, expellitur. ¶ Sidere pulchrior] Vt Virg. Qualis ubi Oceani perfusus Lucifer unda. ¶ Ille] Calais. ¶ Iracundior Adria] Sicut illud, Amantium iræ amoris integratio est. ¶ Tecum uiuere amem] Vt, Vna salus ambobus erit. ¶ Tecum obeam] Vt: Tecum consumere æuo.

POR. ¶ Donec nõ aliam magis Arsisti] Dehinc quatuor uersib. Lydia respondit. Et deinde ut dixi, uices inter eos sunt dicendi ac respondendi quaternis uersib. ¶ Neq; erat Lydia post Chloẽn] Neq; Lydiam, id est, me postponebas Chloë. ¶ Multi Lydia nominis] Id est, magni nominis, ac per hoc claræ famæ. ¶ Pro qua non metuã mori, Si parcant animæ fata superstiti] Id est, si me a morte illius animæ fata parcant, ut superstitẽ eam mihi faciant fata.

¶ Thurini Calais filius Ornithi] Ordo est & sensus. Thurini Ornithi filius, Calais nomine. Thurini autem qui est à Thura oppido Italiæ. ¶ Pro quo bis patiar mori] Quam charum habeat Calaim καθ' ὑπερβολὴν expreßit, bis se paratam mori pro illo dicen, quod ideo intulit, ut illum uinceret, quia dixerat, se paratũ pro Chloë mori. ¶ Quid si prisca redit Venus?] Hic iam tentare incipit Lydiam, an redire secum in gratiã uelit. ¶ Diductusq; iugo cogit aheneo] Si rursus inquit, nos Venus iungit ac firmat perpetua coniunctione, per

hoc enim iugum abeneum dicit: æris nanq; materia, non sicut ferrum, rubigine consumitur. Quare & Vir. non ob aliud mihi uidetur dixisse, Et centũ unctus ahenis Post tergum nodis: nisi ut perpetuam pacem per ahenea furoris uincula futurã ostenderet. ¶ Excutitur] Pro expellitur positum est. ¶ Sidere pulchrior] Calais scilicet. Et iracundior Adria] Adria pro Adriatico mari dicitur.

AD LYCEN.

Ode X. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Scriberis Vario fortis, & hostium.

---UU--UU-UU
---UU--UU-U-
---UU--UU-U-
---UU-UU

EXtremum Tanaim si biberes Lyce,
Sæuo nupta uiro, me tamen asperas
Porrectum ante fores, obijcere incolis
Plorares aquilonibus.
Audis quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas ut glaciet niues
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam,
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O quamuis neq; te munera, nec preces,
Nec tinctus uiola pallor amantium,
Nec uir Pieria pellice saucius
Curuat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus;
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cœlestis, patiens latus.

ACR. ¶ Extremum] Hæc ad puellã, Lycen nomine, dicũtur asperam & intractabilem. ¶ Extremum Tanaim] Vltimum. Tanais enim fluuius Scythæ dicitur, q & Danubius: per cuius cõmemorationem uult intelligi barbari animi mulierẽ. ¶ Porrectum] Extensum, ut Virg. Quaq; redit mediũ Rhodope porrecta sub axẽ. ¶ Aquilonibus] Quia Tanaim nominauit, de Septẽtrionali enim parte Aquilo oritur. Sensus est nõ solũ quia in prosperitate es, misereri mei debes, sed etiamsi in captiuitate esses, cõiuncta sæuo uiro, deberes meo succurrere amori. ¶ Nemus] Inter tecta satũ, uiridariũ dicit. ¶ Positas] Deorsum missas. Post niues enim missas si flat Aquilo, eius frigore solidantur. ¶ Puro] Sereno, ut. Pura nec obtusis per cœlũ cornibus ibit. ¶ Ingratã Veneri] Execrabilẽ Veneri dicit, si amet superbiã, & amantem contemnat. ¶ Currente celeriter abente. Vult enim intelligere scissuram repudij id est, ne nimia uelocitate rote rumpatur funis. Dominã rotæ, fortunã dixit, id est, ne uolubilitate rotæ tu amans contemnaris, & ita inflexu rotæ lædaris. sicut equus à cõsueta uelocitate deficiens consueuit. ¶ Non te Penelopen] Penelopes Vlyssis uxoris, nota fabula est, quæ pro fide absentis mariti omnes repudiauit sponsos. ¶ O quamuis] Ordo est: O quamuis nec curuant te munera, nec preces, nec pallor amantiũ tinctus uiola, nec uir saucius Pieria pellice, & quamuis non sis mollior rigida æsculo, nec animo mitior Mauris anguibus, parcas tuis suplicibus. ¶ Tyrhenus parens] Italus. ¶ Nec munera] Vt est: Quoniam sordent tibi munera nostra, & alibi: Nec munera curat Alexis. ¶ Nec tinctus uiola] Bene uelut amator amœnitatem floris, pallori amãtium dedit. ¶ Pellice saucius] Concubinæ amore uulneratus. Vult intelligi maritũ Lyces huius, amare aliam, id est, Pieriã nomine mulierẽ, propter quam

quam contumeliã uel dolorẽ suadet, ad reddendã uiro pro pellice uicißitudinẽ se amari debere. ¶ Nec rigida mollior æsculo] Id est, non sis rigidior æsculo arbore, tanquã lignea & sine sensu rationabili: nec asperior Mauris serpentib. colore noxiorib. ut. Sæuit agris asperæq; siti, atq; exterritus æstu. ¶ Non hoc semper] Non semper se ante limen obseruantem, cœlestem aquam passurum dicit, sed desinente per contemptum animo, amore cariturum.

POR. ¶ Extremũ Tanaim si biberes Lyce] Hæc ad puellã, Lycen nomine, dicuntur asperam, & intractabilem, Tanais aũt fluuius est Scythiæ, per quod uult intelligi esse barbaram. ¶ Me tamen asperas Porrectũ ante fores obijcere incolis Plorares aquilonibus] Mei etsi Misereris, nõ patereris tamen frigoribus perire ante fores tuas iacentẽ. Incolis aũt Aquilonibus ad illud pertinet, quod dixerat, Extremũ Tanaim si biberes. Tanais enim flumen in parte septẽtrionali est, unde Aquilo oriri uidetur. ¶ Quo nemus Inter pulchra situm tecta remugiat] Significat arbores esse, ut fit in pluuio domi, quibus nunc strepere tempestas intelligi uult. ¶ Et positas ut glaciet niues] Ostendit quod reuera in Italia frequenter euenit, post niuem positã in Aquilone uento serenatũ esse, & frigore eius gelu super niuem concrescere.

¶ Nec currente retro funis eat rota] Allegoricôs ne intercãt harum rerum uices. ¶ Nec uir Pieria pellice saucius] Vult intelligi maritum huius Lyces amare aliam, id est, Pieriam nomine, propter quod debuißem hanc uicẽ cõtumeliæ, amãdo ei retribuere. ¶ Nec rigida mollior Aesculo, Nec Mauris animo mitior anguibus] Cætera enim ꝑ parẽthesim illata sunt.

AD MERCVRIVM.

Ode XI. Dicolos Tetrastrophos, ut: Iam satis terris, niuis atq; diræ.

-v---vv-v--
-v---vv-v--
-v---vv-v-v
-vv--

MErcuri, nam te docilis magistro
Mouet Amphion lapides canendo:
Tuq; testudo, resonare septem
Callida neruis:
Nec loquax olim, neq; grata, nunc &
Diuitum mensis, & amica templis:
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures:
Quæ, uelut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitq; tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

ACR. ¶ Mercuri] Mercuriũ lyræ inuocat repertorẽ; ut inspiret sibi modulationẽ dignã auribus Lydes amicæ. Ordo est. Mercuri dic modos, quibus Lyde obstinatas aures applicet: nã te magistro, docilis Amphion mouit lapides canendo iuxta hoc quod M. Cicero in Rhethoricis dixit artium magistros afferre laudem siue uituperationẽ discipulis: rursus discipulos magistris. Vnde hic Mercurius laudatur in Amphione discipulo, cuius nota fabula est: eò quòd idem Amphion citharæ cantu, & pecudes quarũ pastor erat, ad se accersere consueuerat: & lapides, quib. muri sunt extructi Thebani, ut Statius: Quo carmine muris Iusserit Amphion Tyrios accedere montes. ¶ Resonare septem] Vt: Obloquitur muneris septem discrimina uocum. ¶ Nec loquax] Laus repertoris ab opere, quasi diceret, neq; loquacem lyram, neq; gratam fuisse, antè, quàm Mercurij doctrina aptaretur ad cantũ: nam & in sacrificijs fidicines adhiberi cõsueuerant. ¶ Obstinatas] Clausas, obseratas. ¶ Exultim] Saltim. ¶ Proteruo] Importuno, nimio. ¶ Applicet aures] Velut oblectata, iungat & applicet ad audiendum, unde est

 dictum

dictum: Adeò in teneris assuescere multum est. ¶ Equa trima] Trium annorum, & iam difficilis ad domandum. ¶ Cruda marito] Intacta, immatura, siue intempestiua. Sed animo cruda, id est, crudelis, ac per hoc aspera atq; hoerens maritum.

POR. ¶ Mercuri, nam te docilis magistro] Mercurium uocat lyræ inuentorē, petens ut inspiret sibi modulationē dignam auribus Lydes amicæ. Ordo est autem: Mercuri dic modos, quibus Lyde obstinatas applicet aures, nam te docili magistro mouit Amphion lapides canē do. Nota fabula Amphionem citharæ cantu & pecudes, quarum pastor erat, ad se accersisse: & lapides quibus Thebani muri extructi sunt. ¶ Tuq; testudo] Quia testudine Mercurius lyram ferit. ¶ Et amica templis] Fidicines hodieq; Romæ in sacrificijs adhiberi uidemus.

¶ Et adhuc proteruo Cruda marito] Non intempestiua, sed animo cruda, id est, crudelis, ac per hoc aspera atq; horrens maritum.

Tu potes Tigres, comitesq; siluas
Ducere & riuos celeres morari:
Cesit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ.
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius, atq;
Spiritus teter, saniesq; mânet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityusq; uultu
Risit inuito: stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus, atq; notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraq; fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco:
Impiæ, nam quid potuere maius?
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.

ACR. ¶ Ducere] Oblectatione cantus quocūq; ieris te sequentes, ut Virg. Mulcentem tigres et agentem carmine quercus. ¶ Ceßit immanis tibi blādienti Cerberus] Hypallage, cùm ipse magis blanditus sit Cerberus. ¶ Spiritus teter] Aut posuit pro ueneno: aut pro sanie cadauerum, quibus uesci consueuerat. ¶ Centum] Finitum pro infinito. ¶ Muniāt angues caput eius] Vt ait Ennius: Angue uillosi canis.

¶ Ore trilingui] Vt Latratu regna trifauci Personat.

¶ Quin & Ixion] Vt: Atq; Ixionei uento rota constitit orbis. ¶ Vultu Risit inuito] Ex torquēte cithara dulcedine sua quod tormentorum pœna non finebat. ¶ Dum grato Danai puellas Carmine mulces] Danai nota fabula, qui fratris Aegypti inuidia, quòd omnes ille filios, hic haberet filias, pactis nuptijs filiabus præcepit, ut interimerent acceptos sponsos, quod ab omnibus factum est, præterquam ab Hypermestra, quæ Linum fuga data seruauit. Ob hoc scelus apud inferos hac dicūtur pœna damnatæ, ut aquā in pertusum doliū iugiter mitterent.

¶ Puellas] Filias dixit. ¶ Sera fata] Vt: Distulit in seram commissa piacula mortem.

¶ Perdere ferro] Occidere. ¶ Vna] Hypermestra. ¶ Audiat Lyde scelus] Audiat quā pœna damnatæ sunt, quæ amantib. crudeles fuerunt. ¶ Manent] Expectāt. Etiam sub Orco] Non solū damnantur in aquæ penuria, sed etiam infernali cruciātur igni. ¶ Duro Perdere ferro] Non ad naturam ferri relatum est epitheton, sed ad earum animum, quæ dura ac crudeli mente hoc ausæ sunt, ut: Duris genuit te cautibus hoerens Caucasus.

POR. ¶ Tu potes Tigres comitesq; siluas Ducere] Hæc ad testudinem dicuntur, siue ad Mercurium. ¶ Ceßit immanis tibi blandienti Ianitor aulæ] Receptam de Orpheo fabulā tractat, quæ refert etiam Cerberum & cætera inferna cātu citharæ eius lenita esse. ¶ Atq;

spiritus

spiritus teter, saniesq; manet Ore trilingui] Saniem aũt cadauerum quibus uescitur intelligi uult: aut pro uenenis posuit, quæ in illo potest fingi, cũm etiam serpentibus hirsutus esse uideatur. ¶ Quin & Ixion Tityusq; uultu Risit inuito] Inuito uultu, intelligas tantã fuisse gratia cantus, ut in tormentis pœnæ constitutis extorsit tamen risus. ¶ Danai puellas] Pro eo quod est, Danai filias. ¶ Audiat Lydiæ scelus] Mira opportunitate de excessu excessũ repetit, & est sensus: Audiat Lyde, qua pœna damnatæ sunt, quæ crudeles amatorib. fuerunt.

¶ Inane lymphæ Dolium] Ita aũt figurauit, ut econtrario Plenum uas, & inane illius rei dicitur, ut & Terentius: Vini plenum. ¶ Seraq; fata] Quare Sera dixerit, ipse ex subiectis ostendit. ¶ Quæ manent culpas etiam sub Orco Impiæ, nam quid potuere maius] Bona πάλλειψις, per quam impensior affectio dicentis exprimitur. ¶ Duro perdere ferro] Non ad naturam ferri relatum est epitheton duro, sed ad animum earum, quæ dira ac crudeli mente in eos usæ sunt.

Vna de multis face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax, & in omne uirgo
Nobilis æuum;
Surge, quæ dixit iuueni marito:
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: socerum, & scelestas
Falle sorores:
Quæ, uelut nactæ uitulos leænæ,
Singulos eheũ lacerant. ego illis
Mollior, nec te feriam, nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sæuis oneret catenis,
Quod uiro clemens misero peperci;
Me uel extremos Numidarum in agros
Classe releget:
I, pedes quô te rapiunt, & auræ,
Dum fauet nox, & Venus: i, secundo
Omine, & nostro memorem sepulchro
Scalpe querelam.

ACRON. ¶ Face nuptiali Digna] Positum est hoc pro affectionis insigni, tanquam maius præmium fœminis non sit. Cũ facib. enim nuptiæ fiebãt uesperi apud antiquos. ¶ Et in omne uirgo Nobilis æuum] Virginem pro muliere posuit.

¶ Ne longius tibi somnus] Id est, mors, ut. Et consanguineus leti sopor. ¶ Mollior] Melior, affectiosior. ¶ Quæ uelut nactæ] Ordo est: Quæ uelut leænæ nactæ uitulos, heu heu lacerant singulos: & est pulcherrima comparatio.

¶ Me uel extremos Numidarum in agros] In deserta Numidiæ, quæ feris plena sunt, aut pro crudelitate Numidas memorauit, ut: Hinc Numidæ infreni cingũt. ¶ Classe releget] Remoueat: ut Vir. Atq; ideo tauros procul, utq; in solá relegant Pascua. ¶ Dum fauet nox] Vt. Defensi tenebris, & dono noctis opacæ. ¶ Sculpe querelam] Id est, epithaphion in commemoratione, quod gestum est, scribe.

PORPHYRION. ¶ Vna de multis] Hypermestram dicit, quæ Linon maritum seruauit, & uidetur præsenti affectione illatum. ¶ Face nuptiali digna] Tanquam maius præmium non sit fœminis. ¶ Et in omne uirgo Nobilis æuum] Propter pietatem, scilicet quã marito præstitit. ¶ Me pater sæuis oneret catenis] Extrinsecus audiendum, si putat, uel quid tale me putet. ut, Si putat sæuis catenis oneret pro hoc facto. ¶ Et nostro memorem sepulchro, Scálpe querelam] Id est, monumento meo inscribe mortis meæ casum uel causam.

AD NEOBVLEN.

Ode XII. Dicolos, Tristrophos. primi duo uersus sunt Sapphici ionici trimetri, acatalecti, qui constant è tribus Ionicis à minore uel ultimo Pæone tertio hoc modo:

Miserarum est υυ -- neque amori υυ -- dare ludum υυ - υ
Neq; dulci υυ -- malo uino υυ -- lauere aut ex υυ -- Tertius item uersus est Sapphicus Ionicus, Acatalectus, sed Tetrameter, constans è quatuor Ionicis à minore hoc modo:

Animari υυ -- metuentes υυ -- patriæ uer υυ -- bera linguæ υυ --

υυ -- υυ -- υυ - υ
υυ -- υυ -- υυ --
υυ -- υυ -- υυ -- υυ --

Miseratum est neq; amori dare ludum
Neq; dulci mala uino lauere, aut ex-
animari metuentes patruæ uerbera linguæ.
Tibi qualum Cithereæ puer ales,
Tibi telas, operosæq; Mineruæ
Studiũ aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri,
Eques ipso melior Bellerophonte,
Neq; pugno, neq; segni pede uictus,
Simul unctos Tiberinis humeros lauit in un-
Catus idem per apertum fugientes dis;
Agitato grege ceruos iaculari;
Celer alto latitantẽ fruticeto excipere aprum.

ACRON. ¶ Miserarum est neq; amori dare ludũ] Metrum hoc Sotadicum dicitur ut numerus sit potius, quã metrũ. Constat autem Ionico minore, & duobus primis uersibus trimetris, ita: Miserarum est, neq; amori, dare ludum, Neq; dulci, mala uino, lauere aut ex. Tertius uerò tetrameter scanditur, ita, animari, metuentes, patruæ uer, bera linguæ. Ad Neobulẽ amicã scribit, amantẽ Hebrum adolescentẽ, & detestatur insuauẽ esse uitã sine hilaritate & amore. Ordo est: Neobule miserarum est, neq; dare ludum amori, neq; lauere mala dulci uino, aut examinare metuentes uerbera patruæ linguæ. ¶ Lauere] Pro lauare, sic enim ueteres declinabant. Lauit pro lauat, ut Vir. Lauit improba teter Ora cruor. Qui uersus nõ cõstat, si præteritũ intelligas. ¶ Examinari metuentes patruæ uerbera linguæ] Sensus est cruciari castigatione uerborũ. Patruæ autẽ linguæ pro seueritate dixit, Patrui enim adolescentib. corripiendis austeriores esse solent, quã patres, quibus natura ipsa indulgentiam plerunq; extorquet. Cicero idem pro seueritate censuræ: Patruus quidem magister hoc diceret. Quid tibi mulier cum Cælio? ¶ Tibi qualum] Calathum, μετωνυμικῶς pro lanificio dixit, tanquam amore & pulchritudine amatoris capta contemneret pensa mulierum. ¶ Liparæi] À Lepore insula, ut si diceret Liparensis. Liparitanæ enim insulæ eum ciuem demonstrat. ¶ Bellerophonte] Qui Pegaso equo uectus, Chimæram interemerat. ¶ Pugno] Athletico & Agonico certamine. ¶ Per apertum] Latum, ut: Alia de parte patentes Transmittunt cursu campos. Ordo est. Ales puer Cithereæ, & nitor Liparæi Hebri, simul ac lauat unctos humeros in Tiberinis undis, eques melior ipso Bellerophonte, neq; uictus pugno, neq; segni pede, idem catus iaculari ceruos, fugientes per apertum agitato grege, & celer excipere aprum latitantem alto fruticeto, aufert tibi qualũ, & aufert studium operosæ Mineruæ.

POR. ¶ Miserarum est, neq; amori dare ludum] Hac Ode testatur insuauẽ esse uitam sine hilaritate & amore, ac deinde puellam quandam captam specie adolescentis describit.

¶ Vino lauere] Antiqua declinatione dixit lauere, non lauare. Nam tertiæ coniugationis hoc uerbum apud ueteres erat. Sic enim declinabant lauo lauis lauit, non lauo lauas lauat.

Examinar

¶ *Examinari metuentes uerbera patruæ linguæ*] *Sensus est, castigatione cruciari uerborum. Patruæ autem linguæ, pro seueræ positum. Videntur enim patrui adolescentibus corripiendis austeriores esse quàm patres, quibus natura ipsa indulgentiam plerunque extorquet.*

¶ *Tibi qualum*] *Μετωνυμικῶς pro lanificio dixit. Sed mulieres per diminutionẽ, uasculum hoc usurpant quasillum dicentes, hoc est, in quo pensum uel tramã reuoluunt.* ¶ *Liparei nitor Hebri*] *Hinc transit ad laudem adolescentis nomine Hebri, quem à Neóbule amari indicat. Liparæi autem à Lipare insula, ut diceret Liparensis.* ¶ *Tiberinis lauit in undis*] *Diximus & suprà adolescentes post exercitium campestre in Tiberi nare solitos fuisse:*

¶ *Catus idem*] *Catus à catos, ac per hoc doctos significatur. Ordo est autem: Catus idem fugientes ceruos iaculari per apertum agitato grege. Per apertum autem absolutè, id est, per campum.*

AD FONTEM BLANDVSIAM.

Ode XIII. Dicolos, Tetrastrophos, ut. Quis gracilis te puer in rosa.

---UU--UU-U-
---UU--UU-UU
---UU--
---UU-UU

O Fons Blandusiæ, splendidior uitro,
Dulci dignè mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo,
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prælia destinat
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine riuos
Lasciui soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora caniculæ
Nescit tangere; tu frigus amabile
Fessis uomere tauris
Præbes, & pecori uago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente, cauis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

ACR. ¶ *O' fons Blandusiæ splẽdidior uitro*] *Hac Ode Blãdusiæ fonti sacrificium promittit. Blandusia enim Sabinensis agri regio est, in qua Horatij ager fuit. Laudat ergo fontẽ dicendo eum perspicuũ uitri comparatione. Vt, Vitrea te Fucinus unda.* ¶ *Cras donaberis hœdo*] *Hœdi immolationem promittit. Amphibolon est tamen utrũ dicat donaberis hœdo & floribus: an hœdo floribus coronato:* ¶ *Et Venerem & prælia destinat*] *Maturi enim & appetere Venerem, & propterea pugnare consueuerunt.*

¶ *Frustra*] *Ideo frustra, quia inficiet gelidos riuos.* ¶ *Lasciui*] *Luxuriosi, petulãtis.* ¶ *Te flagrantis atrox*] *Opacitatẽ nemorosi & abstrusi frontis ostendis, per quã dicit canicularium æstuum calores arceri.* ¶ *Tu frigus amabile*] *Amœnum, ut: Frigus captabis opacũ, & non ipsi amabile, sed fessis.* ¶ *Fies nobilium*] *Meo carmine prædicatus, inter nobiles fontes prædicaberis.* ¶ *Vnde loquaces*] *Id est, sonantes. Vt, Per leuia murmur Saxa ciet.*

POR. ¶ *Fons Blandusiæ*] *Sacrificium hac Ode fonti Blandusiæ repromittit, simulque laudes eius dicit.* ¶ *Non sine floribus Cras donaberis hœdo*] *Ἀμφίβολον, incertum est enim utrum dicat hœdo donaberis & floribus: an uerò donaberis hœdo, qui erit cũ floribus, id est, coronatus.* ¶ *Et Venerem & prælia destinat Frustra*] *Frustra, scilicet, qui immolabitur.* ¶ *Te flagrantis atrox hora caniculæ Nescit tangere*] *Opacitatem laudat, per quam*

dicit calorē̄m canicularium dierum ad eum non descendere. ¶ Frigus amabile] Eleganter pro umbra refrigerāte calorem æstiui temporis dixit. ¶ Fies nobilium tu quoq; fontiū] Tu quoq; inter nobiles fontes nominaberis, carmine prædicatus. ¶ Cauis impositam ilicem saxis] Significatur in saxo natam ilicem arborē, sub cuius radice erumpit aqua fontis huius.
¶ Vnde loquaces Lymphæ desiliunt tuæ] Loquaces autem dixit, quod cum de saxo cadant, perstrepant.

IN AVGVSTI VICTORIAM HISPANICAM.

Ode XIII. Dicolos Tetrastrophos, ut: Iam satis terris, niuis atq; diræ.

-u---uu-u--
-u---uu-u-u
-u---uu-u-u
-uu--

HErculis ritu modò dictus, ô plebs,
Morte uenalem petijsse laurum,
Cæsar, Hispana repetit penates
Victor ab ora.
Vnico gaudens mulier marito,
Prodeat iustis operata diuis:
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice uitta
Virginum matres, iuuenumq́ nuper
Sospitum: uos, ô pueri, & puellæ
Iam uirum expertæ, male ominatis
Parcite uerbis.
Hic dies uerè mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per uim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, & coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si quā potuit uagantem
Fallere testa.

ACR. ¶ Herculis ritu modò dictus ô plebs] Hæc Ode in Augusti laudem scribitur uictoris ex Hispania reuertentis, Herculis autem ritu dicit, ut ostēdat, labores cum nō per alios, sed p se administrare. nec sub hac difficultate adipisci uictoriā breui tempore, ut proficisci ad bellum & reuerti uictorem. Ordo est: O plebs, Cæsar dictus petysse laurū uenalem morte, modò uictor ab Hispania ora, ritu Herculis repetit penates.
¶ Morte uenalē] Mortis enim contēptu laus uictoris quæritur & triumphi. Vt, Est animus lucis contēptor, & istum Qui uita bene credat emi, quo tēdis, honorē. Et, uitāq; uolunt pro laude pacisci. ¶ Petysse laurum] Laureatæ enim de uictoria literæ mittebantur. ¶ Vnico gaudēs mulier marito] Lidiam dicit sub castitatis laude, uotum pro Cæsaris reditu soluturā. ¶ Et iustis operata diuis] Operationes, ueteres, sacrificia dixerunt. Iustos uerò diuos, quāuis generaliter dici possint: nūc tamen specialiter posuit, tanquā qui uictoriā uel reditū Cæsari merito eius uirtuti præstiterint. Vir. operationes etiam pro sacrificijs posuit. ut. Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis. ¶ Et soror clari ducis] Octauiam, Augusti, sororem commemorat. ¶ Supplice uitta] Non uitta Supplice, sed uittis solutis supplicantes, ut: Soluite crinales uittas, capite Orgia mecum. ¶ Iuuenumq́; nuper Sospitum] Prodeant matres nuper sospitum reuersorum per Augusti uictoriam. ¶ Iam uirum expertæ] Id est, nuptæ. ¶ Male ominatis Parcite uerbis] Siue quia pro festiuitate dierum feriæ indicebantur, & abstinebatur à litibus iurgijsq;: siue quia in sacrificijs præcepto silentio bona omina habere uidebantur, ne incaute loquentes uerbis omina facerent: ideo nunc parcite malis uerbis, id est, malis ominibus.

Tumultum

¶ Tumultum] Per cõmotionem bellorũ. ¶ Per uim] Id est, per impulsionem hostium. ¶ Tenente Cæsare] Id est, parta pace incolumi Cæsare, ut Ferrea belligeri compescat limina Iani. ¶ Et cadum Marsi memorẽ duelli] Vinum quod bello Marsico diffusum est. Cadum aũt lagenam, ut: Vina bonus quæ deinde cadis oneraret Acestes. ¶ Spartacũ si quà potuit] Gladiator fuit Spartacus, hic cum quatuor & septuagintis socijs, similis conditionis, è ludo fugiens, dux factus per quatuor annos, aduersum Po. Rom. bellans, plura uastauit, ideo nullã lagenam euadere potuisse cõmemorat. Hunc postea Pompeius oppreßit, ut Lucanus. Et simili causa caderet, qua Spartacus hostis.

POR. ¶ Herculis ritu modò dictus] Hæc in Augustũ scribuntur, uictorem ex Hispania, reuertentem. Quod aũt Herculi illum comparat ideo facit, ut ostendat laborem eum nõ per alios, sed per se administrare. ¶ Morte uenalem petyße laurum] Quam est morte paratus emere. Non enim in bello mori dubitauit, ut inde laureã pẽtat. ¶ Prodeat iustis operata diuis] Pro prodeat & operetur diuis, id est, sacrificet. Operationes enim sacrificia dixerunt. Iustos diuos quamuis generaliter dicere poßumus, nunc tamen specialiter acipiendum y, scilicet, qui Cæsary uictoriam & reditũ merenti dederint. ¶ Et soror clari ducis] Octauiam dicit, Augusti sororem. ¶ Iuuenumq; nuper sospitũ] Nuper per Augustum sospitem. ¶ Male ominatis Parcite uerbis] Quid est male ominatis uerbis parcite? Vtrum, quemadmodum dicitur: Vt ciues feriati hodie, litibus iurgysq; abstineant se? An ut econtrario in sacrificijs præcipitur, Bona omina habete: Ita nunc parcite malis uerbis, id est, malis ominibus?

¶ Tenente Cæsare terras] Id est incolumi Cæsare. ¶ Et cadum Marsi memorẽ duelli] Nam uinũ natum erat temporib. belli Marsici, ¶ Spartacũ si quà potuit uagantem Fallere testa] Spartacus dux fugitiuorum per Italiam aliquando grassatus, multa uastauit.

Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per inuisum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus;
Litium & rixæ cupidos proteruæ:
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta
Consule Planco.

ACR. ¶ Neæræ] Nomen puellæ citharistriæ siue cantatricis. Argutæ autẽ sonoræ, ut: Hic arguta sacra pendebit fistula pinu. ¶ Myrrheũ nodo cohibere crinem] Perfusum myrrha, ut inter flauum & nigrum, uel myrrhei coloris. ¶ Cohibere] Id est, constringere. Præfestinantis lætiçia in nodum colligere crinem præcepit. ¶ Si per inuisum mora ianitorem Fiet] Id est, si ianitor prohibuerit illam ingredi, supple parcam: quia canicies mitigat animos cupidos litiũ, & proteruæ rixæ, cum iuuenis essem non ferrem hæc. ¶ Lenit albescens] Canæ ætatis accessu corporis uis extinguitur et feruor. ¶ Cupidos] Superbos iuuenes, uel rixæ pronos animos senectus mitigat. ¶ Calidus iuuenta] Feruidus iuuentute, Adolescentem se fuisse feruidũ commemorat, irasciq; nimis solitum, si fastidiretur ab aliquo.

POR. ¶ Myrrheũ nodo cohibere crinem] Colorem myrrheum in crinibus hodie quoq; dicunt, qui medius est inter flauum, & nigrum, quia properare uult illam, in nodum tantũ colligere crines præcipit. ¶ Si per inuisum mora ianitorem Fiet, abito] Præcipit puero, ut si tardius ad Neæram ab ostiario admittatur, redeat. Deinde quare hoc præceperit ostẽdit inferendo. ¶ Lenit albescens animos capillus] Hæc cum admiratione quadam & dolore animi dicuntur. Miratur enim se tam segnem factum, ut in contumelias fastidientis puellæ non irascatur, quod ipsum iniuria senectutis fieri ingemescit. Lenit albescens animum capillus, Litium & rixæ cupidos proteruæ. Animi, inquit, iuuenum, qui litium & rixæ in contemptu amoris cupi

ris cupidi sunt, senili ætate leniũtur. ¶ Consule Planco] Significat se consule Planco adolescentem fuisse, ita sciq; mirabiliter solitum si fastidiretur.

IN CHLORIM.

Ode XV. Dicolos, Distrophos, ut: Sic te diua potens Cypri.

---vv-v-

---vv--vv-v-

VXor pauperis Ibici,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ]
Famosisq; laboribus:
Maturo proprior desine funeri
Inter ludere uirgines,
Et stellis nebulam spargere candidis:
Non, si quid Pholoën satis,
Et te, Chlori, decet. filia rectius
Expugnat iuuenum domos,
Pulso Thyas uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lasciuæ similem ludere capreæ.
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non cytharæ decent.
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti uetulam fece tenus cadi.

ACRON. ¶ Vxor pauperis Ibici] Ad mœcham scribit uetulam & luxuriosam. Bene dixit, uxor pauperis, cui solum poterat esse solatio, si castã haberet uxorẽ, nec tenuitati eius luxuriã conuenire. ¶ Fige modum] Pone modum obscœnitati, siue libidini: aut turpi auaritiæ, ut Terẽtius: Leno iniqua non uult me loqui. ¶ Maturo proprior] Ordo est: Desine inter uirgines ludere, cũ sis propior funeri, id est, morti uicinior iam, per ætatem. ¶ Et stellis] Decens ἀλληγορία. Ait enim ut stellarũ decus & splendor fuscatur nebulis & celatur. sic nitorẽ uirginum permixta anus obscuras. ¶ Et te Chlori] Ordo est: Chlori nõ si quid satis decet filiam Pholoën, decet te. Rectius expugnat filia domos iuuenum, supple, quàm tu, cõcita uti Thyas pulso tympano. ¶ Filia] Chloridis, inquit scribit, & ipsam turpem designans, quæ furore libidinis ita incitaretur, uti Bacche tympanorum pulsu. ¶ Nothi] Nomen amatoris. ¶ Lasciuæ] Quia hoc genus libidini & lasciuiæ aptius. Prope nobilem Tonsæ Luceriam] Luceria ciuitas est Apuliæ. Dicit autem lanificio ætatem eius magis aptam, quàm luxui & ebriositati. ¶ Fece tenus cadi] Tanquam quæ uasa uino uetere potando uacuaret.

PORPHYRION. ¶ Vxor pauperis Ibici] Hæc Ode scribitur in uetulam, mœcham & luxuriosam. ¶ Tandem nequitiæ fige modum tuæ] Nequitiæ nunc calliditati & malitiæ non ut olim nequam dicebatur ignauus ac senex. ¶ Inter ludere uirgines] Ordo & sensus est: Desine inter uirgines ludere cum sis funeri proprior. ¶ Et stellis nebulam spargere candidis] Decens allegoria, ait enim ut decor stellarum nubilo infuscatur: sic nitorem fieri uirginum interuentu tuo turpem, quippe cum sis ætate iam atra & deformis. ¶ Filia rectius Expugnat iuuenum domos Pulso Thyas uti concita tympano] Hic etiam filiam eius ostendit uitiosam esse, & per libidinem nimiam ita in furorem incitari, ut Bacchæ solent pulsu tympani audito. ¶ Te lanæ prope nobilem Tonsæ Luceriam] Luceria urbs est in Apulia & Samnio. κατ' ἐξοχὴν autem pro quolibet lana positũ. ¶ Nec poti uetulam fece tenus cadi] Hoc nõ decet ætatẽ tuam, inquit in conuiuio multũ potare, id est, fece tenus potare. Nam utiq; cum tota amphora bibitur, ad fecem peruenitur. Per fecem autem uetulam uetus uinum accipe.

AD

AD MECOENATEM.

Ode XVI. Dicolos, Tetrastrophos, ut. Scriberis Vario fortis & hostium

--- vv -- vv - vv
--- vv -- vv - vv
--- vv -- vv - vv
--- vv - v -

INclusam Danaën turris ahenea,
  Robustæq; fores, & uigilum canum
  Tristes excubiæ, munierant satis
  Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, uirginis abditæ
  Custodem pauidum, Iupiter & Venus
  Risissent; fore enim tutum iter patens,
  Conuerso in precium deo.
Aurum per medios ire satellites,
  Et perrumpere amat saxa, potentius
  Ictu fulmineo: concidit auguris
  Argiui domus ob lucrum
Demersa excidio. diffidit urbium
  Portas uir Macedo, & subruit æmulos
  Reges muneribus. munera nauium
  Sæuos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
  Maiorumq; fames: iure perhorrui
  Latè conspicuum tollerare uerticem,
  Mecœnas equitum decus.

ACR. *Inclusam Danaën*] *Acrisius pater cum Danaë, ob pudoris custodiã, ualida et munita turri clausisset, uersus in aurũ Iupiter fingitur eam uiolasse. Quod nunc exemplũ ad ostendendã uim auri & potentiã posuit, quod probat in hoc compositã fabulam, de aureo imbre Danaës, ut monstraretur nihil non posse auro atque pecunia corrumpi. Ordo est: Ahenea turris, & robustæ fores, & tristes excubiæ uigilum canum, satis munierant, inclusam Danaën ab nocturnis adulteris: Si non Iupiter & Venus risissent Acrisium, pauidum custodem abditæ uirginis, conuerso deo in precium, fore enim tutum iter, et patens, supple sciebat.* ¶ Tristes] *Epitheton uigiliarum, eò quòd mœstitudinem generent, seu Danaë tristis, nuptijs per custodiã denegatis.* ¶ *Nocturnis ab adulteris*] *Occultis. Hoc enim tempus crimini aptũ est. Vt est. Nec gregibus nocturnus obambulat. cùm & per diẽ lupi insidiari cõsueuerint.* ¶ *Pauidum*] *Solicitum & cautũ propter iniunctum sibi officiũ.* ¶ *Conuerso in precium deo*] *Quia Iupiter in aurum uersus, precium uidetur esse cõcubitus.* ¶ *Per medios ire satellites*] *Per hostium cuneos, & hostiles fremitus.* ¶ *Et perrumpere amat saxa*] *Munitiones expugnare.* ¶ *Potentius*] *Exaggeratio uoluptuosæ rei.* ¶ *Concidit Auguris*] *Amphiaraum dicit, cuius uxor Eriphyle monili corrupta, egit, ut egrederetur ad bellũ, quod exitiale, uelut uates præscius, declinabat.* ¶ *Ob lucrum*] *Propter amorẽ monilis.* ¶ *Demersa excidio*] *Deiecta hiatu telluris. Nam pro Amphiarao totàm domum posuit,* ¶ *Vir Macedo*] *Philippum significat Alexandri Magni patrem, qui multas ciuitates auro proditoribus dato cepit & diruit.* ¶ *Munera nauium Sæuos illaqueant duces*] *Dicit Piratas, propter rapacitatem scilicet. Piratæ enim propter cupiditatem lucri, latrocinia exercent, & sæpe periclitantur. Et est ordo: Duces nauium non Munera nauium.* ¶ *Crescentẽ sequitur cura pecuniã*] *Sensus est: Curã & famem, maiorũ, scilicet, diuitiarũ augeri dicit questus cupiditate, ut Iuuenal. Crescit amor nũmi, quantũ ipsa pecunia crescit.* ¶ *Iure perhorrui*] *Pecuniarũ desideriũ merito spreui. Horrui timore curarum, uel honorũ potentiæ*

¶ *Verticem*]

¶ *Verticem] Augmentum diuitiarum & celsitudinem dignitatum.* ¶ *Mecœnas equitũ decus] Mecœnas eques Romanus fuit, nec uoluit transire in ordinem senatorum.*

PORPHYRION. ¶ *Inclusam Danaẽn] Hec Ode ad Mecœnatẽ scripta est, quæ initium quidem habet ab habitatione Danaes. Cęterum tractat, quæ sit uis auri, & quantum potentiæ habeat. Per hoc ostendit factam fabulam de aureo imbre Danaës, ut ostendatur nihil non posse aureo aut pecunia expugnari.* ¶ *Nocturnis ab adulteris] Belle nocturnis adulteris, quia adulteris nox apta est.* ¶ *Si non Acrisium uirginis abditæ Custodem pauidum Iupiter & Venus risissent] Sensus est: Acrisius filiæ Danaës pudicitiam diligentißimè custodisset, si non diligentiam hanc elusam uellent Venus ac Iupiter in aurum uersus, quod preciũ uidetur fuisse concubitus.* ¶ *Aurum per medios ire satellites] In hoc iam excessu consilium est fabulæ, quam in principio posuit.* ¶ *Concidit auguris Argiui domus ob lucrum] Amphiarai, scilicet, quem Eriphyle uxor, corrupta monili aureo, prodidit.* ¶ *Diffidit urbium Portas uir Macedo] Philippum significat Alexandri Magni patrem.* ¶ *Illaqueãt] Id est, capiunt.* ¶ *Crescentem sequitur cura pecuniam] Reprehendit eos, qui pecuniam sic concupiscunt tanquam fœliciores futuri, cùm tanto plus sollicitudinis ac curæ habeant, quanto maiorem pecuniam acquirant.* ¶ *Maiorumq; fames] Pecuniarum maiorũ, scilicet, & nunc famem pro desiderio posuit metaphoricôs. Dicit autem, quod reuera uidemus tanto cupidiores auarioresq; fieri homines, quanto plus acquirant.*

Quanto quisq; sibi plura negauerit,
A`dijs plura feret. nil cupientium
Nudus castra peto: & transfuga, diuitum
Partes linquere gestio;
Contemptæ dominus splendidior rei;
Quàm, si quidquid arat non piger Appulus
Occultare meis dicerer horrëis,
Magnas inter opes inops.
Puræ riuus aquæ, siluáq; iugerum
Paucorum, & segetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrigonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt uellera pascuis:

ACRON. ¶ *Quanto quisque sibi plura negauerit] Quãtò diuitias magis spreuerit, contentus mediocritate cẽsus, nec habenti ambitum fortunæ maioris, tanto deorũ fauore dicit abesse nihil posse.* ¶ *Et transfuga] Quia dixerat castra, seruauit metaphorã significando. Transfugã dixit tanquam qui à diuitiarum uitijs significet se transire uelle ad uirtutis insignia.* ¶ *Contentæ] Id est, cõpositæ & mediocris.* ¶ *Impiger] Laboriosus.* ¶ *Magnas inter opes inops] Propter insatiabilem cupiditatem. Inopẽ enim se ostendit rei desideratæ auarus, tanquam non habeat quod quærit. ut Iuuenalis. Egenti uiuere fato.* ¶ *Puræ riuus aquæ] Laus mediocritatis sub agelli descriptione.* ¶ *Et segetis certa fides meæ] Vbertas fertilis glebæ, non decipiens spẽ domini, uel laborẽ agro suo præstitum.* ¶ *Beatior] Multa Africæ patrimonia poßidente. Ordo est. Et certa fides meæ segetis, beatior imperio fertilis Africæ falli fulgentem sorte id est, illum qui per sortem fulget, & non natura. Nam naturale est, ut quis paucis paruisq; contentus sit.* ¶ *Quanquã nec Calabræ mella ferunt apes] In Calabria enim sunt flores aptißimi apibus. Per mella autem negat se uti poßeßione Calabriæ.* ¶ *Nec Læstrigonia Bacchus in amphora] Formiana seu Sicula, in quibus locis Cyclopes fuerunt, qui Læstrigones uocabantur.* ¶ *Languescit] Id est, ueterascit.*

PORPHYRION. ¶ *Quanto quisq; sibi plura negauerit, A`dijs plura feret] Bella*

relatio

relatio. Sensus est: Agellus meus quamuis oneri mihi sit, locupletiorem me tamen facit, nihil amplius, scilicet, desiderans, quàm ille est. Qui sibi clarus uideretur, quòd latißimas multasq; habebat in Aphrica possessiones, hoc ergo fallitur, ille locuples quod se beatiorem iudicet. ¶ Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes] Licet nec in Calabria poßideas quid inquit, ubi mel optimũ nascitur. ¶ Nec Læstrigonia] Læstrigones oppidum Campaniæ Formias tenuisse dicuntur. In illa autem regione quoniam saxosa est, preciosißimũ uinum Campanũ nascitur. ¶ Bacchus in amphora Languescit] Bacchus languescit, quasi senescit, ac per hoc ueterascit. Et paulò post ait: Promere lãguidiora uina.

Importuna tamen pauperies abest.
Nec, si plura uelim, tu dare deneges.
Contracto melius parua cupidine
Vectigalia porrigam;
Quàm si Mygdonijs regnum Alyattici
Campis continuem. multa petentibus,
Desunt multa; bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

ACR. ¶ Importuna pauperies] Quæ importunos facit & odiosos. Poterat tamen quæstio oriri, qua crederetur poetam dixisse contraria, ut cùm superius dixerit, se transfugam diuitum, hic dicat sibi pauperiem abesse: sed conuenit, nec contrarium est, ut qui diuitum transfuga est, importunus paupertate non sit, quã eligit, & quam libenter appetit. ¶ Nec si plura uelim] Plura, quàm habeo. Humanitatem circa se Mecœnatis ostendit. ¶ Contracto cupidine] Mitigato & repulso desiderio diuitiarum. Efficientem posuit pro eo, quod efficitur. ¶ Vectigalia porrigã] Id est, paruus possessor minora persoluam tributa. ¶ Regnũ Halyattici] Halyatticus rex Lydiæ pater Crœsi, qui optimo usus est imperio. ¶ Bene est cui Deus obtulit Parca quod satis est manu] Omnia frugalitati suppetere & nihil deesse dicit.

PORPH. ¶ Contracto melius parua cupidine Vectigalia porrigam] Sensus communis est & manifestus: Ait enim paruo contentum plus se uideri poßidere, quàm si multum habens, amplius desideret. Reipublicæ autem redditus, dicuntur uectigalia. ¶ Quam si Mygdonijs regnum Alyattici Campis continuem] Ordo est: Quam si Mygdonijs campis regnum. Alyatici continuem. Alyattus autem rex Persarum dicitur fuisse, uel (ut alij dicunt) rex Lydorum pater Crœsi. ¶ Bene est cui Deus obtulit Parca, quod satis est, manu] Subaudiendum hic extrinsecus pronomen, quod est ei. ut sit: Bene est ei, cui Deus obtulit parca manu, quod satis est.

AD AELIVM LAMIAM.

Ode XVII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υ-
--υ---υυ-υ-
--υ---υ-υ
-υυ-υυ-υ--

AEli uetusto nobilis ab Lamo,
Quando & priores hinc Lamias ferunt,
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos:
Autore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lyrim

ACR. ¶ Aeli] Aeliũ Lamiã alloquitur senatorẽ. Aeliorũ aũt familia à Lamo Formiarum rege oriri affirmata est. unde et Lamiarum cognomẽ nobilib. inditũ est, quod uulgo Lamiũ genus uocabatur. Iuuen. Lamiarũ cæde madenti. ¶ Vetusto] Id est, antiquo. ¶ Quãdo] Siquidem. ¶ Fastos. Qui nobilitatis in posteros memoriam testarentur. Per fastos autem consules uult accipi. Lucanus: Qui dat noua nomina fastis.

POR. ¶ Aeli uetusto nobilis ab Lamo] Aelium Lamiam alloquitur senatorem. Aeliorum familiam ab Lamo Formiarum rege oriri affirmat, & inde Lamiæ cognomen ijs adhæsisse. ¶ Qui Formiarum mœnia] Formiani potentiores uidentur fuisse Minturnensibus, & eorum agros tenuisse. Et innantem Maricæ Littoribus tenuisse Lyrim] Lyris per mediam urbem Minturnensium labitur. Maricam autem Minturnenses maximè colunt, cuius etiam lucus in ipsa Minturnensi ciuitate est.

Latè tyrannus. cras folijs nemus
Multis, & alga littus inutili
Demissa tempestas ab euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

ACR. ¶ Latè tyrannus] Alibi pro domino, alibi pro crudeli, alibi pro potēte ponitur, ut: Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse tyranni. ¶ Tenuisse Lyrim] Lyris fluuius est Campaniæ, interfluens urbem Minturnensium: de quo Lucan. Et umbrosæ Lyris per regna Maricæ. Ordo est, Et latè tyrannus dicitur tenuisse Lyrim innatantē littoribus Maricæ. Marica nympha fuit, à qua fluuius nomē accepit. ¶ Cras folijs nemus] De futuræ tēpestatis indicio. Vt, omnia plenis Rura natāt fossis. Ordo est: Tēpestas demissa ab Euro sternet cras nemus multis folijs. & sternet littus inutili alga. ¶ Annosa cornix] Diu uiuens. Iuuen. Exēplum uitæ fuit à cornice secūdæ. ¶ Dum potes aridū Compone lignū] Dum permitteris serenitate, strue ad faciendum sacrificiū. ¶ Et porco bimestri] Duos menses habētē, aut certe duos annos uoluit significare à Luna cōputatos. ¶ Cū famulis operū solutis] Cū uacātibus seruis, & ab opere feriatis. Ostendit aūt tēpus hiemis, dū ad focū parari hortatur, & sacrificiū genio institui, ut: Inuitat genialis hiems. Et: Ante focū, si frigus erit. si messis, in umbra.

POR. ¶ Latè tyrannus] Qui ad Lyrim usq; regnum suū extenderit. Aquæ nisi fallit augur annosa cornix] Etiā Virgilius dicit cornices pluuiæ imminentis præsagas esse, cum ait: Tū cornix plena pluuiā uocat improba uoce. Augurem pro præsaga, id est, diuina posuit. Annosam autē ait, Quoniam mille annos uiuere affirmatur. Dum potes, aridum Compone lignum, cras genium mero Curabis, & porco bimestri. ¶ Cum famulis operum solutis] Intelligendū in uilla fuisse Lamiam, quam ideo hortatur apud focum epulari sic enim solent rustici hieme, cùm feriati sunt, quod ipsum manifestatur ex eo, quod dixerit, Genium curabis cum famulis operum solutis. Talia sunt & illa Virgiliana: Inuitat genialis hiems. Et ante focum si frigus erit. si messis, in umbra.

AD FAVNVM.

Ode XVIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris, niuis atq; diræ.

-v---vv-v-v
-v---vv-v-v
-v---vv-v--
-vv--

FAune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines, & aprica rura
Lenis incedas, abeasq; paruis
Aequus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno,

ACR. ¶ Faune Nympharū fugientū amator] Quasi celeritate sua Nymphæ Faunorum petulantiā fugiant. ¶ Aprica rura] Amœna, temperata, ut: Duceret apricis in collibus uua colorem. ¶ Paruis æquus alumnis] Alumnis, ruris uernulis, quos maxime Fauni lædere dicūtur. ¶ Lenis incedas] Propitius placatus. ¶ Pleno anno] Id est, completo. Annuale se ei ostendit facere sacrificium. Si autem, si quid est, ut: Vestro si munere tellus. ¶ Cadit] Immolatur.

POR. ¶ Faune Nympharum] Faunum inuocat, quem aiunt inferum ac pestilentem Deum esse, secuta

secundũ quæ et nunc Horatius loquitur, cùm eũ orat ut lenis per agros suos transeat. Et Virg. in septimo, eum apud Mephitem pestiferi odoris pallidum lucum habere ostendit, & in consulendo oraculo, eius uideri multa simulacra miris modis uolitantia ¶ *Fugientum amator*] *Per lasciuiam dicit fugientium, tale est illud: Et fugit ad salices, et se cupit antè uideri.* ¶ *Si tener pleno cadet hœdus anno*] *Significat semper se ei anniuersarium sacrum hœdo facere.*

Larga nec desunt Veneris sodali
Vina cratere; uetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,
Cùm tibi Nonæ redeunt decembres;
Festus in pratis uacat ocioso
Cum boue pagus:
Inter audaces lupus errat agnos;
Spargit agrestes tibi silua frondes:
Gaudet inuisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

ACR. ¶ *Veneris sodali*] *Dixit Veneris sodali ideo, Quia sine Cerere & Libero friget Venus.* ¶ *Vetus ara*] *Non ætatis cultu deserta, sed multo thure suo censa. Ostendit autẽ se deos multis sacrificijs donasse, quibus promereatur, quæ petit. Ludit herboso pecus omne campo*] *Tanquã deuotionem diei, in numinis honorem, etiam pecudes lasciuiendo sentirent.* ¶ *Cum tibi Nonæ redeunt Decembres*] *Nonis Decembribus Faunalia & Faunorum cultus dicebãtur.* ¶ *Festus in pratis*] *Id est, tua festa celebrans. In pratis aũt quia Faunalia in siluis & in pratis celebrabantur.* ¶ *Vacat ocioso Cũ boue pagus*] *In pagis enim & in compitis celebrari talia consueuerunt. ut Virg. Præmiaq; ingẽtes pagos & cõpita circum Thesidæ posuere, atq; inter pocula læti Mollibus in pratis unctos salire per utres.* ¶ *Inter audaces lupus errat agnos*] *Non semper audaces agnos, sed illo die, tanquam qui numinis interuentu non timeant, quòd honori Fauni applicat, festiuitatis suæ tempore lupos nocere pecudibus non sinentis.* ¶ *Spargit agrestes tibi silua frondes*] *Veluti silua per amœnitatem frondes spargeret, ut: Spargite humum folijs, inducite frondibus umbras.* ¶ *Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terram*] *Cultu uinearum liberatus, & Fauno sacrificans, ut: Inuitat genialis hiems curasq; resoluit. Ter uerò ad rithmum retulit.*

PORPH. ¶ *Vina cratere*] *Craterem Veneris sodalem dixit, quia sine Cerere et Libero friget Venus.* ¶ *Ludit herboso pecus omne campo, Cũ tibi Nonæ redeunt decembres*] *Nonis decembribus Faunalia sunt, hoc est, dies festus Fauni, in cuius honorem pecudes lasciuiunt.* ¶ *Inter audaces lupus errat agnos*] *Non semper audaces, sed illo die, quo uidelicet non timeant lupum inter se errantem, & hoc interueniente numine Fauni euenire dicit, qui quasi die festo suo uult pecora, quæ sub tutela sua sunt, sine periculo esse,* ¶ *Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terram*] *Inuisam terram fossoribus meritò dixit, quòd in ea laborent cùm fodiunt. Naturale est enim omnibus odisse laboris sui materiam. Significatur autem agrestes cum Festo Fauni feriati ludant, in terra tripudiare.*

AD TELEPHVM.

Ode XIX. Dicolos, Tetrastrophos, ut: *Sic te diua potens Cypri.*

- - - U U - U -

- - - U U - - U U - U -

QVantum distet ab Inacho
Codrus, pro patria non timidus mori,

ACR. ¶ *Quantum distet ab Inacho*] *Telephum Græcũ poëtam, sodalem suũ alloquitur iocose eum corripiens, quòd historias non pertinentes ad propositũ potius loquatur, quàm quæ sint apta cõuiuio. Alij uolunt reprehendi Telephum, quòd quantum temporis interesset, ab Inacho usq; ad Codrum quæreret, deinde conuersus ad puerum, ut impari numero cyathorum faciat potiones hortatur. Codrus rex Atheniensium & Lacedæmoniorum fuit, hic imminẽtibus hostibus pro patria se de-*

nouit, respõso incitatus oraculi, quo prædictũ fuerat eos uincere posse, quorũ dux fuisset occisus, hoc dum peruulgatũ fuisset, cœpit uitari ne occideretur. Mutato postea habitu, gregarij militis veste ad castra hostium perrexit, magnis iniurijs agens, ut occideretur obtinuit, ut Virg. Aut iurgia Codri.

¶ PORPHYR. ¶ Quantum distat ab Inacho Codrus] Telephum adolescentem alloquitur, quia quæ pertinent ad conuiuij præsentis apparatus non narraret. Deinde conuersus ad puerum hortatur, ut impari numero cyathorum repotiones faciat. ¶ Quãtum distet ab Inacho Codrus, pro patria non timidus mori] Comparationem, inquit, facit uirtutum Inachi & Codri. Codrus aũt Atheniensium dux fuit, qui ut patriæ uictoriam pararet, interimendum se Lacedæmonijs obtulit. De Inachi autem uirtutibus nulla extitit historia.

Narras, & genus Aeaci
Et pugnata sacro bella sub Ilio.
Quo Chium precio cadum
Mercemur: quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, & quota
Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer, auguris
Murenæ tribus, aut nouem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates; treis prohibet supra,
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta sororibus.
Insanire iuuat; cur Berecynthiæ
Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet tacita fistula cum lyra?

ACR. ¶ Et genus Aeaci] Aui Achillis. Per has autem fabulas historiam Græcam significat. ¶ Sacro bella sub Ilio] Quia à numinibus muri facti dicebantur Troiam, hoc est, Neptuno et Apolline, ut Virg. Cuperem cùm uertere ab imo, Structa meis manibus, periuræ mœnia Troiæ. ¶ Quo Chium precio cadum] Aut peregrinum uinum dixit, aut uas uino preciosius. ¶ Tẽperet ignibus] Tepefaciat, nam tepefactis aquis solebant Græci uina temperare. ¶ Quo] Aliquo. ¶ Et quota] Supple hora, ordinale nomen est. ¶ Pelignis caream frigoribus] Pelignum oppidum est Sabinorum frigidæ regionis. ¶ Da noctis mediæ] Id est, Bibamus in honorem mediæ noctis, & nouæ lunæ, & auguris Murenæ. ¶ Da puer auguris Murenæ] Puerum pincernam alloquitur. Hoc modo ueteres festiuitatẽ conuiuiorum celebrare consueuerant, ut singulos uini cyathos, sub singulorum deorum aut charißimorũ hominum nomine, in pocula dici iuberent. ¶ Tribus aũt nouẽ] Vt, numero Deus impare gaudet, Tribus aũt aut nouẽ, aut propter Musas, aut propter Charitas, quia lætitiã dabant. ¶ Attonitus] Quod nõ inebrietur. ¶ Vates] Pro quolibet sacricola. ¶ Treis prohibet supra] Ne si supra nouẽ addideris tres, ebrius factus exurgas in lites, quæ sunt gratiæ lætitiæq; cõtrariæ, ideò Gratiæ nudæ pinguntur, ueluti sine dolo, sine fraude, sine aliquo uelamine. ¶ Cur Berecynthiæ] Berecynthius urbs Phrygiæ, unde et tibias Phrygas dicit, quæ Matris Deûm sacris adhiberi cõsueuerãt, ad quarũ cãtus & à cõuiuantibus saltabatur, ut: Tympana uos buxusq; uocat Berecynthia matris Ideæ.

PORPH. ¶ Sacro bella sub Ilio] Sacrum illum dixit, secundum Homericum illud. ἴλιον ἱερόν. ¶ Quo præbente domum & quota] Ad epulandum præbente, scilicet, quomodo solent dicere apud quem & quota. ¶ Pelignis carcam frigoribus] Vtrum in Peligno oppido uult intelligi dici, an, ut solent poëtæ, speciem pro genere posuerit, ut: Lenis innatat alnus Missa Pado. ¶ Da lunæ propere nouæ] Sicut ueteres singulos uini cyathos sub singulorũ deorũ, aut charißimorũ sibi nominibus solebant in poculum defundere, secundum quæ nunc hæc dicuntur. ¶ Tribus aut nouẽ] Secundum illud. Numero deus impare gaudet. ¶ Treis prohibet supra Rixarum metuens tangere Gratia] Ait supra nouem cyathos si tres addideris, futurũ, ut ebrius factus exurgas in lites, quæ, scilicet, cõtrariæ sunt Gratiæ. ¶ Cur.

tiæ. ¶ Cur Berecynthiæ Cessant flamina tibiæ?] Berecynthia urbs est Phrygiæ, ergo tibias Phrygias dicit, quæ sacris Matris magnæ adhibentur, ad quarum cantus tamen solent & conuiuantes saltare.

Parcentes ego dexteras
  Odi: sparge rosas: audiat inuidus
Dementem strepitum Lycus;
  Et uicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
  Puro te similem, Telephe, uespero,
Tempestiua petit Rhode;
  Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

ACR. ¶ Parcentes] Ociosas à cantu, uel à miscendo cessantes. ¶ Lycus] vicinus, hilaritatis nostræ strepitum et inuidiam patiatur, ut Virg. Fit strepitu tectis, uocesq; per ampla uolutant Atria. ¶ Non habilis Lyco] Vxor quæ puella seni inhabilis coniuncta esset, unde et zelū eius ostendit, dū non habilem dicit. ¶ Telephe] ordo est. Telephe tēpestiua Rhode petit te nitidū spissa coma, & puro similē Vespero, & est laus pulchritudinis Telephi. Nā & crinium cōpositio iuuenibus aptatur.

POR. ¶ Parcentes ego dextras Odi] Id est, ociosas, quæ neq; lyram percutiant, nec spargant rosas. ¶ Audiat inuidus Dementem strepitū Lycus] Hilaritatis nostræ inuidia rumpatur. ¶ Seni non habilis] Meritò non habilis, quia puella seni iuncta est. ¶ Tempestiua petit] id est, matura rebus Venereis. ¶ Me lentus Glyceræ torret amor] Eleganter me lentus amor, quasi latens & occultus nunc intelligendum, ut lentus ignis, quia latens ac sine flamma urit.

AD PYRRHVM.

Ode XX. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-v---vv-v--
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv-v

NOn uides quanto moueas periclo,
  Pyrrhe, Getulæ catulos leænæ?
Dura post paulò fugies inaudax
    Prælia raptor:
Cùm per obstantes iuuenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
    Maior, an illi.
Interim dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos:

ACR. ¶ Non uides quanto] Hæc allegoricôs per cōmemorationem Pyrrhi Epirotarū regis, qui pro Tarentinis aduersus Romanos pugnauit, ad Pyrrhum sodalem dicuntur, qui puerū Nearchum nomine, à quadam fœmina dilectum, sollicitè extrahere conatur. Facit aūt leænam urbē Romā, catulos eius urbis principes. ¶ Getulæ] Getulam pro magnitudine patriæ posuit, ut Pœnorum qualis in aruis Saucius ille graui uenantum uulnere pectus. Tum demum mouet arma leo. Ordo est. Cùm per obstantes cateruas iuuenum ibit grande certamen, repetens insignem Nearchum nomine, aut equitem Romanum, quem Pyrrhus tenebat Epirota: aut obscura elocutione in Pyrrhum sodalem certamen ire dixit, in mulierem quæ certamen cum ea habitura esset, cupiens illi eripere Nearchum, ipsam enim Leænam grande certamen dixit. ¶ Tibi præda cedat] id est, ibi cognosces, cui maior accedat uictoria, tibi an illi. Hortatur autem illum quiescere, quia exhausta semper dubios facit. ¶ Dentes acuit timendos] Seruat metaphorā Leænæ in Romæ commemoratione. ¶ Arbiter pugnæ] Vult intelligi non posse resistere amori, commemoratione Paridis uicti libidine, nam fabulam tangit. ¶ Posuisse nudo sub pede palmam fertur] id est, fertur Veneri succubuisse. Hoc est enim dicere posuisse palmā sub nudo pede, quod cessisset libidini. Dicit autem Horatius frustrari Pyrrhum, comitem conantem ab amore meretricis reuocare iuuenem.

POR. ¶ *Non uides quanto moueat periclo*] *Hæc allegoricôs ad Pyrrhum sodalem dicuntur, qui puerum Nearchum nunc à quadam fœmina dilectum sollicitet, & ei extrahere conetur.* ¶ *Inaudax*] *Id est, non audax, ac per hoc timidus.* ¶ *Ibit insignem repetens Nearchum Grande certamen, tibi præda cedat Maior, an illi*] *Obscurã elocutionem quod certamen ipsum inire dixit, non mulierem quæ certamen cum Pyrrho factura sit, cupiens ei eripere Nearchum puerum.* ¶ *Hæc dentes acuit timendos*] *Belle hoc dicitur de ea quam iamdudum sub nomine Leænæ intelligi uoluit.*

Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare uento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

ACR. ¶ *Arbiter pugnæ*] *Paris, quòd palmam iudicãdo posuerit sub nudo pede Veneris, ut expleret uno uerbo fabulam: aut hunc puerum arbitrum certaminis posuit, palmam contentionis ipsius calcantem, cui se amatum potissimum traderet. Porrò si regem Pyrrhum intelligere uelis, arbiter non iudex, sed autor belli accipiendus est.* ¶ *Sparsum odoratis humerum capillis*] *Ambiguè enim pueri tondebantur. Ad emphasin uero Venereæ seruitutis, dicit illum habere humeros sparsos odoratis capillis.* ¶ *Qualis aut Nireus fuit*] *Nireus tam speciosus ab Homero traditur, ut Græcos omnes excepto Achille superaret.* ¶ *Raptus ab Ida*] *Ganymeden dicit, ut: Quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger uncis.*

PORPHYR. ¶ *Arbiter pugnæ posuisse nudo Sub pede palmam*] *Hunc puerum arbitrum certaminis esse dicit, & palmam contentionis ipsius refert. Quid si intelligi uoluit illum autorem certaminis futurum cui se tradere uoluerit.* ¶ *Qualis aut Nireus fuit*] *Nirei pulchritudinem & Homerus prædicauit.*

AD AMPHORAM.

Ode XXI. Tricolos. Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-v-
--v---vv-v-
--v---v--
-vv-vv-v-v́

O Nata mecum Consule Mallio,
Seu tu querelas, siue geris iocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia testa somnum:
Quocunque lectum nomine Massicum
Seruas, moueri digna bono die,
Descende, Coruino iubente,
Promere languidiora uina.
Non ille, quanquàm Socraticis madet

ACR. ¶ *O nata mecũ consule Mallio*] *Amphoram uini alloquitur, cuius uetustati annos suos comparat, & dicit se natum Mallio consule, et est ordo: O pia testa, nata mecum Mallio consule.* ¶ *Siue geris iocos*] *Vino enim aut iocri aut quercle nascũtur, uel diuersa quæ memorat.* ¶ *Quocunque nomine*) *Ex omnibus supradictis, siue ad iocos, siue ad querelas, &c.* ¶ *Descende Coruino iubente*] *Coruinum se ad conuiuium inuitare significat, in cuius se honorem uina ostendit uetustissima prolaturum. Notanda elocutio, Descende promere, pro descende ut promas.* ¶ *Madet*] *Hoc est, fluens est philosophiæ scientia, optat tamen uino fieri madentior.*

PORPHYR. ¶ *O nata mecum Consule Mallio*] *Iocülariter ad amphoram, quam habebat in ueterano alloquitur, ut ostenderet quam uetustum uinum habeat secum natum, dixit: Apparet*

autem

autem Flaccum & consule Mallio natum esse. ¶ *Seu tu querelas siue geris iocos, Seu rixam & insanos amores, Seu facilem pia testa somnum*] *Belle hæc dicuntur: ut per uinum alij querulosi, alij hilares fiunt ac iocosi, & quidam in conuiuio in rixam, quidam autem in cupiditatem Veneream efferuescunt, nonnulli obdormiunt.* ¶ *Descende Coruino iubente*] *Significat se Messalam Coruinũ pascere, in cuius honorem uetustissimi uini amphoram promere uelit.* ¶ *Descende promere*] *Attende elocutionem, descende promere, descende ut promas, ut est illud: Bibere absumo.* ¶ *Languidiora autem uina dixit uetustate lenita. Sic ergo & illud supra dictum: Nec Læstrygonia Bacchus in amphora languescit mihi.*

Sermonibus, te negliget horridus;
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse uirtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerunq; duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxijs,
Viresq;, & addis cornua pauperi,
Post te neq; iratos trementi
Regum apices, neq; militum arma.
Te liber, & si læta aderit Venus,
Segnesq; nodum soluere Gratiæ,
Viuæq; producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

AGR. ¶ *Te negliget*] *Contemnet.* ¶ *Horridus*] *Tristis, cẽsorius, seuerus.* ¶ *Prisci*] *Antiquioris, non Vticensis.* ¶ *Caluisse, efferbuisse, ut: quamuis secreta proderet.* ¶ *Virtus*] *Ingenium siue prudẽtia.* ¶ *Tu lene tormentũ*] *Laus uini. Hoc est, ebrietate interdum prodis, quod per obstinationem animi nõ potest extorqueri tormentis, prodendo enim secreta remouet tormentum.* ¶ *Mentibus anxijs*] *Id est, sollicitis. Prudentibus etiã ad cogitationum leuamen uino præstari, & remoueri tristitiam.* ¶ *Et addis cornua pauperi*] *Id est, superbiam, temeritatem, quam uino fieri per uiolationem cerebri uult intelligi. Ordo est. Et addis cornua pauperi & uires, post te, nec trementi iratos apices regum, neq; arma militum* ¶ *Trementi*] *Id est pauperi, frigore trementi, & ostendit superiores & nobiles, ab inferioribus contemni per uinum.* ¶ *Te Liber & si læta aderit Venus*] *Ordo est, Te Liber & si aderit læta Venus, et Gratiæ segnes soluere nodum, & uiuæ lucernæ producẽt, dum Phœbus rediens fugat astra.* ¶ *Segnesq; nodum soluere Gratiæ*] *Hoc est, quæ nodum non soluant, quo connexæ sunt, propterea hoc dictũ est, quia qui fida inter se gratia iunguntur, nunquam resoluuntur ab amicitiæ fide, unde & ipsæ Gratiæ coniunctis secum manibus finguntur.* ¶ *Producent*] *In lucem se per gratiam & lætitiam, significat protracturum esse conuiuium.* ¶ *Fugat astra Phœbus*] *Vt, Stellis aurora fugatis.*

PORPH. ¶ *Non ille quanquam Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus*] *Ordo & sensus est: Non ille te negliget, nec est in hoc horridus quanquam philosophiæ studiosus sit.* ¶ *Tu lene tormentum ingenio admoues*] *Quoniã & blanditur ebrietas, & extorquet plerunq; animi grauitatem.* ¶ *Viresq; & addis cornua pauperi*] *Bene & hoc, quia interdum per ebrietatem homines humilitatis suæ obliti, in maiorem sui fiduciam exurgunt, per quam melioribus non cedentes accenduntur temeritate.* ¶ *Per cornua autem uiolationem, & per hãc uiolentiam cerebri intelligi uult.* ¶ *Te Liber & si læta aderit Venus*] *Significat se ex hac amphora potando hilaritatem & gratiam conuiuij usque in crastinum mane producturum.* ¶ *Viuæq; producent lucernæ*] *Pro ardentibus dixit.* ¶ *Regum apices*] *Per apicem sublimitatẽ honoris ac potentiæ significat, ut supra ostendimus.* ¶ *Segnesq; nodum soluere Gratiæ*] *Hoc est, quæ nodum non soluunt. Ad hoc autem id pertinet, quòd qui fida gratia inter se iuncti sunt, nunquam ab amicitia soluuntur.*

IN DIANAM.

Ode XXII. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-v---vv-v-v
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv-v

Montium custos, nemorumq; uirgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter uocata audis, adimisq; leto
Diua triformis:
Imminens uillæ tua pinus esto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

ACR. ¶ Montiū custos] Pinum Dianæ in agro suo cōsecrat, apud quam se uerrem quotannis sacrificaturū promittit. ¶ Ter uocata] Tria Dianæ potestas putabatur. Ipsa enim uenātibus præesse dicebatur. Ipsa lucifera, in honorem Lucinæ. Vnde & Lucina à parturiētibus inuocatur. Ipsa Proserpina, ideoq; ter uocata. Nam & ipsa prior à Latona dicitur edita, tum matrem etiam in fratris partu iuuisse. ¶ Diua triformis] Vt, Tria uirginis ora Dianæ. ¶ Imminens uillæ] Ordo est: Pinus imminens uillæ, tua esto, pro sit: & sic est melius dictum, quàm si dicatur, esto aduerbium concedentis. ¶ Exactos] Finitos. ¶ Verris obliquum meditantis ictum] Modum ferientis porci describit. Nam sæuius lædunt uerres, cùm transuersim feriunt iuxta dentium naturam.

PORPH. ¶ Montium custos nemorumq; uirgo] Dianæ pinum in fundo suo consecrat. Apud quam quotannis se sacrificaturum repromittit. Quæ laborantes utero puellas Ter uocata audis] Secundum Græcorum opinionem, qui parientibus Dianam adesse dicunt, quam ideò Lucinam appellamus, quòd lucem nascentibus tribuat. ¶ Diua triformis] Vt dicatur manifestum, quia, scilicet, eadem existimatur Lucina, Diana, Proserpina.

AD PHIDILEN.

Ode XXIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--v---vv-v-
--v---vv-v-
--v---v--
-vv-vv-v--

Coelo supinas si tuleris manus
Nascente luna, rustica Phidile,
Si thure placaris, & horna
Fruge Lares, auidaq; porca:
Nec pestilentem sentiet Africum
Fœcunda uitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni

ACR. ¶ Cœlo supinas si tuleris manus] Quādam Phidilen alloquitur, suadēs deos magis puris manibus, & bona coli cōsetentia deberi quàm uictimis. Supinas uerò dixit, ad superiora palmas apertas & expansas, ut: Tendoq; supinas Ad cœlum cum uoce manus. ¶ Nascente luna] Solent enim rusticæ mulieres in initio primæ lunæ preces cœlo effundere.

¶ Horna] Annua, uel noua, ab horno deriuatur. ¶ Fruge] Vino nouello. Nunc usq; Tusci hornа, nouella uina dicunt. Nam & uino sacrificabatur, ut: Vinaq; fundebat pateris: & fruge, ut Et salsæ fruges. Sal enim cum farre incendebatur. Vt, Farre pio, & plena supplex ueneratur acerra.

¶ Dulces alumni] Quos nutrimentorum commendaret affectio. Vt, Interea dulces pendent circum oscula nati.

PORPHYR. ¶Cœlo supinas si tuleris manus] Hac Ode quandam Phidilen alloquitur, dicens ei deos puris manibus & bona cõscientia colendos esse. ¶Supinas] Id est, supplices. ut Virg. Tendoq; supinas Ad cœlum cum uoce manus.

Pomifero graue tempus anno.
Nam quæ niuali pascitur Algido
Deuota, quercus inter, & ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, Pontificum secures
Ceruice tinget. te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Paruos coronantem marino
Rore deos, fragiliq; myrto.
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumptuosa blandior hostia,
Mollibit auersos penates
Farre pio, & saliente mica.

ACR. ¶Pomifero graue tempus anno] Pomorũ enim uario gustu languescũt corpora autumno, quorum eo tempore maxima copia est. Nam & graue & pestilẽs tempus est, ut Iuuen. Iam letifero cedente pruinis Autumno. Iubet ergo necessitate temporis, deuotione & supplicationibus deos mitigari. ¶Nam quæ niuali] Ordo est: Nam uictima, quæ pascitur niuali Algido, inter quercus & ilices, aut quæ crescit in Albanis herbis, tinget secures pontificum ceruice, id est, magnæ uictimæ potentib. cõueniunt. ¶Te nihil attinet] Distare dicit inter publica et priuata sacrificia. Et aliud pontificibus conuenire, qui ad immolandum dijs hostias magnas inquirunt, aliud uelut priuatim debere præparari, hoc est, aut myrtum, aut rorem marinum. Ordo est: Te coronantem paruos deos marino rore & fragili myrto, nihil attinet tentare illos multa cæde bidentium. Bidentes proprie dicuntur oues, duos annos habentes: sic uocatæ ab eminentioribus dentibus, qui circa duos annos nascuntur. ¶Immunis aram si tetigit manus] Immunis, scelerum subaudiendum, id est, innocens. Ordo est: Si manus immunis scelerum tetigit aram, sumptuosa hostis non mollibit auersos penates, blandior pio farre & saliente mica. ¶Saliente mica] Rationẽ uoluit salis incensi monstrare, quod crepitare & exilire flamma consueuit. Et nota plus ualere far, id est, paruum sacrificium cum innocentia, quàm magnum cum scelere. ¶Mollibit] Placabit. ¶Auersos] Iratas, offensos.

POR. ¶Pomifero anno] Pro pomifera parte anni, id est, tempore autumnali, quod est graue & pestilens. ¶Nam quæ niuali pascitur Algido Deuota] Dicit aliud conuenire pontificibus, aliud qui priuatos lares suos ornant. Illos enim hostias magnas dijs immolare debere: hos autem myrto & marino rore contentos esse debere. Deuota autem absolute dicitur, & significat dijs destinata. Ordo est, Deuota uictima quæ pascitur niuali Algido inter quercus et ilices, aut crescit in Albanis herbis, tinget secures Pontificum ceruice. ¶Coronantem marino Rore deos fragiliq; myrto] Marinum rorem hodieq; in Italia uirgultum quoddam appellant. ¶Immunis aram si tetigit manus] Subaudiendum extrinsecus scelerum, aut quid tale, quia immunem scelerum manum uult intelligi, id est, à sceleribus purã, quã dicit blandiorẽ dijs esse farre, & granis sacrificantẽ, quàm si sumptuosam hostiã sacrificet. ¶Non sumptuosa blandior hostia] Nominatiui casus sunt sumptuosa & hostia, quia sensus est: Non blandior dijs sumptuosa hostia per sacrificium, quàm manus quæ innocẽs farre & saliente mica sacrificat. Salientem aũt micam salis granũ intellige, quòd saliat, cùm in ignem missum sit.

IN AVAROS.

Ode XXIIII. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Sic te diua potens Cypri.

---UU-UU
---UU--UU-UU

Insa-

INtactis opulentior
Thesauris Arabum,& diuitiis Indiæ,
Cęmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis,& mare Ponticum:
Si figit adamantinos
Summis uerticibus dira necessitas
Clauos,non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra uagas rite trahunt domos,
Viuunt,& rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges,& Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumq; laboribus
Aequali recreat sorte uicarius.
Illic matre carentibus
Priuignis mulier temperat innocens,
Nec dotata regit uirum
Coniunx,nec nitido fidit adultero.
Dos est magna,parentium
Virtus,& metuens alterius uiri
Certo fœdere castitas:
Et peccare nefas,aut precium est mori.
O,quisquis uolet impias
Cędes,aut rabiem tollere ciuicam,

ACR. ¶ Intactis opulentior thesauris] Generaliter hac Ode inuehitur in luxuriam omnia prophanantē, & ædificijs nouis non terram tātum, sed etiā maria occupantem. Ordo est: Tu,supple, auare opulentior intactis thesauris Arabum,& diuitis Indiæ,licet occupes omne Tyrrhenum mare, & mare Ponticum tuis cæmentis,non expedies animum metu et caput laqueis mortis,siquidem dira necessitas figit adamātinos clauos summis uerticibus. ¶ Arabum & diuitis indiæ] Ditissimas gentes ad diuitiarū emphasin posuit. ¶ Cæmentis] Saxis ad fabricandū prouisis. ¶ Adamantinos] Qui frangi non possunt pro metalli sollidıtate. ¶ Dira necessitas] Pro morte posuit necessitatem. Sensus aūt hic est: Quāuis multa possideas ampla,non tamen syncera & certa uoluptate his frui potes. Quippe cùm necessitate mortis astricta sit humana conditio, ne possis te ullo remedio inde, aut præmio redimere. Adamantinos autem clauos pro mortis necessitate posuit,quæ uinci & expugnari non potest. ¶ Campestres melius Scythæ] Scythæ campestres dicti, eô quòd in campis sine tectis sub tentorijs uiuant, quæ carpentis mouentur. ut Sallustius: Quibus plaustra sedes sunt. ¶ Rigidi Getæ] Asperi,fortes,propter frigidam regionem,ut:Siue Getis inferre manū. ¶ Nec cultura placet longior annua] Id est, qui non plus colant, nisi quod expensis unius anni sufficiat, continuæ sedis incerti. ¶ Defunctumq; laboribus] Id est,liberatum,ut: Magnis pelagi defuncte periclis.

¶ Aequali recreat sorte uicarius] In laboribus succedendo unus alteri. ¶ Illic matre] Ordo est. Illic innocens mulier temperat, id est, parat pocula priuignis carentibus matre, id est, non sunt odia nouercarum. ¶ Nec dotata regit uirum] Dos est donum puellarum nubentium. Castitatem laudat exemplo barbarico, eò quòd dotem habent uirtutem parentum, & amorem coniugum, qua uiros uitantes externos,seruant pudicitiam coniugalem. ¶ Et peccare nefas,aut precium est mori] Mortem precium dixit esse peccati, & est sensus: Et peccare, aut est illis nefas, aut est pœna mori,nam ad superiora respicit.

POR. ¶ Intactis opulentior Thesauris] Hac Ode generaliter inuehitur in luxuriam omnem omnia prophanantem, & ædificijs nouis non terram tantum,uerum etiā maria occupantem. ¶ Dira necessitas] Necessitatem hic pro morte posuit. Sensus autem: Quamuis multa ampla possideas, non tamen syncera uoluptate his frui potes, quippe cùm necessitati mortis te obstrictum esse scias, nec possis inde te ullo remedio, aut præmio redimere. Adamantinos autem clauos pro necessitate mortis, quæ dura est & immutabilis,non mala conceptione dictum est.

¶ Cam-

¶ Campestres melius Scythæ] Quod in campis sine tectis uiuant dicti sunt, de quibus & Sallust. Sic ait, Scythæ Nomades tenent, quibus plaustra sedes sunt. ¶ Et rigidi Getæ] Thraces sunt, quos rigidos dixit, propter frigora regionum earum. ¶ Immetata quibus iugera liberas Fruges & Cererem ferunt] Immetata, id est, interminata. Commune autem inter se Barbaris solum eorum esse, omnibus notum est. ¶ Nec cultura placet longior annua] Hoc est, nec plus colunt, quàm unde unius anni fructum percipiant. ¶ Defunctumq; laboribus Aequali recreat sorte uicarius] Vicem laborandi inter se præstare barbaros ostendit. ¶ Et metuens alterius uiri] Subaudiendum extrinsecus, concubitum. ¶ Et peccare nefas, aut precium mori] Hoc est, peccare nefas uidetur: aut qui peccauerit, morte pœnas luit. ¶ O' quisquis] Non rectè à superiore Ode hæc separata sunt, cùm unde pendeant, & illis annexa sint.

Si quæret pater urbium
 Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
 Clarus pòst genitis. quatenus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,
 Sublatam ex oculis quærimus inuidi?
Quid tristes querimoniæ,
 Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
 Vanæ proficiunt? si, neq; feruidis
Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreæ finitimum latus

ACR. ¶ Si quæret pater urbium] Si sit, qui uelit patriæ pater uocari & statuarum titulos habere, is tollat licentiam præsumendi, & illicita non præsumat admittere. ¶ Clarus post genitis] Aut postea laudetur in filijs, aut ob seueritatis & correctionis institutum posteris admirandus. ¶ Quatenus] Quandiu: Nam quatenus aduerbium est, interdum temporis, interdum loci: quatinus uerò coniunctio est tantum. ¶ Incolumem] Incorruptam, sine corrigentis districtione seruatã. ¶ Sublatam] Remotam: nam uirtus sic quærenda est, ut semper præ oculis habeatur, sed sic uirtutem quærimus, ut semper absens sit causa, uidelicet, nostræ maliciæ. ¶ Quid tristes querimoniæ] Quid de malis iuuat moribus conqueri, si non culpa licẽtiæ pœna cõpescitur? ¶ Quid leges sine moribus Vanæ proficiunt?] Vanas dicit leges, nisi moribus et bonestate seruentur, unũ pendet ex altero, ideò aũt uanæ, quia sine moribus. ¶ Si neq; feruidis pars inclusa caloribus Mundi, nec Boreæ] Si nihil potest obstare cupiditatibus, per quas non tantũ leges irrumpuntur, uerumetiam rerum natura expugnatur lucri causa, dum iam nec inhabitabiles orbis regiones possint prohibere commertia. ¶ Finitimum latus] Nobis uicinum, nam Septentrionalis plaga nobis uicinior est, utpote in qua est axis. Vt Virgilius: Hic uertex nobis semper sublimis. Et aut sic nobis intelligendum, aut quod est melius, Nec latus finitimum boreæ, id est, gelido climati, ut sit sensus: si nec plaga finitima gelu, abigit mercatorem. Vult autem intelligi Septentrionem, tanquàm nec hæc, quæ interdicta sunt natura, abigant mercatorem.

PORPH. ¶ Si quæret pater urbium subscribi statuis] Id est, si uult gratiã apud ciues suos collocare, per quam mercatur, ut publicæ statuæ ponantur, & in titulo earum pater urbium ascribatur. Virtutem incolumem odimus. ¶ Sublatam ex oculis quærimus inuidi] Qui bonos uiros incolumes odimus, etiam mortuos oderimus, ipse ostendit in quærendo inuideri. Vere enim per inuidiam fit, ut boni uiri dum amissi sint desiderentur. ¶ Quid tristes querimoniæ] Intelligo, proficiunt. Sensus est autem. Quid prodest nos de malis moribus conqueri, si non licentia pœna compescitur? ¶ Quid leges sine moribus] Sensus est: Vanæ sunt leges, si non obseruentur à moribus. ¶ Si neque feruidis Pars inclusa caloribus] Id est, si nihil potest obstare cupiditatibus, per quas nõ tantùm leges rumpuntur, uerum etiam ipsa natura expugnatur, hominibus lucri causa adeuntibus pœnè inhabitabiles orbis terræ regiones. ¶ Nec Boreæ finitimum latus] Quomodo finitimum latus Boreæ dicit australi no

mi[illegible]

minato, cùm inter se hæc longinqua, & toto orbe diuisa sint: nunquid & huic elocutioni subtiliorē intellectum adhibemus, ut nec particulam bis accipiamus, semel sic intelligētes, finitimum Boreæ latus: iterum simpliciter, Nec Boreæ finitimum latus, durataq; niues mercatorem abigunt.

Durataq; solo niues
  Mercatorem abigunt; horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ.
  Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quid uis & facere, & pati,
  Virtutisq; uiam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium
  Quô clamor uocat, & turba fauentium;
Vel nos in mare proximum
  Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
  Mittamus, scelerum si bene pœnitet.
Eradenda cupidinis
  Praui sunt elementa, & teneræ nimis
Mentes asperioribus
  Formandæ studijs. nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
  Venariq; timet, ludere doctior,
Seu Græco iubeas trocho,
  Seu malis, uetita legibus alea:
Cùm periura patris fides
  Consortem, socium fallat, & hospitem,
Indignoq; pecuniam
  Hæredi properet: scilicet improbæ
Crescunt diuitiæ, tamen
  Curtæ nescio quid semper abest rei.

ACR. ¶ *Durataq; solo niues.*] *Gelu, nimietate frigoris, solidatæ.* ¶ *Abigunt*] *Cohibēt, repellunt.* ¶ *Callidi*] *Cupiditatū & uitiorum distinguit origines, primum enim dicit quod negatum mortalibus elementum, nauigijs tētatum est, inde ad maiora perrectum. Vnde & Virgilius: Pauca tamen suberunt priscæ uestigia fraudis, Quæ tentare Thetin ratibus, quæ cingere muris oppida, quæ iubeāt telluri infindere sulcos.* ¶ *Magnum pauperies opprobrium, iubet Quid uis & facere, & pati*] *Hoc est, ex quo cœpit probro esse pauperies, & criminī dari, per omne nefas diuitiæ quæri cæperunt, ut. Et quē suasisset egestas Vile nefas.* ¶ *Virtutis*] *Fortiū factorum, siue philosophiæ, quibus erat amica et grata pauperies.* ¶ *Vel nos*] *Ordo est: Si bene pœnitet scelerū, eradenda sunt elemēta prauæ cupidinis, id est, cupiditatis, & nimis teneræ mētes asperioribus studijs formandæ: uel in Capitoliū, quô uocat nos clamor & turba fauentiū, uel in proximum mare mittamus gemmas & lapides & inutile aurum, materiam summi mali.* ¶ *Summi materiem mali*] *Summum malum auaritiam dixit, ex qua uitia omnia procreantur.* ¶ *Et teneræ nimis*] *Duplex intellectus est, utrum puerorum mentes teneras dicat esse formandas ad asperiora studia, hoc est, fortiora: an certè luxuriosorum mentes teneras appellat, quas uult abiectis luxuriæ instrumētis, auro & gemmis, asperioribus studijs informari.* ¶ *Ingenuus puer*] *Ingenuum, ciuem Romanum uoluit intelligi, siue nobilem, ut: Ingenui uultus puer ingenuiq; pudoris.* ¶ *Ludere doctior*] *Culpat Romanos quos omißo exercitij studio ad Græcos, ineptos luxuriososq; ludos, filios transtulisse cōmemorat.* ¶ *Vetita legibus alea*] *Lusus aleæ puniuntur propter nuditatis incestum.* ¶ *Cùm periura patris fides*] *Cum patris familiæ fides, ad congregandam hæredi pecuniam, periura hospites fallat & socios.* ¶ *Indignoq; pecuniam*] *Hæc inquit, quæ per scelus acquiruntur, congreganti nihil prosunt, dum relicta indignis hæredibus per luxuriam consumuntur. Vt, Male parta, malè dilabūtur.* ¶ *Curtæ nescio*] *Cupido semper adest aliquid abest rei, nunquam tantum res crescit, ut sufficere uideatur cupiditati.*

PORPH. ¶ *Magnū pauperies opprobrium iubet Quiduis & facere et pati*] *Ex quo cœpit, inquit, paupertas probrosa esse, & ostentum uidēri, per omne nefas diuitiæ quæri cœperunt.*

¶ Vir=

¶ *Virtusq; uiam deserit arduæ*] Opprobrium scilicet paupertatis uiam deserit uirtutis. ¶ *Scelerum si bene pœnitet*] Bene pro ualde positū, ut apud Ennium frequenter. ¶ *Et teneræ nimis Mentes*] Vtrum puerorum mentes teneras, minis digitisq; formandas & asperiora studia? an uerò luxuriosorum mentes teneras appellat, quas uult abiectis gemmis & auro formari ad asperiora studia? ¶ *Nescit equo rudis Hærere ingenuus puer*] Irascitur Romanos omisso militaris exercitij studio, ad Græcos ineptos luxuriososq; lusus transisse.

¶ *Cum periura patris fides Consortem socium fallat, & hospitem*] Non est, inquit, mirū augeri quotidie censum unicuiq; priuatorum, cum omnes scelere grassentur in hospitem, in socium, in consortem, acquirendi studio, & tamen nihil tum his prodest, quia indignis hæc heredibus relicturi sunt, qui corrupti luxuria seruare hæc scilicet, non possunt. ¶ *Tamen Curtæ nescio quid semper abest rei*] Hoc ad ipsam auaritiæ naturam refertur, cui cùm nihil desit, semper uidetur deesse.

AD BACCHVM.

Ode XXV, Dicolos, Distrophos, ut: *Sic te diua potens Cypri.*

---vv-v-
---vv--vv-v-

QVò me, Bacche, rapis tui
  Plenū? quæ nemora, & quos agor in specus
Velox mente noua? quibus
  Antris egregij Cæsaris audiar
Aeternum meditans decus
  Stellis inserere, & consilio Iouis?
Dicam insigne, recens, adhuc
  Indictum ore alio. non secus in iugis
Ex somnis stupet Euhyas,
  Hebrum prospiciens, & niue candidam
Thracen, ac pede barbaro
  Lustratam Rhodopen: ut mihi deuio

ACRON. ¶ *Quo me Bacchera*] Hac Ode Liberum patrem inuocat, eô quòd ipse musicus deus sit, petens ab eo, ut se in secreta nemorum suorū ducat, ubi numine eius repletus, Cæsaris Augusti laudes canat. allegoricôs significans nō sufficere spiritū suum laudibus Augusti, nisi numinis eius iuuetur instinctu. ¶ *Aut quos agor in specus*] Hic masculino genere specus posuit, dicitur & hoc specus. ¶ *Mente noua*] Quæ nouam faciat præsentia numinis, hoc est, homini inconsuetam. *Quibus antris*] Grauiter pronunciandum. Ordo est. Quibus antris meditans, audiar inserere stellis, & concilio Iouis æternum decus egregij Cæsaris? ¶ *Decus*] Consecrationem dicit. ¶ *Indictum ore alio*] Ab alio adhuc non dictū. ¶ *Ex somnis*] Vigilans per furorem: ¶ *Euhyas*] Baccha, Libera. Sensus est. Non aliter Baccha, prospiciens Hebrum fluuium Thraciæ, uel Rodopen montem, regionis eiusdem delectatur, quam ego uidens nemora, scripturus Cæsaris consecrationem in antris musicis. ¶ *Vt*] Quemadmodum.

¶ *Deuio*] Vaticinanti. Repleti enim numinis per deuia agi & remota, consueuerant. Deuium dictum à uia remotum.

PORPHYRION. ¶ *Quo me*] Hac Ode inuocat Liberum patrem, petens ab eo ut se in secreta aliqua nemorum suorum ducat, ubi numine eius mentem instinctus Cæsaris Augusti laudes canat. Per quæ uidetur allegoricô significare non sufficere spiritum suum laudibus Augusti sine Liberi numine, nam & ipse musicus Deus est. ¶ *Quibus antris*] Quibus graui sono pronunciandū, est enim subiunctiua particula. Quia præposuit, Quos agor in specus, subiunxit: Quibus antris. in quo & ἐπεξηγήσεως figura denotanda, qui prædicti specus antra sunt.

tra sunt. ¶ Aeternum meditans decus] Consecrationem dicit. ¶ Indictum ore alio] Per hæc primum se Lyrica tangere signat. ¶ Hebrum prospiciens] Hebrus est Thraciæ fluuius. ¶ Rhodopen] Mons Thraciæ. ¶ Vt mihi deuio] Deuium est à uia remotum, ac per hoc in siluis ac solitudinibus agentem. Dixit autem allegoricos dici, quando per ea intelligi uult, se insitatum Romanis carmen tractare.

Ripas, & uacuum nemus
  Mirari libet. ô Naiadum potens,
Baccharumq; ualentium,
  Proceras manibus uertere fraxinos.
Nil paruum, aut humili modo,
  Nil mortale loquar. dulce periculum est,
O' Lenæe, sequi deum,
  C ingentem uiridi tempora pampino.

ACRON. ¶ O' Naiadum potens] Dionysius habens potestatem in Nymphis uel in Bacchis. ¶ Vertere fraxinos] Tantum uirium Liberi significat esse cultricibus, ut arbores radicitus poßint euertere, numinis eius instinctu. ¶ Nil mortale loquar] Nihil quod mortali conueniat, si me in tuos specus ac secreta nemorum duxeris. ¶ Cingentem] Amphibolice dictũ, utrum sibi tantum cingentem, an quoscunq; suo nomine replere consueuit.

PORPHYRION. ¶ Proceras manibus uertere fraxinos] Vult intelligi, tantas uires cultricibus Liberi patris, instinctu numinis eius esse, ut etiã proceras arbores radicitus poßint uertere. ¶ Nil mor ale loquar] Subaudiendum, si me in tuos specus ac secreta nemorum duxeris. ¶ Cingentem uideri tempora pampino] Vtrum sibi tantum ea cingentem, an quoscunq; numine suo complere dignatur.

AD VENEREM.

OdeXXVI. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υ-
--υ--υ--
-υυ-υυ-υ-υ

VIxi puellis nuper idoneus,
  Et militaui non sine gloria:
Nunc arma, defunctumq; bello
  Barbiton hic paries habebit,
Læuum marinæ qui Veneris latus
  Custodit. hic, hic ponite lucida
Funalia, & uectes, & arcus
  Oppositis foribus minaces.

ACRON. ¶ Vixi puellis nuper idoneus] Hac Ode uideri uult iam renunciare carminibus, & lyram consecrare, & amare desinere. ¶ Idoneus] Voluptati sufficiens. ¶ Et militaui] Allegoricôs militiã nunc amorem uocat. ¶ Non sine gloria] Non sine opinione boni amatoris. ¶ Arma] Bene amatoris arma, Lyram dixit. ¶ Marinæ] Mari ortæ, ut: Fas omne est Cytherea, meis te fidere regnis, Vnde genus ducis. Atque ideo ἀφροδίτη est dicta ἀπὸ τοῦ ἀφροῦ, id est, à spuma, & est ordo: Qui paries marinæ Veneris læuũ latus custodit, ac per hoc in sinistra parte templi pendebit. ¶ Funalia] Supple quib. luminaria suspendi consueuerant. ¶ Et uectes] Hæc instrumenta amoris uult intelligi, quibus fastus etiam per uim contemnentium superantur.

POR-

POR. ¶ Vixi puellis] Hac Ode uidetur iam renunciare carminib. & lyrā consecrare & amare desinere. ¶ Et militaui] Allegoricôs militiā nunc amorē uocat. ¶ Defunctumq;] Perseuerat in allegoria. ¶ Defunctū bello Barbiton] Quando signās amores suos se barbito cecinisse, quod est organi genus. ¶ Læuū marinæ] Consecratum Veneri barbiton suspendere in templo eius dicit in parte sinistra. ¶ Hic ponite] Hæc instrumenta amoris intelligi uult.

O', quæ beatum diua tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sithonia niue
Regina, sublimi flagello
Tange Chloēn semel arrogantem.

ACR. O' quæ beatā diua tenes Cyprū] In Cypro enim insula Venus specialiter colitur, similiter et apud Memphim, id est, Aegyptū, quod ideo carere niue dixit, quia calida regio est. ¶ Sithonia niue] A' prouincia nomē niuibus dedit, ut: Sithoniasq; niues hyemis subeamus aquosæ. ¶ Sublimi flagello] In altum sublato ictu, quod fit, dum quis uehementius uult ferire, & ideò Chloēn, quia arrogans est, & superba amantibus, percuti uulnere graui dicit debere amoris plaga Venerei.

POR. ¶ Memphim] Mēphis in Aegypto ciuitas est, quā merito carere niue dicit, qa in Aegypto nunq̄ est nix, ideo calidior est. Sithonij aūt Thraces sunt ubi multa nix, unde κατ' ἐξοχὴν Sithoniā niuē dixit. ¶ Sublimi] Id est, in alto subleuato. Hoc enim fit cū quis uehemētius uelit pcutere. Vult aūt Chloēn quod sit arrogās et superba amātib. uel una amoris plaga à Venere pcuti.

AD GALATEAM NAVIGATVRVM.

Ode XXVII. Dicolos Tetrastrophos, ut: Iam satis terris, niuis atq; diræ.

-v---vv-v--
-v---vv-v-v
-v---vv-v-v
-vv--

IMpios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino
Fœtaq; uulpes:
Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo
Prouidus auspex:
Antequam stanteis repetat paludes
Imbrium diuina auis imminentum,
Oscinem coruum prece suscitabo,
Solis ab ortu.

ACR. ¶ Impios parræ recinētis] Amicā peregre proficiscentē inuitus dimittens, timet ne malis pergat auspicijs & optat ut impij potius, q̄ ipsa, augurio parræ auis uel cæterorū, quæ subijcit, proficiscātur. Et per istam cōmemorationem omniū aduersorū, nititur eam reuocare ab itinere disposito.

¶ Raua] Aut colore oculorum torua, aut uoce nō clara, aut certe rabida. ¶ Raua] Fulua siue subnigra, aut rauca, id est, uocis obtusæ. Rauus enim color dicitur niger mixtus cū fuluo. ¶ Si per obliquū similis sagittæ] Serpētis celeritate etiā animalia deterreri dicit, id est, si tantæ celeritatis est serpens ut irrationabilia terreat. ¶ Rumpat] Id est, incidat, id est, interpellat tibi institutū iter. ¶ Mannos] Burdos: Manni ideo dicti, q. mansuetudine manuū familiarius sequantur. Imbriū diuina auis imminentium] Diuinā cornicē dicit imminentiū imbrium præsciā, ut: Tum cornix plena pluuias uocat improba uoce. Paludes aūt finito die repetere consueuerat. ¶ Oscinē coruum] Oscines dicuntur aues, quæ uoce auguriū faciūt, præpetes, quæ uolatu. ut, Vir. Qui uolucrū linguas & præpetis ominia pennæ. ¶ Solis ab ortu] Ab ortu solis prospera corui omina sunt, aduersa ab occasu.

POR. Impios Parræ recinentis omen Ducat] Amicā peregre proficiscentē dimittēs inuitus

ne malis auspicijs exeat, timet, & optat ut impij potius q̃ ipsa auspicio parræ auis & cæterorum quæ subijcit, proficiscantur. ¶ Raua decurrens] Raua lupa, à colore dicitur. ¶ Rumpat & serpens iter institutũ] Vt sit in transuersam uiã, impios ducat, nõ impios reuocet, hoc est pius serpens. ¶ Terruit Mãnos] Manni equi dicũtur pusilli, quos uulgo burdos uocãt, nam & hoc ad omen dicit pertinere, q manni terreãtur. ¶ Ante quã stantes repetat paludes] Cornix antequã repetat paludes, quã cornicẽ imbrium imminentiũ diuinã ait, quia pluuiã futurã significare solet, quod etiã Vir. ostendit: Tũc cornix plena pluuiã uocat improba uoce. Paludes aũt nõ ad anni tẽpus pertinẽt, sed ad diei. ¶ Oscinem coruũ prece suscitabo] Oscinem coruũ inuocabo inquit, ACR.

Sis licet felix ubicunq; mauis,
Et memor nostri, Galatea, uiuas,
Teq; nec læuus uetet ire picus,
Nec uaga cornix:
Sed uides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? ego quid sit ater
Adriæ noui sinus, & quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores puerìq; cæcos
Sentiant motus orientis austri, &
Aequoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niueum doloso
Credidit tauro latus, & scatentem
Belluis pontum, mediasq; fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, &
Debitæ Nymphis opifex coronæ
Nocte sublustri nihil, astra præter
Vidit & undas.
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, pater, ô relictum
Filiæ nomen, pietasq; dixit,
Victa furore.
Vnde? quô ueni? leuis una mors est
Virginum culpæ. uigilans ne ploro
Turpe commissum? an uitijs carentem
Ludit imago

¶ Sis licet fœlix] Ordo est Galatea sis fœlix & memor nostri, licet uiuas ubicunq; mauis, id est, etsi sine me esse mauis, sis tamẽ fœlix. ¶ Teq; nec læuus uetet ire picus] A sinistra picũ mali ominis dicit, & uagam uolatu cornicem. ¶ Trepidet] Festinet, ut: Ne trepidate uiri. Vel trepidet uentorũ flatu uel murmure pelagi. ¶ Pronus Orion] In occasum uergẽs. Orion tẽpestuosus est, et quia amicã non ualet precibus retinere, minis tempestatis conatur, Vt. Dũ pelago desæuit hiems, & aquosus Orion. ¶ Ego qd sit ater Adriæ noui sinus] Futuræ se nosse signa tempestatis ostendit, uel ex Adriatici maris sono, uel ex flatu Iapygis uẽti, q ex sereno subitã facit tempestatẽ. ¶ Et quid albus Peccet Iapyx] Aut propter erectionem fluctuũ, aut colorẽ uacuarũ nubium. ¶ Hostiũ uxores] Nec feritati barbaricæ, nec puerili scientiæ incognita dicit esse posse futuræ tẽpestatis indicia. ¶ Sic et Europæ] Id est, Quemadmodũ tu præsumptuose sumis peregrinationẽ: sic & Europa præsumptuosè credidit niueũ latus doloso tauro, & uide qd passa sit. ¶ Doloso] Falso Ioui in taurũ mutato. ¶ Scatentẽ Belluis pontũ] Repletum, pullulantẽ, frementẽ, ebullientẽ. ¶ Mediasq; fraudes] Non fraudes medias, sed in medio dolo cognitas, nec ante repertas. ¶ Palluit audax] Vehemẽter timuit. Id quod efficitur posuit pro efficiente, id est, quæ antea audax fuerat, tũc palluit. ¶ Studiosa florũ] Id est, quæ Nymphis studebat facere floreas coronas. ¶ Sublustri] In crepusculo, uel ex luce. Quæ simul centũ] Ordo est: Quæ simul attigit Cretẽ potentem centũ oppidis, uicta furore dixit, O pater, et pietas relictum nomen filiæ. ¶ Pater ô relictum] Europæ gemiscentis uerba, ô patris pietas reliquisti nomen filiæ. ¶ Leuis una mors est Virginũ culpæ] Quantò minus uirgo peccare debet, eò peccans digna maiore supplicio est, leuior siquidẽ mors est uitæ, q̃ iactura pudoris, ut Ferroq; auerte dolorem. ¶ Vigilans ne ploro] Sic

no] Sic incredibile dicit factũ,ut sibi somno etiam simile uideatur. ¶ Ludit imago] Pro somno dicitur,ut: Si nunquã fallat imago. Et est sensus. An sine uitio sum, & hoc potius somnio.

POR. ¶ *Sed uides quanto*] Decenter pericula nauigationis ostendit, quib. illam retineat. Nam reuocare non audet. In occasum aũt pronus Orion intelligendus, nam tũc magnæ tempestates. ¶ Et trementes uerbere] Verbere fluctuũ aut uentorũ. ¶ Sic & Europæ] Sic, hoc est, dũ eam blandus in mare placidũ Iupiter inducit. Hæc aũt comparatio Iapygi uento confertur, qui incipit placidus, mox in tempestates citatur. ¶ Mediasq; fraudes Palluit audax] Ad ludum audax, nõ tunc cum palluit. ¶ Nocte sublustri] Pro sublucida. ¶ Pater ô relictum Filiæ nomẽ] Europæ ingemiscentis uerba sunt. Et filiæ relictũ, pro à filia relictum. ¶ Victa furore] Nũc errore mẽtis uel amore. ¶ Leuis una mors est Virginũ culpæ] Quantò minus peccare uirgo debet, eò in peccatis digna maiori supplicio est. ¶ Vigilans'ne ploro] Bene tamen incredibile factum est, ut uideatur hoc etiam simile somno. ¶ Ludit] Id est pro somno.

Vanaq; quæ porta fugiens eburna
Somnum ducit? melius'ne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc iuuencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penateis:
Impudens orcum moror; ô deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones:
Ante quam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræq; succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europæ, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona, bene te sequuta,
Lædere collum.
Siue te rupes, & acuta leto
Saxa delectant, age te procellæ
Crede ueloci; nisi herile mauis
Carpere pensum
Regius sanguis, dominæq; tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso
Filius arcu:

ACR. ¶ *Porta fugiens eburna*] Per quam somnia uana emittũtur, ut altera candenti perfecta nitens elephanto, Sed falsa ad cœlũ mittunt insomnia manes. ¶ Infamem] Aut famosum, aut certe sibi infamem. ¶ Dedat iratæ lacerare ferro] Vt: Non potui abreptum diuellere corpus, & undis spargere, ut indignationẽ similis sexus indignatione mõstraret. ¶ Modò] Paulo ante, ut: Quem modò nauali Mnestheus certamine uictor Consequitur. ¶ Impudens] Turpiter nomen prò aduerbio. Eadẽ, inquit, impudentia uiuo, qua patriã reliq.

Ô] Interiectio est. ¶ Turpis macies] Quæ turpes facit. Ante deteriorationẽ formæ optat perire. ¶ Succus] Viriditas qua pulchritudo corporis signatur, ut: Corpus solidũ, & succi plenũ. ¶ Pater urget absens] Insequitur, ut mori debeat etiã absentis timore.

Zona bene te secuta] Tanquã quæ aditura sit mortis neglectæ consilium ideo bene secuta.

¶ Age te procellæ Crede ueloci] Id est, uento & mari, tanquã quæ magis debeat se tempestatib. tradere peritura, aut præceps per abrupta dimitti, quã dominæ imperium seruiendo perferre. ¶ Pellex] Concubina, ut exaggeret feritatẽ barbaricã, addit pellex, id est, quæ sic me insequitur, ut pellex sim, timens meæ pulchritudini. ¶ Perfidũ] Dolosum ¶ Ridens Venus] Epitheton Veneris, & ad præsens est magis cõueniens, eô q. ridet eam imagine iuuenci deceptã, q. Veneri irasceretur, ueluti uerè pecudis illusa concubitu. ¶ Et remisso Filius arcu] Meritò, remisso arcu Cupido, tanquam qui Europæ iam debellasset pudorem.

 POR-

POR. ¶ *Quæ porta fugiens eburna*] Virgilianũ. Altera candenti perfecta nitens elephanto, Sed falsa ad cœlũ mittunt insomnia manes. ¶ Impudens liqui patrios penates, Impudẽs orcum moror] Id est, Eadem impudentia uiuo qua patriã reliqui. ¶ Speciosa quæro pascere Tigres] γυναικείως sollicita est, ne desinat esse speciosa, quæ desiderat quamprimũ uenire, dum pulchritudo sua secum sit. ¶ Vilis Europæ pater urget absens] Dubium non est, inquit, quin me pater absentem uilem extimet & appellet, credens me amantem persecutam, & ideo moriendũ est, ut priorum horum obliuiscar. ¶ Zona bene te secuta] Quæ adiutura sit mortis consilium. ¶ Aderat quærenti Perfidum ridens Venus] Etsi perpetuum antè positum, nunc tamen epitheton conuenientius ad præsentia pertinet: Ridet enim, & quòd eam imago iuuenci deceperit, & quòd illa irascatur, quasi uerè à pecore decepta sit.

Mox ubi lusit satis, abstineto,
Dixit, irarum, calidæq; rixæ,
Non tibi inuisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Vxor inuicti Iouis esse nescis:
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

ACR. ¶ *Abstineto irarũ*] Cessa ab ira. ¶ Calidæq; rixæ] De calore animi uenĩẽtis, uel furoris cõmotione, id est, cõmotione posteaq̃ passa est diu illã casus suos cõqueri, uelut facti autoris ignaram. ¶ Non tibi inuisus] Ironice dictũ quia minata fuerat se cornua tauri fracturã, id est, non lacerabis eum, cùm se tibi rursus obtulerit. ¶ Sectus] Diuisus, eô q̃ una pars orbis Europæ nomẽ accepit, altera Asia dicta est. ut, Europa atq; Asia pulsus. ¶ Nomina ducet] Id est, ex tuo nomine dicetur.

POR. ¶ *Mox ubi lusit satis*] Postquam diu passa est illã ignarã suæ fœlicitatis, de casu suo cõqueri. ¶ Laceranda reddet Cornua taurus] Ne laceres eũ, inquit, cùm se tibi rursus obtulerit. ¶ Vxor inuicti Iouis esse nescis] Ambiguũ, utrum hoc dicat, nescis te coniugem Iouis esse: an uerò nescis te gerere coniugem Iouis. Vt fidicas. Nescis esse consul? ¶ Tua sectus orbis Nomina ducet] Id est, diuisus, quia ab huius nomine, pars orbis Europa appellata est.

AD LYDEN.

Ode XXVIII. Dicolos Distrophos, ut Sic te diua potens Cypri.

---UU-U-
---UU--UU-UU

FEsto quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Cæcubum,
Munitæq; adhibe uim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac ueluti stet uolucris dies,
Parcis deripere horreo
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus inuicem
Neptunum, & uirides Nereidum comas:

ACR. ¶ *Festo quid potius die Neptuni faciã*] Id est, Quid magis faciendũ est festo Neptunaliũ die, q̃ ut uinum Cæcubũ depromatur? ¶ Amicã suam alloquitur. Lyde strenua] Id est, cita. ¶ Cæcubũ] Vinũ dictũ uolũt, eô quod ebrietas cæcet & confundat ingenium. ¶ Munitæq; adhibe uim sapientiæ] Munitæ, quæ nulli casui subiecta est. Bene aũt ait uim sapiẽtiæ uino adhiberi. ¶ Inclinare meridiẽ sentis] Sẽtis, hoc est, cernis inclinare diẽ in occasum, qui maior fieri deberet & augeri lætitia. ¶ Ac ueluti stet uolucris dies] Hortatur ad celeritatẽ promendi, dum dicit ad breuitatẽ impatientẽ morarũ. ¶ Parcis] Cessas. Quasi stet, cum celeriter non abeat. ¶ Bibuli] Proprium nomen, id est, Bibuli consulatu reconditum. ¶ Virides] Herbis similes aquæ fucatione.

POR.

POR. ¶ Festo quid potius die] Neptunaliorũ diẽ esse signans ait, quæ res est quã potius debeam facere, q̃ uinum promere Neptunalibus? ¶ Munitæq; adhibe uim sapientiæ] Munita sapientia bene dicitur, quia nulli scilicet fortunæ subiecta est. Græci aũt aiunt uim sapientiæ adhiberi per uinũ. ¶ Inclinare meridiẽ] In occasum, scilicet diem inclinare. ¶ Deripere horreo cessantem Bibuli consulis amphoram] Id est, in horreo cessantem, & quasi residentem. Bibuli consulis autem, eo anno, quo Bibulus consulatum gessit, natam.

Tu curua recines lyra
  Latonam, & celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Gnidon,
  Fulgentesq; tenet Cycladas, & Paphon
Iunctis uisit oloribus;
  Dicetur merita nox quoq; Nenia.

ACR. Recines] Iterum cãtabis, id est, alternatim cantabimus. ¶ Celeris spicula Cynthiæ] Dianæ, quæ trinominis dicitur. Ipsa enim Luna, ipsa Diana, & Proserpina dicitur. Ideo modò Lunam pro Diana posuit. ¶ Sũmo carmine] Aut maximo, aut in consummatione carminis, id est, in fine, Veneris cantabimus laudes. ¶ Cycladas] Nomina insularũ quas Venus uecta circuimit cygnis. ¶ Merita nænia] Cõuenienti carmine. Nam quia tenebrosa nox est, merito lugubri carmine dicitur. Nænia enim carmẽ est, quod mortuis cãtabatur, in honorem inferorum. Sed quia noctem prædicaturus erat propter tenebras & somnum, quæ morti proxima creduntur. ideo dixit, Nænia noctis.

POR. ¶ Summo carmine] Id est, in consummatione carminis Venerem cãtabimus. ¶ Iunctis uisit oloribus] Oloribus, id est, cygnis iũctis uecta, reuisit Gnidon, Cycladas Paphon. ¶ Dicetur merita nox quoque Nænia] Nænia est carmen quòd in mortuos cantatur. Sed bene nocti hoc carmen accommodat, propter tenebras & somnum, quæ morti sunt proxima.

AD MECOENATEM.

Ode XXIX. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--U---UU-UU
--U---UU-U-
--U---U-U
-UU-UU-U--

TYrrhena regum progenies, tibi
  Non ante uerso lene merum cado
Cum flore Mecœnas rosarum, &
  Pressa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me est. eripe te moræ,
  Ne semper udum Tibur & Esulæ
Decliue contempleris aruum,
  Telegoni iuga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, &
  Molem propinquam nubibus arduis
Omitte mirari beatæ
  Fumum, & opes, strepitumq; Romæ.
Plerunq; gratæ diuitibus uices,
  Mundæq; paruo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis. & ostro
  Sollicitam explicuere frontem

GLAR. ¶ Tyrrhena] Tusca, & Tiberis Tyrrhenus dictus est, ut: Tyrrhenoq; boues in flumine lauit Iberas. Simile est aũt principiũ primæ Odes: Mecœnas atauis edite regibus. Inuitat aũt illũ ad epulas, cui destinatã uini amphorã & illibatã, iam apud se esse promittit. Ordo est: Mecœnas, Tyrrhena progenies regũ iamdudũ apud me tibi lene merũ, non antè uersum cado cum flore rosarũ, & balanus pressa tuis capillis. ¶ Pressa] Infusa tanq̃ iam capiti impressa. Balanus aũt herba unguentaria est, ex quo cõponuntur unguẽta, et ideo significat unguentũ. ¶ Iamdudũ apud me est] Ac si diceret, hæc omnia tuo in honore iam diu seruantur apud me. ¶ Vdum Tybur] Propter copiã aquarũ. ¶ Et Aesulæ] Nomen urbis alterius, in latere montis cõstitutæ. ¶ Decliue

cliue contempleris] Turrim in hortis suis Mecœnas construxisse dicebatur, unde hæc omnia prospectaret. ¶ Telegoni iuga parricidæ] Tusculũ ciuitas est, in iugo montis constituta. Hanc significat nomine conditoris, à Telegono enim Circes filio fundata est, qui per ignorantiã patrem suũ Vlyssẽ interemit. ¶ Fastidiosam desere copiã] Quæ fastidiũ aliquando ingerit propter luxum, ut proprias aliquando delitias fastidiat. ¶ Plerunq; gratæ diuitibus uices] Vicissitudinem rerum dicit gratam solere esse diuitibus, quos interdum post diuitias & copias delectat familiarium mediocritas. Ordo est. Plerunq; mundæ cœnæ gratæ uices diuitibus, sine auleis & ostro, sub paruo lare pauperum explicuere sollicitam frontẽ, id est, tristem & obductã rugis frontem leticia extendere, hoc est explicauere. ut Plautus: Exporge frontem.

POR. ¶ Tyrrhena regũ progenies] Simile est illi hoc principiũ: Mecœnas atauis edite regibus. Et cur eum sic appellat, ibi diximus. Inuitat aũt nunc Mecœnatẽ ad epulas, cui destinatã uini amphorã & illibatam iam apud se esse dicit. ¶ Non semper udum Tibur & Esulæ Decliue contempleris aruum, & Telegoni iuga parricidæ] Tusculũ signat, quod dicitur Telegonus Circes filius condidisse, qui per ignorantiã patrem suum Vlyssem occidit. ¶ Molem propinquã nubibus arduis] Turrim dicit, quam Mecœnas dicitur in hortis suis extruxisse, unde hæc omnia prospectabat. ¶ Sollicitam explicuere frontem] id est, tristem exhilarauere.

Iam clarus occultum Andromedes pater
Ostendit ignem, iam Procyon furit,
Et stella uesani leonis
Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras cum grege languido
Riuumq; fessus quærit, & horridi
Dumeta Siluani, caretq;
Ripa uagis taciturna uentis.
Tu ciuitatem quis deceat status
Curas, & urbi sollicitus times,
Quid Seres & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisq; discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus,
Ridetq;, si mortalis ultra
Fas trepidat. quod adest memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alueo
Cum pace dilabentis Hetruscum
In mare, nunc lapides adesos,
Sirpesq; raptas, & pecus, & domos
Voluentis unà, non sine montium
Clamore uicinæq; siluæ:
Cùm fera diluuies quietos

ACR. ¶ Andromedæ pater] Cepheus Aethiopum rex Zetheus, qui inter sidera collocatus dicitur proximus Orioni. ¶ Ostendit ignem] Denũciat æstatem, ut: Findit canis æstifer arua. ¶ Iam Procyõ furit] Sella quæ ante caniculã oritur. ¶ Cum grege languido] id est, æstu fatigato, ut: Nunc etiã pecudes umbras, & frigora captant. ¶ Ripa uagis taciturna uentis] Quæ propter sonitũ fit uento non mota. ut: Aspice uentosi ceciderunt murmuris auræ. ¶ Tu ciuitatem quis deceat status] Quis status, id est, quis honor ostendit autẽ Mecœnatẽ præfectũ urbi eo tẽpore fuisse. ¶ Et recognita Cyro Bactra] Cyrus rex Persarũ fuit, ideo genus eius cõmemorat, ut: Vltima secũ Bactra uehit. ¶ Tanaisq; discors] Tanais flumen in Meotidẽ paludẽ fluens. Discors aũt ideo dictum, quia discernit Europã & Asiam. siue quia incolæ regionis illius feroces sunt, & frequenter inter se discordia colliduntur. ¶ Prudens futuri] Prudenter dicit deum fecisse nesciri futura, tanquã qui hominẽ uellet pro breuitate uitæ uti præsentibus. Ordo est: Prudens premit deus exitũ futuri temporis caliginosa nocte, & ridet si mortalis trepidat ultra fas. ¶ Componere æquus] Iustus finire, unde lites compositæ, dicuntur finitæ, ut: Non nostrum inter uos tantas componere lites. ¶ Cætera fluminis Ritu feruntur] Dilabũtur. Hoc est, alia cursum suum habent, ut: Si brachia forte remisit, Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni.

amni. Ordo est: Cætera feruntur ritu fluminis, nunc cum pace dilabentis in Hetruscũ mare medio alueo, nunc uoluentis unà adesos lapides, & raptas stirpes, & pecus, & domos. Per allegoriã describit uarietates & uices uitæ humanæ, quæ dum quieta & læta est, subitò aduersis casibus inquietatur & perturbatur. ¶ Stirpes raptas] Extirpatas, ut Rapidus montano flumine torrens Sternit agros, sternit sata læta, boumq; labores. ¶ Diluuies] Noue tempestatẽ dixit, cum omnes autores hoc diluuium posuissent.

POR. ¶ Iam clarus occultũ Andromedæ pater ostendit ignem] Cepheus, qui, scilicet, inter sidera receptus est. ¶ Iam Procyon furit] Stella est quæ ante caniculã oritur. ¶ Et stella uesani leonis] Stellã pro toto signo dixit, in quo solẽ necesse est esse mẽse Augusto, quod est feruẽtissimum anni tempus. ¶ Tu ciuitatem quis deceat status Curas] Apparet illo tempore præfectum urbi fuisse Mecœnatũ. ¶ Tanaisq; discors] Tanais fluuius est fluens in Meotidẽ paludẽ & inde in Pontũ. Discors autẽ dictus quod discernit Europã ab Asia, nisi forte ad incolas eius referamus hoc epitheton, quod inter se ferocissimi barbari discordant. ¶ Ridetq; si mortalis ultra Fas trepidat] Quoniam, scilicet, nefas est inquirere futura, quæ dij nos nescire uoluerunt.

¶ Quo adest memento, Componere æquus] Id est, præsentibus fruere, & ea quæ adsunt, æqua mente compone. ¶ Nunc medio alueo Cum pace dilabentis Hetruscum In mare: nunc lapides adesos] Varietatem & uices uitæ humanæ, quemadmodum modò quieta ac læta est, modò aduersis casibus inquieta turbulenta, per allegoriam describit

Irritat amnes. ille potens sui
Lætusq; deget, cui licet in diem
Dixisse, uixi, cras uel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunq; retro est, efficiet, neq;
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens semel hora uexit
Fortuna sæuo læta negocio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem, si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, & mea
Virtute me inuoluo, probamq;
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & uotis pacisci,
Ne Cypriæ, Tyriæq; merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ,
Tutum per Aegæos tumultus
Aura feret, geminusq; Pollux.

ACR. ¶ Irritat amnes] Incitat, ut: Irritatq; uirum telis. ¶ Ille potens sui Lætusq; deget] Id est, ille felix est, qui modũ uitæ suæ habet: siue qui futura nõ curat. ¶ Cras uel atra] Perseuerat persuadere præsentia tantũ curanda, nec futuris animũ cõmodari. ¶ Non tamen irritum] Hoc est, nõ posse cõmodũ uitæ, quod iam perceptum fuerit, infringi.

¶ Quodcũq; retro est] Id est, quod iã trãsijt. Sensus est. Præterita nõ poterũt immutari, quãuis futura incerta sint, et ideo desine esse sollicitus de futuris. ¶ Diffinget] Cõfundet, immutabit, siue conuellet. ¶ Fortuna sæuo læta negocio] Quæ delectatur incertis, et inquietudine hominũ gaudet, dum prospera mutat aduersis.

¶ Ludum insolentem] Iniquum, nõ uũ, ut Iuuenalis: Quotiens uoluit fortuna iocari. ¶ Ludere] Quotiens uoluit, subaudi. ¶ Pertinax] Insistens. ¶ Transmutat incertos honores] Vtrũ ipsos honores incertos, an qui transmutando incerti fiant, fortunæ inconstantia. ¶ Laudo manentem] Id est, cum mutabilis non est, laudo illam. ¶ Si celeres quatit Pennas, resigno quæ dedit] Id est, dum ad alium deuolat, reddo quod dederat. ¶ Et mea Virtute me inuoluo] Id est, mea uirtute me munio, non timens incerta fortunæ, dũ aut desidero, aut formido quod præstat, bona conscientia et sola probitate

bitatę contentus. ¶ Sine dote] Sine opibus, sine præmio. ¶ Non est meum] Id est, Nec uitæ nec propositi mei est timere aduersa, quia me nec periculo nec tempestati quæstus causa cõmitto. ¶ Et uotis pacisci] Tanquã paciscantur cũ dijs homines oblectatione uotorũ. ¶ Auaro mari] Insatiabili, cũcta recipiẽti, quasi quod omnia intercipiat. ¶ Tũc me biremis præsidio scaphæ] Biremis, id est, duos ordines remorũ habẽtis. Ordo est: Aura et geminus Pollux, feret me per Aegeos tumultus, tutũ præsidio biremis scaphæ. Ironicè dixit, nõ patiar uim maris amore lucri. ¶ Geminus Pollux] Pollux cũ Castore intelligẽdus est, amborũ enim stellæ simul nascuntur.

POR. ¶ Cui licet in diẽ dixisse, uixi] Perseuerat persuadere præsentia cõmoda tantũ amplectenda, de futuris nõ esse cogitandũ. ¶ Non tamen irritũ, quodcunq; retro est efficiet] Id est, nõ potest cõmodum uitæ, quod iam perceperit infringere. ¶ Ludũ insolentẽ ludere pertinax] Veteribus usitatũ elocutionis genus ludũ ludere, sicut uitã uiuere, & seruitutẽ seruire, & multa similiter. ¶ Transmutat incertos honores] Virũ transmutando incertos facit, an quia incerti sunt, ideo transmutare eos putet. ¶ Resigno quæ dedit] Resigno, id est, reddo. ¶ Et mea Virtute me inuoluo] Diserte, id est, me mea uirtute munio, mihil ab illa timens aut desiderãs cõtentus sola probitate et bona cõscientia. ¶ Sine dote] Id est, sine opib. ¶ Non est, meũ si mugiat Africis Malus procellis] Nec uitæ nec propositi mei est, inqt, aduersa timere, qa nec periculo nec tẽpestati quæst9 causa me cõmitto. ¶ Addãt auaro diuitias mari] Cũ mare habeat diuitias, obruẽdo naues cũ rebus preciosißimis. ¶ Tunc me præsidio scaphæ, Tutũ per Aegeos tumultus, Aura feret] Tunc cùm maximè sæuit tẽpestas, inquit, ego tutus nauigo præsidio scaphæ, sed per hoc allegoricôs signat se tutũ securũq; uiuere, quia non quærat diuitias. ¶ Geminusq; Pollux] Quia horum sidera cùm se ostendunt laborantibus nautis, præbent spem salutis.

AD MELPOMENEN.

Ode XXX. Monocolos, ut: Mecœnas atauis edite regibus.

---UU-.UU-UU

EXegi monumentum ære perennius,
Regaliq; situ Pyramidam altius:
Quod non imber edax, non aquilo impotens
Poſsit diruere aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaq; pars mei
Vitabit Libitinam, usq; ego postera
Crescam laude recens: dum Capitolium
Scandet cum tacita uirgine pontifex.

ACR. ¶ Exegi monumentũ ære perẽnius] Per æternitatẽ carminis autori dat laudẽ. Ideo monumentũ operis sui ultra statuas, quas nominato ære significat magnificentiã uel soliditatẽ sepulchrorũ perennius dicit. Pyramides aũt proprie regũ Aegyptiorũ sepulchra sunt, ingẽti mole cõstructa, et in cacumẽ educta in modũ flammæ sursum surgẽtis, unde et eis nomẽ est inditũ. Ordo est Melpomene exegi monumentũ perẽnius ære, id est durabilius metallo, nam monumentũ dicit opus suũ, quod durabilius dicit esse statuis diuitũ ex ære factis. ¶ Exegi] Finiui, perfeci, ut Ouid. Iamq; opus exegi. ¶ Edax] Corrũpens ui tẽpestatis. ¶ Aquilo impotẽs] Valde potẽs. Ideo aquilonẽ posuit, ut: Et medijs properas aquilonib. ire per altũ, quia tẽpestuosus est, et hieme cõgruẽs. ¶ Aut innumerabilis Annorũ series] Vt, Annis soluit sublata uetustas Hoc est, dicta sua nec tẽpestatibus, nec uetustate abolenda. ¶ Non omnis moriar] In literarum laudẽ dicit, se corpore moriturũ, uicturũ esse carminibus, ideo non omnis, id est, totus. ¶ Libitinã] Libitina dicebatur lectulus, in quo mortui efferebãtur. ¶ Vsq; ego postera Crescã laude recens] Ordo est, Ego recens crescã postera laude, id est, per laudẽ posterorũ: Vsquedum pontifex scandet Capitoliũ cum tacita uirgine. Recens aũt, quasi nouus: noua enim magis cõsueuere placere, uetera abolescere, & ideo se etiã posteris in oblectatione nouũ promittit. ¶ Cum tacita] Aut uerecunda, aut pro sacrificio tacente. Consueuerant enim sacrificaturæ Capitoliũ tacentes ascendere, siue pro sacerdotij dignitate clara. Virg. Tacita per amica silentia Lunæ.

POR.

POR. ¶ Exegi monumentum ære perennius] Hæc Ode, qua tertius liber cõsummatur, in ipsius autoris laudem scripta est. ¶ Non aquilo impotens.] Pro ualde potens. ¶ Regaliq; situ Pyramidum altius] Pyramides regum Aegyptiorum sepulchra sunt, adeò ingenti mole saxorum in medijs arenis Aegypti structa, ut inter septem orbis miracula habeantur.

¶ Vsque ergo postera Crescam laude recens] Eleganter, quia semper sunt quibus hæc elocutio noua sit, & laudetur. ¶ Dum Capitolium Scandet cum tacita uirgine pontifex] Tale est Virgilij illud: Dum domus Aeneæ Capitoli immobile saxum Accolet.

Dicar qua uiolens obstrepit Aufidus
Et quâ pauper aquæ Daunus agrestium
Regnauit populorum, ex humili potens,
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. sume superbiam
Quæsitam meritis, & mihi Delphica
Lauro cinge uolens Melpomene comam.

ACRON. ¶ Violens] Id est, torrens: de quo amni Virgil. Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas. ¶ Obstrepit Aufidus] Murmurat. Per Aufidum Apuliam uult intelligi, cuius prouinciæ flumen est. ¶ Et quà pauper aquæ] Daunus rex Apuliæ fuit, quæ inopia aquæ siticulosa est. Ordo est. Ego potens ex humili, princeps dicar deduxisse Aeolium carmen ad Italos modos, quà obstrepit uiolens Aufidus, & quà Daunus pauper aquæ regnauit agrestium populorũ. ¶ Ex humili] Ex parua progenie. Gloriatur se Libertino patre natum ad tantam studiorũ claritatem uenisse. ¶ Princeps] Primus ut. Massicus ærata princeps secat æquora Tygri. Primum se dicit Aeolicam, unam ex quinq; Græcis linguis qua Alcæus usus est lyricus poeta, deduxisse in usum latinum. ¶ Sume superbiam Quæsitam meritis] Nobilitatem mentis non notabis u . ntentem. Ordo est, Melpomene sume superbiam Quæsitam meritis, & uolens cinge mihi comam Delphica lauro. Tanquam cui placuerit laurus Delphica consecrata Apollini uel poetis. ¶ Cinge] Illiga uel circundaut Virgilius Baccare frontem Cingite.

POR. ¶ Aufidus] Flumen Apuliæ, in qua Horatius natus est. ¶ Et quà pauper aquæ Daunus agrestiũ Regnauit populorũ] Daunus in Apulia regnauit, à cuius nomine fluuius appellatus est, qui pauper aquæ dicitur, quia Apulia siticulosa est, ob inimicos calores. ¶ Agrestium regnauit populorum, annotanda elocutio quæ per genitiuum figurata est. ¶ Ex humili potens] Gloriatur Libertino patre natum se, ad tantam claritatem studiorum peruenisse.

¶ Aeolium carmen ad Italos Deduxisse modos] Aeolide dialecto Alcæus, lyricus poeta, usus est. Testatur ergo se Græci carminis modulationẽ primũ in latinam linguã contulisse. ¶ Quæsitam meritis] Ad Musam dicit, ac per hoc ad studium suum. Adijce, inquit, tibi gloriam libertate ingenij quæsitam. ¶ Et mihi Delphica Lauro cinge uolens Melpomene comam] Delphica laurus dicitur, quia Apollini dedicata est, qui Delphicus appellatur, ab urbe Delphis, quæ sub Parnaso monte, ubi oraculum eius est.

Q. Horatij Flacci libri tertij finis.

Q. HORATII FLACCI CARMINVM, CVM ANTIQVISSIMORUM Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, admixtis interdum C. Aemylij & Iulij Modesti scholijs.

Liber IIII.

AD VENEREM.

Ode I. Dicolos, Distrophos, ut Sic te diua potens Cypri.

---UU-U-

---UU--UU-UU

INtermissa, Venus, diu,
Rursus bella moues; parce precor, præcor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ; desine,
Mater sæua cupidinũ, (dulcium
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperijs; abi
Quô blandæ iuuenum te reuocant preces.
Tempestiuius in domo
Pauli purpureis ales oloribus
Comessabere Maximi,
Si torrere iecur quæris idonæum.
Nanque & nobilis, & decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis,

ACRON. ¶ Intermissa Venus] Statuerat Horatius usque ad tertium librum complere opus suum, quibus editis, maximo interuallo hunc quartum scribere est compulsus ab Augusto in laudẽ priuigni sui Drusi Neronis, qui uictor de Rhetis Vindelicis fuerat reuersus. Allegoricôs autem ad Venerem scribit, quod incõpetenter res amatorias scribere cogatur, quinquaginta annis, id est, decem lustris grauis iam & maturus, & ab omni uoluptate alienus. ¶ Rursus bella mouẽs] Hoc est, iterum cogor scribere, cùm iam desierim. ¶ Sub regno Cynaræ] Amicam suam cõmemorat, ideo autem dixit sub regno, tanquam imperet amatoribus, quæ amatur. ¶ Mollibus iam durũ imperijs] Ἀντίθετον, mollibus durum opponendo. Mollia enim imperia sunt Veneris, quasi ludicra & delicata. Se autem ait durum, quasi indomabilem propter ætatem, & est metaphora à pecoribus, quibus iam ætate duris, nisi iugum ac frena adhibentur perdomari non possunt. ¶ Iuuenum] Qui te ultro euocent, quibus facile poßis persuadere quod uelis. ¶ Tempestiuius] Opportunius, aptius.

¶ Pauli] Paulus fuit nobilis & disertus adolescens & uoluptuosus, cui Veneris luxus, cur maxime conuenire dicat, in sequentibus ipse demonstrat, dum nobilem asserit & decentẽ. ¶ Purpureis] Nitidis aut pulchris: Aut reginæ Veneri dedicatis, ut pro regno purpureos dixerit. ¶ Ales] Aut uelox, aut quia currus eius ab alitibus, id est cygnis trahitur. ¶ Cõmessabere] Delectabere conuiuando. Si torrere iecur quæris idoneum] Ideò iecur amori dedit, quod iecore amari uolunt, felle irasci, corde doleri. ¶ Et decens, Et pro sollicitis nõ tacitus reis] Hunc Paulum & flore iuuentutis decentem dicit, & Causidicum.

PORPHYRION. ¶ Intermissa Venus diu] Post consummatos editosque tres carminum li

num libros, maximo interuallo hunc librum quartum scribere compulsus esse dicitur ab Augusto, ut Neroni eius priuigno uictoriam, de Rhetis Vindelicis quæsitam illustraret, quæ hoc libro continetur, quæ sic incipit: Qualem ministrum fulminis alitem. ¶ Intermissa Venus diu Rursus bella moues] In superiore libro ostendimus allegoricôs bella & militiam Veneris, Horatium pro amatoribus dicere. ¶ Sub regno Cynaræ] Præsignat se Cynaram amasse, & hoc etiam allegoricôs, quod ait sub regno Cynaræ, quasi sub dominio. Sed ut dignitatem formæ eius ostenderet, reginam sibi fuisse ait. ¶ Circa lustra decem] Prope annos quinquaginta ætatis iam se dicit agere. ¶ Flectere mollibus Iam durum imperijs] Mollibus durum opposuit. Mollia autem Veneris imperia dicit quasi ludicra ac delicata sint, se aût durum, aut quasi iam indomabilem propter ætatem, nam & hoc translatiue dicitur à pecoribus, quæ cum iam ætate dura, ad iuga ac frena adhibentur, perdomari non possunt. ¶ Tempestiuius in domo Pauli] Fabius Maximus Paulus fuit nobilis & disertus adolescens, cui uenereos lusus nunc, cur maxime conuenire dicat, ipse ostendit subijciendo, Namq; & nobilis & decens, & cætera. ¶ Purpureis oloribus] Quomodo purpurei dicuntur, cum albi sint potius? sed purpureum pro pulchro poetæ dicere assueuerunt. Vt & Virg. Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. & alibi: In mare purpureum uiolentior affluit amnis. ¶ Et pro solicitis non tacitus reis] Causidicum & oratorem esse ostendit Paulum.

Et centum puer artium,
Late signa feret militiæ tuæ;
Et quandoq; potentior
Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe Cypria.
Illic plurima naribus
Duces thura, lyræq;, & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ
Mistis carminibus, non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris uirginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Saliûm ter quatient humum.
Me nec fœmina, nec puer,
Iam nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuuat mero,
Nec uincire nouis tempori~~bus~~ floribus.

ACR. ¶ Et centum puer artium] Finitum pro infinito. Centum artium, id est, multarum, qui pro bono & faceto ingenio optimè possit in amore uersari. ¶ Late signa feret] Valde amabit & lubens. ¶ Aemuli] Riualis & secutoris sui, ut est: Partim rostro premit æmula pistris. ¶ Albanos prope te lacus] In Albano monte lacus est, ubi Paulum dicit optima prædia possidere, unde eû effusiorem ad cultum Veneris et amoris expensas promittit. ¶ Ponet marmoream sub trabe Cypria] Id est, marmoreum Veneris signum & templum decorum statuet. Trabem uerò Cypriā aut pro difficili & nobili posuit, aut pro amœnitate Veneris elaboratum, ut ædificantis diuitias indicaret. ¶ Et Berecynthiæ] Matris deûm, in cuius honorem tibiæ deputatæ sunt, Vt. Iteq; per alta Dindyma, ubi assuetis biforem dat tibia cantum. ¶ Illic bis pueri] In honorem Veneris bis in die promittit pueros saltaturos, ut Salios. ¶ Cum teneris uirginibus] Aut pulchris, aut gracilibus, aut certe paruis. ¶ Laudantes] Hymnum canentes. ¶ Pede candido] Id est, pulchro. ¶ Saliûm] Pro saliorum. ¶ Nec puer] Subauditur delectat. ¶ Iam nec spes animi credula mutui] Iam sibi spem negat esse mutui animi quod amari possit, cùm ipse amare non uellet per ætatem. ¶ Nec certare iuuat mero] Contendere poculis. ¶ Vincire] Coronare.

POR. ¶ Et centum puer artium] Vtiq; bonarum hic artium accipiendum. Et quandoq; potentior Largis muneribus riserit æmuli] Quandoq; pro quandocunque positū est, & est sensus: Quandocunque apud puellam potior riuale suo fuerit, quamuis ille muneribus commendare se ei conatus

sit. ¶ Ponet marmoream] Id est, marmoreum signum tibi, & templum decorum statuet. ¶ Me nec fœmina nec puer] Dicit quod cũ iam sit ætate declinata, nõ sperare posse fieri, ut mutuò ametur.

Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lachryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter uerba cadit lingua silentio?
Nocturnis ego somnijs
Iam captum teneo; iam uolucrem sequor
Te per gramina Martij
Campi, te per aquas dure uolubiles.

AGR. ¶ Sed cur heu] Recordatione Ligurini pueri, quem amabat, flere cogitur. ¶ Manat rara meas lachryma per genas] Non amoris paruitate, sed ætatis uerecundia, cui flere non conueniat pro amore. ¶ Inter uerba cadit lingua silentio] Indiciũ nimij amoris est, subitò inter loquendum tacere, ut: Incipit effari, mediaq; in uoce resistit. Dicit se Ligurinum semper ex desiderio somniare, & (ut fit) errore quodam mentis imaginari eum, quasi diu quæsitũ, & tandem inuentum, uelut alitem ex ipso euolare complexu. ¶ Dure] Aut fortis, aut inflexibilis. ¶ Volubiles] Fluuiales.

POR. ¶ Sed cur heu Ligurine, cur Manat rara meas lachryma per genas] Iucundißimè se ostendit uelle excusare à lusibus iam Veneris, recordatione Ligurini pueri quem adhuc diligit, lachrymas sibi decidisse, & impeditam linguam, quô minus posset perficere ipsam excusationem. ¶ Cur facunda parum decoro Inter uerba cadit lingua silentio?] Cur inquit, lingua mea alioquin facunda, subitò in medio sermone obmutuit, ne proferre poßim quod cœperã dicere. ¶ Nocturnis ego somnijs Iam captum teneo, iam uolucrem sequor] Dicit se Ligurinum ex desiderio semper somniare, & (ut fit) errore quodam mentis imaginari, quasi eum diu quæsitum tandem inuenerit, & in alitem uersum ex ipsius manibus amittere.

AD ANTONIVM IVLIVM.

Ode II. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-U---UU-U-U
-U---UU-U--
-U---UU-U--
-UU-U

Pindarum quisquis studet æmulari
Iule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, uitreo daturus
Nomina ponto.

ACR. ¶ Pindarũ quisquis] Hæc Ode ad Antoniũ Iuliũ, Marci Antonij triumuiri filium scribitur, continens laudes Pindari, lyrici poetæ, quem dicit si quis imitari uelit, ita periculum suæ existimationis incurrere, sicut Icarus conatus sui. ¶ Ope Dædalea] Hæc fabula Dædali est, dum pennas sibi & Icaro filio arte mechanica ceris adfixis posuisset, ut uolatu Minois fugeret tyrannidem: Icarus altum petens in ipso uolatu, cera ardore solis resoluta, cecidit in mare, & à suo nomine mari nomen indidit. ¶ Vitreo] Perspicuo, ut: Vitrea te Fucinus unda.

PORPHYR. ¶ Pindarum quisquis studet æmulari] Hæc Ode ad Antonium Iulium M. Antonij triumuiri filium scribitur, continens laudes Pindari, lyrici poëtæ. ¶ Iule, ceratis ope Dædalea Nititur pennis] Id est, altiora quàm poßit expedire conatur dicere, quemadmodum Icarus, maiora aggreßus facere pennis Dædali manibus factis. ¶ Vitreo] Id est, uitrei coloris. ¶ Daturus Nomina ponto] Quia ab Icaro mare Icarium appellatum.

Monte decurrens uelut amnis, imbres
Quem super notas aluêre ripas,
Feruet, immensusq́ ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces noua dithyrambos
Verba deuoluit, numerisq́ fertur
Lege solutis:
Seu deos, regesq́ canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Siue, quos Elea domum reducit
Palma cœlestes, pugilem'ue, equum'ue
Dicit, & centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ iuuenem'ue raptum
Plorat & uires, animumq́ moresq́
Aureos deducit in astra, nigroq́

ACR. ¶Monte decurrens] Torrenti fluuio Pindari comparauit ingenium, significãs eum ex in dicendo citum, & sensibus abundantẽ. ¶Quem super notas aluere ripas] Qui aluei ripas uelut aqs nutritus excesserit. ¶Feruet] Feruere dixit Pind. ut ignei ingenij acumen ostẽderet. ¶Laurea donandus Apollinari] Coronandus consueta poëtis lauro, Apollini cõsecrata. ¶Noua] Aut admiranda, ut: Pollio & ipse facit noua carmina, aut ab eo inuenta, ut: Finibus expulsum patrijs, noua regna petentem. ¶Dithyrambos] Dithyrambon carmen est, quo libri in Liberum patrem compositi sunt. Hos Dithyrambos ideò audaces dixit, quia cæteris rithmis uehementiores sunt, uel quia noua uerba in his Pindarus scripsit. ¶Numerisq́ fertur Lege solutis] Numeris quibus rithmus ad sonum pertinens colligitur, non pertinens ad uersuum legem, ut Virgilius de pari carmine. Numeros memini, si uerba tenerem Ergo in hoc lex pedum non quæritur sed syllabarum, & æquali sono uocis dithyrambi & æquali rithmo cantantur. Aut lege solutis dixit, quia in hoc metro licet uariare, & non in eodem metro permanere. Ideò autem uolunt dictos dithyrambos, ueluti cui licet alio uti ostio. Ingressus enim, uocabulo θύρα Græcè appellatur.

¶Fertur] Velut uates rapitur. ¶Seu deos regesq́; canit] Deos dixit, propter Pæanas Pindari: reges propter ἐγκώμια, quia inter Olympionicas laudauit Hieronẽ regẽ Siciliæ. Laudauit etiam Herculem, siue Ixionem & Pirithoum, qui occiderunt Centauros, & Proserpinã rapere conati sunt. Bellerophontem laudatum commemorat in Chimæra. Castori quoque & Polluci laudes dixit, qui in Elide Epiri ciuitate agone Olympiæ edito, pugilatu & équorum cursu floruerunt, ut: Hic & ad Eleas metas, & maxima campi. Sudabit spacia. In eodem agone poëtæ heroum laudes dicentes coronabantur, & accepto themate certabant. ¶Siue quos Elea domum reducit Palma cœlestes] Cœlestes dixit propter honorem numinum, quibus agon impenditur. ¶Et centum potiore signis] Dicit magis illustrari honore, quem Pindarus carmine suo agonistico celebret, quàm si centum statuis honoretur. ¶Flebili sponsæ] Etiam in epitaphijs Pindarum significat magnum, cùm aut iuuenem fortem, aut puellam mortuam fuisse describit, & alicuius adolescentis morte facit sponsam deceptam, quem inferis subducit, & dat immortalitati laudando. ¶Plorat] Describit, ut uiri plorentur plangentibus sponsis. ¶Moresq́; Aureos] Aureos mores pro bonis & sanctis posuit, ut Virg. Aurea quæ perhibent illo sub rege fuerunt sæcula.

PORPHYR. ¶Seu per audaces noua Dithyrambos] Vt plurimum sibi hic Pindarus permittat, nam & maximo spiritu nouas historias hoc metro canit, noua autem uerba, admirabilia, ut ab ipso Pindaro facta esse, accipe. ¶Numerisq́; fertur Lege solutis] Ideo quia plerunque ad uoluptatem suam, quisq; lyricus poeta metrum sibi fingit, ita tamen ut quem sibi ipse initio Ode statuit ordinem eũ necesse habeat ad finem usq; custodire. ¶Siue quos Elæa domum reducit Palma cœlestes] Vtrum Castorem an Pollucem significat? an generaliter quicunque ex certamine sacrorum agonum

uictoriam reportauerit. ¶ Et centum potiore signis Munere donat] Dicit magis illum honore illustrari, quem Pindarus carmine suo fecit, quàm si centum statuis publicè honoretur. ¶ Flebili sponsæ] Aut si, inquit, flebile carmen scribit in adolescentem aliquẽ, cuius morte sponsa decepta sit, quem inferis subducit atq; immortalem facit laudando animum moresq; eius, atque uirtutem.

Inuidet Orco.
Multa Dircæum leuat aura cygnum,
Tendit Antoni quoties in altos
Nubium tractus. ego apis Matinæ
More, modoq;
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uuidiq;
Tiburis ripas operosa paruus
Carmina fingo.
Concines maiore poëta plectro
Cæsarem, quandoq; trahit feroces
Per sacrum cliuum, merita decorus
Fronde, Sicambros
Quo nihil maius, melius'ue terris
Fata donauere, boniq; diui
Nec dabunt, quamuis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosq; dies, & urbis
Publicum ludum, super imperato
Fortis Augusti reditu, forumq;
Litibus orbum

ACR. ¶ Inuidet Orco] Seu habet inuidiã nigro Orco. ¶ Dircæũ] Thebanũ. Dirce enim fons est apud Thebas, unde Statius: Cærula cũm rubuit lernæo sanguine Dirce. Et quia Thebanus Pindarus fuit, ideò Dircæum cygnum dicit à suauitate uocis siue carminis. ¶ Leuat] Sublimem facit, et multa fama ad cœlũ fert. ¶ Antoni] Apostrophe ad Antonium, quem alloquitur uolentem Pindarũ imitari. ¶ Ego apis Matinæ More modoq;] Quia cygno Pindarum comparauerat, se api contulit pro paruitate, in Matino saltu Calabriæ pascenti, de quo legitur; Iam calidi lucent buceta Matini. Fugiens ergo arrogantiã api se cõparat, quæ & circa terram uolat, & amœnitate florum depascitur. ¶ Fingo] Componont. Et corpora fingere lingua.

¶ Concines maiore poëta plectro] Iulius Antonius heroico metro Diomedeas, duodecim libros scripsit egregios, præterea & prosa aliqua. Concines ergo inquit, hoc est, cantabis nobiscum tu Antoni. ¶ Maiore plectro] Id est, meliore opere uictorẽ Cæsarem per sacrum Capitolij cliuum captiuos Sicambros trahentem pro triumpho. ¶ Trahet feroces] Quia antequam caperentur, Centuriones Romanos, qui ad stipẽdia missi erant, tentos crucibus defixere. ¶ Quo] Cæsare scilicet. ¶ Boniq;] Propitij, ut: ⁊is bonus ô felixq; tuis. ¶ Fronde] Laurea corona, qua triumphantes utebantur. ¶ Nec dabunt] Nec aureo seculo similem Cæsari uirum natum fuisse, aut nasci potuisse dicit, si in eum statum tẽpora decurrant. ¶ Lætosq; dies] Id est, publicas ferias, & lætitiã cantabis. ¶ Super] De, ut: Multa super Priamo rogitans. ¶ Forumq; Litibus orbum] Orbatum dicit forũ litibus Cæsaris æquitate.

PORPH. ¶ Multa Dircæum] Dircæum Pindarum dicit, quia Thebanus fuit, à fonte Bœtiæ Dirce, qui est Thebis proximus. ¶ Cygnũ] Autem eundem appellat à suauitate carminum, quia & cygni canori esse dicuntur. ¶ Leuat] Id est, sublimem facit. ¶ Ego apis Matinæ More, modoq;] Vt Pindarum propter sublimitatem & suauitatem carminis cygno comparauit: ita se api, per quod signat, parua quidẽ & humilia se scribere, sed subtilia ac dulcia. Matinus mons est Calabriæ. ¶ Concines maiore poëta plectro] Concedit Antonio Iulio, ut ipse potius triumphos Cæsaris scribat, cum sit robustior carminis spiritu. Hoc enim signat dicẽs, maiore plectro. ¶ Per sacrum cliuum] Id est, per sacram uiam. Hac enim triumphantes in Capitolium ibant. ¶ Quo nihil maius melius'ue] Cæsare scilicet. ¶ Publicum ludum] Id est, publicum gaudium super impetrato fortis Augusti reditu. Apparet Cæsarem de reditu suo Romam literas misisse, sed gratus sensus, sic enim se habet, ut intelligas

telligas populum Romanum ut sit publicis acclamationibus desiderasse diu, reditum Augusti.

Tum meæ, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars, & ô Sol
Pulcher, ô laudande, canam recepto
Cæsare felix.
Tuq; dum procedis, Io triumphe;
Non semel dicemus, Io triumphe,
Ciuitas omnis, dabimusq; diuis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemq; uaccæ
Me tenet soluet uitulus relicta
Matre, qui largis iuuenescit herbis
In mea uota,
Fronte curuatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,
Quia notam duxit niueus uideri,
Cætera fuluus.

AGR. ¶Tum meæ si quid] *Sub fuga arrogantiæ etiã se laudes Cæsari dicturum promittit. ut Virg. O mihi tam longe maneat pars ultima uitæ Spiritus, et quãtum sat erit tua dicere facta.* ¶O sol] *Solem pro die posuit, quo uictor Cæsar urbem ingressus est. Virg. Tris adeò incertos cæca caligine soles Erramus* ¶Canam recepto Cæsare fœlix] *Hoc est, ego fœlix canam.* ¶Io triumphe] *Ad ipsum quasi triumphum loquitur sacra inuocatione qua Io Io dicebatur, ut: Io matres audite.* ¶Benignis] *Reditum eius præstantibus.* ¶Te decem tauri, totidemq;] *Ad honorem enim maiorum numinum pertinet, siue potentium personarum, si magnis uictimis immoletur, ut. Maxima taurus Victima.* ¶Me tener soluet] *Absoluet, uotorum debito, hoc est, promisso.* ¶In mea uota] *A me dijs promissa.* ¶Curuatos imitatus ignes] *Id est, Lunæ incipientis similis cornuum curuatione uel breuitate.* ¶Qua notam duxit] *Signatum fronte uitulum, dijs pro reditu Cæsaris promissum in ea parte, qua nota inustus erat, albos pilos significat habuisse, cùm esset toto corpore naturaliter rubeus.*

PORPHYR. ¶*Tum meæ si quid loquar audiendum*] *Spondet se quoque carmine aliquo laudes in Cæsarem dicturum. Sed significat breues uersus in eo quod intulerit. Si quid loquar audiendum.* ¶*Canam recepto Cæsare felix*] *Ordo est: Ego fœlix recepto Cæsare canam.* ¶*Tuq; dum procedis iò triumphe*] *Ad ipsum triumphum conuersus hæc dicit.* ¶*Non semel dicemus, iò triumphe.* ¶*Ciuitas omnis*] *Nota figura est: ut, Pars in frusta secant.* ¶*Te decem tauri*] *Hoc ad Iulum dicit.* ¶*Me tener soluet*] *Soluet debitum uoti suscepti.* ¶*Fronte curuatos imitatus ignes*] *Vitulum quo uotum soluturus sit, dicit cornua habere tertiæ Lunæ comparabilia, id est, adhuc parua.* ¶*Qua notã duxit niueus uideri, Cætera fuluus*] *Diserta & elegans elocutio, insignat autem uitulum hunc albam frontem tantum habere, in cætero corpore fuluum, id est, rufum esse.*

AD MELPOMENEN.

Ode III. Dicolos, Distrophos, ut: Sic te diua potens Cypri.

- - - υ υ - υ υ
- - - υ υ - - υ υ - υ υ

QVem tu Melpomene semel
Nascentem placido lumine uideris:
Illum non labor Isthmius

ACR. ¶*Quem tu Melpomene*] *Hac Ode affirmat, qui Musarum gratiam in ipsis ortus sui initijs meruerit, eũ nulli alij aptiorem rei fore, quàm studio poëtico, & subiungit laudes deorum.*

POR. ¶Quem tu Melpomene] Hac Ode signat & affirmat studio poëtico debitum, nulli posse alij rei uacare. Deinde deorum subiungit laudes.

Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem, neque res bellica Delijs
Ornatum folijs ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas:
Ostendet capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur soboles inter amabiles
Vatum ponere me choros,
Et iam mente minus mordeor inuido.
O' testudinis aureæ
Dulcem quæ strepitum Pieri temperas.
O' mutis quoque piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum.
Totum muneris hoc tui est,
171 Quod monstror digito prætereuntium,
Romanæ fidicen lyræ:
Quod spiro, & placeo, si placeo, tuum est.

ACR. ¶Clarabit] Notum omnibus fecerit. ¶Pugilem] Pugiles athletæ dicũtur, eò quòd pugnis ualeant. ¶Nõ equus impiger] Id est, qui nec equestri certamine enitescet. ¶Achaico] Græco, unde aurigæ famosi. ¶Neq; res bellica] Non futurũ militem, sed poëtam lauro Apollinis coronandum. ¶Quod regum tumidas contuderit minas] Quòd uinctos reges in triumphi pompa ad Capitoliũ ducat. nam & uictores duces lauro coronabantur. ¶Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt] Ac si diceret, Non in his omnibus fortibus factis claruerit, sed descriptionibus locorum uel fluminum per poëticam nobilitatem. ¶Fingent] Component, ut: Os rabidum, fera corda domans, fingitq; premendo. ¶Aeolico] Alcaico. ¶Romæ principis urbium Dignatur soboles] Augustum uel priuignos eius significat, siue posteritatem Romanam, à qua se inter poëtas numerandum promittit. ¶Et iam dente minus mordeor inuido] Virtute & laude se ait maleloquia & inuidiam superasse. Sallustius: Gloria inuidiã uicisti. ¶O' testudinis aureæ] Lyræ pulchræ aut dulcisonæ. ¶Dulcem strepitum] Musici sontis. ¶Temperas] Aptas, componis. ¶O' mutis quoque piscibus] Aut, ô Musa, quæ potentia tua & muta animalia oblectari facis: aut propter Arionem, quem cithara in mari canentem secuti Delphines dicuntur. Virg. Orpheus in siluis, inter delphinas Arion. ¶Sonum] Dulcedinem cantus. ¶Muneris] Beneficij. ¶Quod monstror digito] Hoc est, quod cunctis innotui. ¶Romanæ fidicen lyræ] Lyricus Latinæ linguæ. Fidicen à fidibus, id est, chordis, ut Threicia fretus cithara fidibusq; canoris. ¶Si placeo] Ac si diceret, si tamen placeo.

PORPH. ¶Curru Achaico] Id est, quadrigali certamine. ¶Delijs folijs] Id est, laurea corona. ¶Sed quæ Tibur] Proprie ad secessum suum referens hoc dicit Horatius. Tiburi enim ferè ocium suum conferebat, ibiq; carmina conscribebat. ¶Aeolio carmine] Ita dictum accipe, vt si diceret lyrico carmine, quia quidam lyrici, ut Alcæus Aeolide magis dialecto usi sunt. ¶Romæ principis urbium Dignatur soboles] Soboles principis urbium, Nerones uult intelligi, quos Augustus priuignos alioquin suos loco filiorum diligebat. ¶Et iam dente minus mordeor inuido] Hoc uult intelligi de se, quod ait Sallustius: Gloria inuidiam uicisti. ¶O' testudinis aureæ Dulcem quæ strepitũ Pieri temperas] Ordo est: O' Pieri quæ dulcem strepitum testudinis temperas. ¶Romanæ fidicen lyræ] Id est, lyricus poëta. ¶Si placeo] ἐπιεικῶς, si placeo, protulit, & subaudiendum extrinsecus tamen, ut sit, si tamen placeo.

DRV-

DRVSI LAVDES.

Ode IIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

- - ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ -
- - ∪ - - - ∪ ∪ - ∪ -
- - ∪ - - - ∪ - -
- ∪ ∪ - ∪ ∪ - ∪ - -

Qualem ministrum fulminis alitem,
Cui rex deorum regnum in aues uagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo:
Olim iuuentas, & patrius uigor
Nido laborum protulit inscium,
Vernic; iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem, mox in ouilia
Demisit hostem uiuidus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis, atq; pugnæ:
Qualem'ue lætis caprea pascuis
Intenta, fuluæ matris ab ubere
Iam lacte depulsum leonem
Dente nouo peritura uidit:
Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici, quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli.
(Nec scire fas est omnia) sed diu,
Lateq; uictrices cateruæ,
Consilijs iuuenis reuictæ
Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus

ACP. ¶ Qualem ministrū] *De Druso hæc ode scripta est, propter quam & quartū librum contra dispositionem fecit, in laudem Drusi Neronis, priuigni Augusti Cæsaris, filij Neronis, quem ob insigne uirtutis Aquilæ comparauit.* ¶ Alitem] *Aquilam, quā & reginam auium uolunt, ut: Pedibus rapuit Iouis armiger uncis. Ideo autem tutelæ Iouis dicitur deputata, quia prosperū auspicium eius, aduersum Titanas pugnaturus, accepit.* ¶ Flauo] *Rubeo.* ¶ Nido laborū] *In metaphora Aquilæ perdurauit, dicendo nidum laborum, pro familia nobilium, & uirtutum domo.* ¶ Vernic;] *Vt. Rui imbriferum uer.* ¶ Insolitos docuere nisus] *Inconsuetū nisum, ad primos uolatus aquilæ, adhuc aërem & uentos timentis.* ¶ Mox in ouilia Demisit] *Solitā uiribus & uolatu continuo ad prædam prodire, ut: Fulua draconem Fert aquila.*

¶ Egit amor dapis, atque pugnæ] *In agno imbelli, dapis: in dracone, pugnæ.* ¶ Qualem'ue lætis caprea pascuis] *Qualem, inquit, leonē primæ iuuentæ caprea timens, talem Drusum hostes uidere.* ¶ Dente nouo] *Adhuc inconsueto ad prædam.* ¶ Videre Rhæti bella sub Alpibus] ὑπερβατὸν *longum, superiori sensui respondet Qualem aquilam uel leonem imbellis præda, talem Drusum uidere, Rhæti Vindelici, barbarorum gentes.* ¶ Nec scire fas est omnia] *Id est, licet aliqua ignorare.* ¶ Sed diu Lateq; uictrices] *Hoc solum, inquit, mihi dicere satis est, quod Rhæti diu potentes, & uictores à Druso adhuc puero superati sunt.* ¶ Sensere] *Probauere uirtutem & institutionem Romanam.* ¶ Indoles] *Aetas, indicium futuræ probitatis.* ¶ Faustis] *Fœlicibus, custodia uirtutum.* ¶ Paternus] *Vt, Et pater Aeneas.*

POR. ¶ Qualem ministrum fulminis alitem] *Hæc est ecloga propter quam, ut supra ostendimus, totus hic liber compositus est. Scripta est ergo in Neronem Drusum priuignum, & successorem Augusti, qui Rhetos Vindelicos bello uicit. De imperio autem principis huius duplicem facit*

comparationem, nam Drusum ait tanto uigore atque impetu hostes Vindelicos inuasisse, quanta uisolet aquila in rapinam irruere primùm auium, mox corroborato uigore etiam draconum, ipsos autem hostes ita cõterritos esse belligerantis Drusi uirtute, ut caprea uisu leonis in se irruentis. ¶Quibus mos, Vnde deductus per omne Tempus Amazonia securi Dextras obarmet, quærere distuli] Hi Vindelici ab Amazonibus eiecti è suis sedibus, ex Thracia in exilium se contulisse aliò, iugisq; insedisse dicuntur, & quòd potissimum in se tela securesq; Amazonum experti fuerint, ipsos usum earum in bello accepisse. ¶Nec scire fas est] Sensus est: Fas est non omnia scire, id est, licet aliquid ignorare. ¶Consilijs iuuenis repressæ] Eô pertinet, quòd latè uictrices, dixerat. ¶Quid indoles Nutrita faustis sub penetralibus] Quia non potest Drusum laudare nunc, ut filium Augusti, ab eo educatum institutumq; dicit.

In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in iuuencis, est in Equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam:
Doctrina, sed uim promouet insitam,
Rectiq; cultus pectora roborant:
Vtcunq; defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas ô Roma Neronibus
Testis Metaurum flumen, & Hasdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tedas, uel Eurus
Per Siculas equitauit undas.
Post hoc secundis usq; laboribus
Romana pubes creuit, & impio
Vastata Pœnorum tumultu

ACR. ¶In pueros animus] Duo fuerũt Nerones, priuigni Augusti, quorum unum in domo Tiberij Claudij Neronis mariti Liuia peperit, alterum in utero ad Augustum attulit. Horum altero in Germania morbo absumpto, altera adoptatus Augusto, successor principatus eius fuit, & uocatus est Tiberius Cæsar. ¶Fortes creantur fortibus] Filios à parentum nomine degenerare uirtute. ¶Est in equis patrũ Virtus] ut: Continuò pecoris generosi pullus, in aruis Altius ingreditur. ¶Promouet] In melius auget. ¶Insitam] Naturalem. ¶Rectiq; cultus] Bona institutione reddi bonum naturale perfectum, quæ si desit bene nata deprauari pectora: in laudem Augusti dictum, in cuius domo Nerones educati disciplinam accepere uirtutum. ¶Roborant] Confirmant. ¶Vtcunque] Vbicunq;. ¶Indecorant] Indecora faciunt. ¶Testis Metaurum flumen] Metaurus fluuius est, de Piceni prouincia oriens, in Flaminiam decurrẽs, quæ regio Gallia dicebatur, iuxta hunc fluuium Claudius Nero consul, cum Salinatore collega suo, Hasdrubalem Hannibalis fratrem in Italiam auxilio fratri magnum exercitum deducentem ita deuicit & interfecit, ut nec profectum ex castris consulem Hannibal, dum in conspectu castra minuisset, nec reuersum ante cognosceret, quàm fratris caput ante castra proiectum, & de exercitu eius Pœnos captiuos uidisset, quo bello supra quinq; et quadraginta millia in Hasdrubalis exercitu cæsa feruntur. ¶Tenebras] Tenebras pro Afrorũ terrore dixit. ¶Qui primus alma risit adorea] Adorea laus publica dicebatur, eô quòd uictores à uictis adorarentur. ¶Ceu flamma per tædas] Post cladem fratris, fugam describit Hannibalis. ¶Secundis usq; laboribus] In laudem Drusi (qui de Neronis genere descendit) commemorat, ex quo Hasdrubal occisus est, à Nerone, & Hannibalem iam marcidum fuisse, & creuisse Romanos. ¶Tumultu] Clamore bellico, ut: Ille etiam cæcos instare tumultus Sæpe monet.

PORPHYR. ¶Quid Augusti paternus In pueros animus Neronis] Duo fuerant Nerones priuigni Augusti. Quorum alterum in domo Tiberij Claudij mariti prioris Liuia peperit, alterum

ntero ad Augustum attulit. Horum alter in Germania morbo extinctus, alter adoptatus ab Augusto, successor principatus eius fuit, uocatusq; est Tiberius Cæsar. ¶ Nec imbellem feroces Progenerãt aquilæ columbam] Prouerbialis sententia. ¶ Doctrina, sed uim promouet insitam] Insitam, innatam atque ingeneratam. Significat ergo uirtutem à parentibus ingenerari, instrui uerò doctrinæ disciplina. ¶ Rectiq; cultus pectora roborant] Recti genitiui casus, numeri singularis, huius recti. Cultus numeri pluralis, casus nominatiui, hi cultus. Sensus est autem: Colendo rectum pecora corroborantur. Et rectum absolute accipe, pro æquo ac iusto. ¶ Vtcunque] Quandocunque, sicut apud hũc poëtam sæpe diximus. ¶ Indecorant] Id est, indecora faciunt, ac per hoc dedecorant significat. ¶ Bene nata culpæ] Absolutè dicitur. Sensus ergo est: Honesta natalum generositas culpa dedecoratur, nisi digna hæc disciplina prosequatur. Totum autem propter Augustum dicitur, in cuius domo Nerones uidentur disciplinam uirtutis accepisse. ¶ Quid debeas ô Roma Neronibus, Testis Metaurum flumen, & Hasdrubal] Metaurus amnis Galliæ est, iuxta quem Nero consul, cum Salinatore collega suo Hasdrubalem, Hannibali fratri suo magnum exercitum adducentem, deuicit, cæsis supraquinque & quadraginta millibus. ¶ Testis Metaurum flumen, Metaurus dicitur non Metaurum, sed flumen nomine hoc figurauit, ut alibi: Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus. Et Sallustius: Nomenq; Danubium habet, ut ad Germanorum terras astringit. ¶ Qui primus almæ risit adorea] Adorea laus bellica dicitur fortaßis, quòd adorandi sunt, qui laudem ex bello reportant. Risit ergo Romanis accipiendum.

Fana deos habuere rectos.
Dixitq; tandem perfidus Hannibal:
Cerui luporum præda rapacium
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere, & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuscis æquoribus sacra,
Natosq; maturosq; patres,
Pertulit Ausonias ad urbes.
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes, animumq; ferro.

ACR. ¶ Deos habuere rectos] Ita dij propitij, recti, ut auersi, irati dicebantur, ut: Diua solo fixos oculos auersa tenebat. ¶ Perfidus] Quia ipsius instinctu, post primum bellum, fractis pacis cõditionibus, in bellũ reditũ est. ¶ Cerui luporũ] Quasi Hannibalis fugientis orationẽ fingit ad milites suos, qui dicat: Pugnamus contra eos, quos si euaserimus, pro triumpho habendum. Ideò autem lupis comparauit Romanos, quia author nominis eorũ, à lupa nutritus est. ¶ Gens quæ cremato fortis ab Ilio] Tanquam gens Romana per damna & cædes creuerit, ideo exemplũ Troiæ ponit, à qua oriundus est, ut: Quos nulla fatigant Prælia, nec uicti possunt absistere bello. ¶ Sacra] Deos penates, de quibus Virgilius: Hos cape fatorũ comites. ¶ Natosq; maturosq; patres] Vt: Ascanium Anchisenq; patrem Teucrosq; penates: quibus liberatis Aeneas ad Italiã uenit. ¶ Tonsa] Cæsa. ¶ Feraci] Fertili. ¶ Per damna, per cædes] Ilex enim cæsa ferro, melius pullulat.

PORPHYR. ¶ Et impio uastata Pœnorum tumultu Fana deos habuêre rectos] Et hi, inquit, quorum templa in Italia à Pœnis uiolata sunt, inde recti esse cœperunt pro Romanis, aduersus eos agentes. ¶ Sectamur ultro] Sectamur quos bello petimus Romanos, quorum manus si effugerimus, gaudere debemus, similesq; in hoc sumus ceruis, qui ultro lupos insectantur, quos alioquin fugere debebant. ¶ Duris ut ilex tonsa bipennibus Nigræ feraci frondis in Algido] Ordo est: Vt ilex nigræ est frondis in Algido feraci duris bipennibus tonsa. Sensus autem hic est: Vt ilex quanto magis securibus ceditur, tanto corroboratur magis ac reuiuiscit, ita Romani per damna cædis suæ fortiores effecti sunt. ¶ Nigræ frondis] Id est, uiridis, umbrosæ.

ACR.

Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem:
Monstrum'ue summisere Colchi
Maius, Echionię'ue Thebæ.
Merses profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude uictorem, geretq́;
Prælia coniugibus loquenda,
Carthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis, Hasdrubale interrempto.
Nil Claudiæ non efficient manus,
Quas & benigno numine Iupiter
Defendit, & curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

ACR. ¶Non Hydra secto corpore firmior] Exemplo ilicis ramorũ, damno melioris Hydræ etiam, quæ excisis sub Hercule serpentum capitibus numerosior exerescebat. Laudat Romanos bellorum damnis meliores semper effectos. Colchorum quoque eos monstro comparat, ubi satis draconis dentibus, armati de terræ sulcis utri egreßi sunt, quos Iason Medeæ arte superauit. Simile & aliud exemplum draconis Thebani, quem Cadmus occidit, cuius satis dentibus armati prodierunt, ex quibus aliquos in societatem cõdendæ urbis Cadmus dicitur asciuisse. ¶Echioniæ'ue Thebæ] Ab Echione conditæ, qui fuit pater Penthei, gener Cadmi. ¶Merses profundo] Si mersaueris Romanum, fortior fit, ita autem hoc uerbum declinatur, merso mersas, ut: Fluuio mersare salubri. ¶Pulchrior euenit] Existit. ¶Multa] Pro multum. ¶Proruet] Euertet, euincet, ut: Proruit insano contorquens uertice siluas. ¶Integrum] Ante non uictum. Sensus est, Si Romanum prouocaueris ad contentionem, quamuis multorum uictor eris, facile ab illo superaberis. ¶Coniugibus loquenda] Aut pro laude uictoriæ referenda coniugibus, aut pro maritorum uirtute coniugibus narranda. ¶Carthagini iam non ego nuncios Mittam superbos] Adhuc uelut quasi Hannibalis uerba sunt, tamen iuxta historiæ fidem uiso Hasdrubalis capite, in hæc dicta Hãnibal dolore dicitur erupisse. Agnosco te fortuna Carthaginis. ¶Fortuna nostri nominis] Dicit se fortunam fallacem agnouisse. ¶Nil Claudiæ non efficient manus] Iam hic poëta loquitur Drusum Neronem significans. ¶Curæ sagaces] Id est, optima Augusti consilia. ¶Expediunt per acuta belli] Id est, per dura prælia, Expediunt, id est, finiunt.

PORPH. ¶Non Hydra secto corpore firmior] Opportuna cõparatio, quia Romanos uult intelligi cæde sui potentiores fieri. ¶Monstrum'ue summisere Colchi Maius Echioniæ'ue Thebæ] Vbi armatorum seges exiliunt. Hoc autem intelligi uult mirabile esse, non deesse Romanos tot bellorum cladibus acceptis. ¶Geretq́; Prælia coniugibus loquenda] Vtrũ quæ ipsi Romani milites apud coniuges suas ostentent, an quæ coniuges eorum de maritis suis prædicent. ¶Occidit] Occidit spes omnis, & fortuna nostri nominis, Hasdrubale interempto. Hæc reuera frequenter dicitur dixisse Hannibalem, cùm caput fratris sui Hasdrubalis uidisset, quod Nero de industria allatum ex Gallia ante castra eius, nihil adhuc scientis de hac cæde, proijci iusserat. ¶Nil Claudiæ nõ perficient manus] Hæc iam poëtæ uerba sunt, non adhuc Hannibalis. ¶Et curæ sagaces Expediunt per acuta belli] Absolutè dicuntur ea, quæ sunt in bello periculosißima.

AD AVGVSTVM.

Ode V. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Scriberis Vario & hostium.

---UU--UU-U-
---UU--UU-U-
---UU--UU-UU
---UU-U-

Diuis

Diuis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes iam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ;
Instar ueris enim uultus ubi tuus
Adfulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Vt mater iuuenem, quem Notus inuido
Flatu Carpathij transmaris æquora
Cunctantem spacio longius annuo
Dulci detinet à domo:
Votis, ominibusq́; & precibus uocat,
Curuo nec faciem littore dimouet:
Sic desiderijs icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaq́; Faustitas;
Pacatum uolitant per mare nauitæ;
Culpari metuit fides.
Nullis polluitur casta domus stupris:
Mos, & lex maculosum edomuit nefas:
Laudantur simili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.

ACR. ¶Diuos orte] Augusto scribitur, qui in transmarinis partibus diu residens, senatus ac populi precibus, legatione missa, reditum suum promittens, immorabatur. ¶Diuis orte] Vt, Dijs genite, & genitute deos. ¶Romulæ] Pro Romuleæ. ¶Lucem redde] Plus dixit quàm salutem. Siquidem lux pro salute poni consueuit, ut: O lux Dardaniæ.

¶Dux bone patriæ] Bone Auguste, non bonæ patriæ legendum est. ¶Instar ueris] Pro similitudine ueris. Vt, instar mōtis equum. Quia lux dixerat superius, ideò cōparationem uerni temporis posuit. ¶Vt mater iuuenem] Ita patriam Augusti desiderare præsentiam, sicut à matre reditus absentis filij consueuit. Ordo est: Vt mater uocat omnib. uotis & precibus iuuenem cunctantem trans æquora Carpathij maris quē notus inuido flatu detinet à dulci domo longius anni spatio. ¶Inuido] Aduerso, inimico. ¶Carpathy trāsmaris æquora] Id est, Aegyptij. Vt, Carpathium Libycumq́; secat. ¶Cunctantem] Morantem Vt, Reginam thalamo cunctantem. ¶Detinet] separat. ¶Votis ominibusq́;] Tanquā uota pro reditu faceret, & omina aduersa timeret. ¶Curuo nec faciem littore dimouet] Vt affectum desiderantis ostenderet, eas partes sollicitè dixit attendi, à quibus sperat reuerti. ¶Sic desiderijs] Tanquam patria desiderio Augusti percuteretur, dū pro eius salute esset sollicita. ¶Tutus bos etenim] Virtute dicit & dispositione Cæsaris præstitam agris quietem, ut: Ille meas errare boues, ut cernis, et ipsum Ludere quæ uellē calamo permisit agresti. ¶Almaq́; faustitas] Noue fœlicitas dicta. ¶Pacatū uolitant per mare nauitæ] Compreßi enim ab eo fuerant piratæ. ¶Culpari metuit fides] Tanquā eius tempore nec creditum nec depositū negaretur. ¶Casta domus] Pudica, ut: Casta pudicitiā seruet domus. ¶Mos et lex maculosum edomuit nefas] Legē significat, quā de coërcēdis adulterijs sanxit. ¶Laudātur simili prole puerperæ] Tanq̄ abesse matrimonio culpā, prolis & parentū similitudine demōstraret, ut: Si qs mihi paruulus aula Luderet Aeneas, qui te tātū ore referret. ¶Culpā pœna premit comes] Comes, inquit, culpæ pœna est, nec differēdo uindictā præstat peccādi licētiā.

POR. ¶Diuis orte bonis] Hæc Ode ad Augustū scripta est, diutius in transmarinis prouincijs morantē, populi ac senatus legationib. mißis reditū eius precātus. ¶Instar ueris enim uultus ubi tuus Affulsit] Hoc est, præsentia tua ad instar uernæ gratiæ exhilarātur omnia. Vt mater iuuenē] Ordo est: Vt mater uocat iuuenē cunctantē spacio lōgius annuo, uotis ominib. et precibus. ¶Cunctantē aūt demorantē significat, ut est apud Virg. Reginā thalamo cunctantē ad limina primi Pœnorū expectant. ¶Sic desiderijs icta fidelib. Quærit patria Cæsarē] Icta participaliter dicitur, et significat percußa. Nutrit rura Ceres almaq́; Faustitas] Ad notādū nomē Faustitas sic dictū, quasi fœlicitas aut iucūditas.

¶Mos

¶ Mos & lex maculosum edomuit nefas] Eleganter uidetur eam legem signare, quam de adulterijs coërcendis sanxit. ¶ Culpam pœna premit comes] Comes, inquit, pœna it culpæ suæ, id est, non differt pœnam suam delinquentibus, per hoc significat ingenerose nihil aut negligenter fieri.

Quis Parthum paueat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisq; diem collibus in suis,
Et uitem uiduas ducit ad arbores.
Hinc ad uina redit lætus, & alteris
Te mensis adhibet Deum.
Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris, & laribus tuum
Miscet numen: uti Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis.
Longas ô utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uuidi
Cùm Sol Oceano subest.

ACR. ¶ Quis Parthum] Nullas gentes dicit incolumi Cæsare formidari. ¶ Feræ] Indomitæ et bellicosæ Hispaniarum gentes. ¶ Condit quisq; diem] Finit, explet. Virg. Cantando longos memini me condere soles.

¶ Et uitem uiduas ducit ad arbores] Beneficio Augusti per ocium præstitã utilitatem agrorum cultu crescere, uiduas uerò arbores, sine uitibus dixit, ut: Stratus humi palmes uiduas desiderat ulmos. ¶ Hinc ad uina redit] Id est, à labore ad conuiuia. ¶ Et alteris Te mensis] Secundæ mensæ dicebantur, quæ in honorẽ deorum exhiberi consueuerant, ut: Non ego te dijs & mensis accepta secundis Transierim Rhodia. Exhiberi ergo & Augusto significat honorẽ deorum per easdem celebritates. ¶ Vti Græcia] Sic à Romanis promittit Augustum dijs penatibus sociandum, sicut à Græcis Hercules, Castor & Pollux, quos aut ciuica animus familiaritas commendauit, aut quos labor diligi fecit & uirtus. ¶ Et magni memor Herculis] Id est, memor beneficiorũ. ¶ Dux bonæ ferias] Aut propter continuationẽ uictoriarum longas optauit ferias: aut abominando bella uitã prolixam. ¶ Integro] Toto die. ¶ Sicci] Ieiuni. ¶ Vuidi] Vino pleni, Vt: Vuidus hiberna uenit de glande Menalcas. ¶ Subest] Subter est, id est, in occasum conditus est.

PORPH. ¶ Et uitem uiduas ducit ad arbores] Suauiter & uiduas arbores dixit, priusquam uites adiunctas habeant, qui cum habent maritari dicuntur à rusticis. ¶ Et alteris Te mensis adhibet Deum] Id est, secundis. ¶ Magni memor Herculis] Memor beneficiorum eius dicimus. ¶ Vuidi] Id est, poti ac madidi.

AD APOLLINEM ET DIANAM CARmen seculare.

Ode V I. Dicolos, Tetrastrophos, ut: Iam satis terris niuis, atq; diræ.

-v---vv-v--
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv-v

Diue, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosq; raptor

ACR. ¶ Diue quẽ proles] Hymnũ hic Apollini dicit, & cõmendat carmina sua secularibus ludis, qui celebrantur post centum annos supra Tiberim, aut in Capitolio. ¶ Quem proles Niobæ] Laus Apollinis de factis, quia in uindictam matris Latonæ, Niobem cum filijs suis interemit. ¶ Tityosq; raptor] Qui uim Latonæ inferre conatus est.

PORPHYRION. ¶ *Diue quem proles Niobea magnæ*] Hæc Ode hymnũ Apollinis *continet, qua commendat ei carmina sua, & simul alloquitur pueros puellasq; quos carmen seculare docet.*

Sensit, & Troiæ prope uictor altæ
Phthius Achilles:
Cæteris maior, tibi miles impar,
Filius quamuis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille mordaci uelut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus euro
Procidit latè, posuitq; collum
Puluere Teucro.
Ille non inclusus equo Mineruæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis grauis, heu nefas, heu,
Nescios fari pueros Achiuis
Vreret flammis, etiam latentes
Matris in aluo:
Ni tuis uictus, Venerisq; gratæ
Vocibus diuûm pater, annuisset
Rebus Aeneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lauis amne crines,
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Lenis Aegyieu.

ACRON. ¶ A'tæ] Magnæ *ut: Ruit alto à culmine Troia: aut per uituperationem, ut: Magnus latro. aut altæ stultè, temerariæ.* ¶ *Phthius Achilles*] A' *ciuitate dictus, ut* Vir. *Phthiam clarasq; Mycenas.* ¶ *Tibi miles impar*] Vt. Dardana qui *Paridis direxti tela manus que Corpus in Aeacide.* ¶ *Thetidis marinæ*] Subauditur *deæ, ut:* Longè *illi dea mater erit.*

¶ *Ille mordaci*] Achilles ru*ens, cadenti arbori cõparatur.*

¶ *Teucrio*] Pro Teucrio, *ut.* Dardanus *pro Dardanius.* Vir. *Et lõgo soluit se Teucria luctu*

¶ *Ille nõ inclusus*] *Achillem dicit nihil fraude fecisse, sed palàm semper uirtutis fiducia dimicasse, ut: Nec equi cæca condemur in aluo luce palam.*

¶ *Equo Mineruæ*] Vir. *Instar mõtis equum, diuina Palladis arte, Aedificant.* ¶ *Male feriatos*] *Vt: Nos delubra deum miseri quibus ultimus esset Ille dies festa uelamus fronde per urbẽ.* ¶ *Falleret aulam*] *Aulã pro toto Ilio posuit, neq; enim solum regem fefellerunt Achiui, sed cunctos.* ¶ *Sed palam captos*] *Aperto semper bello Achilles, non insidijs grauis, ut non furto melior, sed fortibus armis.* ¶ *Heu nefas*] *Dolenter exclamat poëta Achillem uiuum ad internitionẽ interimere omnes potuisse Troianos, ut nec Aeneas profugeret ad Romam, omine meliore condendam, nec ab eo uel infantibus parceretur, quale est illud: Crimine quo parui cædem potuere mereri. Quæ tamen in laudem commemorantur Apollinis.*

¶ *Nescios fari*] *Infantes paruos.* ¶ *Matris in aluo*] *Etiã in grauidas mulieres sæuiendum fuisse.* ¶ *Ni tuis*] *Hoc est Apollinis.* ¶ *Rebus Aeneæ*] *Rebus Troianis, à quorũ genere meliore alite, hoc est, uulturum auspicio, erat Roma condenda.* ¶ *Doctor argutæ fidicen Thaliæ*] *Doctorẽ Apollinẽ non Thaliæ Musæ, sed artis lyricæ dixit, eumq; ad studiũ suũ referẽs.* ¶ *Lauis*] *Pro lauas. Xanthus fluuius est Troiæ, ut: Xanthiq; fluenta Deserit, ac Delon maternam inuisit Apollo.* ¶ *Dauniæ*] *Dauniam à Dauno rege Apuliæ, unde oriundus Horatius erat.* ¶ *Lenis Agyieu*] *Lenis in uerbis. Agyia uero Atheniensi lingua uici dicuntur, quo nomine ideo Apollo uocatus est, quia ex oraculi responso, in uicis publicis urbis suæ statuis altaribus ei sacrificia instituerant, unde ἀγυιεὺς dictus est.*

PORPHYRION. ¶ *Et Troiæ prope uictor*] Id est, penè uictor. Hoc autem ad illud pertinet, quod dicitur Paris in Achillem sagittam Apolline dirigente tetendisse. ¶ *Tibi miles impar*] Tibi impar Achilles, scilicet. ¶ *Puluere Teucro*] Ergo principali pro possessiuo nomine usus est, ut: Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus, pro eo quod est Dardanius. ¶ *Falleret aulam*] Aulam sine dubio pro toto Ilio positum est, neq; enim solum regem fefellerant Græci adhibitis insidijs, uerum etiam totum populũ. ¶ *Nescios fari pueros*] περιβασικῶς. ¶ *Annuisset Rebus Aeneæ potiore ductos alite muros*] Id est, annuisset, ut meliore alite, hoc est, meliore auspicio Aeneas urbem cõstitueret. ¶ *Qui Xantho lauis amne crines*] Lauis ueteres dixere, & lauere nõ lauare, suprà ostendimus. ¶ *Dauniæ defende decus Camœnæ*] Dauniæ Camœnæ, suæ Musæ dicit Horatius, id est, sui carminis, siquidem Daunia Apulia est, in cuius finibus natus est. ¶ *Leuis Agyieu*] Agyia est uia, & Græce dicitur. Varro ait quod ex respõso sui oraculi in uijs publicis urbis suæ Athenienses, statutis altaribus sacrificare Apollini instituerunt, & Agyieum appellauere.

Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenq; dedit poëtæ.
Virginum primæ, puerīq; claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaces
Lyncas, & ceruos cohibentis arcu,
Lesbium seruate pedem, meīq;
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite crescentem face noctilucam,
Prosperam frugum, celeremq; pronos
Voluere menses.
Nupta iam dices; ego [illegible] amicum,
Seculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

ACRON. ¶ *Virginum primæ, puerīq; claris*] Pueros & puellas alloquitur, quibus Dianæ carmen lyrico sono cantari cõsueuerat, ut rithmum operis sui in canẽdo custodiãt. ¶ *Deliæ*] Dianæ. ¶ *Lesbium*] Alcæi lyrici poëtæ, qui Lesbius fuit. ¶ *Meiq; Pollicis ictum*] Modulationem lyrici carminis, ueluti ipse lyram percutiã. ¶ *Rite*] Solenni consuetudine. ¶ *Face noctilucam*] Eodem enim & Diana honore censebatur. ¶ *Vnde & Diana lucifera nomẽ accepit.* ¶ *Prosperam frugũ*] Rore nocturno nutrientem, ut: Quantũ longis carpent armenta diebus, Exigua tantum gelidus ros nocte reponet. ¶ *Celeremq; pronos Voluere mentes*] Quia ita tempora per Lunæ cursum sicut solis peraguntur. Sed circa lunã propriè menses dixit, sic enim singulis mensibus Zodaicum circulum Luna pertransit, quemadmodum Sol toto anno. Voluere autem menses. Quia conditionem mortalitatis temporibus anni comparauerat, ne crederentur & homines renasci, tempora, immutationes elementorum siue temporum reparari dixit: conditionem uerò mortalitatis, ut communem omnibus, ita irreparabilem. ¶ *Nupta iam dices*] Loquendo ad unam, de omnibus dicit, dum fueritis nuptæ dicetis. ¶ *Amicum*] Amabile. ¶ *Reddidi carmen docilis modorũ Vatis Horati.*] Non difficulter, Horatij carmen reddidisse se refert uel cecinisse.

POR. ¶ *Deliæ tutela deæ*] Id est, qui estis tutela Deliæ deæ, hoc est, χῦμα ἐπεξήγησις. ¶ *Lesbium seruate pedem*] Id est, Alcæi Lyrici poëtæ, qui Lesbius fuit. ¶ *Meiq; Pollicis ictum*] Id est, modulationem lyrici carminis, & suauiter hoc dicitur, quasi ipsam lyram percutiat. ¶ *Latonæ puerum*] Id est, Apollinem, Latonæ filium. ¶ *Celeremq; pronos Voluere menses*] Quia, similiter per Lunæ cursum uidentur tempora peragi, sed & circa Lunam proprie menses dixit, quod singulis mensibus Zodaicum circulum pertransit, quem Sol

toto an-

toto anno. ¶ *Nupta iam dices*] *Quoniam fueris iam nupta.* ¶ *Seculo festas referente luces*] *Id est, die singula festum referente.*

AD TORQVATVM.

Ode VII. Dicolos distrophos. Primus uersus est Heroicus Hexameter, Catalectus, qualis: Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen, hoc modo:

Diffu-- gere ni-uu ues rede-uu unt iam--gramina-uu campis--

Secundus est Archilochus Dactylicus, dimeter, Hypercatalectus, constans duobus dactylis, & syllaba, hoc modo: *Arbori-uu busq; co-uu mæ-*

---uu-uu---uu--
-uu-uu-

DIffugere niues; redeũt iam gramina cãpis,
Arboribusq; comæ.
Mutat terra uices, & decrescentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cũ Nymphis, geminisq; sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris: Ver proterit æstas
Interitura, simul
Pomifer Autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners:
Damna tamen celeres reparant cœlestia Lunæ.
Nos ubi decidimus,
Quô pius Aeneas, quô Tullus, diues & Ancus,
Puluis, & umbra sumus:
Quis scit an adijciant hodiernæ crastina summæ
Tempora dij superi?
Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.

ARON. ¶ *Diffugere niues*] *Ad Torquatũ scribit per uerni temporis descriptionem omnium rerum uicißitudinem: de quo & Virgilius: Vere nouo gelidus canis cum montibus humor Liquitur.* ¶ *Mutat terra uices*] *Per rationem temporum dixit etiam ipsam naturam mutari.* ¶ *Prætereunt*] *Intra ripas labuntur.* ¶ *Gratia cum Nymphis*] *Frigoribus hiemis finitis, amœnitate iam temporis, ad ludum & lætitiam Nymphas & Charites prouocari.*

Immortalia ne speres] *Nil immortale esse, dum etiam tempora finiuntur.* ¶ *Frigora mitescunt*] *Per uices temporũ probat, æternum non esse, quod temporale est.* ¶ *Fruges effuderit*] *Deest cum ut sit cum effuderit.* ¶ *Quo Tullus & Ancus*] *Tullus & Ancus reges Romani fuerunt, per quos ostendit mortem potentibus & pauperibus communem esse.*

¶ *Quis scit an adijciant*] *Id est, per incertum uitæ nesciri, utrum homini usque ad diem quem egit, sequens adijciatur, cùm faci e & per horas poßit occidere.* ¶ *Cuncta manus auidas*] *Ipsi in lucrum uenire, quæ impensa fuerint uoluptati peritura, hæredibus derelicta.*

PORPHYRION. ¶ *Diffugere niues*] *Hoc carmen uerni temporis habet & continet descriptionem, scribitur autem ad Torquatum.* ¶ *Et decrescentia riuis*] *Id est, præter ripas suas eunt flumina, quo significat ripas suas non excedere, sed intra alueum labi.*

¶ *Ducere nuda choros*] *Nuda, quia iam frigora exclusa sunt.* ¶ *Immortalia ne speres*] *Id est, ne quid putes immortale esse atq; perpetuum, respice anni tempora, quod nunc quoque celeriter occidens, alij cedit.* ¶ *Damna tamen celeres*] *Cum conditionem mortalita tis*

litatis nostræ temporibus anni comparasset, ne uiderentur homines renasci, ut tempora inualit: Quo pius Aeneas, quo diues Tullus, & Ancus. ¶ Quis scit an adyciant] Hoc ideo dicit, ut ostendat conditionem mortalitatis omnibus communem esse, Quis inquit, sciat, an adyciant hodiernæ crastina summæ tempora dij superi? ¶ Hodiernæ crastina summæ Tempora] Ad summam annorum uitæ, quam hodiernum usq; egisti, crastinus dies adiungatur, id est quis scit an cras uicturus sis, cum facile & quacunq; hora poßis occidere? ¶ Cuncta manus auidas fugient hæredis amico Quæ dederis animo] Id est, Illud tuum erit tantum, quo dum uiuis functus fueris.

Cum semel occideris, & de te splendida Minos
  Fecerit arbitria:
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
  Restituet pietas.
Infernis neq; enim tenebris Diana pudicum
  Liberat Hippolytum:
Nec Lethea ualet Theseus abrumpere caro
  Vincula Peirithoo.

ACRON. ¶ Et de te splendida Minos] Vt: Quæsitor Minos urnam mouet. ¶ Non Torquate genus] Nec nobilitatem nec eloquentiã, nec pietatem quenquam morti præripere. ¶ Diana pudicum] Aut fabulose dicit Hippolytum ab inferno reuersum: aut nihil ei ad cõditionem mortalitatis profuisse, quia ab equis suis tractus, uitæ restitutus est, dum in eandem fuisset sortem reuersus, nec mortem perpetuò potuisset effugere. ¶ Nec Lethea ualet] A' flumine inferos dixit. ¶ Abrumpere caro Vincula Peirithoo] Theseus & Pirithous amici fuerunt, quos dicit coniurata amicitia morti eripi non posse, nam uolentes Proserpinam rapere, apud inferos remanserunt.

PORPHYR. ¶ Et de te splendida Minos fecit arbitria] Non dicit cùm splendidum ornatum fecerit Minos iudicio suo, sed cùm de te splendide ac digne iudicauerit Minos. Ita splendida arbitria ad Minois laudem & gloriam pertinent iudicantis, non ad eum de quo iudicat. ¶ Liberat Hyppolytum] Atqui Virg. ait Hippolytum redijsse ad auras æthereas, Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ: sed nunc non ad illud refert, quod post distractionem illam, quam ab equis suis passus est, in uitam suam restitutus fertur, sed conditionem mortalitatis, quam non potuit perpetuo effugere per Dianæ fauorem. ¶ Theseus abrumpere caro uincula Peirithoo] Nota historia, Theseum & Pirithoum ad inferos descendisse rapiendæ Proserpinæ causa, nunc dicit uictos ibi remansisse.

AD MARTIVM CENSORINVM.

Ode VIII. Monocolos, ut Mecœnas atauis ædite regibus.

- - - ᴗ ᴗ - - ᴗ ᴗ - ᴗ -

DOnarem pateras, grataq; commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neq; tu pessima munerum
Ferres, diuite me scilicet artium,

ACRON. ¶ Donarem pateras] Ad Censorinum scribit dicẽs facultates suas tantas nõ esse, ut poßit pateras uel preciosa uasa donare, sed quod diuitijs maius est laudi eius se carmen dicturum. ¶ Pateras] Vasa argentea. ¶ Commodus] Benignus, utilis, humanus. ¶ Aera] Statuas. ¶ Tripodas] Mensas. Virgil: Sacri tripodes uiridesq; coronæ, & pal

me pre=

me precium uictoribus. ¶ *Præmia fortium]* ἐπεξήγησις. ¶ *Peßima] Vilia, de carminibus dicit, id est, si diuitias haberem, carmina non donarem.*

PORPHYRION. ¶ *Donarem pateras]* *Hac Ode indicat sibi facultates tantas non esse, ut poßit phialas & alia preciosa donare, sed quod maius est, carmen se Censorino largiri.* *Deinde præfert carmina omnibus diuitijs quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas. Parrhasius Athenis pictor clarus fuit, Scopas* γλύπτης μαρμάρων *fuit, id est, signorum marmoreorum insculptor.*

Quas aut Parrhasius protulit,aut Scopas,
Hic saxo,liquidis ille coloribus,
Solers nunc hominem ponere,nunc deum.
Sed non hæc mihi uis,non tibi talium
Res est,aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus,carmina possumus
Donare,& precium dicere muneri.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus,& uita redit bonis
Post mortem ducibus;non celeres fugæ,
Reiectæq; retrorsum Hannibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Eius,qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit,clarius indicant
Laudes,quàm Calabræ Pierides,neq;
Si chartæ sileant,quod bene feceris,
Mercedem tuleris,quid foret Iliæ,
Mauortisq; puer,si taciturnitas
Obstaret meritis inuida Romuli?
Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum
Virtus,& fauor,& lingua potentium
Vatum,diuitibus consecrat insulis.

ACRON. ¶ *Quas aut Parrhasius] Parrhasius Athenis pictor optimus fuit.* ¶ *Protulit] Hominibus diuulgauit.* ¶ *Scopas] Signorum sculptor. Dicit se cum tabulis signa daturum.*

¶ *Hic] Scopas.* ¶ *Ille] Parrhasius, nã hic uiciniori respondet.* ¶ *Solers] Peritus.*

¶ *Ponere] Fingere, facere, formare cõponere, ut. Posuitq; immania templa.* ¶ *Sed non hæc mihi uis] Diuitiarum, scilicet.* ¶ *Aut animus non tibi talium] Hic est sensus: Nec ego talia largiri possum, nec si possem tu ea desiderares, ut qui carmina diuitijs omnibus antefers.* ¶ *Et precium dicere muneris] Quam preciosum sit carmen ostendere, non quô speraret precium.* ¶ *Incisa notis marmora publicis] Victoriarum titulis, quibus defuncti duces quandam immortalitatem consequuntur.* ¶ *Impiæ] Quia ter geßit bellum contra Romanos.* ¶ *Eius qui domita nomen ab Africa] Scipionem Africanum significat.* ¶ *Lucratus] Quia Africanus dictus est, ut Sallustius. Cui postea Africano cognomen ex uirtute fuit.* ¶ *Quam Calabriæ Pierides] Facta, inquit, clarorum uirorum, nisi carminibus illustrarentur, ætatis suæ memoriam non excedunt, & significat Ennium, qui facta Africani describit, oriundum de Rhodino oppido Calabriæ, ideo Calabræ Musæ.*

¶ *Si chartæ sileant] Si non contineantur scriptis uel libris.* ¶ *Quid foret Iliæ Mauortisq; puer] Quem fructum haberet Romulus, nisi laudaretur.* ¶ *Si taciturnitas Obstaret mentis] Nisi carminibus laudaretur Romulus, quid prodesset, illi fecisse talia.*

¶ *Aeacum] Iouis filium immortalitatem dicit consecutum, laudibus poetarum.* ¶ *Insulis] Quas in Oceano constitutas fortunatas appellant, siue insulas beatorum.*

PORPHYRION. ¶ *Solers ponere] Ponere nunc constituere ac fingere.* ¶ *Sed non hæc uis mihi] Sensus est: Nec enim largiri preciosa possum, nec si possem tu ea desideras, quia carmina tibi diuitijs præponenda sunt.* ¶ *Precium dicere muneris] Id est, ostendere quam preciosum munus sit carmen.* ¶ *Non incisa notis marmora publicis, Per quæ spiritus*

spiritus & uita redit bonis] Per quos titulos consecrati, defuncti duces quandam immortalitatem consequuntur. ¶ *Qui domita nomen ab Africa lucratus redijt*] Africanum Scipionem signat. ¶ *Clarius indicant laudes*] Facta, inquit, uirorum clarorum, nisi carminibus illustrentur, ætatis suæ memoriam non excedunt. ¶ *Quam Calabræ Pierides*] Sua uult intelligi carmina, quia in urbe Venusina natus est, quæ est in Calabria atq; Apulia. ¶ *Diuitibus consecrat insulis*] Dicit quas in Oceano constitutas, Homerus, μακάρων νήσους dixit, Latini Fortunatorum insulas appellant.

Dignum laude uirum Musa uetat mori:
Cœlo Musa beat. sic Iouis intereſt
Optatis epulis impiger Hercules.
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates.
Ornatus uiridi tempora pampino
Liber, uota bonos ducit ad exitus.

ACRON. ¶ *Cœlo Musa beat*] Cœli possessione beatũ facit, id est, reddit carminib. memorabilem. ¶ *Sic Iouis interest*] Carminibus poëtarum & ingenijs fortis Hercules nominatur, iunctus conuiuijs deorũ. ¶ *Clarũ Tyndaridæ sidus*] Castorem et Pollucẽ dicit, quorum nauigantibus salubre sidus carminibus memorantur. ¶ *Quassas eripiunt*] Carminibus poëtarum dignoscuntur Castor & Pollux esse dij. ¶ *Liber uota bonos*] Et sic à superioribus, aut deus factus carminibus poëtarum, ac fœlicia faciens uota precantium.

PORPHYRION. ¶ *Cœlo Musa beat*] Id est, cœli possessione beatum facit, ac per hoc immortalem reddit. ¶ *Clarum Tyndaridæ sidus*] ἐπεξήγησις, qui Tyndaridæ sidus ait. Sæpe autem dictum est stellas Castoris ac Pollucis nauigantibus spem meliorẽ ostendere.

AD M. LOLLIVM.

Ode IX. Tricolos, Tetrastrophos. ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υ-
--υ---υυ-υυ
--υ--υ--
-υυ-υυ-υ--

NE fortè credas interitura, quæ
Longè sonantem natus ad Aufidum,
Non antè uulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Cææq; & Alcæi minaces,
Stesichoriq; graues Camœnæ.

ACR. ¶ *Ne forte credas*] Ad M. Lollium scribit consularem, affirmans immortalia fore scripta sua, quãuis ante eum sint alij meliores poëtæ. Nam nec Homeri magnitudinem obstare quô minus Pindarus, et alij poëtæ qui post eum orti sunt, clari essent. ¶ *Interitura*] Id est, ne casu credas peritura. ¶ *Natus ad Aufidũ*] Ipse Horatius, q primus latinus lyricus fuit. ¶ *Non antè*] Quia ipse prior Lyrica carmina apud Latinos scripsit. ¶ *Non si priores Mæonius*] Mæonius Homerus, à Mæonia dictus est. ¶ *Cææq; & Alcæi minaces*] Propter Simonidẽ Lyricum poëtam, qui de Cæa insula fuit. Minaces autem Alcæi Camœnæ dictæ sunt quoniam adeò amarus fuit, ut austeritate carminis sui, multos ciuitate eiecerit. ¶ *Stesichoriq; graues*] Magnæ profundæ nam & ipse poëta bellorum scriptor.

PORPHYRION. ¶ *Ne forte credas*] Hæc Ode ad Lollium scripta est consularem

que

quæ affirmat immortalitatem habitura scripta sua, quamuis alij ante se meliores poëtæ fuerint, nam nec Homeri magnitudinem obstare, quô minus Pindarus & alij poëtæ, qui postea orti sunt, clari habeantur. Prima autem syllaba Ode huius circunflexe enuncianda est, ut ne credas, id est, ne credideris. ¶ Ante uulgatas per artes] Gloriatur se primum lyrica carmina latina lingua ausum scribere. ¶ Cææq, & Alcæi minacecs] Simonides lyricus poeta, Cæus fuit, id est, ex Cæa insula. Minaces autem Alcæi Camœnæ dicũtur, quoniam adeò amarus fuit, ut austeritate carminis sui multos ex ciuitate eijceret.

Nec, si quid olim lusit Anacreon,
 Deleuit ætas: spirat adhuc amor,
 Viuuntq́ commissi calores
 Aeoliæ fidibus puellæ.
Non sola comptos arsit adulteri
 Crines, & aurum uestibus illitum,
 Mirata regalesq́ cultus,
 Et comites, Helena Lacæna:
Primus'ue Teucer tela Cydonio
 Direxit arcu: non semel Ilios
 Vexata: non pugnauit ingens
 Idomeneus, Sthelenus'ue solus,
Dicenda Musis prælia: non ferox
 Hector, uel acer Deiphobus graues
 Excepit ictus pro pudicis
 Coniugibus puerisq́ primus.
Vixêre fortes ante Agamemnona
 Multi, sed omnes illacrymabiles
 Vrgentur, ignotiq́ longa
 Nocte, carent quia uate sacro.

ACRON. ¶ Non si quid olim lusit Anacreon] Ideo lusit quia iocis & cõuiuijs digna cãtauit, ut: Carmina qui lusi pastorum. ¶ Anacreon autem Satyrã scripsit, amicus Lysandri. Alij dicunt quòd scripsit Circen & Penelopen in uno laborantes, unde in 1. lib. in Ode Velox amœnum. Dices laborãtes in uno Penelopẽ uitreamq́ Circen. ¶ Spirat adhuc] Recens est. ¶ Viuuntq́ commissi calores] Calores pro amoribus posuit. Sappho autem significat, quæ Aeolide dialecto usa est. ¶ Arsit] Amauit, ut: Corydon ardebat Alexin.

¶ Adulteri] Raptoris Alexandri. ¶ Regalesq́ cultus] Quia regis Priami filius.

¶ Et comites] Itineris.

¶ Helena Lacæna] De Lacedæmone, ut: At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor, Ledeamq́ Helenam Troianos uexit ad urbes: uel quia non sola Helena amauit Paridem. nam & aliæ simili in culpa fuerunt, sed hæc magis famosa est carmine poetarum.

¶ Primus'ue Teucer tela Cydonio Direxit arcu] Teucer Thelamonis filius ab Homero inducitur sagittis peritissime usus. Cydonio autem Cretensi, à Cydonia ciuitate, ubi primum de pecudum cornibus arcus curuati sunt. Vt: Partho torquere Cydonia cornu Spicula. ¶ Non semel Ilios Vexata] Ab Hercule enim ante euersa fuerat. Et hæc Ilios, & hoc Iliũ dicitur. Vt: Ceciditq́ superbũ Iliũ. ¶ Nec pugnauit ingens Idomeneus Sthelenusq́] Sed hi carmine prælati sunt cæteris, ut Tersandrus Sthelenusq́ duces. Sthelenus aũt Capanei & Euadnes filius fuit. ¶ Non ferox Hector] Ostendere uult licet multi uiri fortes fuerint, illos tamen fama solos celebrari, quos commendauere poemata. Nam nec solus Hector & Deiphobus pro patria perierunt, sed hi magis carminibus noti sunt. Similiter & ante Agamemnonem paris uirtutis fuisse plures, sed nesciri silentio, & ideo se ad scribendum, priorum confirmauit exemplis. ¶ Graues excepit ictus] Vt: Laniatum corpore toto Deiphobum uidi.

¶ Ignotiq́ longa nocte] Tanquam nesciantur uelut mortui, quos nemo describit occisos. ¶ Sacro] Laude carminum.

PORPHYRION. ¶ *Nec si quid olim lusit Anacreon*] *Lusit, quia iocis & conuiuiis digna scripsit.* ¶ *Viuuntq; cõmissi calores Aeoliæ fidibus puellæ*] *Calores pro amores dicuntur. Sappho autem signat, quæ Aeolide dialecto usa est.* ¶ *Non sola comptos arsit adulteri Crines*] *Arsit pro deperit, aut quia amauit dictum est, hæc autem periodo colligit. Sæpe eadem facta, quæ legimus circa Ilion gesta, sed ea tantum, quibus clarus poëta contigerit, perpetuam obtinuisse memoriam.*

Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata uirtus. non ego te meis
Chartis inornatum sileri,
Tot'ue tuos patiar labores,
Impunè Lolli, carpere liuidas
Obliuiones. est animus tibi,
Rerumq; prudens, & secundis
Temporibus, dubiisq; rectus,
Vindex auaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
Consulq; non unius anni,
Sed quoties bonus, atq; fidus
Iudex honestum prætulit utili: &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu, & per obstantes cateruas
Explicuit sua uictor arma.
Non possidentem multa, uocaueris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusq; leto flagitium timet:
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

ACRON. ¶ *Paulum sepultæ distat inertiæ.* ¶ *Celata uirtus*] *Non laudata uirtus, similis est inertiæ, ita enim silentio obscuratur, tanquam si nulla fuerit.* ¶ *Inornatũ*] *Illaudatum, ut: Quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat?* ¶ *Rerumq; prudens*] *Philosophiæ aptus, unde & rerũ prudentes philosophi dicti sunt.* ¶ *Et secundis Temporibus dubiisq; rectus*] *Quẽ neq; prospera neq; aduersa mutauerint.* ¶ *Vindex*] *Punitor. Vindicare enim apud ueteres non tantũ defendere, sed etiam punire significabat.* ¶ *Et abstinens*] *Abstinentem dixit Lollium pecuniæ, quam aut ideo ad se cuncta ducere posuit, quia auari student pecuniis: aut quia pecuniosorum gratiã omnes sequuntur.* ¶ *Consulq; non unius anni*] *Fide, uirtute & honestate Lollium præfert.* ¶ *Sed quoties bonus atque fidus*] *Quoties, inquit, iudex bonus es, honestum utili præponis, uel quoties bellorum uictoriis reipublicæ consulis, toties consulari uteris potestate, & uirtute tua perpetuus consul efficeris.* ¶ *Honestum prætulit utili*] *Plus dilexit honestatem, quàm utilitatem.* ¶ *Alto*] *Prudenti, profundo.* ¶ *Nocentium*] *Noxiorum, & corrumpere iudicia tentantium.* ¶ *Victor*] *Vel cupiditatis uel hostium, quoties uictor emerseris, toties consul efficeris.* ¶ *Non possidentem multa uocaueris Rectè beatum*] *Non rectè diuitem beatum uocari, sed illum rectius beatum dici, qui fœlicitatẽ moderetur, & non habeat execrabilẽ paupertatem, plusq; timeat morte peccatum.* ¶ *Occupat*] *Sibi uindicat.* ¶ *Callet*] *Ingenio se nouit ut ipse alibi: Legitimumq; sonum digitis callemus & aure.*

PORPHYRION. ¶ *Paulum sepultæ distat inertiæ Celata uirtus*] *Non enim inquit, multò distat ab inertia uirtus: sic ut de illa, ita de hac quoq; sileatur.* ¶ *Secundis Temporibus dubiisq; rectus id est, prosperis & aduersis æquitatem retinens.*

¶ *Vindex auaræ fraudis*] *Vindicẽ nunc pro punitore posuit, quia uindicare apud ueteres*

non

non tantum defendere, uerumetiam punire significat. ¶ Ducentis ad se cuncta pecuniæ] *Vtrum pecunia pro auaritia posuit, quæ meritò ad se cuncta ducere dicitur, quia auari rapere omnia student. an ducentis ad se cuncta pecuniæ, ad hoc referens dixit, quia pecuniosorum gratiam omnes sequuntur.* ¶ Consulq; non unius anni] *Virtutes tuæ, inquit, te perpetuum consulem faciunt.* ¶ Sed quotiens bonus atq; fidus iudex] *Quoties, inquit, animus tuus honesta iudicans, præmia oblata à nocentibus respuit toties gloriosus ex hostibus uictoriam reportauit.* ¶ Non poßidentem multa uocaueris Rectè beatum] *Ordo: Non Rectè uocaueris beatum multa poßidentem.* ¶ Non ille pro charis amicis Aut patria timidum perire] *Deest erit. Ait autem eum qui his artibus instructus sit, nō dubitare pro amicis & patria mortem subire, si necesse sit.*

IN LIGVRINVM.

Ode X. Monocolos, ut, Tu ne quæsieris scire nefas, quem mihi, quem tibi.

---vv--vv--vv-v-

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
Insperata tuæ cùm ueniet pluma superbiæ,
Et quæ nūc humeris inuolitāt, deciderint comę,
Nunc & qui color est puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus Ligurinum in faciem uerterit hispidā.
Dices: heu (quoties te speculo uideris alterum)
Quę mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes nō redeunt genę?

ACRON. ¶ O' crudelis adhuc] *Vt. O' crudelis Alexi, significans amoris querelam. De Ligurino iuuene loquitur quomodo in senectute cōtristetur, cùm eadem Venerea uoluptas non perdurauerit ei seni, quæ nunc est iuueni.* ¶ Et Veneris muneribus] *Pulchritudine.* ¶ Pluma superbiæ] *Plumam pro barba incipiente posuit.* ¶ Et quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ] *Vsq; ad pubertatem enim pueris comæ nutriri consueuerant. Vt: Crines cui lactea ceruix Excipit.* ¶ Puniceæ] *Sanguinei coloris, ut. Puniceis inuecta rotis.* ¶ Prior] *Priorem pro meliore dixit.* ¶ Hispidam] *Iam hirsutam barba.* ¶ Dices heu quoties te] *Mutationem formæ per ætatem aspectam dolebis in speculo.*

PORPHYRION. ¶ O' crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens] *Hæc Ode in Ligurinum scripta est, querelam amoris continens.* ¶ Muneribus potens] *Id est, ob munera quæ in te Venus contulit.* ¶ Insperata tuæ cùm ueniat pluma superbiæ] *Pluma pro prima barba posuit.* ¶ Nunc & qui color est puniceæ flore prior rosæ] *Prior pro melior.* ¶ In faciem uerterit hispidam] *Id est, hirsutam.*

AD PHYLLIDEM.

Ode XI. Tricolos Tetrastrophos, ut: Iam satis terris, niuis atq; diræ.

-v---vv-v-v
-v---vv-v--
-v---vv-v--
-vv--

ESt mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,

ACRON. ¶ Est mihi nonum] *Ad Phyllidem scribit amicam suam, inuitans eam sub promißione uini Albani ueteris, ad lætitiam conuiuij exhibendi natali Mecœnatis.* ¶ Albani cadus]

cadus] Elocutio est, Albani cadus, ut: Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes.

PORPHYRION. ¶ *Est mihi nonum superantis annum] Significat se diem natalem Mecœnatis uelle celebrare, loquitur autem ad Phyllidem amicam.*

Phylli, nectendis apium coronis;
Est ederæ uis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus; ara castis
Vincta uerbenis, auet immolato
Spargier agno.
Cuncta festinat manus; huc & illuc
Cursitant mistæ pueris puellæ;
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Vt tamen noris, quibus aduocêris
Gaudijs, Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem:
Iure solennis mihi, sanctiorq;
Pœnè natali proprio, quòd ex hac
Luce Mecœnas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupauit
Non tuæ sortis iuuenem puella
Diues, & lasciua, tenetq; grata
Compede uinctum.

ACR. ¶ *Nectendis apium coronis] Vel quia Alcæus frequenter se dicit apio coronari: quia tardius deponatur, qui prãdet, apio coronatus, ut: Atq; apio crines ornatus amaro.*

Religata] Id est, coronata. ¶ *Fulges] Id est, splendes.* ¶ *Verbenis] Verbenæ sunt omnes herbæ frondesq; festæ ad aras coronãdas, dictæ quasi herbenæ.* ¶ *Ridet] Id est, splendet.* ¶ *Castis] Id est, puris, sacris.* ¶ *Auet] Id est, cupit.* ¶ *Spargier agno] Id est, spargenda erit agno immolato.*

¶ *Cuncta festinat manus] Multitudinem ministrantium pro apparatus festinatione significat.* ¶ *Cursitant mixtæ pueris puellæ] Vt. Totidemq; pares ætate ministri.* ¶ *Sordidum flammæ trepidant rotantes Vertice fumum] Duo epitheta posuit, quia & flammæ ueluti sub quodam tremore uoluuntur, & fumus sordidus est, id est, niger.* ¶ *Vt tamen noris] Diem natalem Mecœnatis significat, ut fidem faciat promissæ lætitiæ.* ¶ *Agendæ] Celebrandæ.* ¶ *Qui dies mensem Veneris marinæ Findit Aprilem] Quia Idus ueluti diuidunt mensem. Aprilis aũt Veneri consecratus est.* ¶ *Iure solennis] Meritò amicitiæ.* ¶ *Pœne natali proprio] Pœnè pro adulatione uitanda posuit.*

¶ *Luce] Die.* ¶ *Affluentes] Id est, crescentes aut multos.* ¶ *Ordinat] Disponat toto anno facienda.* ¶ *Telephum quem tu petis occupauit] Amauit. Virum ad eandem Phyllidem, an ad aliam loquatur, incertum est, quia non prodidit nomen. Dicit tamen Telephum puerum, quem ostendit ab ea amari, alterius ditioris amore occupatum.*

¶ *Non tuæ sortis] Non tuæ conditionis, non tuæ mediocritatis, nec professionis.* ¶ *Vinctum] Amoris uinculo.*

PORPHYRION. ¶ *Qua crines religata fulges] Fulgere soles. Non enim iam coronatam esse dicit, sed inuitat eam uti coronetur.* ¶ *Ridet] Pro, grata est ac fulget.*

¶ *Cuncta festinat manus] Ad multitudinem ministrorum refertur.* ¶ *Sordidum flammæ trepidant] Non ociosum sed ἐναργῶς dictum est.* ¶ *Idus tibi sunt agendæ, Qui dies mensem Veneris marinæ Findit Aprilem] Idus Apriles significat. Aprilis autem mensis ἀπὸ τῆς ἀφροδίτης dictus uidetur, nec immeritò, cùm in res Venereas eo ipso omnia animalia excitentur, signat autem Idibus Aprilis natalem diem Mecœnatis esse in cuius honorem sacrificet & epuletur.*

¶ Telephum

¶ *Telephum quem tu petis, occupauit*] *Ad mulierem loquitur, cuius nomen non ostendit signat autem amari ab hac Telephum puerum, quem iam, alia occupauerat.* ¶ *Non tuæ*] *Scilicet non tuæ conditionis, aut tuæ mediocritatis.* ¶ *Tenetq; grata Compede uinctum*] *Puellæ grata compede, amoris uinculum ait.*

Terret ambustus Phaeton auaras
Spes, & exemplum graue præbet ales
Pegasus, terrenum equitem grauatus
Bellerophontem,
Semper ut te digna sequare, & ultra
Quam licet, sperare, nefas putando,
Disparem uites. age, iam meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Fœmina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas; minuentur atræ
Carmine curæ.

ACR. ¶ *Terret ambustus*] *Ne quid auidè, & suprà conditionē nostrā appetamus Phaëtontis & Bellerophontis exemplo monet, qui impossibilia cupiendo ad pericula peruenerūt* ¶ *Grauatus*] *Grauiter ferēs* ¶ *Bellerophontem*] *Dicitur hic ausus Pegaso ferri per aëra in terram decidisse.* ¶ *Semper ut te digna sequare*] *Possibilia suadet appetere, & sibi competentia, & digna sperare. Sensus hic est, ô Phylli uita potentiorem Telephum, & tibi disparem, quia & aliam amat: sed dilige me, qui tibi par sum. Finis enim eris mei amoris, quia si consenseris, aliam non amabo.* ¶ *Condisce modos*] *Disce, inquit, carmina & lyræ sonos, quos suaui uoci cantes, ne rustica uidearis.* ¶ *Minuentur atræ Carmine curæ*] *Tunc enim uoluptas admittitur, si cura pellatur.*

POR. ¶ *Terret ambustus*] *Nequid auide & supra conditionem nostram appetere conemur Phaëtontis & Bellerophontis proponit exempla.* ¶ *Disparem uites*] *Dicendo Disparem uites, difficilis dictionis phrasis. Monet autem ut disparē uitet, ut possit se digna signa sequi, & nefas habere, in spem referre plus, quam oportet.* ¶ *Non enim posthac alia calebo Fœmina*] *Quare finem amorum suorum hanc dixerit, ipse ostendit. Ordo est: Iam meorum finis amorum, condisce modos.*

IN VERGILIVM NEGOTIATOREM.

Ode XII. *Dicolos, Tetrastrophos, ut. Scriberis Vario, fortis & hostium.*

---UU--UU-U-
---UU--UU-U-
---UU--UU-U-
---UU-U-

IAm ueris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent, nec fluuij strepunt
Hiberna niue turgidi.

ACRON. ¶ *Iam ueris comites quæ mare temperant*] *Ad Virgilium negotiatorē scribit, admonens ueris tempus aptum nauigio. Vsitatum autem poëtis est animas flatus uentorum dicere, dum ad Græcum uocabulum referunt animas, ut: Quantum ignes animæq; ualent.* ¶ *Temperant*] *Tranquillum reddunt.* ¶ *Lintea*] *Vela.* ¶ *Iam nec prata rigent*] *Ipso enim tempore & hiems clauditur, & ueris amœnitas aperitur, quo Fauonius cœperit flare.*

PORPHYRION. ¶ *Iam ueris comites*] *Virgilium alloquitur, iterum & annuū ueris tem-*

ris tempus describit. Cæterum animas pro flatibus uentorũ usitatißimum est poëtis, sic deniq; Virg. ait: Quantum ignes animæq; ualent. ¶ Iam nec prata rigent, nec fluuij strepũt Hiberna niue turgidi] Atqui ueris tempore intumescere flumina incipiunt.

Nidum ponit, Itym flebiliter gemens,
Infelix auis, & Cecropiæ domus
Aeternum opprobrium, quòd malè barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ouium carmina fistula:
Delectantq; Deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent:
Adduxêre sitim tempora, Vergili,
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuuenum nobilium cliens,
Nardo uina merebere.
Nardi paruus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpitij accubat horreis,
Spes donare nouas largus, amaráq;
Curarum eluere efficax.
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce ueni. non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena diues ut in domo.
Verùm pone moras, & studium lucri,
Nigrorumq; memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consilijs breuem;
Dulce est desipere in loco.

ACR. ¶ Itym] Itys filius fuit Prognes, quem occidit culpa Terei. ¶ Flebiliter gemens Infelix auis] Progne enim uersa est in hirũdinẽ. ¶ Cecropiæ domus] Cecrops dux fuit Atheniensiũ. Athenienses enim fuerũt Tereus & Progne. Per Prognem uerò hirundinẽ significat quæ eo tempore apparet. Nota historia est, quòd pro stupro sororis Philomelæ ad uindictam filium Terei occiderit Progne, & fuit pœna peior peccato, dum cõmittitur parricidium propter incestũ. Vnde Tereus cõperto facinore, dũ ambas insequitur, ipse in upupā dicitur mutatus, illæ fugientes in hirundinem & lusciniā. ¶ Aeternũ opprobriũ] In domo enim Cecropis hoc est factum scelus.

¶ In tenero gramine] Vt. Cũros in tenera pecori gratißim9 herba. ¶ Custodes ouium carmina] Carmina Pana significãt à quo fistula Pandrium dicitur inuentum, ut: Pan primus calamos cera coniungere plures Instituit. ¶ Deum] Pana, ut: Pan curat oues ouiumq; magistros. ¶ Adduxêre sitim tẽpora] Sitim pro æstate posuit. ¶ Preßum Calibus ducere Liberũ] Calenum uinum ducere, id est, bibere. ¶ Cliens] Aut Augusti, aut priuignorum eius Neronũ, aut Mecœnatis dicit. ¶ Nardo uina merebere] Ilocalariter nunc se Calenũ uinum prolaturum promittit, si unguentum acceperit. Si dederis, inquit nardum, tibi dabitur uinum à me. ¶ Nardi paruus onyx] Onyx metallum est gemmæ simile. De hoc ad unguenta odorata, parua fiebant uasa, de quo Lucanus ad ostentationem luxus. Totaq; effusus in aula Calcabatur onyx. ¶ Qui nunc Sulpitijs] Sulpitia horrea dicebantur, ubi nunc Galbæ, illic hordeũ condi consueuerat. ¶ Spes donare nouas] Cadus, supple, maiora enim sibi per licentiam poti promittere sperando cõsueuerant.

¶ Efficax] Potens, qui largitate sua curas expellat. ¶ Ad quæ si properas gaudia] Vt supra dixi, id est, pocula non dabuntur tibi, nisi & tu ad me inuicem merces, ampullam detuleris unguenti. ¶ Immunem] Si Veneris sine munere. ¶ Tingere] Id est, madefacere.

¶ Plena diues ut in domo] Vt gratis pascam, sicut diuites consueuerunt. ¶ Nigrorumq; memor, dum licet ignium] Lugubrium ignium, ut memor mortis lætitiam nõ recuset.

¶ Misce stultitiam consilijs breuem] Breuis temporis ocium. ¶ Dulce est desipere in loco] Id est, iucundum est à seueritate aliquando discedere.

POR-

POR. ¶ [Nidū ponit] Adultū iam ueris tēpus uult intelligi, quoniā nix omnis elapsa est. ¶ [Infœlix auis] Prognem, ac per hoc hirundinē signat. ¶ [Cecropiæ domus] Cecropia domus, quoniā Athenienses fuerunt, Cecrops autem Atheniensium dux. ¶ [Regum est ulta libidines] Nota historia est. Progne obstupratam & lingua debilitatam Philomelam sororem, à Tereo marito filium sibi communem & illi, Itym nomine occidit, et epulandum imprudēti apposuit, deinde palam facto facinore, cùm fugeret cum sorore infestum maritum in hirundinem & lusciniam transfiguratas esse fingunt, ipsum quoq; Tereum in upupam auem conuersum. ¶ [Cui pecus] Pana pastoralem Arcadiæ Deum esse signat. ¶ [Iuuenum nobilium] Augusti, Mecœnatis, aut nobilium Neronum, priuignorum Augusti dicit. ¶ [Paruus onyx] Onyx genus ampullæ marmoreæ, iculariter autem dicit: Si attuleris tu unguentum, demum ego proferam uinum Calenum. ¶ [Qui nunc Sulpitijs] Sulpitij, Galbæ horrea dicit, hodieq; autem Galbæ horrea uino & oleo similibusq; alijs referta sunt. ¶ [Spes donare nouas] Cadus, scilicet: Potulentos autem scimus plerunque maiora sperare. ¶ [Cum tua uelox merce ueni] Cum ampulla unguenti, scilicet. ¶ [Plena diues ut in domo] Vt scis diues sum, & in domum meam omnium rerum plenam te inuitem. ¶ [Nigrorum ignium] Funebrium dicit, quasi lugubriū ignium. ¶ [Misce stultitiam consilijs breuem] Breuem stultitiam, hoc est, breuis temporis.

IN LYCEN ANVM.

Ode XIII. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Quis multa gracilis te puer in rosa.

---vv--vv-v-
---vv--vv-vv
---vv--
---vv-v-

AVdiuêre, Lyce, dij mea uota; dij
Audiuêre, Lyce, fis anus, & tamen
Vis formosa uideri:
Ludisq; & bibis impudens;
Et cantu tremulo pota cupidinem
Lentum sollicitas. ille uirentis, &
Doctæ psallere Chiæ,
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transuolat aridas
Quercus, & refugit te, quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis niues.

ACR. ¶ [Audiuere Lyce] Ad Lycen meretricem scribit, de cuius superbia in tertio libro questus est, eô quòd anus facta contemnatur à iuuenibus, quorū amore antè plaudebat. ¶ [Vis formosa uideri] Vtrunq; in muliere anu turpissimum est, ut & formosa uelit uideri, & lasciuire, & ideo addidit impudens. ¶ [Impudens] Pro impudenter, nomen pro aduerbio posuit. ¶ [Et cantu tremulo] Tremulum uel ad uocem, uel ad ætatē retulit. ¶ [Cupidinē Lentum sollicitas] Iuuenū, supple, qui ideo lentus est, quoniam tu eis ingrata es per ætatē. ¶ [Ille uirentis & Doctæ psallere Chiæ] Multum decoram uult Chiam mulierē uideri, uel quòd uirenti ætate sit, & docta psallere, uel quòd genis, id est, facie pulchra sit, & ideo cupidinē excubare in genis eius induxit. ¶ [Importunus enim transuolat aridas Quercus] Per irrisionem, quercum aridā uoluit anum mulierem intelligi, quas amorē dum festinat ad iuuenes, necesse est transuolare. ¶ [Luridi] Nigri, squamosi. ¶ [Quia te rugæ] Vt: Frontē obscœnā rugis arat. ¶ [Turpant] Fœdant, ut: Turpantem puluere crines. ¶ [Et capitis niues] Niuē pro canicie posuit.

PORPHYR. ¶ [Audiuêre Lyce dij mea uota] Ad Lycem loquitur, de cuius superbia in tertio questus est, in illa Ode cuius initium est. Extremum Tanaim si biberis Lyce. Ergo senectutem illi nunc opprobrat, per quam ingrata iuuenibus facta fastiditur. ¶ [Et tamen Vis formosa uideri, Ludisq; & bibis impudens] Illam lasciuire ait, & ideo bene additum impudens. ¶ [Cupidinē Lentū sollicitas]

licitas] Qui ideo lentus est, quoniam tu eis ingrata es, per ætatem. ¶ Ille uirentis] Cupido scilicet, ob multa autem decoram esse Chiam uult intelligi, quòd uirenti ætate sit, & docta sit, & ideo Cupidinem ipsum in genis eius dixit excubare. ¶ Importunus enim transuolat aridas Quercus] Allegorice aridas quercus, pro senio affectas mulieres, & importunus iocus ἀφρονία dicitur.

Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis,
Inclusit uolucris dies.
Quò fugit Venus, heu: quo'ue color decens,
Quò motus: quid habes illius, illius
Quæ spirabat amores,
Quæ me surpuerat mihi?
Felix post Cynaram, notaq́ꝫ & artium
Gratarum facies: sed Cynaræ breues
Annos fata dederunt:
Seruatura diu parem
Cornicis uetulæ temporibus Lycen,
Possent ut iuuenes uisere feruidi,
Multo non sine risu,
Delapsam in cineres facem.

ACR. ¶ Nec Coæ referũt] Coæ, preciosæ, à loco. in hac enim insula melior purpura tingitur. ¶ Nec clari lapides] Significat nec uestimentorũ cultu, nec gemmarum precijs reuerti pulchritudinem, annis iam & ætate cõsumptam. ¶ Inclusit] Signauit, deposuit, sepeliuit. Inclusi enim, defuncti tumulo dicuntur. ¶ Venus] Venustas, cuius ab ea fugam ideo se simulat dolere, ut ei mœrorem incitet maiorem. ¶ Motus] Saltatus, id est, quid habes illius ætatis pristinæ, aut quid tibi præteritæ gratiæ remãsit? ¶ Surpuerat] Syncope pro surripuerat, hoc est, alienum amorem fecerat. ¶ Felix] Pulchra. ¶ Post Cynaram] Post aut ad qualitatẽ pertinet, aut ad tempus, id est, secunda pulchritudine à Cynara, ac post illam defunctam, tu ad amandum elegantior. ¶ Notaq́; & artium Gratarum facies] Probata & artifex. ¶ Breues Annos fata dederunt] Tanquam quæ immatura ætate perierit. ¶ Cornicis uetulæ] Cornix enim diu dicitur uiuere, cui Lycen comparat per longinquitatem uitæ. ¶ Possent ut iuuenes uisere feruidi] Vt quæ incenderat uultũ suum, aduicem facis, in cinerem annis consumeretur ætatis, iuuenibus iam facta risui. Et quòd facem dixerat, bene delapsam in cineres memorauit. ¶ Delapsam in cineres facem] Ita inquit, misisti pulchritudinem, sicut fax consumpta in cinerem.

PORPHYR. ¶ Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ, Nec clari lapides] Hoc est, quod supra dixit, & tamen uis formosa uideri: significat enim illam puellari se ueste & gemmis excolere. ¶ Notis condita fastis] Quæ iam retro acta sunt. ¶ Quæ me surpuerat mihi] id est, surripuerat. ¶ Felix post Cynaram notaq́; & artium Gratarum faces] Post Cynaram utrum ad qualitatem pertinet, an ad tempus, id est, secunda pulchritudine? ¶ Delapsam in cineres facem] ἐμφατικῶς. Illam autem amoris facem delapsam ait in cineres, & consumptam refrixisse.

AD AVGVSTVM.

Ode XIIII. Tricolos. Tetrastrophos, ut. Vides ut alta stet niue candidum.

--υ---υυ-υυ
--υ---υυ-υ-
--υ---υ-υ
-υυ-υυ-υ--

QVæ cura patrum, quæ'ue Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, uirtutes in æuum

ACR. ¶ Quæ cura patrum, quæ'ue Quiritium] Negat ullos à senatu, uel populo Romano dignos honores inueniri, qui pro meritis uel triumphis Augusti, æternitati ipsius consecrentur.

POR. ¶Quæ cura patrum quæ'ue Quiritium] Negat ullo senatu populi'ue Romani obsequio, posse pro meritis dignos honores inueniri uirtutibus Cæsaris, quibus in æternum consecretur.

Per titulos, memoresq; fastos
Aeternet, ô quà sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicêre nuper,
Quid Marte posses; milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brennosq; ueloces & arces
Alpibus impositas tremendis,
Deiecit acer, plus uice simplici.
Maior Neronum, mox graue prælium
Commisit, immanesq; Rhœtos
Auspicijs pepulit secundis,
Spectandus in certamine Martio,
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas propè qualis undas
Exercet auster Pleiadum choro
Scindente nubes, impiger hostium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis uoluitur Aufidus,
Qui regna Dauni perfluit Appuli,
Cùm sæuit, horrendamq; cultis

ACR. ¶Memoresq; fastos] Fasti sunt annales, qui ad commemorationem honorum uel rerum gestarum inuenti sunt, ipsi enim fasti dicuntur, indices uirtutis, siue in quibus memoria temporum continetur. ¶Aeternet] Aeternum faciat, & laudibus consecret. ¶ô quâ sol habitabiles] Habitabiles, propter inhabitabilem κεκαυμένην. ¶Quem legis expertes Latinæ] Latinitatis nescij uel ciuitatis. Augusto imputat de Vindelicis Drusi uictoriam, quia eius ordinatione et exercitu uicerat. ¶Milite nam tuo] Hyperbaton. Ordo enim rectus est: Drusus acer, non simplici uice deiecit Genaunos. ¶Implacidum genus] Implacabiles Genauni & Brenni gentes Galliarum. ¶Tremendis] Terribilibus. ¶Plus uice simplici] Aut non simplicē uicē, quia duplā quā dederant clade perculsi sunt: aut quia dixit, acer nō simplici uice. ¶Maior Neronū] Drusus qui maior natu fuit. ¶Immanesq; Rhœtos] Id est, fortes. ¶Secundis] Prosperis. ¶Spectandus] Famosus uel terribilis bellator. ¶Deuota morti pectora Rhœtorū gentis animos libertatis amore morti destinatos fuisse dicit. ¶Quātis fatigaret ruinis] Tēpestati furēti, uiri fortis animum cōparauit. ¶Pleiadum] Pleiades dictæ sunt, quæ & Virgiliæ, harum ortus tēpestuosus est. ¶Scindente nubes] Ita pugnantē Drusum scidisse dicit hostiū turmas, ut uentus, nubes undasq; cōsueuit. ¶Mittere equū] Irrumpendo in hostiū cuneos. ¶Per ignes] Per mediū pugnæ feruorē. ¶Sic tauriformis uoluitur Aufidus] Omniū fluminū famosorum uultus cum cornibus fingūtur, ideò tauriformis propter impetus et mugitus aquarū. Vt, Corniger Hesperidū fluuius.

PORPH. ¶Aeternet] Fictum uerbum est, æternet. ¶Quem legis expertes Latinæ Vindelici didicere nuper. Quid Marte posses] Non sic hæc dicit, quasi ab Augusto Cæsare Vindelici debellati sint, sed quòd Drusus exercitibus auspicijsq; Augusti eos debellauerit. ¶Genaunos Brennosq;] Cisalpinæ gentes sunt hæ. ¶Et arceis Alpibus impositas tremendis] Non ut dictum est intelligamus, sed hos tremendos, id est, timendos qui eas habitant. ¶Deiecit acer, plus uice simplici] Vult intelligi in uastandis his nō tantā illis cladem intulisse, quantā ipsi dederāt, sed duplam, hoc est, eam nō simplici uice reddentes. ¶Maior Neronum] Ordo est, Drusus est maior Neronū, hic enim maior natu fuit. ¶Deuota morti pectora liberæ] Eleganter, non metuens mortem liberam, perpetuo epitheto dictum accipe. ¶Quantis fatiget ruinis] Hostium ruinis supple. ¶Indomitas prope qualis undas Exercet Auster] Mirum quod sequitur, cùm enim prædixisset, qualis, non intu-

lit quod erat constans, talis, sed impiger. Ergo sic totum intelligendum, Qualis est Auster, cùm ortu Vir[g]iliarum seu Pleiadum concitatus exercet undas, tam impiger Drusus hostium turmas uastabat] ¶ *Per ignes] Ignes nunc pro acerrimis cōcitatisq; periculis accipere debemus.* ¶ *Sic tauriformis Wolutur Aufidus] Omnia fluminum genera taurino uultu & cornibus pinguntur, propter impetus, & fremitum ipsarum aquarum.*

Diluuiem minitatur agris,
Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata uasto diruit impetu,
Primosq́, & extremos metendo
Strauit humi sine clade uictor,
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente diuos. nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex,
Et uacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemq́, & optatum peractis
Imperijs decus arrogauit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusq́, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ô tutela præsens
Italiæ, dominæq́ Romæ.
Te fontium qui celat origines
Nilusq́, & Ister, te rapidus Tigris,
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britanis:
Te non pauentis funera Galliæ,
Duræq́ tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri,
Compositis uenerantur armis.

ACR. ¶ *Diluuiem meditatur agris] Inundationem fluminis utro forti comparat, pro Drusi laude, ut: Aut rapidus montano flumine torrens Sternit agros.* ¶ *Primosq; & extremos metendo] Vt: Proxima quæq; metit gladio.* ¶ *Sine clade] Sine damno suorum militum dicit.* ¶ *Te copias, te consilium] Augusti auspicijs Drusum dicit hostes fudisse, & fœlicitatem habuisse.* ¶ *Nam tibi, quo die Portus Alexandrea supplex] Fœlicitati aßignat Augusti Drusi uictoriam, demonstrando ante annos duodecim eo die, Alexandriam ab Augusto captam, quo Drusus Vindelicos superauit. Pompeij enim mortem Actiaco bello ultus Augustus est.* ¶ *Vacuam] Sine hoste, sine domino.* ¶ *Et optatum peractis] Immortalitatem & consecrationem uidetur significare. Peractis enim imperijs diuinos honores meruit Augustus, ut idem in secundo epistolarum: Præsenti tibi maturos largimur honores, Iurandasq́, tuum per nomen, ponimus aras.* ¶ *Non antè domabilis] Nulli ante Cæsarem uictus.* ¶ *Profugus Scythes] Aut sub aquilone interius constitutus, aut qui nunquam in eodem loco maneat.* ¶ *O tutela] Augustum dicit. Sic idem alibi: Res Italas armis tuteris, moribus ornes.* ¶ *Præsens] Aut potens, siue propitius, ut Virgilius: Et uos agrestium præsentia numina Fauni.* ¶ *Te fontium qui celat origines] Originem Nili nescitur, ut. Et genus si qua iacet nascenti conscia Nilo. Gentes fluminum commemoratione designat.* ¶ *Belluosus] Plenus bellius & monstris.* ¶ *Obstrepit Oceanus Britanis] Britanni enim interfuso oceano à terris omnibus separantur, ut: Et penitus toto diuisos orbe Britanos.* ¶ *Non pauentis funera Galliæ] Galli enim mortem ferocia non pauent.* ¶ *Duræq;] Laboriosæ. ut: Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.* ¶ *Te cæde gaudentes] Bella optantes aßidua.* ¶ *Sicambri] Qui & Germani.* ¶ *Compositis uenerantur armis] Iam pacatis moribus & feritate deposita.*

PORPHYR. ¶ *Cùm sæuit horrendamq; cultis Diluuiem meditatur agris] Male dixit meditatur, quia in ipso actu est, nec debet cogitare, aut condiscere id, quod iam facit.* ¶ *Primosq; & extremos metendo] Sic & Virgilius, Proxima quæq; metit gladio, de Aenea.* ¶ *Sine clade uictor.*

id est,

Id est, sine suorum clade. ¶Te consilium, & tuos præbente diuos] Hoc ideò dicitur, quia auspiciis Cæsaris hæc egisse dicitur. ¶Nam tibi quo die] Ita euenit, ut post annos quindecim Drusus eo die Rhetos Vindelicos uinceret, qua die Augustus Alexandriam uicerat. ¶Et optatum peractis] Immortalitatem & consecrationem uidetur significare, cùm dicat peractis imperiis. ¶Te profugus Scythes] Profugus dicitur, qui nunquã eodem loco manet. Vnde & νομάδες dicuntur. ¶Te non pauentis funera Galliæ] Per zeugma ex inferiore uersu accipere debemus. Non pauentes autem Gallos funera ait, quia uel ferocia, uel uera persuasione rursus renascendi, mortem non timebant, de quibus Lucanus ait: Animæq; capaces Mortis, & ignauum rediturę parcere uitæ. ¶Compositis] Id est, pacatis.

IN AVGVSTVM.

Ode XV. Tricolos, Tetrastrophos, ut: Vides ut alta stet niue candidum.

--U---UU-U-
--U---UU-U-
--U---U-U
-UU-UU----

PHœbus uolentem prælia me loqui,
Victas & urbes, increpuit lyra:
Ne parua Tyrrhenum per æquor
Vela darem, tua Cæsar ætas
Fruges & agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Ioui,
Direpta Parthorum superbis
Postibus, & uacuum duellis
Ianum Quirini clausit, & ordinem
Rectum euaganti frena licentiæ
Iniecit, amouitq; culpas,

ACR. ¶Phœbus uolentem prælia me loqui Victas & urbes increpuit lyra] Non lyra increpuit, sed uolentem me prælia lyra loqui, quod est, lyrico carmine, Phœbus increpuit: amoribus enim aptum hoc est metrum, ut: Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem vellit, & admonuit. ¶Ne parua Tyrrhenũ per æquor] Per allegoriam significat, magnam materiam non sufficienti ingenio, & humili generi carminis non debere committi. ¶Fruges & agris rettulit uberes] Seu quia in pace diligentior cultus uberiorem fructum facit: seu quasi ipse Deus Cæsar faueat frugibus. Vt: Ecce Dionei processu Cæsaris astrum: Astrum quo segetes gauderent frugibus] Et signa nostro restituit Ioui] Quæ interfecto cum exercitu Crasso à Parthis Augustus receperat. ¶Et uacuum duellis] Id est, bellis. ¶Ianum Quirini clausit] Significat omnia pacata sub Cæsare, templo Iani clauso, quod belli tempore semper patêre consueuerat. Vnde ad significationem futuræ pacis apud Virgilium: Claudentur belli portæ. ¶Vaganti frena licentiæ iniecit] Leges tulit, quibus mores regerentur. ¶Amouitq; culpas] Remouit, eiecit, ut: Emoti procumbunt cardine postes.

PORPHYR. ¶Phœbus uolentem prælia me loqui] Quidam separant hanc Odam à superiore, sed potest illi iungi, quoniam hic laudes dicũtur Augusti. ¶Increpuit lyra] Non lyra increpuit, sed uolentem prælia me lyra loqui, id est, lyrico carmine. ¶Ne parua Tyrrhenum per æquor Vela darem] Allegoricôs significat, ne magnam materiam humili generi carminis committerem. ¶Et signa nostro restituit Ioui] Signa, quæ adempta Romanis interfecto exercitu à Parthis, Crasso duce, Augustus recuperauit. ¶Ianum Quirini clausit] Id est, pacem ubiq; fecit, tunc enim claudebatur, belli uerò tempore patebat, nam & Virg. uolens ostendere perpetuã pacem futuram, sic ait: Claudentur belli portæ. ¶Et ordinem Rectum euaganti frena licentiæ iniecit] Ordo est: Iniecit frena licentiæ, ordinem rectum euaganti.

Et ueteres reuocauit artes,
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Creuere uires, famaq́ꝫ, & imperi
Porrecta maiestas ad ortum
Solis, ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Ciuilis, aut uis exiget ocium:
Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbeis:
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Iulia, non Getæ,
Non Seres, infidiq́ꝫ Persæ,
Non Tanaim prope flumen orti.
Nosq́ꝫ & profestis lucibus, & sacris
Inter iocosi munera Liberi
Cum prole, matronisq́ꝫ nostris,
Rite deos prius adprecati:
Virtute functos more patrum duces,
Lydis remisto carmine tibijs,
Troiamq́ꝫ, & Anchisen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

ACR. ¶Et ueteres reuocauit artes] In his enim uirtutibus ueteres uitæ artes esse dicebant, prudentia, iustitia, fortitudine, et tēperantia, per has omnes constare uoluerunt politias. ¶Ad ortum Solis ab Hesperio cubili] Vt: Imperium Oceano, famā qui terminet astris. Ab oriente ad occasum, imperium significat peruenisse Romanū, ut. Quā sol utrunque recurrēs Respicit Oceanum. ¶Exuet] Excludet. ¶Procudit] Incudibus producit et fabricat. ¶Et miseras inimicat urbes] Inimicat, id est, inimicas facit. Miseras autem, tanquam bellum patientes. ¶Non qui profundum Danubium bibunt] Gentes à fluuio, ut. Qui Tiberim Fabarimq́; bibunt. ¶Edicta rumpent Iulia] A' nullis gentibus dicit leges Augusti contemni, in Iuliam enim gentem fuerat adoptatus Augustus. ¶Getæ] Gothi. ¶Infidiq́; Persæ] Crassum enim securum de pace persuaserant. ¶Non Tanaim prope flumen orti] Scythæ. ¶Profestis lucibus] Diebus. Profesti dies dicebantur, qui ante festos erant. ¶Iocosi] Lætitiam iubentis, ut: Adsit lætitiæ Bacchus dator. ¶Ritæ] Cum affectibus. ¶Apprecati] Inuocantes. ¶Virtute functos] Duces, inquit, optimos parentum pietate uenerabimur, inter quos Augustus est. ¶Lydis remixto carmine tibijs] Lydis tibijs læta cantabantur, Phrygijs tristia, tres enim modos habebant tibiarum, Ionicum, Lydium, & Phrygium, quem & Barbarum. In honorē autem Lydorum dictum, quòd ipsi primi tibias inuenerunt. ¶Troiamq́; & Anchisen & almæ Progeniem Veneris canemus] In honorem Augusti Venerem laudari uult, quæ ab Iulij descendit origine. Ordo est. Nos apprecati deos, canemus duces functos uirtute, more patrum, remixto carmine tibijs Lydis, & Troiam.

PORPHYR. ¶Non furor Ciuilis, aut uis exiget otium] Exiget, nunc excludet, ut sit, quasi extra aget, ut Terentius. Spectandæ an exigendæ sint uobis. ¶Non ira quæ procudit enses] Procudit, hoc est, fabricat. ¶Et miseras inimicat urbeis] Inimicat fictum uerbum est, id est, inimicas facit. ¶Non Tanaim prope flumē orti] Scythas signat. ¶Lydis remixto carmine tibijs] Aiunt tres modos tibiarum esse, Ionicum, Lydium, Barbarum. ¶Et almæ Progeniem Veneris canemus] Id est, gentem Iuliam, quæ à Iulio nepote Veneris oriunda existimatur.

Q. HORATII FLACCI, CVM ANTIQVISSIMORVM

Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, admixtis interdum C. Aemylij & Iulij Modesti scholijs, Liber

EPODON.

AD MECOENATEM.

Ode I. Dicolos, Distrophos. *Primus quisque uersus est Iambicus, Hipponactius, Trimeter, Acatalectus, constans è sex Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, hoc modo:*

Ibis--Libur υ-nis in--ter al υ-ta na υ-uium υ υ *Secundus quisque est Iambicus, Archilochius, Dimeter, Acatalectus, constans quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiã Spondeo, hoc modo:* *Ami υ-ce pro υ-pugna--cula υ υ*

--υ---υ-υ-υυ

υ-υ---υυ

IBIS Liburnis inter alta nauium
Amice propugnacula,
Paratus omne Cęsaris periculũ
Subire Mecœnas tuo.
Quid nos? quib. te uita sit super
Iucũda si cõtrà, grauis: (stite,
Vtrum'ne iussi persequemur otium
Non dulce, ni tecum simul?

ACR. ¶ *Ibis Liburnis*] *Metrum hociambicum dicitur, primus enim uersus iambicus trimeter est, secundus dimeter iãbicus.* Epodon *carmẽ uocatur, cuius primus uersus maior est, secũdus minor.* Et *primus uersus* ἐπῳδεται, *id est, præcantur: uel quia Græcè* ἔπος *carmẽ dicitur, ideò* ἐπῳδῶν *hic liber nominatur, quia continuo tenore primi uersus sensus, uersu consequenti cõcluditur.* Huius *uerò metri inuentor fertur* Archilochus. Duo *aũt sunt genera huiusmodi stili,* Epodon, & *proodon,* ἐπῳδὸν *dicitur quasi post cantatio, ut quid dicat primus uersus, ordo sequentis explanet:* προῳδὸν *per contrarium, quasi ante cantatio.* Hoc *ipsum item epodon quasi proodon, hoc est, post uocem, post cantilenam.* Liber *iste* Epodon *appellatur* Et *quæritur de nomine ipsius.* Soluitur *sic: Aut quia in itinere posito Mecœnati hoc dicit, aut quoniã ita uersus ordinati sunt, ut singulæ quibusq; clausulæ recinant.* Clausulam *dicunt* Lyrici *præcisos & non integros uersus.* Præcedit *semper trimeter iambicus, & sequitur dimeter.* Trimeter *autem dicitur qui habet sex iambos.* Dimeter *qui habet quatuor.* Iambicus *trimeter* Tragicus *recipit pedes dextros, uidelicet, spondeum primũ tertium & quintum:* Sinistros *iambos, uidelicet, secundum, quartum & sextum.* Diu *potentes ferre uix satis opem.* Comicus *erit qui frequentes tribrachos habet, ut:* Agite *quid dubitatis hilares dare choros,* Satyricus *medius, ut:* Musæ Iouem *laudate, & hilares date choros.* ¶ *Ibis Liburnis*] Mecœnatem *prosequitur, euntem ad bellum nauale cum* Augusto *aduersum* Antonium & Cleopatram. ¶ *Ad Actiacum enim bellum iturus* Cæsar Augustus, Liburnis *præposuit* Mecœnatem. Hac *igitur illum poëta oratione solatur.* Liburnæ, *naiculæ sunt textæ uiminibus.* ¶ *Amice propugnacula*] Vt *in muro, ita & in nauibus fiunt propugnacula, post quæ dimicantes armati consistunt.* ¶ *Quid nos*] Eclipsis, *deest, faciemus.* ¶ *Superstite*] Superstitem *pro præsenti posuit, ut* Plautus: Nemo *adest hic superstes.* ¶ *Vtrum'ne iussi*] A Mecœnate *aut à* Cæsare. Ipso *enim agente* Horatius *ab* Augusto *meruerat militiæ uacationem, quod in iucundum sibi sine ipso confirmat.*

PORPHYR. ¶ *Ibis Liburnis*] Hic *liber* Epodos *inscribitur, scilicet, quòd ita uersus*

in eo ordinati sunt, ut singulis quibusq; clausulæ suæ succinantur. Clausulas autem Lyrici appellant quasi precisos uersus integris subiectos, qualis est secundus: Amice propugnacula, & deinceps alterni, quibus tertià pars deest, qua minus sint præcedentibus similes ipsi sequentes, quos merito Hellines clausulas appellant, & ἀκλώσας. Basi enim tertiæ pars opus est, ut integer fiat. ¶Inter alta nauium Amice propugnacula] Non uidetur uerecundiæ Horatij conuenire, aut amicum se Mecœnatis dicat, cùm clientem debebat dicere. Nunquid ergo sic ordinanda phrasis est, ut amice Cæsaris intelligamus? & ideò bis Cæsaris accipiendum erit, ut sit tale: Amice Cæsaris Mecœnas, ibis Liburnis paratus omne periculum Cæsaris tuo periculò subire. ¶Quid nos? quibus te uita sit superstite Iucunda, si contrà, grauis] Bis posuit periculum, si semel abundat. Melius enim sic loqueretur: Quibus te superstite uita iucunda est, si contrà, grauis est: ergo uerbum extrinsecus accipiendum ex eo sit, ut plena fiat elocutio. ¶Grauis] Id est, superstiti contraria. ¶Vtrum'ne iussi persequemur ocium] Iussi à te? aut nunquid à Cæsare? dicitur enim Cæsar Augustus dedisse Horatio militiæ uacationem, cùm alijs negasset.

An hunc laborem mente laturi, decet
Quem ferre non molles uiros,
Feremus? & te uel per Alpium iuga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel occidentis usq; ad ultimum sinum,
Forti sequemur pectore?
Roges, tuum labore quid iuuem meo,
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet:
Vt assidens, implumibus pullis auis
Serpentium allapsus timet
Magis relictus, non, ut adsit, auxili
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc, & omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non ut iuuencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecus'ue Calabris ante sidus feruidum

ACR. ¶An hunc] Supple, tecum suscipiemus laborem, quem molles ferre non possunt? ¶Inhospitalem] Aut propter nimia frigora: aut inhabitabilē propter mōtis ipsius asperitatem, ut: Inhospita syrtis. ¶Pectore] Animo, μείωσιν μικρὰς Imbellem enim se corpore in sequenti dicturus erat. ¶Quid iuuem meo] Humanæ mentis ratio est, ut per diuersas suspiciones dilectu plus timeatur absentibus. Dicit ergo non quod comitatu suo imbecillis fortissimū uirū posset iuuare: sed aut præsens cū eo tutior esse, aut salutis eius minorē præsens sustinere sollicitudinē. Lucanus ut timorē sollicitæ mentis ostenderet canet. Euentus belli sciat ultima cōiunx. ¶Comes] Si comes sum. ¶Vt assidèns implumibus pullis auis] Apta, inertium curæ, auium comparatio. Illæ enim nidos non relinquunt cura pietatis, dum uindicare non possunt. ¶Serpentiū allapsus] Vt ipsa serpentium incursus timēt magis pullis relictis. ¶Libenter hoc & omne militabitur Bellū] Noue & eloquenter dixit, Militabitur bellū, ut pugnā pugno, seruitutē seruio. ¶In tuæ spem gratiæ] Non spe prædæ, sed gratiæ Mecœnatē se dicit nolle deserere. ¶Illigata] Implicata uel illaqueata. ¶Ante sidus feruidū] Ante caniculares dies.

POR. ¶An hunc laborē mente laturi, decet Quem ferre nō molles uiros Feremus] Sensus aūt est hic: Nunquid animo laboraturi per absentiā tuam, suscipimus & corporis laborem tecum eundo? Corporis enim labor uult non mollium uirorum. ¶Comes minore sum futurus in metu, Qui maior absentes habet] Sensus est: Si comes sim, minorē metum patiar, qui semper absentibus esse solet. Attende à singulari numero ad pluralem transitum fecisse nunc. ¶Vt assidens implumibus pullis auis Serpentium allapsus timet] Attende elocutionem, illis timet per datiuum casum, non pro illis timet. Sic Terentius: Syre tibi metuo malè. ¶Non ut adsit auxilij Latura plus præsentibus] Sit uerbū hic deest, & si particula, quia ordo & sensus hic est: Non ut plus auxilij præsentibus sit latura, si adsit.

Luca-

Lucana mutet pascua:
Nec ut superni uilla candens Tusculi
Circæa tangat mœnia.
Satis superq; me benignitas tua
Ditauit. haud parauero,
Quod aut, auarus ut Chremes, terra premam:
Discinctus aut perdam, ut Nepos.

ACR. ¶ Lucana mutet pascua] id est, nō ut saltus Lucaniæ æstiuos accipiam, ad quos greges uitantes æstus Calabriæ, transferantur. ¶ Superni] Alti, id est, in superiore positi. ¶ Cādens] Aut pro altitudine niuosa, aut marmoribus compta. ¶ Circæa tangat mœnia] Telegonus Circes filius Tusculum condidit. Aut Circæa mœnia Campaniæ, id est, nolo continuare agros Tusculanos usq; ad Circæum. ¶ Benignitas] Liberalitas. ¶ Parauero] Acquisiuero. Et est pronunciatiuum futuri temporis, ut docuero. Virg. Donec me flumine uiuo Abluero. ¶ ut Chremes] Nomen in Terentio diuitis & tenacis. ¶ Discinctus] Dissolutus & liberius agens, ut: Malchinus tunicis demißis ambulat. ¶ Nepos] Luxuriosus, negligens.

POR. ¶ Pecus'ue Calabris ante sidus feruidū Lucana mutet pascua] Ambigua quidem elocutio est, sed cū ante sidus feruidum dicat, & Calabriam manifestißimum sit calidam esse, appâret eum hoc dicere, non ut pecus ante feruidißimum æstatis tēpus ex Calabris in Lucaniam transeat. ¶ Circea tangat mœnia] Tusculum intelligendum, quia Telegonus Circes & Vlyßis filius hoc oppidum condidit. Sensus ēst aūt: At neq; in Tusculano poßideā uillam, quæ ibi ædificia habeat, usq; ad ipsam urbem. ¶ Satis superq; me benignitas tua Ditauit] Donatū sibi in Sabinis fundum à Mecœnate Horatius sæpe testatus. ¶ Quod aut, auarus ut Chremes. terra premam] Quoniam Chremes nomen senis est in comœdijs, ibi enim ferè auari finguntur. Videtur nō immerito Chremetem auarum dixisse. Sensus aūt: Non studebo nummos acquirere, quos thesauris cōditos, terræ subfodiā. Per quod ait nolle nummos habere plures quàm opus sit, ac per quos sollicitam habeat uitam. ¶ Discinctus aut perdam ut nepos] Discinctos pro negligentibus solent dicere. Nepotem autem ueteres prodigum ac luxuriosum dicebant, quia reuera solutiores delicatiorisq; uictus soleant esse, qui sub auo nutriuntur.

VITAE RVSTICAE LAVDES.

Ode II. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

ῡ-υ-υ-υ-υ-υ-
ῑ-υ---ῡυ

BEatus ille, qui procul negotijs,
(Vt prisca gens mortalium)
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fœnore,
Nec excitatur classico miles truci,
Nec horret iratum mare,
Forumq; uitat, & superba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta uitium propagine

ACR. ¶ Beatus ille qui procul negocijs] Laus uitæ rusticæ. Virgilius: O' fortunatos nimium sua si bona norint, Agricolas.
¶ Negocijs] Litibus siue difficultatibus urbanis. ¶ Vt prisca gens mortalium] Antiquitatem significat, cuius aurea secula credita sunt, quòd præter ciuitatū munitiones omnes in agris uiuebāt. ¶ Exercet] Colit, ut Exercetq; frequens tellurem, atq; imperat aruis. ¶ Solutus omni fœnore] Liber à debitis & à fœnore. Claßico miles truci] Terribili tuba, ut: Nec somnos abrumpit cura salubres. ¶ Horret] Timet. ¶ Forumq; uitat] Vt, Insanumq; forum, aut populi tabularia uidit. ¶ Et superba ciuium Potentiorum limina] Salutationes potentiorum uitans, ut: Si non ingentem foribus domus alta superbis Mane salutantum totis uomat ædibus undam. ¶ Adulta uitiū propagine] Pro adultarum, quæ iam duci & propagari possunt.

PORPH. ¶ Beatus ille qui procul negocijs] Hæc Ode laudes rusticæ uitæ continet, per negocia autem

cia autem hic molestias urbanæ uitæ uult intelligi. ¶ Neque excitatur classico miles truci, Nec horret iratū mare, Forumq́; uitat] Eleganter ostendit incommoda uitæ, quibus rustici carent. ¶ Et superba ciuium potentiorum limina] Salutationum officia dicit.

Altas maritat populos:
Aut in reducta ualle mugientium
Prospectat errantes greges:
Inutilesq́; falce ramos amputans,
Feliciores inserit:
Aut pressa puris mella condit amphoris;
Aut tondet infirmas oues.
Vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extulit:
Vt gaudet insitiua decerpens pyra,
Certantem & uuam purpuræ:
Qua muneretur te Priape, & te pater
Siluane tutor finium.
Libet iacêre modò sub antiqua ilice,
Modò in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ,
Queruntur in syluis aues,
Fontes'q́; lymphis obstrepunt manantibus.
Somnos quod inuitet leues.
At cum tonantis annus hibernus Iouis
Imbres, niuesq́; comparat:
Aut trudit acres hinc & hic multa cane
Apros in obstantes plagas:
Aut amite leui rara tendit retia,

ACR. ¶ Altas maritat populos] Coniungit, Sic enim maritat hic dixit, ut supra, uiduas, arbores uitibus carentes. ¶ In reducta ualle] Depressa siue secreta, aut certè flexuosa, dum sequitur montes. ¶ Errantes] Libere pascentes, ut: Ille meas errare boues. ¶ Inutilesq́; falce ramos amputans] Putatorem significat arborum. ¶ Fœliciores inserit] Fertiles, ut: Exijt ad cœlū ramis fœlicib. arbos. ¶ Aut pressa puris mella condit amphoris] Hoc est, fauos premit, ut cerā separet, & mel sincerum reparet. ¶ Aut tondet] Aut quæ æstu uel loribus premātur, aut relictas tædio. ¶ Mitibus] Veluti de æstuū nimietate. ¶ Insitiua decerpens pyra] Proprij laboris, fructum, ut: Insere Daphni pyros. ¶ Certantem & uuam purpureæ] Vt, Purpureæ, Preciæq́;. ¶ Qua muneretur te Priape] Dignis donis deorum. ¶ Siluane tutor finium] Custos agri siue fructuum. ¶ Libet iacêre] Introducit quendam fœneratorē loquentem, et laudantem uitam quietam, nec tamen suum propositum deserentem. ¶ Sub antiqua ilice] Antiqua, magna, ut. Forte sub arguta consederat ilice Daphnis. hoc est, refugio apta pastorum. ¶ Tenaci gramine] Quod terrā radicibus stringat & cespite. ¶ Interim] Pro interea. ¶ Fontesq́; lymphis obstrepunt manantibus] Strepitu suo somnos suadent, ut Sæpe leui somnum suadebit inire susurro. ¶ Quod] Quæ res, ut. Terent. Qui habet salem, quod in te est, id est, quæ res. ¶ Annus hibernus Iouis] Id est, hiberna pars anni, ut. Iupiter uuidus austris. ¶ Cōparat] Colligit. ¶ Trudit] Excludit, expellit, ut: Frustra oppositum trudentes pectore montem. ¶ Multa cane] Fœminino genere canem dixit: Visæq́; canes ululare per umbram. ¶ Obstantes plagas] Fugæ aprorum oppositas plagas, hoc est, retia, ut: Retia rara, plagæ. ¶ Amite] Pertica qua rete tenditur. ¶ Leui] Limpido, gracili.

PORPHYR. ¶ Altas maritat populos] Proprie maritari arbores dicuntur, cùm uites his adiunguntur, sed speciem pro specie posuit, non enim populi maritari sed ulmi solent. Hinc autem iam commoda rusticæ uitæ enumerare ac describere incipit. ¶ Vel cùm deorum mitibus pomis caput Autumnus agris extulit] Poëtica phantasia finxit autumnum, quasi corporalem Deum, pomis coronatum. ¶ Insitiua decerpens pyra] Meritò insitiua, nam pyrorum arbores, quæ spontè natæ sunt, necesse est ut dura atque aspera dent poma. ¶ Qua muneretur te Priape] Et munero, & muneror in actiua significatione rectè dicitur. ¶ Queruntur in siluis aues] Queruntur, inquit,

quo-

quoniam ueteres omnium animalium uoces, præterquam hominis, querelam dicebant. Virg. Et cantu querulæ rumpunt arbusta cicadæ. & de ranis: Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam: & de bobus: Atque omne querelis Impleri nemus. ¶ Fontesq́; lymphis obstrepunt manantibus Somnos quod inuitet] Suauis elocutio fontes obstrepunt, quod somnos inuitet. ¶ At cum tonantis annus hibernus Iouis] Annus hibernus pro hibernuum tempus anni. Nota autem synecdochen esse, annũ pro parte anni dicere, sic & Virgilius: Nunc frondent siluæ, nunc formosissimus annus. ¶ Aut amite leuirara tendit retia] Amites hodieq́; appellantur furculæ, quibus retia in uenatione, uel in aucupio suspenduntur, & est figura ἐπεξήγησις, quia retia doli sunt.

Turdis edacibus dolos:
Pauidumq́ leporem, & aduenam laqueo gruem
Iucunda capiat præmia.
Quis non malorum, quas amor curas habet
Hæc inter obliuiscitur?
Quòd si pudica mulier in partem iuuet
Domum, atq; dulceis liberos,
(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli)
Sacrum uetustis extruat lignis focum,
Lassi sub aduentum uiri,
Claudensq́; textis cratibus lætum pecus
Distenta siccet ubera,
Et horna dulci uina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magis'ue rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc uertat mare:
Non Afra auis descendat in uentrem meum,

ACR. ¶ Turdis edacibus dolos] Epitheta singulis dedit. Turdos edaces dicendo, & pauidos lepores. ¶ Aduenã gruem] Quia transmarinæ sunt, ut: Strimoniæq́; grues. ¶ Quis non malorũ quas amor curas habet] Amor, id est, auaritia, habens malas curas, id est, cupiditates. ¶ Pudica] Casta, ut: Castum ut seruare cubile Coniugis, & paruos possit educere natos. ¶ Sabina qualis] Exempla pudicitiæ, à mulieribus rusticis sumpta. ¶ Pernicis] Celeris, uelocis, impigri, ut: Progenuit pedibus celerem, & pernicibus alis. ¶ Sacrum uetustis] Dijs enim penatibus sacer focus est. ¶ Extruat lignis focum] Vt post laborem, diligentia & studio reficiatur uxoris. ¶ Claudensq́; textis cratibus] Crates à pastoribus texi consueuerunt, ad mutandas pecudibus mansiones, ut appositæ, greges muniant ab incursione ferarum, ut: Cùm fremit ad caulas. ¶ Lætum] Aut fœcundum, aut pingue. ¶ Distenta] Plena, ut Lucanus: Distentas siccant pecudes. ¶ Siccet] Mulgat, exprimat. ¶ Horna] Nouella. ¶ Dulci dolio] Hypallage pro dulcia uina. ¶ Dapes inemptas] Suo labore præparatas, id est, gratuitas, ut: Dapibus mensas onerabat inemptis Vxor. ¶ Apparet] Scilicet Vxor. ¶ Lucrina de Lucrino Baiarum lacu. ¶ Iuuerint] Delectauerint, ut: Iuuat euasisse tot urbes Argolicas. ¶ Magis'ue Rhombus] Rhombus & Searus pisces sunt preciosi & sapore & raritate. ¶ Eois] Orientalibus. ¶ Hiems] Tempestas, ut: Dum pelago desæuit hiems. ¶ Afra auis] Struthio.

PORPHYR. ¶ Quod si pudica mulier in partem iuuet] Non ait, quòd si & pudica uxor rusticis contingat, qualis Sabina. Nec enim existimat difficile esse rusticam uxorem pudicam, cum omnes pudicas esse intelligi uelit, sed hoc ait: quod si & uxorem habeat, quæ alioquin pudica est. Potest autem utique accidere, ut est consuetudo, rustica ut uxor ei non sit, uel quia nondum ducta est, uel quia aliquo casu adempta sit. ¶ Sacrum uetustis extruat lignis focum] Proprie hoc uitæ rusticæ est, focũ amare. Sacrum aũt focum dixit, quia ara deorum penatium est focus. ¶ Et horna dulci uina promens dolio] Horna uina dicuntur huius anni, non ergo dulci dolio, ut dictum est, sed translato epitheto dulcia uina intelligamus. Hoc quoq; autem ad idioma rusticæ simplicitatis pertinet hominum

kinum

uinum bibere. ¶*Dapes inemptas apparet*] *Virgilianum est: sic & ille cùm de uita rustica loqueretur, ait: Dapibus mensas onerabat inemptis.* ¶*Non me Lucrina iuuerint cõchilia, Magis'ue rhombus, aut scari, Si quos Eois intonata fluctibus Hiems ad hoc uertat mare*] *Intelligi uult sacros pisces in Orientali mari esse, et difficile fieri, ut etiã in Italia capiantur, nisi quos inde uiolentia tempestatis adduxerit.* ¶*Non Afra auis descendat in uentrem meum*] *Afram aũt gallinam Numidicã dicit*

Non attagen Ionicus
Iucundior, quàm lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum,
Aut herba lapathi, prata amantis, & graui
Maluæ salubres corpori:
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut iuuat pastas oues
Videre properantes domum:
Videre fessos uomerem inuersum boues,
Collo trahentes languido,
Positosq; uernas ditis examen domus,
Circum renidentes lares.
Hæc ubi locutus fœnerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem relegit idibus pecuniam,
Quærit calendis ponere.

AGR. ¶*Non Attagen Ionicus*] *Attagines in Ionia abundare dicuntur. Et Attagen masculino genere declinauit.* ¶*Quàm lecta de pinguißimis Oliua ramis arborũ*] *Nullas dicit delicias boni agri fructibus conferendas.* ¶*Aut herba Lapathi*] *ostendere uult agrum præter utilitatem fructuum, etiam herbas salutares afferre.* ¶*Vel agna festis cæsa Terminalibus*] *Ad excludenda enim iurgia, Terminaliorum dies fuerat constitutus, qui per epularum festiuitatem cæsis agnis seruari faceret fines constitutos: siue in honorem mortuorum ipse colebatur dies, & post parentalia est eò quòd in sacris Termini poneretur.* ¶*Vel hœdus ereptus lupo*] *Factus gratior experdito.* ¶*Properantes*] *Festinantes ad stabula, ut: Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ Vbera.* ¶*Fessos*] *Ipso labore, ut: Aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci.* ¶*Languido*] *Labore fesso.* ¶*Positosq; uernas ditis examen domus*] *Pueri domi nati uernæ dicuntur, ut: Vnus uernula, tres domini. Examen uerò ad infantium multitudinem retulit.* ¶*Renidentes*] *Scilicet, splendentes, aut uultu, aut garrulitate.* ¶*Lares*] *Focos, metonymicôs. Hæc ubi locutus, fœnerator Alpibus*] *Fœneratorem quendam inducit Alphum, qui laudans uitam rusticam, commoda tamen fœnoris nõ omittit.* ¶*Omnem relegit idibus pecuniam*] *Tanquam eum pro fœnoris lucro iam receptæ pecuniæ pœniteret, ita recollectam idibus, calendis properat commodare.* ¶*Ponere*] *Deponere.*

PORPHYR. ¶*Non Attagen Ionicus*] *Cum Attagenas fœminino genere uulgo dicant, attendendum, quòd masculino genere hic dixerit. Attagen autem auis Asiatica inter nobilißimas habita. Ionicus uerò ab Ionia dictus, quæ est regio Asiæ in qua est urbs Ephesus.* ¶*Vel agna festis cæsa Terminalibus, Vel hœdus ereptus lupo*] *Iucundè expreßit rusticorum frugalitatem.* ¶*Videre fessos uomerem inuersum boues Collo trahentes languido*] *Hoc Virgilianum illud est: Aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci. Languido autem collo, lasso. Et utique uoluptas domino hoc cogitanti, quantum utilitatis ex aratione agrorum contulerit.* ¶*Vernas, ditis examen domus*] *Hoc est, qui uernæ ditem domum faciunt. Hîc ditem frequentem ac familiosam accipe, ne ultra ditem domum nũc intelligas, cùm de rustico patrefamilias loquitur.* ¶*Hæc ubi loquutus fœnerator Alphius*] *Vrbanißimè postremò finxit hæc, non de sua persona dicta esse, sed de cuiusdam fœneratoris, per quod uult intelligi, neminem scire quid iucunditatis habeat rustica uita, nec tamen quisquam ab ea, in qua consueuerat, potest discedere.* ¶*Omnem relegit idibus pecuniam, Quærit Calendis ponere*] *Exigit, inquit, à debitoribus pecuniam comparaturus prædia, cogitans iucunditatem uitæ illius, quam in rusticis laudat, sed rursum stimulatus cupiditate pecuniarum, quærit eam fœnori dare.*

AD MECOENATEM.

Ode III. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

υ-υ---υ-υ-υ-
υ-υ---υυ

PArentis olim si quis impia manu
  Senile guttur fregerit,
Edat cicutis allium nocentius.
  O' dura messorum ilia.
Quid hoc ueneni sæuit in præcordijs
  Num uiperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractauit dapes?
Vt argonautas præter omneis candidum
  Medea mirata est ducem:
Ignota tauris illigaturum iuga,
  Perunxit hoc Iasonem.
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
  Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit uapor
  Siticulosæ Apuliæ:

ACRON. ¶ *Parentis olim si quis impia manu*] *Parētis Patris, ut pulsatus'ue parens. Si quis ergo, inquit, parricidiū fecerit comedat allium pro pœna, quia est ueneno nocentius.*

¶ *Senile*] *Ad augmentum sceleris dixit senile, quia etiam si occisus non esset, mori tamen potuerit. Vt Lucanus, Iam senis extremū piguit uergentibus annis, præcipitasse diē.* ¶ Edat] *Pro comedat: sic enim ueteres declinabāt, ut:* Te nec tantus *edet tacitum dolor.* ¶ O' *dura messorum Ilia*] Fortia, *ut: Durus arator obseruans.*

¶ *Num uiperinus*] *Viperinum sanguinem, uenenū dicit.* ¶ *Incoctus*] *Permixtus.* ¶ *Canidia tractauit dapes*] *Candiam pro Grattdia posuit, non enim proprium nomen notari decebat in carmine, ut: Nulli grauis est percussus Achilles. Fuit autem Gratidia, unguētaria Neapolitana quasi malefica.* ¶ *Mirata est*] *Adamauit quem super omnes maleficiorum herbas, alio perunctum tauros, ignem spirantes naribus, iunxisse significat.* ¶ *Hoc delibutis ulta pellicem*] *Glaucem dixit, Creontis regis filiam, quam dum reuersurus à Colchis Iason uoluisset accipere uxorem, propter amorem Iasonis Medea repudiata, uicta dolore, oblatione coronæ, malefica arte compositæ, incendit, & occisis filijs Medo & Merinero, dolorem suum ulta, pennatis uecta draconibus fugit & Medeam constituit ciuitatem.* ¶ *Nec tantus unquam siderum insedit uapor*] *Non tanto ardore solis siccari Apuliam dicit, quanto ardore allium comedentium uiscera perurit.*

PORPHYRION. ¶ *Parentis olim si quis impia manu Senile guttur fregerit Edat cicutis allium nocentius*] *Execratur allium significans se grauiter uexari. Edat autem dicendum potius quàm edit, quoniam sic declinatur edo, es, est, deinde modo optatiuo tempore futuro utinam edam, edas, edat: pluraliter, edamus, edatis, edant. Et allium dicendum, ut solium doliū, non ut uulgo aleum.* ¶ *Cicutis*] *Cicuta herba est uenenatißima.* ¶ O' *dura messorum ilia*] *Qui fœtidum allium prandent, de quibus & Virg, in Buc. Thestylis & rapido feßis messoribus æstu Allia, serpillumq́; herbas contundit olentes.* ¶ *Canidia tractauit dapes*] *Sub hoc Canidiæ nomine, Gratidiam Neapolitanam unguentariam intelligi uult, quam ueneficam Horatius semper insectatur, sed quia non licet probrosum carmen in quenquā scribere, iccirco ferè poetæ similia effingunt: sic & Virgilius in Buc. pro Citheride Lycoridē appellat.* ¶ *Candidum Medea mirata est ducem*] *Iasonem significat. Candoris autem nomine & Virg. in significatione pulchritudinis semper utitur, ut. Candidus insuetum miratur limen olympi. Et, Candida Dido: &, Candida Maia. Notam autem historiam hunc in locū con*

uertit, quasi Medea allio perunxerit Iasonem, ut eum muniret aduersus uim taurorũ flammas spirantium, qui iussu regis subijciendi erant, si uellet pellem auream accipere. ¶ *Serpente fugit alite*] Vt cum ait. Ruens uolens aderat.

Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit æstuosius.
At si quid unquam tale concupiueris
  Iocose Mecœnas, precor
Manum puella suauio opponat tuo,
  Extrema & in sponda cubet.

ACRON. ¶ *Nec munus humeris efficacis Herculis*] *Nessus Centaurus uulneratus ab Hercule, eò quòd Deianirã uxorem eius rapere uoluisset, dum eam susceptam ab Hercule, Euenum fluuium trajceret, ut se de eo ulcisceretur, lanam tinctã sanguine suo Deianiræ dedit, dicens eam ab Hercule satis amandam, si ex accepta lana confectum uestimentum Herculi dedisset. Hoc illa muliebri facilitate seruauit, quando autem amore Ioles se amari minus cognouit ab Hercule, pallium factum ei ut indueretur dedit. Quo tacto Hercules tanto ardore correptus est, ut ipse laniaretur, nec ardorem uinceret, nisi pyram sibi in Oeta monte Thessaliæ fecisset. Cui se injciens, purgatus corpore, inter deos affirmabatur receptus. Deianiram autem Hercules acceperat uicto Acheloo Aetoliæ fluuio, quæ Deianira fuit Oenei filia, Tydei soror. Hanc autem fabulam ideo commemorauit, ut ardorẽ Herculis, incendio alij compararet.* ¶ *Tale*] *Id est, aliquid simile, ut allium.* ¶ *Iocose*] *Læte, iucunde.* ¶ *Manum puella suauio opponat tuo*] *Id est, refutet puella suauiũ tuum, pro allij fœtore, & in sponda lecti fugiat olentem uirum. Quidam uolunt Terentiam cõcubinam Mecœnatis eum significare uoluisse.*

PORPHYRION. ¶ *Nec munus humeris efficacis Herculis*] *De ueste illa loquitur sanguine Nessi delibuta, quàm à Deianira coniuge oblatam Hercules, cum se induisset, incendio eius absumptus est. Efficacis autem perpetuum epitheton uult esse Herculis.* ¶ *Iocose Mecœnas*] *Opportune iocosum appellat, cui uelit iocos suos commendatos esse.*

IN MENAM POMPEII LIBERTVM.

Ode IIII. *Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.*

υ-υ---υ-υ-υυ
--υ---υυ

LVpis, & agnis quanta sortito obtigit,
  Tecum mihi discordia est:
Ibericis peruste funibus latus,
  Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
  Fortuna non mutat genus.
Vides'ne Sacram metiente te uiam
  Cum bis ter ulnarum toga,

ACRON. *Lupis & agnis*] *Hic quem alloquitur libertus fuit Cn. Pompeij Magni. Postea mortuo Põpeio, Sex. Pompeio filio eius exercente piraticam, ad Augustum, relicto Sexto confugit. Iterum ad Sextum reuersus est, rursus illo relicto ad Augustum redijt, et ab eo tribunus militum factus est.* ¶ *Quanto sortito*] *Inimicitiæ aut naturales sunt, aut uoluntariæ. Sibi ergo cum illo naturales inimicitias esse dicit, sicut agnis & lupis. Sortito autem aduerbium est qualitatis, id est, quod ex sorte, hoc est, naturaliter euenit.* ¶ *Ibericis peruste funibus*] *Id est, cruciatibus afflicte & uinculis Hispanorũ, qui sunt districti ad resecanda delicta* ¶ *Peruste latus*] *Absolute dixit, Vt: Lachrymis oculos suffusa nitentes.* ¶ *Dura compede*] *Ferrea*

aut

aut cruda. ¶ *Licet superbus*] *Id est, liberum te esse, diuitiæ excusare non possunt.* ¶ *Sacram metiente te uiam*] *Cum indignatione ait, uidens eum togatum incedere, per forum. Metientem dixit ambulantem, Vt: Stabili gressu metitur littora cornix.* ¶ *Cum bis ter ulnarum toga*] *Sex enim ulnis habebat diffusam togam.*

PORPHYRION. ¶ *Lupis & agnis quanta sortitò obtigit*] *Hanc eclogam in Menam scripsit Libertum Pompeij Magni, qui præfectus classis fuit, Sexto Pompeio bellum aduersum Augustum Cæsarem gerente. Hic cum classe ad Cæsarem transierat, deinde ad Sextũ redijt, & rursus refugit ad Cæsarem.* ¶ *Tecum mihi discordia est*] *Intelligendum hic extrinsecus tanta. Sic enim consequens erit elocutio: Quanta sortito obtigit discordia lupis et agnis, tanta mihi tecum est.* ¶ *Ibericis peruste funibus latus*] *Restibus cæsum sæpe, ac per hoc malum seruũ fuisse uult intelligi. Ibericos autem funes ideo dicit, quia in Iberia, id est, Hispania plurimum spartum nascitur.* ¶ *Vides'ne Sacram metiente te uiam*] *Ordo est Vides'ne, ut liberrima indignatio huc & illuc euntium uertat ora, te metiente Sacram uiam, cum bis ter ulnarum toga? Signat autem populum ex indignatione, quod ille oblitus conditionis tam magnificus incedat detorquere ab illo aspectum, & bene liberrimam indignationem dixit, quod libere ac palam, hunc uidentes, in seruitutem inuehuntur.* ¶ *Cum bis ter ulnarum toga*] *Hoc est, eum sex ulnarum toga, hanc autem iustæ togæ mensuram intelligendum est.*

Vt ora uertat huc, & huc euntium
  Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus
  Præconis ad fastidium:
Arat Falerni mille fundi iugera,
  Et Appiam mannis terit,
Sedilibusq; magnus in primis eques
  Othone contempto sedet.
Quid attinet tot ora nauium graui
  Rostrata duci pondere
Contra latrones, atq; seruilem manum,
  Hoc hoc tribuno militum?

ACRON. ¶ *Liberrima indignatio*] *Iustissima.* ¶ *Sectus flagellis*] *Tãquam qui ad maius uitæ dedecus, à publico sit iudice uerberatus: nam ut tribunis plebem, ita triumuiris ius erat alienos seruos cædendi. Sectus ergo cæsus, ut Iuuen. Secat ille flagellis.* ¶ *Arat Falerni mille fundi iugera*] *Falernum regio est Cãpaniæ, uini boni fertilis.* ¶ *Sedilib. magnus in primis eques*] *Hoc est in ordine equitum, Othone contempto, inter primos sedet. quia Lucius Roscius Otho legem theatralem tulerat, ut in quatuordecim ordinibus sederent equites, de quibus in duobus sederent tribuni, non tamen serui, quia Menas tribunus factus erat ab Augusto. Vt Iuuenal. Sic libitum uano, qui nos distinxit Othoni. Quid attinet*] *Hoc est, quid prodest superatos piratas, si is qui piraticam exercuit, inter Sexti Pompei seruos tribunus factus est militum?*

PORPHYRION. ¶ *Sectus flagellis hic triumuiralibus*] *Triumuiralibus quòd dixerit speciali elocutione usum esse pro generali puto, neq; enim Triumuiris tantum, sed etiam alijs potestatibus ius est alienos seruos flagellare.* ¶ *Præconis ad fastidium*] *Aspere, donec aliud agentibus triumuiris, præco eũm uellet desinere iuberet.* ¶ *Et Appiam mannis terit*] *Eleganter mannis, quia nimiarum delitiarum affluentia est equos uulgo burrichos habere. Mannos autem equos uulgo burrichos appellant. Appiam, pro qualibet uia posuit. Arat autem proprie, quia Falerni agri meminerant, quo, scilicet Appia uia necesse est ire.* ¶ *Sedilibusq; magnus in primis eques Othone contempto sedet*] *Et magnus eques & sedilibus in primis, cum uehementi indignatione profertur. Ex quatuor autem ordinibus, quos le*

ge Roscius Otho Trib. pleb. in theatro equestri ordini dedit, duo primi uersus Tribunitijs [illegible] cabant. ¶ Quid atttinct tot ora nauiũ graui Rostrata duci pondere] Sensus est. Quid prodest classem rostratis nauib. ducere aduersum latrones ac fugitiuos, quos Sextus Pompeius armauit, cum hunc patimur Tribunum equitum Romanum esse?

IN CANIDIAM.

Ode V. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

υ-υ---υ---υυ

--υ---υυ

AT ô deorum quidquid in cœlo regit
Terras, & humanum genus:
Quid iste fert tumultus? aut quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, si uocata partubus
Lucina ueris affuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Iouem,
Quid ut nouerca me intueris? aut uti
Petita ferro bellua?
Vt hæc trementi questus ore, constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia breuibus implicata uiperis
Crines & incomptum caput,
Iubet sepulchris caprificos erutas,
Iubet cupressos funebres,
Et uncta turpis oua ranæ sanguine,
Plumamq; nocturnæ strigis,

ACRON. ¶ At ô deorum] In Canidiam ueneficam scribit, inducta persona pueri, qui ad immolationes raptus, uociferãs rogat ne mulierum consciarum turba pereat inclusus. ¶ At ô deorum] At uacat, ut: At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis. Necromantiam factã detestatur à Canidia maga, quæ infosso puero regio animam ex torquere non ambigit. ¶ Aut quid omnium] Quasi etiam uultus crudelitate turbentur.

¶ Per liberos te] Vult intelligi, aut non peperisse Canidiã, aut de adulterio sobolem suscepisse. ¶ Per hoc inane purpuræ decus precor] Velut prætextatus puer, apud eas purpuræ decus inane dixit, quia non proderat perituro. ¶ Per improbaturum] Id est, uindicaturum. Humanæ enim uictimæ Ioui acceptæ esse non poterat, quia à iuuamine hominum Iupiter dictus est. ¶ Insignibus raptis puer] Spoliatus prætexta puerili. ¶ Impube corpus] Aut delicatum corpus aut pulchrũ quod & crudelitatem potuisset flectere Barbarorum. ¶ Breuibus implicata uiperis] Tanquam ipsa uenefica furiali habitu crines haberet uiperis implicatos. ¶ Iubet sepulchris caprificos erutas] Ligna etiam infœlicia, & sterilia è sepulchris collecta præparata significat tanquam sacris inferis profutura. ¶ Cupressos funebres] Vt. Ferales antè cupressos Constituunt, ¶ Et uncta turpis oua ranæ] Non ranæ oua, sed uncta ranæ sanguine. ¶ Ranæ enim infernum, & uenenosum animal est, ut Iuuen. Et Stygia ranas in gurgite nigras.

¶ Turpis] Grandes, ut: Cui turpe caput. Tales enim ranæ uulgò rubetæ dicuntur, & magis uenenosæ sunt, de quibus ait Iuuen. Ranarum uiscera nunquam Inspexi. & idem alibi: Miscet sitiente rubetam. ¶ Nocturnæ Strigis] Vt Lucanus. Quid trepidus bubo, quid Strix nocturna queruntur.

PORPHYRION. ¶ At ô deorum] Verba prætextati uociferantis in domo Canidiæ quem significat ab ea furtim raptum, ut Necromantiam ex eo faceret. Et bene abrupta exclamatio

matio in cœlum. Hoc enim dicit, peremptum est, quicquid in cœlo est, regens in terras.

¶ Quid iste fert tumultus] Tumultum uim dicit rapinæ ipsius, quam passus est. ¶ Aut quid omnium Vultus in unum me truces] Earum dicit, quæ cum Canidia consciæ, ministræ sceleris huius fuerant. ¶ Per hoc inane purpuræ decus] Quo magis oneret atrocitatem sceleris huius, prætextatum, ac per hoc honestum ac delicatum facit hunc puerum esse. Inane ergo decus purpuræ, apud eam intellige, quæ scilicet sine respectu ætatis eius in eum sæuiat.

Insignibus raptis] Insignia pueri intellige raptam prætextam ac bullam, & est σχῆμα ἐπεξήγησις.. ¶ Puer Impube corpus] Hoc est, cuius impube corpus erat. ¶ Mollire Thracum pectora] Id est, etiam Thracum. Sic dicitur illud apud Virgilium. Quis talia fando Myrmydonum Dolopum'ue, aut duri miles Vlyßi. Pro etiam Myrmidonum Dolopum'ue.

¶ Breuibus implicata uiperis] Furiali habitu eam descripsit. Et breues uiperæ perpetuo ἐπιθέτῳ dicitur, nam sunt tales. Nota autem est figura elocutionis illigata crines, & illigata caput. ¶ Iubet sepulchris caprificos erutas] ¶ Non inde iubet, sed ex sepulchris notißimis erutas accipe quoniam inferna ac uenefica esse hæc sacrificia intelligi uult. Talia deniq; sunt, & quæ subijciuntur.

Herbasq;, quas & Colchos, atq; Iberia
  Mittit uenenorum ferax,
Et ossa ab ore rupta ieiunæ canis
  Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
  Spargens Auernales aquas
Horret capillis, ut marinus asperis
  Echinus, aut currens aper:
Abacta nulla Veia conscientia,
  Ligonibus duris humum
Exhauriebat ingemens laboribus.
  Quo posset infossus puer
Longo die bis, ter'ue mutatæ dapis
  Inemori spectaculo:

ACR. ¶ Herbasq; quas & Colchos atq; Iberia] Colchos ciuitas Ponti est, herbis ueneficis abundans, ut: Has herbas atq; hæc Ponto mihi lecta uenena Ipse dedit Mœris, nascuntur plurima Ponto. Nam et hic quidam uolunt Iberiam non Hispaniam dictam, sed Ponto ciuitatem uicinam, unde: Et ferrugine clarus Ibera. Et ossa ab ore rapta ieiunæ canis] Vt Lucanus. Morsusq; luporum Expectat siccis rapturæ faucibus artus.

¶ Flāmis aduri Colchicis] Quales Medea tractauit apud Colchos de lignis infœcundis. ¶ Expedita] Succincta. ¶ Sagana] Nomen ueneficæ alterius. Hæc senatoris cuiusdam uxor fuit. ¶ Spargens Aueruales aquas] Vt: Sparserat & latices simulatos fontis Auerni. ¶ Asperis] Erectis ipso sacrorum furore, ut Lucanus. Erectis discissa comis. ¶ Currens] Furens, ut: Infremuitq; furens, & inhorruit armos. ¶ Abacta nulla Veia conscientia] Veiam nomine, ueneficam etiam aliam sacrificio ipsi ait interfuiße, quam in nullo scelere non misceri commemorat. Vel quod melius est, consortem omnium scelerum eorundem esse. ¶ Exhauriebat] Aperiebat, ut: Latus hausit apertum. ¶ Ligonibus duris] Vt infoderetur puer. ¶ Ingemēs laboribus] Animositate operis laborantem significat. ¶ Quo posset infossus puer] Vt extante capite infoßi, dum diuersos cibos porrigant diu animam reseruaret.

PORPHYRION. ¶ Iubet cupressos funebres, &c. Herbasq; quas Iolcos] Iolcos urbs est Thessaliæ. Theßalia autem uenenorum ferax est Iberia autem nunc, quæ in Ponto, est intelligenda, ut Virgilius: Nascuntur plurima Ponto. ¶ Plumamq; nocturnæ Strigis] Sic dicuntur uulgo strigiæ, quia à nominatiuo strix non strigia, hæc autem auis est nocturna mali ominis. ¶ Flammis aduri Colchicis] Per ueneficia accendisse uult, sed hoc propter Medeam dicitur, quæ Colchis fuit. ¶ At expedita Sagana] Saganam hanc ex

conscijs ac ministris ueneficij illius accipe. Expeditam autem succinctam uidetur dicere.

¶ *Abacta Veia nulla conscientia*] *Ablatiui casus est, & est sensus: Veia, quæ nulla mala conscientia remota est.* ¶ *Longo die bis terq;*] *Vt magis incitaretur puer, ait illi apponi epulas & sæpe mutari.*

Cum promineret ore, quantum extant aqua
 Suspensa mento corpora:
Execta uti medulla, & aridum iecur,
 Amoris esset poculum:
Interminato cum semel fixæ cibo
 Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
 Ariminensem Foliam,
Et ociosa credidit Neapolis,
 Er omne uicinum oppidum:
Quæ sidera excantata uoce Thessala,
 Lunamq; cœlo diripit.
Hic irresectum sæua dente liuido
 Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? ô rebus meis
 Non infideles arbitræ,
Nox, & Diana, quæ silentium regis,
 Arcana cùm fiunt sacra
Nunc nunc adeste, nunc in hostiles domos
 Iram, atq; numen uertite,
Formidolosæ dum latent siluis feræ,
 Dulci sopore languidæ:
Senem, quòd omnes rideant, adulterum
 Latrent suburbanæ canes,
Nardo perunctum: quale non perfectius
 Meæ laborarunt manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
 Venena Medeæ ualent?
Quibus superba fugit ulta pellicem
 Magni Creontis filiam,

ACRON. ¶ *Execta uti medulla*] *Vt de Visceribus eius amatorium poculum faceret, uel ex medulla.* ¶ *Interminato*] *Interdicto iam cibo moreretur.* ¶ *Intabuissent*] *Defecissent ut: Et sale tabentes artus in littore ponunt.* ¶ *Nec defuisse masculæ libidinis Ariminensem Foliam*] *Magam aliam significat, Ariminensem Foliam nomine uirorum libidine calentem.* ¶ *Ociosa credidit Neapolis*] *Aliena ab his curis & ocio uacans, ut illud Virg. Illo Virgilium me tempore, dulcis alebat Parthenope, studijs florentem ignobilis oci.* ¶ *Quæ*] *subauditur Folia.* ¶ *Thessala*] *Magica, quòd huiusmodi ars maxime Thessalorum est, ut & Lunam cantibus deponãt, & astra commoueant.* ¶ *Hinc*] *Tunc ut: Hinc regina grauem gemmis auroq; poposcit, Impleuitq; mero pateram.* ¶ *Canidia rodens pollicem*] *Habitũ, & motus Canidiæ expreßit furentis. Petronius, ut monstraret furentem: Pollice au usq; ad periculum roso.* ¶ *O rebus meis*] *Nunc uerba sunt inducta Canidiæ.* ¶ *Arbitræ consciæ, testes. Sallust. Atq; ibi procul amotis omnibus, arbitris.* ¶ *Diana*] *Pro Luna posuit.* ¶ *Arcana cùm fiunt sacra*] *Id est, dum secreta & nocturna sacra celebrantur.* ¶ *In hostiles domos*] *Vari cuiusdam, aduersum quem, amore eius inflammata, sacrificabat.* ¶ *Formidolosæ dum latent siluis feræ*] *Vt nocte uexaretur, quæ etiam feris quieti est, ut: Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; uolucres, Quæq; lacus latè liquidos quæq; aspera dumis Rura tenent. Somno posita sub nocte silenti.* ¶ *Senẽ quòd omnes*] *Vsq; in senectã amet, & risui sit.* ¶ *Latrent suburbanæ canes*] *Vt per amoris impatientiam nocte ambulans, à canibus suburbanis latretur.* ¶ *Nardo perunctum*] *Vt placendi studio nardo ueteretur, quale nec ipsa habere poterat, quæ unguentaria erat.* ¶ *Quale*] *ἀντίπτωσις: pro quali.* Quid accidit] *Miratur cur in capiendo Varo preces suæ tardius audiantur: &*

autse

& aut se Medeam ponit, pro perfectione artis: aut Medeom ideò nominauit, tanquam quæ inuenerit & docuerit sacrum. ¶ Superba] Potens, ut: Hinc populum late regem. ¶ Vlta] Dolorem morte Glauces.

PORPHYR. ¶ Excèta uti medulla] Nunc uidetur causam tanti facinoris exponere: Significat autem Canidiam amoris potionẽ Varo præparare, infert enim: Non usitatis Vare potionibus. ¶ Ariminensem Foliam] Dicit etiam Foliã nomine, ueneficam huic sceleri interfuisse, quòd ait masculæ libidinis ad id pertinet, quod dicantur quædam mulieres habere naturã monstruosæ libidinis coëundi fœminis, quo crimine etiam Sappho malè audijt. ¶ Et ociosa credidit Neapolis] Videtur significare scelus hoc Neapoli factum, nam ut supra diximus, Gratidia hæc Neapolitana fuit. Neapolim autem ociosam pro quietam dixit, simul quia ociosus, id est, uitæ quietiori aptißimus ille secessus est. ¶ Hic irresectũ sæua dente liuido] Sed illud attende, ut duabus præpositionibus exaggerata sit facinoris atrocitas, irresectum pro ualde & sæpius sectum. ¶ Quid dixit? aut quid tacuit] Sensus est: Quæ scelera non dixit, aut quæ silentio præterire potuit? O rebus meis] Hæc iam Canidiæ uerba sunt. ¶ Nũc in hostiles domos] Varo hæc imprecatur, à quo fastidiebatur. ¶ Quale nõ perfectius Meæ laborarunt manus] Hinc scias illam, ut diximus, unguentariam fuisse. Attende autem elocutionem constitutiuã, Quale non perfectius, cum sit dicendum, quo non perfectius. ¶ Quid accidit? cur dira barbaræ minus Venena Medeæ ualent] Indignatur uenena Medeæ esse, quibus illa usa sit, cum se de pellice sua ulta est.

Cum palla, tabo munus imbutum, nouam
  Incendio nuptam abstulit.
Atqui nec herba, nec latens in asperis
  Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnibus cubilibus
  Obliuione pellicum.
Ah, ah, solutus ambulat ueneficæ
  Scientioris carmine,
Non usitatis Vare potionibus
  O multa fleturum caput,
Ad me recurrens: nec uocata mens tua
  Marsis redibit uocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
  Fastidienti poculum,

ACRON. ¶ Cum palla, tabo] Alij uestimentum, alij coronam oblatam à Medea uolunt infectam uenenis, qua sumpta accipiens periret incendio. Iason filius Aesonis profectus Colchos cum quibusdam Græcorum fortißimis ad rapiendum uellus aureum, quod Phryxus Marti sacrauerat, à Medea magicæ artis peritißima amatus est. Cuius auxilio Iason, promissa amoris suæ perpetuitate, Draconem, qui iussu Martis seruando uellere aureo, custos fuerat affixus, occidit: & proscisso agro, duobus ignem efflantibus tauris indomitis, & seminatis inibi dentibus Draconis, nati sunt Gigantes, qui primùm impetum fecerunt in Iasonem, sed tandem se mutuis uulneribus occiderũt, postea aureo uellere accepto, & spreta laboris sui adiutrice, Glaucen Creontis filiam sibi duxit uxorem. Vnde Medea dolore contacta geminos sui amatoris filios quos ex Glauce genuerat, occidit, & in Phasin fluuium mortuos mersit, prius ueneno necata pellice nam ueste ueneno delibuta Glaucen ipsum fecerat indui, cuius incendio turpiter perijt.

¶ Atqui nec herba] Dicit se, dum nihil prætermiserit de his, quæ à Medea facta sunt, cur ipsa nihil obtinet, admirari. ¶ Indormit unctis] Ita nihil ualere dicit actionem suam, ut Varus aduersum quem omnia fecerit, immemor sui odoratis pellicum cubiculis teneatur quietus.

¶ *Ab absolutus ambulat*] *Actionem suam credit inuenta doctiore uenefica in cassum esse.* ¶ Non usitatis Vare potionibus] *Ab amoris sui uinculis Varum dicit, nouis & magicis potionibus absolutum.* ¶ O multa fleturum] *Tanquam aduersum quem aggredi uehementiora disponat, ita ut alienatus mente, uoluptati eius uelut nescius rapiatur & obediat.*

¶ Vocibus] *Incantationibus.* ¶ Fastidienti poculum] *Vt etiam uis poculi carminibus adderetur.*

PORPHYRION. ¶ *Cum palla, tabo munus infectum*] *Palla, munus figura est quæ* ἐπεξήγησις *dicitur, Tabo autem nunc ueneno. Aliter Vir. Huic atro linquūtur sanguine guttæ, Et terram tabo maculant. Indormit unctis omnium cubilibus*] *Obscura elocutio, quæ sic ordinanda est: Indormit cubilibus, unctis obliuione omnium pellicum, & est sensus: Nescio quare sunt præsentiora ueneficia, quæ cubile ungunt medicaminibus, per quæ medicamina obliuio ei datur omnium pellicum. Pellices autem Canidia pro se sola dixit.* ¶ *Ab absolutus*] *Hoc est quod ingemuit, quòd alia scientior uenefica inuēnta sit, quam ipsa est.* ¶ *Marsis redibit uocibus*] *Voces suas Marsas dicit, quasi magicas, ut sit sensus. Mens tua magicis meis uocibus semel euocata, nunquam redibit ad sanitatem, Aut nunquid hoc dicit: Mens tua à me incantata nunquam redibit, etiamsi Marsis uocibus reuocetur. Marsi autem periti incantationum sunt, huic rei Virg. testis est, qui sic ait: Spargere qui somnos cātuq; manuq; solebat.*

¶ *Fastidienti poculum*] *Fastidienti, scilicet me.*

Priusq; cœlum sidet inferius mari,
 Tellure porrecta super,
Quàm non amore sic meo flagres, uti
 Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non ut ante, mollibus
 Lenire uerbis impias:
Sed dubius unde rumperet silentium,
 Misit Thyesteas preces,
Venena (magnum fas, nefasq;) non ualent
 Conuertere humanam uicem.
Diris agam uos: dira detestatio
 Nulla expiatur uictima.
Quin ubi perire iussus expirauero,
 Nocturnus occurram furor,
Petamq; uultus umbra curuis unguibus,
 (Quæ uis deorum est manium)

ACRON. ¶ *Priusq; cœlum sidet inferius mari*] *Ante, inquit, ipsis elementis rerum natura mutabitur, quàm non ita Varus amore meo ardeat, ut igni bitumen appositum.*

· ¶ *Iam non ut ante*] *Vt cui adderet desperatio libertatem.*

¶ *Mollibus*] *Blandis, ut: Manditq; trahitq; Molle pecus.*

¶ *Misit Thyesteas preces*] *Diras. Etenim tales infossus puer preces cœpit effundere, quales in Tragœdijs inducitur Thyestes, cognitis filij mēbris in Atreum locutus.* ¶ *Venena magnum fas nefasq;*] *Lex enim humana habet malis pœnam, bonis præmia pollicenda, & ideo furens puer dicit, hoc eas carminibus mutare non posse.* ¶ Diris agam uos] *Promittit se in eas post mortem sæuiturum, ut. Omnibus umbra locis adero.* ¶ *Quæuis deorum est manium*] *Vt insomnes faciant, & malis gaudeant.*

PORPHYRION. ¶ *Misit Thyesteas preces*] *Id est, diras execrationes, qualibus in Tragœdijs Thyestes Atreum execratur.* ¶ *Venena magnum fas, nefasq;*] *Magnum fas uenena sunt, si hostibus dentur, magnum nefas, si amicis.* Non ualent Conuertere humanam uicem] *Sic sensus est: Quamuis uenena possunt non tamen ualent merita in contrarium uertere, ut liberent eos pena qui male mereantur. Vices autem appellantur pœnæ, quæ in sceleratos regeruntur.* ¶ Diris agam uos] *Diræ ut dixi, execrationes dicuntur. Ac detestationis maledicto agam, aut nunc persequar signat,*

Et inquietis assidens præcordijs,
  Pauore summos auferam.
Vos turba uicatim hinc,& hinc saxis petens
  Contundet obscœnas anus,
Post insepulta membra different lupi,
  Et Esquilinæ alites:
Neq; hoc parentes heu mihi superstites,
  Effugerit spectaculum.

ACRON. ¶ Post insepulta membra] Vt iam quia cum ipsa pœna sepelierant, illæ grauius aliquid paterentur, expositæ feris & auibus insepultæ. ¶ Et Esquilinæ alites] Romanæ, id est, uultures. ¶ Vos turba uicatim] Missurum se populo promittit furorem, ut ex omnibus uicis turba concurrens, eas saxis obruat pro factorum crimine. ¶ Neq; hoc parentes] Pœnas earum etiam à parentibus suis ut uidendas, quod cum dolore promittit, qui se uiuere magis uoluerit quàm uindicari.

PORPHYR. *¶ Vos turba uicatim, hinc & hinc saxis potens, Contundet obscœnas anus] Eleganter, quia insanos solent fustibus & lapidibus insectari, ut eos ab omnibus suis fugent. ¶ Esquilinæ alites] Et alibi sæpe ostendit in regione Aggeris, quæ est extra portã Esquilinã solita fuisse, pauperũ corpora, uel comburi uel proijci. ¶ Neq; hoc] Subaudiendum hic extrinsecus, uos, & est ordo & sensus talis. Neq; hoc spectaculum effugerit uos, ô parentes mihi superstites, & bene heu ait. Dolenter iuxta parentum commemorationem geminatus insertus est, heu quia & ipse superstes esse uellet.*

IN POETAM MALEDICVM.

Ode VI. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

υ-υ---υ---υυ
--υ---υ-

QVid immerentes hospites uexas, canis
  Ignauus aduersum lupos.
Quin huc inanes, si potes, uertis minas,
  Et me remorsurum petis?
Nam qualis aut Molossus, aut fuluus Lacon,
  Amica uis pastoribus:
Agam per altas aure sublata niues,
  Quæcunq; præcedet fera.

ACRON ¶ Quid immerentes] Cassium maledicum poëtã in se irritat, minaturq́; si solita rabie fuerit elatus. ¶ Immerentes] Nihil mali meritos. ¶ Hospites] Peregrinos. ¶ Vexas] Fatigas, ut: Dulichias uexasse rates. ¶ Canis] Benè maledicũ, canem uocauit, uelut qui & ipse morderet. ¶ Ignauus aduersus lupos] Lupis homines fortes comparauit. ¶ Vitas ergo, inquit, qui se ulcisci possunt, at miseros laceras: & quia carminibus alios notabat, prouocat ut in se audeat dicere, qui cum uelit, ut lupus remordeat. ¶ Amica] Amicos canes pastoribus dixit, ut Virgilius: Nunquam custodibus illis Nocturnum stabulis furem incursusq́; luporũ, Aut impacatos à tergo horrebis Iberos. ¶ Vis] Sagaces canes dixit, Et odora canũ uis. ¶ Agam per altas aure sublata niues] Seruat metaphorã, & dicit se agere, hoc est, persequi aure ad latratus posita inferas, & ostendit se persecuturũ uerba maledici.

PORPHYRION. *¶ Quid immerentes hospites uexas, canis] In hac ecloga allegoricôs uidetur loqui ad eum qui cum dicacitatis amaritudine sectaretur, quietos altoquin homines, in eo sibi gloriam aßignauerit, quòd illi cedentes, ei uiderentur non sufficere respondendo. ¶ Amica uis pastoribus] Amica nunc pro utili dicitur. ¶ Agam per altas aure sublata niues. Quæcunq; præcedet fera] De se hoc poëta dicit, significãs non defuturam sibi linguæ amaritudinem, si prouocetur alicuius improbitate.*

Tucum timenda uoce complesti nemus,
Proiectum odoraris cibum.
Caue, caue, nanq; in malos asperrimus
Parata tollo cornua.
Qualis Lycambe spretus infido gener,
Aut acer hostis Bubalo.
An si quis atro dente me petiuerit,
Inultus ut flebo puer?

ACRON. ¶ *Tucum timēda uoce*] *Demonstrat cum pecuniam quærere maledictis, qua accepta ita desinere, ut canis q̃ reperto cibo insectari desinit.* ¶ *Caue, caue*] *Non se aut munere placandum, aut precibus dixit, si maledictis eius cœperit respondere.* ¶ *Parata tollo cornua*] *Vt, Cornu ferit ille, caueto.* ¶ *Qualis Lycambe spretus infido gener*] *Lycambe, datiuo casu posuit, cuius hæc fabula est: Lycambes habuit filiam Neobulen, hanc cum Archilochus in matrimoniū postulasset, promissa, nec à patre data est, huic iratus Archilochus in eum maledicum carmen scripsit, quo Lycambes tanto est dolore compulsus, ut cum filia ui tam laqueo finiret.* ¶ *Aut acer hostis Bubalo*] *Hiponactem significat, qui Bubali filiam nuptam petijt, & pro deformitate est cōtemptus. Illud tamen uerius uolunt, Bubalum fuisse pictorem apud Clazomenas ciuitatem Asiæ, hic Hipponactē quendam poëtam deformem, pro risu pinxit, quo ille furore commotus, tali eum carmine perculit, ut se laqueo suspenderet. Vnde nunc similis carminis uim maledico minatur Horatius.* ¶ *Atro dente*] *Maledico aut obtrectatorio sermone.*

PORPHYRION. ¶ *Qualis Lycambe spretus infido gener*] *Lycambe datiuus casus. Archilochum autem significat, qui Lycambem probrosis carminibus usq; eò insectatus est, ut ille mortem sibi conscisceret, hoc autem eo fecit, quod ille filiam suā in matrimonium promissam, mox denegasset.* ¶ *Aut acer hostis Bubalo*] *Aeque datiui casus est, ut hic Bubalo. Hipponacta significat, qui æque iambicis uersibus Bubalū persecutus est.* ¶ *Inultus ut flebo puer*] *Ordo, Inultus flebo ut puer.*

IN BELLVM CIVILE RENOVANTES.

Ode VII. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

--v--vv----v-
--v---v-

QVò? quò scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parum'ne campis, atq; Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas inuidæ Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus aut Britanus ut descenderet,
Sacra catenatus uia:
Sed ut secundum uota Parthorum sua
Vrbs hæc periret dextera.

ACR. ¶ *Quò, quò scelesti ruitis*] *Illud bellū cum exclamatione significat, quod ab Augusto gestū est, contra Brutum & Caßium interfectores Cæsaris.* ¶ *Enses conditi*] *Vaginis inclusi.* ¶ *Fusum est Latini sanguinis*] *Ciuilis belli tempore.* ¶ *Intactus*] *Antè inuictus.* ¶ *Vt descenderet*] *Vt uictus pro triūpho duceretur.* ¶ *Secundū uota Parthorū*] *Qui occiso Crasso metuebant Romanos, nisi bellū ciuile emersisset.* ¶ *Sua Vrbs hæc periret dextera*] *Vt Lucanus: In te uerte manus, nondū tibi defuit hostis.*

PORPHYRION. ¶ *Quò? quò scelesti ruitis*] *Eleganter in tumultu ab exclamatione incipit, ad eos autem dicit qui furiosa mente instaurare bellum ciuile conabantur.*

¶ Aut cur

¶ *Aut cur dexteris Aptantes enses conditi*] Quia iam conditi erãt, cur dexteris enses ac commodantur? ac sic diceret: Stringitis gladios in uagina iam conditos.

Neq; hic lupis mos, nec fuit leonibus
  Nunquam, nisi in dispar feris.
Furor'ne cæcus, an rapit uis acrior?
  An culpa? responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
  Mentesq; perculsæ stupent.
Sic est, acerba fata Romanos agunt,
  Scelusq; fraternæ necis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi
  Sacer nepotibus cruor.

ACRON. ¶ *Neq; hic lupis mos*] *Vt seipsi persequerẽtur.* ¶ *In dispar feris*] Hoc *est, in diuersam naturã.* ¶ *Vis acrior*] Fatalis *quædam necessitas.* ¶ *An culpa*] Velut in*terroget causas furoris.*

¶ *Et albus ora pallor inficit*] Velut qui conscientiã peccati monstraret, ut: pallor simul occupat ora. Albus autem palloris epitheton.* ¶ *Stupent*] *Scilicet sollicitudine.* ¶ *Acerba fata Romanos agunt*] Hoc est, tanquam illis tacẽtibus, ipse intellexerit belli ciuilis originem, inde in nepotes tractam, quia occiso fratre Romulus parricidium perpetrauit, unde est: Fraterno primi maduerunt sanguine muri.* ¶ *Sacer*] Execrabilis, execrandus.

PORPHYRION. ¶ *Neq; hic lupis mos, neq; fuit leonibus Vnquã, nisi in dispar feris*] *Sensus est: Feræ non faciunt quod uos ô Romani, sanguinem inuicem petentes, nam feræ eiusdem quæ sunt generis, inter se pacem habent, dispares se insectantur.* ¶ *In dispar feris*] *Dispar aduerbium est nunc, ac si diceret, dispariter feris.* ¶ *Furor'ne cæcus, an rapit uis acrior*] *Quæ est acrior uis, quàm furor? aut nunquid deorum ira?* ¶ *Tacent, & ora pallor albus inficit*] *Elegans ociositas, quasi his uerbis coniuncti steterint, deinde conscientia sceleris palluerint.* ¶ *Sic est, acerba fata Romanos agunt*] *Eleganter, quasi tandem inuenerit furoris huius causam intulit. Sensus enim est: Sic est, hoc est, sine dubio fato agimur ad hoc bellum, supplicium pendentes, ob cædem Romuli in fratrem admissam.* ¶ *Sacer nepotibus cruor*] *Sacer utiq; pro uenerabili nunc intelligendum, nisi forte epitheton, ut solet, ad ipsum facinus reuocamus, ut sacer cruor pro sacro, id est, execrabili cæde effuso dictum sit. Sacrum autem & pro execrabili ueteres dixisse notum est, ut apud Virgilium: Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?*

IN ANVM LIBIDINOSAM.

Ode VIII. *Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.*

υ - υ - - - υ - υ - υ -
υ - υ - - - υ -

Rogare longo putidam te seculo,
  Vires quid eneruet meas?
Cùm sit tibi dens ater, & rugis uetus
  Frontem senectus exaret,
Hietq; turpis inter aridas nates
  Podex, uelut crudæ bouis.

ACRON. ¶ *Rogare longo*] Inuehitur in eam, à qua *dicebatur lentus in Venerem, & fœtoris ipsius uel ætatis esse affirmat magis, quòd eam fastidiat, quàm ipse nihil possit.* ¶ *Et rugis uetus Frontem senectus exaret*] Exaret, id est, contrahat. Senecta enim nonnunquam ex rugis apparet.

apparet, ut: Frontem obscœnam rugis arat. ¶ *Podex*] *Pudenda pars corporis. Vt Iuuen. Et podice leui.* ¶ *Dens ater*] *Propter ætatem.*

PORPHYRION. ¶ *Rogare longo putidam te seculo*] *In anum libidinosam scribit, quam aspernatur. Est autem sensus: Cum sis longæ ætatis iam & deformis ac putida: mirũ est, te desiderare complexus meos, præsertim cùm etiam sine iniuria uirium mearum hoc tibi prouenire non posit.* ¶ *Et rugis uetus Frontem senectus exaret*] *Virgilianum est. Et frontem obscœnam rugis arat.* ¶ *Velut crudæ bouis*] *Crudã pro dura aut indomita uidetur dixisse.*

Sed incitat me pectus, & mammæ putres
  Equina quales ubera,
Venterq́; mollis, & femur tumentibus
  Exile suris additum.
Esto beata, funus, atq; imagines
  Ducant triumphales tuum.
Nec sit marita, quæ rotundioribus
  Onusta baccis ambulet.
Quid? quòd libelli Stoici inter sericos
  Iacêre puluillos amant?
Illiterati num minus nerui rigent,
  Minus'ue languet fascinum?
Quod ut superbo prouoces ab inguine,
  Ore allaborandum est tibi.

ACR. ¶ *Sed incitat me pectus*] *Vt reuera incitat.* ¶ *Quales ubera*] *Pro qualia ubera.* ¶ *Venterq́; mollis*] *Luridus & rugosus.* ¶ *Femur tumentibus Exile suris*] *Aetate iam sine musculis & suris indiscrete sociatũ.* ¶ *Beata*] *Beatã iã pro diuite dixit, ut suprà, Nescias an te generũ beati Phyllidis flauæ decorẽt parentes.* ¶ *Ducant*] *tanq̃ nobiliũ funus, imagines te præcedãt maiorum.* ¶ *Nec sit marita*] *Matrimonio cõiuncta.* ¶ *Quæ rotundioribus Onusta baccis ambulet*] *Hoc est, nulla marita sit cara comptior gemmis. Baccas autem gemmas dixit, ut: Colloq́; monile Baccatum.* ¶ *Quid? quòd libelli Stoici inter sericos*] *Siue quòd amicos haberet Stoicos, ut eos amoris & coitus notaret: siue quia libros ipsos legere consueuerat, ut docta uideretur, quos ad ostentationem in sericis plumacijs reponebat.* ¶ *Illiterati num minus nerui rigent*] *Ita scholasticorum coitus eligis, tanquam minus in libidinem poßint literas ignorantes.*

¶ *Minus'ue languet fascinum*] *Virilem penem fascinum dixit, propter obscœnam figurã, quam in sequenti adiecerat. Lingua enim detersa fronte, mulieres amputare se infantibus putant fascinum.* ¶ *Superbo*] *Fastidienti.* ¶ *Ore allaborandũ est tibi*] *Aut lingua aut magis blandimẽtis. ut Iuuenalis. Vox blanda & nequam digitos habet.*

POR. ¶ *Venterq́; mollis*] *Mollem uentrẽ necesse est esse, quæ iam rugosa ac dissoluta sit.* ¶ *Et femur tumentib. Exile suris additũ*] *Ingeniosa descriptio. Nihil enim tam deforme, q̃ craßiores pedes esse infra genua quàm suprà. Et illud signate, q̃ additũ dixerit, quasi incõuenientem in hac diuersitate tumoris & exilitatis, addita ergo quasi applicita ibi hæc, aut apposita uideantur.* ¶ *Esto beata, funus atq; imagines Ducant triumphales tuũ*] *Placeas tibi licet generositate ac diuitijs inquit, dummodo deformitatem hanc effugere non poßis. In funere aũt nobilißimi quique solebant præferre imagines maiorũ, quod obseruari uidemus in funerib. principũ.* ¶ *Quid? quod illi libelli Stoici inter sericos iacêre puluillos amãt*] *Significat illã uendicare sibi studiũ philosophiæ, & ob id cũ libro frequenter esse ad tegendam, scilicet, libidinis uilitatẽ.* ¶ *Illiterati nũ minus nerui rigẽt*] *Quid prodest, inquit, ostentare literatã esse, cùm nihil ad hoc te adiuuare poßit ad erigendũ mihi penẽ, qui literas nescit, nec earum studiũ habet. Neruos pro uirili membro dixit, & est ordo: Non minus rigent nerui & rigent pro frigidi sunt accipe, ac per hoc lenti & marcentes.* ¶ *Minus'ue languet fascinum*] *Aeque pro uirili parte posuit, quoniam præfascinandis rebus hæc membri difformitas apponi solet.*

AD MECOENATEM.

Ode IX. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

--v---v---v-
--v---́vv

QVando repostum Cæcubũ ad festas dapes
  Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Ioui gratum) domo
  Beate Mecœnas bibam,
Sonante mistum tibijs carmen lyra,
  Hac Dorium, illis Barbarum:
Vt nuper actus cùm freto Neptunius
  Dux fugit ustis nauibus,
Minatus urbi uincla quæ detraxerat
  Seruis amicus perfidis.
Romanus (eheu posteri negabitis)
  Emancipatus fœminæ,
Fert uallum, & arma miles, & spadonibus
  Seruire rugosis potest,
Interq; signa (turpè) militaria
  Sol aspicit Conopeum.

ACR. ¶*Quando repostum Cæcubum ad festas dapes*] *Repostum, id est, seruatum, festis conuiuijs impendendum. Scribit autem de bello Actiaco, quod cum Antonio & Cleopatra à Cæsare Augusto gestum est.* ¶*Cæcubum*] *Campanum.* ¶*Tecũ sub alta*] *In Mecœnatis, scilicet, domo.* ¶*Mixtum tibijs carmen*] *Quod est artificis, miscere lyræ tibiarum sonitus.* ¶*Hac Dorium illis Barbarum*] *Tibijs Barbarum, id est, phrygium, lyra Dorium.* ¶*Vt nuper actus cũ freto Neptunius*] *Hac deuotione, inqt, uicto Antonio, tecum bibam, qua nuper superato Sexto Pompeio, qui seruorum manum in Sicilia congregatam, nauali prælio in freto perdidit, & insula pulsus est. Vnde & Neptunum ducem uocauit eligentem maritimum cõflictum.* ¶*Minatus urbi uincula*] *Minatus est uincula, quæ detraxerat seruis fractis ergastulis.* ¶*Romanus heu heu posteri negabitis, Emancipatus fœminæ*] *Ad Antonium redit, quem dicit pro mancipio Cleopatræ datum, nec à posteris pro infamia credendum, ut: Sequiturq; (nefas) Aegyptia coniunx.* ¶*Fert uallum & arma miles*] *Quasi præceptis Cleopatræ Romani milites seruientes, & arbitrio eunuchorum, quorum illa obsequijs utebatur. Rugosi autem eunuchi ætate fiunt.* ¶*Sol aspicit Conopeum*] *Κώνωπες Græcè culices dicuntur, & quia in Aegypto multi sunt, ea habitacula, quæ sibi Aegyptij faciunt ad arcendam culicum molestiam, κωνώπεια appellantur. Quidam reticulum dicunt Aegyptiorum reginæ, quod supra lectum tenderetur aduersum culices, inter uexilla portatum.*

PORPHYR. ¶*Quando repostum Cæcubum ad festas dapes*] *Ad hoc repositum ut non nisi ad festas epulas proferretur.* ¶*Victore lætus Cæsare*] *Vt ex inferioribus apparebit, eam uictoriam Cæsaris Augusti signat, quam de Antonio & Cleopatra quæsiuerat.* ¶*Tecum sub alta, sic Ioui gratum domo Beate Mecœnas bibam*] *Vt nos ob uictoriam Cæsaris læti epulemur, quippe cùm ipse sit autor eius uictoriæ.* ¶*Sonante mixtum tibijs carmen lyra, Hac Dorium, illis Barbarum*] *Nimirum tibijs Barbarum. Diximus aũt & supra tris esse species apud Græcos omniũ carminum, Ionicum, Lydium, Barbarum.* ¶*Vt nuper actus cùm freto Neptunus Dux fugit ustis nauibus*] *Vt nuper, bibimus subaudiendum, cùm Sex. Pompeius freto Siciliensi uictus fugatusq; est. Neptunum ducem Sex. Pompeium noli simpliciter dictum accipere, quasi qui in mari dux fuisset, sed quod eô stultitiæ processisset, inflammatus marinarũ rerum fœlicitate, ut Neptuni filium se diceret, & Cyanea ueste obduceretur.* ¶*Minatus urbi uincla quæ detraxerat Seruis amicus perfidis*] *Et supradiximus Sex. Pompeium etiam fugitiuis in Sicilia sollicitatis classem armasse.* ¶*Romanus, heu heu posteri negabitis Emancipatus fœminæ*] *Qui non intelligunt, putant importunum transitum repente à Sex. Pompeio ad Antonium factum, nescientes redire poëtam ad initiũ eclogæ, ubi ait, Victore lætus Cæsare,*

sare, ubi de Antonio & Cleopatra uictorem uult accipi. Deinde cōparatione lætitiæ præsentis, mentione facta, Sex. Pompeij & fugæ eius, referens se, id quod cœperat exequitur, turpitudinem Antonij partiumq́; eius. ¶Heu posteri negabitis] Non credēt, inquit, posteri Romanos milites uelut dotales Cleopatræ datos. Tam fœda sunt hæc ut non uideantur ab ullo Romano admitti potuisse. Ordo est: Romanus miles & spadonibus seruire rugosis potest, adiuuandum hoc pronunciatione, ut & rei indignitas, & indignatio dicentis exprimatur. ¶Sol aspicit Conopeum] Quasi retis genus est ad culices prohibendos, quo maxime Alexandrini utuntur, quia ibi ex Nilo culices abundant.

Ad hunc frementes uerterunt bis mille equos
Galli, canentes Cæsarem,
Hostiliumq́; nauium portu latent
Puppes sinistrorsum citæ.
Iô triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boues.
Iô triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem,
Neq; Africano, cui super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit,
Terra, mariq́; uictus hostis, Punico
Lugubre mutauit sagum,
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit syrtes Noto:
Aut fertur incerto mari.
Capaciores adfer huc puer scyphos,
Et Chia uina, aut Lesbia:
Vel quod fluentem nauseam coērceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam, metumq́; Cæsaris rerum iuuat
Dulri Lyæo soluere.

ACR. ¶Ad hunc] Id est, Contra hunc, contra Antonium, quia ad Cæsarem confugerūt, & equos aduersum Antonium cum sistro conuerterunt. ¶Canentes] Laudantes, ut: Regemq́; canebant. ¶Puppes sinistrorsum citæ] Veloces ad fugiendum, ut: Prima citæ Teucris ponam classis. ¶Intactas] Paratas ad sacrificandum pro triumpho. Intactas autem integras & sinceras, ut: Et intacta totidem ceruice iuuencas. ¶Nec Iugurthino parem] Non tanta aut gloria triumphauit Marius de Iugurtha. ¶Super] Contra. Deuicta enim Carthagine, uirtute Scipionis Africani, cùm Afri aduersum Romanos denuo rebellarent, consulto oraculo respōsum est, ut sepulchrum Scipioni fieret, quod Carthaginē respiceret, tūc leuati cineres eius sunt, de Pyramide in Vaticano constituta, & humati in sepulchro eius in portu Carthaginem respiciente. ¶Hostis] Antonius. ¶Punico] Purpureo sago, aut patrio. ¶Ille] Metellus, siue Antonius, unde et Metellus Creticus dictus est. ¶Centum nobilem Cretam urbibus] Vt, Centum urbes habitant magnas. ¶Ventis iturus non suis] Non optatis, non prosperis. ¶Exercitatas aut petit syrtes Noto] Non noto petit, sed noto exercitatas, hoc est, uento tempestuosas & naufragas. ¶Aufertur incerto mari] Pro ipse incertus, & iturus quô casus attulerit. Vt: Ibant obscuri sola sub nocte. ¶Capaciores] Pro lætitia maiores. ¶Fluentem] Imminentem, aut potu nimio profluentem. ¶Metire nobis Cæcubum] Imple unum bonum, quod aduersum nauseam prosit. ¶Curam] Id est, sollicitudinem & metum de absentia Cæsaris uenientem ebrietate sopire iuuat. ¶Dulci Lyæo soluere] Pellere, ut: Nunc uino pellite curas.

PORPHYR. ¶Ad hunc frementes uerterunt bis mille equos Galli, canētes Cæsarem] Significat equitum Gallorum duo millia ab Antonij partibus ad Cæsarem transfugisse, quorum mentio iam facta est, ut Romanos, qui sub præpositis spadonibus æquo animo militarent, magis oneraret per comparationem Gallorū, qui hoc dedignati, ad Cæsarem se contulerunt. ¶Hostiliumq́; nauiū portu latent Puppes sinistrorsum citæ] Ordo est; Puppes hostilium nauium latent portu. Elocutionem

atten-

attende mirandam, συνεκδοχικὴν περίφρασιν. Sinistrorsum autem citæ quòd dixerat, manifestum est Alexandriam uersus esse, intelligendum autem è littore Epiri, ubi pugna naualis cum Antonio fuit, si Italiam petas, in dextra necesse est: si Alexandriam, in sinistra. ¶Iô triumphe tu moraris aureos Currus] Quasi Deum inuocat triumphum. Tu, inquit, moraris currus, qui iam parati sunt. ¶Et intactas boues] Id est, indomitas. Non sic dixit, quasi fœminis tantum triumphantes sacrificēt, sed quia metro quid gratius, fœminino genere boues, quàm masculino dicuntur. Denique ut Virgilius: Ille meas errare boues, ut cernis. ¶Iô triumphe, nec Iurgurthino parem Bello reportasti ducem] Non tanta, inquit, gloria C. Marius de Iugurtha triumphauit. ¶Terra marisq; uictus hostis, Punico Lugubre mutauit sagum] Hoc est, deposuit coccineā chlamydem Antonius, qua, scilicet, imperator utebatur, & accepit lugubrem, id est, nigram: & utrum ob luctum uictarum partium hoc facit, an ut in fuga lateat? ¶Aut fertur incerto mari] Nam & alibi ait: Vndas coërcet auster incerto mari, ἀναφορὰ, Vt ipsum. Id est, ipse fertur incertus consilij. ¶Vel quod fluentem nauseam coërceat, Metire nobis Cæcubum] Quia austerissimum est Cæcubum uinum, merito nauseam coërcet. Et metire, inquit, quia cyatho hauriebat ex cratere uinum.

AD MEVIVM POETAM.

Ode X. Dicolos, Distrophos, ut: Ibis Liburnis inter alta nauium.

u-u-u-u-u-uu
u-u---uu

MAla soluta nauis exit alite,
 Ferens olentem Meuium,
Vt horridis utrunque uerberes latus,
 Auster memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus inuerso mari,
 Fractosq; remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
 Frangit trementes ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
 Quâ tristis Orion cadit.
Quietiore nec feratur æquore,
 Quàm Graia uictorum manus,
Cùm Pallas usto uertit iram ab Ilio,
 In impiam Aiacis ratem.
O' quantus instat nauitis sudor tuis,
 Tibiq; pallor luteus,

ACR. ¶Soluta nauis] Solui dicitur nauis, quando de statione uel portu dimittitur, ut: Soluite uela citi. ¶Alite] Hic et hæc ales: sed hîc pro auspicio posuit alite. ¶Olentem] Putentem, ut: Herbas contundit olentes. ¶Mæuium] De quo & Virg. Qui Bauiū non odit, amet tua carmina Meui. ¶Auster memēto] Tempestatē imprecatur Meuio nauiganti. ¶Remos differat] Cessare faciat. ¶Mōtib. altis] Qui maiori tempestati subiacent altitudine sui. ¶Trementes] Commotas, et ui uenti inclinatas. ¶Nec sidus atra nocte] Nigra. Sine amico nauigantibus lunæ lumine, hoc est, prospero. Vt: Nec candida cursum Luna negat. ¶Quia tristis Orion] Tempestuosus: In occasu signi ipsius maxime tempestates emergunt, ut. Nimbosus Orion. ¶Cadit] Occidit, ut: Suadentq; cadentia sidera somnos. Quietiore nec feratur æquore] Pro non minus concitato. ¶Quam Graia uictorum manus] Talem illi nauigationis optat errorem, qualem post Troiæ excidium Græci uictores pertulerunt: aut naufragium quale reuertentes in monte Caphareo fecerunt. ¶Cùm Pallas usto uertit iram ab Ilio] Minerua enim sacerdote sua ab Aiace uitiata, irā uerterat à Troianis in Græcos, ut: Pallas'ne exurere classem Argiuûm, atq; ipsos potuit submergere ponto, Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei.

POR. ¶Mala soluta nauis exit alite Ferens olentem Meuium] Hic est Meuius importunissimus poëta, quem & Virgilius consimili cōtumelia nominat, Qui Bauiū non odit, amet tua carmina

Meui. Olentem autem pro putido dictum accipe. Est enim χῦμα λεπτάτης. ¶ *Mala alite*] *Hoc est, malo auspicio, & attende alitem hîc fœminino genere dixisse, alibi masculino, ut: Qualem ministrum fulminis alitem. Vt horridis utrunq; uerberes latus Auster memento fluctibus*] *Iucundè, quasi uento præsenti præcipiat, & utrunque latus nauis, utiq; intelligendum est.* ¶ *Niger rudentes Eurus inuerso mari*] *Quid est inuerso mari? an cõtrarijs fluctibus?* ¶ *Quâ tristis Orion cadit*] *Qua, scilicet, nocte.* ¶ *Cùm Pallas usto uertit iram ab Ilio In impiam Aiacis ratem*] *Hoc est, ex Virgiliana lectione satis notum.*

Et illa non uirilis eiulatio,
  Preces, & auersum ad Iouem,
Ionicus udo cùm remugiens sinus,
  Noto carinam ruperit.
Opima quòd si præda curuo littore
  Porrecta mergos iuuerit,
Libidinosus immolabitur caper,
  Et agna tempestatibus.

ACR. ¶ *Et illa non uirilis eiulatio*] *Planctus rationis expers, & magis fœminis conueniens, ut: Fœmineum clamorẽ ad sidera tollunt. & Iuuen. Flagrantior æquo Non debet dolor esse uiri.* ¶ *Auersum*] *Non audientẽ, & iratum, ut: Auersa deæ mens.* ¶ *Ionicus*] *Hadriaticus.* ¶ *Carinam ruperit*] *Nauem soluerit tempestate, à parte totum. Carina enim totius nauis compago est.* ¶ *Opima*] *Præcipua, aut pinguis.* ¶ *Porrecta mergos iuuerit*] *Hoc est, si cadauer Meuij in littore eiectum, marinis auibus iacuerit cibus.* ¶ *Porrecta*] *Extenta, ut: Quaq; iacet medium Rhodope porrecta sub axem.* ¶ *Libidinosus immolabitur caper*] *In similitudinem impudici & petulantis poëtæ, animal comparat immolandum, si mortis eius uoti compos extiterit.*

PORPHYR. ¶ *Et illa non uirilis eiulatio*] *Eiulatio potius id dicitur, quod est quasi genitus flentis,* τόπος ὀνοματοποιΐα. ¶ *Ionius udo cùm remugiens sinus, Noto carinã ruperit*] *Vdo autem noto, hoc est, aquoso ac pluuioso.* ¶ *Opima quod si præda curuo littore*] *Opimam prædam corpus ipsius Meuij intelligamus, ex quo apparet pinguem fuisse.*

AD PECTIVM.

Ode XI. *Dicolos, distrophos. Primus uersus est Hipponactius iãbicus Trimeter, acatalectus, qualis ille: Ibis Liburnis inter alta nauium, hoc modo: Pecti -- nihil* ⏑ *- me si -- cut an* ⏑ *- tea* ⏑ *- iuuat* ⏑ ⏑ *Secundus uero est Sapphicus, constans Pentemimeri Heroica, & Dimetro Iambico, id est, è duobus dactylis, & syllaba, deinde è quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus acatalecto Spondeo, hoc modo. Scribere -* ⏑ ⏑ *uersicu -* ⏑ ⏑ *los - amo* ⏑ *- re per* ⏑ *- culsum -- grauiu -*

-- ⏑ --- ⏑ - ⏑ - ⏑ ⏑

- ⏑ ⏑ - ⏑ ⏑ - ⏑ - ⏑ --- ⏑ -

PEcti, nihil me, sicut antea iuuat
  Scribere uersiculos, amore perculsum graui:
Amore, qui me præter omnes, expetit
  Mollibus in pueris, aut in puellis urere.
Hic tertius december, ex quo destiti
  Inachia furere: siluis honorem decutit.

ACR. ¶ *Pecti*] *Metrum primo uersu ternarium iambicũ. Secundus ex pentemimeri dactylica & iambica. Alij dicũt esse ternarium iambicum quadratũ à dactylo & iambico.* ¶ *Nihil me, sicut antea, iuuat Scribere uersiculos*] *Dicit se amore detentum, ad faciendum uersus nec delectationem habere nec animum.* ¶ *Inachia furere*] *Mulierem nomine Inachiam, dicit.* ¶ *Expetit*] *Appetit, persequitur.*

POR. ¶ *Pecti nihil me, sicut antea, iuuat*] *Pectium contubernalem alloquitur, indicans occupato sibi amore Lycisci pueri non libere uersus scribere.* ¶ *Hic tertius december, ex quo destiti*

Inachia

¶ Inachia furere, siluis honorem decutit] Siluarum honorem folia arborũ, & Virgilius dixit: Frigidus et siluis aquilo decußit honorem. Reuera autem mense ferè Decembri spoliantur arbores folijs.

Heu me per urbem (nam pudet tanti mali)
 Fabula quanta fui: conuiuiorum & pœnitet,
In quîs amantem, & languor, & silentium
 Arguit, & latere petitus imo spiritus.
Contraq; lucrum, nil ualere candidum
 Pauperis ingenium querebar adplorans tibi,
Simul calentis inuerecundus Deus
 Feruidiore mero arcana promorat loco.
Quòd si meis inæstuat præcordijs
 Libera bilis, ut hæc ingrata uentis diuidat
Fomenta, uulnus nil malum leuantia,
 Desinet imparibus certare summotus pudor.
Vbi hæc seuerus te palàm laudaueram,
 Iussus abire domum, ferebar incerto pede;
Ad non amicos heu mihi postes, & heu
 Limina dura, quibus lumbos, & infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
 Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet:
Vnde expedire non amicorum queant
 Libera consilia, nec contumeliæ graues:
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
 Aut teretis pueri longam renodantis comam.

ACR. ¶ Siluis honorẽ decutit] Hiemẽ significat per casus foliorum, ut: Cùm siluis aquilo decußit honorem. ¶ Nã pudet tanti mali] Non conuiuiorum pœnitet, sed q̃ fabula fuerit. ¶ Conuiuiorum] Quod ut finem amoris eius ostenderet, sub pœnitudine recordatur. ¶ In quîs] In quibus. ¶ Lãguor] Stupor, siue animi torpor, & cruciatus, qui solet amatoribus euenire. ¶ Arguit] Probat, ut: Degeneres animos timor arguit. ¶ Et latere petitus imo spiritus] Quia et suspirijs aliquotiẽs amor proditur, ut ille: Suspirãs imoq; trahens à pectore uocẽ. Cõtraq; lucrũ] Cõtra meretriciã cupiditatẽ, quæ lucrũ captans riualem præferebat Horatio, quæritur ingenium poëtæ optimi nihil ualere. ¶ Calentis] Amãtis. ¶ Inuerecundus Deus] Dionysius. ¶ Simul] Postquã, ut: Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum. ¶ Feruidiore mero] Hoc est, uino accendebatur in amorem. ¶ Arcana promorat] Pro, promouerat. ¶ Quod si meis inæstuat præcordijs] Vt iracundia commotus, amatam à qua spernebatur, & ipse contemneret. ¶ Ingrata] Sine effectu insita, ut. Frustraq; laborem Ingratum trahit, & ibi enim de equi coitu loquebatur. ¶ Fomenta uulnus nil malum leuantia] Querelæ enim solatia doloris, nec desiderio afferunt fructum. ¶ Iußus] A`te Pecti scilicet. ¶ Ferebar incerto pede] Ebrius, ut Terentius: Neq; pes neq; mens sum satis officium facit. ¶ Dura] Implacabilia, quia exclusus limine est, dum amaret, ideo ait, infregi latus. ¶ Lycisci] Delicati pueri, cuius amor superbiam meretricis me fecit contemnere, quam amabam. ¶ Vnde expedire non amicorum queant Libera consilia] Nullis, ait, consilijs à pueri eius amore, nisi forsan alio amore reuocabor. ¶ Candidæ] Pulchræ, ut: Candida Dido. ¶ Teretis] Gracilis.

POR. ¶ Heu me per urbem] Hoc autem quasi iuxta se posito illatum est. Nam pudet tanti mali quod ideò intulit, ut ostẽderet cur ingemuisset. ¶ Arguit] Arguit media syllaba productè pronunciãdum, quia præsentis tẽporis est. ¶ Et latere petitus imo spiritus] Spiritum latere peti nõ pectore ait, quia in suspirãdo cõstat latera laborare. ¶ Cõtraq; lucrum nil ualere candidũ Pauperis ingenium] Cõtra lucrum, cõtra studium lucri, id est cõtra auaritiã. Sensus aũt est: Querebar tibi plorans, quòd candor animi mei et honesta simplicitas sine diuitijs, nihil gratiæ haberet apud auarã puellam. Querebar applorãs tibi Simul calentis inuerecundus Deus, Feruidiore mero arcana promorat loco] Et utiq; amore calentis accipiẽdum. Sẽsus uerus est: Cũ ebrietas seueritatẽ pepulerat pectore meo, tum ego amoris mei iniuriã flens apud te querebar. Inuerecundum ergo Deũ, Liberũ uult intelligi, quòd inuerecũdum se per uinolentiã faceret. ¶ Quod si meis inæstuet præcordijs Libera bilis]

Confundit lectorem uarietas elocutionis. Obliqua enim modò ratione transiuit ad rectam, nam supra oblique dixerat: Querebar tibi nihil ualere candidum pauperis ingenium, at hæc iam est recta, quod si meis inæstuet præcordijs. ¶ *Desinet imparibus certare summotus pudor*] *Imparibus, æmulis, scilicet, qui largiri multa possunt, cùm ego non possim. Imparibus autem certare per datiuum casum figuratum est, ut Virgilius. Tibi certet Amyntas.* ¶ *Vbi hæc seuerus te palàm laudaueram*] *Hoc est, seuerè dixeram arrogans mihi constantiæ laudem.* ¶ *Iussus abire domum*] *A te, scilicet.* ¶ *Limina dura*] *Ideo quia ijs lumbos & infregi latus.* ¶ *Vnde expedire non amicorum queant Libera consilia*] *Bene libera, quia ueri amici bene solent delicta amicorum reprehendere, studio emendationis.* ¶ *Nec contumeliæ graues*] *Non iam amicorum, sed ipsius pueri qui amatur.* ¶ *Aut teretis pueri*] *Id est, recta crura aut brachia habentis, Teres autem in longum rotundum dicitur.*

IN ANVM.

Ode XII. Dicolos, Distrophos, ut: Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen.

-UU-UU-----UU--

-UU-UU-UU--

QVid tibi uis mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quid'ue tabellas (this?
Mittis, nec firmo iuueni, nec naris obesæ?
Nanq; sagacius unus odoror,
Polypus, an grauis hirsutis cubet hircus in alis:
Quàm canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor uietis, & quam malus undiq; mébris
Crescit odor, cum pene soluto;
Indomitam properat rabiem sedare, nec illi
Iam manet humida creta, colorq;
Stercore fucatus crocodili, iamq; subando
Tenta cubilia, tectaq; rumpit:
Vel mea cùm sæuis agitat fastidia uerbis:
Inachia langues minus, ac me,
Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum
Mollis opus, pereat malè, quæ te
Lesbia quærenti taurum monstrauit inertem.

A C R. ¶ *Quid tibi uis mulier*] *Eandem quam supra alloquitur, impotentem in amorem suũ.* ¶ *Nigris barrhis*] *Elephantis à barrhitu dictis: aut certe nigris, Indis siue Mauris qui nigri sunt.* ¶ *Munera qd mihi quid'ue tabellas*] *Quid mihi, inquit, munera, aut codicillos amatorios dirigis? dum libidini tuæ, nec sicut iuuenis sufficiam, nec fœtoris tui sim nescius.* ¶ *Polypus an grauis*] *Dicit se nec putorem nariũ, nec hircum ferre, quo illa laborabat. Ab hircorumm enim fœtore dicti sunt, et olentes titilli.* ¶ *Quã canis acer ubi lateat sus*] *Sagacitatem suã inueniendo muliebriũ membrorum putore, cam comparauit feras quærenti.* ¶ *Vietis*] *Marcidis ut Teren. Vetus, uietus, ueternosus, senex. Seu Vietis rugosis & uetustate confectis.* ¶ *Pene soluto*] *Penem tam mulieris quam uiri posuit.* ¶ *Soluto*] *Id est, coitu finito.* ¶ *Humida*] *Humefacta sudore.* ¶ *Stercore fucatus Crocodili*] *Hoc enim ad conseruandam cutem uel candorem faciendum mulieres uti dicebantur.* ¶ *Iamq; subando*] *Metaphora à sue, quæ subare dicitur. Dum ergo cales tu tanta libidine, rumpis stratum, ut in coitum properes.* ¶ *Sæuis agitat fastidia uerbis*] *Tanquam eum non satisfacientem furori suo uerbis increpet.* ¶ *Inachia langues minus*] *Verba Canidiæ inducit loquentem contra se.* ¶ *Inachiam*] *Aliam puellam nominat, de qua illam fatigare consueuerat.* ¶ *Mollis*] *Debilis.* ¶ *Opus*] *Pro coitu posuit, periphrastice, ut Virg. cum de coitu boum loqueretur: Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior usus sit genitali aruo.* ¶ *Pereat malè*] *Mala Lesbiæ imprecatur, quæ sibi eum ostendit, dum illa ualidiorem quæreret taurum, id est, iuuenem satisfacientem.*

P O R. ¶ *Quid tibi uis mulier nigris dignissima barrhis*] *In mulierẽ fœdam atq; anum hæc scribit Barrhi autẽ Elephanti dicuntur. Vnde & uox eorum Barrhitus appellatur. Porrò autẽ Elephanti feruntur auersi coire, ex quo uidetur poëta dicere, cum his eam concumbere debere, qui illam non*

uideant

rideant propter deformitatem ipsius. ¶[Nigris] Deformibus. ¶[Nec firmo iuueni] Hoc est, nõ ualido, qui sufficere libidini tuæ poßit. ¶[Neq; naris obesæ] Hoc est, neq; occlusæ naris, ut poßim putorẽ tui corporis ferre. ¶[Polypus] Polypus nõ in alis, sed in naribus intelligendũ. ¶[Qui sudor uietis] Vieta dicuntur ex neceßitate contorta, ut Terentius ostendit. Vietus, ueternosus, senex id est, neceßitate contortus. ¶[Malus undiq; membris] Hoc iam pronunciandum uel efferendum cũ admiratione. ¶[Cum pene soluto Indomitam rabiem properat sedare] Aspere, cùm ex fastidio tui pẽnis languet, tu tantum cupiens libidini tuæ satisfacere, dum moueris, sudas diluisq; ceram, & stercus crocodili, quibus faciem fucare cõsueuisti. ¶[Iamq; subando Tenta cubilia, tectaq; rumpit] Subare propriè sues dicuntur, cùm libidinantur, unde translatio facta in cætera animalia. Tenta autem cubilia lectum dicit restibus siue fascios subtentum. ¶[Vel mea cum sæuis agitat fastidia uerbis] Vel illud ait, quale est, cùm me quasi per blanditias corripit, quòd fastidio cum ea concumbam, imputans quod exercitatiorem Venerem cum Inachia amica, quàm cum ipsa agam. ¶[Quærenti taurum] Mihi quærenti taurum. Taurum autem pro ualido ac forti concubitu dixit.

Cùm mihi Chous adesset Amyntas,
Cuius in indomito constantior inguine neruus,
Quàm noua collibus arbor inhæret:
Muricibus Tyrijs iteratæ uellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe.
Ne foret æquales inter conuiua, magis, quém
Diligeret mulier sua, quàm te.
O' ego non felix, quém tu fugis, ut pauet acres
Agna lupos, capreæq; leones.

ACR. ¶[Cùm mihi Chous] Nomen pueri de Choo ciuitate, cuius inguinis nimietatem arbori comparat. ¶[Muricibus Tyrys] Africæ purpuræ, hoc est, preciosæ, quæ secundo fucabantur, ut: Tyrioq; ardebat murice læna. ¶[Cui properabantur] Interrogatiue pronunciandũ est. ¶[Magis quem diligeret mulier sua] Tanquàm quæ propterea uestibus preciosis ornaretur, ut etiã ab alienis mulieribus amaretur.

POR. ¶[Cùm mihi Chous adesset Amyntas] Hoc est, cùm non deesset mihi sagacißimi adolescentis, occasio. ¶[Muricibus Tyrys iteratæ uellera lanæ] Purpuram Tyriam, quæ iterum, id est, bis tingitur conchilio, unde hodie dibaphas appellant. ¶[Ne foret æquales inter conuiuia magis, quem Diligeret mulier sua, quàm te] Blanditur dicens, magnopere festinans illi preciosis purpuris uestem conficere. Vt ex hoc inter contubernales eius probaretur, quàm illum diligeret.

AD AMICOS.

Ode XIII. Dicolos, Distrophos. Primus quisq; uersus est Heroicus, Hexameter, Catalectus, qualis ille: Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen, hoc modo: Horrida -vv tempe -- stas cœ -lum con -- traxit & -vv imbreis -- Secundus uero quisq; est Archilochius, cõstans Dimetro Iambico, & Penthemimere Heroica, id est, quatuor Iambis, recepto tamen in locis imparibus etiam Spondeo, deinde è duobus Dactylis & syllaba, hoc modo: Niues v - que de v - ducunt -- Iouem v - nunc mare -v v nunc sylu -v v æ-

-v v ------ v v - -

v - v --- v -- v v - v v -

HOrrida tempestas cœlũ cõtraxit & imbres,
Niuesq; deducũt Iouẽ, nũc mare, nũc siluæ
Threicio Aquilone sonant. rapiamus amici
Occasionem de die, dumq; uirent genua

ACR. ¶[Horrida tẽpestas] Hortatur amicos suos, ut pluuio aëre, quo aliud facere nõ poßũt, læticiæ & poculis indulgeant.

¶[Cœlum] Pro nubibus, ut: Iã cœlum terrãq; meo sine numine. ¶[Et imbres] Vt: Effusis imbribus atra Tẽpestas sine more furit. ¶[Dũq; uirẽt genua] Hoc est, quãdo iuuentus uiret, et senectus arida deponitur, ut de sene: Genua labãt, uastos quatit æger ãhelitus artus. De iuuene: Ille pedũ melior motu.

POR. ¶[Horrida tempestas cœlum contraxit] Hortatur cõtubernales, ut quoniã ipso cœlo

Pluuio nequeant aliud agere, in conuiuium secedant. Cœlum autem pro nubibus accipe. Et, contraxit, in unum coëgit, ac per hoc densas fecit, intelligendum. ¶ Niuesq; deducunt Iouem] Suauiter, quasi cum imbribus ad terras Iupiter descendat. ¶ Rapiamus amici occasionē] Vtrum occasionem quæ de die pluuio incidit: an ut conuiuia de die dicebantur, à primo mane cœpta.

Et decet, obducta soluatur fronte senectus.
Tu uina Torquato moue consule pressa meo,
Cætera mitte loqui. Deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem uice. nunc & Achæmenia
Perfundi nardo iuuat, & fide Cyllenea
Leuare diris pectora sollicitudinibus,
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
Inuicte mortalis, dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parui
Findūt Scamandri flumina, lubricus et Simois:
Vnde tibi reditum certo subtegmine Parcæ
Rupere, nec mater domum cærula te reuehet.
Illic omne malum uino, cantuq; leuato
Deformis ægrimoniæ, dulcibus alloquijs.

ACR. ¶ Obducta soluatur fronte] Lætitia extēdatur frōs, obducta mœrore. ¶ Tu uina Torquato] Consule uina reposita proferri iubet, quo ipse natus est Mallio Torquato. ¶ Deus hæc fortasse benigna Reducet in sedem uice] Si quæ minus læta sunt, ut quæ sollicitudinem moueant, de Deo sperādā dicit, ut in melius mutentur, dummodo lætitiæ non præmittatur occasio.

¶ Achæmenio] Persico. ¶ Et fide Cyllenea] Lyra aut chorda, quā traditur Mercurius inuenisse, qua accepta ab eo Amphion, cantu dicitur muros fecisse Thebanos. ¶ Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno] Vt Iuuen. Iam grandis Achillis Cantabat patrijs in montibus. Nobilem autem Chironem dicit, cuius umbram ponit Achilli prædicentem fata sua. ¶ Assaraci tellus] Assaracus auus Priami, à quo & Troiani. ¶ Tellus] In qua sepeliendus erat. ¶ Findunt Scamandri flumina] Scamander fluuius est, qui cùm Europam ab Asia diuidere dicatur, ideò posuit, findunt. ¶ Lubricus & Simois] Vel sanguine Troianorum, ut: Vbi tot Simois correpta sub undis Scuta uirûm, galeasq;, & fortia corpora uoluit: siue pro natura aquæ lubricus. ¶ Certo sub tegmine Parcæ Rupere] Vt: Rumpunt stamina Parcæ. ¶ Cærula] Nomen à colore maris, id est, marina, ut: Cæruleus Nereus. ¶ Aegrimoniæ] Aegritudinis animi.

PORPHYR. ¶ Obducta soluatur fronte] Obducta, id est, in rugas contracta. Ac per hos seuera ac tristis. Sic ergo & senectutem pro grauitate ac seueritate accipe. ¶ Torquato moue consule] Præcepit uina proferre Mallio Torquato consule diffusa, quo anno ipse natus sit, quod & alibi amphoram alloquens ostendit sic dicens: O nata mecum cōsule Mallio: ad hoc ergo pertinet quod dicit, Torquato meo. ¶ Deus hæc fortasse benigna Reducet in sedem uice] Sensus est: Hæc quoque de quibus sollicitus es, fortasse benignus restituet tibi Deus, qui uices rebus humanis constituit. ¶ Et fide Cyllenea] Id est, chorda, quam Mercurius inuenit, ac per hoc lyram signat. ¶ Centaurus] Chiron scilicet. ¶ Alumno] Achilli. Vnde tibi reditum certo subtegmine Parcæ Rupere Tale est & illud: Extremaq; Lauso Parcæ fila legunt. ¶ Nec mater domū cærula] Per matrem Thetidem, atq; ex hac metonymicōs mare intelligamus.

AD MECOENATEM.

Ode XIIII. Dicolos, distrophos. Primus uersus est, qualis: Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mitylenen. Mollis in - u u ertia - u u cur tan - - tam dif - - fuderit - u u imis - - Secundus autem est Archilochius, Iambicus, dimeter, Acatalectus, qualis ille: Amice propugnacula, hoc modo: Obli - - uio u - nem sen - - sibus u u

-uu-uu-----uu--
--u---uu

MOllis inertia cur tantam diffuderit imis
Obliuionem sensibus?
Pocula Letheos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim:
Candide Mecœnas occidis sæpe rogando.
Deus Deus nam me uetat
Incœptos, olim promissum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Batillo
Anacreonta Teium.
Qui persæpe caua testudine fleuit amorem,
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipse miser: quòd si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua, me libertina, neq; uno
Contenta Phryne macerat.

ACR. ¶ Mollis inertia cur] Dicit se inertia & obliuione oppressum, tanquam Letheum sumpserit poculū. ¶ Pocula Letheos ut si ducentia somnos Arente fauce traxerim] Letheos obliuiosos: Vt: Lethei ad fluminis undam, Securos latices & longa obliuia potant. ¶ Fauce traxerim] Biberim. ¶ Candide] Pure, simplex. ¶ Ad umbilicum] Ad perfectionem, ad finē. ¶ Arsisse] Amasse: Vt, Formosum pastor Corydon ardebat Alexim. ¶ Batillo] Batillus Pantominus fuit, de quo Iuuen. Molli saltante Batillo. ¶ Anacreonta Teium] A Teia poëtam. ¶ Qui persæpe] Qui per metrum amorem suum flebiliter cantauerit. ¶ Vreris ipse miser] Aut ualde dixit, aut miser consolandi causa, tanquam qui frui amata non posset, Quod de Terentia, quæ eius erat, significari non potuit, & de patrono incongrue dicebatur. ¶ Quod si non pulchrior] Id est, non melior, quàm te iam urit Mecœnas, quod gratificans dicit Terentiæ, quam amauit Mecœnas. ¶ Obsessum Ilion] Ad Helenam refert. ¶ Me libertina, neque uno Contenta Phryne macerat] Libertinam se amare Phrynem affirmat, quæ licet uiro non sit uno contenta, turpitudinem tamen eius se fatetur ferre præ amore.

PORPH. ¶ Mollis inertia] Ad Mecœnatem loquitur, significans illum frequenter de se quærere, cur negligat carmina scribere, deinde quasi interrogationes eius uolens effugere, amorem causatur. ¶ Incœptos, olim promissum carmen, Iambos] Ad Iambos, utrum carmē olim promissum, an olim incœptos ambiguum est. ¶ Ad umbilicum adducere] Ad umbilicū adducere, pro finire & cōsummare, quia in fine libri umbilici ex ligno aut osse solent poni. ¶ Arsisse Batillo] Attende per ablatiuum dictum, arsiße Batillo, cum & hoc sæpe Virg. per accusatiuum dixerit. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim. ¶ Non elaboratum ad pedem] Hoc ideo, quia ut supra ostendimus, Lyrici poëtæ prout libet cuiq; uersus sibi fingunt. ¶ Vreris] Mecœnati hoc dicit, quia & ipse Terentiam dilexit, cuius & supra sic meminit: Manū puella suauio opponat tuo, Extrema & in sponda cubet. ¶ Quod si non pulchrior] In honorem Mecœnatis, gratificatur Terentiæ, Helenæ eam comparans, hoc autem ait: Si non fuit Helena speciosior, iucūda hæc miseria est, et accendit Ilion, ad amorem magis pertinet, quô Troia cremata est: nec immeritò, quia ipse amor ignis solet dici.

AD NEAERAM.

Ode XV Dicolos, Distrophos, ut: Mollis inertia cur tantam diffuderit imis.

-UU-------UU--

--U-UUUU

NOx erat, & cœlo fulgebat luna sereno,
Inter minora sidera,
Cū tu magnorum numen læsura deorum,

ACR. ¶ Nox erat] Neæram amicam suam alloquitur, periurijsq; eius se deceptum significat, quòd amorem suum in aliū trāstulisset, quē negat perpetuū futurū.

POR. ¶ Nox erat & cœlo fulgebat luna sereno Inter minora sidera] Queritur de Neæra, quòd

quòd non seruet fidem iusiurandi, quo se obstrinxerat, semper cum Horatio uictura, deinde borrendum ipsum iusiurandum uult facere, noctis silentium erat, inquit, serenum, ac luna lucebat. ¶ Cùm tu magnorum numen læsura deorum] Ad euentum refert, quasi cùm iuraret, iam perfidiam fallendi in animo haberet.

In uerba iurabas mea,
Arctius atq; edera procera astringitur ilex,
Lentis adhærens brachijs:
Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion,
Turbaret hibernum mare,
Intonsosq; agitaret Apollinis aura capillos:
Fore huncamorem mutuum.
O' dolitura mea multum uirtute Neæra,
Nam si quid in Flacco uiri est,
Non ferret assiduas potiori te dare noctes;
Et quæret iratus parem.
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu quicunq; es fœlicior, atq; meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore, & multa diues tellure licebit,
Tibiq; Pactolus fluat:
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formaq; uincas Nirea:
Eheu translatos aliò mœrebis amores:
Ast ego uicissim risero.

ACR. ¶ In uerba iurabas mea] Sicut ego ostendebam tibi iurare, ita iurabas, & secundum uerba, quæ proponebam iurabas arctius te mihi coniunctam fore, quàm ilici hæderã. ¶ Arctius] Diligentius. ¶ Lentis] Flexibilibus. ¶ O' dolitura mea nimiũ uirtute Neæra] Quia si iratus fuero, contemnam te, & incipies dolere. ¶ Nam si quid in Flacco uiri est] Id est, si quid habet in se uirile Horatius. ¶ Nõ feret] Non sustinebit, nec patietur. ¶ Assiduas] Frequẽtes. ¶ Potiori] Meliori riuali. ¶ Nec semel offensæ cedet constantia formæ] Tunc constantia amatoris cedit formæ mulieris, quandò læsus non audet abscedere, hoc est quod dicit: Si offensus fuero non cedam formæ tuæ, id est, non tibi seruiam, non perseuerabo iniuriam passus. ¶ Tibiq; Pactolus fluat] Pactolus fluuius aureas trahẽs arenas. Sensus est, Quanquam habeas tantas diuitias, ut tibi uideatur Pactolus fluere. ¶ Nec te Pythagoræ fallant arcana renati] Id est, Quamuis sis philosophus. Pythagoras enim dicebat animas post mortem redire in aliena corpora. ¶ Mœrebis] Dolebis.

PORPHYR. ¶ In uerba iurabas mea] Hoc est, mea per uerba conceptum iusiurandum. ¶ Lentis adhærens brachijs] Id est, amplexu brachiorum, cum hæc iurares. ¶ Dum pecori lupus] Huic simile est: In freta dum fluuij current, dum montibus umbræ Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet. ¶ Nam si quid in Flacco est uiri] Id est, si quid uirile Flaccus in se habet. ¶ Potiori] Potiori, non ex sua persona Flaccus dixit, neque enim riualem sibi suum præfert, sed qui apud te potior est. ¶ Nec semel offensæ cedet constantia formæ] Quoniam semel offensa est, id est, non uinceretur constantia mea à tua forma, quo minus illam contemnat, & relinquat, si indignationẽ certam concepero. ¶ Et tu quicunque es fœlicior] Ad riualem hoc dicit. ¶ Superbus] Id est, tibi placens ac gloriosus. ¶ Sis pecore & multa diues tellure licebit] Etiam diuitijs fœlix sis, præter amorem Neæræ. ¶ Tibiq; Pactolus fluat] Id est, abundes auro, quia Pactolus fluuius aurum ferre dicitur. ¶ Nec te Pythagoræ fallant arcana renati] Id est, licet doctissimus sis. Quare autem renatus Pythagoras dicatur notum est, ut supra diximus. ¶ Formaq; uincas Nirea] Hunc supra retulimus formosissimum ab Homero prædicari. ¶ Eheu] Ingemescit iam uicem illius, qui relinqui meruit. ¶ Ast ego uicissim risero] Modo coniunctiuo dicitur tempore futuro, ut est illud Terentianum, Vxore opus est, duxero.

IN SVI SECVLI TEMPORA TVRBVLENTA.

Ode X V I. Dicolos, Distrophos. *Primus uersus est Heroicus, Hexameter, hoc modo: Altera-vv iam teri-vv tur bel--lis ci--uilibus -vv ætas-- Secundus uerò est, Hipponacteus Iambicus Trimeter, qualis ille: Ibis Liburnis inter alta nauium.*

Quanquam in hac Ode secundus quisq; uersus constat è solis Iambis, quod semel tantum legitur fecisse Horatius. Suis v-et i v-psa Ro v-ma uiv-ribus v-ruit v v

-vv-vv----vv--

v-v-v-v-v-vv

ALtera iam teritur bellis ciuilibus ætas,
Suis & ipsa Roma uiribus ruit.
Quam neque finitimi ualuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Hetrusci Porsenæ manus,
Aemula nec uirtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisq; rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusq; abominatus Hannibal:
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas,
Ferisq; rursus occupabitur solum,
Barbarus heu cineres insistet uictor, & urbem
Eques sonante uerberabit ungula,
Quæq; carent uentis, & solibus, ossa Quirini
Nefas uidere, dissipabit insolens.
Forte quid expediat, cõmuniter aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas:
Agros, atq; lares proprios, habitandaq; fana
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunq; ferent, quocunq; per undas,
Notus uocabit, aut proteruus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secũda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc: simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nefas:
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quãdò
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Nouaq; monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet ut tigres subsidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio:

A C R. *¶ Altera iam teritur] Altera, quando Antonius dimicauit contra Augustum. ¶ Viribus ruit] Magnitudine sua laborat. ¶ Marsi] Qui primi mouere bella ciuilia.*
¶ Aemula] Inuida. ¶ Nouisq; rebus] Magnis, ut: Pollio & ipse facit noua carmina.
¶ Nec fera cærulea domuit Germania pube] Cærulea ad oculos retulit, quos sryμαζικὰς habent: aut guita cæsia oculorum colore, id est, catino. ¶ Abominatus] Execrationibus habitus. ¶ Deuoti sanguinis] Execrabilis & detestandi. ¶ Rursus] Sicut antea. ¶ Victor] Vt: Illi uictor ego & Tyrio conspectus in nostro. ¶ Ossa Quirini] Nõ enim licet patefieri templum eius. ¶ Iuremus] Per hæc uerba. ¶ Imis] Deest ab. ut: Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia. ¶ Renarint] Supra mare natauerint, uel sursum emerserint. ¶ Procurrerit] Occiderit, processerit, quod fieri non potest. ¶ Noua libidine] Nouo desiderio. ¶ Subsidere] Succũbere, id est, quando tigres cõuenient cũ ceruis in amore, qui sibi discordant per naturã.

P O R P H. *¶ Altera iam teritur] Queritur in hac ecloga, quòd bellis ciuilibus nullus finis imponatur. ¶ Altera ætas] Id est, alterum seculum. ¶ Suis et ipsa Roma uiribus ruit] Hoc est, quod Titus Liuius ait: Vt magnitudine laboret sua. ¶ Aemula nec uirtus Capuæ] Aemula, inquit, quia imperium ereptum iri Romanis sperauit. ¶ Infidelis Allobrox] Hoc ad tempus illud referetur, quo Catilinæ factio coniurauit, & pæne legati Allobrogum illi consenserant.*

¶ Nec

¶Nec fera cærulea domuit Germania pube] Cæruleos Germanos ad colorem oculorum referens dixit. ¶Impia perdemus] Hîc concluditur sententia inde cœpta, Quem neq; finitimi ualuerunt perdere Marsi. ¶Deuoti sanguinis] Pro abominati atq; execrati dictum est. ¶Barbarus heu cineres insistet uictor] Non barbarica execratur, sed ciuilia bella. Quomodo ergo dicit? nisi forte ait, futurum ut reliquias attritas bellis ciuilibus urbis Romæ barbari inuadant. ¶Quæq; carent uentis, et solibus, ossa Quirini] Hoc sic dicitur quasi Romulus sepultus sit, non ad cœlū raptus aut discerptus, nam Varro post Rostra fuisse sepulchrum Romuli dicit. ¶Forte quid expediat] Subdistinguendum, hæc enim interrogatiua figura dicitur: Ait enim fortaßè, aut omnes communiter, aut certè melior pars quæritis carere malis laboribus? Melior ergo pro eo quod est, maior dictum est, sicut apud Virg. Nunc adeo melior quoniam pars acta diei est. ¶Nulla sit hac potior sententia] Elocutionis sensus sic est ordinandus. Si quæritis quid uobis agendum sit, accipite consilium, ut nulla sit uobis potior sententia, quàm ut eatis quocunq; pedes uos ferent, uelut Phocæorum ciuitas profugit execrata agros, atq; lares patrios, habitandaq; fana apris reliquit & rapacibus lupis. Phocæni autem relicto patrio solo in Galliā uenerunt, Maßiliamq; urbem condiderunt. ¶Velut profugit] Ingemiscit tam desertum futurum solum urbis Romæ, quàm fuerat ante, quam ipsa Roma conderetur. ¶Ire pedes quicunq; ferent] Hoc superioribus iungendum est: Nulla sit hac potior sententia, quàm ut eatis quocunq; uos pedes ferent. ¶Sic placet] Sic placet, interrogatiue pronūciandum est. Sensus: Hoc nempe placet, an nunquis uestrum habet melius quòd suadeat? & attende figurā elocutionis, an melius quis habet suadere? Suadere enim uerbum loco nominis positum est, pro suadela, quia sic accipiendum, an quis habet meliorem suadelam? ¶Ratem occupare] Hoc iam hortatiue dicitur quasi non proferendo meliorem suadelam, professi sint optimum consilium esse proficiscendi. Secunda autem alite, prospero auspicio dicitur, ut supra. ¶Simul imis saxa renarint] Per hoc reuertendum esse non dicit. Hæc enim saxa nunquā renabunt. ¶Padus Matina lauerit cacumina] Ne radices quidem Matini montis contingere potest Padus, nedum cacumina, quippe cum Padus fluuius Galliæ sit, Matinus mons Calabriæ. Per αὔξησιν ergo uidetur reditum execrari. ¶In mare seu celsus procurrerit Apenninus] Apenninus mons per Italiam mediam porrigitur, longe à mari, sed eleganter dixit in mare percurret, id est, promontoriū fiet. ¶Mirus amor] Ipse ex subiectis ostendit quam mirum. ¶Adulteretur & columba miluio] Iucundè adulteretur, quia dicitur columba nulli alij succūbere, quàm cui se semel iunxit. Nisi forte ad id retulit, quod aduersum animal miluus sit columbæ.

Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametq; salsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulcis
Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis & expes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est uirtus, muliebrem tollite luctū,
Hetrusca præter & uolate littora.

ACR. ¶Credula] Vt credant se leonibus. ¶Leuis hircus] Leuis hircus contra naturam dum hispidus sit. ¶Mollis & expes] id est, quietior, & qui amore soli genitalis nolit spectari meliora, resideat in penatibus proprijs. ¶Vos quibus est uirtus] In animo supple, discedite. ¶Muliebrem tollite luctū] Vt: Non hoc ipsa sibi tempus spectacula poscit. Non lachrymis hoc tempus. ¶Hetrusca præter & uolate littora] Nauigate Tyrrhenum mare.

POR. ¶Credula] Non quæ semper credula sunt, sed in hoc credula facta, ut se leonibus committant. ¶Ametq; salsa leuis hircus æquora] Duplex diuersitas, ut amet æquora hircus, id est, ut in mari moretur: et ut leuis fiat, cùm alioquin setosus sit. ¶Eamus omnis execrata ciuitas] Ordo: Hæc execrata, id est, execratione, id est, iureiurando interposito, et est figurata elocutio, eamus ciuitas, ut: Pars in frusta secant. Dulces autem reditus non de his dicit, quippe cùm abhorreant eos, sed qui alios

quin

quin dulces soleant esse. ¶ *Aut pars indocili melior grege*] *Aut omnis ciuitas eamus, inquit, aut pars maior remaneat, quæ mollis animi & sine spe est, expersq; uirtutis. Fere autem imperitorum ac deteriorum maior modus est. Hoc est in melioribus uictor, ut ait ille:* χερείονεν νίκη. ¶ *Inominata perprimat cubilia*] *Inominata nunquid sic dictum est, ut abominata solet dici? an quasi nullo omine ac nulla religione condita, & ideo infœlicia.*

Nos manet Oceanus circumuagus, arua beata
Peramus arua, diuites & insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usq; uinea,
Germinat & nunquam fallentis termes oliuæ,
Suamq; pulla ficus ornat arborem,
Mella caua manant ex ilice, montibus altis
Leuis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussæ ueniunt ad mulctra capellæ,
Refertq; tenta grex amicus ubera,
Nec uespertinus circungemit ursus ouile,
Nec intumescit alta uiperis humus.
Pluraq; felices mirabimur, ut neq; largis
Aquosus Eurus arua radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
Vtrunq; rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neq; impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonij torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Vlyssei.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia:
Iuppiter illa piæ secreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum.
Aëre, dehinc ferro durauit secula, quorum
Pijs secunda uate me datur fuga.

ACR. ¶ *Nos manet Oceanus*] *In quo sunt insulæ fortunatæ, ad quas Sallust. in historia dicit uictum uoluisse ire Sertorium.* ¶ *Diuites*] *Fœcundas, ut Virg. Diues opum uariarum.* ¶ *Reddit ubi Cererem tellus inarata*] *Vt: Ipsaq; tellus Omnia libertius nullo poscente ferebat.* ¶ *Et nunquam fallentis*] *Id est, fructibus abundantis.* ¶ *Termes oliuæ*] *Termes, dicitur extremus ramus oliuæ, sicut uitium palmes.* ¶ *Pulla*] *Nigra, ad colorem pomi retulit.* ¶ *Illic iniussæ ueniũt ad mulctra capellæ*] *Sic Virgilius, Ipsæ lacte domum referunt distẽta capellæ. vbera.* ¶ *Tenta*] *Distenta, plena.* ¶ *Nec uespertinus circũgemit ursus ouile*] *Vt: Nec magnos metuent armenta leones.* ¶ *Nec intumescit alta uiperis humus*] *Vt, Nec rapit immensos orbes per humum, neq; tanto Squameus in spiram, tractu se colligit anguis.* ¶ *Colchis*] *Medea.* ¶ *Non huc Sidonij*] *Cadmi socios significat. Vt, Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem Inuertere, satis immanis dentibus hydri.* ¶ *Cornua*] *Capita uelorum cornua dicuntur, ut: Cornua uelatarum obuertimus antennarum.* ¶ *Laboriosa nec cohors Vlyssei*] *Vt supra: Nec cursus duplices per mare Vlyssei.* ¶ *Nulla nocent pecori contagia*] *Vt: Nec mala uicini pecoris contagia lædent.*

PORPHYR. ¶ *Nos manet Oceanus*] *Ordo est, Oceanus circum arua beata uagus. Fortunatas autem insulas per arua beata significat, & bonum epitheton Oceanus uagus.* ¶ *Floret usque*] *Bene usq;, quasi semper, aut nunquid pro ualde positum, quasi ualde floret, ac per hoc fertilis est.* ¶ *Fallentis termæ oliuæ*] *Termis appellatur proprie caulis olearum arborum. Nunquid fallentis autem, non est perpetuum epitheton oleæ, sed sibi nunquam fallentis?* ¶ *Suamq; pulla ficus ornat arborem*] *Eleganter & suam & ornat. Suam enim ad illud pertinet, ut non insertas arbores fici, sed sponte natas intelligamus, sic enim econtrario Virg. cùm de satiuis arboribus loqueretur ait: Miraturq; nouas frondes & non sua poma. Deinde quoniam alibi fici, quæ sponte nascũtur, duræ atque inelegantes solent esse, hic ait ficus ornat arborem suam, ut pulchram & gratam nasci ostende-*

ret. ¶ Pulla autem nigram significat, sicut Virg. ait: Ne maculis infuscet uellera pullis. Vnde et pullam uestem appellamus. ¶ Leuis crepante lympha desilit pede] Poëtica elegantia, dictum & leuis & lympha, & crepante pede desilit sonus. Versus imitatur uelocitatem & strepitum aquæ currentis. ¶ Refertq; tenta grex amicus ubera] Bene amicus refert, ut prædixerat sponte uenire ad mulctrā, hoc intelligamus. ¶ Plura] Plura quàm supra dixi, inde refert, quæ sunt hæc plura. ¶ Vt neq; largis] Vt nec nimia pluuia humum radat, nec rursum siccitas urat. ¶ Non huc Argoo] Medeam significat quæ Iasonem persecuta cum Argonautis nauigauit, per quod significat, ueneficia ab eis ignota fuisse. ¶ Non huc Sidonij] Subaudiendum, si enim huc uenissent, nollent recedere. Per Sidonios autem Cadmum Thebarum conditorem uult intelligi. ¶ Cohors Vlyssei] Vlyssei, metri causa separatio, id est, diæresis facta est, ut materiai et pictai solet dici, nisi forte ita declinauit ut diei, nam utrūq; nomen uidemus producta syllaba terminari, ita & paulopost, Achillei dixit. ¶ Iuppiter illa piæ secreuit littora genti] Hoc est, ad hoc secreuit, ut à pia gente habitarentur. ¶ Quorum Pijs secunda uate me datur fuga] Quorum seculorum, id est, ærei ac ferrei, fuga uobis pijs datur à me uate, id est, datur uobis consilio meo, ut effugiatis pessima secula.

AD CANIDIAM.

Ode XVII. Monocolos. Sunt enim omnes uersus Hipponactei, Iambici, Trimetri, Acatalecti, qualis illic. Ibis Liburnis inter alta nauiū, hoc modo: Iam iam ef--fica u-ci do--manus u-scien u-tiæ u-Supplex--& o u-ro re--gna per u-Proser--pinæ u-

--u---u-u-u-

--u---u---u-

IAm iam efficaci do manus scientiæ
Supplex, & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non mouenda numina,
Per atq; libros carminum ualentium
Refixa cœlo deuocare sidera:
Canidia parce uocibus tandem sacris,
Citumq; retro solue, solue turbinem.
Mouit nepotem Telephus Nereium:
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, & in quem tela acuta torserat.
Luxēre matres Iliæ addictum feris

ACR. ¶ Iam iam efficaci do manus scientiæ] Iterū in Canidiam magam dicit, quòd efficaces eius artes probauerit. Fingit autem se Canidiæ Veneficijs superatum, & allegoricôs deprecatur, ut sibi parcat. ¶ Defixa cœlo deuocare sidera] Vt. Sistere aquam fluuijs & uertere sidera retro. ¶ Mouit nepotē Telephus Nereium] Telephus rex Mysorū, huic Græci ad Troiam euntes, putantes eum Troianis adesse, bellum intulerunt. Telephus restitit, & singulari certamine cum Achille conflixit, à quo & uulneratus est. sed cùm postea errore cognito in amicitiam redysset, ab Achille herbis curatus est, quarum scientiam habebat Chirone docente. Quod exemplum ideo ponit Horatius, ut sicut Achilles Telepho, ita sibi Canidia ignoscat.

PORPH. ¶ Iam iam] In hac ecloga figuratim cum Canidia agit, namq; ut satisfaciat, lacerat eam elegāti urbanitate. ¶ Scientiæ] Veneficiorum, scilicet intelligendum. ¶ Regna per Proserpinæ] Eleganter quasi per deas ipsius orat eam, quia ueneficæ Hecatem colunt. ¶ Non mouenda numina] Hoc est, non lacessenda ut moueantur, id est, irascantur. ¶ Per atq; libros] Ordo. Atque per libros carminum, ipsius autem Canidiæ dicit. ¶ Parce uocibus tandem sacris] Vocibus, uerbis. Dialogos nunc de sacris, quia sacrum religiosum & execrabile significat. ¶ Citumq; retro solue] Retro solue, id quod dubium est, resolue, dicimus citum, id est, cito. Turbinem autem dicit, quòd quasi obligauerit mentem eius. ¶ Mouit] Exempla affert, quibus ostendat etiam inimicos precibus eorum, quibus irati erant, ad miserationem adductos. Notū autem historia, Telephum ab Achil-

Achille uulneratum esse fragmentoq; hastæ, qua uulneratus erat, ab eodem Achille curatum.

Alitibus,atq; canibus homicidam Hectorem:
Postquàm,relictis mœnibus,rex procidit
Heu peruicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei
Volente Circe membra:tunc mens,& sonus
Relapsus,atq; notus in uultus honor.
Dedi satis,superq; pœnarum tibi,
Amata nautis multum,& institoribus.
Fugit iuuentas,& uerecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida:
Tuis capillus albus est odoribus:
Nullum à labore me reclinat ocium:
Vrget diem nox,& dies noctem,neq; est
Leuare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum uincor,ut credam miser
Sabella pectus increpare carmina,
Caputq; Marsa dissilire nænia.
Quid amplius uis? ô mare,ô terra,ardeo,
Quantum neq; atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana feruida
Vrens in Aetna flamma.tu,donec cinis
Iniuriosis aridus uentis ferar,
Cales uenenis officina Colchicis.
Quæ finis?aut quod me manet stipendium?
Effare:iussas cum fide pœnas luam:
Paratus expiare,seu popósceris
Centum iuuencos:siue mendaci lyra
Voles sonari:tu pudica,tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum:
Infamis Helenæ Castor offensus uice,
Fraterq; magni Castoris,uicti prece
Adempta uati reddidêre lumina.
Et tu(potes nam) solue me dementia,
O' nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulchris pauperum prudens anus
Nouendialeis dissipare pulueres.
Tibi hospitale pectus,& puræ manus,

ACR. ¶ Homicidã] Pro uiro forti posuit. ¶ Rex procidit] Etiam Priamo, inquit, rogãti pro Hectore Achilles uictor ignouit. ¶ Dedi satis superq; pœnarũ tibi] Vt, parcere subiectis. ¶ Lurida] Tabida, nigra. ¶ Nullũ à labore me reclinat otiũ] Nullũ tempus sibi præstari carmine eius ad requiem ostendit. ¶ Increpare] Dirumpere, siue incitare. ¶ Caputq; Marsa dissilire nænia] Vt tanquam in mortuum canã. ¶ O' mare ô terra] Sub indignatione exclamat, ut Terent. O' terra, ô maria Neptuni. ¶ Ardeo] Dicit se non uoluntate amare, sed ui magici carminis. ¶ Aetna] Mõs est Siciliæ semp ignitus. ¶ Quod me manet stipendiũ] Certis enim stipendijs milites ocia merebantur. ¶ Siue mendaci lyra] Tanquam de ea falsa caneret per timorem. ¶ Infamis Helenæ] Stesichorus poëta Siculus dum uituperationem Helenæ dixisset, indignatione Castoris et Pollucis oculos amisit; sed placati ei postea dij, lumina reddiderunt. ¶ Tibi hospitale pectus & puræ manus] Ironicôs laudat omnia, hospitale pectus, puras manus, & puerperiũ, cùm pollutã eã humanis sacrificijs superius retulisset.

POR. ¶ Homicidam] Aliter dicit, q̃ uulgo dicitur. Nunc enim pro uiro forti dictum, qui multos in bello occiderit. ¶ Heu peruicacis ad pedes Achillei] De hac divisione in superiore ecloga locutus sum, circa nomẽ Vlyssis. Peruicaces aũt dicuntur, qui in cõtentione usq; ad peruincendũ perseuerant. ¶ Amata] Amata uocatiui casus est ô amata, sed hoc urbanissima cõtumelia dicitur, sub illa laude, quòd adeô pulchra sit, ut à multis ametur. ¶ Fugit iuuentas, et uerecundus color] Sibi dicit Horatius hoc fugisse, per cruciatum, quem de carminibus illius patiatur. Verecundum aũt colorẽ eleganter pro rubore dixit, ex quo significat se pallere. ¶ Tuis capillus] Nunc ostendit quare supra dixit, Fugit iuuentas. ¶ Nullum à labore] Laborem animi uult intelligi,

quasi quibusdam tormentis animi per ueneficia illius crucietur. ¶Neq; est leuare] Figurata elocutio, pro neq; contingit. ¶Negatum uincor, ut credam] Id est, Adductus sum, ut credã Sabellis carminibus defigi mentes humanas. Sabella autem carmina pro Marsis posuit, & Næniam pro incantatione, alioquin Nænia proprie carmen est, quod mortuis cantatur. ¶Cales uenenis officina Colchicis] Ipsam mulierem officinam uenenorum disertè dixit. Colchicis autem manifestum est, propter Medeam dici. ¶Quæ finis, aut quod me manet stipendium] Quod uult intelligi, quod apparet ex eo quod statim infert: Iussas cum fide pœnas luam. ¶Infamis Helenæ Castor offensus uice] Stesichorum ferunt cœcum factum esse, quòd infamia carmina in Helenam fecisset, deinde oraculo admonitum palinodiam fecisse, id est, contrario carmine eam laudasse, & lumina recepisse. ¶Et tu, potes nam] Ordo est. Solue me dementia, nam & tu potes. ¶O nec paternis] Vrbanißimè obscura dicitur ironia. In contrariũ nanq; accipienda hæc: Quis enim sic laudat qui simpliciter agit? ô quæ non es fordidi generis, nec ossa humana ad maleficia colligis, & reliqua. ¶Nouendiales dißipare pulueres] Cineres reliquiarum uult intelligi, nam nouendiale dicitur sacrificium, quod mortuis fit nona die, qua sepultus est. Nec illud sine amaritudine est in superiori uersu, quod anum illam appellet, quæ adhuc amari uelit, & adnotandum pluraliter dixisse pulueres.

Tuusq; uenter Patumeius, & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lauit,
Vtcunq; fortis exilis puerpera.

ACR. ¶Tuusq; uenter Patumeius] Patumeiũ dicit filium Canidiæ quem habere se fœcunditatis gratia lætabatur. ¶Et tuo Cruore rubros obstetrix pannos lauit] Cacephaton in sensu.

PORP. ¶Tuusq; uenter Patumeius] Per ironiã hæc dicuntur, uult intelligi illũ Patumeiũ, quem filiũ existimabatur supposuisse sibi non peperisse. ¶Et tuo Cruore rubros obstetrix pannos lauit, Vtcunq; fortis exilis puerpera] Secundũ ueterẽ declinationẽ præsenti tempore dicitur lauit. Vtcunq; aũt quotiescunq; significat. Et est sensus: Quotienscunq; paris, puerperio sanguinatos pãnos obstetrix lauat. Sed illud argutè dictũ, exilis fortis puerpera, qa fortẽ uult intelligi eã, scilicet, quæ nõ peperit.

IN CANIDIAM.

QVid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora nauitis
Neptunus alto tundit hibernus salo:
Inultus ut tu riseris Cocytia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis,
Et Esquilini pontifex uenefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas anus,
Velociusue miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te uotis manent?
Ingrata misero uita ducenda est, in hoc

ACR. ¶Quid obseratis aurib. fundis preces?] Vt: Cur mea dicta negat duras dimittere in aures? ¶Non saxa nudis surdiora nauitis] Inducit Canidiã precibus suis implacabilis respondentem, & negantem sibi posse reconciliari, quia uulgauerit eius ueneficia. ¶Cocytia] Infernalia. ¶Dapis] Huius dapis.

POR. ¶Quid obseratis auribus fundis preces?] Facit Canidiam respondentem. Obseratis auribus suis dicit Canidia, significans se preces eius nolle audire. ¶Inultus ut tu riseris] Videtur Canidia commisisse Horatio sacrificia sua, quæ ille ridens diuulgauerit. ¶Cocytia autem sacrum Cupidinis esse dicit, quia maleficia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere, uult intelligi. Et Liberum Cupidinem dixit, quòd quasi nulli obnoxius sit, et omnes amores laudat, sic deniq; & apud Virg. dicitur: Nate, patris summi qui tela Typhoëa temnis. ¶Cocytia sacra dicuntur quæ inferis dijs à ueneficis fiunt, inde fortasse quòd Cocytus fluuius sit inferorum. ¶Et Esquilini pontifex uenefici] Pontificem nunc quasi censorem ac iudicem dicit, quia pontifices de sacris iudicant. Esquilini autem meritò, quia, ut ostendi sæpe, extra portam Esquilinam, hoc

est, in

est, in Aggeribus religiones & sepulchra erãt, inter quæ noctibus illa malefica sacra conficiebãtur. ¶ *Quid proderit ditasse Pelignas anus?*] *Fallit sensus hic, quasi Candida dicat se Pelignas anus donis ditasse, & ueneficiorum suorum artes se docere, sed subiecta repugnant huic intellectui. Ergo sic potius intelligendũ. Quid tibi prodest Horati, adhibuisse tibi magnis mercedibus Pelignas anus, quæ ueneficijs meis te per carmina liberarẽt?* ¶ *Velocius*] *Per quod tibi Horati arcesseris, ut tormenta uitæ carminibus meis irrogata effugeres.* ¶ *Sed tardiora fata*] *Tardius morieris, quàm optasti.*

Nouis ut usq; suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus,
In monte saxum, sed uetant leges Iouis.
Voles modò altis desilire turribus,
Modò ense pectus Norico recludere:
Frustraq; uincla gutturi innectes tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meæq; terra cedet insolentiæ.
An quæ mouere cereas imagines,
Vt ipse nosti, curiosus, & polo
Diripere lunam uocibus possum meis,
Possum crematos excitare mortuos,
Desiderij; temperare poculum:
Plorem artis in te nil habentis exitum?

¶ *Nouis ut usque suppetas*] *Hoc est, ut suppetes et quasi minister sis cruciatibus.* ¶ *Vectabor humeris*] *Quid est, humeris uectabor? nisi forte subaudiendũ extrinsecus iactãtibus, aut quid tale. Sic enim iactare humeros solent, qui gloriãtes incedũt. Quod si ita est, inimicis eques iungendũ erit, ut si diceret. equitabo super inimicos meos. Aut nũquid humeris inimicis? quid si ita est inimicis uectabor intelligamus, quasi super inimicorum meorũ humeros ero, ac sic uectabor atq; equitabo.* ¶ *Fastidiosa*] *Vitæ fastidiosæ, scilicet, & sunt ablatiui casus fastidiosa ægrimonia.* ¶ *Insolentiæ*] *Nunc, quasi nouæ potentiæ intelligendum.* ¶ *Curiosus*] *Choro stellarum, scilicet.* ¶ *Desiderij;*] *Id est, amoris potionem conficere.* ¶ *Plorem*] *Sensus hic est: An quæ difficiliora facere possumus, id est, cæreas imagines animare, & lunam cœlo euocare, & umbras mortuorum ab inferis elicere, ac per hanc potionẽ mentem amore incendere: nihil in te potero, artisq; meæ circa te impotentiam flebo?*

Q. HORATII FLAC CI CARMEN SECVLARE.

Ode Dicolos, Tetrastrophos, qualis ille: Iam satis terris, &c. hoc modo:

-υ---υυ-υ-υ
-υ---υυ-υ--
-υ---υυ-υ-υ
-υυ--

PHOEBE, siluarumq; potens Diana,
Lucidum cœli decus, ô colendi
Semper, & culti, date quę precamur
Tempore sacro:
Quod Sibyllini monuere uersus,
Virgines lectas, puerosq; castos

ACR. ¶ *Phœbe, syluarũq; potens Diana*] *Secularis carminis duplex deuotio esse cõsueuerat. Aut enim pro sedanda, aut uitanda pestilentia, aut pro certo & constituto numero annorum. Centesimo enim decimo anno in Capitolio à pueris & puellis impuberibus cantabatur. Ideò autem tẽpora numeraturus ab Apolline & Diana principium sumpsit, quia ipsi in honore Solis habebantur*

& Lunæ, ut Virgil. Georgicum carmen dicturus sub aliorum uocabulis numinum ipsos inuocauit, dicens: Vos ô clarissima mundi Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum, Liber & alma Ceres. ¶ O colendi Semper, & culti] Colendi in futurum, culti in præteritum.

POR. ¶ Phœbe siluarũq; potẽs Diana] Hoc carmẽ seculare inscribitur. Cũ enim seculares ludos Augustus celebraret, secundũ ritũ priscæ religionis à uirginib. puerisq; prætextis in Capitolio cantatũ est. ¶ Lucidũ cœli decus] Hoc ad ambos refertur ad Phœbũ, quãdo idem Sol est, & Dianam, quia eadem Lucina est. ¶ Tempore sacro] Non tempore prisco dicendũ est, sed tempore quo prisca imitantur.

Dijs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & cælas, aliusq; & idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas uocari,
Seu Genitalis.
Diua producas sobolem, patrumq;
Prosperes decreta super iugandis
Fœminis, prolisq; nouæ feraci
Lege marita,
Certus undenos decies per annos
Orbis, & cantus, referatq; ludos,
Ter die claro, totiesq; grata
Nocte frequentes.
Vosq; ueraces cecinisse Parcæ
Quod semel dictum est, stabilisq; rerum
Terminus seruat, bona iam peractis
Iungite fata.

ACR. ¶ Dijs quib. septẽ placuere colles] Romã significat in septem collibus. At Virg. Scilicet et rerũ facta est pulcherrima Roma, Septẽq; una sibi muro circũdedit arces. ¶ Alme Sol] E contrario perpetuũ Solis lumẽ ostendit, dando ei & præteritũ & futurũ tẽpus, dum idem alius renascitur. Sicut enim ortu suo diem, ita discessu noctẽ facit. ¶ Possis nihil urbe Roma visere maius] Magnitudinẽ suã precatur uerbi Romæ seruari. ¶ Aperire] Aedificare. ¶ Lenis Ilithyia] Lenis, id est, propitia, ipsam enim Lucinã, Lunã, et Dianã ostẽdit, quam mystico nomine sicut in sacris dicebatur, Ilithyiã nominauit: sic eã & Homerus uocauit, ipsa enim partubus mulierum putabatur fauere. ¶ Seu Genitalis] Genitalẽ uocauit Dianã, quã & Lunã intelligi uoluit, q ut calore Solis animãtur semina: ita Lunæ humore nutriuntur. Penes ipsam enim & corporũ omniũ ratio esse dicitur & potestas. ¶ Patrũq; Prosperes decreta] Nuptialibus, inquit, legibus faueas. ¶ Feraci lege] Fœcũde procreandorũ liberorũ causa promulgata est, quæ lex Iulia dicitur. ¶ Certus undenos decies per annos] Decies undenos annos centũ dixit, per orbẽ circuli annalis peractos, pro quibus & carmẽ seculare dicebatur. Ludi enim seculares ternis diebus et noctib. agebãtur, pro cultu Solis die, & nocte Lunæ. ¶ Vosq; ueraces cecinisse Parcæ] Quæ uera mortalibus prædicãt futura. Et uos, ait, prosperate sacrũ carmen, quod pro perpetuitate imperij Romani ex Sibyllæ libris in celebritate ludorum constitutum est, unde est: His ego nec metas rerum, nec tempora pono, imperium sine fine dedi. ¶ Stabilisq;] Perpetuus & immutabilis. ¶ Iam peractis] Perfectis rebus uberiora fata iungite, quæ nihil habeant aduersitatis.

POR. ¶ Dijs quib. septẽ placuere colles] Id est, quibus Roma placuit, quæ in septẽ collibus cõstituta est. ¶ Aliusq; et idẽ] κακόζηλον, nã quomodo potest quis et idẽ esse & alius? Videtur ad illud retulisse, quod idẽ, quidẽ sol semper sit, sed renouãs diem, alius esse uideatur. ¶ Possis nihil urbe Roma] Et hic ex superiore audiendum, precamur. ¶ Maturos aperire partus] Pro facilis ac propitia aperiundis partibus. Ostẽdit aũt eandem Lucinam & Genitalem deã appellari. ¶ Diua sobolem] Implicata phrasis, quæ sic ordinãda est. Diua producas sobolẽ prolis nouæ, patrũ decreta prosperes, super iugãdis fœminis maritaq; lege feraci. Maritam aũt legem, pro maritali, Plautina uidetur authoritate

ritate dixisse, similiter enim et ille locutus est, ubi ait senex: Pulchra edepol dos pecunia est. Alter respondit, Quę quidē non marita est, pro eo quod est, quæ non maritalis est. ¶ Certus undenos decies per annos Orbis] Orbem nunc circulum temporum in se scilicet, redeuntium accipe. Certum autem pro pleno atq; perfecto. Sensus enim hic est: Vt perfectus orbis annorum centum & decem cantus referat & ludos. Pro eo quod est, homines certi temporis, cantus referant et ludos. ¶ Vosq; ueraces] Syllepsis est, ex uerbo enim singularis numeri seruet, pluralis nascitur seruent. Quod semel dictum est stabilisq; rerū, ἐπὶ ὕστερον est termini. ¶ Bona iam peractis iungite fata] Peractis, id est, præteritis fatis bona iungite fata, ac per hoc concessum ordinem facite bonorum futurorum.

Fertilis frugum, pecorisq; tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus & aquæ salubres,
Et Iouis auræ.
Condito mitis, placidusq; telo
Supplices audi pueros Apollo:
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.
Roma si uestrum est opus, Iliæq;
Littus Hetruscum cum tenuere turmæ;
Iussa pars mutare lares, & urbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Aeneas patriæ superstes,
Liberum muniuit iter daturus
Plura relictis.
Dij probos mores docili iuuentæ,
Dij senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date, remq; prolemq;,
Et decus omne.
Quiq; uos bobus ueneratur albis
Clarus Anchisæ, Venerisq; sanguis,
Imperet bellante prior, iacentem

ACR. ¶ Fertilis frugum, pecorisq; tellus Spicea donet Cererē corona] Laudat Italiā, & optat frugū ubertatē, & prosperā pecorū fœturam. Vnde & coronas offerre Cereri pro messium fertilitate promittit. ¶ Et aquæ salubres] Dulces, serenæ, ut. Tū tenues dare rursus aquas, & pascere rursus. ¶ Et Iouis auræ] Serenus aër, ut: Solis ad occasum cū frigidus aëra uesper Tēperat. ¶ Cōdito mitis placidusq; telo] Mitē & placidū optat Apollinē. quia est sagittis armatus. Sic enim iratus ponitur: Actius hæc cernens arcū intendebat Apollo. ¶ Siderum regina] Ita pro puellis Lunā, ut audiatur: ut Apollinē pro pueris precatur. ¶ Roma si uestrū est opus Iliæq;] Si Romā, inquit numina coli iussistis turmis Iliacis, statuis uestris fauete, ut semper felix sit, ut apud Virgilium: Si tot responsa secuti, quæ superi manesq; dabant: Siue propter Iliā sacerdotē Romuli matrē dictā. ¶ Littus Hetruscū] Propter Euandrū, qui illic prior regnauit. ¶ Iussa] Deorum respōsa, ut. Augurijs agimur diuûm, et alibi: Mutādæ sedes, &: Italiā Lyciæ iussere capessere sortes. ¶ Sospite cursu] Propter nauigationē, ut: Bellū ingēs geret Italia, populosq; feroces Cōtundet, moresq; uiris & mœnia ponet. ¶ Cui per ardentē sine fraude Troiā] Aut, ut Troia nō proditione uideretur euersa sed fato: aut sine fraude, sine læsione, ut: Bistonidū sine fraude crines. Castus Aeneas] Pro religioso siue ꝓpitio posuit, ut. Hac casti maneāt in religione nepotes, siue pro animo incorrupto. ¶ Liberū muniuit iter] Vt, flāmā inter & hostes Expedior, dant tela locū flāmæq; recedunt. ¶ Daturus Plura relictis] Posteris maiora daturus. Da syllaba breuis semper est, præter in imperatiuo, ut: Accipe daq; fidē. ¶ Rēq;, prolēq; Et decus omne] Imperiū, decorēq; optat & populū, ut et populo imperiū, et populus imperio Romano præstetur. ¶ Quiq; uos bobus ueneratur albis] Vt: Hic albi Clitūne greges, & maxima taurus Victima. Per quā rē deuotionē Romanā uult intelligi religiosam.

PORP. ¶ Nutriant fœtus & aquæ salubres, Et Iouis auræ] Fœtus generaliter omnium rerum accipe animaliū, quæ ad utilitatē nostram pertinent, Salubres autem non tantum aquæ, uerumetiam auræ intelligendum. ¶ Condito mitis placidusq; telo] Hic sensus secūdum eorum opinionem conceptus est, qui Apollinem pestilentem Deum putant esse. Porrò autem quidam dij ideò placantur, ut

profint, quidam ne obfint, fecundum quod de Apolline dicitur, Condito mitis, placiduéq; telo Supplices audi pueros Apollo, Ne noceat, fcilicet. Videtur autem fic, & de illo fenfiffe Homerus, cum ait: Τὸν δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων· βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων. Per quod fignificat ab eo peftẽ Græcis immitti & planctus. Plaut. in Mercatore fabula idem fenfit, cùm inducit matrẽ familias precari Apollinem nato fuo, ut pareat. ¶ Siderum regina bicornis] Poëticum eft dicere Lunam fiderum reginam, quod clarior inter aftra uideatur. ¶ Roma fi ueftrum eft] Quare Romã opus Apollinis & Dianæ dicat, nondum uideo, nifi fortè ex lectione Virgiliana hoc accepit, ubi dicitur frequenter Apollinis oraculis inftructum Aeneam Italiam petyffe, ad quem intellectum & ipfe nos adduxit poëta inferendo. ¶ Iußa pars mutare lares & urbem] Sine dubio enim oraculo iuffa intelligi. Pars iuffa autem ad illud refertur, quòd non omnes Ilienfes cum Aenea fuerint, fed pars eorum alibi. ¶ Cui per ardentẽ fine fraude Troiam] Cum utiq; fraude Græcorum incenfa Troia fit, fed fine fua fraude. ¶ Caftus Aeneas patriæ fuperftes] Quod ideò uidetur dictum, quia quorundam opinione infamatus Aeneas eft crimine proditionis. ¶ Daturus plura relictis] Scilicet fuis Troianis, quos fecũ in Italiã adduxit, daturus plura q̃ in patria amiffa reliquerãt. ¶ Relictis ergo à nominatiuo plurali uenit, generis neutri, quod eft relicta. Clarus Anchifæ Venerisq; fanguis] Hoc ad Cæfarem Auguftum pertinet, quia Iulia gens ab Iulio, & per hoc à Venere & Anchife defcendiffe exiftimatur.

Lenis in hoftem.

Iam mari, terraq́; manus potentes
Medus, Albanasq́; timet fecures,
Iam Scythæ refponfa petunt, fuperbi
Nuper & Indi:
Iam fides, & pax, & honor, pudorq́;
Prifcus, & neglecta redire uirtus
Audet, ad paretq́; beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusq́; nouem Camœnis,
Qui falutari læuat arte feffos
Corporis artus.
Si Palatinas uidet æquus arces,
Remq́; Romanam, Latiumq́; felix:
Alterum in luftrum, meliusq́; femper
Proroget æuum,

A C. ¶ Lenis] Mitis, ut: Parcere fubiectis. ¶ Clarus Anchifæ, Venerisq; fanguis] Per Aeneã Romani accipiẽdi. ¶ Bellãte prior] Siue Auguftum priorẽ dicit ad arma, aduerfũ rebelles, & fubiectis mitẽ, ut: Parcere fubiectis, et debellare fuperbos: Siue quia Romanis mos erat, ut iuftis caufis bella fufciperent, & nifi per fœciales indicta belli caufa minime pugnarent. ¶ Albanas fecures] Romanos magiftratus. Albanas, quæ ab Albanis, quos continet dictæ. Vt, Albaniq; patres, atq; altæ mœnia Romæ. ¶ Iã Scythæ refponfa petunt] Id eft, præcepta, quæ eos autor feruare iuberet, ut: Hic mihi refponfum primus dedit: & hoc in laudem Augufti. ¶ Superbi nuper & Indi] Vt: Imbellem auertis Romanis arcibus Indum. ¶ Iam fides, & pax, & honor, pudorq́;] Armis pacem & honorem, pudoremq́; Romanos dicit quæfiffe, & reparata uirtute, fuperiori tempore neglecta, redyffe fortunam. Ipfa enim eft, quæ copiam beato, id eft, diuite cornu diffundit. ¶ Singula autem fingulis applicanda funt: fides militibus, pax ciuitati, honor fenatui. ¶ Audet] Properat, nil iam dubitat, ut Virgilius: Magnus ab integro feculorum nafcitur ordo. ¶ Augur & fulgente decorus arcu Phœbus] Propter augurium, & fagittarum ufum, atq; Muficam. Virgilius: Augurium citharãq; dedit celeresq́; fagittas. ¶ Acceptusq́; nouem Camœnis] Dilectus, quia fibi cõfecratæ funt Mufæ. ¶ Qui falutari] Ipfe enim eft Deus medicinæ. ¶ Leuat arte] Medicinali peritia. ¶ Videt æquus] Propitius, afpicit, ut: Nec Saturnius hæc oculis pater afpicit æquis. ¶ Alterũ in luftrũ] Vt fequentẽ annũ femper meliorem exhibeat. ¶ Proroget] Dilatet, differat, et eft tẽpus pro tẽpore, prorogabit.

P O R P H. ¶ Lenis in hoftem] Sic & Virg. Parcere fubiectis, & debellare fuperbos. ¶ Iam mari terraq; manus potentis] Subaudiendum uti eft Romanorum. ¶ Iam Scythæ refponfa petũt]

Id eft

id est, expectant præcepta Romanorum, per quod subiectos esse imperio Romanorum intelligi uult. ¶ Et neglecta redire uirtus Audet] Neglecta superiore tempore, nunc, id est, temporibus Augusti. ¶ Copia cornu] Quasi corporalem deam hic accipe copiam, utique rerum omnium abundantiam. ¶ Si Palatinas uidet æquus arces] Apparet iam eo tempore ab Augusto dedicatum fuisse in Palatino Apollinis tēplum, cuius & Virg. sic meminit: Ipse sedens niueo cādentis limine Phœbi Dona recognoscit populorū. ¶ Alterū in lustrū meliusq; semper Proroget æuū] Sensus est: Si acceptas aras habet Apollo, quæ in Palatio dedicatæ sunt, si ꝓpitius Romanos aspicit, melius seculū tribuat futurū.

Quæq; Auentinum tenet, Algidumq;
Quindecim Diana preces uirorum
Curet, & uotis puerorum amicas
Applicet aures:
Hæc Iouem sentire, deosq; cunctos,
Spem bonam certamq;, domum reporto
Doctus, & Phœbi chorus, & Dianæ
Dicere laudes.

ACR. ¶ Quæq; Auentinum] Sensus est: Et si Diana quæ Auentinum tenet, & Algidum, quindecim uirorū preces curat, & uotis puerorum aures applicat, in alterum lustrum æuū proroget. ¶ Algidumq;] Locus est uel mons appellatus ab assiduo frigore. ¶ Quindecim Diana preces uirorū] In templo enim Dianæ deputati erant Quindecim uiri, tā ad responsa captanda, quàm sacrificia offerenda. ¶ Amicas] Propitias. ¶ Hæc Iouem sentire, deosq; cunctos] Finis sacri carminis hoc habebat, ut in hæc uerba deuotio solueretur, quando dicerent sentire Iouem uota & deos cunctos, ad omnia etiā numina precationem carminis peruenisse, auditos spe se certa domū reuerti.

PORPHYR. ¶ Quæq; Auentinum tenet Algidumq; Quindecim Diana preces uirorum Curet] Hic quoq; ex superiore sensu per Zeugma si particula arcessenda est, ut sit: Si quindecim uirorum preces Diana curat, & si amicas aures applicat puerorum uotis (& quæ ex superiore ad Dianam pertinebit) alterum in lustrum meliusue semper proroget æuum.

Q·HORATII FLACCI DE ARTE POETICA CVM ANTIquissimorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphirionis commentarijs admixtis interdum Terentij Scauri scolijs.

et Francisci Luisini Utinensis, quare infra fol. 10 insuper et Iacobi Grifoli Lucinianensis co[m]entarijs Deinde et cum Iasonis de Nores Cyprij ... fol. 1197.

EPISTOLA AD PISONES.

Hvmano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si uelit, & uarias inducere plumas,

ACR. ¶ Humano capiti] De inæqualitate operis loquutur, & dat præceptum scribendi poëma. Et primum præceptum est de dispositione & conuenientia carminis. Scribit autem ad Pisones uiros nobiles & disertos, ad patrem & filium: uel ut alij dicunt, ad fratres. Capiti autem comparat poëma, quod sine œconomia sit picturæ eiusmodi simile, quæ habeat ceruicem equinam cum forma humana, & diuersorum animalium membra, & pennas, quæ persona desinat in piscem. ¶ Et uarias inducere plumas] Imponere plumas, id est, inducere pennas, uarijs coloribus natura floridas, uel uarios diuersarum auium colores.

PORPHYR. ¶ Humano capiti] Hunc librum qui inscribitur de Arte Poëtica, ad L. Pisonem, qui postea urbis custos fuit, misit. Nam & ipse Piso poëta fuit, & studiorū liberalium antistes,

in quem

in quem librum congeßit præcepta Neoptolemi de Arte poëtica, non quidem omnia, sed eminentißima. Primum præceptum est περὶ τῆς ἀκολουθίας. Nã ut pictor, si humano capiti equi dederit ceruicem, eamq́; uoluerit decorare pennis, & inferiorem partem membrorũ exprimere piscis effigie, superiorem uerò mulieris exornare specie: ualde errare uidebitur, quòd contra naturam omnia faciat, ita poëticen ornatus causa, si plus quàm exigit materiæ institutum ornetur, contemni.

Vndiq; collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa supernè:
Spectatum admissi risum teneatis amici?
Credite Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cuius uelut ægri somnia, uanæ
Fingentur species, ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus, atq; poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas:
Scim9, et hãc ueniã petimusq́;, damusq́; uicissim,
Sed non ut placidis coëant immitia, non ut
Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.
Incœptis grauibus plerũq;, & magna professis
Purpureus, latè qui splendeat, unus & alter
Adsuitur pannus, cùm lucus & ara Dianæ,
Et properãtis aquæ per amœnos ambitus agros,

A C R. ¶ *Vndique*] *Ex diuersis, scilicet, animalibus, et multus. Præcipit poëtæ conuenientiam seruari debere.* ¶ *Collatis membris, ut turpiter*] *Cõiunctis ad superiorem & descriptã formam, ut habeat humanum caput, & collum equi, & caudã piscis.* ¶ *Atrum*] *Fœdũ, magnũ.* ¶ *Desinat*] *Finiatur.* ¶ *In piscem*] *Hoc est, in beluam marinã, id est, in pistricem.* ¶ *Formosa supernè*] *Vt facie sit formosa mulier, inferius aũt monstris uarijs detur petur..* ¶ *Superne*] *Superiore parte, id est, uultu & ceruice.* ¶ *Spectatum admissum risum teneatis amici?*] *Si fueritis admißi ad spectaculum, ô Pisones, num risum poteritis tenere: Vel spectatum admißi, id est, quasi ad spectandum mißi. Et est sensus: Si admißi fueritis introire ad spectãdum tale animal pictum, potestis risum tenere ô Pisones?* ¶ *Cuius, uelut ægri somnia, uanæ fingũtur species*] *Qui non habet ordinem, eius ita uanæ sunt species, quemadmodum ægrotantium somnia, quæ uidentur habere imagines uarias.* ¶ *Pes*] *Finis.* ¶ *Caput*] *Principium.* ¶ *Vni reddatur formæ*] *Vni corpori, ut neque finis neq; principium conueniat.* ¶ *Aequa potestas*] *Aequalis, quasi per obiectionem, ita ut alter respondeat. Est, inquit, potestas, sed non usqueadeò, ut inepta fingantur.* ¶ *Scimus*] *Hoc ita esse.* ¶ *Et hanc ueniam petimusq́;, damusq́; uicißim*] *Sicut nos licẽtiam concedimus alijs scribere, ita nobis petimus licere, Petimus quasi poëtæ, damus quasi critici.* ¶ *Sed non ut placidis coëant immitia, non ut Serpentes auibus*] *Ita debemus habere licentiam fingendi, & sic debent esse artificiosa poëmata, ut non mitia adiungantur asperis immoderatè.* ¶ *Geminentur*] *Iungantur.* ¶ *Incœptis grauibus*] *Aliud præceptum. Docet non importunè inducendam esse parabolam, aut descriptionem, sed aut parabola, aut descriptio apte debent adiungi bene incœpto poemati. Qui enim incipit granditer & leuiter finit, uituperandus est.* ¶ *Professis*] *Aut his qui conantur aliquid magnum scribere. Aut respexit ad naturã quorundam poetarum, qui incipiant describere grandia, & in cõmunes exeant locos, qui tametsi boni sint, tamẽ superflui habentur, & plerunq; ridentur. In magno poëmate excessus debemus aspergere, quasi ad reficiendas aures. Patimini ergo pro bono colore excessus dici.* ¶ *Purpureus*] *Bonũ additamentũ, quod dicit purpureus.* ¶ *Assuitur pannus*] *De his dicit, qui cũ seuerã & subtilem materiã cœperint scribere, flosculos quosdam interponunt. Ordo est: Pannus assuitur qui splendeat, ut bona sit quidem œconomia, sed incongrua.* ¶ *Cùm lucus & ara Dianæ*] *Describitur, supple. Ζεῦγμα ab inferioribus.* ¶ *Per amœnos*] *Riuos per campos discurrentes.* ¶ *Ambitus*] *Circuitus. Ambitus properantis aquæ dixit riuos.*

P O R P H. ¶ *Risum teneatis amici*] *Percunctantis est hæc uox, & præcipientis utique rideri oportere.* ¶ *Pictoribus atque poëtis Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas*] *Sequens*

præce-

præceptum est, omnes quidem poetas potestatem habere fingendi, ita ut aliquid faciant, non ut uelint cũ auibus serpentes, uel cum agnis Tigres iungere. ¶ Incœptis grauibus] Præceptum tertium. Est natura quorundam poetarum pessima, qui incipiunt grandia describere, deinde in locos communes exeunt, qui licet boni sint, tamen ridentur ac superuacui habentur, nisi loco positi sint. ¶ Purpureus, latè qui splendeat, unus & alter Assuitur pannus] Per hoc locos communes significat.

Aut flumẽ Rhenũ, aut pluuius describitur arcus.
Sed nũc non erat his locus, & fortasse cupressum
Scis simulare. quid hoc, si fractis enatat expes
Nauibus, ære dato, qui pingitur? amphora cœpit
Institui, currente rota cur urceus exit?
Deniq; sit quoduis, simplex duntaxat & unum.
  Maxima pars uatum pater, & iuuenes patre di(gni,
Decipimur specie recti, breuis esse laboro,
Obscurus fio: sectantem leuia, nerui
Deficiunt, animiq;. professus grandia, turget,
Serpit humi, tutus nimium, timidusq; procellæ.
  Qui uariare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum siluis appingit, fluctibus aprum.

A C R. ¶ Aut flumen Rhenum] Notandum flumẽ Rhenum genere neutro. Salustius in historiis, Nomenq; Danubium habet. ¶ Pluuius arcus] Pluuialis, q pluuias concitat. ¶ Sed nunc non erat his locus] Vt de his posses scribere. Quasi ad aliquẽ responderit, non erat locus ut hoc describeres, sed quoniam bene scribis, ideò introduxisti. ¶ Et fortasse cupressum] Irrisio pictoris cuiusdam, qui nihil aliud, quàm cupressum nouerat depingere. Prouerbium est in malum pictorem, qui nesciebat aliud pingere, quàm cupreßum Ab hoc naufragus quidam petiuit, ut uultum suum exprimeret, ille interrogauit, num ex cupresso uellet adiici aliquid. Quod prouerbiũ Græcis in usu est: Nam naufragi ad misericordiam commouendam, casus suos in tabula depingunt. ut Iuuen. Picta se tempestate tuetur. ¶ Simulare] Græco prouerbio usus est, quasi scribere. ¶ Quid hoc] Quid ad naufragum, qui dat pecuniam, ut describatur cupressus pertinet? Itaq; ergo qui scribit, nisi opportune scripserit, non sibi comparat gloriam, sicut ille malè pingit, qui cupressum depingit. ¶ Amphora cœpit] Hic quidam dicunt præceptum aliud esse, alij cum de œconomia adhuc loqui. ¶ Currente rota] Id est, carmine procedente. Rotam autem dicit, quæ cùm uoluitur, uasa fingũtur. ¶ Cur urceus exit] Id est, cur uile sit opus tuum? Quare incipis magnum opus, & desinis in minore? Prouerbiale, cùm à magnis incipias, in minora desistis. ¶ Deniq; sit quiduis] Quicquid uis scribere simplex sit, & uerisimile. id est, cœptæ materiæ & nondum finitæ, non debes aliam adiungere. ¶ Maxima pars uatum] Apostropham facit ad Pisones, id est. Pars poëtarum decipimur studio uirtutis et imagine boni, dum præferimus ueritati imaginẽ, delabentes in uitia. ¶ Pater et iuuenes] Et magister & discipuli. ¶ Breuis esse laboro] Quasi diceret, uolo scribere breuiter. Laus est enim breuiter narrare, sed dũ uult aliqs breuiter narrare, fit obscurus. ¶ Sectãtẽ leuia nerui deficiũt animiq;] Sæpe eneruatos uersus scribet, qui dat operã, ut scribat delicatos. ¶ Leuia] Splendentia, bene curata, ut: Pars leues ocreas lento ducunt argento. ¶ Nerui deficiunt] Vires deserunt, ut: Noctes nõ deficit humor. ¶ Serpit humi tutus nimium, timidusq; procellæ] It per terrã, scilicet, dicendo, Vilia ille scribit, qui tutè uult scribere, & nõ audet se magnis imponere rebus. Sensus est, Dum quidã inflatos uersus uitant, fiunt uiles, terræq; fit proximus, qui timet inflatè dicere. ¶ Tutus] Id est, qui se tueri uult. Qui uariare cupit] Qui uult uariũ opus scribere, sæpe inepta scribit mirabiliter et mõstrose.

POR. ¶ Aut flumen Rhenum] Nõ dixit genere masculino Rhenus, sed neutro hoc Rhenũ, quia est flumen. ¶ Et fortaße cupressum Scis simulare] Hoc prouerbium est, in malum pictorem, qui nesciebat aliud bene pingere, q̃ cupressum Ab hoc naufragus quidã petiit ut fatum suum exprimeret, ille interrogauit, num ex cupresso uellet aliqd adijci? quod prouerbiũ Græcis in usu est. ¶ Amphora cœpit Institui, currẽte rota, cur urceus exit?] Hoc dicit: Quare cùm aliã materiã institueris scribere,

aliam efficis, quomodo ridendus est figulus, qui cùm destinauerit amphoram fingere, urceum efficiat. ¶ Decipimur *specie recti*] Hoc tale παράγγελμα *est. Erramus, inquit, & dum conamur uerã uirtutem sequi, in uicina uirtuti uicia incidimus: nam breuiter scribentem, sequitur obscuritas; leuia componentem, nerui inhibent: deserta profitentem, uitiat spreta rerũ inspectio.* ¶ *Qui uariare cupit rem prodigialiter unam*] *Aliud hoc præceptum est, non esse fabulis indulgendum, ne extenuandam usq; in uitia materiam.*

In uitium ducit culpæ fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus & ungueis
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos,
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse uelim, quàm prauo uiuere naso,
Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo.
Sumite materiam uestris qui scribitis æquam
Viribus, & uersate diu, quid ferre recusent,
Quid ualeant humeri; cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo,

ACR. ¶ *In uitium ducit*] Id est, *dum uult fugere culpam, cadit in uitium.* Docet *hic nõ esse indulgendum eloquentiæ, ne quis incidat in opinionem incpti et superflui.* Sensus *est, Culpæ fuga ducit in uitium, si nescit aliquis culpam uitare, ut ipse alibi, Dum uitant stulti uitia, in contraria currunt.* Fuga *autem nominatiui casus est.* ¶ *Aemilium circa ludũ.* Ab Aemilio *inuentum, qui faciebat statuas, quæ ponebantur in harena, ubi ludi celebrantur.* Aemilius *ludus dicebatur locus, in quo quidam* Aemilius *gladiatores suos habuit.* Circa *hunc ludum* Imus *erat quidam statuarius.* Alij *dicunt imũ, breuem.* Aly *in extrema parte ludi positum, qui cùm uugues, & capillos, & multa alia membra bene formaret, in perfectione statuæ deficiebat.* Hîc *ergo dicit, nihil oportere deeße poëtæ.* ¶ Exprimet *& imitabitur*] Futurum *pro præsenti.* ¶ *Infelix*] Indoctus, *aut in perfectione operis infelix, quia deficiebat.* ¶ Ponere] Finire. ¶ Totum] Id est, *finem aut uenustatem consummationis.* Interdum *enim uidemus singula membra artificiosè facta, & totius operis formam minimè placituram.* ¶ Hunc] Talem, *ut:* Hic Priami *finis, fatorum hic exitus illum* Sorte *tulit.* ¶ *Si quid componere curẽ*] Nolo *me parte quadam corporis fœdißimum esse, & reliquis splendidum, sed magis opto una integra esse specie.* Ita *enitor omni parte poëta uideri, nulla in parte ab alia discrepãs.* ¶ Non *magis esse uelim*] Si *me, inquit, huic fabro conferre uoluero, ero dimidia corporis parte ridendus, ut partem ridendã habeam, quamuis laudandus spectandusq; sim in alia, hunc esse nolo, id est, huic similis esse recuso, qui perfectus non est,* ¶ *Quàm naso uiuere prauo*] Marcido, *turpi.* Si *uelim, inquit, aliquid scribere, nolim huic esse similis, sed magis uolo esse pulchrum, nigris capillis, & oculis, & cum torto naso, quàm scribere poëma, cui aliquid desit.* ¶ *Spectandum*] Laudandum, *id est, uidendum, ut una pars pulchra, alia deformis sit, quod dedecet.* ¶ *Sumite materiam*] Præcipit *poëtis, ut eam materiã eligant, quæ uires eorum non excedat, id est, antequam materiam incipias scribere, uide si materiam quam aggrederis, poßis implere.* ¶ *Versate*] Considerate. ¶ *Cui lecta potenter erit res*] Qui *poßibilia eliget, poßibiliter implebit.* Notandum *potenter dictum, secundum quod potest.* Id *est, qui eligit materiam, quam poßit implere, huic nec inuentio nec eloquentia deesse potest.* ¶ *Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo*] Id *est, dispositio, quia reuera ordo manifestat omne, quod dicitur.* Ordo *lucidus,* ἐπίθετον, *quia ordo facit lucidam orationem.*

PORPHYR. ¶ *Aemilium circa ludum faber imus*] Aemilij Lepidi *ludus gladiatorius fuit, quod nunc* Polycleti *balneum est.* Hîc *demonstrat ærarium fuisse fabrum imum, hoc est in angulo ludi tabernam habentem.* Hoc *autem præcepto.* ¶ *Sumite materiã uestris qui scribitis æquã*] Præcipit *eis, qui sunt poëtæ, ut eam materiã eligent, qua poßint placere.* ¶ *Cui lecta potenter erit res*] Id *est, qui legerit, id quod præstare poßit,* Potenter *figurauit* ὡς δυνατῶς.

¶ Ordinis

Ordinis hæc uirtus erit, et Venus, aut ego fallor,
Vt iam nunc dicat, iam nunc debentia dici,
Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis autor.
In uerbis etiam tenuis cautusq; serendis,
Dixeris egregie, notum si callida uerbum
Reddiderit iunctura nouum; si forte necesse est
Indicijs monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis,
Continget, dabiturq; licentia sumpta pudenter.
Et noua fictaq; nuper, habebūt uerba fidem, si
Græco fonte cadant parce detorta. Quid autem
Cæcilio, Plautoq; dabit Romanus, ademptum
Virgilio, Varioq;? ego cur acquirere pauca
Si possum inuideor? cū lingua Catonis & Enni

ACRON. Ordinis hæc] Ordo enim pulchram facit orationem. Docet quid sit dispositio. ¶ Virtus] Id est, ars, perfectio. ¶ Venus] Venustas, gratia. ¶ Aut ego fallor] Aut ego fallor, aut ista est ars, quam docturus sum, ut quædam dicat, quædam reseruet in aliam partem, ut quæ debēt dici, sine dilatione dicantur: quæ non debent, pro tempore differantur.

¶ Iam nunc] Quæ debet dicere in præsenti. ¶ Iam nunc debentia dici] Quæ debet dicere in futuro. ¶ Pleraq; differat, & præsens in tempus omittat] . Vt Virgil. in nono narrat in Italia iam posito Aenea, quomodo fabricatæ sunt naues, quibus de Ilio nauigauit Aeneas, cum in tertio non dicat.

¶ Hoc amet hoc spernat] Id est, hoc eligat, hoc prætermittat poeta, ut non omnia, quæ ueniunt illi in mentem, dicat. ¶ Promissi carminis auctor] Promissi magni. Vt Sergestum Aeneas promisso munere donat. Aut auctor promissi carminis, qui uult auctor fieri magni carminis, aut certè auctor, optimus poeta. ¶ In uerbis etiam tenuis] Si facienda sunt tibi noua uerba, obserua ut ea dicas, quæ placeant, & habeant autoritatem. ¶ Dixeris egregiè Cum laude dices uerbū uulgare. si illud bene composueris. Aristotelis libros quidam transtulit, sed uolens transferre τὸ ὄν, cum non inueniret quomodo diceret, finxit ens, & laudē quæsiuit. Exponit de uerbis ueteribus, & nouis, quomodo poetica licentia fiant. Nam aliqua licet uulgaria sint dicit tamen cum aliqua compositione posse splendescere. Egregiè etiam notum dices uerbum, si non sit asperum. ¶ Reddiderit iunctura nouum] Callida iunctura, id est, elegans & noua elocutio, & cohærens sermo. Optimum enim dicendi genus est: si noua uerba opportunè & propriè ponantur. ¶ Si forte necesse est] Nouum uerbum bene facis, si fuerit necessitas. ¶ Indicijs monstrare recētibus] Proferre res nouas, id est, ne facias uerbum nouum, quandò necessitas non est. Mire autem dixit. Indicia enim animi, uerba sunt. Indicijs ergo recentibus, rudi inuentione uerborum: quia indicia rerum uerba sunt, secundū philosophos, qui aiunt, ἔλεγχον τῶν τρόπων εἶναι τὸν λόγον. ¶ Abdita rerum] Id est, res nouas. ¶ Cinctutis] Antiquè dixit, id est, militaribus uiris, & ad militiam paratis. Vnde per cōtrarium dixit poeta: Discinctos Mulciber Afros, id est, imbelles ad militiam. ¶ Non exaudita Cethegis] Non ante comperta, nondum cognita, pro eo quod est, antiquis incognita. Sensus est, si necessitas fuerit uti uerbis recētibus, quæ non audierunt Cethegi, antiqui oratores, licet tibi uti, sed moderatè, unde ait: Dabiturq; licentia sumpta pudenter. ¶ Sumpta pudenter] Pudenter, id est, cum uerecundia, cum causa, id est, non nimia fingendi licentia. Si enim necessitas fuerit, fingis cum laude: sed sine neßitate, rideris. ¶ Parce detorta] Verecundè & moderatè translata. ¶ Verba fidem] Noua uerba ficta, habebunt fidem, id est, probabuntur, si de Græcis translata fuerint non absurdè. Vt quod Græci κύλικα dicunt, nos calicem. ¶ Quid autem Cæcilio Plautoq;] Quare negauerint Romani Virgilio & Vario, quod concesserunt antiquis poetis, id est, noua uerba facere? Et hoc dicit, non quod negaret, sed quasi causam quærens, quæ nam esset ratio, si uoluissent negare. Nam si hos prohibet

necillis licuisse demonstrat. ¶ Virgilio, Varioq́;] Cæcilius ante Virgilium & Varium fuit. Ideo dicit Virgilium & Varium nihil posse dicere, quod illi non dixissent. Ergo oportet illos quærere noua uerba. ¶ Si possum, inuideor] Si possum noua uerba bene facere, cur prohibeor? Quæ ex Græca lingua in Latinam fuerint deriuata, non cum ingenti licentia transferenda sunt. Mire aũt dum de fingendis uerbis loqueretur, secundum græcos ipse effinxit inuideor, id est, inuidiã patior. Inuideor enim negatur posse dici: aut inuideor, prohibeor. ¶ Cũ lingua Catonis & Enni] M. Portius, qui & Censorius dictus est, Cato & Ennius quod priores patres dixerunt, illi in suis carminibus posuerunt, & super hoc noua uerba inuenerunt.

PORPHYRION. ¶ Ordinis hæc uirtus erit, & uenus] Aut ego fallor. Loquitur nũc περὶ τῆς εὐταξίας, quo ordine seruandam à poetis uenerem, aut decorem carminis significat.

¶ Dixeris egregie, notum si callida uerbum] Exponit nũc de uerbis ueteribus ac nouis, quo modo poëtica sint. Nam licet aliqua uulgaria sint, ait tamen illa, cum aliqua compositione splẽdescere. Verbi gratia: Curgulio sordida uox est, ornatũ accedente uulgaritas eius absconditur, hoc modo: Populaq́; ingentem farris aceruum Curgulio. Curgulio apud Homerũ est qui fabã libẽter uescitur. ¶ Si forte necesse est Indicijs monstrare recẽtibus] Quod si iam, inquit, ad rem aliquam explicandam uerba antiqua non sufficerint, permittitur poetæ noua fingere: Indicia uerba appellauit, philosophi enim dicũt indicandarũ rerum causa inuẽtas esse uoces. ¶ Fingere cinctutis nõ exaudita Cethegis] Omnes enim Cethegi morem seruauerũt eundem Romæ, inter cætera descriptam comam retulerunt. Nunquam enim tunica usi sunt, ideo cinctutos eos dixit, quoniam cinctum est genus tunicæ, infra pectus aptatæ. Eis ergo non exaudita uerba tanquam insolita intercisa nemo dixit, Est autem intestinum pusillum, & dein de uerbi gratia, sic alapam cum uno digito imam ferimus auriculam. ¶ Et noua fictaq́; nuper habebunt uerba fidem, si Græco fonte cadãt] Et magis inquit, authoritatem mereri possunt noua uerba, si à Græco fuerint in Latinum deriuata. Transtulimus triclinium quod ante cœnaculum uocabamus, quia ibi cœnabatur: οἶνον uinum, & à cylice calicem, & à coccyce cuculum. ¶ Ego cur acquirere pauca si possum, inuideor] Cum Plauto Cæcilioq́; permissum sit uerba fingere, cur mihi non liceat latinum ampliare sermonem, & nouis uti uerbis? Inuideor posuit, pro inuidetur mihi.

Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum
Nomina protulerit: licuit, semperq́; licebit,
Signatum præsente nota producere nomen.
Vt siluæ folijs pronos mutantur in annos,
Prima cadunt, ita uerborum uetus interit ætas,
Et iuuenum ritu florent modò nata, uigentq́;.
Debemur morti nos nostraq́; siue receptus
Terra Neptunus, classes Aquilonibus arcet,
Regis opus, sterilis'ue diu palus, aptaq́; remis
Vicinas urbes alit, & graue sentit aratrum,
Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt,

ACRON. ¶ Ditauerit] Locupletauerit, auxerit nouis uerbis. ¶ Signatum] Hoc tractum est à nummis. ¶ Præsente nota] Notamine præsentis temporis preter uetustatẽ. Verbi gratia: Fruitus ante dicebatur, modò fructus: antè punxit dicebatur, modò pupugit dicitur. Vel præsente nota, uerbo nouiter inuento, ut hoc nomen inuentum est tempore principis illius. ¶ Producere] Ad notitiam hominũ deducere. ¶ Nomen] Nouum uerbum ex ueterum significatione. ¶ Pronos mutantur in annos] Pronos, uolubiles, decliuos, & citò labentes, & instabiles: Nec aspernẽtur noua uerba, comparatione nouorum foliorũ docet ea posse placere. In annos aũt per annos. ut siluarũ mutantur folia per annos pronos, & est Homerica cõparatio. ¶ Debemur morti] Argumentis probat perire

omnia

omnia, perire homines, perire uerba, siquidem recipitur in terram fluctus, & quæ ante terra arabatur, modò fit locus nauibus. Si ergo mutatur natura maris & terræ, quanto magis debemus credere perire homines & uerba eorum. Perimus ergo nos & nostra siquidem etiam natura ipsa mutatur. ubi terra in mare ducitur, paludes uertuntur in segetes, flumina suum mutant cursum. ¶ Siue receptus Terra Neptunus] Mare in terrā recipitur. quando portus cōponitur. ¶ Receptus aūt terra, pro intra terrā Classes Aquilonibus arcet] Ὑπάλλαγη. pro classibus aquilones arcet, id est, tuetur, defendit, continet. ¶ Regis opus] Nam regis opus est, admittere terræ mare. paludes deriuatæ intra portus. Significat autem portum Lucrinum, & alios qui manu facti sunt ab Augusto, & alia regum opera. Hoc est enim regium opus, quod nullus facere nisi rex potest. ¶ Sterilisq; diu palus] Augustum dicit, qui siccauit Pontinam paludem. Diuus Augustus duas res diuinas fecit, nam Pontinam paludem siccauit, ut ad mare meatum habere cogeret, ut post & arari posset: & portum Lucrinum muniuit de quo Maro: An memorem portus, Lucrinoq; addita claustra, Atq; indignatum magnis stridoribus æquor, Iulia quà Ponto longe sonat unda refuso? ¶ Seu cursum mutauit] ἀπὸ κοινοῦ, siue generaliter, ut quidam accipere uolunt, quandò campos aptos agriculturæ liberant, auertentes flumina, quæ sunt eis infesta. ¶ Amnis] Tiberim intelligimus. Hunc enim deriuauit Augustus, qua nunc incedit, ante enim per Velabrum fluebat, Vnde & Velabrum dictū, quod uelis tranlmetur. ¶ Doctus iter melius] Inductus meliori uia quæ non noceat scilicet ¶ Mortalia facta peribunt] Ζεῦγμα à superioribus. Si mutauit cursum suū fluuius, credas posse fieri item perire nostra. Siquidē fluuius, qui nocebat frugibus, cursu suo mutatus est ad aliud iter, ne æstate nocere posset.

POR. ¶ Debemur morti nos nostraq;] Comprobat nunc morti uniuersa esse destinata etiam uerba interire cum opere hominum. ¶ Sterilisq; diu palus] Diuus Cæsar duas institue rat res facere: Portum Hostiensem munire Pontinā paludem quæ est in Campania, ad quadragesimū miliariū emittere in mare. Hāc ergo significat in hoc recepisse, ut iam aretur. ¶ Seu cursum mutauit iniquū frugib. amnis Doctus iter melius] Tiberim intelligimus, hunc enim Agrippa deriuauit qua nunc uadit, antea per Velabrum fluebat.

Necdum sermonum stet honos, et gratia uiuax.
Multa renascentur, quæ iam cecidere, cadentq;,
Quæ nūc sunt in honore uocabula, si uolet usus
Quē penes arbitriū est, & ius, et norma loquēdi.
Res gestæ regumq;, ducumq;, & tristia bella
Quo scribi possent numero, mōstrauit Homerꝰ
Versibus impariter iūctis querimonia primū,
Post etiam inclusa est uoti sententia compos.
Quis tamen exiguos Elegos emiserit author
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.
Archilochum proprio rabies armauit Iambo.
Hunc socci cepere pedem, grandesq; cothumi,
Alternis aptum sermonibus, & populareis
Vincentem strepitus, & natum rebus agendis.

ACR. ¶ Nedum sermonū stet honos] Id est, si hæc omnia mutantur, uerborū genera perēnis manere quomodo potest? ¶ Honos] Pulchritudo. ¶ Viuax] Perpetua. ¶ Multa renascentur] Vocabula scilicet, cōmercio sermonū. ¶ Quæ iam cecidere] Id est, quæ sunt sublata de usu ¶ Si uolet usus] Id est, consuetudo siue ratio loquendi. Ratio enim usu & consuetudine uincitur. Vsus enim facit autoritatē, interdū & consuetudo uincit regulā. Modiorum dicimus secundū regulam: sed frequēter Cicero modiūm pro modiorū, et liberūm pro liberorū, hoc usu dicitur. ¶ Quē penes] Cōuersio est, id est. penes quē, id est, apud quē arbitriū et iudiciū in potestate usus est, id est, sermo & uis loquēdi. ¶ Res gestæ] Docet quomodo singulæ res, & quib. metris scribendæ sunt. ¶ Numero] Metro, ut: Numeros memini, si uerba tenerem. ¶ Versibus impa-

 riter

riter iunctis] Elegiacum significat, quia elegiacũ metrũ minus habet syllabarum, q̃ Heroicus uersus qui praecedit. Elegiacum metrum constat ex pentemimeri, id est, ex duobus dactylis & syllaba, quis tamen inuenerit elegiacum incertũ est. Vel uersibus impariter iunctis, id est, altero metro. Vnus enim hexameter uersus est, alter pentameter. Hoc, inquit, metro primo tristia, pòst etiam cœpere læta describi. ¶ Post etiã inclusa est] Res tristes & lugubres primo elegiaco carmine scribebãtur, post etiã prosperæ & lætæ. ¶ Exiguos elegos] Exiguos cõparatione heroici. ¶ Archilochũ proprio rabies armauit Iambo] Iambicũ metrum primũ Archilochus inuenit quo usus est, in Lycambem, quẽ persecutus est, quod ei Neobulen desponsatã iam filiam denegauit, in tantum ut Lycambes iambos uoluerit morte uitare, nam ad laqueũ confugit. ¶ Hũc socci cepere pedem] Soccis Comœdiã intelligimus, cothurnis tragœdiam. ¶ Grandesq; cothurni] Magnæ laudes clamantiũ exceperunt hunc pedẽ, aut grãdes cothurni Tragœdiæ. Ideo aũt in dubio posuimus, quia difficile hoc metro trægœdiographi utuntur. Nam spondaico pœnè metro semper uidẽtur scribere. ¶ Alternis aptum sermonibus] Illi & illi, id est, comœdiæ & tragœdiæ, aut personarũ responsionibus, aut tantũ comœdiæ, quia in comœdia multæ personæ inuicẽ sibi succedunt. ¶ Et populares Vincentem strepitus] Altius sonantem in scæna, q̃ clamor populi. Tales enim strepitus excitat iste pes, ut uincat etiã populi clamores, quia iambus uincit clamores spectantium, hoc est, plus meretur laudari, quàm laudetur. ¶ Et natum] Id est, inuentũ more hominum dixit, Natum pedem, propter Comœdiam. ¶ Rebus agendis] Tragœdys & Comœdijs.

POR. ¶ Cadentq;, Quæ nũc sunt in honore uocabula, si uolet usus] Hoc est ratio loquẽdi. Vsus enim nihil aliud est, q̃ regula sermonis latini. ¶ Res gestæ] Incipit nunc loqui de omnibus metris, de elegiaco & iambico. ¶ Versibus impariter iunctis] Imparibus. Nam hexametro priore, sequenti pentametro scribuntur. ¶ Archilochũ] Primus Archilochus iambos scripsit in Lycamben, generũ suum. ¶ Hunc socci cepere pedem grandesq; cothurni] Quomodo comœdiæ & tragœdiæ ornantur eo numero, qui iambicus appellatur. Nam hoc distat iambicus à iambo, quòd iambus ex iambis constat, & maledictis armatur. Iambicus autem metro magis, quàm ratione similis est iambo. ¶ Alternis aptũ sermonibus] Nihil enim poeta in tragœdia dicit, sed plures personæ. Itaq; Heroicum Heroum solet res referre: quid actum sit tragœdia agit. ¶ Et populares uincentem strepitu:] Ipsum altius in scæna sonantem, quàm populi clamor est.

Musa dedit fidibus diuos, puerosq; deorum,
Et pugilem uictorẽ, & equũ certamine primum,
Et iuuenum curas, & libera uina referre.
Descriptas seruare uices, operumq; colores
Cur ego, si nequeo, ignoroq;, poëta salutor?
Cur nescire pudens prauè, quàm discere malo?
Versus exponi Tragicis res Comica non uult.
Indignatur item priuatis, ac prope socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.
Singula quæq; locũ teneant sortita decenter.
Interdum tamen & uocem Comœdia tollit,
Iratusq; Chremes tumido delitigat ore.
Et Tragicus plerunq; dolet sermone pedestri.

ACR. ¶ Musa dedit fidib.] Lyrico carmine laudari deos, et heroas, olympiacos. ¶ Puerosq; deorum] Filios deorũ, more Græco. Vel pueros deorũ appellat heroas. ¶ Et pugilẽ uictorem] ὀλυμπιονίκην, ut Pollucẽ. ¶ Et equum certamine primum, id est, Castorem. Licet alij dicant Pindarũ & Amphimum, qui ante omnes ad palmã uenerunt. ¶ Et iuuenũ curas] Amores. ¶ Et libera uina] Cõuiuia, & liberas cõmessationes, quia liberius faciunt uina homines loqui, ut Anacreon. ¶ Descriptas seruare uices] Dispositum ordinem per species & expositas uarietates, si nescio persequi ac non possum, quare appellor poëta? id est, si ea, quæ præcepi, nescio seruare, ut meis carminibus inserã pulchras res

uicißim

uicißim ad decorandũ opus cur poeta appellor? ¶ Operumq; colores] Varietates, οἰκονομίαν. ¶ Poeta salutor] Hoc secundũ Græcos qui nomine officij salutant; χαῖρε ποιητής.

¶ Cur nescire pudens praue] Ordo est: Cur praue pudens, malo nescire, q̃ discere? quare praue magis nolo discere, q̃ turpiter ignorare? Pudens præpostere erubescens pudens praue est, qui turpiter ignorat uel erubescit. Si nescio, quare magis erubesco discere? Si nescis, non turpiter discis: sed si interrogatus fueris, turpiter nescis si tacueris. Nam praue uerecũdus est ille, qui erubescit discere, quod sibi commodũ est. Sunt quædã doctrinæ, quæ duplici scientia concipiuntur. Versum facere discis, si audieris sex pedib. constare hexametrũ siue heroicum metrũ, dactylo & spondeo. Ecce habes ueram peritiã. Debes etiam alterã percipere, ut scias quomodo fiat spõdeus, & quomodo dactylus. O Horati, si dedisti præcepta quare nescis? possum scire quidẽ, uerbi gratia, quia Iãbico metro comœdia scribitur, sed quomodo fiat iambicus, nescio. ¶ Versibus exponi Tragicis] Aut spondaicis, aut altis sensibus, et uerbis. Et hoc exequitur, quod superius præmiserat, Descriptas seruare uices. ¶ Res comica nõ uult] Res inquit, parua & Comica nõ debet alte tractari & difficulter, ut tragica. Tragœdia enim alto stylo describi, Comica uerò humili gaudet. ¶ Priuatis] Cõmunibus, iacentibus, quasi enim priuata sunt uerba, quib. utuntur, hi q prosa oratione dicũt. ¶ Ac propè socco] Soccis comœdiã intelligimus, Cothurnis tragœdiã. ¶ Dignis carminib.] Humilib. uerbis. Tragœdia enim altos sortita est sensus & uerba, Comœdia uerò humiles. ¶ Narrari cœna Thyestæ] Humilib. uerbis tragœdia exponi nõ uult, & cõmunibus sensibus, id est, comico stylo. ¶ Singula quæq; locũ teneant sortita decenter] Vnaquæq; res quomodo decenter inuenerit sibi locum, ita teneat. ¶ Interdũ tamen & uocem comœdia tollit] Vt Terent. O cœlũ, ô terra, ô maria Neptuni: Item: Prob summe Iupiter. ¶ Iratusq; Chremes] Comœdia de Chremete. ¶ Delitigat] Id est, ualde litigat. ¶ Tumido ore] Elato sermone. ¶ Et tragicus plerũq; dolet] Quia tragœdia semper dolores exponit. ¶ Sermone pedestri] Humili communi.

POR. ¶ Musa dedit fidib. diuos puerosq; deorũ] Nunc de Lyrico carmine loquitur, quo metro scribuntur, aut Heroum laudes, aut Olimpionicarũ. Pueros aũt deorum Heroas dicit. ¶ Et iuuenũ curas] Hoc est amores, quos Lyrici celebrãt. ¶ Et libera uina referre] Qualia sunt Anacreõtis carmina. ¶ Descriptas seruare uices] Hoc est, ordinẽ positũ p species signorũ. quare poeta dicitur. ¶ Cur nescire. pudẽs praue, q̃ discere malo] Huius uersus sensus talis est: Cur malo nescire praue pudẽs. id est, erubescẽs, ne uidear ignorasse, q̃ malo discere? ¶ Indignatur itẽ priuatis] Hoc est humilib. uerbis tragœdiã impleri. ¶ Et tragicꝰ plerũq; dolet sermone pedestri] Exigit sæpe tragœdia ut pedestrib. scribatur uerbis cũ Telephꝰ et Peleꝰ exules regio habitu mutato loquãtur. Neq; enim debet in humili habitu auxiliũ petẽs, regaliter loqui.

Telephus & Peleus, cũ pauper & exul uterq;
Proijcit ampullas, & sesquipedalia uerba
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Nõ satis est pulchra esse poëmata, dulcia sunto,
Et quocunq; uolent, animum auditoris agunto.
Vt ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani uultus. Si uis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent.

ACR. ¶ Telephus, & Peleus] Hi ambo diuites fuerunt, et omnib. suis bonis consumptis ad tantã inopiam deuenerũt, ut exules facti mẽdicando sibi undecunq; uictũ conquirerẽt. Mẽdicantes aũt nõ humiliter, sed proterue & quasi imperãdo petebant. Misce fer nobis panem. Aliter. Hi quondã diuites fuerũt & loqui grandia uerba & tumida semper consueuerũt, tandẽ inopia cõpellente exules facti sunt, & mendicantes. Ideo alta & seuera uerba, quib. usi fuerant, dimiserunt, & humilib. uerbis & blandis animos spectantiũ mulcere cœperũt. Ideo dixit: Et tragicus plerunq; dolet sermone pedestri. Telephus ab Achille uulneratus et curatus est: Peleus dicitur occidisse matrẽ

 suam

ſuã aut Phocũ, fratrẽ, ob hanc cauſam exul factus eſt à ciuib. ſuis. ¶ Exul uterq;] Aut quia uagabatur paßim dolore perculſus. Aut exul, id eſt, triſtis. ¶ Proijcit ampullas] Id eſt, irata uerba & ſuperba. Adhuc enim ampullas uocamus, quaſi inflata uaſa. Proijcit ampullas, id eſt, omittit orationẽ tumidã et inflatã. Cum enim reges eſſent, et in ærũna uerſarẽtur altè loqui nõ poterãt, ſummis calamitatib. merſi. ¶ Et ſeſquipedalia uerba] Seſquipedalia uerba, proprie ſeſquipedem habentia, Vterq; aũt magna & grandia uerba proijcit, & utuntur cõmunibus ut exul. ¶ Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela] Si id agit ut ſpectatorẽ flere cogat, hic uerſus & ſequentibus iungi poteſt. Si me uult flectere ad miſericordiã, deponat elata uerba. Cor enim ſpectantis tangimus. quando idonea uerba dolore proferimus, id eſt, iſtæ perſonæ proijciunt elata uerba, ſi uolunt auditores ad miſericordiã flectere. ¶ Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata] Sunt quædã poemata per œconomiã compoſita, & probata uerba habẽtia, ſed interdum uenuſtate carent. Habeant ergo hæc quæ ſunt probata, etiam uenuſtatem, & quocunque uolunt auditorẽ, ſiue ad miſericordiã ſiue ad indignationẽ trahant. ¶ Vt ridentib. arridenti] Id eſt, affectus omnes in animis noſtris habemus ex natura, & ſinguli mouentur cũ imagines ſuas uiderint in alijs. ¶ Flentibus adſunt] Præſto ſunt, quia flent & ipſi.

¶ POR. ¶ Proijcit ampullas] Hoc à Callimacho ſuſtulit qđ dixit. ¶ Si curat cor] Hoc eſt, ſi id agit, ut attentè ſpectantẽ flere cogat. ¶ Dulcia ſunto] Nunc quaſi legem ponit, & præcipit. Sunto enim agunto, ſint & agãt ſignificat, ſed leges antiquæ his feræ plenæ ſunt quæ dicuntur ſignificanter, uerbis. ¶ Si uis me flere dolendũ eſt] Hoc Demoſthenicum eſt. Nam cum ad illũ is, qui uapulauerat acceßiſſet, peteretq; ſummißè, ut cauſam ſuam ageret, cõ quòd cæſus eſſet, negauit ſe facturum, quia ille non uapulaſſet. Illo affirmante factum eſſe, eiq; ſuperuacuas dicente eius querelas, tunc tertio, cùm indignari uideret, & toto affirmante cũ lachrymis affectu, dixit, nunc ſe illi credere, capiebat enim dicendi impetum ex iraſcente.

¶ Tũc tua me infortunia lædent] Id eſt, tunc tuæ me calamitates mouebũt. Infortunia quæ græci ἀτυχήματα uocant.

Telephe uel Peleû, male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Triſtia mœſtum
Vultum uerba decent, iratum plena minarum,
Ludentem laſciua, ſeuerum ſeria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarũ habitum, iuuat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore graui deducit, & angit.
Poſt effert animi motus interprete lingua,
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites, peditesq; cachinnum.

ACRON. ¶ Male ſi mandata loquêris] Quaſi mandata. nõ quaſi tua, ſed ſecus, quàm aut dolor mandat aut lætitia. ¶ Aut dormitabo] Hoc grauius eſt q̃ ridebo. Alterutrũ enim faciunt auditores, ſi ſine affectu ſit dictio. ¶ Triſtia mœſtum] Non ſolum ad perſonarũ dignitatem, ſed etiã ad conditionem, ætatẽmq;, aptanda ſunt uerba & unicuiq; perſonæ quod eſt propriũ, debet ſeruari. ¶ Laſciua] Delicata & mollia. ¶ Seria] Grauia, neceſſaria aſpera. ¶ Format enim natura] Senſus eſt: Poeta debet formare intra ſe perſonam aptam his rebus natura quippe delectat, cum delicata uidemus. Natura enim iraſcimur delectamur, miſeremur, quia ſubſtãtiæ harum rerum ſunt formatæ in animis noſtris à natura. unde illud Ciceronis, Ardeat orator, ſi uult iudicem incendere.

¶ Poſt effert animi motus interprete lingua] Id eſt, extollit, ſublimat, id eſt natura quæ me deicit rerum miſeratione, extollit proſperitate, & modò deducit ad humanitatem, modò extollit ad iracundiam. ¶ Si dicentis erunt fortunis abſona dicta] Si non conueniunt uerba loquentis fortunæ, ridebunt Romani.

PORPHYRION. ¶ Romani tollent equites, peditesq; cachinnũ] Ridebit equeſter ordo & plebeius. Cachinnum aũt eſt uerbum ſecundum ὀνοματοποιΐαν fictũ à ſono riſus.

Intererit

Intererit multum, diuus'ne loquatur, an Heros,
Maturus'ne senex, an adhuc florente iuuenta
Feruidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercator'ne uagus, cultor'ne uirentis agelli,
Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis.
Aut famā sequere, aut sibi conuenientia finge
Scriptor: honoratum si fortè reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer
Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox inuictaq́ꝫ, flebilis Inò,
Perfidus Ixion. Iò uaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenæ cōmittis, & audes
Personam formare nouam, seruetur ad imum,
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.
Difficile est propriè communia dicere, tuq́ꝫ
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm si proferres ignota indictaq́ꝫ primus.

ACR. ¶ *Intererit multum*] *In personis formandis dicit, nō solū ad personarū dignitatem, sed etiā ad conditionē & ætatē aptanda esse uerba.* ¶ *Diuus'ne loquatur an Heros*] *Vnicuiq; personæ pprius actus aptandus est.* ¶ *Sedula*] *Studiosa officiosa, ad obtemperandū parata.*

¶ *Vagus*] *Qui passim nauigat ut: Impiger extremos currit mercator ad Indos.* ¶ *Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis*] *Nam Colchus, nō nisi sæuus inducendus est. Assyrius, astutus, & callidus, et diuitijs affluens. Nec inducas Argis natum timidū, aut Thebis facias peritum. nam Thebani infelices sunt, Argiui uictores atq; felices.* ¶ *Aut famā sequere, aut sibi conueniētia finge*] *Omnis poēta aut certā historiam tangit, aut fingit. Si ergo certam scribis, famā sequere. aut si fingis, habeat artē & uerisimilitudinē figmentū tuum.* ¶ *Si fortè reponis Achillem*] *Si scriptis tuis recondis, & quasi iterum reducis, ac reddis uiuum carmine tuo. Vel etiam reponis, scribis, aut transfers, quod alij dixerunt de ipso. Apud commentatorem sic inueni relatum. Apud antiquos tragœdiarum comœdiarumq; scriptores cùm primùm in scenam prodirent, fauorabiliter excipiebantur, etiamsi malè agerent, ut illorum adscribendum iterum allicerentur animi, & prætore cogente totam necesse erat peragi fabulā. Si uerò iterum malè egissent, incipiebāt derideri: & ideo dixit reponis, quasi iterū profers. Alij sic exponunt: Poni dicitur agi uel scribi, Reponis igitur itidem scribis. Si ergo Achillem quo semel Homerus scripsit, uelis scribere, talem debes facere, qualem Homerus ostendit. Aut reponis, ad imitationem Homeri describis.* ¶ *Impiger*] *Velox, sit in tuo carmine, ut miles: qualis ab Homero inducitur, talis à te scribatur.* ¶ *Acer*] *Superbus & contemptor.* ¶ *Iura neget sibi nata*] *Neget se legib. cōstringi, sine lege omnia faciat, & sic eum scribe, ut nō curet de lege, præ potentia sua, nō propter ignorantiā.* ¶ *Nihil nō arroget armis*] *Nihil sit quod nō speret perpetrari per arma, quantū ad se spectet. Quia unusquisq; fiduciam suam priuatā credit, nō æstimans esse cōmunem. Vt sit præsumptor, ut habeat fiduciā uincēdi, ut omnia armis deuindicet.* ¶ *Sit Medea ferox, inuictaq́;*] *Medea, dum alij in sua haberent hospitium, dumq; nil charius haberet, filios suos ad comedendum apposuit, ideo ferox & crudelis est. Inuicta autem peruicax.* ¶ *Flebilis Ino*] *Propter amissionem filiorum. Athamas enim maritus eius unum persecutus, occidit. alterum dum sequitur, fecit in mare desilire, quorum mater luget interitum. Alij sic, Ino uxor Athamantis demens fuit, quæ furorem mariti fugiens, se præcipitauit in mare cum filio, & ipsa dicta est Leucothea, & filius eius Palæmon, qui Melicertes antea dicebatur.* ¶ *Perfidus Ixion*] *Moris erat apud antiquos, ut ante ductas uxores nuptialia munera ultro generi soceris darent. Ixion ergo cum filiam Epenei accepisset uxorem, & dotem daret inuitus, scrobem fecit ingentem, quam igne repleuit, ac summam leuiter cinere contexit. In hac socerum, quem simulans ad cœnam inuitauerat, mersit, ac sic passus est illum uiuum exuri, ob hoc perfidus dictus est. Siue dum con*

uiua Iouis esset, Iunonem de stupro temulẽtus ausus est appellare. Alij dicunt, quòd ideo perfidus dictus sit, quia concedente Ioue cum Iunone concubuit, & postea patefecit. ¶ Io uaga] Quòd secreta sibi mutata in uaccam, commendata publicauit. ¶ Tristis Orestes] Propter conscientiã, quia matrẽ demens interfecit. ¶ Si quid inexpertũ] Nouũ. Si quid, inquit, probatũ uis recitare, & nouũ poẽma scribens nouã personã fingere caue, ut sit constans usq; ad extremũ. ¶ Nouam personã] Nouam materiã. ¶ Et sibi constet] In se finiatur materia, nec aliud transeat. ¶ Difficile est] Satis difficile est dicere cõmunia uerba, ita ut auditor cogitet esse propria dicẽtis. ¶ Propria cõmunia dicere] Id est, dicere intacta. Nam quãdo intactũ est aliquid, cõmune est: cum semel dictũ ab aliquo, fit propriũ. Item cõmunia, id est, non ante dicta quia si quid dictũ ante sit, est propriũ: quod si quid dixeris, iam tuũ est propriũ. Cõmunia aũt dixit, quia quamdiu à nullo sunt acta uel dicta, singulis æquè patent ad dicendũ. Verbi gratia, quemadmodũ domus uel ager sine domino cõmunis est: occupatis uerò iam proprius fit, ita & res à nullo dicta, est cõmunis. Tuq; Rectius Iliacum carmen] Hoc interrogatiuè. At enim dicunt difficile est communia proprijs explicare uerbis. Sed tu melius dices usitata, ex fabulis, neq; solum facilius, sed honestius. ¶ Deducis in actus] Comœdiam aut Tragœdiam scribens. Tutius dicuntur usitata, quàm ignota.

POR. ¶ Intererit mulium Dauus'ne loquatur an Heros] Hoc est, unicuiq; personæ actus proprius aptandus est. Tanquam apud Menandrum seruus inducitur liber loquens. Hoc ille indulgenter & inconsultò, ut omnia domino simpliciter fateatur. Itaq; aliquo modo illum excusat. ¶ Aut famam sequere, aut sibi conuenientia finge] Hoc alud præceptum est. Nam poeta scripturus, aut secundum hominum consensum debet aliquid describere: aut si historiam, tanquam tritam, non uult attingere, debet conuenienter notam inducere. ¶ Scriptor honoratum si forte reponis Achillem] Apud antiquos Tragœdiarum Comœdiarumq; scriptores, cùm primum in scenam prodirent, fauorabiliter accipiebantur etiamsi male agerent ut illorum ad scribendum iterum allicerentur animi, prætore cogẽte totam necesse erat peragi fabulam. Sin uerò iterum malè egissent, incipiebant derideri. Ideo dixit Reponis, quasi iterum profers. ¶ Perfidus Ixion] Moris erat apud antiquos, ut ducturi uxores nuptialia munera & dotem, ultrò socèris darent. Ixion ergo cùm Eponei filiam accepisset uxorem & dotem daret inuitus, scrobem fecit ingentem, quam igne repleuit, & in summo leuiter cinere contexit, in hanc Eponea, quem simulans ad cœnam inuitauerat, mersit, ac sic passus est uiuum illum exuri, ob hoc perfidus dictus est Ixion. ¶ Difficile est propriè communia dicere] Aliud catholicum, & quasi interrogans. At enim, inquiunt, difficile est communes res proprijs explicare uerbis?

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa uilem, patulumq; moraberis orbem.
Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus
Interpres nec desilies imitator in arctum,
Vnde pedẽ proferre pudor uetet, aut operis lex
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim:
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

ACRON. ¶ Publica materies] Docet quomodo aggrediatur aliquis carmen, iam ab aliquo scriptũ. Materia iam dicta, ab aliquo descripta. Sensus est: Nota, inquit, materia, nunc uidebitur quasi propria uniuscuiusq; eße, si nouo & non usitato genere elocutionis ornetur. Id etiam dicit Materies publica priuati iuris erit, si eam cum arte fueris interpretatus, si non eam totam uelis persequi, & singula communi fide imitari, nam quedam prætermittere debes. Et poetica licentia, pro materia, materies dixit,

dixit, materies enim lignum est. Publica materies est, ut bellum Troianum proprie tuum fiat, & quasi à te inuentum, si non uilißimis uerbis explicetur. ¶ Priuatis iuris erit] Fiet quasi tua. ¶ Si non circa uilem] Si non feceris carmen tuum spaciosum & amplũ ex alieno sensu, licet enim quædam sumere, & non multa. ¶ Vilem] Id est, uacuum, inanem, quia uilem te facit totus orbis ad finem ductus, id est, totum carmen tota materia. Poema tuum uilem te facit si uolueris totũ orbem circumire, id est, si totum poëma mutare uolueris alienum. ¶ Patulumq;] Qui tibi patet ad dicendũ. Id est, si non in ijsdem uerbis sensibusq; uerseris, qui ab alijs dicta sunt, ac magis interpres fias, quàm uerus dictor. ¶ Orbem] Cyclon dicit, orbem namq; κύκλον dicunt Græci ¶ Nec uerbum uerbo curabis reddere] Id est, noli curare singula uerba interpretari, ne facias poëma tuum uile, interdum enim inueniuntur quæ in latinitatẽ conuerti non possunt. Ideo nõ deber perse qui omnia, quia sunt quæ implere non poßis, aut quæ conuersa in latinum placere non poßint. Sensus est: Si quid transfers, non erit inquit, fideliter interpretandũ, id est, uerbum ex uerbo, nec in has angustias descendendũ. ¶ Nec desilies imitator in arctũ] Id est, noli aggredi locum difficilem, unde te explicare nõ poteris, nec te imitatione siue æmulatione obstringas, ut procedere uel progredi longius erubescas. Nam pudor uetat nos à maioribus incipere, & in exiguũ desinere, quia pudendũ est inchoata desevere. ¶ Aut operis lex] Operis lex est, ut cœpta perficiantur. ¶ Nec si incipies, ut scriptor Cyclicus olim] Aliud præceptũ, & hoc est quod præcepit. Noli à grauib. et ab elatis uerbis incipere. Nam omnis poeta debet paulatim crescere. Cyclicus poeta est, qui ordinem uariare nescit, uel qui carmina sua circumfert, quasi circumforaneus. Aut nomen proprium Cyclicus, & significat Antimachum poëtam. Aliter Cyclici dicuntur. qui circum ciuitates eunt recitantes. ¶ Fortunam Priami cantabo] Inquit ille Antimachus. ¶ Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu] Id est, hoc cothurno. Quid dignum tanto proœmio & tanto ore poßit afferre? ¶ Parturient montes] Qui à maioribus partibus incipit, & in processu uilescit, dignus est risu.

PORPHYRION. ¶ Si non circa uilem, patulumq; moraberis orbem] In eos dicit qui ad finem Iliada Homeri scripserunt. Ideò & patulum orbem dixit. ¶ Nec uerbo uerbum curabis reddere fidus Interpres] Hoc est, si non quæsieris, ut ad uerbum commutes, nec exprimas carmen, sed magis sensus, alioquin si quid transtuleris, & pusillum erit, & ineptum. ¶ Parturient montes, nascetur ridiculus mus] Græcum hoc uerbum est: ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν.

Quantò rectius hic qui nil molitur ineptè:
Dic mihi Musa uirũ, captæ post tempora Troię,
Qui mores hominum multorum uidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphatẽ, Scyllãq; et cũ Cyclope Charybdim,
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum ordiтr ab ouo.
Semper ad euentum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit, & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.

ACRON. ¶ Quanto rectius hic] Homerus, qui nihil incipit ineptè. ¶ Molitur] Conatur scribere. ¶ Non fumum ex fulgore] Fumum ex fulgore facere dicuntur hi, qui à maiori incipiunt. ¶ Antiphatem] Lami filium dicit, qui Formiarum oppidum condidit. Læstrygones sunt dicti sæui homines, ex quibus fuit Antiphates. Dicit autem ipsos Læstrygones, ad quos Vlysses delatus est qui humana carne uescebatur.

¶ Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri] Meleager & Tydeus fratres fuerũt. Antimachus poëta reditũ Diomedis narrans, ab exordio cœpit primæ originis, id est, ab interitu Meleagri

Meleagri. Hic uerò præcipit longo procemio non utendum esse. ¶ Superfluum itaq; uitium declinans, Maro ita inchoauit: Vix è conspectu Siculæ telluris, in altum Vela dabant læti.

¶ Nec gemino bellū Troianum]. Id est, à Castore & Polluce. Gemino aūt utriusq; sexus, aut magno, aut pro trigemino. Id est, nec Ttoianum bellum cœpit ab ouo, ex quo geniti sunt Castor et Pollux. Et est ὑπαλλαγὴ. gemino principio. uel à gemino ouo, quia Pollux quidem erat filius Iouis & Ledæ. Castor uerò Tyndari & Ledæ. ¶ Ab ouo] A' natiuitate geminorum Pollucis & Castoris. Qui ouo nati creduntur ab Ioue, qui in forma cygni compreßit matrem eorum. Bonus poëta, inquit, qui uult describere reditum Diomedis principis Græcorum à Troia in Græciam non ex eo tempore incipit narrare facta eius, quo rediit uictor interfecto gigante Meleagro, sed potius ab incendio Troiæ. Similiter qui bellum Troianum narrat, exillo tempore non incipit, quo Iupiter sub specie cygni cum Leda Helenæ matre concubuit. Sed quo Paris Helenam rapuit. ¶ Semper ad euentum] Ita apertè principia dicit, ut ex ijs facile exitus cognoscantur. Ad euentū, id est, ad id, unde ordiendū est, quod Græci dicunt, πρὸς τὸ προκείμενον: aut semper ad finē festinat, id est, odit lōga procemia. ¶ Festinat] Cogitās fastidium lectoris ad exitum operis properat. Ideoq; non est longius ab origine inchoandum. Sic Ilias Homerica à precib. Chrysæ sacerdotis incipit, & Odyssea à concilio Deorū. ¶ Et in medias res] Abducit poeta bonus auditorē suum, quasi ad nota, hoc est, ita à medietate incipit, quasi superiora nota sint. ¶ Et quæ desperat tractata nitescere posse, relinquit] Id est, bonus poeta relinqt ea quæ placere nō possunt, hoc est, præterit ea quæ in tractatu ingrata sunt.

PORPHYRION. ¶ Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri] Antimachus fuit Cylicus poeta. Hic aggressus est materiam, quam sic extendit, ut uiginti quatuor uolumina impleuerit antequam septem duces usq; ad Thebas perduceret.

Atq; ita mentitur, sic ueris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum,
Tu quid ego, & populus mecū desideret, audi;
Si plausoris eges aulæa manentis, & usq;
Sessuri, donec cantor, uos plaudite, dicat.
Aetatis cuiusq; notandi sunt tibi mores
Mobilibusq; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui uoces iam scit puer, & pede certo
Signat humū, gestit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.

ACR. ¶ Atq; ita mentitur] Vt omnia cōgrua uideātur. Docet quēadmodū falsa cōfingas. Nec id uituperationē Homeri refert, nec enim ueritatē poetæ pollicētur, sed discrepantiā in eo quod singuli uitare debent. ¶ Sic ueris falsa remiscet] Pro cōmiscet, mutata præpositione, ut Victo q; recusso, pro concusso, et apud poetā: Sin ueris falsa remisces, pro cōmisces. ¶ Quid ego & populus mecū desideret] Id est, quid libēter audiant omnes percipe ô scriptor. Id est, qd quisq; usq; eò expectet, donec tollantur aulæa ad finē peractæ Comœdiæ. Si uis, inquit, expectare populū usq; ad finē fabulæ tuæ, donec dicat actor. Vos ualete & plaudite. Et si uis, inquit, expectare plausorē, donec tollantur aulæa, mores, uniuscuiusq; ætatis obserua. ¶ Plausoris] Fautoris, Legitur & Plosoris, nā et plodere ueteres, & plaudere dicebant, ut: Claudere & cludere. ¶ Aulæa] Qui ludos dabant aulæa suspendebāt, quæ in fine ludorū deponebātur. Aulæa aūt dicta eô quôd in aula Attali regis de uicto eo inuenta sunt. ¶ Manētis] Expectantis. ¶ Donec cantor] Id est, actor, id est, donec finita fabula tollantur aulæa. Cantorē uoluit appellare eū, qui hoc in imo dicit. ¶ Plaudite] Hæc erat consuetudo in cōsummatione tragœdiarū. ¶ Aetatis cuiusdā notandi sunt tibi mores] Ac si diceret: Si debes loqui de iuuenibus, non des eis proprietatē senum, aliusue ætatis. ¶ Mobilibus] Id est, currentib quia semper labūtur anni. ¶ Naturis] Quæ certis temporib. mutantur, annis scilicet accedentib. & est magnū epitheton. Quid enim natura mobilius puero adolescēte, & maturo sene? τὸ πρέπον, id est, decorū cuiq; ꝓpriū tribuendū est.

¶ Decor

¶ *Decor naturis dandus*] *Ad ætatem retulit naturis. Docet enim quemadmodum debeat uir loqui, & quemadmodum mulier.* ¶ *Reddere qui uoces iam scit puer*] *Qui iam potest fari. ut Maro: Ac ueras audire & reddere uoces. Id est, puer qui iam potest loqui. Sunt enim pueri qui quamuis agnoscant quædam, tamen non loquuntur, quale est illud apud poetam: Incipe parue puer, risu cognoscere matrem.* ¶ *Et pede certo*] *Qui incedere potest, iam firmo uestigio & incessu. Nam infantes certum pedem non habent, quia tremunt membra eorum.* ¶ *Signat humum*] *Imprimit uestigijs suis.* ¶ *Paribus colludere*] *Cum ætatis suæ æqualibus ludere. Sic scribendus est atq; formandus, ut cum paribus ludat, non cũ sene.* ¶ *Et iram Colligit, ac ponit temere*] *Sine ratione. Nam pueri & sine causa irascuntur, & temere illos decet iram deponere.*

PORPHYRION. ¶ *Si plausoris eges aulæa manentis*] *Id est, si uis te adstante audiri, donec aulæa leuetur, & donec is qui ait dicat, uos ualete & plaudite, quæ consummatio & Comœdiæ & Tragœdiæ est, hæc intuenda sunt, quæ omnia subijcit.*

Imberbis iuuenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusq;, et aprici gramine cãpi;
Cereus in uitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusq;, & amata relinquere pernix.
Conuersis studijs ætas, animusq; uirilis
Quærit opes & amicitias, inseruit honori,
Commisisse cauet, quod mox mutare laboret.
Multa senẽ circumueniũt incõmoda, uel quòd
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timidè gelideq; ministrat;
Dilator, spe longus, iners, auidusq; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor, castigatorq; minorum.

ACRON. ¶ *Imberbis iuuenis*] *Imberbus & imberbis, sicut inermus & inermis inuenitur.* ¶ *Custode*] *Pædago.* ¶ *Gaudet equis canibusq;*] *Vt Terentius: Aut equos alere, aut canes.* ¶ *Aprici*] *Calidi, patentis loci.*

¶ *Cereus in uitium flecti*] *Facilis comparatio, id est, pronus est adolescens ad uitium. Aut quasi Cereus, ita flectitur in uitium, aut flecti deest se.* ¶ *Monitoribus asper*] *Odit monentes, cõtemptor pædagogorum.* ¶ *Vtilium tardus prouisor*] *Tarde uidet utilia, quæ prosunt sibi.* ¶ *Prodigus æris*] *Sumptuosus.* ¶ *Sublimis*] *Superbus, erectus.* ¶ *Cupidusq;*] *Ardens ad omnia.* ¶ *Et amata relinquere pernix*] *Hoc est, uelox ad fastidium cupitorum, id est, leuis, inconstans, citò, quæ antè amauerat, contemnens. Imberbes enim quæ amãt, aliquando citò dimittunt.* ¶ *Cõuersis studijs*] *Mutata uoluntate id est, iam uir factus, non est prodigus æris, sed cupidus reponendi.* ¶ *Inseruit honori*] *Ambitiosus efficitur, dat operam, ut honorem accipiat.* ¶ *Cõmisisse cauet, quod mox mutare laboret*] *Pœnitenda cauet cõmittere, id est, timet hoc facere, quod postea laborabit mutare.*

¶ *Multa senẽ circumueniunt incõmoda*] *Circumueniunt Opprimũt Docet quæ sunt incommoda senectutis, & q, laborãt quærere, & quæsita aliquando nõ tangũt.* ¶ *Inuentis miser*] *ex sua sentẽtia Horatius miser inquit.* ¶ *Abstinet*] *Deest se.* ¶ *Ac timet uti*] *Quia nescit quamdiu uiuat.* ¶ *Timide*] *Nimiũ cautè.* ¶ *Gelide*] *Id est, segniter et eneruate. Quia omnis conatus senum imbecillis est.* ¶ *Ministrat*] *Agit, gubernat.* ¶ *Dilator*] *Quia per pigritiam senes semper differunt, quæ facienda sunt, aut spem longiorem habent uiuendi, hac de causa parata nõ tangũt.* ¶ *Spe longus*] *Id est, cum sit proximus morti, attamẽ sperat quæ longè sunt posita.* ¶ *Iners*] *Timidus.* ¶ *Auidusq; futuri*] *Cupidus futuri, quia semper senes timore mortis uiuere desiderant. Nam timor mortis desiderium uitæ est.* ¶ *Difficilis*] *Durus ad præstandum.* ¶ *Querulus*] *Iracundus.*

¶ Laudator

¶ *Laudator temporis acti*] *Laudat tempora pristina ad uituperationem præsentium.*
¶ *Se puero*] *Hoc est, in pueritia.* ¶ *Castigator*] *Increpator.* ¶ *Censorq;*] *Iudex, obiurgator.* ¶ *Ferunt*] *Id est, afferunt, ut Maro: Omnia fert ætas, animum quoq;.* ¶ *Anni uenientes*] *Vsq; ad quadragesimum uenire dicuntur anni Inde iam abire, id est, recedere. Omnes anni uenientes dici possunt, etiam qui senibus accedũt, sed illi præcipuè, q accessu suo & corporis & animi augẽt uirtutem.* ¶ *Recedentes*] *Per mediam ætatem.* ¶ *Ne forte seniles Mandentur iuueni partes, puerocq; uiriles*] *Ne forte des uerba senum adolescentibus, aut adolescentium senibus.*

Multa ferunt anni uenientes cõmoda secum,
Multa recedentes adimunt; ne fortè seniles
Mandentur iuueni partes, puerocq; uiriles,
Semper in adiunctis, æuocq; morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quę sunt oculis subiecta fidelibus, & quę
Ipse sibi tradit spectator; non tamen intus
Digna geri promes in scenam, multacq; tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palã coquat exta nefarius Atreus,
Aut in auẽ Prø̈gne uertatur, Cadmus in anguẽ
Quodcuncq; ostendis mihi sic, incredulus odi.

¶ *Semper adiunctis, æuoq; morabimur aptis*] *Hoc est, quæ hæreant & congruant, & apta sint ætati, & est iste ordo: Semper in adiunctis & aptis æuo morabimur, id est, moribus semper utendum est, ut puero adiuncta sit leuitas, adolescenti feruor, seni maturitas.* ¶ *Aut agitur res in scenis*] *Vt in Andria de puero, aut in Eunucho de Thaide: Dorias uerbi gratia irascitur ante populum. Medea ingressa occidit filios suos, postea refert hoc ad populum. Vel agitur res in scenis, quando ostenditur Medea fugiens, & iratus Orestes refertur, quando Medea docetur filios peremisse, neq; enim præsens exhiberi potest Medeæ parricidium. Vel sic intelligendum est. Quædã in scenis aguntur, ut puer expositus. Vel acta referuntur, ut seruus è pistrino liberatus. Magis autẽ ad animos nostros perueniũt, quæ fieri uidemus, q̃ quæ audiuimus. Non tamen omnia in scena agi debent, sed aliqua referri.* ¶ *Segnius*] *Tardius difficilius.* ¶ *Irritant*] *Excitãt delectant.* ¶ *Animos demissa per aurẽ*] *Citius mouẽt spectatores ea quæ aguntur in scena, quàm quæ referuntur ad scenam, id est, aliquis celerius potest discere uidendo, & dare animum rei, quàm audiendo.* ¶ *Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus*] *Quæ audimus, sæpe falsa: quæ autem uidemus, uera sunt, secundum Stoicos.*

¶ *Ipse sibi tradit spectator*] *Quia ipse mihi trado, quæ uideo, et alter mihi tradit, quod narrat.* ¶ *Non tamẽ intus*] *Tamen aut abundat aut. Quamuis magis delectãt quæ uidẽtur, q̃ quæ audiuntur, tamen dignã rem intus geri, ne facias geri ante conspectũ populi. Id est, quamuis populus delectetur, facta tamen non proferas in scenam, quæ debent intus agi.* ¶ *Multaq; tolles*] *Id est, illa quæ secreta sunt, ne dicas, id est, noli multa describere, tantum loquenda dic.* ¶ *Nec pueros coram populo Medea trucidet*] *Noli ita describere fabulas coram populo, ut ipsa crudelitas sit præsens.* ¶ *Pueros aũt filios, more Græcorum.* ¶ *Quorum nomina Medus & Mermerus. Nefarius Atreus*] *Fabula ante exposita.* ¶ *Cadmus in anguem*] *Cadmus & Hermione in angues conuersi sunt. Nam Hermione filia Martis & Veneris dicitur fuisse. Dicũtur autem in angues cõuersi propter occisum draconem, qui erat Marti consecratus, ex cuius seminatis dentibus dicitur acies armatorum nata esse.* ¶ *Incredulus odi*] *Id est, nõ credens sic debere fieri, ac per hoc sperno atq; contemno.*

PORPHYRION. ¶ *Aut agitur res in scenis, aut acta refertur*] *In tale transit* καθολικόν. *Duo sunt genera nunciorum: Alter est qui ex scœna acta nunciat, puta si filios Medea occidit*

dea occidit, nunciatur Iasoni, neque enim decet hoc in ipsa scena fieri, alioquin incipit uerus actus fieri, non fabula. Alter est, qui in scena commissa, profert extra scenam, puta si adulterium Clytemnæstra commiserit, ut hic qui appellatur.

Ne'ue minor, quinto neu sit productior actu
Fabula, quæ posci uult, & spectata reponi.
Nec Deus intersit, nisi dignus uindice nodus
Inciderit, nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus, officiumq; uirile
Defendat, neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat, & hæreat aptè.
Ille bonis faueatq;, & consilietur amicis:
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet mensæ breuis, ille salubrem
Iustitiam, legesq;, & apertis ocia portis.
Ille tegat commissa, deosq; precetur, & oret,
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

ACR. ¶ *Ne'ue minor quinto neu sit productior actu*] *Id est, non loquantur in fabula plures quinq; personis.* ¶ *Fabula quæ posci uult & spectata reponi*] *Id est, quæ uult posci à populo, & reponi spectanda, ut denuo agatur, id est, quæ uult in autoritatem uenire.* ¶ *Nec Deus intersit, nisi dignus uindice nodus inciderit*] *Non debes inducere Deum in scenam in tua fabula, nisi causa sit subueniendi aut puniendi. Alter Tum demum, inquit, inferi debet Deus, cùm digna res interuentu eius exponitur. Alioquin male ponitur, inter eos, si quis seruum suum uult occidere: sed magis cùm filius patrem, aut pater filium occidit. Item, Tũc, inquit, persona numinis debet interseri, quoties adeò difficilis res est, ut non nisi interuentu numinis explicari possit. Vt habemus apud poëtam ingressum fuisse Turnum castra Troiana, illicq; multas cædes impune fecisse, incredibile est solum ista sine numine implere potuisse. Vidit hoc poëta nimis arduum, & subiunxit: Huic Iuno uires animumq; ministrat.* ¶ *Nec quarta loqui persona laboret*] *Quartam personam quandò inducimus, aut non omnino loqui debet, aut pauca. Non dixit, taceat, sed non laboret loquendo, quo apertior sit dictio. Inducitur autem quarta persona, aut ut annuat, aut ut ei aliquid imperetur.* ¶ *Actoris partes chorus officiumq; uirile Defendat*] *Sic debet unusquisque recitare fabulas, ut audientes laudent eum, suũq; officium laudando protegant ab accusatoribus. Quando autem uir agit, uirorum chorus debet induci. Chorus, inquit, non multarum personarum actus defendat, sed unus suscipiat. Non ideò multarum personarum partes suscipiat, quia in choro multi sunt, sed uirilem partem tueatur, hoc est unius uiri. Virile autem non aliqua re astuta, sed quod unumquenq; contingit. Est autem ordo: Chorus defendat partes actoris, & officium uirile. Alij sic exponunt: Etiam si mulierum sit chorus, eodem nomine appellatur, nec interest aliquid, an mulierum sit chorus, an uirorum, dummodo uerba conueniant.* ¶ *Defendat*] *Tueatur.* ¶ *Neu quid medios intercinat actus*] *Mire dixit: Ne'ue, inquit, ipse chorus inter medios actus aliquam rem cantet incongruã, id est, id canat quod ad præsentẽ rem aptum non sit, ne chorus aliquid discrepet ab argumento, neq; aliquid inter medios actus debet absurde canere, id est, inter actus uiri, ne inducas chorum, mulierum.* ¶ *Et regat iratos*] *Id est, compescat, mitiget. Docet qua causa chorus debet induci, ut faueat bonis, & consilietur, id est, consilium det amicis.* ¶ *Peccare timentes*] *Innocentes.* ¶ *Ille dapes laudet mensæ breuis*] *Laudet epulas moderatas & frugalitatem.* ¶ *Salubrem Iustitiam*] *Quia semper incolumis salus est, ubi est iustitia.* ¶ *Et apertis ocia portis*] *Id est, pacem, quia in pace portæ patent, ut: Panduntur portæ. Et econtrario: Quæ mœnia clausis Ferrum acuant portis.* ¶ *Ille tegat commissa*] *Celet credita sibi, id est, non palàm faciat credita consilia.* ¶ *Miseris*] *Ad miseros.* ¶ *Fortuna superbis*] *Bona, nam est & mala, ut: Hac Troiana tenus fuerat fortuna.*

PORPHYR. ¶ *Quinto neu sit productior actu Fabula*] *Ne incipiat Tragœdia plusquàm quinq; partibus impleri.* ¶ *Quæ posci uult & spectata reponi*] *Illud dixit. Si forte reponis Achil-*

lem. Hoc est, quæ placere uult, & iterum proferri. ¶ Nec Deus intersit, nisi dignus uindice nodus Inciderit] Tunc demum, inquit, inferri debet Deus, cùm digna res interuentu eius exprimitur, alioquin male ponetur, ut in eos si quis seruum suum uoluerit occidere. Sed magis cùm aut filius patrem, aut filium pater occidit. ¶ Nec quarta loqui persona laboret] Tres enim personæ Tragœdiam, itemq; Comœdiam peragunt. Si tamen quarta interponitur non loqui debet, sed annuere, statimq; dimitti. ¶ Actoris partes chorus officiumq; uirile Defendat] Id est, nec uiris agentibus, fœminarum inducatur chorus. nec fœminis, uirilis, sed agente ex usu has partes custodient.

Tibia non ut nunc orichalco uincta, tubæq;
Aemula, sed tenuis, simplexq; foramine pauco
Adspirare, & adesse choris erat utilis, atq;
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu,
Quò sanè populus numerabilis, utpote paruus,
Et frugi, castusq;, uerecundusq; coibat.
Postq; cœpit agros extendere uictor, & urbem
Latior amplecti murus, uinoq; diurno
Placari Genius festis impune diebus:
Accessit numerisq; modisq; licentia maior.
Indoctus quid enim saperet, liberq; laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?

ACR. ¶ Tibia non ut nūc orichalco] Docet procedēte tempore multa mutari. Tibia enim ante non erat neq; ita ornata, neque tam multis foraminibus. Modo uerò & ornata est, & tā multa habet foramina, ut sonet, quemadmodum tuba. Ostendit autem luxuriam & ambitionem recenter natam esse, antiquitatem uerò seuerā fuisse. Nam prius tibia nō erat ambitiosa, nec multis distincta foraminibus. Varro ait in tertio Disciplinarū, & ad Marcellū de lingua Latina, quatuor foraminū fuisse tibias apud antiquos. Et se ipsum ait in templo Marsiæ uidisse tibias quatuor foraminum. Quare quaterna tantum foramina antiquæ tibiæ habuerunt, alij dicunt non plus, quam tria. ¶ Aspirare, & adesse choris erat utilis] Id est, Paucis spectantibus sufficiebat, inquit, breuis tibia, ad sedilia populi complenda, quæ eo tempore adhuc non erant spissa atq; densa. ¶ Atq; Nondum spissa nimis complere sedilia flatu] Nondum erat utilis tibia ad sedilia populi complenda, id est, complere flatu suo spissa theatra, uel aures omnium spectatorum, adeò erat tenuis, & sonus eius uix audiebatur per totam scenam. ¶ Quo] Id est, ad sedilia explenda, id est, ad theatrum pauci spectatum conueniebant. ¶ Numerabilis] Qui numerari poterat. ¶ Postquam cœpit agros extendere uictor, & urbem Latior amplecti murus] Id est, postquàm uictoria occupauit multas ciuitates, nata est luxuria. ¶ Vinoq; diurno] Quia diurno uti consueuerūt uino, quod nocti & cœnis magis conueniret. Id est, Postquàm cœperunt homines ita epulari, uelut in festis diebus, & postquàm cœperunt impune uti conuiuijs, quasi sacris cœnis, creuit luxuria. ¶ Placari Genius] Deest cœpit. Postquàm cœperunt natali Deo sacrificare. ¶ Festis] Quasi cestis. ¶ impune] Id est, non contradicente aut lege, aut moribus. ¶ Accessit numerisq;] Quia ante tres erant chordæ, post septē factæ sunt, deinde decem. ¶ Modisq;] Modulationibus. Ac si diceret, Vt omnia creuerunt pro magnitudine ciuitatum & populorum, ita etiam auctæ tibiæ sunt. ¶ Indoctus] Imperitus rerum, scilicet populus. ¶ Liberq; laborum] Post operas finitas. Seu tam à ciuili bello, quàm ab extraneo liber. ¶ Rusticus urbano confusus] Id est, postquam cœpit esse indoctus populus, sine differentia cœperunt esse omnia, & hac de causa ad delitias inuenerunt tibicines, ut populus uoluptatibus teneretur. Confusus autem est mixtus. Dicit autem causam, per quam creuit licētia propter imperitiam populi, & quia nulla erat differentia inter bonos & malos.

PORPH. ¶ Tibia non ut nunc orichalco uincta, tubæq; Aemula, sed tenuis] Colligit priore tempore, certiore lege scriptas esse fabulas, quàm hoc seculo. Nam nec tibia quæ interijt, tā preciosa erat, neq; tam magna, quàm nunc est, quæ orichalco ornatur, quod simillimum bracteæ aureæ est. ¶ Simplexq; foramine pauco] Terna enim tantummodo habuit antiqua tibia.

Sic priscæ motumq; & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitq; uagus per pulpita uestem.
Sic etiam fidibus uoces creuere seueris,
Et tulit eloquium insolitum facundia præceps,
Vtiliumq; sagax rerum, & diuina futuri
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui Tragico uilem certauit ob hircũ,
Mox etiam agrestes Satyros nudauit, & asper
Incolumi grauitate iocum tentauit, eò quòd
Illecebris erat, & grata nouitate morandus

ACR. ¶ Sic] Taliter. Postquàm creuit populus & superstitio eius. ¶ Motumq; & luxuriã addidit arti] Gestum corporis & uoluptatem. Propter multitudinem foraminum ideo & tibiarum supra modum aucta est magnitudo. ¶ Traxitq; uagus] Propter gestum uagus, quia non in uno loco, neq; tam uno modo tibicen, sed uarie huc atq; illuc sese circunfert. ¶ Per pulpita] Per tabulas scenæ. ¶ Sic etiam fidibus uoces creuere seueris] Voces, id est Soni modi insolentiores, siue numeri. nam prius tetrachordi erant citharœdi. Antea lyra septem chordas habuit tantum, postea excogitata est cithara. Siue aliter creuere. Cithara primũ monochordos fuit, deinde paulatim dextra læuaq; addentes ponebant. In Tragœdijs Satyrica dramata, in quibus salua maiestate grauitatis, iocos exercebant, secundum Cratini institutionem. Is enim primus Athenis Dionysia dum essent, Satyricam fabulam induxit. Alius aũt Satyra est illa mordax, ut Lucilij, Persij, Iuuenalis. Hæc autem fabulæ Satyricæ dicuntur, ut Tragicæ & Comicæ. Fidibus autem seueris, probatis, ad sacra necessarijs: nam quæ sacris adhibebantur, non erant fluxu, ut nunc sunt, sono: sed ut antea, austero & simplici. ¶ Tulit] Protulit, attulit. ¶ Eloquium insolitum] Insolitum eloquium, id est, nouam eloquentiam, hoc est, inflatam & non propriam. Sic & facundia elapsa est in loquacitatem & facta uitiosa. Tunc enim cœperunt facundè eloqui, & amplius solito. Facundia præceps, est iucunda eloquentia. Vnde facundus, fatu iucundus. Sed facundia præceps est, quæ cum ingenti impetu fertur. Eloquentia quoque, quæ antea necessaria erat & utilis, cœpit furibundæ & Delphicæ similis esse amissa moderatione. ¶ Vtiliumq; sagax] Id est, perspicax inuentrix utilium rerum philosophia, propter prouisionem futurorum. ¶ Diuina futuri] Id est, gnara. Prudentiam siue philosophiam dicit enituisse studio. quæ ita futura præuidet sicut diuinatio. ¶ Sortilegis] Sortes dantibus, per quas futura noscuntur. ¶ Non discrepuit sententia Delphis] Id est, quæ antea uilis erat, talia cœpit dicere, qualia in templo Apollinis dicuntur. ¶ Carmine qui Tragico] Docet quomodo mutata est disciplina poëtarum, nam primus Thespis Tragœdiam scripsit. ¶ Vilem certauit ob hircum] Hircus fuit præmium Tragœdo, unde et Tragœdia dicta est. τράγος enim Græcè hircus appellatur. Ille qui propter hircũ scripsit Tragica carmina, ipse descripsit qualiter se habent agrestes Satyri. ¶ Mox etiam] Non multo post, ille aliquos carmine Satyros induxit, qui nudi pergunt. nam docet unde nata sit Satyra, ex Tragœdijs, scilicet. ¶ Agrestes] Seueros, quia uitia carpant, propterea etiam Satyram adiunxit Tragœdiæ. ¶ Satyros nudauit] Nudauit autem quod liberius in ea dicantur & fiant pleraq;. ¶ Et asper Incolumi grauitate iocum tentauit] Carminis scilicet, & asper Tragœdus ita admiscuit iocum Tragœdiæ, ut seueritatẽ seruaret incolumem. Id est, quamuis esset asper, sic iocatus est Tragœdus per Satyram, ut non amitteret grauitatẽ. Asper autem seuerus, & hoc ad habitum retulit, quia proterua quædam in Satyris dicũtur & fiunt. ¶ Eò quòd Illecebris erat] Ideò admiscuit Tragœdiæ Satyram, ut per illecebras teneret spectatorẽ. Antea non uoluptatis causa inuenti sunt ludi, sed religionis, id est, ideò Satyrum admiscuit Tragœdiæ, quia spectator grata erat nouitate retinendus, qui spectator ueniebat post sacrificia, iam pransus, iam potus. Illecebris aũt, quia habet Satyra illecebras, quæ iocum continet & risum mouet, & auditor uolebat delectationes nouiter factas audire. ¶ Morandus] Admiratione Satyræ retinendus.

PORPH. ¶ Sic priscæ motumq; & luxuriam addidit arti] Motum nunc gestum dicit. ¶ Sic etiam fidibus uoces creuere seueris] Ante enim septem chordas habebat, excogitata postea cithara

est. ¶*Et tulit eloquium insolitum facundia præceps*] *Id est, usus est dicere, quæ præcipit eloquentia.* ¶*Vtilumq; sagax rerum, & diuina futuri Sortilegis non discrepuit sententia Delphis*] *Ante enim sapientes loquebantur, &* τῶν ἑπτὰ *præceptum pro responso erat.* ¶*Et multa quæ in templo Apollinis Delphici scripta sunt, septem Sapientum præcepta & sententiam dixit, ut apud Græcos.* ¶*Carmine qui Tragico uilem certauit ob hircum*] *Circa hunc enim Tragœdiarũ scriptores apud antiquos contendebant, & Tragœdia inde appellata est.* ¶*Mox etiam agrestes Satyros nudauit*] *Hoc est, Satyrica cœperunt scribere. Vt Pomponius Atlantem, uel Sisyphon, uel Ariadnen.*

Spectator, functusq; sacris, & potus, & exlex.
Verùm ita risores, ita commendare dicaces
Conueniet Satyros, ita uertere seria ludo,
Ne, quicunq; Deus, quicũq; adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper & ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernas:
Aut dum uitat humum, nubes & inania captet.
Effutire leues indigna Tragœdia uersus,
Vt festis matrona moueri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda proteruis.
Nõ ego inornata, & dominãtia nomina solum,

ACR. ¶*Spectator*] *Populus uidelicet.* ¶*Functusq; sacris*] *Aut obseruantia à sacris feriatus, aut omnia negligenter accipiens.* ¶*Et exlex*] *Secum, & sine lege.* ¶*Verum ita risores*] *Debet admisceri Satyra Tragœdiæ, ut personis suum decus seruetur. Risores Satyri, aut quia risum mouẽt, aut q̃a res ridẽt humanas.* ¶*Cõmẽdare*] *Scilicet, spectatoribꝰ. Nã omnia quæ dicimus, desideramus placere, ac per hoc uidemur cõmendare aurib. auditorũ. Aliàs, Omnia enim quæ dicũtur à poëtis, ita debẽt dici ut cõmendari uideãtur, id est, libẽter accipiãtur. Dicaces autẽ iocosos, liberos, ad dicendum mordaces.* ¶*Ita uertere seria ludo*] *Videlicet cũ Satyra Tragœdiã, id est, cũ ludo res tristes.* ¶*Ne quicunq; Deus*] *Subaudi in carmine tuo ô poeta. Ac si diceret: Ille qui debet scribere de dijs uel regibus, non debet eos uili carmine scribere.* ¶*Cõspectus*] *Conspicuus.* ¶*Migret in obscuras humili sermone tabernas*] *Hoc docet ut consonãtia dicamus. In obscuras autẽ tabernas, id est, in humilẽ modum, id est, non humiliter loquatur. Tabernas autem humilia cubilia siue casas.* ¶*Aut dum uitat humum*] *Id est, Aut dum facis illum humilitatem uitantem, facias inter nubem cœlũq; uersari.* ¶*Effutire*] *Hîc emittere. Propriè autem effutire est ineptè loqui. Illum aũt Tragœdum poetã, quem nõ decent leuia, raro Satyrica scribere debet: & si scribit temperare debet, & Satyrorum procacitati satisfacere.* ¶*Vt festis matrona*] *Vt matrona festis diebus iussa saltare, cum quadam uerecundia, moueri iubetur, ita Satyra paululum erubescere debet usurpata authoritate.* ¶*Moueri iussa*] *Sunt enim quædam sacra, in quibus saltant matronæ, sicut in sacris Matris deûm. Hoc dicit, Vt matronæ ingressus est in sacris sine motu: ita expedit Satyrã moueri in Tragœdijs.* ¶*Intererit satyris paulum pudibunda*] *Paulum pudibunda, id est, nõ satis erubescens, uidelicet, non integrum pudorem habens, neq; aliena à pudore. Vel, intererit paulum, id est, non paulum pudibunda.* ¶*Proteruis*] *Aut quia uitia notãt, aut student risui. Nã & ipsa Tragœdia paululũ pudibunda debet esse, quæ miscetur Satyris.* ¶*Non ego inornata*] *Nõ tantũmodo rustica & propria uerba quæro in Satyris, sed etiam decus personarum. Inornata aũt ut rustica & uilia, ut est dicere pestilitatem usurpata authoritate. Græci uocant* ἄκυρα. ¶*Et dominãtia nomina*] *Propria, significãtia. Dominãtia enim nomina sunt, aut quæ Græci* κύρια *uocãt, aut quæ reges loqui solẽt, id est tumida. Aut quæ proprijs uocabulis nuncupãtur, ut lubricosa pagina. Hæc autem non adeò propria sunt, ut: Virtus me fregit Aeneæ, quid est, nisi ipse Aeneas? Sẽsus est Ego, inq̃t, nõ sola uerba amo, quando Satyras scribo, quæ sunt inornata, id est, paulò sordidiora, & ipsis Satyris congrua, & dominãtia, quæ nouitate inflationis assumpta, sua tantum autoritate nitãtur, sed etiam ijs, quæ habeant ornatum aliquem, & non omnino sua autoritate excusent rudem sermonem: aut omnino sine authoritate sint, ut regum sermo est.*

POR. ¶*Non ego inornata, & dominantia nomina solum*] *Inornata propria, significant, do-*

minantia

minantia nomina quæ proprijs uocabulis nuncupantur, ut libri, capsa, pagina. Hæc autem non propria sunt, ut uirtus me fregit Aeneæ, id est, Aeneas.

Verbaq; Pisones Satyrorum scriptor amabo,
Nec sic enitar tragico differre colori,
Vt nihil intersit, Dauus'ne loquatur, an audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An custos, famulusq; Dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quiuis
Speret idem, sudet multùm, frustraq; laboret
Ausus idem: tantum series, iuncturaq; pollet,
Tantum de medio sumptis accedit honoris.

ACR. ¶ Satyrorum] Pro Satyrographorũ. ¶ Nec sic enitar] Non tantum tentabo prolongari à Tragico metro, ut in meis scriptis non discrete interponam personas loquentes. Satyricam fabulam sic ait scribi oportere, ut sit inter seueritatem tragœdiæ, & lenitatem comœdiæ medio temperamento figurata. Id est, nõ sic uolo esse differentiã inter Satyricũ & Tragicum, ut in moribus nulla sit differentia, ut eodem modo seruet ætates Satyricus, quemadmodum Tragicus, id est, nec sic uolo discrepare Satyram à Tragœdia, ut persona non habeat decus suum. ¶ Dauus] Induxit hic comicam personam, cùm de Satyris loqueretur. ¶ Audax Pythias] Quæ est ausa eludere dominum suũ. Non dicit de Pythia Terentiana, sed quæ apud Lucilium inducitur Tragœdiographum, ancilla per astutias accipere argentũ à domino. Nam fefellit dominum, & accepit ab eo argenti talentum, fuit enim hæc eadem meretricula rapax ut Thais, quæ lucrũ facit. ¶ Emuncto] Deriso, eluso, decepto, ut. Emunxi argento senes. ¶ An custos] Dicendo custos, grauiorem personam ostendit. ¶ Dei] Liberi, quem ipse nutriuit. ¶ Ex noto] Id est, com cõmuni, nam docet communibus uerbis & sensibus uti debere Comœdiographũ. ¶ Fictum carmen sequar] Argumenta Satyrica ex Tragœdijs notis confingam, id est, fingam carmen, quod ex nota poßit esse materia, id est, ita fingam carmen, & ita Comœdiam componam ex notis rebus, uti quiuis existimet se imitari posse. ¶ Laboret] Cùm aggressus fuerit, nam uirtutis est ita scribere Comœdiam, ut imitationi facilis uideatur, & executioni difficilis. Quis enim nescit modum litigandi, quomodo obiurgat pater filium, adolescens irascitur meretrici, & alia huiuscemodi? Tantum series, iuncturaq; pollet] Ordo rerum, diuisio operis, ordo uerborum, œconomia, compositio uerborum. Id est, tantum ualet ordo & compositio, ut eas difficile sit imitari. ¶ Tantum] Vt nemo imitetur.

¶ De medio sumptis] Id est, de noto excerptis. ¶ Accedit honoris] Id est, rebus quæ aptæ sunt Comœdiæ. Nam de medio, hoc est, de noto sumptæ scribuntur: aut sumptis de medio, id est, de his quæ nota sunt sensibus, seu uerbis: aut ex serie & iunctura uerborum.

Siluis deducti caueant me iudice Fauni,
Ne uelut innati triuijs, ac penè forenses,
Aut nimium teneris iuuenentur uersibus unquã,
Aut immunda crepent, ignominiosaq; dicta.

ACR. ¶ Siluis deducti] Id est, aut iudiciũ nostrũ caueãt, aut iudice me, id est, poëta, deducti siluis timebunt iudiciũ nostrum, ita sum optimus iudex. Deducti aũt siluis, ideò dixit, quia solent poëtæ dici in siluis agere, hoc est, in Helicone, & in alijs similibus lucis. Timebunt ergo, ne uideantur nõ uti poëticis uerbis, ne illos uituperem, quasi utentes forensi oratione. ¶ Ne uelut] Aliud præceptũ, id est, non debent iocari in poëmate, ut nati in triuijs uel in foro uideãtur. Hoc est, habeat modum iocus eorum, id est, ne sint nimium delicati, sed habeat seueritatis aliquid carmen illorum. ¶ Ac pœnè forenses] Ne uulgares uideantur. ¶ Nimium] Vltra modum. ¶ Teneris] Leuibus. ¶ Iuuenentur] Velut luxuria quadam proterui sint & lasciui. ¶ Aut immunda crepent, ignominiosaq; dicta] Non propria, non Latina, sed immunda & ignominiosa. κατὰ τὸ αὐτόν. Necesse est enim ut immunda ignominiam trahant. Id est, ire dicant obscæna & turpia, & magis Mimis apta, quàm Satyris

tyris. Obseruent ne turpiter loquantur, & timeant ne uideantur lasciua carmina auribus.

Offendunt enim, quib. est equus, & pater, & res,
Nec, si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donant'ue corona.
Syllaba longa breui subiecta, uocatur Iambus,
Pes citus. unde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen Iambeis, cùm senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi; non ita pridē,
Tardior ut paulò, grauiorq́ue ueniret ad aureis,
Spondeos stabiles in iura paterna recepit,
Commodus, & patiens, non ut de sede secunda
Cederet, aut quarta socialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.
In scenam missos magno cum pondere uersus,

¶ Quibus est equus, & pater, & res] Equestris ordinis & dignitatis senatoriæ, unde patres conscripti sunt. Res autem, aut census, & patrimoniū, aut per hoc honestiores, & docti quos offendunt eiusmodi carmina, quippe homines seueros. ¶ Nec si quid fricti ciceris probat] Non probant homines graues si quid laudatum fuerit à uulgaribus, qui ciceres & nuces emunt. ¶ Donant'ue corona] Probant. ¶ Iambus Pes citus] Id est, pes currens, citò enim promitur. ¶ Vnde etiam trimetris] Ex sex iambis tres dijambi facti. Sensus hic est. Iambus citus uoluit sex pedum uersum trimetrum uocari, cùm soleant poetæ metrum pedem unum uocare. Iambus uoluit duos iambos metrum uocari propter suam celeritatem. Quæritur aūt cur trimetri appellantur, cùm senos accipiant pedes? quoniam tanta est breuitas eorum, ut iunctura pedes binos accipiat. ¶ Primus ad extremum similis sibi] Scilicet uno tempore dicendi à principio usque ad finem, similes sibi erant, id est, omnes erant iambi. ¶ Non ita pridem] Deest nunc, id est, non multò ante, hoc est, ante paruum tempus. Ordo est: Hic primus similis sibi pridem, nunc autem non. Sensus autem hic est. Primus Iambus aliquando usque ad extremum erat similis sibi, id est, antea totum Iambicum metrum ex Iambis constabat, nunc adhibentur etiam nothi. ¶ Tardior ut paulò grauiorq́ue ueniret ad aures] Iambicum metrum, ut paulò tardius resonaret, imparibus locis suscepit spondeum, nam ante soli iambi ponebantur. ¶ Spondeos stabiles] Tardos, ad comparationem iambi tardiores & cunctatiores. ¶ In iura paterna] Id est, in suum metrum, in ius proprium, quasi ad domicilium suum suscepit. ¶ Commodus] Bonus, citus. ¶ Et patiens] Qui patitur alienos pedes sibi coniungi. ¶ Non ut de secunda Cederet aut quarta] Ita suscepit nouos pedes, ut secundo & quarto & sexto loco necessario ponas iambum. ¶ Socialiter] Id est, mutuò pariter. ¶ In Acci Nobilibus trimetris apparet rarus & Enni] Accius & Ennius legem metri in fabulis minime seruauerunt. Nam quosdam uersus longiores habent. ¶ In scenam missos magno cum pondere uersus] Cum magno pondere, Tragœdiæ scilicet. Vult autem ostendere, quòd admittatur etiam ad tragœdiam Spondeus. Sæpe uersus, quamuis magnum sonantes reprehendit iudex, aut quasi sine cura factos, aut sine arte, quia non sufficit si magnum sones. sed debes etiam cum arte scribere & cura. Monet ne aut tragœdia negligenter scribatur aut imperitè. Multi, inquit, uituperant uersus missos in scœnam, aut celeres, aut imperitos.

PORPHYR. *¶ Offenduntur enim] Id est, equites Romani, quibus honestus census est, proprietate uerborum delectantur. ¶ Syllaba longa breui subiecta] His enim syllabis constat. ¶ Vnde etiam trimetris] Omnes uersus tragici, iambici trimetri appellantur. Quæri autem solet cur trimetri appellentur, cum senos accipiant pedes? quoniam, scilicet, tanta breuitas est pedum, ut iunctura binos cōplectatur pedes. ¶ Non ita pridem Tardior] Apud omnes enim antiquos uelox est, & raro spondeū recipit, nunc hoc tempore inseritur. ¶ Non ut de sede secunda] Potest sine dubio, uel primo loco, uel tertio, aut quinto inseri spondeus: sed utiq; secūdo & quarto excludatur, his enim locis iābus interponitur. ¶ In scenā missos] Eos significat qui tragœdias actitāt.*

Aut operæ celeris nimium, curaq́ꝫ carentis;
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quis uidet immodulata poëmata iudex.
Et data Romanis uenia est indigna poëtis.
Idcirco'ne uager, scribamq́ꝫ licenter? an omnes
Visuros peccata putem mea? tutus, & intra
Spem ueniæ cautus? uitaui deniq́ꝫ culpam,
Non laudem merui. uos exemplaria Græca
Nocturna uersate manu, uersate diurna,
At nostri proaui Plautinos & numeros, &
Laudauere sales, nimium patienter utrunq́ꝫ,
Ne dicam stulté mirati, si modò ego, & uos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumq́ꝫ sonum digitis callemus, & aure,
Ignotum Tragicæ genus inuenisse Camœnæ.
Dicitur & plaustris uexisse poëmata Thespis,
Quæ canerent, agerentq́ꝫ peruncti fecibus ora,
Post hunc personæ, pallæq́ꝫ repertor honestæ

ACR. ¶ *Aut operæ celeris nimium*] *Operæ celeris uersus sunt, qui sine cura scribuntur, id est, negligenter. Celeritas caret cura propter negligentiam. Negligentia & imperitia uituperantur in Tragœdijs.* ¶ *Aut ignoratæ premit artis*] *Premit, arguit, reprehendit.* ¶ *Crimine turpi*] *Quia turpe est ignorare artem, quæ aut negligentia spondeos non admiscet: aut imperitia, incongruis locis ponit. Dicit spondeos Ennij uersus crimine premi.* ¶ *Non quiuis uidet*] *id est, non quiuis facile potest reprehendere poëma. Et data Romanis uenia est indigna poetis*] *Quia quēuis facit pronū licētia peccandi.*

Idcirco'ne Vager scribāq; licenter] *id est, nō seruem legem carminum, si non iudicatur de erroribus poetarum. Ideò ergo scribam, non seruans poematis legem neq; ordinem, quia uenia datur? Videtur autem Ennium carpere, quia Romanus poeta non debet petere ueniam, nam debet summus esse.* ¶ *An omnes Visuros peccata putem*] *An debeo securus esse data uenia, quāuis palàm erunt peccata mea? An cùm putauero omnes uisuros peccata mea, tutus, id est, securus & cautus ero?* ¶ *Cautus*] *Id est, prouidus.* ¶ *Vitaui deniq; culpam*] *Quod si culpa careant uersus, nunquid & laudem mereri possunt? Data, inquit, uenia culpam uito, non laudem promereor.* ¶ *Vos exemplaria Græca*] *Græci enim optimè & cautè scripserūt, eos legite, & ipsos sequimini: nam Latini immoderati sunt.* ¶ *At nostri proaui*] *Quasi anthypophoræ modò respondet.* ¶ *Plautinos & numeros & Miratuere sales*] *Plautū dicit frustra probatū ab antiquis, cui et sales & metri scientia defuit. Vtrunq; aūt laudauerunt, ne dicam temere sed stulte, quē non debuerunt tā patienter laudare, quia immoderatus est et in metris, & in iocis. Ostendit autem non rectè in omnibus antiquos poetas fuisse laudatos. Per numeros autem metra. per sales, iocos & uenustatem intelligit.* ¶ *Si modò ego, & nos*] *Siquidē nos scimus discernere mala à bonis. Hoc dicit, si auditores sciunt audire, non debet poeta immoderatus esse.* ¶ *Inurbanum lepido seponere dicto*] *Inurbanum à ioculari dicto, acrimonia, id est, prudētia & urbanitate sensuum.* ¶ *Digitis callemus & aure*] *Callemus, id est, scimus nouimus. Duobus modis metrum assequimur aut digitis aut aure. Digitis autem parte rithmica & numeris Lesbiū seruare pedem, & nixi pollicis ictum. Digitis & aure, quia sonus metri pollicis strepitu & auris perceptione probari solet, unde & dactyli pedes quidā dicti sunt, & ipsi pedes inde appellati sunt, quoniā sonum metrorum pulsu pedis nostri adiuuamus.* ¶ *Et plaustris uexisse poemata Thespis*] *Tam multa scripsisse, quæ posset plaustris aduehere. Antè enim chori in plaustris constituti, circa uicos Tragœdias dicebant.* ¶ *Quæ canerent*] *Hoc ad chorum retulit, quoniam tragœdiæ choros habebant.* ¶ *Agerentq;*] *Hoc retulit ad actores.* ¶ *Peruncti fecibus ora*] *Nondum enim usus erat personatum.* ¶ *Pallæq; repertor honestæ*] *Honestæ, id est, pulchræ, decoræ, quoniam palla non nisi honestis personis datur.*

PORPH. ¶ *Inurbanum lepido*] *Lepidum est uenustum & suaue.* ¶ *Legitimumq; sonum digitis callemus & aure*] *Id est, metra digitis & aure sentimus, probantes an consonent.* ¶ *Igno-*

tum tragicæ genus inueniſſe Camœnæ] Theſpis primùm tragœdias ſcripſit, genere Athenienſis, ad quas agẽdas plauſtro circa ciuitates egregias Græciæ uehebatur. ¶ *Peruncti fecibus ora*] Ex hoc etiam putant quidam tragœdiam appellatam, quaſi Trygodiam, quia fecem τρύγα appellant. ¶ *Poſt hunc perſonæ*] Primus tragœdijs cothurnos, & perſonas, & pallam dedit. Horum enim trium author eſt. ¶ *Honeſtæ*] Precioſæ.

Aeſchilus, & modicis inſtrauit pulpita tignis,
Et docuit, magnumq́ loqui, nitiq́ Cothurno.
Succeſſit uetus his Comœdia, non ſine multa
Laude, ſed in uitium libertas excidit, & uim
Dignam lege regi, lex eſt accepta, chorusq́
Turpiter obticuit ſublato iure nocendi,
Nil intentatum noſtri liquere poëtæ,
Nec minimum meruere decus, ueſtigia Græca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta:
Vel qui Prętextas, uel qui docuere Togatas,
Nec uirtute foret, claris'ue potentius armis,
Quàm lingua Latium, ſi non offenderet unum
Quenq́ poëtarum limæ labor, & mora. uos ô

ACR. ¶ *Et modicis*] Modũ habentibus, ſufficientibus. ¶ *Inſtituit pulpita tignis*] Oſtẽdit ſcenas antea non fuiſſe grandes. ¶ *Loqui*] Sonare. ¶ *Niti*] Incedere. ¶ *Non ſine multa laude*] Quamuis aperte maledicebat uetus Comœdia, tamẽ meruit laudem: quia nominatim appellabantur principes ciuitatis à Comœdiographis, alij in honorem, alij in iniuriam. ¶ *Sed in uitium libertas excidit*] Licentiam habebant Satyrici, mores cuiuſcunque ſcribere, antequàm lex à ſenatu lata fuiſſet. Ergo in uituperationẽ chorus erupit, qui libertate ſublata uituperare deſijt. Vel, Poſtea uituperari cœpit ipſa comœdia, quia libere maledicebat mores hominum, & hac de cauſa lege prohibitum eſt ὀνομαςὶ ποιεῖν, quæ nominatim malè loquebatur, id eſt maledicebat. Vetus autem dixit, ad cõparationẽ eius, quæ poſtea inuenta eſt. uel uetus, ideo quoniam priuſquàm iudicium incurrit, & amiſit choros, νεωτερικὴ appellata eſt, licet primùm inuẽta, & poſt tragœdias. ¶ *Et uim Dignam lege regi*] Vim, id eſt, uiolentiam & iniquitatem, dum enim in comœdijs ſuis aliquos carpunt, uitium incurrunt. Ante uero in comœdijs libere licebat lacerare, quod poſtea lege prohibitum eſt, quod factum eſt ſub Auguſto. ¶ *Chorus*] Grex actorum intelligẽdus eſt nunc. ¶ *Turpiter*] Quia reprehenſus & inuitus. ¶ *Obticuit*] Prohibitus lege. ¶ *Sublato iure nocendi*] Lacerandi, quoniam ſublata eſt autoribus loquendi libertas. ¶ *Nil intentatum*] Hoc eſt, Et Latini ſcripſerunt huiuſmodi comœdias, in quibus nominatim malè dicebant. ¶ *Noſtri liquêre poetæ*] Omnia ſecuti ſunt, omnia tentarũt. ¶ *Veſtigia Græca Auſi deſerere*] Cũ uoluiſſent iſtiuſmodi Comœdias ſcribere, in quibus nominatim maledicerent. ¶ *Et celebrare domeſtica facta*] Id eſt priuſquam uoluerunt uti ſuis, & cum cœpiſſent poetæ noſtri Græcis imitari, & Latinas hiſtorias ſcribere laudati ſunt. ¶ *Vel qui prætextas, uel qui ſcripſere Togatas*] Hoc eſt genus fabularum à Græcis non tractum, id eſt, & qui prætextatas fabulas fecerunt, uel togatas, meruerunt minimum decus. Prætextatam quidam dicunt tragœdiam, comœdiam autem togatam. Alij autem dicunt prætextatam & togatum comœdias eſſe, ſed togatas in quibus ſunt Græca argumenta, prætextatas in quibus Latina. Et togatas Aelius Lamia, Antonius Ruſus, Cn. Meliſſus, Afranius, Pomponius ſcripſerunt. Comœdiarũ genera ſunt ſex: Stataria, motoria, prætextata, tabernaria, togata, palliata. ¶ *Nec uirtute foret, claris'ue potentius armis, Quàm lingua Latium*] Non minorem conſecuti fuiſſent Latini gloriam ex eloquentia, quàm ex armis, ſi in corrigendis carminibus laborare uoluiſſent. ¶ *Virtute* ad ingenium pertinet, *Armis* ad uires. ¶ *Si non offenderet unum*] Si non eos impediret una res, quod nolunt carmina ſua corrigere & premere. ¶ *Limæ labor, & mora*] Expolitionis & emendationis Lima enim nitidius facit, quod fuerat ſcabrum. Limam ergo pro correctione poſuit translatiuè Hoc eſt, ſi carmen ſuum unuſquiſq; emendare non faſtidiret.

PORP. ¶ *Succeſſit uetus*] Quæ appellatur ἀρχαία. Eſt genus aũt maledicaciſſimum, & mul-

tum

tum distans ab hac noua. ACR. ¶Vos ô Pompilius sanguis] Id est, Pisones. Ab ipso enim originē trahebant. Calphus filius est Numæ Pōpilij, à quo Calphurnij Pisones traxerūt nomē. Multa litura] Frequens emendatio. ¶Perfectum decies] Finitum, ut cū iā perfectū uideretur, nō decies emendauit. ¶Non castigauit] Versauit, considerauit, probauit. ¶Ad unguem] Tractum à marmorarijs, qui uncturas marmorū ungue pertentant. Alibi: Ad unguem Factus homo. Ad perfectionem, ad examen, hoc est, ad perfectum iudiciū. Hoc ergo dicit: Reprehēdite ô Pisones illud carmē, quod neq; multū tēpus, neq; litura correxit. ¶Ingeniū misera q͂a fortunatius arte] Quia Democritus dicit plus ualere ingenium, quàm peritiā. Et quia dicit nō esse bonos poëtas, nisi qui insaniūt,

Pōpilius sanguis carmē reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coërcuit, atq;
Perfectum decies non castigauit ad unguem.
Ingenium misera, quia fortunatius arte
Credit, & excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars nō ungues ponere curat,
Non barbam, secreta petit loca, balnea uitat.
Nanciscetur enim precium, nomenq; poëtæ,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Lycino commiserit. O' ego læuus,
Qui purgor bilem sub uerni temporis horam.
Non alius faceret meliora poëmata, uerum
Nil tanti est, ergo fungar uice cotis, acutum

hoc idem & Plato: uel Democritus ait, poetā nō arte fieri, sed natura nasci. Ergo quia Democritus ingeniū debilius putat arte, ideo miserā eam dicit, et propterea multi fingūt furorē, ut poëtæ uideantur. Misera aūt ars est, siquidem nō meretur poetæ nomē accipere, qui habet artem, nisi qui habuerit ingeniū. Ingenium aūt nō solum sufficit ad poeticā, nec ars. Verbi gratia: Quatuor sunt genera poetarum. Est altus, est medius, est tenuis, est grandiloquus. Tenuis & medius arte fiūt, magnus et grandiloquus natura. Iste uerò Democritus est, à quo secta exorta est Epicurea, q̃ multa physica scripsit. ¶Fortunatius] Beatius melius, ut: Fortunate senex. ¶Arte] Studio. Democritus ait plus ualere ingeniū, quàm peritiā. ¶Excludit] Repellit à numero poetarū: negat esse poetas, nisi qui insaniunt. ¶Bona pars nō ungues ponere curat] Poetas nō uult more philosophorū incedere. Notat hic imperitos, qui putāt poetas optimos esse eos, qui sunt demisso capillo uel barba. Barbā in singulari numero hominū, in plurali hircinas dicimus. ¶Nanciscetur enim] Obtinebit nomen poetæ, si insano similis fiat. ¶Preciū] Dignitatē. ¶Si tribus Anticyris] Anticyra dicitur insula, in qua multū nascitur hellebori & cicutæ. Hoc ergo ἀντιφραστικῶς, dicit Hor. Si nō totonderit caput, nāciscetur nomē poetæ, quòd caput nō sanatur tribus datis helleboris. ¶Tonsori Lycino] Lycinus dicebatur tōsor opulentissimus, quē postea dicunt factū senatorē à Cæsare, quia dicebatur nimiū odisse Pōpeium. Et est sensus: Si nō commiserit tondendum caput Lycino, quē tres Anticyræ non possunt curare, adeò insanū. Tribus aūt Anticyris accipiamus pro multo helleboro. ¶O' ego læuus] Peruersus, stultus, sinister, dignus culpa, indignus nomine poetæ. ¶Qui purgor bilem] Qui propter purgandā bilem, rado caput meum, qui catharticū accipio ad purgandum me: uel qui purgor bilem pro bilibus, id est, qui curo sanus esse cum sciam à Democrito eos ueros poetas iudicatos, qui sunt insani: uel purgor bilem, choleram reijcio potionibus. ¶Non alius faceret meliora poemata] Id est, nemo esset magis in opinione poeta, si demisso essem capillo. ¶Verum nil tanti est] Id est, nullius momenti sum, quoniam non sum demisso capillo, & quòd per singulos annos cholera purgor. Dicebatur enim melancholicus fuisse Horatius. Vel, uerum nil tanti est, id est, non curo, sed contemno dici poëta. Ac si diceret, Non possum poeta esse, ut contemnam curam corporis mei.

PORP. ¶Vos ô Pompilius sanguis] Quia Calphus filius est Numæ, à quo Calphurnij Pisones traxerunt nomen. ¶Ingenium misera quia fortunatius arte] Ait enim Democritus poeticam natura magis, quàm arte constare, & eos solos poetas esse ueros, qui insaniant, in qua persuasione Plato

est.

est. ¶ Si tribus Anticyris] Locus est in Achaia Anticyra, ubi belleborum nascitur, quo sumpto dementes sanantur. ¶ Qui purgor bilem] Omnes enim uerno tempore purgationem sumunt, quod uocatur κάταρσις.

Reddere quæ ferrum ualet, exors ipsa secandi.
Munus & officium, nil scribens ipse docebo,
Vnde parentur opes, quid alat, formetq́ poëtã,
Quid deceat, quid nõ, quô uirtus, quô ferat error.
Scribendi rectè sapere est, & principiũ, & fons,
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ,
Verbaq́ prouisam rem non inuita sequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis,
Quo sit amore parẽs, q̃ frater amãdus, et hospes,
Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quæ
Partes in bellum missi ducis: ille profectò
Reddere personæ scit conuenientia cuiq́.
Respicere exemplar uitæ, morumq́ iubebo
Doctum imitatorem, et ueras hinc ducere uoces.
Interdum speciosa iocis, morataq́ rectè
Fabula nullius ueneris, sine pondere & arte,
Valdius oblectat populum, meliusq́ moratur:

ACR. ¶ Exors ipse secandi] Id est, quæ non habet munus & officium secandi, à natura tributum, ut: Exortem ducere honorem. ¶ Opes] Copia scribendi. ¶ Scribendi rectè] Facere quod promisit, docet. Id est, ut rectè scribas sapiẽtia opus est. ¶ Principium & fons] Id est, copia uerborũ, quæ debet sequi principia. Contra illos qui dicunt poetã insanire debere, hic ait, ut possis rectè scribere, principio opus est sapere. ¶ Rem] id est, præcepta, hoc est, sapientiam. ¶ Socraticæ chartæ] id est, libri. Et hoc dicit non debere poeta expertem esse philosophiæ. Item aliter. Poema constat ex re et oratione. Res ex philosophia originem trahit, ut præcepta contineat. Dicit ergo hoc, quòd inuenta re, uerba etiam non inuita sequuntur, id est, tunc uerba non desunt, cùm habueris, quid dicis. Et Pollio idem dixit: Male hercule eueniat uerbis, nisi rem sequuntur. ¶ Verbaq́ prouisam rem non inuita sequentur] Prouisam rem, id est, intellectam sapienter. Id est, non laborat poeta loqui rem sapienter inuentam, Menander cùm fabulam disposuisset, etiamsi nondum uersibus adornasset, dicebat se tamen iam complesse. ¶ Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis] Id est, qui legit libros de officijs, id est, περὶ καθήκοντος, & ostendit poetas imbui debere philosophia. Dicit autem hoc. Ille optimus poeta est, qui didicit quid singulis debeat, id est, quo amore debeat unusquisque circa patriam esse, aut parentes, siue amicos. ¶ Respicere exemplar] Exemplum, παράδειγμα, exemplum ἀντίτυπον. Hoc dicit: Consuetudinem uitæ iubeo respicere eum, qui uult rectè imitari, ut cum inducat adolescentem, debeat scire quemadmodum iuuenes solent uiuere. Quid enim est Comœdia, nisi imago uitæ quotidianæ? ¶ Doctum imitatorem] Id est, eum qui uult esse optimus Comicus poeta. ¶ Veras] Viuas. ¶ Hinc] Id est, à uita quotidiana, à moribus communibus. ¶ Speciosa iocis] Id est, si opportunè fuerint inductæ personæ, aut iocis, id est argumentis, ut non sit argumentum absurdum. ¶ Morataq́ rectè] Morosa fabula malis moribus, morata bonis dicitur. Morata autem bene instituta, unde & in consuetudine est, bene moratũ dici, qui bonos mores habet. Moratam fabulam, in qua mores singulorũ personarũ optime exprimuntur. ¶ Nullius Veneris] Id est, uenustatis & ingenij, quæ ad artem spectant. Ostendit modò quantum prodest consideratio consuetudinis, dicens quòd interdum fabula opportunitate personarum inductarum & expreßione morũ, quãuis sit sine arte, sine uenustate, sine grauitate sententiarum, plus placet, quàm uersus quidem bene sonantes, sed morum obseruatione carentes. Magis possunt delectare res sine ornatu, quàm ornata poemata uersis sine rebus. ¶ Sine pondere] Scilicet, magnis sensibus, sine grauitate uerborũ. ¶ Et arte] Sine gratia. ¶ Valdius] Pro ualidius, Vt alibi, Nouit me ualdius ipso. ¶ Meliusq́ moratur] Fortius retinet auditorem.

PORPH. ¶ Scribendi rectè, sapere] Id est, Scire quid scribas, hoc enim sapere. ¶ Rem tibi

Socra-

Socraticæ poterunt ostendere chartæ] Poema constat ex re & oratione. Res ex philosophia originem trahit, id est, ut percepta contineat. Has dicit Socraticas chartas esse, deinde comitabuntur. ¶ *Verbaq́; prouisam rem*] Hoc tale est: Dicere, inquit, tunc poteris, cũ habueris quod dicas, & Asinius Pollio idem dixit: Male hercule eueniat uerbis, nisi rem sequatur. ¶ *Interdum speciosa locis*] Colligit sæpe magis placuisse fabulam, quæ nudis narretur uerbis, quoniam res spectatorẽ delectarent, quàm quæ locis communibus explicaretur. Sic uerbi gratia. Circulator referat de Regulo, quomodo captus sit, aut punitus, uerbis sordidis quæ si non delectant, attamen res euocat, auditu digna. ¶ *Morataq́; rectè*] Fabula bene instructa. Vnde in consuetudine dicere solemus, bene moratũ eum, qui rectos mores ediderit. ¶ *Nullius Veneris*] Nullius uoluptatis, nec decoris.

Quàm uersus inopes rerum, nugæq́ canoræ.
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius auaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Vncia, quid superat? poteras dixisse triens, heu
Rem poteris seruare tuam: redit uncia, quid fit?
Semis, ad hæc animos ærugo, & cura peculi,
Cùm semel imbueris, speramus carmina fingi
Posse, linenda cedro, & leui seruanda cupresso?
Aut prodesse uolunt, aut delectare poëtæ,
Aut simul & iucunda, & idonea dicere uitæ.
Quicquid præcipies, esto breuis, ut citò dicta
Percipiant animi dociles teneantq́ fideles
Omne superuacuum pleno de pectore manat.

ACR. ¶ *Inopes rerum*] Inanes, in quibus nullæ sunt res, quæ sola arte sunt boni. ¶ *Nugæq́; canoræ*] Nullius momenti uerba, bene tãtùm sonantia ¶ *Ore rotundo*] Polito, erudito, perfecto. ¶ *Præter laudem nullius auaris*] Nullius, deest rei. Ideo solius laudis cupidi Græci, quia ideo scribebant ut gloriam, nõ ut pecuniam acquirerent. ¶ *Romani pueri*] Romani inquit pueri à prima ætate calculum discunt, hoc est, computationibus dant operã. ¶ *Longis rationibus*] Multis modis, longa cõputatione. ¶ *Assem discunt in partes centum diducere*] Diducere, id est, partiri. Assis est totum patrimonium. Sextans, quadrans, triens, quincunx, semis, dodrans, deunx partes assis sunt. ¶ *Filius Albini*] Fœneratoris cuiusdam diuitis. ¶ *De quincunce*] De quinq; uncijs. ¶ *Triens*] Tertia pars libræ, quæ facit uncias quatuor, cùm sit libra unciarũ duodecim. ¶ *Eu*] Eu, id est, bene; Vel Eu, pro euge. Hoc ille dixit, qui interrogatus fuerat. ¶ *Redit uncia*] Quincunci additur uncia, id est, alias quinq; accedit alia uncia. ¶ *Semis*] Media pars libræ. ¶ *Aerugo et cura peculi*] Aerugo, id est, auaritia. Aeruginem appellat auaritiam, quasi maculam. Id est, auaritia cum occupauerit à à prima infantia animos hominum Romanorũ, sperandum non est posse scribere carmina recipienda in autoritatem. Cura autem peculi, id est, cupiditas pecuniarum. ¶ *Linendo cedro, & leui seruanda cupresso*] Id est, armario bene composito. Dixit autem linenda cedro, & seruanda cupresso, quia in perpetuum maneant unctis in circuitu chartis cedro. utraq; enim res odore suo summouet tineas. ¶ *Quicquid præcipies esto breuis*] Aliud præceptum. Qui dat præcepta alijs breuiter debet dare, ut citò possit audiri, & citò intelligi. Id est, præcepta debent esse breuia, quia si longa fuerint, aures deficiunt auditorum. Percipiant ergo animi, ut dociles fiant, quia quòd percipio & intelligo, docet me. item esto breuis, id est, serua necessaria. ¶ *Teneantq́; fideles*] Vt seruent quòd accipiunt, ne effluant quæ audiunt. ¶ *Pleno*] Id est, fastidiente. Et est sensus: pectus enim quòd tam uarietate satiatum & plenum est, ea quæ superuacua audierit non retinet. ¶ *Manat*] Effluit.

PORPHYR. ¶ *Præter laudem nullius auari*] In hac sola cupiditate promereantur laudem, tanquam Protogenes ille, qui lutum finxit decem annis. Vel Apelles, qui totidem pinxit annis, non enim ut acciperent, festinabant: sed ut placerent morabantur. ¶ *Et leui seruanda cupresso*]

presso] Libri enim qui aut cedro illinuntur, aut arca cupreßina inclusi sunt, à tineis non uexantur.

Ficta uoluptatis causa sint proxima ueris,
Nec quodcunq; uolet, poscat sibi fabula credi,
Neu pransæ Lamiæ uiuum puerũ extrahat aluo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis,
Celsi prætereunt austera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterq; monendo.
Hic meret æra liber Socis, hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat æuum.
Sunt delicta tamen, quibus ignouisse uelimus,
Nam neq; chorda sonũ reddit, quẽ uult manus &
Poscentiq; grauẽ, persæpe remittit acutũ, (mẽs,
Nec semper feriet, quodcunq; minabitur arcus.
Verũ ubi plura nitent in carmine, nõ ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,

ACR. ¶Ficta uoluptatis causa] Quæ fingit poeta uoluptatis causa, uerisimilia debẽt esse. Nec quodcunq; uelit. Ordo: Quodcũque uelit sibi credi, fabula poscat. Fabula, id est, comœdia: aut fabula, id est poemata. ¶Neu pransæ Lamiæ] Id est, ne fingat fabula tale argumentum, quòd deuorauerit Lamia puerum, qui de utero eius postea uiuus prolatus sit. ¶Extrahat] Id est, detrahat eximat. ¶Centuriæ seniorum] Id est: Senes Romani non probant poemata, quæ sunt leuia: adolescentes, non delectantur austeris. Quid ergo faciendum est poetæ? poema temperare ut & uoluptati seruiat iuniorum, & seueritati satisfaciat seniorum. ¶Agitant expertia frugis] Id est, persequuntur quæ utilitatem non habent. Expertia frugis, Id est, inutilia, aliena, maturitate carentia, id est, bonitate uel austeritate. ¶Celsi prætereunt] Sensus est: Senes grauitate carminis, & dictionis pondere delectantur, iuuenes austera & grauia non amant. Rhamnes, Luceres, Tatienses, Romanæ tribus erant, uel, ut uertus, equites. Per Rhamnes iuniores intelligamus erant enim alÿ seniores. ¶Omne tulit punctum] Omniũ suffragium, omniũ iudicium meretur ille, qui & dulcis est et utilis. Puncta dicũtur populi suffragia. Vsus est hoc uerbo etiam Cicero in Fundiana. Item aliter: Solus suffragia & iudicium populi tulit, qui & utile & dulce poema scripsit, & qui prodesse & delectare potest. Punctum ideo dixit, quod sic antea suffragia cereis ferebantur. Hoc ergo dixit: Omnium meruit fauorem, iuxta legem tabellariam, quæ cauerat non uoce sed puncto debere ferri suffragia. ¶Delectando] Dulcedine. ¶Monendo] Grauitate. Meret æra] Prostat, id est, dignus est emi, uel meret, mercedem affert. Mereo, meres, mercedem accipio, & milito. ¶Liber] Librum pro poemate posuit. Liber hic, id est, istiusmodi, qualem dixi. ¶Socis] Id est, bibliopolis: alÿ emendatores & probatores carminum uolunt intelligi, & duo ÿ debere scribi. sed propter metrum unum scribitur. Sociÿ ergo duo fratres fuerunt, bibliopolæ opinatißimi. Est autem sensus, Istiusmodi librũ facile Sociÿ possunt uendere. ¶Et mare transit] Id est, potest recipi in authoritatem, & ad omnes regiones quasi optimus portari. ¶Noto] Famoso, in opinione poetæ posito. ¶Sunt delicta tamen] Inter multa bona si habueris mala pauca, ignoscendum est. ¶Quibus ignouisse uelimus] Pro uolumus. ¶Nam neq; corda sonum] Si ergo citharœdus errat, multo magis uenia tribuenda poëtis est si in quibusdã errauerint. ¶Nec semper sagittarÿ destinata iaculantur. Hoc uult dicere: Merentur poëtæ ueniã, quia penè omnes in errore uersamur. ¶Minabitur arcus] Destinabit sagittarius. ¶Verùm ubi plura nitent] Si plura carmina facio optima, non est mirum si possum offendere in paucis locis. ¶Maculis] Vitÿs, peccatis, delictis. ¶Incuria] Negligentia, qua maculæ funduntur. Nam duobus modis fit, ut aliqua uitia nascantur in poemate: aut negligentia aut natura, quæ hominibus fragilis est, ut omnia facere bene non potest.

PORPH. ¶Neu pransæ Lamiæ uiuum puerum extrahat aluo] Hæ ad infantes terrendos solent nominari. Est ergo poeticum, quod tantum fingat, ut deuoratum Lamia puerum educat. ¶Centuriæ seniorum agitant expertia frugis] Id est, ea quæ nugatoriè dicuntur, exagitant senes.

¶Omne

¶ *Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci*] *Solus suffragia iudicum tulit, qui & utile & dulce scripsit, id est, qui prodesset, et delectaret. Punctum autem ideo, quod antiqui suffragia non scribebant, sed puncto notabant.* ¶ *Hic meret æra liber*] *Sensus: Hunc bene uendent bibliothecæ. Antea Sosij erant notissimi, qui cõmercium librorum faciebant.* ¶ *Quas aut incuria fudit*] *Incuria est negligentia, quæ curam non habet.*

Aut humana parum cauit natura quid ergo?
Quãuis est monitus, uenia caret, & citharœdus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi qui multum cessat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terq; bonum cum risu miror, & idem
Indignor. quandoq; bonus dormitat Homerus,
Verum opere in longo fas est obrepere somnũ.
Vt pictura poesis erit, quæ si propius stes,
Te capiet magis, & quædam si longius abstes.
Hæc amat obscurum, solet hæc sub luce uideri,
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel, hęc decies repetita placebit.
O' maior iuuenum, quamuis & uoce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictũ
Tolle memor, certis mediũ & tollerabile rebus
Rectè concedi. consultus iuris & actor
Causarum mediocris, abest uirtute deserti
Messalæ, nescit quantum Cassellius Aulus:
Sed tamen in precio est: mediocrib. esse poëtis,
Non homines, non dij, nõ concessere columnæ.

ACRON. ¶ *Cauit*] *Præuidit.* ¶ *Quid ergo est*] *Quia moneo, si poeta itidem peccet, ut librarius monitus, caret uenia.* ¶ *Vt scriptor*] *Hoc est, quemadmodum scriptor aut antiquarius aut pictor.* ¶ *Si peccat idem*] *Si in eodem peccat.* ¶ *Scriptor librarius*] *Id est, naturalis, ita enim bibliopolas suos ueteres dicebant, hoc & Tranquillus affirmat.* ¶ *Vsq;*] *Semper, iugiter.* ¶ *Quamuis est monitus*] *Froco quod est, Quàm iussit, propter κακέμφατον. Vt Maro, Quamuis est rustica Musa.* ¶ *Eit Chœrilus ille*] *Chœrilus poeta fuit, qui Alexandrum Magnum secutus, bella eiusdem descripsit, cui Alexãder dixisse fertur, malle se Thersitẽ Homeri esse, quàm huius Achillem. Chœrilus Alexandri poeta depactus est cum eo, ut si uersum bonum faceret, aureo nummismate donaretur. sin malum, colaphis feriretur, qui sæpe malè dicendo colaphis ẽnectus est.* ¶ *Bis terq;*] *Id est, in paucis uersibus si unum aut duos uersus bene dixerit, admiror, quasi bonum poetam præter solitum: Non enim dixit, laudo.* ¶ *Et idem*] *Ego, qui ueniam tribuo.* ¶ *Quandoq; bonus dormitat Homerus*] *Hoc est negligenter scribit, id est, quandoq; errat bonus poeta.* ¶ *Verum opere in longo*] *Iñ magno poemate.* ¶ *Fas est obrepere sõmnum*] *In peccatum incidere, errare, crimen negligentiæ incurrere.* ¶ *Vt pictura poẽsis erit*] *Hic erit pro est ponitur. Id est, poema ita sese habet ut pictura. Hoc ergo dicit, quemadmodum pictura quædam de proximo uult uideri, alia autem eminus, ut uitia celẽtur. Ita & poema aliud, semel lectum placet: probum autem poema placet, etiam sæpe repetitũ. Alter: Vt pictura, ita poema aliud dum recitatur, in præsens placet: aliud postea sæpe repetitum. Vel, quædam in picturis spectanda sunt propius quædam longius: ita poetices quædam statim aspicienda sunt, quædam postea. Quæ dilucida erunt, mox cognoscuntur: quæ uerò obscura, longius remotis & ab ignotis.* ¶ *Te capiat*] *Id est, delectet: sunt enim poetæ, qui semper leguntur: sunt qui semel lecti contemnuntur.* ¶ *Hæc amet obscurum*] *Id est, mala, quia fuco, id est, coloribus magis potest, placere quàm arte.* ¶ *Acumen*] *Velox ingenium.* ¶ *O' maior iuuenum*] *L. Piso, quasi diceret, ô maior Piso, maiorem enim fratrem alloquitur.* ¶ *Fingeris*] *Formaris institueris, erudiris.* ¶ *Ad rectum*] *Ad iustum & bonum iter uitæ.* ¶ *Hoc tibi dictum Tolle memor*] *Id est, audi sententiam meam, & esto eius memor.*

¶ *Medium*] *Non ex toto perfectum.* ¶ *Certis rebus*[*Ac si diceret, non omnibus, id est, paucis. Id est, recte conceditur, quarundam rerum mediocritatem. Vt si iurisperitus non fuerit aliquis, quomodo Cassellius: aut orator, quomodo Messala: attamen uituperandi nõ sunt, si fuerint mediocrés, quód in poetis non idem est.* ¶ *In precio est*] *In bonore. Plaut. In Asin. Tu primus sentis, nos tamen in pretio sumus. Illi qui non sunt peritißimi, ut Cassellius & Messala, si modó mediocres sunt, tamen in honore sunt: sed non debent poetæ mediocres esse, sed summi. Messala orator, Cassellius iureconsultus fuit.* ¶ *Non concessere colũnæ*] ὑπερβολικῶς *ait, nec enim saxa concedunt aliqud poetis de mediocritate. Columnas autem dicit, ubi ponebant poetæ epitaphia.*

POR. ¶ *Qui multũ cessat, fit Chœrilus, ille*] *Poeta peßimus fuit Chœrilus, ille, qui Alexandrũ secutus, opera eius descripsit. Huius omnino septẽ uersus laudabãtur, ut Alexãder dixisse fertur: multũ malle se Thersitẽ Homeri esse, q̃ Chœrili Achillẽ.* ¶ *Verum opere in longo*] *Sed excusationẽ, inquit, Homerus mereri potest, si aliquid tanto opere nõ respondeat magnitudini carminis sui.* ¶ *Vt pictura poësis erit*] *Non dißimilis poetica picturæ. Nã quomodo in hac propius quædam spectanda sunt, quædam longius: ita poetices quædam statim aspicienda sunt, quæ lucida erunt prope cognoscentur: quæueró obscura longius remota.*

¶ *Tolle memor*] *Id est, Hoc uerbum in mente habe.* ¶ *Medium & tollerabile*] *Quarundam rerum esse medietatem.* ¶ *Consultus iuris & actor*] *Consultus iuris aliquis, si nescit quantũ Cassellius Aulus iurisconsultus tunc optimus, attamen potest esse mediocris. Nec si quis orator idem scire potest, quod Messala sciat attamen, non esse non contemnendum.*

Vt gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassũ unguentũ, & Sardo cũ melle papauer,
Offendunt, poterat duci quia cœna sine istis:
Si animis natum, inuentumq́ poëma iuuandis,
Si paulum summo discesſit, uergit ad imum,
Ludere qui nescit, cãpestribus abstinet armis,
Indoctusq́ pilæ, discí ue trochí ue, quiescit:
Ne spissæ risum tollant impunè coronæ.
Qui nescit, uersus tamen audet fingere, quid ni?
Liber & ingenuus, præsertim census equestrem
Summam nummorũ, uitioq́ remotus ab omni.
Tu nihil inuita dices, faciesq́ Minerua.

ACRON. *Vt gratas inter mensas*] *Quemadmodum inter mensas iucũdas offendit aut malus cantor, aut malum unguentum, aut papauer cũ amaro melle, cum poterat prandium confici sine his. Ita poema, quód inuẽtum est, propter amicos delectãdos, si paululum recesserit à perfectione, nõ placet, sine quo poemate res hominũ poterant explicari.* ¶ *Symphonia discors*] *Mali cantores,* συμφωνίαι *est concentus cantorum.*

¶ *Crassum*] *Mali odoris. Nam ut leuem odorem dicimus suauem, ita & crassam malum.* ¶ *Sardo*] *Sardaico Sardũ autem mel amarum est. Papauer posuit pro placentia.* ¶ *Sine istis*] *Sine cõcordi symphonia, & sine crasso unguẽto, & papauere.* ¶ *Iuuandis*] *Delectandis.* ¶ *Si paulum summo deceßit*] *Si modicum à perfectione recesserit, fit poema peßimum Si exiguum recesserit à summitate, uergit in uitium.* ¶ *Vergit*] *Perit, displicet.* ¶ *Ludere qui nescit*] *Quilibet imperitus uerecundus est magis, q̃ poëta.* ¶ *Trochi*] *Trochi, id est, rotæ, quam currendo pueri scutica uel uirga regunt.* ¶ *Ne spissæ risum tollunt*] *Ne rideat cœtus spectantium qui in similitudinem coronæ ludentibus circundatur.* ¶ *Impune*] *Pro merito. Populus is impunè ridet, qui rectè mouetur ad risum.* ¶ *Quid ni*] *Id est, cur non audeant uersus fingere, qui nesciunt? Quid restat, nisi permutato ordine, ingenuus quilibet, liber à tributo, persoluat summã nummorũ equestrem, id est, equestri ordini distributam? Nam consuetudo erat Romanorum, ut liberi tributa non soluerent, cæteri ueró stipendia ad opus*

militum ſoluebant. ¶ *Liber & ingenuæ] Cum ſtomacho pronunciandum quaſi* ἀνθυποφορά, *id eſt, ſi homo bene natus eſt, licet uerſus illi facere. Et eſt aliud liber, aliud ingenuus.*

¶ *Præſertim cenſus]* ἀποτεθαμμένος. *Vſq; ad, ſubaudiendū eſt. In cenſum equeſtrē receptus, aut q ſit profeſſus ſe habere tantā pecuniā, quantā deberet habere eques. Non enim licebat ante equitē Roman. fieri, niſi habuiſſet ſummā pecuniæ, hoc eſt quadringentorū ſeſtertiorum. lege Roſcia, qua certo ſumma patrimonij equitib. Romanis fuerat attributa, ſcilicet. quadringenta ſeſtertia.* ¶ *Vicioq; remotus] Secundum ſuā æſtimationem.* ¶ *Tu nihil inuita dices facies ue Minerua] A ſuperioribus pendet: O Piſo nihil dicas aut facias inuita Minerua id eſt, ſapientia. Inuita autem Minerua facimus, quod eſt ſtultitiæ. Eſt autem prouerbiū artificum inuita Minerua, quia ipſa Minerua inter cæteras artes & poetis præeſt.*

PORPHYRION. ¶ *Et Sardo cum melle] Corſicum & Sardum mel peßimi ſaporis eſt.* ¶ *Metij] Metius perdiligens carminum fuit æſtimator.*

Id tibi iudicium eſt, ea mēs, ſi quid tamē olim
Scripſeris, in Metij deſcendat iudicis aures,
Et patris, et noſtras, nonūq; prematur in annum
Membranis intus poſitis delere licebit,
Quod non edideris, neſcit uox miſſa reuerti.

ACR. ¶ *Si quid tamē olim ſcripſeris] Olim, id eſt, quādoq; quoniā Piſo Tragœdias ſcripſit* ¶ *In Metij deſcēdat iudicis aurē] Metius. doctus et ſeuerus auditor, qui illis temporib. ſummus Criticus fuit. Sēſus eſt: Aut iudicio Metij, aut noſtro, aut patris laudentur aut culpentur carmina.* ¶ *Nonumq; prematur in annum] Cinna librum ſcripſit, qui inſcribitur Smirna, quem non edidit niſi nono anno, dum ſæpius corrigit. Prematur autem coerceatur, teneatur. Carmina uſq; ad nonū annum limentur, & corrigantur ſtudioſius.* ¶ *Membranis] Dicimus. Hæc membrana, & hæ membranæ.* ¶ *Vox miſſa] Oro emiſſa.* ¶ *Reuerti] Emiſſum uolat irreuocabile uerbum.*

PORPHYRION. ¶ *Nonumq; prematur in annum] Exemplo Cinnæ poterit uti, ut carmen ſuum ſi malum eſt, nouem annis dißimulet.*

Syluestres homines, ſacer interpresq; deorum,
Cædibus, & uictu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis,
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda,
Ducere quo uellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica priuatis ſecernere, ſacra prophanis,
Concubitu prohibere uago, dare iura maritis
Oppida moliri, leges incidere ligno.

ACR. ¶ *Siluestres homines] Primos homines, ſiluas habitantes.* ¶ *Sacer interpresq;] Id eſt, ſacerdos. Vt poeta, Nec non Threicius longa cū ueſte ſacerdos Obloquitur numeris. Ergo quia libētius maior Piſonū uerſus ſcribebat, dicit ad quā dignitatē poetæ peruenerint.* ¶ *Cædib.] Rixis, ne ſe inuicē trucidarēt.* ¶ *Et uictu fœdo] Quia interficiebāt beſtias & manducabāt, ipſe eos fecit cōgregari ſimulq; habitare.* ¶ *Deterruit] Prohibuit.* ¶ *Orpheus] Qui de dijs canendo ὁ θεολόγος dictus eſt.* ¶ *Et Amphion Thebanæ cōditor urbis] Cadmus Thebas cōſtituit eas muro cinxit Amphion.* ¶ *Sono teſtudinis] Id eſt lyræ.* ¶ *Fuit hæc ſapientia quondā] Olim poetæ ſapientia & eruditione incultorum hominū feritatem prohibebant. Id eſt, aliquando fuit hæc ſapientia in poetis. ut docerent quo modo uiuendum ſit priuatim, uel publice.* ¶ *Vago] Meretricio licentioſo. Dicit quomodo poetæ docendo carminibus ſuis, hominum qui modo ferarum uiuebant, mitigaſſent animos.*

¶ *Iura] Præcepta.* ¶ *Moliri] Facere.* ¶ *Leges incidere ligno] Primum leges ligno incidebantur, cum propter inopiam, ænearum tabularum apud antiquos uſus non erat.*

POR. ¶ Cædib. & uictu fœdo deterruit Orpheus] Orpheus primũ poeticã illustrauit, ex hoc dicitur leniſſe tygres et leones, qui & efferatos hominum animos placauerit carmine.

Sic honor, & nomen diuinis uatibus atq;
Carminibus uênit. post hos insignis Homerus,
Tyrtæusq;, mares animos in Martia bella
Versibus exacuit: dictæ per carmina sortes,
Et uitæ monstrata uia est, & gratia regum
Pierijs tentata modis, ludusq; repertus,
Et longorum operum finis, ne forte pudori
Sit tibi Musa lyræ solers, & cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine diuite uena
Nec rude, quid prosit, uideó ingeniũ, alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

ACR. ¶ Sic] Id est, propter sapientiã, & præcepta, cũ hæc monerent poetæ. ¶ Diuinis uatibus] Sacerdotibus adæquauit poetas. Hoc etiam Maro: Quiq; sacerdotes casti, dum uita manebat, Quiq; pij uates, & Phœbo digna locuti. ¶ Post hos] Orpheũ & Amphionem. ¶ Tyrtæusq; mares animos] Mares, id est, fortes. In Martia belle Versib. exacuit] Lacedæmonij diu aduersum Messenios certantibus oracula responderunt, non aliter uictoriam esse peruenturã nisi Atheniensem ducẽ habuiſſent. Miſsi legati, qui hoc ab Atheniensibus postularẽt. Athenienses in contumeliã ipsis, Tyrtæum quendã claudum dederunt, dicentes iuxta ignauiã ipsorum, hunc eis ducẽ poſſe sufficere: sed oracula quæ promiserunt, non frustrata sunt. Nam Tyrtæus licet corpore eſſet debilis, scripsit tamen carmen heroicum, quo accensi Lacedæmonij in aciem proceſſerunt, sicq; consecuti sunt uictoriã. Aliter, Tyrtæus fuit genere Atheniẽsis poeta, omni deformis parte membrorũ. Is primus tubam inuenit, quo etiam Lacedæmonij usi duce, uicerunt Messenios. Nam cum diuturno tempore inter Lacedæmonios & Messenios bellũ traheretur, consuluerunt Lacedæmonij Apollinẽ, quibus responsum est, nõ aliter eos poſſe uincere, nisi duce Atheniensi pugnarẽt. Quibus Athenienses Tyrtæũ dederunt, & ita Lacedæmonij uicerunt. cum hostes nouus tubæ sonitus terruiſſet. ¶ Sortes] Responsa Apollinis. Dij carminibus responsa dederunt. ¶ Via] Ratio. Hoc est, etiam philosophia monstrata est uersibus. ¶ Et gratia regum] Carminibus sunt descripti reges. Carmina meruerunt amicitias regum. ¶ Ludusq; repertus] Hoc est, oblectatio ut relaxarent se homines carminibus. Ludus & longorum operũ finis, κατὰ τὸ αὐτὸ dicit, q; quando uult aliquis post laborem requiescere, utitur lyra & carminibus, et est perpetuũ epitheton, longorum laborũ, id est, laborum molestorũ. ¶ Et longorũ operum finis] Hoc est, ut carmen libenter operarentur, & cum delectatione opus ad finem perducerent. ¶ Finis] Laudatio. ¶ Ne forte pudori sit tibi] Ideo, inquit enumeraui hæc, ne erubescas referri in numerũ poetarũ. Id est, ideo dixi multa cõmoda nasci de carmine, ne forte ô Piso tibi poema sordere uideatur. ¶ Musa lyræ solers] Ingeniosa, & uiuax, efficax, & perfecta. Solers enim propriè dicitur, qui habet peritiam rerum difficilium soluendarum. ¶ Cantor Apollo] Inuentor citharæ, qui præest Musis. ¶ Natura fieret laudabile carmen an arte Quæsitum est] Multi quærunt, utrum poeta nascatur an fiat. Ego utrunq; dico habere poetam debere, id est, artem & ingenium. ¶ Sine diuite uena] Hoc est, sine ingenio bono, & sine natura.

¶ Rude] Stultum, sine studio & ante imperitum. ¶ Alterius sic Altera poscit opem] Vt illud Sallustianum: Alter alterius auxilij eget. ¶ Coniurat amicè] Conuenit amicabiliter, consentit, congruè.

POR. ¶ Leges incidere ligno] Aereis enim tabulis antiqui non sunt usi, sed roboreis in has incidebant leges, unde adhuc Athenis legum tabulæ Axones uocãtur: licet abusiue omnes tabulæ similiter. ¶ Tyrtæus] Fuit hic genere Atheniensis poeta, omni parte membrorũ deformis

formis. Primus hic tubæ moderationes dedit ex hac causa. Nam cũ Lacedæmonij bellũ aduer sum Messenios gererent, diuq; traherent dubium Martis euentum, responsum acceperunt ab Apolline, si uellent uincere, Atheniensi duce uterentur, à quibus rogati Athenienses miserunt Tyrtæum claudũ, & luscum, quẽ deformẽ crederent, Vsi sunt auxilio eius Lacedæmonij, quibus ille cantũ mõstrauit tubarum, quarũ territi sono inaudito Messenij fugerunt, adeptiq; sunt uictoriã Lacones. ¶ *Dictæ per carmina sortes*] *Per uersus hexametros reddidit responsa Phœmonoë Pyrrho Epirotæ petenti. Aio te Aeacida Romanos uincere posse.* ¶ *Et uitæ monstrata uia est*] *Sententijs sapientum, quibus instructa uita est.*

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitq; puer, sudauit & alsit,
Abstinuit Venere, & uino. qui Pythia cantat
Tibicen: didicit prius, extimuitq; magistrum.
Nũc satis est, dixisse: ergo mira poemata pãgo,
Occupet extremũ scabies, mihi turpe relinq est.
Et quod non didici, sanè nescire fateri.
Vt preco, ad merces turbã qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poeta,
Diues agris, diues positis in fœnore nummis.
Si uerò est unctum qui rectè ponere posit,
Et respondere leui pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor si sciet inter
Noscere mendacem, uerumq; beatus amicum.

ACR. ¶ *Qui studet optatam*] *Qui studet ad gloriã uenire, multa debet perferre et facere, id est, sudare, algere, uigilare, abstinere à Venere, & Libero. Optatã ergo metam dicit gloriã, quia finis istiusmodi uitæ parit gloriam sempiternam.*

¶ *Cursu*] *Labore & opere. Cursuq primus uult esse.* ¶ *Cõtingere metam*] *Propositi finẽ, gloriam, id est, qui uult ad perfectũ uenire.* ¶ *Sudauit*] *Per æstatem scilicet.* ¶ *Alsit*] *Per hiemẽ frigus sustinuit.* ¶ *Venere et uino*] *Libidine et luxuria.*

¶ *Qui Pythia cantat*] *Id est, carmen in Pythonem serpentem ab Apolline compositum.*

¶ *Nunc*] *Istis temporibus, id est, in hac copia imperitorum, sufficit alicui sese iactare, & dicere optimus poeta sum, cum nõ sit.* ¶ *Pango*] *Compono facio, id est, ego possum mira poẽmata componere. Hoc dicit malus poeta.* ¶ *Occupet extremũ scabies*] *Ille patiatur scabiẽ qui extremus componet uersus. Metaphoricôs aũt locutus est à ludo puerorũ. Ita enim pueri currentes diunt: Occupet scabies in extremo remanentẽ, id est, ego poeta sum, habeat scabiẽ qui non est poeta. Hoc ergo ex persona illorum dixit qui dicendo, carmina scimus facere, nihil sciunt, uolunt tamen se existimari poetas. Scabies ludus puerorũ est, ut habes in Suetonio Tranquillo.* ¶ *Mihi turpe relinqui est*] *In cursu scilicet. Turpe mihi est, non referri in numerum poetarũ.* ¶ *Sane nescire fateri*] *Ordo est: Mihi sane turpe est nescire, et fateri quod nesciam.* ¶ *Vt preco ad merces turbã qui cogit emendas*] *Quemadmodũ preco uoce hortatur populũ accedere ad emendas res proscriptas. Ita & poeta diues hortatur multos assentiri sibi in carmine per dona & largitatem.* ¶ *Assentatores*] *Blandos, falsos auditores.*

¶ *Ad lucrum*] *Ad dona, ad laudandũ.* ¶ *Diues agris, diues positis in fœnore nũmis*] *Qui multos agros & nũmos habet positos in fœnore.* ¶ *Si uerò est unctũ, qui rectè ponere posset*] *Id est, Qui bene pascat. Vnctum aũt lautum conuiuiũ & tersum. Vnde in alio loco: Accedit siccus ad unctas. Pers. Calidum scis ponere sumẽ. Vnctum igitur appellat pulmentariũ bene coctũ, & est satyricè dictũ. Id est, si uerò sit poeta: q bene pascat, hoc est, si habet eum, qui cœnã præparet. bene, mirabor si istiusmodi homo posit, falsum amicum à uerò discernere.*

¶ *Spondere interuenire & fidem dicere, uadẽ fieri, promittere pecuniam, quia debet leuis pauper.* ¶ *Leui*] *Tenui, & egenti, uel uili.* ¶ *Atris Litibus*] *Noxijs & tristibus.* ¶ *Implicitum*] *Irretitum.* ¶ *Si sciet inter Noscere*] *Nam cum falsus amicus eodem modo illum laudet ac uerus, non in usura poterit largus poeta, inter malos bonosq; habere iudicium.*

¶ Mendacem uerumq;] Id eſt, cum ab aſſentatoribus fallatur, uerum amicum poterit ignorare. Item quòd nemo diuiti uerus amicus eſt, à quo beneficijs redimitur.

POR. ¶ Qui ſtudet optatam] Sicut inquit, multo ſtudio et multa aßiduitate agonotheta quilibet præparat ſe ad diuerſa certamina, abſtinet à multis, ſudat, laborat alget. Ita etiā poetæ prius neceſſe eſt, ut ſtudio ſolerti exercitetur, quatenus poſtea digne carmina poßit ſcribere. ¶ Occupet extremum ſcabies] Hoc ex luſu puerorū ſuſtulit, qui ludentes ſolent dicere: Quiſquis ad me nouißimus uenerit, habeat ſcabiem. ¶ Si uerò eſt unctum qui rectè ponere poßit] Hoc eſt, ſi habeas eum, qui cœnam præparet.

Tu ſeu donaris, ſeu quid donare uoles cui.
Nolito aduerſus tibi factos, ducere plenum
Lætitiæ: clamabit enim pulchrè, bene, rectè
Palleſcet ſuper his, etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem, ſaliet, tundet pede terram.
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor uerò plus laudatore mouetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus: ſi carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub uulpe latentes.
Quintilio ſi quid recitares, corrige ſodes,
Hoc, aiebat, & hoc. melius te poſſe negares,
Bis terq; expertum fruſtra delere iubebat,
Et malè tornatos incudi reddere uerſus:
Si defendere delictum: quàm uertere malles,
Nullum ultra uerbū, aut operā ſumebat inanem

ACR. ¶ Tu ſeu donaris] Id eſt, ô Piſo, ſeu donaſti alicui, ſeu donaturus es, hoc auditore carminū tuorū ne utaris. ¶ Tibi factos] Id eſt, à te factos. ¶ Plenū lætitiæ] Id eſt, gaudentē donis tuis, ut pro donis lætetur. nolito precio aliquē laudatorē tuis uerſib. locare, ne tuo munere lætus, fictas tibi laudes perſoluat. ¶ Pulchrè bene rectè] eſſe cōpoſitos uerſus. ¶ Palleſcet] Pallidus fiet, cum cœperit te falſum laudare, quaſi præ nimia admiratione. ¶ Super his] Id eſt, ſuper hæc, quæ dixit bene pulchre. ¶ Stillabit amicū Ex oculis rorē] Fictè laudando, & præ gaudio flendo. ¶ Amicis] Id eſt. aſſentatoribus. ¶ Vt ꝗ conducti plorāt in funere] Hoc eſt, ꝗ conducūtur ad funera, ſicut ſæpe grauiora faciūt uerè dolentib. ita & aſſentores plus laudāt, ꝗ amicus uerus. Itē Antiꝗ præficas dicebāt mulieres, quæ mortuos alienos cōductæ plorabāt, quod fit in quibuſdam prouincijs. ¶ Reges dicuntur multis urgere culullis] Reges enim quos uolūt recipere in amicitiā, multo mero inebriāt tentātes, an per potū habeāt ſecreta prodāt. Docet aūt hoc loco, multa cura et multo ſtudio aſciſcendos amicos eſſe. Culullis aūt id eſt, calicib. & eſt diminutiuū à culeo, ut alibi: Ipſe diues ut aureis Mercator exiccet culullis uina Syra reparata merce.

¶ Et torquere mero] id eſt, exanimare & protrahere ad confeßionē, id eſt, uino explorare ingenia dignorū amicorū. ¶ Perſpexiſſe] Præuidere, perſpicere probare. ¶ Condes] Cōpones, ut reſpōdere paras, ſeu cōdis amabile carmē. ¶ Nunquā te fallāt anim] Ingenioſi homines laudāt multa carmina, ideo uide ne te fallāt aſtuti animi, ꝗ cum ſint uafri & ſubdoli, innocentē præferūt uultū, quaſi uulpes in Aeſopi fabula cōtra coruū. ¶ Sub uulpe] Sub impoſturis adulantiū, ſub dolo. Vulpes enim doloſum animal eſt, ut in Aeſopi fabula: ſic & ꝗ uerſus facit ex fictione adulantiū, poteſt facile ſubdolos animos præuidere. ¶ Qintilio ſi ꝗd recitares] Hic erat Quintili9 Varus poeta Cremonēſis, amicus Virgil. ¶ Hoc aiebat & hoc] Male dictū dicebat malo poetæ, ut corrigeret malos uerſus. ¶ Melius te poſſe negares] Deeſt ſi, id eſt, ſi negaſſes, te meliora carmina poſſe facere. ¶ Delere iubebat] Id eſt iubebat, ut denuo uerſus corrigerētur, quēadmodū ferramentū malè ductū redditur incudi, et bene ibi formatur. ¶ Male tornatos] Male cōpoſitos. ¶ Vertere] Corrigere, mutare.. ¶ Nullū ultra uerbum] Deeſt, faciebat. ¶ Operam] Studium moncndi, quo nihil profeciſſet.

POR. ¶ Vt qui conducti plorant in funere] Alexandriæ obolis conducuntur, qui mortuos fleant, & hoc tam ualde faciunt, ut ab ignorantib. illorum fuiße credantur: qui efferuntur. Hi ergo uocantur θρηνῳδοί. ¶ Reges dicuntur multis urgere culullis] Reges enim quos uolūt recipere in amicitiā: multo mero inebriāt, tentantes per potionē que habeāt secreta prodāt. ¶ Et torquere mero] Hoc est, protrahere ad confeßionē. ¶ Animi sub uulpe latentes] Sannatores & εἴρωνας appellamus, q benigne irrident. ¶ Quintilio si quid recitares] Hic erat Quintilius Varus, Cremonensis, amicus Virgilij eques Romanus. ¶ Et male tornatos incudi reddere uersus] Hoc est, denuo uersus scribere, quomodo ferramentum male formatum redditur incudi, ut ibi formetur.

Quin sine riuali teq; & tua solus amares.
Vir bonus, & prudēs uersus reprendet inertes
Culpabit duros, incomptis allinet atrum
Transuerso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambiguè dictum, mutanda notabit.
Fiet Aristarchus, nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? hæ nugæ seria ducent,
In mala derisum semel, exceptumq; sinistrè.
Vt mala quē scabies, aut morbus regius urget,
Aut phanaticus error, & iracunda Diana,
Vesanum tetigiße timent, fugiuntq; poetam,
Qui sapiunt, agitant pueri, incautiq; sequuntur.
Hic, dum sublimes uersus ructatur, & errat,
Si, ueluti merulis intentus, decidit auceps
In puteum foueam ue, licet succurrite longum
Clamet, iò ciues, non sit, qui tollere curet.

ACR. Quin sine riuali teq; & tua solus amares] Sine riuali amātur carmina, quando ab eo solo amantur, qui facit ea. Riualē aūt pro æmulo posuit. Riuales enim sunt unius meretricis amatores: hoc tractū est ab antiquis. Riuales enim dicebātur, q in agris riuum haberēt cōmunem, et propter eum sæpe disceptarēt. ¶ Inertes] Sine grauitate factos. ¶ Duros] Male sonātes. Incomptis] Id est, non bene currentibus, sine œconomia scriptis.

¶ Allinet] Id est, apponet. ¶ Signum] Notā culpæ significat, nam notari uersum male formatum dicimus.

¶ Transuerso calamo] Transuersum ducta penna uitia carminū maculabis. Non aūt transuerso calamo, sed transuerso apice. ¶ Ambitiosa] Superflua. ¶ Parum claris] Obscuris. ¶ Lucem dare] Apertiora facere. ¶ Arguet ambiguè dictū] Amphibologias uituperabit. ¶ Mutanda notabit] Designabit, certa faciet, quæ mutari debeant. ¶ Fiet Aristarchus] Nomen græci grāmatici, qui Homeri carmina adnotauit, Ille ergo index etiā optimi poetæ fiet, quod Aristarchus Homerū emendās, hoc signo notauit uersus, quos iudicauit Homeri nō esse. ¶ Nec dicet, cur ego amicū offendam in nugis] Sicut multi dicunt, cur ego debeo corrigere amicū in suo errore? ¶ Seria ducent in mala] In malas neceßitates. Si non fuerit emendatus, irrisio laudatorū, in alijs maiorib. ipsum docebit errare. ¶ Sinistre] Contrariè quia ut superius dixit: Nescit uox missa reuerti. Et ideo postquā mali poetæ carmina publicant cōtraria, ab omnib. excipiuntur, & irrecuperabiliter deridentur, sicut scabies & regius morbus, cæteriq; morbi, quos ipse dicit, sunt incurabiles, adeò, ut uix aut nunquam poßint curari. ¶ Regius] Quem quidā dæmoniacū: alij comitialē: alij arquatū uocāt, quē græci ἴκτερον dicūt quib. oculi uiridescunt. ¶ Aut fanaticus error] Fanaticū errorē pati dicuntur, q à Fanis percutiuntur, id est, q lymphatico agitantur, sicut lunaticū aut morbosum, ita insanū poetā fugiunt sapientes. ¶ Iracunda] Læsione offensa. ¶ Tetigisse] Pro tangere. ¶ Agitant] Persequuntur. Nā pueri prætereuntib. illudere soliti, quos insectantur, in dementiā cōpellunt. ¶ Incauti] Quia poßunt ludi ab insano poeta. ¶ Ructatur] Pro ructat, Vt Cicero, Eructāt sermonib. cædē. ¶ Sic ueluti merulis intentus decidit auceps] Sensus est, Nec semel insanos uersus faciet, nec carebit cupiditate, ut aßiduè tanquā in foueā cadat. ¶ Longū] Diu, ualde. Quis scis an prudens] Quasi alius hunc uersum dicat, qui prohibeat poetæ subuenīri.

POR. ¶ Quin sine riuali] Aemulū riualem dixit. ¶ Incōptis allinet atrum Transuerso calamo signum] Significat ac notat uersum malè formatū. ¶ Fiet Aristarchus] Homeri carmina adnotauit. Ille ergo index & optimi poetæ Aristarchus fiet. ¶ Aut fanaticus error] Id est: q lymphatico agitatur.

¶ *Agitant pueri incautiq; sequuntur*] *Nam pueri prætereuntib. illudere solent, & quos insectantur, in dementiã cõpellunt.* ¶ *Hic dum sublimis uersus ructatur & errat*] *Ructatur pro ructat. Antiqui et ructo et ructor dixerũt. Hic genere patiendi extulit ructatur, ut: Venatur, lauatur.*

Si quis curet opem ferre, & demittere funem,
Qui scis, an prudens huc se deiecerit, atq;
Seruari nolit? dicam, Siculiq; poetæ
Narrabo interitum. deus immortalis haberi,
Dũ cupit Empedocles, ardentẽ frigidus Aetnã
Insiluit. sit ius, liceatq; perire poetis.
Inuitum qui seruat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit, nec si retractus erit, iam
Fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem
Nec satis appâret, cur uersus factitet, utrum
Minxerit in patrios cineres, an bidental
Mouerit incestus; certè furit, ac uelut ursus
Obiectos caueæ ualuit si frangere clathros:
Indoctum, doctumq; fugat recitator acerbus.
Quem uerò arripuit, tenet, occiditq; legendo,
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

ACR. ¶ *Dicam*] *Scilicet illi, qui illum uult liberari: Vnde scis an ultro sese abiecerit in puteũ?* ¶ *Deus immortalis haberi*] *Id est, dum opinione hominũ se collectũ diuinitatem putauit si nunquã comparuisset.* ¶ *Dum cupit Empedocles*] *Empedocles. fuit Agrigentinus Pythagoricus, qui se inflãmas Aetnæ montis iniecit, immortalitatẽ affectans, quod eius crepidulæ prodiderunt, quas flãma eructauit, æreis enim usus fuerat.* ¶ *Ardentem frigidus Aetnam*] *Empedocles enim dicebat ingenia frigido circa præcordia sanguine impediri.* ¶ *Inuitum*] *Cadentẽ in foueã.* ¶ *Idem facit occidenti*] *In eodem delicto est, si homicidæ parcatur.* ¶ *Hoc fecit*] *Vt se demitteret in puteum.* ¶ *Famosæ*] *In opinione positæ, id est, nec desunt uelle gloriose mori.* ¶ *Nec satis apparet cur uersus factitet*] *Nescitur pœna, propter quam faciat uersus malos insanus poeta, an quia læserit bidental, an quia uiolauerit patris sepulchrũ.* ¶ *An triste bidental*] *Bidẽtal locus, in quo fulmen conditũ erat cum magna reuerentia à sacerdotibus. Triste autem, quoniã præter lapsum constituitur fulmẽ. Et bidental à bidentibus dictũ, nam reliquias fulminis pontifices cum sacrificio sepeliebant. Aliter. Quod bis fulmine percussum est, bidental appellatur. Hoc expiari non potest. Errant aũt, qui dicunt ab agna dictũ bidental. Triste bidental, quia tristes fiunt homines, uidentes locum quẽ ceciderit fulmen.* ¶ *Mouerit incestus*] *Incestus dicitur homo pollutus qui flagitiũ cõmiserit aut in sororẽ, aut in sacerdotẽ, aut in affinem.* ¶ *Clathros*] *Oppositiones ostiorum.* ¶ *Indoctũ doctumq; fugat*] *Id est, omnibus dicit, audite me, cum ab omnibus fugiatur.* ¶ *Arripuit*] *Nactus fuerit.* ¶ *Non missura*] *Cum comprehenderit corpus, non dimissura.* ¶ *Hirudo*] *Sanguisuga. Alij sanguisugam, & alij sanguisugiam dixerũt. Distat autem inter harundinem, hirundinem, & hirudinem. Harundo canna est. Hirundo auicula. Hirudo sanguisuga.*

PORPHYRION. ¶ *Siculiq; poetæ Narrabo interitum*] *Empedocles fuit Agrigẽtinus Physicus, qui se in craterem præcipitem dedit Aetnæ, immortalitatem affectans.* ¶ *Ardentem frigidus Aetnam Insiluit*] *Dum se credit ex opinione hominum collecturum diuinitatem, si nunquam comparuisset.* ¶ *An triste bidental*] *Id quod Iouis fulmine percussum est, bidental appellatur, hoc expiari non potest. Sunt autem qui putant ab agna dictum bidental.* ¶ *Hirudo*] *Hæc sanguisuga appellatur.*

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI, SERMONVM CVM ANTIquissimorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, admixtis interdum C. Aemylij & Iulij Modesti scholijs, Liber PRIMVS.

SATYRA PRIMA.

VI fit Mecoenas, ut nemo quam sibi sortem,
Seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa
Contentus uiuat, laudet diuersa sequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contra mercator, nauim iactantibus austris,
Militia est potior. quid enim? Cōcurritur: horæ
Momento aut cita mors uenit, aut uictoria læta.

ACR. ¶ *Sermonum Libri ideo dicti, quia uili sermone sunt potius quàm tumenti, siue quia ad præsentes scribūtur. Epistolis enim ad absentes loquimur. sermone præsentib. Quāuis igitur hoc opus Satyrā esse Horatius ipse profiteatur, cū ait: Sunt quib. in Satyra uidear nimis acer, et ultra Legē tēdere opus: tamen proprios titulos noluit, ei accōmodari. Hos primos duos libros Sermonum posteriores Epistolarum scribens. Satyra dicitur Lancis genus, tractum à choro Liberi patris, q est minister uini, & epularū. Satyra istius inter Lucilij est & Iuuenalis. Nam & asperitatem habet, quam Lucilius & suauitatem, quam Iuuenalis, mixtam in opere suo. Deniq; nisi Iuuenalis scripsißet, isto nemo esset melior. Veruntamen sciendum, quia Satyrum carmen à primo omniū autore Lucilio repertum est. Plerią; Satyrā à lance, quæ plena diuersis frugibus in templo Cereris infertur, nomen accepisse dicunt. Nam & ea hoc nomine appellatur. Ergo & hoc carmen, propterea Satyram appellauerunt, quia ita multis & uarijs rebus refertum est, ut audientes saturet. Alij dicunt quod ideò Satyra uocitata est, quod ita in conuitia & crimina hominum libere inuadat, ut saturi homines, id est, ebrij. ¶ Qui fit] Vnde, quomodo, ex qua causa. Quæ ratio, quæ res facit ut studia diuersa laudent? ¶ Sortem] Propositum, profeßionem, institutum uiuendi. ¶ Seu ratio dederit] Signatè dixit. Ratio dederit, sors obiecerit. Aut ratione animus propositū uitæ, aut fortuna. Verbi gratia: Aliquis init ut militet, hoc rationis est: alius de summo gradu felicitatis ad ima detrusus, init docendi aut orandi neceßitatem, hoc fortunæ est. ¶ Seu sors obiecerit] Breuiter duas sectas tangit. Nam cum dicit ratio, Stoicos tangit: cum sors, Epicureos: Stoici enim dicunt omnia ratione fieri, Epicurei fortuitu. ¶ Contentus uiuat] Illam Terentij tractat sententiam. Nosmet nostri pœnitet. ¶ Diuersa] Officia. ¶ O fortunati] Hinc instabilitatem humanæ uitæ carpit. ¶ Iam grauis annis] Figurata locutio. ¶ Fractus] Debilitatus. Figuratè, fractus membra, sicut: Pictus acu chlamydē, id est, fracta membra habens. ¶ Militia est potior] Κατὰ νομίμα. ¶ Quid enim] Quare non? & est Comicum. ¶ Concurritur] Confligitur milite in pugna. ¶ Momento] In puncto temporis. Nam cito mori pro beneficio est.*

PORPHYR. ¶ *Qui fit Mecoenas] Quamuis Satyrū esse opus hoc cōfiteatur, cùm ait.*

Sunt

Sunt quibus in Satyra uidear nimis acer, & ultra legẽ tendere opus: Tamen proprios titulos ei uoluit accõmodare, nã hos priores duos libros Sermonũ, posteriores epistolarũ inscripsit. In Sermonũ libris uult intelligi, quasi apud præsentes se loqui. Epistolas uerò quasi ad absentes missas. ¶ *Vt nemo quã sibi sortem*] *Mirari se ait tantã esse in animis hominũ inconstantiã, ut omnib. aliena sors uitæ magis, ꝗ propriè, siue eam ratio dederit, siue fortuna obiecerit, placeat. Qui aũt circunflexè pronunciandũ, significat enim quare. Sicut etiã multi loquũtur: Qui fieri potest, pro quomodo fieri potest. Signatè aũt locutus est, dicens: Ratio dederit, fors obiecerit.* ¶ *Iam fractus mẽbra*] *Frequens apud Virg. hæc figura. Sic enim dicitur: Scissa comam. &, Oculos deiecta decoros. Sic & ipse Horatius: Membra sub arbuto Stratus.* ¶ *Quid enim? cõcurritur, horæ Momẽto*] *Quasi interpellãte affectu hoc dicit, & est etiã consuetudinis nostræ.* ¶ *Cita mors uenit, aut uictoria læta*] *Quasi diu nauẽ iactãtib. austris, hoc dicitur.*

Agricolam laudat iuris legumq; peritus,
Sub galli cantum consultor ubi hostia pulsat:
Ille datis uadibus, qui rure extractus in urbẽ est,
Solos felices uiuentes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc (adeò sunt multa) loquacẽ
Delassare ualent Fabium te morer, audi
Quó rem deducam. si quis deus, en ego, dicat,
Iam faciam, quod uultis: eris tu qui modò miles,
Mercator: tu cõ[?]ultus, modò rusticus: hincuos,
Vos hinc, mutatis discedite partibus. eia
Quid statis? nolunt. atqui licet esse beatis.
Quid causę est, merito quin illis Iuppiter ambas
Iratus buccas inflet, neq; se fore posthac
Tam facilem dicat, uotis ut præbeat aurem?
Præterea, ne sic, ut qui iocularia, ridens
Percurram (quanquam ridentem dicere uerum
Quid uetat?) ut pueris olim dãt crustula blandi
Doctores, elementa uelint ut discere prima,
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.

ACR. ¶ *Agricolã laudat*] *Beatum appellat.* ¶ *Iuris legumq;*] *Quia multa genera iuris sunt.* ¶ *Sub galli cantum*] *Prope galli cantũ, ut: Sub noctẽ cura recursat. Sub aũt quotiens tẽpus significat, accusatiuo iungimus: quotiens locũ, ablatiuo.*

¶ *Cõsultor*] *Percunctator: nã interrogator nõ dicitur. Consultus est, qui docet. Cõsultor, ꝗ discit.* ¶ *Ille Rusticus.* ¶ *Vadibus*] *Sponsorib. à uadimonio quod promittitis, ꝗ ad iudiciũ prouocatur, certo die affuturũ. Vides ideo dicti, quod ꝗ eos dederit, uadendi habet potestatẽ.*

¶ *Extractus*] *Ad soluendũ uectigal.* ¶ *De genere hoc*] *Qui diuersa laudat, de inconstantia.*

¶ *Delassare*] *Id est, ualde lassare. Ita sunt multa, ut si uelit hæc enumerare homo garrulus nimiũ fatigetur.* ¶ *Valent Fabiũ*] *Fuit Fabius eques Roman. Narbonẽsis, qui aliquos libros pertinẽtes ad Stoicã philosophiã conscripsit. Hic aũt Fabius Pompeianas partes secutus est, & cũ Horatio de disciplinis sæpe cõtendit. Ideo ait loquacẽ. Magna breuitate occurrit quatuor personis, ut intelligas trahi quouis posse.* ¶ *Audi, quô rem deducã*] *Quid uolo dicere? quia omnes querũtur de professionib. suis, & nemo uult eas deserere.* ¶ *Qui modo miles*] *Deest eras.* ¶ *Licet esse beatis*] *Mutatis scilicet conditionibus uestris.* ¶ *Quid causæ est, merito quin illis Iuppiter ambas. Iratus buccas inflet*] *Qua causa Iupiter ire non inflet contra eos buccas suas, quod est, indignationis signũ, id est, irascatur et expuat in facies eorũ, & promittat se posthac preces eorũ non admissurũ. Ordo est: Quid causæ est, quin Iupiter meritò iratus ambas buccas illis, uel quid causæ est quin Iupiter merito iratus dicat, neq; iam fore se facilẽ posthac, ut præbeat aurem uotis?* ¶ *Votis ut prebeat aurẽ*] *Vt precibus illorũ propitiũ se præstet.* ¶ *Præterea, ne sic, ut ꝗ iocularia ridens*] *Ne, quemadmodũ ꝗ iocularia narrat, ridẽs percurrit, & ego ridẽs percurrã qđ cœpi, audi qua ratione cœpi. Ordo est: Præterea ne sic percurrã, ut ꝗ ridens percurrit iocularia, quanquã quid uetat uerum dicere ridentem?*

¶ Quam-

¶ *Quanquam*] *Deest audi, quia ratione cœpi. Sensus est: Quanquam lætitia ad ueritatem discendam obesse non poßit, sicut crustula infantes à literis non impediunt. Siue sic: Quamuis & ridentem licet uerum dicere, ut risus remedio duritiæ sit, quæ dicentem uera sequitur, ne aspere audiatur, quod uerum dicam.* ¶ *Olim*] *Nonnunquam, interdum.* ¶ *Crustula*] *Placentas. Crustula quando neutraliter dicimus, edulia significamus, ut Virgilius: Et uiolare manu, malisq; audacibus orbem, Fatalis crusti. Quando fœminino, hæc crusta, fragmenta significamus, ut idem Virgilius: Concrescunt subitæ currenti in flumine crustæ.* ¶ *Amoto ludo*] *Iocularibus rebus.* ¶ *Seria*] *Necessaria.*

PORPHYRION. ¶ *Sub galli cantum*] *Ita dictum est, ut, sub noctem cura recursat.* ¶ *Ille datis uadibus, qui rure extractus in urbem est*] *Qui uadimonium promittere sub satisfactione, & in urbem uenire coactus est. Vades autem sponsores dici notum est, qui eos dederit ei uadere, id est, discedere interim liceat,* ¶ *Loquacem Delassare ualent Fabium*] *Fabius Maximus Narbonēsis, equestri loco natus, Pompeianas partes secutus, aliquos libros ad Stoicam disciplinam pertinentes, conscripsit.* ¶ *Eris tu, qui modò miles, Mercator: tu consultus modo, rusticus*] *Eleganter affecta ambiguitas. Nam cum prædixerit à milite mercatoris sortem laudari, & à mercatore militis, item à iurisperito rustici, & ab hoc illud: ita subiunxit dictionem, ut cuiusuis liberum sit, in omnes personas sensum reducere.* ¶ *Quid causæ est, meritò quin illis Iuppiter ambas Iratus buccas inflet*] *Quin, nunc significat quô minus. Sensus est: Aut nulla causa est, nec ratio querelis, quo minus illis Iupiter sit iratus.*

¶ *Præterea, ne sic, ut qui iocularia. ridens Percurram*] *Ordo & sensus: Præterea nec sic iocularia percurram, ut qui ridens iocularia percurrit: ita & ζεῦγμα est, & etiam cum percurram & percurrit, non assumimus, in hoc σύλληψις est.* ¶ *Pueris olim dant crustula blandi Doctores*] *Crustula & Lucilius dixit. Gustaui crustula solus. Olim autem nunc, pro interdum, ac nonnunquam positum est.*

Ille grauem duro terram qui uertit aratro:
Perfidus hic caupo, miles, nautæq; per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in ocia tua recedant,
Aiunt: cum sibi sint congesta cibaria sicut
Parvula, nā exēplo est, magni formica laboris:
Ore trahit quodcunq; potest, atq; addit aceruo
Quem struit, haud ignara, ac nō incauta futuri.
Quæ simul inuersum contristat aquarius annū,
Non usquam prorepit, & illis utitur antè
Quæsitis, patiens cum te neq; feruidus æstus
Dimoueat lucro, neq; hiems, ignis, mare, ferrū,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.

ACRON. *Terram qui uertit aratro*] *Qui rusticæ uitæ studet.* ¶ *Superius de incōstantia dixit modò de auaritia.*

¶ *Hac mente*] *Hoc consilio, hoc proposito.* ¶ *Aiūt*] *Ideo dicunt sese à prima ætate laborare, ut habeant in senectute.* ¶ *Cōgesta*] *Collecta.* ¶ *Multa cibaria*] *Viatica, alimenta.*

¶ *Nam exemplo est*] *Parenthesis est.* ¶ *Magni formica laboris*] *Magni ἀντίθετον Paruula magni laboris.* ¶ *Haud ignara, & non incauta futuri*] *Quia formica, quam tu in exemplum trahis, in eo cautior est, quàm tu, quod per hiemem quiescit, & utitur paratis: tu uero, ut nemo sit te ditior, nulla pericula pertimescis.* ¶ *Inuersum*] *Mutatum, inclinatum in hiemem. Magnū epitheton anni, ut. Vertitur interea cœlum, quoniam in se semper annus uertitur & uoluitur, Maximæ autem pluuiæ & frigora commouentur, cum Sol in Aquarium uenerit, hoc autem fit XVII. Calend. Februarij.* ¶ *Patiens*] *Contenta. Quæsitis per æstatem patiens utitur atq; contenta.* ¶ *Cum te*] *Inuadit auarum hominem.*

¶ *Dimoueat*] *Cessare faciat uel prohibeat à negocio.*

PORPHYRION. ¶ Per omne audaces mare qui currunt] Proprie currunt, ut: Vastumq; caua trabe currimus æquor. ¶ Cum sibi sint congesta cibaria] Cum sibi sint collecta quæ ad uitam tollerandam possunt satis esse. ¶ Paruula, nam exemplo est, magni formica laboris] Ἀντίθετον paruulæ est magnum. ¶ Inuersum annum] Perpetuum epitheton est anni, quia in se semper uertitur, id est, reuertitur. ¶ Maxime autem sole in Aquario constituto tempestates horrendæ & frigora ingentia solent esse. Sol autem transit in Aquarium decimoseptimo Calend. Februarij, in eo est diebus triginta usq; ad XVII. Calend. Martij.

¶ Et illis utitur ante Quæsitis sapiens] Sapiens absolutè dicitur, est enim nomen non participium, ut si diceret, quæ ante, non enim illis sapiens.

Quid iuuat immẽsum te argẽti põdus, & auri,
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quod si cõminuas, uilem redigatur ad assem.
At ni id fit, qd habet pulchri cõstructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet uenter plus, quã meus: ut si
Reticulum panis uenales inter onusto
Fortè uehas humero, nihilo plus accipias, quàm
Qui nil portarit. uel dic, quid referat intra
Naturæ fineis uiuenti iugera centum, an
Mille aret? at suaue est ex magno tollere aceruo:
Dũ ex paruo nobis tantundẽ haurire relinquas,
Cur tua plus cumeris laudes granaria nostris?
Vt tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, & dicas magno de flumine mallem

ACR. ¶ Quid iuuat immensum] Cũ omnia facias propter argentũ ô auare, qd te iuuat cũ hoc defoderis in terram? Quasi ἀνθυποφορὰ est, ut dicat auarus, si cœpero argento hoc uti, redit ad assem, hoc est ad exiguum. ¶ Timidum] Scilicet, ut in arte Poëtica: Inuentis miser abstinet, ac timet uti. ¶ At ni id fit] Id est, nisi hoc minuatur.

¶ Triuerit] Si deest. ¶ Vt si reticulũ panis] Quemadmodum inter seruos plurimos, qui portat panis reticulũ, non plus accipit quàm is, qui nihil portat ita tuus uenter non plus accipiet, quàm meus, quamuis non multa poßideam. Reticulum, rete est, quo in urbe panis inter uenales seruos portari solet. ¶ Venales] Seruos. ¶ Referat] Expediat, proficiat. ¶ Intra naturæ fines uiuenti] Naturæ fines sunt, ut satis sit homini, quod etiam exiguo censu contingere potest. Quod tantum est, quantum capit uenter hominis per naturam. Id est, cùm naturæ fines non poßis excedere, magnitudine diuitiarum, quia omnino est naturæ legibus seruiendum quid tibi prodest, latè poßidere? ¶ Iugera centum an Mille aret] Nunquid ideo, quia habes centum millia modios, plus potes comesse, quàm ego, qui habeo centum modios? ¶ At suaue est] Obiectio est. ¶ Dum ex paruo] Iterum interrogat. Quasi contentio, inter duos dialogismos. ¶ Haurire] Accipere consumere. ¶ Relinquas] Concedas. ¶ Cur tua plus cumeris laudes granaria nostris] Cumerã dicimus uas ingens uimineũ, in quo frumenta reconduntur. Sic ipse alibi: Forte per angustam tenuis uulpecula rimam. Repserat, in cumeram frumenti. Siue cumere dicuntur uasa fictilia, similia dolijs, ubi frumentum suum reponebant agricolæ. Tertio cumeræ dicũtur uasa minora, quæ capiunt quinq; siue sex modios, quæ lingua Sabinorum trimodiæ dicuntur. Granaria autem horrea, in quibus frumenta reponuntur, repositoria. ¶ Vt sibi sit opus] Sensus est: Ita stultus est, quisquis ex magnis diuitijs uult sumere, quod ad uitam poßit sufficere, ut ille, cui cùm certus modus aquæ sit necessarius, malit eum de fluminè, quàm de fonte haurire breuiore. ¶ Liquidi] Liquoris aquæ, potus.

¶ PORPHYRION. ¶ Quid iuuat immensum te argẽti pondus & auri] Sensus est: Cum tanto studio pecuniam quæras, quid te delectat eadem pecunia non uti, sed defoßam in terram seruare? ¶ Quod si comminuas uilem redigatur ad assem] Horatius auari responsum dicen

sum dicentis, nisi defossam pecuniam seruet, futurum ut eam usq; ad assem cõsumet. ¶ *At ni id fit, quid habet pulchri constructus aceruus*] Iterum interrogantis poëtæ hæc uerba sunt, quorum sensus est: Quid ergo uoluptatis erit in pecunia acquisita, si non impendis, cùm usus eius ad nos pertineat, perinde est ac si non habeatur? ¶ Vt si Reticulum panis uenales inter] Sensus est: Quemadmodum inter uenales pueros, qui panes portabit, non plus accipiet, quàm qui uacuus ambulabit: similiter quamuis plus laboraueris in acquirendo, factus cùm sis pecuniosus, non plus uenter tuus recipiet, quàm eius, qui exiguum poßidet. ¶ Intra Naturæ fines uiuenti] Hoc est, legibus naturæ seruienti. Sensus est autem: Cùm naturæ leges nemo poßit excedere diuitiarum magnitudine, quid prodest latè cupere & poßidere? ¶ At suaue est] Respondentem facit auarum, ut ipse poëta κατ' ὑποφορὰν hoc dicit. ¶ Dum ex paruo nobis] Poëta auaro respondet dicens, nihil interesse ex magno, an paruo aceruo haurias, cùm satiando uentri nostro, non multum, ac tantundem opus sit. ¶ Vt tibi si sit opus liquidi non amplius urna] Liquidi absolutè, hoc est, aquæ. Et est sensus suauißimæ cõparationis. Ait enim ita stultum esse ex magnis potius uelle, quàm ex prauis diuitijs sumere, unde uentrem impleas, ac si desideres urnam aquæ uel cyathum, & malis eam ex magno flumine haurire, quàm ex fonticulo.

Quàm ex fonticulo tantundem sumere, eò fit,
Plenior ut si quos delectet copia iusto,
Cum ripa simul auulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus, is neq; limo
Turbatã haurit aquã, neq; uitã amittit in undis.
At bona pars hominũ decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit, quia tanti, quãtũ habeas, sis.
Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter,

ACR. ¶ Eô fit] Exinde fit, ut multi propter auaritiam periclitentur. ¶ Copia] Multitudo, ut: Respicio, & quæ sit me circum copia lustro. Ordo est. Copia plenior iusto. ¶ Plenior] Maior. ¶ Iusto] Moderato, sufficiẽti, id est, ultra usum plus, quàm oportet. ¶ Cum ripa] Cum securitate sua, uel cum domicilio, id est, sede auferat eos periculum. ¶ Auulsos] Raptos. ¶ Ferat] Demergat. ¶ Aufidus] Species pro genere. Aufidus Apuliæ fluuius, cum impetu fluens, sed nunc pro periculo posuit. ¶ Quanto est opus] Quantum sufficit: ¶ Limo] Pro eo, quod est perturbata uita. ¶ Turbatam haurit aquam] Quasi sordidus. ¶ Neq; uitam amittit in undis] Id est, non cadit in periculum, nec nimia mole obruitur, raptus aquæ impetu. Hic allegoricôs docet paucis contentum, neque sordidos quæstus sectari, neque implicari periculis. ¶ At bona pars] Maior. ¶ Decepta cupidine falso] Falsa opinione, aut inepta & inani cupiditate. Et notandum cupidinem genere masculino pro cupiditate nouè poni. Ita multi homines praua cupiditate oppreßi, dicunt appetendam esse maximam pecuniam, cui defertur præcipuè. ¶ Nil satis est, inquit, quia tanti quantum habeas, sis] Dicit, quòd nunquam satis diuitiæ congerantur, pro modo enim earum & personis defertur honor. Auarus ideo plus uult habere, quia cumulus diuitiarum grandem hominem congeminat.

¶ Quid facias illi] Si talis est, ut ab hac persuasione remoueri non poßit, permitte eum miserum esse. Quid enim facias ei, qui talis est: libenter miser est, qui pro uoto suo magno labore quærit maximam pecuniam.

PORPHYR. ¶ Eô fit Plenior ut si quos delectet copia iusto] Per allegoriam diligentißime hoc est dictum, eos qui magnas diuitias appetant, cùm paruæ illis ad uitam tuendam poßint sufficere, plerunque ipsam acquirendi cupiditatem illis causam exitij esse. ¶ Auulsos ferat Aufidus acer] Aufidus amnis in Apulia est rapidißimus, ideoq; acer nunc dictus. ¶ At qui tantuli eget, quantò est opus, is neque limo Turbatam haurit aquam] Perseuerat in allegoria. ¶ At bona pars hominum] Bona nunc pro magna dictum, ut sæpe Ennius, & alij ueteres. ¶ Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter] Relinque eum, inquit, qui miser sit, quoniam

deduci ab hac opinione non potest, quô minus putet tanti esse unumquemq;, quantas diuitias habeat.

Quatenus id facit. ut quidã memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere uoces,
Sic solitus: populus me sibilat, at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur: congestis undiq; saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris: aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quid ualeat nummus, quẽ prębeat usum,
Panis ematur, olus, uini sextarius, adde
Quîs humana sibi doleat natura negatis.
An uigilare metu exanimem, noctesq; diesq;,
Formidare malos fures, incendia, seruos.
Ne te compilent, fugientes, hoc iuuat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorũ.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te adfixit. habes qui
Assideat, fomenta paret, medicum roget, ut te

ACR. ¶ *Quatenus*] *Quãdiu, donec.* ¶ *Vt quidam memoratur Athenis*] *De Timone ait Atheniensi, qui cũ odium generi humano indixisset, ipse tamen pecunia sua lætatus est.* ¶ *Populi contemnere uoces*] *Quia solebat populus ingressus theatrũ bene meritis plaudere, malos exibilare. Vel aliter. Quãdo donabat munus, pauca donabat, & à populo sibilum patiebatur.* ¶ *Contemnere autem uoces, id est, non curare de obloquijs populi.*

¶ *Contemplor*] *Considero, conspicio.* ¶ *Tantalus à labris*] *Auaros ait pœna urgeri, quã Tantalo fabulæ ascripserunt, sed cõmendandũ est hoc pronunciatione. Vult autem hoc dicere, quod similis est Tantalo, qui habet pecuniam, & non utitur, quia quemadmodum Tantalus nõ potest uti præsentibus, ita neq; auarus. Sed ille à Furijs, iste sua uoluntate prohibetur.* ¶ *Captat*] *Desiderat, cupit.* ¶ *Inhians*] *Timens, sollicitus. Quidam stupens gaudio accipiunt.* ¶ *Et tanquam parcere sacris Cogeris*] *Bene sacra in comparatione, & picturam introduxit: unde nihil ad quæstum adimi potest, nam ex una parte religio prohibet, ex altera tantum ars sine fructu intuentium animus quoque illudit.* ¶ *Aut pictis tanquam gaudere tabellis*] *Eleganter tales ait auaris esse diuitias, ac si pictæ sint tantum, quæ per auaritiam tangi non possunt, Quid interest inter abstinentiam & picturam, nisi ut usu tantum fruaris?* ¶ *Nescis quid ualeat nummus*] *Increpat auarum, usum pecuniæ ignorantem. Emphasis est, ad quos factus est usus nummus, nescis.* ¶ *Panis ematur*] *Diffinitio, quibus rebus necessarij sunt nummi.* ¶ *Adde Quîs humana sibi doleat natura negatis*] *id est, Adde etiam illa, quibus negatis dolet natura hominum. Dicit autem balneum usumq; mulieris, & alia huiusmodi, quibus aut frigus aut fames repellitur.* ¶ *Doleat*] *Aegre ferat.* ¶ *An uigilare*] *Quæ patiuntur auari.* ¶ *Compilent*] *Exspolient fugituri. Compilare dicuntur milites, qui occisis quibusdam, insignia in bello tollunt.* ¶ *Hoc iuuat*] *Semper timere, semper sollicitum esse, quæ tu bona iudicas.* ¶ *Horum Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum*] *Sic bonorum pauperrimus, ut Diues opum. Ego semper opto egentissimus esse, neque habere hæc bona, quæ mihi afferant cruciatum.* ¶ *Tentatum frigore corpus*] *Tentatum, aëre aut aqua uexatum, id est, si tentatum corpus tuum frigore, aut alio casu cõdoluerit, nemo te optabit conualescere.* ¶ *Habes qui Assideat*] *Qui prope te sedeat, præstans tibi curam.* ¶ *Fomenta paret*] *Fomenta dicta, quòd ægritudinem foueant, inde fomites dicti, quôd flammas foueant.*

PORPH. ¶ *Populus me sibilat*] *Belle, quia sibilat prædixerat, paulò post. Inde autem hoc dictum est, quòd malos principes theatrum ciuitatis ingressos populus exibilabat. bonos autem plausu excipiebat.* ¶ *Tantalus à labris sitiens fugientia captat Flumina*] *Pœna, quam fabulæ Tantalo ascripserunt, auaros urgeri ait, quia ut ille, quamuis inter aquas, sitiat, ita hi abstinẽtes à pecunia,*

quam

quam poßident, egentibus similes fiant. Sed uenusta pronunciatione exprimenda est. ¶ *Et tanquam parcere sacris Cogeris*] *Ordo est: Et cogeris parcere, tanquam sacris.* ¶ *Aut pictis tanquã gaudere tabellis*] *Eleganter tabellis similes esse diuitias suas auaris ait, cùm ijs non utantur, ac si eas pictas habeant.* ¶ *Adde Quis humana sibi doleat natura negatis*] *Adijce, inquit, illa quibus negatis sibi hominum uita crucietur. Non autem ea uult intelligi, quæ ad delitias uitæ pertineant, sed quæ ad utilitatem, ut quæ frigore aut fame repellendæ, & commodiori mansioni sunt necessaria, aliaq; similia.* ¶ *An uigilare metu exanimem*] *Hoc, scilicet, patiuntur diuites auari.* ¶ *Horum Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum*] *Pulcher & grauis sensus, recusantis diuitias, quæ cruciatum uitæ domino afferunt.*

Suscitet, ac reddat natis, charisq; propinquis:
Non uxor saluum te uult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atq; puellæ.
Miraris? cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non merearis amorem?
At si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi daret retinere uelis, seruareq; amicos,
Infœlix operam perdas: ut si quis asellum
In campum doceat parentem currere frenis.
Deniq; sit finis quærendi, cumq; habeas plus;
Pauperiem metuas minus & finire laborem
Incipias, parto quod auebas, nec facias, quod
Vuidius quidam (non longa est fabula) diues,
Vt metiretur nummos: ita sordidus, ut se
Non unquam seruo melius uestiret, ad usq;
Supremum tempus, ne se penuria uictus
Opprimeret, metuebat. at hunc liberta securi
Diuisit medium fortissima Tyndaridarum.

ACR. ¶ *Suscitet*] *Id est, sanum faciat.* ¶ *Miraris*] *Miraris te odio esse, cùm tu omnia argento postponas, id est, miraris si nemo te amat, cùm omnibus rebus præponas argentum, hoc est, cùm post argentum ponis omnia.* ¶ *At si cognatos*] *Sensus est. At si cognatos, quos tibi gratuitos natura conceßit amicos, humanitate tua tibi deuinxeris, ita uideris operam perdere, ut ille qui asino uelut equo uult uti. De asino autẽ prouerbiale est. Aliter: At si uelis aliquo obsequio, aliqua sedulitate conciliare tibi tuos affines, perdes operam, sicuti is qui uult docere asinum currere. Nam qui in cursu exercet asinum, perdit operam, quia exercendus equus est. Sicut operam perdit, qui uult asinum frenis regere, ut uice equi fungatur. ita etiam perdit studium diuitiarum, qui sine aliquo beneficio amicos sibi uult retinere.* ¶ *Nullo natura labore Quos tibi dat*] *Qui nullo nostro labore, nulla industria, nobis nascuntur propinqui.* ¶ *Parentem*] *Famulantem, obedientem, ut doceat currere parentem, ut faciat.* ¶ *Deniq; sit finis quærendi*] *Sensus est: Postremò cùm aucta sit pecunia tua, minus iam debes paupertatem metuere, & labor tuus finem debet accipere, cùm habeas acquisitum, quantum optaueras.* ¶ *Parto, quod auebas*] *Id est, quantum auidus fueras quærere, aut auide cupiebas: undè audi, auari sunt dicti.* ¶ *Diues*] *Deest hic, ita, ut sit, ita diues.* ¶ *Non unquam*] *Potest & nonnunquam legi, ut per raró melius seruo uestitus fuerit.* ¶ *Tyndaridarum*] *Græcarum mulierum. Significat autem Clytemnæstram aut Helenam. Nam Clytemnæstra Agamemnonem, Helena Deiphobum interfecit, & ambæ Tyndari filiæ.*

PORPHYR. ¶ *Non uxor saluum te uult*] *Quibus, scilicet, per auaritiam tuam durus atque iniquus es.* ¶ *Cùm tu argento post omnia ponas*] τμῆσις. *Ordo est: Cùm tu argento omnia postponas.* ¶ *At si cognatos*] *Sensus est: An te putas ita operam perdere, si cognatos, quos tibi sine labore tuo natura tribuit, retinere uolueris, siue amicos seruare: ut si quis uelit asinum frenis regere, ut equi fungatur officio. Et hoc uidelicet de asino prouerbiale est, quia in facetum atq; inurbanum erit, si putemus illud ad præsens à poëta fictum esse,* ¶ *Et finire laborem*] *Hoc quod, antequam haberes diuitias, facere cupiebas, si eas parasses.* ¶ *Diues Vt metiretur nummos*] *Hoc est,*

adeò diues. Et adeò pronunciatione adiuuandum. ¶ *At hunc liberta securi. Diuisit medium, fortißima Tyndaridarũ*] *Eleganter, quia Clytemnæstra Tyndari fuit filia, quæ Agamemnonẽ maritum securi percußit.*

Quid mî igitur suades, ut uiuã Mæuius? aut sic,
Vt Nomentanus? pergis pugnantia secum
Frontibus aduersis cõponere. non ego auarum
Cum ueto te fieri, uappã iubeo, ac nebulonem.
Est inter Tanaim quiddam, socerumq; Viselli
Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines:
Quos ultra, citraq;, nequit consistere rectum.
Illuc, unde abij, redeo. nemon' ut auarus
Se probet, ac potius laudet diuersa sequentes,
Quodq; aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat: neq; se maiori pauperiorum
Turbę cõparet, hũc, atq; hunc superare laboret:
Sic festinanti semper, locupletior obstat.

ACR. ¶ *Quid mî igitur suades*] *Fingit sibi respondentẽ eũ, quem alloquitur.* ¶ *Vt uiuã Mæuius*] *Mæuius enim tam parcus fuit, ut meritò sordidus appellaretur. Contrà Caßius Nomentanus tam prodigus fuit, ut sestertium septuagies libidini & gulæ impenderet. Huius cocum nomine Damã, Sallustius Crispus centenis millibus æris conductum habuit. Aliter: Nomentanus aut proprium nomen est, aut gentile, de Nomentana ciuitate. Significat quendam Caßium luxuriosum, qui inde fuit.* ¶ *Pergis*] *Perueris.* ¶ *Pugnantia secum Frontibus aduersis*] *Id est, quare pugnantia contra se loqueris? quia auarus & luxuriosus pugnantia sunt, & non magis conuertis te ad id, quod est commodum, id est, medium. Ordo est: Frontibus aduersis pugnantia.* ¶ *Componere*] *Comparare, quoniam quæ repugnant, frontes aduersas habent.*

¶ *Non ego*] *Poeta ad auarum.* ¶ *Vappam iubeo ac nebulonem*] *Vappæ dicuntur perditi & luxuriosi, Nebulones uero uani & leues, ut nebula. Aliter: Vappa dicitur stultus & insulsus, qui nihil sapit. Dicitur enim uinum uappa, quod perdidit saporem.* ¶ *Est inter Tanaim quiddam socerumq; Viselli*] *Tanais libertus Mecœnatis, nobilißimus spado, socer autem Viselly Herniosi, ac si diceret, multum interest inter Eunuchum & Herniosum, id est, inter ramicosum & spadosum.* ¶ *Est modus in rebus*] *Vt Terent. Ne quid nimis. Ideò ait est modus in rebus, τὸ μέτρον ἄριστον.* ¶ *Vltra citraq;*] *Vltra hos modos, id est, fines, & infra rectum consistere nõ potest, sed in iysdem.* ¶ *Illuc unde abij, redeo*] *Quia digreßionem fecit, inducta fabula Vuidy, transit modò ad propositum suum, id est, ad danda præcepta. Et est duplex sensus: Aut quòd omnes alienas conditiones laudant, suas uituperant: sed præcipuè auarus qui se miserum dicit & egentem. Aut quòd cæteri quidem homines aliena studia approbant, auarus uerò in eo, quod auarus est, sibi placet.* ¶ *Nemon' ut auarus*] *Quod nemo auarus se probet. Nemo auarus sibi sufficiat, nec de se iudicet. Probat esse se auarum, qui aliena cum gemitu miratur.* ¶ *Se probet*] *Sibi placeat, se laudet.* ¶ *Ac potius laudet diuersa sequentes*] *Id est, moderationem, temperantiam. Ad sermonis sui sensum, quem inchoauerat, recurrit cum cœperit ante dicere, nullum hominum statu rerum suarum gaudere, & laudare diuersa, à quibus dissentire tamen auarum ait, qui solum proposito suo gaudet. Hæc autem admiratio pronunciantis, non ad illud pertinet, quòd auarus se non probet, sed quòd nemo alius.* ¶ *Quodq; aliena capella gerat distẽtius uber Tabescat*] *Quomodo tabescat auarus, cũ uiderit pleniora esse ubera capellæ uicini sui. Ouidius. Fertilior seges est alienis semper in agris, Vicinumq; pecus grãdius uber habet.* ¶ *Neq; se maiori*] *Quia maior est numerus pauperum, moneo ut nemo se existimet pauperem.* ¶ *Pauperiorum Turbæ comparet*] *Ad illud redit, ut dicat quomodo auarus non patiatur se esse pauperem, sed studeat singulos superare diuitiys.* ¶ *Sic festinanti*] *Superiores diuitiys uincere cupienti.*

PORPH. ¶ *Quid mî igitur suades*] *Hæc per μεγαλοφωνίαν fingit sibi dicentẽ eum, quem alloquitur.* ¶ *Vt uiuam Mæuius, aut sic Vt Nomentanus*] *Mæuius fuit in tantum parcus, ut sordidus me-*

dus meritò haberetur L. Contra Caßius Nomentanus adeò sine respectu bonorũ suorum prodigus, ut sestertum septuagies gulæ ac libidini impenderit. Huius libertum Damam nomine P. Salustius Crispus historiarum scriptor fertur, centenis millibus conductũ habuisse. ¶Est inter Tanaim quidam, socerumq; Viselli] Tanais spado fuit, ut quidam aiunt, Mecœnatis libertus, ut nonnulli L. Munaty, ut nonnulli Plancij: Visellij autem socer Herniosi. Sumpsiße hoc ex prouerbio Græco, sub nominibus relatum est: Illi enim ita dicunt, Quod tamen & in Latino sermone usurpari scimus. ¶Est modus in rebus] Modus, inquit, in omni negocio adhibendus est. Nam siquid ei adijcere aut minuere uelis, sine uitio non erit. ¶Consistere rectum] Rectum absolutum nomẽ est. ¶Illuc unde abij redeo] Ad sermonis sui sensum, quem inchoauerat, recurrit. Cùm cœperit autem dicere: Nullũ hominem statu rerum suarum gaudere, & laudare diuersa, à quibus dissentire tamen auarum ait, qui proposito suo gaudet solus. Hæc autem admiratio pronunciantis, non ad illud pertinet, quod auarus se probet, sed quod nemo alius. ¶Quodq; aliena capella gerat distẽtius uber Tabescat] His quoque colligit aliena nobis placere magis, quàm nostra: Prouerbio autem quo & Ouidius, usus est, cùm ait: Vicinumq; pecus grandius uber habet. ¶Sic festinanti] Tantam cupiditatem acquirendæ pecuniæ ait esse, ut nemo uelit alium locupletiorem se esse, sicut quadrigis certantes, præcedentes urgere contendunt, sequentes negligunt.

Vt cùm carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga, suos uincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se uixisse beatum
Dicat, & exacto contentus tempore uitæ,
Cedat, uti conuiua satur, reperire queamus.
Iam satis est, ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, uerbum non amplius addam.

ACR. ¶Vt cùm carceribus missos rapit ungula currus] Totus iste uersus diaphoron est. Nã hoc interposito sequentem superiori sensui adiungit, qui sensus talis est: Quemadmodũ auriga instat cum equis, his, qui uincunt equos suos. quando autem instat tum cùm rapit ungula currũ, contemnit autem sequentem, id est, posteriorẽ, ita auarus semper festinat uincere ditiorem. ¶Suis equis] Septimus casus est. ¶Vincentibus] Datiuus. Hoc est, his instat qui præcedunt. uel equis instat suos uincentibus, id est, nititur transire priores, contemnens eum quem transierat. ¶Inde fit, ut raró, qui se uixisse beatum] ὑπέρβατον. Inde fit, ut raró reperire queamus, qui se uixisse beatum dicat, adeò auiditate pecuniæ, etiam circa diem mortis cupiditas ardet, quia dum studet pecunijs, aliquam requiem habere nõ potest, quia desiderio poßidendi agitur, cùm mors ei aduenerit. ¶Iam satis est] Modum sibi statuit de auaris dicendi. ¶Crispini] Philosophi cuiusdam loquacißimi, qui ἀρεταλόγος dictus est. Hic Crispinus poëta fuit qui sectam Stoicam uersibus scripsit. Sufficit ergo, inquit, me de auaris dixisse, hoc est, Stoice locutum fuisse. Nam Stoici maxime de diuitijs dixerunt, id est, ne me quidã putet de libris Crispini quæ dico surripuisse. ¶Scrinia] Capsæ in quibus libri continentur.

PORP. ¶Rapit ungula currus] Vngula pro equis, τρόπῳ συνεκδοχῆ dicitur. ¶Instat equis auriga] Instat his equis, qui suos uincunt. ¶Inde fit, ut raró] Sensus est: Cùm nemo suo contentus sit, sed amplius semper habere quærat: meritò euenit, ut nemo se fœliciter uixisse credat, nec cùm ad senectutem perductus sit, ita gratus è uita abeat ut conuiua, qui bene acceptus satur ex conuiuio discedit. Ordo autem est: Inde fit, ut raro reperire queamus. ¶Ne me Crispini scrinia] Crispinus philosophiæ studiosus fuit. Idem & carmina scripsit, sed tam garrula, ut Aretalogus diceretur.

SATYRA II.

AMbubaiarum collegia, pharmacopolæ,
Mēdici, mimæ Balatrones: hoc gen9 omne
Mœstum, ac sollicitū est cantoris morte Tigelli;
Quippe benignus erat. cōtrà, hic ne prodig9 esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quô duramq; famem depellere posit.
Hunc si perconteris, aui cur, atq; parentis
Præclaram ingrata stringat malus ingluuie rem;
Omnia conductis coëmens obsonia nummis:
Sordidus, atq; animi quod parui nolit haberi,
Respondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius uappæ famam timet, ac nebulonis,
Diues agris, diues positis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes execat, atq;
Quanto perditior quisq; est, tanto acrius urget.

ACR. ¶ *Ambubaiarum collegia*] *Ambubaiæ dicuntur mulieres tibicines, lingua Syrorū. Etenim lingua eorum tibia siue symphonia, ambubaia dicitur.* ¶ *Pharmacopolæ*] *Id est, unguentarij.* ¶ *Balatrones*] *Balatrones luxuriosos ac perditos uocat, à Seruilio Balatrone, cuius in secūdo meminit: ut ex huius nomine, similis uitæ homines Balatrones sint appellati. Legitur & Barathrones qui bona sua lacerāt, id est, in Barathrū mittunt, à balatu intortæ uocis, qui idē & Balatrones dicti sunt, q propriè uaniloqui. Vel, Balatrones à balatu ouiū, quasi ciborū sectatores, et quasi comestores, q rē suā in gulā mittunt. Ideo aūt dixit cātoris, q̄ dicebatur in poëmatis suis placere uoce, nō carminū probitate. Mutato nomine per inuidiā cantorē, pro musico obtrectatoriè dicit. Fuit aūt modulator optimus, in Sardinia natus, is carmina Horatij negabat satis peritè modulata, et idcirco carpitur ab illo.* ¶ *Cātoris morte Tigelli*] *M. Tigellius Hermogenes musicus peritissimus, et uocis eximiæ C. Cæsari dictatori, et post Cleopatræ acceptissimus, Augusto quoq; Cæsari amicissimus. Erat aūt largior adeò ut scenicis & circulatoribus multa donaret.* ¶ *Benignus*] *πλεονεκτικός. Nō enim uerè benignus erat, sed prodigus. Ex illorum aūt persuasione dixit: Quibus donabat, & largus nimium uidebatur.* ¶ *Contrà hic*] *Quicunq; alius diuersè uiuit.* ¶ *Præclaram rem*] *Amplum patrimonium.* ¶ *Ingrata*] *Sine gratia, qui omnia sine norma uorēt. Quia nō est grata gula, si propter ipsam cōsumptum fuerit patrimonium. Aut quia quicquid ei præstiteris, gratiā tibi habere nō potest.* ¶ *Ingluuie*] *Ingluuies dicitur uoracitas gulæ.* ¶ *Stringat*] *Cōsumat, attenuet, cōminuat, radat.* ¶ *Cōductis*] *Fœnore sumptis. Cōducuntur enim quasi nummi, pro quibus merces soluitur, quāuis alijs cōductis, cōgregatis intelligāt.* ¶ *Ab his*] *A' frugi hominibus.* ¶ *Ab illis*] *A' sordidis, ab auaris. Auarus quidā fœnerator cōtrario uitio laborās.* ¶ *Vappæ*] *Vappa propriè dicitur, quod nec uinum nec acetum est.* ¶ *Famam timet*] *Nisi acriter exigat usuras.* ¶ *Ac nebulonis*] *Quē egestas fecerit fraudulentum. Nebulones dicuntur, qui humili genere nascuntur, unde etiā Comici seruos nebulones dicunt. Vappa ac nebulo, id est, uilis, ac nugator, qui usuras exigit, dicitur.* ¶ *Quinas hic capiti mercedes exsecat*] *Quinis centesimis fœnerat: aut execat, de sorte deducit grauiter lædendo debitores: aut accipit, ut in charta notet.* ¶ *Quantum perditior quisq; est*] *Tantò, inquit, grauioribus usuris onerat unumquēq; hominē, quantô cū uiderit negligētius res suas agere.* ¶ *Vrget*] *Exigit pecuniā à debitore.*

PORPH. ¶ *Ambubaiarū collegia*] *Tigellus Hermogenes musicæ artis scientia præditus, C. Cæsari dictatori fuit familiaris, postea Cleopatræ, quia dulciter cātabat, & iocabatur urbanè. Augusto quoq; ita placuit, ut inter familiares ac domesticos haberetur. Erat aūt largitor adeò, ut omnibus musicis & circulatoribus multa donaret. Et ideo morte eius tristes eos ait factos esse. Porro aūt causam insectādi hominis, nō mediocris ingenij, habuit Horatius quòd carmina eius parum scitè modulata esse dicebat. Ambubaiæ autem sunt mulieres uagæ ac uiles, quibus nomen hoc, casu uanorum & ebrietate balbutientium uerborū uidetur esse inditum. Nonnulli tamen Ambubaias tibicines Syria lingua putant dici.* ¶ *Balatrones*] *Balatrones à balatu & uaniloquentia dicuntur. Colligit autem hac satyra ferè homines, dum uitia uitent, in contraria uitia recidere.* ¶ *Hunc si percuncteris*] *Si interro-*

terro-

terrogaueris illum, inquit, cur maiorum suorũ mores uitans, pecuniam deuoret, respondebit nolle se uideri sordidi pusilliq; animi, & erunt qui eum laudent, alij qui uituperent. ¶Conductis nummis] Cõductis nummis, fœnore sumptis, eleganter dixit. Sicut cõducti opere dicuntur ij, quibus merces ob opus præstatur. ¶Fusidius uappæ famam timet] Id est, timet nisi acriter usuras exegerit, Vappa uocetur. ¶Ac nebulonis] Nebulo dicitur, uilis ac nugatorius. ¶Quinas hic capiti mercedes exigit] Mercedes pro usuris dixit, secundum illud superius, conductis nummis. Exigit aũt capiti, ad illud pertinet, quòd auari fœneratores, cũ dant usurariã pecuniã primi mensis, usuras capiti ipsius sortis statim amouebant, hoc est, ergo exigit. ¶Quantò perditior quisq; est, tantò acrius urget] Ac tantò, inquit, grauioribus usuris onerat unumquenq;, quantò intellexerit eum negligẽtius res suas agere.

Nomina sectatur modò sumpta ueste uirili,
Sub patribus duris tyronum. maxime quis non
Iuppiter exclamet, simulatq; audiuit? at ipse
Pro quæstu sumptũ facit. hic uix credere possis,
Quàm sibi non sit amicus, ita ut pater ille, Terẽti
Fabula, quem miserum nato uixisse fugato,
Inducit, non se peius cruciauerit, atq; hic.
Si quis nunc quærat, quo res hæc pertinet? illuc,
Dum uitant stulti uitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demissis ambulat: est qui
Inguen ad obscœnum subductis usq; facetus:
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

ACR. ¶Modò sumpta ueste uirili] Id est, deposita prætexta, et sumpta uirili toga. Tirones autem uocauit adolescentes deposita prætexta. Sensus autem: Dicit eum tam præcipitem auaritia, ut nõ dubitet filijs patrum familiâs cum periculo exigendi pecunias credere, dummodo usuras grauiores imponat, id est, id agit ut debitores adolescẽtes habeat. His dat pecunias mutuas, qui sunt adolescentes, & uiuunt sub duris patribus. Hi enim cum maximis usuris pecunias libenter accipiunt, qui etiã plus iusto illi possunt dare centesimas. ¶Sub patribus duris] Quia non liceat tironibus, id est, adolescentibus fœnerari, ne prodigi essent, promittẽtes multas usuras propter accipiendam pecuniam. ¶Quis nõ Iuppiter exclamet?] Interrogatiue pronunciãdum. Quis non miretur cùm audierit, quod quandoq; centesimas exigit, & clamet. Sed fortasse dicit aliquis, quod pro quæstu suo erigat in uictum, & qui multum acquirit, fortasse habet opulentiam uiuendi. Ad hæc ita respondeam: Non potes credere tu, qui audis, quomodo is fraudat genium suum, id est, quomodo se necat. ¶Pro quæstu sumptũ facit hic] Largiter potitur suo censu, & bene procurat corpus suũ. ¶Quàm sibi nõ sit amicus] Quãto cruciatu se affligat. ¶Ita ut pater ille Terẽti] Ita sibi est inimicus auarus, ut nõ peius sese afflixisse uideatur Menedemus. ¶Atq;] Pro quàm, ut sit pronomen hic, hoc est, auarus. Alij sic exponunt: Hîc aduerbiũ, ut sit in hoc loco. ¶Quô res hæc pertinet] Quô mea sententia tendat. ¶Dum uitant] Id est, Dum uolunt dici prodigi, efficiuntur auari. ¶Malthinus tunicis demissis ambulat] Tunicis demissis, ut sibi honestus uideatur. Cõposuit aũt nomen, quasi à μαλθακός Malthinus. Mecœnatẽ tangit, uaricosus enim fuit delicatior & solutus. ¶Est qui Inguen ad obscœnum subductis usq; facetus] Est qui sibi facetus esse uideatur, si altiore ueste utatur. ¶Pastillos] διαπλάσματα, unguẽta. ¶Rufillus olet] Hoc uult dicere, quod neq; pastillos homo debet olere, neque hircum.

PORPH. ¶Nomina sectatur] Dicit eum tam præcipitem esse auaritia, ut nõ dubitet etiam filijs familiâs cum periculo exigendo pecunias credere, dummodo creditori suo graues usuras imponat. ¶Pro quæstu sumptum facit hic] Hoc καθ' ὑποφορὰν dicitur, cuius sensus est: Sed putat forsan aliquis pro modo quæstus sibi eum indulgere, cui hæc respondet. ¶Pater ille Terẽti] Notus est apud Terentiũ Menedemus ille senex, qui de se pœnas exigit, quod filiũ à se per duritiã suam fugauerit. ¶Malthinus tunicis demissis ambulat] Sub Malthini nomine quidã Mecœnatẽ suspicãtur significare, ab re tamẽ finxit. μαλθακός enim quasi μαλακός dicitur. Porro aũt tunicis demissis ambulare, eorũ est q se molles ac delicatos haberi uelint. Pastillos Rufillus olet] Hæc quoq; ad immoderatã intẽpe

rãtãq; uoluptatẽ pertinent. Alij quippe mũditias plus iusto affectãt, alij nullã corporis sui habẽt curã.

Nil mediũ est, sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsura talos tegat instita ueste:
Contrà alius, nullam nisi olenti in fornice stantẽ.
Quidam notus homo, cũ exiret fornice, macte
Virtute esto (inquit) sententia dia Catonis:
Nam simul ac uenas inflauit tetra libido,
Huc iuuenes æquum est descendere, non alienas
Permolere uxores. nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupennius albi.
Audire est operæprecium, procedere rectè
Qui mœchis non uultis, ut omni parte laborent,
Vtq; illis multo corrupta dolore uoluptas:
Atq; hæc rara cadat dura inter sæpe pericla.

ACR. ¶ Nil medium est] Nihil fit mediocriter. ¶ Sunt qui nolint tetigisse] Tegisse pro tãgere. Propriè dixit tetigisse, unde & intactæ uirgines dicuntur, ut: Cui pater intactã dederat. id est, sunt qui nolint tãgere nisi matronas. Subsuta talos tegat instita ueste] Quia matronæ stola utuntur demissa usque ad imos pedes, cuius imam partem ambit instita subsuta. Instita autem dicitur τὸ περιπέδιλον, quod togæ subsuebatur, quo matronæ utebãtur. Subsutam uestem, prætextã dixit. Instita autem est tenuißima fasciola, quæ prætexta, dicitur. Allegoricôs aũt dixit, alias non uult nisi matronas petitum ire. ¶ Quidam notus homo] Honestus & nobilis. Catone transeunte quidam exyt de fornice, quem cùm fugeret, laudauit & reuocauit. Postea cùm frequentius eum exeuntem de eodem lupanari uidisset, dixisse fertur, Adolescens ego te laudaui, tanquã huc interdum uenires, nõ tanquã hîc habitares. ¶ Macte Virtute] Macte, magis aucte, ut, Macte noua uirtute puer. ¶ Esto] Aduerbiũ cõsentientis uel approbantis. ¶ Dia] Diuina. Catonem illum Censorium dicit. ¶ Tetra] Odiosa, peßima. ¶ Huc] Ad fornicẽ. ¶ Permolere] Violare, polluere, affectare, appetere, subigitare, ut habemus in Terentio. De ipso actu turpi dicit. ¶ Cupennius] Cupennius quidã amator matronarũ, ait hoc modo me laudari nolo. Hic familiaritate Augusti clarus fuit, corporis sui diligens, & sectator matronarũ. Albi aũt matronalis dicitur. ¶ Audire est operæpreciũ] Audire, inquit, quæ patiuntur, mœchi, qui eos odistis. Fructus est his, qui oderũt mœchos, audire, quãtis incõmoditatibus astringãtur. Vel etiã operæpreciũ est audire, quòd etiã uoluptas, quã capiunt mœchi, nõ est plena. Imminuitur aũt multis incõmoditatibus. Ordo: Operæprecium audire uos, qui nõ uultis. Vel operæpreciũ est audire mœchos, qui nõ uultis procedere rectè ad meretricem quemadmodum laborent omni parte, & quemadmodũ sæpe cadat hæc uoluptas, atq; hæc ipsa rara inter dura pericula corrupta multo dolore, tã in expendendo pecunias, q̃ propria mẽbra perdẽdo. Vrbanè abutitur Ennianis uersibus. Ille enim ait. Audire est operæpreciũ procedere recte, Qui rem Romanã Latiumq; augescere uultis. Sed illud urbanius, quia cũ Ennius uultis dixerit, hic nõ uultis intulerit. ¶ Cadat] Pertingat, eueniat, quia raro contingunt concubitum matronarũ, quas amãt. ¶ Sæpe inter dura pericla] Quæ imminent illis, quia inter maxima pericula raro prouenit uoluptas.

POR. ¶ Sunt qui nolint tetigisse] Matronas significat. Hæc enim stola utuntur ad imos pedes demissa. Cuius imam partem ambit instita assuta. ¶ Quidam notus homo, cum exiret fornice] M. Cato ille censorinus, cùm uidisset hominem honestum ex fornice exeuntem laudauit, existimans libidinem compescendam esse sine criminè. ¶ Macte] Magis auctè, id est, cumulatè significat. ¶ Nolim laudarier inquit Sic me] Cupennius Libo Cumanus, Augusti familiaritate clarus, corporis sui diligentißimus, sectator matronarum concubitus. Albi autem non pro candido uidetur mihi dixisse, cùm utique poßint & uulgares mulieres, etiam meretrices candidæ esse, sed ad uestem albam, qua matronæ maxime utuntur, relatum est. ¶ Audire est operæprecium procedere recte] Vrbanè abutitur Ennianis uersibus. Audire est operæprecium, procedere recte, Qui rem Romanam Latiumq; augescere uultis. Sed ille urbanius, quod cum Ennius uultis dixerit, hic, non uultis, intulerit. ¶ Vtq; illis multo corrupta dolore uoluptas, Atq; hæc rara cadat] Meritò hoc dicitur, cùm

tur, cùm adulteris rarò contingat concubitus earum, quas sectantur, & ipso metu periculi non sinceram inde uoluptatem percipiant.

Hic se præcipitem tecto dedit, ille flagellis
Ad mortem cæsus, fugiens hic decidit acrem
Prædonũ in turbã, dedit hic pro corpore nũmos,
Hunc perminxerunt calones, quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes, caudamq; salacem
Demeteret ferro: iure omneis, Galba negabat
Tutior at quanto merx est in classe secunda,
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quàm qui mœchatur: at hic si
Quâ res, quâ ratio suaderet, quaq; modestè
Munifico esse licet, uellet bonus atq; benignus
Esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno,
Dedecoriq; foret: uerùm hoc se amplectitur uno,
Hoc amat, & laudat matronã nullam ego tango.
Vt quondam Marsæus amator Originis, ille
Qui patrium mimæ donat fundumq;, laremq;,
Nil fuerit mi, inquit, cũ uxoribus unquã alienis.
Verũ est cum mimis, est cum meretricibus, unde

ACR. ¶Hic se præcipitem tecto dedit] De incõmodis adulterorum. ¶Ille flagellis Ad mortem cæsus] Hoc de Sallustio uidetur dicere. Sallustius enim Crispus in Faustæ filiæ Syllæ adulterio deprehensus, ab Annio Milone flagellis cæsus esse dicitur, quẽ Asconius Pædianus in uita eius significat. Ad mortem autem, prope mortẽ. ¶Dedit hic pro corpore nummos] Non'ne stupraretur, sed melius ne castraretur. Pro corpore autem, pro obscœna parte corporis. ¶Hũc perminxerunt] Perminxerunt, stuprauerunt. Calones sunt ministri militum, liberi homines. Lixæ uerò sunt serui eorundem. ¶Accidit] Solet accidere. ¶Testes] Testiculos. ¶Caudãq; salacẽ] Virgam uirilis membri. Salaces dicũtur libidinosi. Salacem ergo libidinosam. Dicitur enim membrum illud in quo libido est, esse salsum. Alij à saliendo dicunt salacem. ¶Demeteret] Abscinderet. Multis, inquit, etiã uirilia amputata sunt. ¶Iure omnes] Supple, factũ esse dicebãt. ¶Galba negabat] Galba iurisperitus et ipse sectator matronarũ, qui dicebat nõ iure factũ, ut testes amputarẽtur, quia primo adulterij pœna pecuniaria erat. ¶Tutior at quãto merx est] Quãto melius est et tutius uti libertinis cõparatione adulterij? Sed dicit tãto ardore ferri Sallustius in libertinas, quanto mœchus ardore fertur in matronas. Ipse enim Sallustio in senatu à cẽsoribus hoc obiectũ est. Tũ ille nõ se matronarũ, sed libertinarũ sectatorẽ esse testatus est, & ideo ex senatu expulsus est, quod excusat idẽ in Catilinæ bello. Sẽsus aũt hic est: Dico tutius esse, ut libertinæ appetãtur, sed et in ipsis si q̃s propensior fuerit, infamatur, ut Sallustius Crispus. ¶Quâ res] In antiquioribus, Quâ res inuenio, ut sit sensus: in quãtum res. Deest tenus, ac si diceret eatenus. Ex sequẽtibus enim hoc intelligimus, Quâ res, quâ ratio, quatenus res, quatenus ratio, ut hic si uellet fugamus, ut sit: Si hic uellet bonus uideri, id est, Sallustius si uellet ea ratione, qua modeste uti licet, largus atq; benignus esse, daret quãtũ satis esset, & quãtum ipsa res flagitaret. ¶Verũ hoc se amplectitur uno] Hoc sibi solo blãditur, id est, amore libertinarũ ¶Vt quõdã Marsæus, amator Originis] Ordo: Vt quõdã, inq̃t, Marsæus amauit mimã quãdã Originẽ nomine, in quã patrimoniũ suũ expẽdit. ¶Vnde] Ex quo amore maiorẽ pateris infamiã, q̃ profusionẽ, nam meretricibus uti cõceditur, nõ amare.

PORPH. ¶Ille flagellis Ad mortem cæsus] Hoc de C. Sallustio dicit, qui deprehensus ab Annio Milone in adulterio Faustæ, Syllæ filiæ, uxor eius, cæsus est. ¶Dedit pro corpore nummos] Ne testes ei abscinderentur, pœnam pecunia redemit. ¶Hunc perminxerunt calones] Perminxerunt, pro stuprauerunt positum est. Calones autem serui dicuntur à calando. Et hoc est, quòd uocent ad ministerium. Nonnulli à Calendis putant, quod eo die cibaria accipiant. ¶Quin etiam illud Accidit] In adulterio deprehensis interdũ euenisse, ut uirilibus amputatis dimitterẽtur. ¶Iure omnes, Galba negabat] Subaudiendum hic extrinsecus, Iure omnes, factum dicebant. Galba autem negabat. Amarè autem Seruium Galbam iurisconsultum perstrinxit, quasi cõtra manifestum ius pro adulteris respon-

responderet, quia & ipse adulter esset. ¶ Tutior at quantò merx est] *Ait quidem multò tutius esse libertinæ conditionis sectari mulieres, quas tamen, si cupidius quis appetat, ut Salust. Crispus, infamiam corruptorum morum incidere.* ¶ Daret, quantum satis est] Hoc est, quantum permittitur *Sallustio modestiæ temperamento largiri.* ¶ Vt quondam Marsæus amator Originis ille] Mima *quædam nomine Origo fuit iisdem temporibus, in quam Marsæus patrimonium suum impendit.*

Fama malũ grauius, quã res, trahit. an tibi abũdè
Personam satis est, non illud, quicquid ubique
Officit, euitare? bonam deperdere famam,
Rẽ patris oblimare, malũ est ubicũque: quid inter
Est in matrona, ancilla, pecces'ue togata?
Villius in Fausta Syllæ gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, pœnas dedit usque, superque
Quàm satis est, pugnis cæsus, ferroque petitus:

ACR. ¶ Fama malum grauius] *Fama, id est opinio tua. Vnde fama malum trahit, quod grauius est, quàm rei familiaris.* ¶ An tibi abundè] *Zeugma ab inferiori, euitare, id est, non sufficit tibi euitare personam, nisi illud uitaueris, quod ubique obest. Nõ enim tantũmodo obest tibi, si amas matronam, sed etiam si meretricem.*

¶ Bonã deperdere famã] *Et in matrona, et in libertina, et in meretrice.* Hoc ex *sua persona dicit Horat. intelligi uolens, ex nimio mimarum aut meretricum amore uexari quidẽ censum, sed multò grauiora damna famæ accedere.* ¶ Oblimare] *Deterere, consumere, tractum à lima qua fabri utũtur, aut certè à limo, ut sit obducere, ut dicimus quædam limo obducta perijsse.* ¶ Quid inter Est] *Negat interesse quicquam, utrum quis in matrona, an in ancilla, an etiam in adultera delinquat. Secutus opinionẽ Stoicorũ, qui omnia peccata paria esse dicunt, neque enim rei admissæ quãtitatem, sed admittẽtis uoluntatẽ spectant.* ¶ Pecces'ue togata] *Matronæ, quæ à maritis ob adulteriũ repudiabãtur, togã accipiebant, sublata stola propter ignominiã. Toga aũt meretrici apta, ita enim prostare solebant cũ pullis togis, ut discernerẽtur à matronis. Et ideo quæ adulterij damnatæ fuerant, hac ueste utebantur. Aliter, Togatæ dicebantur in publicũ procedere fœminæ adulterij admißi causa. Alij togatam dicunt libertinã, quia ante a libertinæ toga utebãtur.* ¶ Villius in Fausta] *Pro eo quod est, in matrimonio Faustæ. Semper incerta pro certis. Nam Fausta Syllæ filia Tito Annio Miloni nupta fuit, ut suprà exposuit. Alibi: Me dulcis dominæ musa Liciniæ, pro Terentiæ. Et, Malthinus tunicis demißis ambulat, pro Mecœnas. Et hic: Villius in Fausta, id est, Annius in Fausta, eodẽ numero syllabarũ commutationem nominum fecit.* ¶ Syllæ gener] *Non uerè gener, sed quia filiã Syllæ stuprauit, ita frequenter ut ipse gener esse uideretur. Nã Longarenum habuit maritũ.* ¶ Hoc miser uno Nomine deceptus] *Quoniã nobilis filiã affectauit uxorẽ: Vel hac re, quòd dicebatur matronas appetere. Deceptus, quia amator decipitur nobilitate dilectæ, qui putat hoc se minus peccare, quòd nobilem stupret. Vel deceptus, quòd filia Syllæ esset hominis potentis & clari, sperans talis uiri filiam castam fore uicturam, nec unquã posse peccare. Fausta dicebatur filia Syllæ, hanc cùm Villius impetrasset uxorem, forte Longarenus adulter domi eiusdem puellæ erat. Ita Villius collisus est plagis, & nihilominus eam postea tenuit apud se propter nobilitatem. Annius Milo maritus fuit Faustæ, Cornelij Syllæ filiæ, qui rediens à cœna à familia Longareni adulteri uxoris suæ, ante ædes suas, ne adulterum deprehenderet, pugnis cæsus est, & ferro petitus.*

POR. ¶ Vnde fama malũ grauius] *Hoc ex persona sua Horatius dixit, intelligi uolẽs ex nimio mimarũ aut meretricũ amore, uexari quidẽ censum, sed multo grauiora dãna famæ accidere.* ¶ An tibi abũde personã satis est, nõ illud quicqd ubique officit, euitare] *Ait nõ satis esse personã matronæ euitare, nisi etiã illud qcquid nocet atque officit, euites.* ¶ Rẽ patris oblimare] *Oblimare, cõterere significat, ut quæ à fabris limãtur.* ¶ Quid inter Est in matrona] *Negat interesse quicq̃, utrũ qs in matrona, an in ancilla, an etiã in adultera delinqt. Secutus opinionẽ Stoicorũ, q omnia peccata paria esse dicũt, nec rei admissæ quãtitatẽ, sed admittẽtis uoluntatẽ spectãt. Togatæ aũt in publicũ procedere co*

gebâtur fœminæ, adulterij admißi cõuictæ. ¶ Villius in Fausta] Villius pro Annio dixit: Annius aũt Milo, maritus fuit Faustæ, Cornelij Syllæ filiæ, qui à familia Lõgareni rediens à cœna, ante ædes suas, ne adulterum deprehenderet, pugnis cæsus est, & ferro petitus, quem ait nulla alia re in hanc iniuriam ac contumeliam incidisse, quàm quod magnæ nobilitatis uxorem habere affectauerit.

Exclusus fore, cùm Longarenus foret intus.
  Huic si mutonis uerbis, mala tanta uidentis,
Diceret hęc animus: quid uis tibi? nunquid ego te
Magno prognatum deposco consule cunnum
Velatumq́; stola, mea cùm conferbuit ira?
Quid responderet? magno patre nata puella est
At quanto meliora monet, pugnantiaq́; istis
Diues opis natura suæ: tu si modò rectè
Dispensare uelis, ac non fugienda petendis
Immiscere, tuo uitio, rerum'ne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quã ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niueos, uirides'q; lapillos,
Sit licet hoc Chærinte tuum, tenerũ est femur, aut
Rectius, atq; etiã melius persæpe togatæ. (crus

A C R. ¶ Exclusus fore] A familia Longareni mœchi Et notandum fore numero singulari. Teren. in Adel. Quid nam cõcrepuit fores? Item Cicero pro Cornelio, Aperuit forem scalarum: sed ex uerbis accusatoris ridentur, ut in Flacciana, strangulauit posuit. ¶ Huic] id est, Villio, si animus loqueretur ex uerbis mutonis. Muto autem dicitur membrũ uirile, ut Lucilius in 8 libro. Læso iam lachrymas mutoni absterget amica. ¶ Magno prognatũ deposco consule] De stirpe Magniconsulis oriundam.

¶ Velatumq́; stola] Propriè toga mulieris stola dicitur. Et notandum in hoc uersu, quod toga & stola communem syllabam fecerint. ¶ At quantò meliora monet] Id est, quãto meliora monet natura tuis sensibus, quia abundat necessarijs. His, scilicet, quæ usus exigit. Abundat autem si sis bonus dispensator, id est, si tu his rectè usus fueris. ¶ Diues opis naturæ suæ] Id est, quæ natura proprijs opibus abundat, quoniam quantum est in ipsa, non denegat uoluptatem simpliciter acquisitam. ¶ Modò] Tantummodo. ¶ Recte Dispensare uelis] Id est si cum ratione uelis erogare & uiuere. ¶ Ac non fugienda petendis immiscere] Id est, si non uelis immiscere ea, quæ debes fugere uel petere. ¶ Tuo uitio rerum'ne] Tu putas nihil interesse, utrum tuo uitio labores, an naturæ? Nostro uitio laboramus, si dolemus cum desit Phasianus: rerum natura laboramus, si dolemus, cùm desit panis. Alij dicunt uitio nostro laboramus matronam concupiscentes: rerum uitio, si usus fœminæ non adest. ¶ Vnde] A quibus. ut. Genus unde Latinum. Non est autem loci, sed personæ. ¶ Haurire] Acquirere, percipere. ¶ Quàm ex re decerpere fructus] Plus mali accipit qui amat nobilem, si fuerit deprehensus: quàm fructus, si impetrauerit. ¶ Nec magis huic] Id est, nobili. Ostendit non diuitijs fieri pulchritudinem, sed natura. Et sermonem suum conuertit ad puerum Cherintum pulcherrimum hoc tempore. Id est, nec magis erat tuum femur ô Cherinte tenerum, aut crus rectum, si inter niueos uiridesq́; lapillos iacueris. Hic autem docet natura, non ornatu pulchras esse mulieres. Hic autem Cherintus dicitur illis temporibus fuisse prostibulum pulcherrimum. Prostibulum autem dicitur scortum. Fuit autem hic puer insignis facie atque candore. Ordo est: Nec femur aut crus est magis tenerum huic, id est, nobilis inter niueos & uirides lapillos: quàm ô Cherinte hoc sit tuum, cùm rectius femur atque etiam melius crus persæpe togatæ. ¶ Viridesq́; lapillos] Margaritas, gemmas. ¶ Melius] Decentius. ¶ Togatæ] Plebeiæ ancillæ. Nec magis inuenis pulchras nobiles, quàm ignobiles.

P O R P H Y R. ¶ Huic si mutonis uerbis] Mutonem pro uirili membro dixit, Lucilium imitatus, etenim ille in 4. sic ait. Læso iam lachrymas mutoni absterget amica. ¶ At quantò meliora monet] Quantò meliora monet, quàm tu, quæ natura æstimat. ¶ Diues opis natura suæ] Bene di-

ctã di-

cta diues opis natura suæ, quoniam quantum est in ipsa, non denegat uoluptatem simpliciter quæsitam. ¶ *Tuo uitio rerumne*] *Tuo uitio laboras, si matronam concupiscas: rerum autem, si fœminam.* ¶ *O Cherinte*] *Cherintus nomine prostitutus dicitur fuisse, insigni specie atq; candore.*

Adde huc, quod mercē sine fucis gestat, apertè
Quod uenale habet, ostēdit, nec si qd honestè est
Iactat, habetq; palàm, quęrit quô turpia celet.
Regib. hic mos est, ubi equos mercant, apertos
Inspiciunt, ne, si facies (ut sæpe) decora,
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem:
Quod pulchræ clunes, breue q̃d caput, ardua cer
Hoc illi rectè, ne corporis optima Lynceis (uix,
Contemplere oculis, Hypsea cæcior, illa,
Quæ mala sunt, spectes, ô crus, ô brachia. uerùm
Depygis, nasuta, breui latere, ac pede longo est.
Matronæ, præter faciem, nil cernere posis,
Cætera, ni Catia est, demissa ueste tegentis.
Si interdicta petes, uallo circundata (nam te
Hoc facit insanum) multæ tibi tum officient res:

ACR. ¶ *Adde huc*] *Ad cōmoda eorum, qui simplici cōtenti sunt fœmina, quæ nullo lenocinio formatur.* ¶ *Sine fucis gestat apertè*] *Sine uelamine simulationis sine lenocinio, et extraneis ornamentis. Fucus genus est herbæ marinæ, unde lana inficitur. Et in Carminibus Horat. Neque amissos colores Lana refert medicata fuco. & Virgil. Alba nec Aßyrio fucatur lana ueneno. Inde etiam corruptæ merces, fucatæ uocantur. Et pro dolis & fraudibus. Terentius in Eunucho, Fucum factum mulieri.* ¶ *Neq; si quid honesti*] *Id est, pulchri, ut poëta: Et quocunq; Deus circum caput egit honestum. Matronæ inquit, si quid honesti habent, id solum ostentant: quod turpe est, magnopere occultant. non ita fit in meretricibus, quæ aliquando & pulchriores sunt.* ¶ *Iactat habetq; palam*] *Vt diuites matronæ faciunt.* ¶ *Regibus hic mos est*] *Reges quando emunt equos, operiunt eos ne pulchritudide inducti, aut clunium, aut faciei, emant equum, pedibus mollioribus. Hoc ergo dicit, unumquenq; debere idem facere circa contemplationem mulieris, ut magis utilitatem, quàm speciem formæ eius sectetur aut natalium.* ¶ *Ne si facies*] *Ordo est: Ne si facies decora, fulta est molli pede, inducat hiantem emptorem, quia hiantes in bona non cernimus uitiosa.* ¶ *Inducat*] *Decipiat.* ¶ *Hiantem*] *Cupientem.* ¶ *Quòd pulchræ clunes*] *Clunes dixit fœminino genere, sed Iuuen. Hic clunis dixit, quod tenemus.* ¶ *Corporis optima*] *Pulcherrima in mulieribus.* ¶ *Lynceis Contemplere oculis*] *Lynceus quidam tantam uim in acumine oculorum dicitur habuiße, ut trans parietem uideret, & dum staret in Sicilia, uideret classes de Africa exeuntes. Sensus est: Noli, inquit, nimium acutè eligēdo quæ bona sunt, in ea quæ contraria sunt, cœcus eße. Hoc est, Debes in utraq; parte iudicium habere.* ¶ *Hypsea cæcior*] *Matrona fuit quædam eo tempore uitiosis oculis.* ¶ *O crus*] *Nescio cur laudas crus & brachia, sed habet uitia inter nates, & potes eam contemnere.* ¶ *O brachia*] *Quasi hæc habere dicat spectator, plebeiam nescio quam.* ¶ *Depygis*] *Id est, sine natibus. Pyga enim est pars corporis posterior, aut certè cum magnis natibus, ut de hic ualde intelligatur. Pygas autem Græcè dixit.* ¶ *Breui latere*] *Deforme est in fœminis furcam latere habere maiorem.* ¶ *Matronæ præter faciem*] *Præter faciem, inquit, nihil cernere matronæ poßis, reliquæ enim corporis partes ueste celātur. nisi forte Catiæ similis est, quæ neglecto pudore propter pulchritudinem crurum, elata ueste utebatur. Hæc autem adeò uilis fuit, ut in æde Veneris theatri Pompeiani adulterium committeret.* ¶ *Si interdicta petes*] *Si honestæ fœminæ, quam compellere non licet, concubitus appetes. Interdicta autē prohibita.* ¶ *Vallo circundata*] *Custodijs munita, circundata satellitibus, ἀλλυγοgικῶς. Vel Vallo, id est, ornatu uestium.*

PORPH. ¶ *Adde huc, quòd mercem sine fucis portat apertè*] *Adijce huc, inquit, ad commoda eorum, qui simpliciter meretricum concubitu contenti sunt, quòd nullo lenocinio tecta ac fucata corpora*

corpora in usu habent, nudaq́; conspiciũt. Matronæ aũt si quid formosi habent, id solum ostendunt: quod reprehensibile est, magnopere occultant. ¶ Regibus hic mos est, ubi equos mercantur, apertos Inspiciunt] *Reges equos si emunt apertos considerãt, ne si species eorum mollicies ungularum destitueret, capti pulchritudine inutiles equos mercarentur. Hoc igitur dicit unumquenq; debere facere circa contemplationem mulieris, ut magis utilitatem, quàm speciem formæ eius aut natalium sectetur.* ¶ Hypsea cæcior] *Placia Hypsea uitiosos oculos habuisse dicitur, quam hic amarè in transitu percußit.* ¶ Matronæ præter faciem] *Præter faciem nihil cernere matronæ poßis. Reliquæ enim corporis partes ueste teguntur, nisi fortè Catiæ similis est, quæ ob pulchritudinem crurum pudore neglecto alta ueste utebatur. Hæc adeò uilis fuit, ut in æde Veneris theatri Pompeiani adulterium cum Valerio ac Siculo colono tribuno plebis, obducto uelo admiserit.* ¶ Si interdicta petes, uallo circundata] *Si honestæ fœminæ, quam compellere non licet, propter quod maximè incenderis, concubitus appetes, multa sunt quæ te impediunt, quô minus perspicere poßis, qualis sit, quam conspicis, Vallo autem circundata, allegoricôs dicitur, quod est custodijs septa ac præmunita.*

Custodes, lectica, ciniflones, parasitæ,
Ad talos stola demissa, & circundata palla
Plurima, quæ inuideant purè apparere tibi rem
Altera nil obstat Cois tibi, pæne uidere est
Vt nudam. ne crure malo, ne sit pede turpi,
Metiri poßis oculo latus. an tibi mauis
Insidias fieri, preciumq́; auellier, antè
Quã mercem ostendis? leporem uenator ut alta
In niue sectatur, positum sic tangere nolit,
Cãtat, & adponit: meus est amor huic similis, nã
Transuolat in medio posita, & fugientia captat
Hisce'ne uersiculis speras tibi posse dolores,
Atq; æstus, curasq́; graues è pectore pelli?
Non'ne cupidinibus statuit natura modũ, quem
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,

ACRON. ¶ Insanum] *Pronum ad libidinẽ. Semper enim ibi plus incẽdimur, quô difficilius peruenimus.* ¶ Lectica] *Quoddam uehiculũ, quod trahitur à mulis & equis.* ¶ Ciniflones] *Ciniflones & cinerarij eadem significatione apud ueteres habebantur ab officio calamistrorum, id est, uerum incinere calefaciendorum, quibus matronæ capillos crispabãt, cuius rei & Virg. meminit dicẽs: Crines Vibratos calido ferro.*

¶ *Dicti autem Ciniflones ab eo, quòd in cinerem flant ad ferrum calefaciendum, quos cinerarios appellant.* ¶ Palla] *Pro peripodio posuit, quod dicunt tuhico pallium.* ¶ Inuidebant] *Obstabant.* ¶ Altera nil obstat Cois] *Altera, inquit, quæ prostat, prælucida utitur ueste, ita ut nuda conspici poßit. Hæc autem uestis in Co insula conficitur, per cuius nimiã subtilitatem, quæ sunt interiora translucẽt.* ¶ Pænè uidere est Vt nudã] *Prope ita potes eam uidere, ut nudã. Sensus est. Paupercula induta est Coa ueste subtilißima, et ideo potes eam totã uidere, brachia, tibias & pedes, ueluti nuda sit.* ¶ Leporem uenator, ut alta in niue sectetur] *Inducit quasi canticum amatoris matronæ. Est autem canticum hoc. Venator persequitur leporem, ut capiat, & captum contemnat. Amor meus est huic similis, absentia & difficilia desiderat, & parata contemnit.* ¶ Positum] *Id est, appositum in conuiuio, ad comedendum paratum.* ¶ Apponit] *Addit ad cantum. uel socijs apponit ad comedendum.*

¶ Hiscine uersiculis] *Quos cantare amatorem dixit, quibus Venatori amorem suum comparat.* ¶ Curasq́; graues] *Quas patiuntur, qui matronas amant.* ¶ Non'ne cupidinibus] *Non'ne satius est quærere, quẽ cupiditatibus finẽ natura statuerit, quid tollerare poßit si denegetur, quid denegatũ sustinere nõ poßit? Multũ tibi prodest quærere qd doleat natura, uel ferat. Ordo est: Non'ne quærere plus proderit, qd negatũ sibi natura sit latura, et qd dolitura*

PORPHYRION. ¶ Cinislones] Cinislones & cinerarij in eadem significatione apud ueteres dicebantur, ab officio calamistrorum in cinere calefaciendorum, quibus matronæ capillos crispabãt, cuius rei & Virg. meminit: crines Vibratos calido ferro, myrrhaq; madentes. ¶ Plurima, quæ inuideant purè apparere tibi rem] Hoc est, & alia plurima, quæ nõ patiantur tibi corpus eius apparere. ¶ Altera nil obstat Cois tibi] Altera, inquit, quæ prostat, lucida ueste utitur uelut nuda conspici poßit. Hæc autem uestis in Co insula conficitur. per quam ob nimiam subtilitatem, quæ intra sunt translucent. ¶ Leporem uenator, ut altà In niue sectetur, positum sic tangere nolit] Quemadmodum uenator fugientem leporem capere, appositum autem in cœna non uult tangere, hac spe matronam appetere ait, quia non sit licitus ac facilis eius complexus, meretrices autem fastidire, qua copia earum sit in promptu. ¶ Cantat & apponit, meus est amor, huic similis] Amator, inquit, matronæ hoc cantat. ¶ Transuolat in medio] Licitam uenerem transcendit ac fastidit. ¶ His ci'ne uersiculis] His uersiculis, quia cantare eum dixit, quibus uenatori amorem suum comparat.

¶ Non'ne cupidinibus statuit natura modum] Non'ne satius est, inquit, quærere, quem finem cupiditatibus natura statuerit, quid tollerare poßit, si denegetur? quid denegatam sustineri non poßit, quærere magis prodest. Negari autem sibi homo prudens ea nõ ægre fert, sine quibus famem ac sitim frigusq; summoueat.

Quærere plus pdest? et inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pauonẽ, rhombũq;? tumẽt tibi cũ inguina, nũ, si
Ancilla, aut uerna est presto puer impetꝰ in quẽ
Continuò fiat, malis tentigine rumpi?
Nõ ego nanq; parabilẽ amo Venerẽ, facilemq;
Illam post paulò, sed pluris, si exierit uir.
Gallis hãc Philodemus ait, sibi, quę neq; magno
Stet precio, neq; cunctetur, cum est iussa, uenire
Cãdida rectaq; sit, mũda hactenus, ut neq; lõga,
Nec magis alba uelit, quam det natura uideri.

ACRON. ¶ Inane] Inutile. ¶ Abscindere] Discernere. ¶ Soldo] Vtili. Et est figura detractio, Soldo, pro solido. Id est, utilia ab inutili separare. Solidum est mãducare panem, inane autem phasianum.

¶ Num tibi cum fauces] Simile argumentũ. ¶ Tumẽt] Libidine inflammantur. ¶ Tẽtigine] Libidine, quod uenas tendat distensione nerui.

¶ Non ego] Id est, nolo ego rumpi tentigine, id est extensione, sed in præsentem Venerem ruere. ¶ Parabilem amo Venerem facilemq;] Facilem propter utilitatem sine dilatione. Parabilem precio uiliorem. Et hi uersus ex Græco translati sunt. ¶ Illam post paulo] Id est, Illam quæ dixit, ueni si exierit uir. ¶ Sed pluris] Precij maioris, quia difficilia, cariora sunt. ¶ Gallis hanc Philodemus ait] Gallis qui aut proniores sunt in Venerem, aut multum donant. Ordo est, Illam post paulo, quæ dicit, ueni si exierit uir. Philodemus dixit, Gallis relinqua. Philodemus autem quidam philosophus fuit physicus, qui Gallos multum donare mulieribus dixit, aut quasi diuites, aut quasi in libidinem proniores. Alij dicunt Epicureum fuisse, qui cum multa de eadem secta scripsisset, dicens de muliere difficili ait: Gallis hæc danda est matris deûm, qui concumbere nõ poßunt. ¶ Candida] Sine uitio corporis. Hæc sententia Horatij est: Ne deprehensus aut pecunia se redimat aut ab adultero ad reddendã contumeliã constupretur, aut certè manifestus adulterij reus cũ ad iudicium productus sit cõdemnatus fiat infamis. ¶ Hactenus] In tantum. ¶ Nec magis alba uelit, quàm dat natura uideri] Vt nolit se illecebrosis fucis ornare.

PORPHYRION. ¶ Et inane abscindere soldo] Allegoricôs, & inutilia aut uana ab utilibus ac necessarijs recidere ac separare. ¶ Num tibi cum fauces urit sitis] Eleganter ac

ter ac probabiliter inferuntur. Ait enim, sicut qui famē ac sitim sedare cupiat, uasorū quibus hæc inferuntur, delectū non habet: ita rei Venereæ rationem esse, si quis rerum necessitatē nō ex delitijs, aut praua persuasione uelit nosse. ¶ Non ego] *Quod ad me pertinet, inquit, ea non faciam, ut malim tentigine rumpi, quàm ubilibet necessitatem libidinis effundere, nam & illam malo, qua publice potiri possim.* ¶ *Illam paulo post*] *Hæc distinguenda sunt, ut singula legantur. Ita enim demum significabantur uerba eius quare magno uendit, & differendo amatorem sui cupidiorem faciat. Gallis autem has ait aptiores esse, quia Philodemus Epicureus, cuius sensum transtulit, relegat tales ad Gallos, quia magno adulteria mercantur, uel propter diuitias, uel quòd incensioris libidinis sint.* ¶ *Vt neq; longa*] *Hoc est qua simpliciter agat, nec proceritatem sibi staturæ, aut fucis colorem mentiatur.*

Hæc ubi supposuit dextro corpus mihi læuum
Ilia, & Aegeria est, do nomen quodlibet illi.
Nec uereor ne, dum futuo, uir rure recurrat,
Ianua frangatur, latret canis undiq; magno
Pulsa domus strepitu resonet: uæ pallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet:
Cruribus, hęc metuat: doti, deprēsa: egomet, mî:
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo:
Ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama
Deprendi miserū est, Fabio uel iudice uincam.

ACRON. ¶ *Ilia et Ageria est*] *Istiusmodi mulier, cum mecum inierit, do nomen illi Iliæ & Ageriæ, quæ speciosissimæ fuerunt.* ¶ *Væ pallida*] *Quidam putant uæ pallida unā partem ortionis esse, quomodo uesana, sed magis diuidendum est ut Væ interiectio sit fœminæ timentis aut perturbatæ.* ¶ *Desiliat mulier*] *Mire ostendit ab ipsa fugam esse faciendam.*

¶ *Conscia*] *Ancilla conciliatrix.* ¶ *Cruribus hæc metuat*] Propter tormenta. ¶ *Doti deprehensa*] *Quia antea adulteræ dotem tantūmodo perdebant.* ¶ *Discincta tunica*] *Quia omnes apud antiquos toga se cingebant: aut quia omnes antea militabant: aut quia cingebant sese sub arma situm, & ita procedebant omnes.* ¶ Ne nummi pereant] *Quibus adulteri redimebant adulterium.* ¶ *Fabio uel iudice uincam*] *Satis urbanè significat Fabium pro adultero iudicaturū si iudex in hanc rem constituatur, qui harum rerum et sectator sit, tamen miserum esse deprehendi, & probe ait: nam si istum qui est adulter interrogem, de qualitate adulterij, respondebit malū esse, & probari poterit, quod non expedit adulterari.*

PORPHYRION. ¶ *Dextro corpus mihi læuum*] *Hoc est, quod Lucilius ait in quinto: Et cruribus crura dilaxat.* ¶ Do nomen quodlibet illi] *Eleganter fingo mihi in tenebris meretricem illam aliquam esse de nobilibus, per quod significat non interesse quæ sit, cum eam non uideas, uel cum omniū eadem corporis natura sit.* ¶ *Væ pallida lecto Desiliat*] *Quidam putauerunt, uæ pallida nunc unam partem orationis esse: ut Væ grandi subere coctum, quod ait Persius Flaccus, ut significet ualde pallida: sed mihi uideretur imitatiuo charactere dictum, ut illa perturbata mariti aduentu hanc lamentationis uocem proferat.* ¶ *Miseram se conscia clamet*] *Ancilla scilicet quæ conscia sit dominæ, in hoc adulterij facinore.* ¶ *Discincta tunica*] Ἐναργῶς *hoc est, ociose expressa perturbatio adulteri, de ipso lecto subito fugientis.* ¶ Ne nummi pereant] *Ne deprehensus aut pecunia redimat, aut ab adultero inferenda contumelia stupretur, aut certè manifestus adulterij reus, cùm ad iudicium profectus, sit condemnatus, infamis fiat.* ¶ Deprehendi miserum est] *Satis urbane.*

Si, inquit, Fabius pro adultero iudicaturus iudex in hanc rem constituatur, qui harum rerū sit ipse sectator, malum esse deprehendi censebit.

SATYRA III.

OMnib. hoc uitiũ est cãtorib. inter amicos
Vt nunq̃ inducant animũ cantare, rogati
Iniussi nunquam desistant, Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæsar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris, atq; suam, non
Quicquam proficeret: si collibuisset, ab ouo
Vsq; ad mala citaret, Iô Bacche: modò summa
Voce, modò hac resonãs, quę chordis quatuor (ima
Nil æquale homini fuit illi: sæpe uelut qui
Currebat fugiens hostem, persæpe uelut qui
Iunonis sacra ferret, habebat sæpe ducentos,
Sępe decẽ seruos: modo regẽs atq; tetrarchas (et
Oĩa magna loquẽs, modo sit mihi mẽsa tripes
Concha salis puri, et toga, quę defendere frigus
Quamuis crassa queat. decies centena dedisses
Huic parco, paucis contento, quinq; diebus

ACRON. ¶ *Omnibus hoc uitiũ est cantoribus*] In hac ode docet, quod alter alterius uitia debet patienter ferre. ¶ *Sardus*] Sardus q̃ in Sardina est natus: Sardiniensis enim incola est. ¶ *Ille Tigellius*] Quasi de noto dixit ille. ¶ *Cæsar*] Augustus, sub quo Horatius ¶ *Patris*] C. Cæsaris. ¶ *Ab ouo Vsq; ad mala citaret*] Ab initio cœnæ usq; ad finem. Ouũ enim initiũ cœnæ erat, quippe quod in gustu statim à balneis offerebatur. Mala uerò in secundis mensis erant. Citant autem, id est, clamitaret. Citari dicuntur, qui uoce clara uocantur. ¶ *Summa*] Acutissima, quæ in summa parte organi est, & ὑπάτη dicitur. ¶ *Modo hac*] Id est, tenera uoce, sicut cordarum nouissima teneriorem sonum emittit, quæ in tetrachordo ima est. Hæc eadem νήτη à musicis dicitur. ¶ *Quatuor ima*] Id est, post quatuor, ac per hoc quinta. ¶ *Nihil æquale homini fuit illi*] Vt Sallust. de Catilina modò citus, modò tardus incessus erat. In omnibus ostendit inæqualem. ¶ *Sæpe uelut*] Ordo est: Sæpe currebat uelut fugiens hostem. ¶ *Iunonis sacra ferret*] Κανηφόροι apud Athenas hodieq; dicuntur, qui sacra in capite portant, & lento gradu incedunt. ¶ *Modo reges atq; tetrarchas*] Tetrarchæ dicuntur qui quartam partem regni Imperatoris habent.

¶ *Concha salis puri*] Marina, in qua sal plerunq; ponitur. Puri aũt sine condimentis, simplicis, nõ conditi. ¶ *Sit mihi tripes*] Mensa à tribus pedibus dicta. ¶ *Huic parco*] Ordo est. Parco isti paruis contento, si dedisses ducenta millia post quinq; dies nihil inuenires.

POR. ¶ *Omnib. hoc uitiũ est*] In eundẽ Tigelliũ Hermogenẽ & hic inuehitur, eumq; Sardum dixit, q̃ in Sardinia esset natus. Annotandũ ergo Sardũ & Sardinensem dici posse, Nam Lucius Sarcitius Sardinensem dixit in sexto Satyrarũ: Sardinensem terrã. At Licinius de Hermogene loquens: Sardi Tigelli putidum caput uenit. Nõnulli tamen ueterum Grãmaticorum sic appellationes has diuiserunt ut Sardum putarent dici, qui in Sardinia natus sit: Sardinensem aũt incolam Sardiniæ. ¶ *Vt nunquã inducant animum cantare rogati*] Subdistinguendũ cãtare, & sic inferendũ rogati. ¶ *Ab ouo Vsq; ad mala citaret*] Id est, Ab initio cœnæ ad finem usq;. Ouum enim hodie initium cœnæ, quippe cum in gustu statim balneis offeratur. Mala autem apud ueteres inter cætera secundæ mensæ afferebantur. Citaret aũt recitaret, unde præcones citare solẽt, qui clarius uoce dicũt. ¶ *Modo summa uoce* Id est, modò clara uoce, modò crassa, & à tetrachordo hoc sumptũ uidetur, in quo est grauissimi soni chorda quæ ὑπάτη dicitur. ¶ *Iô Bacche*] Hoc scilicet citaret, id est, clarè diceret, Iô Bacche. ¶ *Fugiens hostem*] Currit. Ita κατὰ σύλληψιν figurã, currebat & currit absumptũ. ¶ *Persæpe uelut q Iunonis sacra ferret*] κανηφόροι hodieq; Athenis appellantur, quæ sacra capite portantes lento gradu incedũt. Dicit ergo Hermogenẽ adeò inæquali fuisse mẽte, ut interdũ tardissimo gradu ambularet, interdũ citato. ¶ *Cõcha salis puri*] Id est, simplicis nõ cõditi. Et concha merito quia pauperiores in marina cõcha salem tritũ habere solẽt, quo cũ pane uescãtur.

Nil erat in loculis. noctes uigilabat, ad ipsum
Mâne, diem totum stertebat. nil fuit unquam
Sic impar sibi. nũc aliqs dicat mihi: qd tu? (nora
Nulla'ne habes uitia? imò alia, haud fortasse mi-
Menius absentẽ Nouium cum carperet, heus tu
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotũ dare nobis
Verba putas? egomet mî ignosco, Mænius inqt:
Stultus & improb. hic amor est, dignusq; notari
Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis
Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum,
Quam, ut aqla, aut serpẽs Epidaurius at tibi cõ
Euenit, inquirant uitia ut tua rursus & illi. (tra
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominũ, rideri possit, eò quòd
Rusticius tonso toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. at est bonus, ut melior uir
Nõ alius quicq;. at tibi amicus, at ingeniũ ingẽs
Inculto latet hoc sub corpore. denicq; teipsum
Concute num'qua tibi uitiorum inseuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. nanque
Neglectis urenda filix innascitur agris.

ACR. ¶ Nil erat in loculis] Ab eo quod est locus, diminutiuè loculus. ¶ Noctes uigilabat] Accusatiuum posuit, ut iugem ostenderet uigiliã, quomodo: Vt cum gente tot annos Bella gero. ¶ Sic] Quomodo iste. ¶ Imò alia] Sensus est: Confiteor me habere uitia, sed leuiora, nec sum similis Mænio, qui dicebat se ignoscere peccatis suis, & ea tanquam leuiora pro nihilo ducere. ¶ Mænius absentem Nouiũ cum carperet] Mænius cum de Nouio malè loqueretur, ait illi alter: Dic mihi tu nescis te? Hic est Mænius qui uenditis rebus omnibus unam sibi columnam reseruauit in Foro, unde gladiatores spectaret, quæ columna Mænia dicebatur. ¶ An ut ignotum] Nescis & te uitiosum esse, an putas te nesciri? Cum tua peruideas oculis malè lippus inunctis] Ordo est Cũ tua mala oculis inũctis lippus peruideas, id est, cũ tua uitia nõ cernas quasi cæcus, cur aliena perspicis oculis aquilæ? Inũctis aũt, uelut inũctis ut Persius: Hos pueris monit9 patres infundere lippos, pro uelut lippos. ¶ Aut aquila] Hæc multũ uidere traditur. nã sola fert solis radios, hoc est, rectis oculis solẽ spectat. deinde & ex alto latentẽ leporẽ concipit. ¶ Aut serpens Epidaurius] Quem Romani in templo Aesculapij posuerunt. Apud Epidaurum Græciæ ciuitatem Aesculapij templum est, in quo maxime colitur Aesculapius. Generaliter omnes serpentes multũ uidere dicuntur. Epidaurum aũt propter historiam posuit, à libris enim Sybillinis Romani sunt moniti pro remedio ciuitatis, ut simulachrum Aesculapij de Epidauro insula peteretur. Quo Romani cum uenissent, et errore multorum simulachrorũ certum inuenire nõ possent, in conspectu omnium serpens nauim Romanorum petijt. Qui ad urbem delatus in ripa uel insula Tiberis uisus, subitò non apparuit. In ipso autem loco templũ Aesculapio condiderunt. ¶ At tibi contrà] Vt sint aliqui è contrario, qui uelint inquirere tua uicia. ¶ Et illi] Amici tui, quorum reprehendis. ¶ Iracundior est paulò] Interrogatiuè, hic quem non fers, quicunq; alterius uitia notas. ¶ Minus aptus] Qui non aptant ad mores hominum, minus apti dicuntur, qui nesciunt rerum tempora, qui importuniores sunt. ¶ Acutis naribus] Ab acutis hominibus rideri possunt hi, qui iracundiores sunt & inepti. Acutis naribus ergo μεταφορικῶς dicit à canibus, qui odore inueniunt cubilia bestiarum. Alij sic exponunt: Habet aliqua uitia, ita ut paulò iracundior sit, ne posit deridentium urbanitatem, quæ tunc maxime exercetur, sustinere: præstat etiam deridendi materiam, quòd rusticius tonsus sit, & toga ipsius defluat, laxosq; calceos habeat. ¶ Rusticius, tonso toga defluit] Rusticius imperitus. Comparatiuũ est aduerbialiter. Quidam dicunt de Cæsare hoc dictum esse, quòd fluebat eius semper toga, id est, non erat semper bene composita, & imperito tonsore utebatur.

¶ Malè laxus] Indecenter uel ualde laxus. Vel, non male laxus, sed male hæret, pro non hæret. Vt, Vnanimem alloquitur malesana sororem. Hic dicitur pulsare Virgilium, qui indecori & corporis & habitus fuit. ¶ Non alius quisquam] Docet poeta non esse omnia uituperanda. ¶ At tibi amicus] Ita pronunciandum grauiter, ut sit amicus uerus. His exemplis colligit amicorum uicia si sint leuia, esse ferenda. ¶ At ingenium ingens] Quasi Mœnius hoc dicat: Sed hæc in inculto corpore cælantur. Quia non facile probat aliquis sapientem esse eum, qui malè uestitur. ¶ Teipsum concute] Excute, considera, diligenter exquire. Hoc Mœnius respondet. ¶ Nunqua tibi uitiorum inseuerit olim Natura] Nunquid aliqua natura uitiorum insita fuerit, ut: Iam nox humida cœlo Præcipitat. ¶ Aut etiam consuetudo mala] Mirè duo dixit. Vitia enim aut nascuntur, aut mala consuetudine trahũtur. Ex consuetudine ostendit nasci multa mala, nam si neglexeris, quemadmodum neglecto agro spinæ nascuntur, ita indisciplinato uitia generantur.

PORPHYRION. ¶ Noctes uigilabat ad ipsum Mâne] Prouerbialiter dictum est noctes, ut: Flet noctes, & Vna cum gente tot annos Bella gero. Ad ipsum mane autem, usq; ad ipsum mane. ¶ Mænius absentem] Qui de personis Horatianis scripserunt aiunt Mænium scurrilitate notißimum Romæ, hic post patrimonium abrosum, Calendis Ianuarijs in Capitolio clara uoce optauit, ut quadraginta nummorum æris alieni haberet. Quærente quodam quid sibi uellet, quod tam solenni die æs alienum optaret habere, noli mirari, inquit, octingenta habere debeo. Hic fertur domo sua, quam ad forum spectantem habuerat, diuendita, unam columnam sibi ibi excepisse, unde gladiatores spectaret, quæ ex eo, columna Mæni nominabatur, cuius & Lucilius sic meminit. Mænius columnam cum peteret. ¶ Cum tua prædeas oculis mala lippus inunctis] Sensus est. Cum tua mala uideas uelut si lippens unctus sis, cur ad amicorum perspicienda uitia magis acutè perspicis, quàm aut Aquila, aut draco? Aquilam autem tam acutè cernere aiunt, ut rectis oculis radios solis intueatur. Pro dracone autem serpentem Epidauriũ ideo dicit, quia cum Romani oraculo admoniti Epidaurum insulam misissent, inde ut Aesculapium afferrent, draco è templo eius repente progressus, nauem legatorum conscendit, quem illi deum credentes esse, Romam aduexerunt. ¶ Iracundior est paulo] Sensus est: Habet aliqua uitia ita, ut paulo iracundior sit, ne poßit deridentium urbanitatem, quæ tunc maximè exercetur, sustinere. præstat etiam de se materiam ridendi, quòd rusticius tonsus sit, & toga eius defluat, laxosq; calceos habeat. ¶ At est bonus, at tibi amicus] His ergo colligit amicorum uitia, si leuia sint ferenda esse, secundum illud quod præcipitur per prouerbiũ. Amici mores noueris, non oderis. At tibi Amicus, Pronunciandum est, ut significatio eius exprimatur. ¶ Numqua tibi uitiorum inseuerit olim natura] Numqua, pro num aliqua, ut si diceret, num qua inseuerit, aut pro insita fuerit. Hac figura & illud dicitur. Præcipitat nox, &, Prora auertit. Sensus autem: Teipsum deniq; perspice, ne habeas aliqua uitia, aut ingenio tibi, aut mala consuetudine quæsita. ¶ Nan p] Manifesta allegoria.

ACRON. ¶ Præuertamur] Aut redeam9, aut ueniamus pro trãseamus: sicut: Volucremq; fuga præuertitur Hebrũ. Hoc est quod dicit, non debemus offendi uitijs amicorum, sed nos uitia eorum saltẽ tollerare debemus

Illuc præuertamur, amatorem quod amicæ
Turpia decipiũt cæcum uitia aut etiam ipsa hæc
Delectant, ueluti Balbinum polypus Agnæ.
Vellem in amicitia sic erraremus, & isti
Errori nomen uirtus posuisset honestum.

Debemus nos inquit, imitari amatores, qui non solum nõ offendũtur amicarum uitijs, sed etiã laudant, quia aliquando turpes meretrices diliguntur. ¶ Turpia decipiunt cæcum uicia]

Quia

Quia uicia dilectæ non apparēt oculis amatoris: aut uidet, & decipitur: aut uidet & delectatur. ¶ Polypus Agnæ] *Agna nomen meretricis putidis naribus. Polypus autem uitiũ narium, quod adolescentem nobilem delectabat.* ¶ Sic erraremus] *Vt aut non uideamus amicorum uitia, aut uisa laudemus.* ¶ Et isti Errori] *Quod laudamus uitia amicorũ, id est, uirtus ipsa sit ita errorem, appellaret me uirum bonum.* ¶ Honestum] *Amicitiarum nomen, ut hic error uirtus appellaretur.*

¶ PORPHYRION. ¶ Illuc præuertamur] *Pro illuc transeamus. Sic dicitur. Volucremq; fuga præuertitur Hebrum.* ¶ Veluti Balbinum Polypus agnæ] *Luciliana urbanitate usus, in transitu amaritudinem aspersit.* ¶ Vellem in amicitia sic erraremus] *Vtinam, inquit, hunc errorem circa amicos nostros pateremur, uitia illorum non intelligentes, qui error adeò laudaretur, ut uirtus potius quàm uitium diceretur.*

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit uitium, non fastidire. strabonem
Adpellat pætum pater: & pullum, male paruus
Si cui filius est: ut abortiuus fuit olim
Sisyphus: hunc uarum distortis cruribus, illum
Balbutit scaurum prauis fultum male talis.
Parcius hic uiuit, frugi dicatur: ineptus,
Et iactantior hic paulò est, concinnus amicis
Postulat ut uideatur: at est truculentior, atq;
Plus æquo liber, simplex fortisq; habeatur:
Caldior est, acres inter numeretur, opinor,
Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.

ACRON. ¶ Vt gnati] *Vitium non fastidit.* ¶ Strabonem Appellat pætum] *Strabo qui est detortis oculis, dicitur, Pætus autem leniter declinatis. Hoc autem & his quæ subsequentur ostendit à parentibus filiorum uicia, aut non intelligi, aut intellectu dissimulari. Idem præcepit circa amicos quoq; esse faciendum. Pæti autem dicuntur propriè, quorũ oculi huc atq; illuc cum omni uelocitate uoluuntur.* ¶ Malè paruus] *Valde paruus, dedecorose paruus, nimis exiguus.* ¶ Vt abortiuus fuit olim Sisyphus] *Filij Antonij, nepos Mariti Cleopatræ fuit pedalis. alij dicunt fuisse intra bipedalem staturam, ingenij ignei. Antonius triumuir, frater Antonij Cleopatræ habuit filium prodigiosæ breuitatis: istum Sisyphum appellat, qui erat ardentissimi ingenij.* ¶ Huc uarum] *Varus appellatur introrsum pedibus retortis.* ¶ Balbutit Scaurum] *Scauri sunt qui extantes talos habent. Pater autem balbutit scaurum sic enim blandientes infantibus infingere linguam suam solent, ut eos imitentur. Alij dicunt scauros esse, qui habent talos inuersos. Si filius habet talos tortuosos, pater balbutiendo uocat scaurum.* ¶ Fultum male talis] *Quia tali reliquum corpus sustentāt.* ¶ Parcius hic uiuit] *Hic ostendit quomodo amicorũ uicia appellare et existimare debeamus, ut honestiorib. uerbis nominētur.* ¶ Iactantior hic] *Qui natura iactans est, habet stulticiam.* ¶ Concinnus] *Compositus, bonus. Id est, si iactãs est aliquis, dicatur quod uult uideri apud amicos concinnus & bonus.* ¶ Truculentior] *Iracundior.* ¶ Plus æquo liber] *Vltra quàm oportet. Plus æquo liber est, qui quod sentit, tacere non possit.* ¶ Simplex non ambiguus, aut bilinguis, sed qui quod sentiat dicat. Vulgo autē simplex, modestus dicitur.* ¶ Calidior] *Pro calidior, feruentior ad irascendum.* ¶ Hæc res] *Qua uitia infringimus, & leuioribus nominibus appellamus.*

POR. ¶ Strabonem appellat pætũ pater] *Strabo qui detortis est oculis dicitur, pætus leniter declinatis. Hæc autem ex his quæ sequuntur ostenditur, à parentibus filiorum uitia, aut non intelligi, aut intellecta dissimulari, quod præcipit circa amicos quoque faciendum esse.*
¶ Malè paruus Si cui filius est] *Mire dixit, male paruum, uolens intelligere macilentum.*

¶ *Abortiuus fuit olim*] *Sisyphus M. Antonij triumuiri pumilio fuisse dicitur intra bipedalē staturam, ingenio tamen uiuax.* ¶ *Hunc uarum*] *Hinc uari appellantur introrsum retortis cruribus.* ¶ *Illum Balbutit Scaurū*] *Scauri dicuntur qui extantes talos habent. Suauiter autem dixit Balbutit scaurum. Sic enim blandientes infantibus, infingere linguam solent, ut quasi eos imitentur.* ¶ *Parcius hic uiuit*] *Hîc iam ostenditur, qualia amicorum uitia existimare & appellare debeamus.* ¶ *Simplex*] *Simplices uulgò pro mansuetis ac modestis dicunt. Hîc simplicē dixit, quod quid sentiat de amico, libera lingua pronunciet.* ¶ *Caldior*] *Calidior ad irascendum honesto nomine arcere dicatur.*

At nos uirtutes ipsas inuertimus, atq;
Sincerum cupimus uas incrustare. probus quis
Nobiscum uiuit, multum demissus homo: illi
Tardo, cognomē pingui dam9. hic fugit omnes
Insidias, nulliq; malo latus obdit apertum:
Cum genus hoc inter uitæ uersetur, ubi acris
Inuidia, atq; uigent ubi crimina. pro bene sano,
Ac non incauto, fictum astutumq; uocamus.
Simplicior si quis, qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mecœnas: ut fortè legentem,
Aut tacitū impellat, quouis sermone, molestus:
Communi sensu planè caret, inquimus. eheu
Quàm temerè in nosmet legē sancimus iniquā,

ACR. ¶ *At nos uirtutes ipsas inuertimus*] *Id est, male interpretamur. Sensus est, Nos uerò adeo maligni sumus, ut nō solum amicorum uitia non tegamus, uerumetiam laudes mala interpretatione culpemus, dicē tes quæ bona, mala. Contra debebamus uicijs alia dare nomina, id est, leuiora. Nos etiam uirtutes deprauamus, id est, laudes amicorum in uituperationem conuertimus.* ¶ *Sincerum cupimus uas incrustare*] *Virtutem polluere uicio ἀλληγορικῶς de bono uiro, quasi de bono uino.* ¶ *Lectum est & incrustrare*] *Incrustrari uas dicitur, cùm aliquo uitioso succo illinitur & inquinatur, Secundum quod & Lucilius in XVIII. Satyrarum, nam uel regionibus illis Incrustatur. Vel etiam uasa, cum sint pura, uelut si sint fracta incrustantur, hoc est, cooperiuntur auro.* ¶ *Tardo cognomen pingui damus*] *Illum qui pinguis est, tardū appellamus, naturā uertentes in uitium, pro pingui tardo. Pinguedo enim prægrauat & tardos facit.* ¶ *Hic fugit omnes insidias*] *Si non uult se admiscere insidiosis, & nullum lædere, stultum appellamus.* ¶ *Obdit*] *Obijcit, offert, opponit.* ¶ *Cum genus hoc inter uitæ uersetur*] *Cum in genere huius uitæ uersetur insidiosorum.* ¶ *Simplicior si quis*] *Ordo est: Si quis simplicior est, qualem me tibi obtulerim ô Mecœnas, hunc appellant molestū & stultum. Sensus uerò hic est: .i quis libere & sine obseruatione temporis appellauerit amicum suum, hunc dicunt stultum & molestum.* ¶ *Communi sensu planè caret*] *Si quis est simplex, ut legentem, aut cogitantem molestus interpellet, statim eum carere communi sensu dicimus.* ¶ *Inquimus*] *συστολὴ, quia media syllaba longa deberet esse.* ¶ *Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam*] *Quia eadem ab alijs patimur, & eidem conditioni subiacemus, quia etiam illi eandem de nobis legem statuerunt. Sancimus autem firmamus, constituimus.*

PORPHYRION. ¶ *At nos uirtutes ipsas inuertimus*] *Id est, Maligni adeò ingenij sumus, ut non tantum uitia amicorum non tegamus, sed etiam laudes ipsas malè interpretantes culpemus.* ¶ *Atque Sincerum cupimus uas incrustare*] *Allegoricôs hoc dicitur. Incrustari autem uas dicitur cum aliquo uitioso succo illinitur atque inquinatur, secundum quod & Lucilius in decimaoctaua Satyra ait: Nam uel regionibus illis Incrustatus calix, ruta caulis habetur.* ¶ *Illi Tardo cognomen pingui damus*]

Ordo

Ordo est: Illi pingui tardo cognomen damus: Id est, sensus naturam in uitium uertentes, pro pingui tardum dicimus. ¶ Latus obdit] *Obdit nũc obijcit atq; offert significat.* ¶ *Quam temerè in nosmet] Temere nimis agimus, sic iudicantes de amicis nostris, quia incipiunt & illi de nobis iudicantes, eandem legem constituere.*

Nam uitijs nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. amicus dulcis, ut ęquũ est
Cum mea compenset uitijs bona, pluribus hisce
(Si modò plura mihi bona sunt) inclinet, amari,
Si uolet: hac lege in trutina ponetur eadem
Qui, ne tuberibus proprijs offendat amicum,
Postulat, ignoscat uerrucis illius. æquum est
Peccatis ueniam poscentem, reddere rursus.
Denique quatenus excidi penitus uitium iræ,
Cætera item nequeunt stultis hęrentia: cur non
Ponderibus, modulisq́; suis ratio utitur? ac res
Vt quæque est, ita supplicijs delicta coërcet?
Si quis eum seruum, patinam qui tollere iussus,
Semesos pisces, tepidumq́; ligurrierit ius,
In cruce suffigat, Labeone insanior, inter
Sanos dicatur? quantò hoc furiosius, atque
Maius peccatum est? paulum deliquit amicus
Quod nisi concedas: habeâre insuauis, acerbus:

ACRON. ¶ *Nam uitijs nemo sine nascitur] Ideo uitio amicorũ debemus ignoscere, ut illi nostris ignoscant.* ¶ *Vrgetur] Grauatur.* ¶ *Amicus dulcis, ut æquũ est] Amicus bonus debet compensare mea uitia cũ bonis. Et si plura sunt bona, ad ea propensior, id est, ea magis laudare.* ¶ *Amari si uolet] Accedet ad plurima mea bona, & recedet à malis, si amari uult.*

¶ *Trutina ponetur eadẽ] Id est, & de ipso eodem modo æstimabitur ἀλληγορικῶς. Qui ignoscit uitijs aliorum, mox eandem ueniã consequetur.* ¶ *Qui ne tuberib. proprijs] Hoc dicit, Quod si quis magnis suis uitijs ueniam poscit ab amico, minoribus uitijs amici debet ignoscere. Tuber est gibbus, hinc tuberosus, id est, gibberosus.* ¶ *Deniq; quatenus excidi] Quoniam uitia iræ & alia uitia, non possunt penitus aboleri ab hominibus, debemus moderate ea uituperare. Si non possunt inquit, dißimulare uitia amicorum, saltem tamen existimentur, qualia sunt, nec debemus ea malignitate augere. Iam paulatim eô descendit, ut aduersus Stoicos disputet, qui dicunt peccata omnia paria esse. Animum ergo peccantis, non quantitatẽ peccati spectent.* ¶ *Ponderibus modulisq́;] Proprijs æstimationibus, iudicijs, mensuris debet uti, & hoc modo debet punire peccatum.* ¶ *Ac res Vt quæq; est] Prout unaquæq; res est, & quemadmodũ uitium est in quauis re: ita et pœna ratione procedit id est, pro qualitate uitij pœnam debemus adhibere. Hîc autem tangit Stoicos, qui dicunt omnia uitia paria esse.* ¶ *Si quis eum seruum] A simili argumentũ facit, & docet non omnia peccata esse similia, ac per hoc nec similes pœnas esse.* ¶ *Ligurrierit] Degustauerit.* ¶ *Labeone insanior] M. Antistius Labeo iurisperitus memoratæ libertatis, nam in Augustum libere inuectus est, ideo eum nunc poeta male tractat, ut gratificetur Augusto.* ¶ *Sanos] Sapientes*

¶ *Quantò hoc furiosius] Quod fecit dominus, q̃ quod seruus admisit.* ¶ *Paulũ deliquit amicus] Si peccauit amicus, odisti eũ, q̃d peccatũ paruũ nisi cõcesseris sæuus et acerb. uideare.*

¶ PORPHYRION. ¶ *Vitijs nemo sine nascitur] Nemo est, inquit, qui in se uitia nõ habeat.* ¶ *Amicus dulcis ut æquum est] Ordo & sensus est: Cum uitijs meis mea bona compenset. Sic ergo ex eo quod est bona, per figuram σύλληψιν bonis aßumimus.* ¶ *Amari si uolet] Allegoricôs hoc significat, qui ignoscet uitijs meis, indulgentia & ego uitia illius æstimabo.* ¶ *Qui ne tuberibus proprijs offendat] Hæc allegoria ad præcedentem sensum & ad subiectum pertinet.* ¶ *Deniq; quatenus excidi] Denique, inquit, si non potes dißimulare uitia amicorum, saltem talia illa æstimato qualia sint, noli ea malignitate tua augere.*

Deinde hinc paulatim descendit eò, ut aduersus Stoicos disputet, qui dicunt peccata omnia paria esse & similia, & animum spectandum peccantis, non quantitatem rei, in qua peccatum est. ¶ *Labeone insanior*] *M. Antisteus Labeo, prætorius iuris etiam peritus, memor libertatis, in qua natus erat, multa contumaciter aduersus Cæsarem dixisse & fecisse dicitur, propter quod, nunc Horatius adulans Augusto, insanum eum dixit.*

Odisti & fugis, ut Rufonem debitor æris,
Qui, nisi cũ tristes misero uenêre Calendæ,
Mercedẽ aut nũmos, unde unde extricat, amaras
Porrecto iugulo historias, captiuus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensa'ue catillum
Euandri manibus tritum deiecit, ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullũ in parte catini
Sustulit esuriẽs: minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, si furtum fecerit? aut si
Prodiderit commissa fide, sponsum'ue negarit?
Quis paria esse ferè placuit peccata, laborant,
Cũ uentũ ad uerũ est, sensus, moresq; repugnãt,
Atq; ipsa utilitas, iusti propè mater, & æqui.

ACRON. ¶ *Vt Rufonem debitor æris*] *Significat hunc Rufonem fœneratorẽ fuisse, & eundem historiæ malũ scriptorem, qui solitus esset à debitoribus suis audientiam exigere.* ¶ *Qui nisi*] *Ordo est: Qui nisi unde extricat nũmos. Qui debitor nisi parauerit usuras, aut sortẽ, audiet historias Rufonis fœneratoris, id est, lites & conuitia. Alij dicunt historias, quod hic malus historiographus fuerit, adeò ut debitores eius cum non haberent unde redderent, pro pœna eum recitantem suas historias paterentur audire.* ¶ *Misero*] *Debitori.* ¶ *Venere calendæ*] *Quia in calendis, sicut in Epodo dixit in idibus, quibuscunq; credita erat pecunia, reddere cogebantur. Et iste debitor nisi undecunq; extricasset, id est collegisset mercedẽ aut nummos, audiebat ut captiuus amaras historias, porrecto iugulo, quasi morti addicendus esset.* ¶ *Porrecto iugulo*] *Iugulus incerti generis est, nam hic iugulus & iugulum dicitur.* ¶ *Historias*] *Iniurias contumelias. Ordo est: Vt captiuus audit, Ast hic allusit, quoniam malus historiographus dicitur fuisse.* ¶ *Comminxit lectum*] *Inuitasti quendam amicum tuum ad cœnam, is potus comminxit lectum tuum, aut si fregerit catinum, eo debes illum odisse?* ¶ *Euandri manb. tritum*] *Euandrum ferunt cælatorem ac plasten Atheniensem, à M. Antonio Alexandream perductum, & inde inter captiuos Romam uenisse ibiq; multa, admiratione digna fecisse. Hic allusit ad speciem materiei dicens: Vas fictile cælatum fuisse.* ¶ *Ob hanc rem*] *Quia uas aut calicem deiecerit nobiliter factum, ideo debet minus iucundus uideri. Ordo est: Ob hanc rem minus iucundus amicus sit mihi, quia antepositum pullum in mea parte catini sustulit, ideo hunc debeo persequi?* ¶ *Sponsum'ue negarit*] *Promissum, si in placito pro me noluerunt spondere.* ¶ *Quis paria*] *Dogma reprehendit Stoicorum, qui peccata paria esse dicunt, & ait ne ipsos quidem in sententia permanere.* ¶ *Ad uerum est*] *Ad existimationem, in hoc quod facilius dijudicatur furtum, quam homicidium, quod Stoici nolunt.* ¶ *Sensus*] *Consuetudo probat nõ paria esse peccata, quia aliter punimus furẽ, aliter homicidã, Sensus est: Aliter indignatur animus cum audierit homicidiũ factum, aliter cum furtum.* ¶ *Moresq;*] *Iudiciũ & æstimatio hominũ. Id est, Cũ uenerimus ad ueritatẽ, hoc est ad iudicandũ de peccatis, mores abnuũt paria esse peccata, quia aliter sentiũt homines cæteri, q̃ Stoici.* ¶ *Atq; ipsa utilitas iusti propè mater & æqui*] *Ingeniose ait iustũ et æquũ ex utilitate descendere. Inter iustum aũt & æquũ hec differentia est: Iustum est, quod ex lege descendit æquũ uerò quod ex natura. Maro: Haud uinclo, nec legibus æquam. Est aũt utilitas uera iusti et uirtutis mater. Altera est quæ uidetur pecuniaria. Illa ergo utilitas, iusti mater, repugnat præceptis Stoicorũ, Ostendere uult nõ esse iustitiam naturalem, sed natam esse ex utilitate.*

PORPHY-

PORPHYRION. ¶ *Odisti & fugis. ut Drusonem debitor æris*] *Octauius Drusus aeris fœnerator fuisse traditur, idem scriptor historiarum, ad quas audiendas significat solitum fuisse cogere debitores suos, quibus scilicet, alia audire pœna grauissima erat hoc enim significat porrecto iugulo.* ¶ *Mensa'ue catillum Euandri*] *Qui de personis Horatianis scripserunt, aiunt Euandrum hunc cælatorem & plasten statuarum, quem M. Antonium ab Athenis Alexandriam transtulisse, inde inter captiuos Romam perductum, multa opera mirabilia fecisse.* ¶ *Quis paria esse ferè placuit peccata*] *Stoicorum dogma reprehendit. qui omnia peccata paria esse dicunt, & ait ne ipsos quidem in hac sententia permanere, nisi uerbotenus. Iam hinc tractatus habeatur, sed ut uere de amisso quæratur.* ¶ *Atq; ipsa utilitas iusti prope mater & æqui*] *Matrem rectè dixit.*

Cum prorepserunt primis animalia terris:
Mutũ, et turpe pecus, glandẽ atq; cubilia ppter,
Vnguibus, et pugnis, dein fustib. atq; ita porrò
Pugnabant armis, quæ post fabricauerat usus
Donec uerba, quibus uoces, sensusq; notarent,
Nominaq; inuenêre, dehinc absistere bello,
Oppida cœperunt munire, & ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Caussa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapiẽtes, more ferarũ
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Iura inuenta metu iniusti fateâre necesse est.
Tempora si, fastosq; uelis euoluere mundi,
Nec natura potest iusto secernere iniquum,
Diuidit ut bona diuersis, fugienda petendis.

ACRON. ¶ *Cum prorepserunt*] *Id est, processerunt. Docet quomodo ex utilitate nata est iustitia.* ¶ *Primis animalia terris*] ὑπαλλαγὴ, *pro prima animalia. Intelligendum autem homines.* ¶ *Turpe*] *Incultum.* ¶ *Vsus*] *Diligentia.* ¶ *Verba q. u.*] *Quia uerba et uoces notent & sensus nostros* ¶ *Dehinc absistere*] *Secedere, separari. Zeugma: Cœperũt postcaquam inuentæ sunt leges.* ¶ *Oppida cœperũt munire*] *Hoc cò pertinet, ut probet, quod supra dixerat, homines inter se ab initio, cum orti sunt pugnam habuisse, sed primo ferino ritu deinde ad arma paulatim processisse.* ¶ *Et ponere leges Ne quis fur esset*] *Ecce ut probat iusti matrẽ esse utilitat. m.* ¶ *Ignotis perierũt mortibus*] *Quia nemo de illis scripsit, ignorãtur.* ¶ *Incertam*] *Omnibus expositã, quia nõ habebãt certas uxores.* ¶ *Iura inuenta metu iniusti*] *Necesse est inuẽtas esse leges propter metũ incõmoditatis. Adhuc ostendere uult iustitiã nõ esse naturalẽ, sed inuentã propter utilitatẽ. Natura enim præstat scire quæ sunt appetẽda, quæ etiã fugienda, sed ratio quæ plus ualet, discernit iustũ ab iniusto.* ¶ *Tempora si fastosq; uelis euoluere*] *Si antiquitatẽ uolueris retexere, in qua leges nullæ erãt, inuenies iustitiã inuentã propter utilitatẽ, non propter naturã.* ¶ *Nec natura potest iusto secernere iniquũ*] *Nouit natura quid sit amarũ, quid dulce, quid albũ, quid nigrũ, quid iustũ, quid iniustũ nescit. Nõ potest enim tollere cupiditatẽ habẽdi, et timorẽ amittẽdi, quæ utraq; nõ natura, sed uita nos docet & neq; iustũ diligit, neq; uituperat iniustũ.* ¶ *Diuidit ut bona diuersis*] *Id est, Quo modo potest natura separare mala à bonis, ita nõ potest separare iusta ab iniustis, sicut Stoici uoluerũt. Natura enim bona ac fugienda operi suo attribuit, sed iustũ ab iniusto ratio secernit, quæ ratio non obtinet hoc ut tantum peccet, qui caules eripuit, quam qui sacrilegium fecerit. Non ita per naturam quid iustum sit aut iniustum intelligere possumus, quomodo intelligitur quid utile aut inutile sit, aut quantum malum distet à bono.*

PORPHYR. ¶ *Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli causa*] *Hoc cò pertinet, ut probet id, quod dixerat homines inter se ab initio cũ orti sint, pugnas habuisse, primo,*

ferino ritu, deinde paulatim ad arma processisse. ¶ Nec natura potest iusto secernere ini*quum*] *Non ita, inquit, per naturam quid iustũ, quid iniustum sit intelligere quis potest, ut intelligit quid utile, quid inutile sit, aut quod malum à bono distet.*

Nec uincet ratio hoc, tãtundẽ ut peccet, idẽq;
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus sacra diuûm legerit. adsit
Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas:
Ne scutica dignum, horribili sectere flagello.
Nam ut ferula cædas, meritum maiora subire
Verbera, non uereor, cùm dicas pares res,
Furta latrocinijs, & magnis parua, mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum
Permittant homines: si diues, qui sapiens est,
Et sutor bonus, & solus formosus, & est rex,
Cur optas q̃d habes? num nosti, quid pater, inq̃
Chrysippus dicat: sapiens crepidas sibi nunquã
Nec soleas fecit, sutor tamen est sapiens. quo?
Vt quãuis tacet Hermogenes, cantor tamẽ, atq;
Optim9 est modulator. ut Alphen9 uafer omni
Abiecto instrumento artis, clausáq; taberna,

ACRON. ¶ *Nec uincet ratio*] *Nec potest probare ratio hoc, quòd tantum is peccet, qui alienum hortum uexarit, quam qui patrem occiderit.* ¶ *Nocturnus*] *Pro noctu, ut alibi: Vos exẽplaria Græca Nocturna uersate manu.* ¶ *Legerit*] *Furatus sit, ut poeta: Vel quæ sublegi tacitus. Vnde & sacrilegi dicti.* ¶ *Regula*] *Iusticia, moderatio,* ¶ *Quæ pœnas irroget æquas*] *Vtpote paruis paruas, magnis magnas.* ¶ *Scutica*] *Loro, habena, græcè dixit: deest non uereor, ne malignum supplicio afficias leuiore, cũ mineris pari supplicio omnia peccata persequ, si tibi fuerit imperiũ.* ¶ *Nã ut ferula cedas*] *Paruo supplicio afficias eũ q grauiora cõmisit.* ¶ *Nõ uereor*] *Nam q dicat paria esse peccata, seuerus admodũ est. Seuer9 aũt leuia supplicia nescit ferre.*

¶ *Cùm dicas esse pares res*] *Cũ tu ò Stoice dicas omnia crimina æqualiter esse puniẽda, nõ uereor, ne eum torqueas leui pœna, qui dignus est maxima. Scilicet cũ æquatis criminib. nullũ tam leue putes, quod ferula uindicandũ sit.* ¶ *Falce recisurũ*] *Allegoricôs, supplicio amputaturum.* ¶ *Si diues qui sapiens est*] *Dicunt Stoici sapientẽ diuitem esse, si mendicat: & nobilem esse, si seruus sit. & pulcherrimum esse, etiamsi sordidus sit. Ordo iste est: Si quis sapiẽs est, & diues est, & sutor bonus, & formosus, & rex, secundum Stoicam sectam. Ait ergo Horatius: Si secundum te ô Stoice sapiẽs hæc omnia habet, cur ad correctionem morum regnum petis, quod, te habere dixisti?* ¶ *Cur optas, quod habes*] *Inconsideratè ait illum optare regnum, cum sapientem etiamsi sutor sit, regem esse dicat.* ¶ *Non nosti quid pater*] *Chrysippus restitutor Stoicæ sectæ, & eruditus præceptor, de quo etiam Cicero meminit. Nunc autem personam contradicentis sibi inducit, ut & Stoicos, & reliquos irrideat.* ¶ *Soleas*] *Caligulas bene incisas.* ¶ *Quo*] *Quo? interrogatiuè ponitur.* ¶ *Vt quamuis tacet Hermogenes*] *Quasi Stoicus. Redit ad principium, nam de cantoribus cœperat.* ¶ *Vt Alphenus uafer omni Abiecto instrumẽto artis*] *Vrbanè satis Alphenum uafrum Cremonẽsem deridet qui abiecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam uenit, magistroq; usus Sulpitio iurisconsulto, ad tantam peruenit scientiam, ut & consulatum gereret, & publico funere efferretur. Aliter Alphenus sutoris filius, qui ita iuris studio intendit, ut beneficio artis huius latum clauũ sumeret, & ad consularem consurgeret dignitatem. Sunt qui dicant, hũc Cremonensem fuisse. Vafer autem astutus cordatus. Antiqui etiam pro bono hoc dicebant.*

¶ PORPHYRION. ¶ *Nec uincet ratio hoc tantundem ut peccet*] *Nec hoc unquam ratio obtinebit, ut eadem peccata credenda sint sacrilegi, & eius qui cauliculos de horto furatus sit.* ¶ *Nocturnus sacra diuûm legerit*] *Collegerit, ac per hoc subduxerit, ac furatus sit*

unde

unde sacrilegi impij qui hoc flagitium admittunt appellantur. ¶ Nec scutica dignum horribili sectere flagello] Sensus est: Ne leuiter cedendum flagellis uerberes, nam & illud te non monco, ne grauius puniendum ferula cædas, quoniam scio nullum peccatum leue putandum esse. ¶ Mineris Falce recisurum] Allegoricôs, quod significat minêris eadem te pœna uendicare, & magna, & parua peccata. ¶ Si diues qui sapiens est] Hoc ad illud refertur, quod de affectione sapientis Stoici dixerat: Si tibi regnum permittant homines. Porrò autem Stoici existimant perfectæ sapientiæ uirum omnia habere, in quo & Lucilius uersatus sic ait: Nondum etiam hæc omnia habebit Formosus, diues, liber, rex solus uocetur. Quæ tamen poëta non simpliciter, sed per derisum Stoicorum dicit. ¶ Non nosti quid pater, inquit, Chrysippus] Personam contradicentis poëta per urbanitatem fingit, ut & Stoicos & alios quorum nomina subiecit, derideat. ¶ Vt Alphenus uafer omni Abiecto instrumento artis clausaq; taberna] Sic, inquit, Stoicus rex, & quicquid sibi aßignat, potest dici, ut Alphenus sutor, quamuis tabernam clauserit, & omne instrumentum sutrinæ uendiderit. Is enim abiecta sutrina, quam in municipio suo exercuerat, Romam petit, Marcoq; Sulpitio iurisconsulto usus, ad tantum dignitatis peruenit, ut consulatum gereret, & publico funere efferretur.

Sutor erat: sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex: sic rex solus. uellunt tibi barbam
Lasciui pueri, quos tu nisi fuste coërces,
Vrgeris turba circum te stante, miserq;
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lauatum
Rex ibis, neq; te quisquàm stipator, ineptum
Præter Crispinum sectabitur: & mihi dulces
Ignoscent, si quid peccauero stultus, amici,
Inq; uicem illorum patiar delicta libenter,
Priuatusq; magis uiuam te rege beatus.

ACR. ¶ Sic optimus omnis] Ordo, hic omnis sapiens optimus est artifex. ¶ Vellunt tibi barbam] Vsqueadeo non es rex, ut si ad uellendam barbam tuam uenerint pueri, non nisi baculo uindiceris. ¶ Lasciui pueri] Aut quia Epicurei dicunt summũ bonum in uoluptate positũ, aut simpliciter lasciuos pueros dixit. ¶ Dum tu quadrante lauatũ Rex ibis] Per irrisionem dixit, dũ tu rex quadrante lauatum ibis, quod rex non facit, & est sensus iste: Quemadmodum non potes probare te regem esse, ita nõ potes probare paria esse peccata. Nam qua ratione rex es, qui nummo dato lauas te, & uno comite pergis ad bellum? Mihi autem ignoscent amici mei, si quid peccauero, & ego illis. Id est, dum tu contemnis omnia, & dicis non esse ueniam dandam peccatis, & dicis omnia peccata paria esse, ego si quid peccauero impetro ab illis ueniam, et inuicem præsto. Per utranq; ergo partem nititur Horat. probare neque regem esse Stoicum, neque paria esse peccata. Dicendo namq; dum tu pergis lauatum nummo dato, probat non esse regem. Dicendo etiam ignoscent mihi amici, & ego illis: ostendit peccata nõ esse paria, nam sicut peccatum dignum est uenia, peccata paria esse non possunt. ¶ Crispinum] Crispinus Stoicus fuit, qui de Stoica secta scripsit uersibus. ¶ Stultus] Vt tu putas, aut imprudens. ¶ Priuatus] Non ea sentiens, quæ tu sentis. ¶ Beatus] Pro beatior.

PORPHYR. ¶ Vellunt tibi barbam Lasciui pueri] Quomodo rex es, inquit, Stoice, cùm petulantiam puerorum barbam tibi uellentium, non aliter poßis repellere, quàm baculo tuo. Per quod ostendit uanißima persuasione sibi uendicare, quod non habeat. ¶ Dum tu quadrante lauatum Rex ibis] Perquam urbanè. Sensus autem: Quandiu tu solus lauabis, quadrante balneatori dato, neque quisquam comitabitur, nisi unus Crispinus disciplinæ Stoicæ sectator. Facile erit, si non paria esse peccata omnium, ut non probent te regem esse. ¶ Priuatusq; magis uiuam te rege beatus] Ordo & sensus est: Magis beatus uiuam, quàm tu rex.

SATYRA IIII.

Eupolis, atq; Cratinus, Aristophanesq; poetæ,
Atq; alij, quorũ comœdia prisca, uirorũ est,
Si quis erat dignus describi, quòd malus aut fur,
Quòd mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus: multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisq;, facetus,
Emunctæ naris, durus componere uersus.
Nam fuit hoc uitiosus, in hora sæpe ducentos,
Vt magnum, uersus dictabat, stans pede in uno,
Cùm flueret lutulentus. erat, quod tollere uelles,
Garrulus, atq; piger scribendi ferre laborem,
Scribendi rectè, nam ut multum, nil moror. ecce
Crispinus minimo me prouocat: accipe, si uis,
Accipe iam tabulas, detur nobis locus, hora,
Custodes, uideamus uter plus scribere possit.
Dij bene fecerunt, inopis me, quodq; pusilli
Finxerunt animi, rarò, & perpauca loquentis.

ACR. ¶ Eupolis atq; Cratinus] Eupolis, Cratinus, Aristophanes, hi primi Archæas Comœdias scripserũt, in quibus hominũ uitia amaritudine stili secuerunt. Mirè autẽ origo Satyræ per hoc ostẽditur. Dicit igitur modò unde nata sit satyra, simul qualis esse debeat satyra. ¶ Atq; alij quorũ] Ordo est atq; alij uirorũ, quorũ. ¶ Aut alioqui] Alio modo, hic in alia re. Multa cũ libertate] ideo, ut & nomina ostenderẽt. ¶ Hinc omnis pendet Lucilius] Lucilius Græcos poetas secutus, ipse poeta Romanus. ¶ Mutatis tantum pedibus numerisq;] illi enim Iãbicis, quasi in Comœdijs usi, Lucilius heroicis. ¶ Hosce] Prædictos poetas græcos ¶ Facetus] Vrbanus Habens peritiam risum mouendi & secãdi homines uitiosos. ¶ Emunctæ naris] Tersæ elegantiæ uel mundo. Significat autem sapientem, quia è contrario muccosum, stultum appellamus. ¶ Durus componere] Asper ad cõponendos uersus. ¶ Nã fuit hoc uitiosus] Vt asperos uersus faceret. ¶ In hora sæpe ducentos, Vt magnum uersus dictabat] Putabat maximum, si multos uersus in momento fecisset. Vt magnum, sicuti magnum, sed non est magnũ multos uersus scribere, sed bonos, quamuis paucos. ¶ Lutulentus] Sordidus. Cui contrarium luculentus, hoc est, nõ liquida & pura copia. ¶ Erat quod tollere uelles] Etiã quando asperos faciebat uersus, erat tamen quod uelles imitari. Hoc est, erat in asperis uersibus illius aliquid dignum imitatione. ¶ Garrulus] Superfluus. ¶ Atq; piger] Non enim emendabat opus suum. ¶ Scribendi ferre laborem Scribendi rectè] Scribendi rectè, nõ ferebat laborem, nã scribendi, quomodocunque ferebat. ¶ Vt multum] Sensus est: Nam in multũ scribendi non diffiteor facilem fuisse. ¶ Nil moror] Non recuso. Id est, concedo multum scribere, nego rectè. Virg. Nec dona moror. ¶ Ecce Crispinus minimo me prouocat] Huius Crispini etiam in superioribus meminit: Ne me Crispini scrinia lippi Compilasse putes. Hic similiter, ut Lucilius, multos, sed malos uersus faciebat. ¶ Minimo autem digito solent prouocare, qui uolunt ostendere plus esse uirium in suo digito minimo, quàm in alterius toto corpore. Vel minimo prouocare dicuntur hi, qui in responsione plus ipsi permittant, quàm exigant ab aduersario. Minimo igitur me prouocat. quasi nihilum, quasi quem facile potuit superare. ¶ Hora, Custodes] Vt infrà, quô. certius uideamus, qui plus uersuum facit, & custodes, ut proprios faciamus. ¶ Pusilli] Per quem non multa possum scribere. ¶ Perpauca loquentis] Ad illud refertur quod ait: inopis me, quodq; pusilli.

PORPH. ¶ Eupolis atq; Cratinus Aristophanesq;] Hi Archæas comœdias scripserunt, in quibus ciuium uitia amaritudine prosciderunt. Mirè autem per hoc origo Satyræ ostenditur. ¶ Mutatis pedibus] Quia, scilicet, alio metro usi sunt antiqui poetæ, qui comœdias scripserunt: alio Lucilius Satyras composuit. ¶ Emunctæ naris] Versus elegantes & decentes. ¶ Vt magnum] Hoc est magnam rem se facere putans, si multos uersus minimo tempusculo dictaret. ¶ Cũ flueret] Allegoricôs à flumine, quo significat multa eum, sed inordinate dixisse, ex quibus tantum sunt nõnulla, quæ uo

lis inde excerpere, & pro tuis habere. ¶ *Scribendi recte*] *Non, inquit, laborabat non ut recte scriberet, sed multum, sed ego hoc nolo.* ¶ *Ecce Crispinus minimo me prouocat*] *Sensus ex prouerbiali consuetudine ductus. Solemus enim dicere minimo me digito prouocat, cum uolumus quem intelligi tantum ualere minimo digito, quantum alius totis uiribus. Crispinus autem non tam bonos quàm malos uersus faciebat, cuius & supra meminit dicens: Ne me Crispini scrinia lippi Compilasse putes.* ¶ *Accipe, si uis Accipiam*] *Accipiam ait. μιμητικῷ autem charactere prouocantem se ad scribendum Crispinum ostendit.*

At tu conclusas hircinis follibus auras,
Vsque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Vt mauis, imitare. beatus Fannius, ultro
Delatis capsis, & imagine, cùm mea nemo
Scripta legat, uulgo recitare timentis, ob hanc rem.
Quod sunt, quos genus hoc minimè iuuat, utpote plures
Culpari dignos, quemuis media erue turba,
Aut ob auaritiam, aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum,
Hunc capit argenti splendor, stupet Albius ære,
Hic mutat merces surgente à sole, ad eum quô
Vespertina tepet regio, quin per mala præceps
Fertur, uti puluis collectus turbine ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.

ACR. ¶ *Conclusas hircinis follibus*] *Follib. pro pectoribus. Translatio à fabris. Auras usque laborantes dum ferrum molliat ignis, Vt mauis imitare*] *Tu uerò Crispine multa cogitando, imitare hircinos folles. Hircinis follibus comparauit pectus Crispini: & auris festinantibus ineptas cogitationes. Per hoc ostēdit Crispinum inflatè scribere & turgidè. Vnde Persius: Tu neque anhelanti coquitur dum massa camino. id est, animo & cura diligentia scribēdi.* ¶ *Beatus Fannius*] *Poeta, cui ultro delatæ sunt capsæ, ut suos libros mitteret, & authoritatem reciperet. Fannium quēdam non satis bonum poëtā recepit in authoritatē Senatus. Aliter: Fannius iste malus poëta fuit, qui cùm antea cōtempsisset datam sibi imaginem à Senatu, postea dum moreretur, petijt, ut delatis in publicum capsis suis, cū proprijs libris incenderetur. Aliter, Fannius loquacißimus poeta fuit, cui senatus audiendi fastidio ultro imaginem & capsas dedit. Item aliter: Fannius Quadratus eo tempore Satyram scribebat, & erat sine liberis. Huius imagines & libros hæredipetæ in publicas bibliothecas referebant, nullo merito doctoris.* ¶ *Vltro Delatis capsis*] *Ad bibliothecam.* ¶ *Et imagine*] *Quia is, qui fuisset in authoritatem receptus eius imago ponebatur inter poëtas.* ¶ *Vulgo recitare timentis ob hanc rem*] *Qui cū secet mores aliorū, in publico non recitat.* ¶ *Quòd sint, quos genus hoc minimè iuuat, utpote plures Culpari dignos*] *Hoc genus, Satyræ scilicet. Quia sunt quidam digni culpari, quos hoc genus carminis minimè delectat. Ordo est: Ideo mea scripta nemo legit, quod sunt quos hoc genus carminis nō iuuat, quasi dignos culpari.* ¶ *Quemuis media elige turba*] *De medio populo, qui est ante conspectum, producito.* ¶ *Ambitione*] *Cupiditate honoris.* ¶ *Hunc capit argenti splendor*] *Alter pecuniam diligit, desiderat alter argentum.* ¶ *Aere*] *Supple, Corinthio, ac per hoc status, non pecunia. Nā suprà argenti cupidos dixit.* ¶ *Hic mutat*] *Ita Maronis illud. Nec nautica pinus Mutabit merces.* ¶ *Vespertina tepet regio*] *Tepere dixit occidentalem plagam, ad comparationē orientis, quia ibi sol acrius feruet. Id est, alter lucri & mercimonij causa nauigat ad occidentem.* ¶ *Ne quid Summa deperdat metuens*] *Propterea sic se periculis committit, ut aut nihil decedat de summa patrimonij sui, aut certè ut augeatur.*

POR. ¶ *Inclusas hircinis follibus auras*] *Per hæc significat Crispinum inflata ac turgida scribere. Hinc autem Persius illud transtulit: Tu neque anhelanti coquitur dum massa camino.* ¶ *Beatus Fannius*] *Vrbanißima amaritudine dicitur. Sensus autem est: O beatum Fannium, cuius imago & capsæ cum libris in bibliothecas ultro receptæ sunt, cùm mea econtrario scripta nemo norit nec uelit noße, primùm quòd publicè non recitentur, deinde quod conscij sibi peccatorū non delectentur*

hoc poëmate, quorum uitia carpuntur. ¶ *Stupet Albius ære*] *Albium, quem infra quoq; male uiuentem ostendit, cupiditate uasorum & signorum Corinthiorum teneri ait.*

Omnes hi metuunt uersus, odere poëtas.
Fœnũ habet in cornu, lõgè fuge. dũmodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquàm parcet amico,
Et quodcunq; semel chartis illeuerit, omnes
Gestiet à furno redeuntes scire, lacuq;
Et pueros, & anus agedũ pauca accipe contrà.
Primũ ego me illorũ, dederim quib. esse poëtas,
Excerpã numero. neq; enim concludere uersum
Dixeris esse satis: neq; si quis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam,
Ingenium cui sit, cui mens diuinior, atq; os
Magna sonaturum, des nominis huius honorẽ,
Idcirco quidam Comœdia, nec'ne poëma
Esset, quæsiuere, quòd acer spiritus, ac uis,
Nec uerbis, nec rebus inest, nisi quòd pede certo
Differt sermoni, sermo merus: at pater ardens
Sæuit, quòd meretrice nepos insanit amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset:
Ebrius, & (magnũ quod dedecus) ambulet antè
Noctem cum facibus. nunquid Pomponius istis
Audiret leuiora, pater si uiueret? ergo
Non satis est puris uersum perscribere uèrbis,
Quem si dissoluas, quiuis stomachetur eodem,

ACR. ¶ *Omnes hi metuunt uersus*] *Quod huiusmodi uitijs dediti sunt.* ¶ *Odere poëtas*] *Qui satyras scribunt.* ¶ *Fœnum habet in cornu*] *Sermo uulgi de Satyricis: nã sic loquũtur inter se, qui sunt uitiosi: Fuge istum poëtã Satyricũ, q fœnũ habet in cornu, Metaphoricôs aũt dixit, q a quando feriũt boues, corũ in cornib. ligatur fœnũ* ¶ *Chartis illeuerit*] *Scripserit.* ¶ *A' furno redeũtes*] *Seruos à pistrino, siue à nimpha.* ¶ *Agedum, pauca accipe cõtra*] *Audi tu, qui reprehendis Satyricos poëtas.* ¶ *Primũ ego me illorum*] *Non q Horatius multũ recitet, sed quòd uidetur cõscius peccatorum.* ¶ *Dederim quibus esse poëtas*] *Id est, quibus cõcesserim, ut sint poëtæ. Primũ ego me eximo de numero eorum, quibus do nomen poëtæ*] *Id est, nõ me dico esse poëtam, neq; enim qui scit uersus facere, est poeta.* ¶ *Sermoni propiora*] *Vicina fabulis & orationi.* ¶ *Idcirco quidam Comœdia, nec'ne poëma Esset, quæsiuere*] *Quia uerba eorum apta sunt prosæ orationi, dubitatio est utrum Comœdia poëma dici potest.* ¶ *Quæsiuere*] *Dubitauere.* ¶ *Quod acer spiritus ac uis, Nec uerbis, nec rebus inest, nisi quod pede certo Differt sermoni, sermo merus*] *Eo quod elata uerba in Comœdia esse non debent, sed quæ hoc non habet, dubitatur an Comœdia sit, an poëma. In Comœdia neq; uerba elata sunt, neq; sensus sed solo metro: differt Comœdia à prosa oratione.* ¶ *At pater ardens Sæuit*] *Dixit superius, Multi dubitant utrum poëma dicatur Comœdia, quia in ea nõ sunt uerba, neq; sensus elati. Qui autem uult uideri poema esse Comœdiam, dicit acrem inesse spiritum, siquidem patrem ostendit in luxuriosum filium sæuire uehementer.* ¶ *Nepos*] *Filius, affectauit obscuritatem.* ¶ *Ebrius, & magnum quod dedecus, ambulet*] *Ordo est: Quod ambulet cum facibus, quod magnum est dedecus.* ¶ *Ante noctem cum facibus*] *Pro, per noctem: aut ante tempus noctis, quia cæci sunt amatores, qui utuntur facibus eo tempore, quo nõ est utendum.* ¶ *Nunquid Pomponius istis Audiret leuiora?*] *Verba eius qui dicit Comœdiam non esse poëma.* ¶ *Pater si uiueret*] *Num leuiora uerba luxuriosus audiret Pomponius, quam audit filius à comico patre? Hoc uult intelligere, quòd etiã sine Comœdia sic increpantur à patribus luxuriosi.* ¶ *Non satis est puris uersum præscribere uerbis*] *Nõ sufficiunt pura uerba ad appellandum poëtã, metro conclusa. Debet enim poeta et grauia uerba et cõposita cũ sensibus elatis habere.* ¶ *Puris aũt sine figuris & magno sono.*

PORPH. ¶ *Fœnum habet in cornu*] *Imitatiuo charactere hoc fingit dicere, cũ qui conscientia peccatorũ timeat maledicum poëtã. Romæ aũt uidemus hodieq; fœnũ uelut ansudam factũ in cornulo bouis, quo signũ datur transeuntibus, ut eũ uitent. Hic ergo translatio ad poëtã.* ¶ *Omnes Gestiet à furno redeuntes scire*] *Id est, Etiã uulgares uult scire, cũ maledicat de unoquoq;.* ¶ *Primũ ego*]

Ordo

Ordo est: Primùm ego me illorum excipiam numero, quibus dederis poëtas esse. Sensus est aũt: Primùm omniũ ego me non pono in numero eorũ, quos cõsentio poetas esse, quippe sermoni quotidiano propiora scribens. ¶Atq; os Magna sonaturũ] Id est, eloquẽs os, & similia canens. ¶Nisi quod pede certo Differt] Qui in comœdia uel in uersibus metris continetur, hoc solo differt, quod sermo ille metro cõcludatur. ¶Quod meretrice nepos] Bellam obscuritatem affectauit nepos non filius dicendo: Sed nepos luxuriosus atq; prodigus intelligendus est. ¶Magnum quod dedecus] Quod magni dedecoris est. ¶Nũquid Pomponius] Mira urbanitate & amaritudine Pompony persona abusus est, quasi argumenti loco, ut eum carperet. Quem si dissoluas, quiuis stomachetur eodem Quo personatus pacto] Quem uersum si dissoluas, inquit, ea uerba ibi inuenies, quibus quis de uulgo irascens in filio suo utitur. Venustè autem personatum patrem dixit senem de comœdia.

Quo personatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tẽpora certa, modosq;, & q̃d prius ordine uerbũ
Posterius facias, præponens ultima primis: (est,
Non, ut si soluas, postquàm discordia tetra
Belli, ferratos postes, portasq; refregit:
Inuenias etiam disiecti membra poëtæ.
Hactenus hæc, aliâs iustum sit nec'ne poëma.
Nunc illud tantum quæram, merito'ne tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci malè, cumq; libellis
Magnus uterq; timor latronibus. at bene si quis,
Et uiuat puris manibus, contemnat utrunq;.
Vt sis tu similis, Celi, Byrrhiq; latronum,
Non ego sim Capri, neq; Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neq; pila libellos?
Quîs manꝰ insudet uulgi, Hermogenisq; Tigelli
Non recito cuiquàm, nisi amicis, idq; coactus,

ACR. ¶Personatus] Iucundè de Comico. Personã comicam gerens de Comœdia qui personã patris accipit. ¶Eripias si] Ordo est: Si eripias his. Sẽsus hic est: Si ordinationẽ metricam in opere Lucily uel meo mutes, nõ eandẽ grauitatẽ inuenies, quã in Enny uersu, uel Pacuuy soluto. Id est nõ ita inuenies, quemadmodum si soluas uersus Enny, aut Pacuuy, qui etiã soluti altitudinẽ & tumorem pœmatis obtinent. ¶Tempora] Dixit moras syllabarũ & correptiones ¶Non ut si soluas] Ordo est: Nõ inuenias ita ut Enny uersus si soluas, nã si meis & Lucily scriptis ordinem dißipes metri, nõ amplius poetæ pondus apparet. Postq̃ discordia tetra Belli, ferratos postes, portasq; refregit] Hæc Enny uerba sunt. ¶Hactenus hæc] Hucusq; dixerim utrũ Satyra, & Comœdia poema sint an non. ¶Aliâs] Alio tẽpore alio in loco, ut Terentius: Quid aliâs malim, quã hodie has fieri nuptias. Nõ aliâs modò, ut quidam uolunt. ¶Nunc illud quærã] Deest, audire. Nũc dicam utrũ iure oderis hoc poema, utrũ iure metuas. ¶Sulcius acer Ambulat & Caprius] Sulcius & Caprius nomina fuerũt delatorũ. Aly actores uolunt fuisse causarum. Inde etiã rauci traduntur assiduitate agẽdi. ¶Latronibus] Viuentibus malè, uitiosis. ¶Libellis] In quibus accusationes cõtinentur. ¶Vt tu sis similis Cœly Byrrhiq; latronum] Cœlius & Byrrhus perditi adolescentes fuerunt. Si tu uis, inquit, similis esse malè uiuẽtibus, cur ego per carmen istud uideor similis esse accusatoribus? & est sublimis inuectio. ¶Nõ ego sim Capri, neq; Sulci] Id est, ego debeo mordere uitiosos. ¶Nulla taberna meos habeat neq; pila libellos] Negat se libros suos edere bibliopolis, ne in imperitam turbam incidant, qualis est Hermogenes Tigellius. Plerunq; enim in pilis uel in columnis epigrammata scribebant poetæ, uel bibliopolis tradebant. Hoc ideo posuit quia bibliopolæ stationes uel armaria circa pilas uel columnas habebant, ac per hoc ostendit se non temerè cuiquam libellos suos edere, nisi nobilißimis personis.

POR. ¶His ego quæ nunc, Olim quæ scripsit Lucilius] Ex eo quod est scripsit, scribo assumendũ est κατὰ σύλληψιν. Totũ enim tale fit. His ego quæ nũc scribo, olim quæ Lucilius scripsit. Et est sen

sus: Si dissoluas uersus uel meos uel Lucilij, nō inuenies eadē uerba, quæ sunt in Ennianis uersibus, qui magno, scilicet spiritu, & uerbis altioribus cōpositi sunt uelut hi sunt. Postquā discordia tetra Belli ferratos postes portasq; refregit. ¶ *Inuenias etiā disiecti mēbra poëtæ*] *Elegāter nulla signa poëtica inueniri ait in uerbis uersuū suorū uel Lucilij dissoluūtur, quia de sermone cōmuni sunt.* ¶ *Aliâs iustū sic nec'ne poema*] *Subaudiendū tractabimus, aut quæremus, aut quid tale.* ¶ *Sulcius acer Ambulat & Caprius, rauci, malè*] *Hi acerrimi delatores, & causidici fuisse tradūtur, et ideo rauci, quòd in cōtentione iudiciorum clament. Cum libellis aūt, quibus annotāt quæ deferunt.* ¶ *Vt tu sis similis Celi, Birrhiq; latronum*] *Etiāsi tu, inquit, qui poëtā times, tam nocens sis, quàm Celius aut Byrrhus, non tamen ego delator sum, aut accusator, propter quod me ita timere debeas, ut Caprius timetur, aut Sulcius.* ¶ *Nulla taberna meos*] *Negat se libellos suos edere bibliopolis, qui uel tabernas habeant, uel armaria quæ sunt apud pila, ne in sordidos, qualis est Tigellus Hermogenes incidant.*

Non ubiuis, coram'ue quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quiq; lauantes,
Suaue locus uoci resonat conclusus, inanes
Hoc iuuat, haud illud quærentes, num sine sensu
Tempore num faciant alieno: Lædere gaudes
Inquis, & hoc studio prauus facis. unde petitum
Hoc in me iacis? est autor quis deniq; eorum,
Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominum famamq; dicacis:
Fingere qui non uisa potest, commissa tacere
Qui nequit hic niger est, hūc tu Romane caueto
Sæpe tribus lectis uideas cœnare quaternos,
E quibus unus auet, quauis aspergere cunctos,
Preter eū, qui prebet aquā, post hūc quoq; potus,

ACR. ¶ *Non ubiuis*] *In omni loco Coram'ue quibuslibet*] *Id est, neq; semper, neq; apertè, neq; extra amicos recito.* ¶ *In medio qui Scripta foro recitent, sunt multi*] *Hoc sic pronunciandum est, quasi quis dicat, contemnens Horatiū, Ideo tu secretè recitas, quia multi non indigniores te sunt, qui in medio foro recitāt. Deinde cōsentit Horatius, et addit: Non mirandum hoc, nā multos esse, qui & in balneis recitāt. Ideoq; amamus hanc causam per ironiā, quia in balneis melius uox sonet.* ¶ *Inanes*] *Vanos poetas. Quasi hoc modo Horatius respondeat.* ¶ *Lædere gaudes*] *Subiectio est.* ¶ *Hoc studio prauus facis*] *Forte dicis, quia Satyram scribis ô Horati, quæ notat homines, ideo clàm recitas.* ¶ *Vnde petitum*] *Auditum, acceptum. À quo didicisti hoc, si quid sit prauum.* ¶ *Hoc in me iacis?*] *Id est, Hoc quasi telum undé sumpsisti?* ¶ *Est autor quis deniq; eorum*] *Ordo est: Quis denique eorum est autor, id est, quis eorum delator est, cum quibus conuiuatus sim? quibus ergo coniecturis colligis, crimine hoc me dignum esse? Id est, quis de his, cum quibus uixi, dicere potest, quòd malus sim, & ideo gaudeo lædere.* ¶ *Absentem qui rodit amicum*] *Rodit, mordet, lacerat. Nunc ait, qualis sit, qui studio lædit aliquem.* ¶ *Qui non defendit alio culpante*] *Sunt enim quidam, qui dum uolunt se urbanos haberi, quasi per facetias lacerant alios. Dummodo risum excutiant sibi, non hic cuiquàm parcit amico.* ¶ *Famamq; dicacis*] *Faui, iocosi, ut diceretur loquax, iocosus. Dicaces sunt, qui risum mouent maledicendo, qui habent ioca mordacia.* ¶ *Hic niger est*] *Maledicus, malignus, liuidus: siue obscurus & latens. Sic nigrum ait malum & uenenatum Virg. Nigri cum lacte ueneni.* ¶ *Hunc tu Romane caueto*] *Huius actus debes Romane metuere, non me.* ¶ *Quaternos*] *Id est, duodecim homines in triclinio. Nam inde & triclinium dictum est, à tribus lectis,* ¶ *Quauis*] *Qua ratione quocunque modo uis, ut poëta: Quâ facere id possis, nostram nunc accipe mentem.* ¶ *Aspergere*] *Notare sermonibus, uel ueneno, uel malè loqui de omnibus.* ¶ *Præter eum qui præbet aquam*] *Præter conuiuatorem. Qui pascit, qui prandium exhibet.* ¶ *Verax*] *Mirè uerax, nam ideo liber.*

PORPH. ¶ *In medio qui scripta foro recitent*] *Hoc pronunciandum est & perinde inferendum per responsum quoddam.* ¶ *Quiq; lauātes*] *Et est sensus: Sed dicit multos ita gloriari in uersibus*

sibus suis, ut eos etiam in medio foro recitent. Consentio, ac non tantum ibi, uerum etiam in balneis hæc fieri, quippe cùm suauiter resonans uox, ipsos uersus gratiosiores faciat. Sed totum hoc urbanissima amaritudine dicitur. ¶Hoc studio prauus facis] Hoc est, quia prauus es, studio facis. Potest et τῇ ὑπαλλαγῇ accipi prauo studio facis. ¶Vnde petitū, hoc in me iacis] Vnde, inquit, carmē hoc in me colligis, & hoc poëta proprie de se dicit. Est autem metaphoricôs dictum, quasi de telo aliquo, aut lapide, qui tollitur utique aliunde, ut mittatur. ¶Absentem qui rodit] Hæc etiā grauiter dicūtur.

¶Solutos Qui captat risus hominum] Hoc est, qui meram urbanitatē putant, si carpendo aliquem risum circunstantibus mouent. ¶Hic niger] Id est, hic malus ac uenenatus est. Virgil. Nigri cum lacte ueneni. ¶Auet] Probris, scilicet, aspergere. ¶Præter eum, qui præbet aquam] Id est, qui pascit, sed uideamus an commoda synecdoche, aquam præbere dicitur, pro pascetur.

Condita cùm uerax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque uidetur
Infesto nigris. ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Liuidus, & mordax uideor tibi? mentio siqua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
Me Capitolinus conuictore usus, amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit, & incolumis lætor quod uiuit in urbe.
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit. hic nigræ succus loliginis, hæc est
Aerugo mera. Quod uitiū procul abfore chartis
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud, uerè promitto. liberius si
Dixero quid, si forte iocosius, hoc mihi iuris

ACR. ¶Condita præcordia] Quasi condita in præcordijs. ¶Infesto nigris] Tibi irato malis. ¶Ego si risi] Hoc modò ad Mecœnatē loquitur. ¶Pastillos Rufillus olet] Sæpe in conuiuio uides aliquē de omnibus malè loquentem, excepto eo qui pascit. ego si aliquem merito uituperauero, reprehendes? ¶Mentio si quā] Vt alibi, Spartacum si quā potuit uagantem Fallere testa.

¶De Capitolini furtis iniecta Petilli] Petillus cùm Capitolio præesset, coronam rapuit. Est autem genitiuus, de furtis Capitolini Petilli, nam ex crimine Capitolinus Petillus dicebatur, de expoliatione Capitolij accusatus. Dubium autem utrum gratia iudicum sit absolutus, tamen Capitolinus uocabatur. Aliter, Petilius dum Capitolij curam gereret, coronæ sublatæ causam dixit, & absolutus est ab Augusto: Fingit se loqui cum quodam, qui amicus sit Petilli, amici Cæsaris. ¶Vt tuus est mos] Aut ad Mecœnatem, aut ad amicum Petilli hoc dicit. ¶Iudicium illud] Capitalem sententiam. ¶Succus] Virus nimiæ malitiæ. Liuor mentis, noxia malignitas. ¶Loliginis] Loligo genus piscis est, à quo atramentum fit. ¶Aerugo mera] Venenum purum. ¶Procul abfore] Aut abesse, aut absuturum esse libris. ¶Cartis Atque animo] Hanc malitiam, qua solent persequi etiam amicos suos, amouebo à libris meis atque animo. Ordo est: Si quid de me promittere possim, & hoc uere polliceor absuturam esse malignitatem, quæ etiam amicis nocet. ¶Hoc mihi] In hac re ut liberius loquar, quæ sentiam.

PORPHYR. ¶Condita cùm uerax] Hoc est, cùm per ebrietatem, ea quæ in penitioramentis condiderat, prodit ac publicat. ¶Hic tibi comis] Id est, tibi qui nigris, id est, malignis infestus es. ¶Si risi] Propter leuia quorundam uitia. ¶Mentio si quā] Inquit, si fortè mentio de Capitolini criminibus facta fuerit, secundum consuetudinem malignitatis suæ, ita eum defendes, ut dicas à puero tibi amicū fuisse, & gaudere te, quòd incolumis in urbe uiuat. Miraris tamen quomodo iudiciū illud effugerit. Hic ergo est liuor ac uoluntas uenenata damnare sententia sua, quem iudices absoluerunt. Petillius autem Capitolinus, cum Capitolij curam ageret, coronæ subreptæ de Capitolio causam dixit, absolutusque à Cæsare est. ¶Succus loliginis] Ex loliginis succo liuo-

rem mentis uult intelligi, ex ærugine uenenũ. Malos aũt homines atros ac uenenatos dicere solemus.

Cũ uenia dabis. insueuit pater optimus hoc me,
Vt fugerem, exemplis uitiorum quæq; notando.
Cùm me hortaretur parcè, frugaliter, atq;
Viuerem uti cõtentus, eo, quod mĩ ipse parasset:
Non'ne uides Albi ut malè uiuat filius? utq;
Barus inops? magnũ documentũ, ne patriã rem
Perdere quis uelit. à turpi meretricis amore
Cùm deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessa cum Venere uti
Possem, deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat. sapiens uitatu, quid'q; petitu
Sit melius, causas reddet tibi. mĩ satis est, si
Traditum ab antiquis morem seruare, tuam'q;
Dum custodis eges, uitam, famam'q; tueri
Incolumem possim, simulac durauerit ætas
Membra, animũ'q; tuum, nabis sine cortice. sic me
Formabat puerum dictis: & siue iubebat
Vt facerem quid, habes autorem, quo facias hoc;
Vnum ex iudicibus selectis obijciebat.
Siue uetabat: an hoc inhonestum, & inutile factu
Nec'ne sit, addubites? flagret rumore malo cùm
Hic, atq; ille, auidos uicinum funus ut ægros
Exanimat, mortis'q; metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent uitijs. ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunq; ferunt, mediocribus, et quîs
Ignoscas, uitijs teneor. Fortassis & isthinc

ACR. ¶ *Insueuit] Admonuit, docuit, ad liberè loquendũ, monstrando uitiorum singula ut effugerem.* ¶ *Cum me hortaretur] Id est, Quandò me monebat pater ad rectam uitam, exemplis me docebat, & proferebat hominũ & uirtutes & uitia.* ¶ *Quod mĩ ipse parasset] Id est, patrimonio.* ¶ *Vt malè uiuat] Vt, quomodo, & est ζεῦγμα, aiebat. Mira urbanitate, dũ quasi ostendit, quomodo se pater suis monitis monere solitus esset, interea multos percutit.* ¶ *Sapiens uitatu] Dicebat philosophus te docere poterit melius, quæ sunt uitanda siue appetenda: ego autem te docui ea, quæ sunt in usu constituta. À philosopho, inquit, postea cognosces, quid iustum aut iniustum sit, quid'ue appetas uel uites. Quid autem his intelligendũ, ut sit, quid uitatu quid'ue petitu.* ¶ *Cautas reddet tibi] Magister uel philosophus.* ¶ *Custodis] Pædagogi.* ¶ *Durauerit] Firmauerit.* ¶ *Nabis] Id est, natabis.* ¶ *Sine cortice] Viues tuo arbitrio, non egens admonitu alieno, quãdò ætas tua se roborauerit. Metaphora à natatoribus. Nabis sine cortice, sine difficultate: sic enim discunt natare pueri, qui nesciunt, adiunctis ad uentrem corticibus. Prouerbialiter aũt posuit: Nabis sine cortice, hoc est, sine alieno adminiculo te reges.* ¶ *Vnum ex iudicibus selectis] Exemplum proferebat, hoc est, unũ de equestri ordine demonstrabat: quia ex Equestri ordine iudices legebantur.* ¶ *Siue uetabat] Adhuc patris uerba sunt. Aiebat, dubitas utrum hoc sit bonum an malum, cùm uideas in hac re illũ nescio quem infamia laborare?* ¶ *Exanimat] Stupefacit. Bene comparauit infirmam ætatem ægris, dicendo auidos & intemperantes. Item aliter: Auidos & ægros dupliciter possumus intelligere. Nã & de auaro utrunq; rectè dicitur, & de ægrotante, ac languido. Si auarum accipis, sibi parcere persequitur, id est, largius uiuere admonetur, quia auarus est morti uicinus. Quemadmodum, inquit, ægrotantes uicinũ funus absterret à cibi auiditate: ita sæpe animos teneros à uitijs, infamia reuocat aliena.* ¶ *Mortis'q; metu] Vicini funus auaros admonet uitæ indulgere.* ¶ *Ex hoc] À patre.* ¶ *Sanus ab illis] Id est, alienus sum & quasi separatus ab his rebus, quæ perniciem afferunt facientibus.* ¶ *Mediocribus] Fortasse habeo uitia, sed talia, ut his ignoscas.*

POR. ¶ *Insueuit pater optimus hoc me] Pater meus, inquit, eã mihi disciplinã dedit, atq; in eam consuetudinem induxit, ut neq; cogitarem quid malignè, neq; dicerem. Deinde mira urbanitate dum ostendit, quomodo pater suus monere solitus esset, ut uitia fugeret, multos probrosis iocis percutit.*

Cum me hortaretur parce frugaliterq; uiuere. ¶ *Sapiens*] *Philosophus tibi rationem reddet, quare quid peti debet aut uitari, mihi satis est si opiniones à maioribus traditas tibi monstro.* ¶ *Nabis sine cortice*] *Id est, natabis per te sine adminiculo. Et hoc allegoricôs dicitur.* ¶ *Vnum ex iudicibus selectis obijciebat*] *Iudices equites Romanos dixit, ex equestri enim ordine iudices leguntur hodieq;.* ¶ *Auidos uicinum funus ut ægros Exanimat*] *Sensus est: Vt intemperantes ægri si fortè audierint aliquem efferri, admoniti morte obseruantius secum agunt, ita teneræ mentes à uitijs submouentur, cũ opprobria aliorum audiunt. Exanimat autem non occidit significat, sed conturbat ac tremefacit.* ¶ *Ex hoc ego sanus*] *His, inquit, præceptis patris mei effectum est, ut à perniciosis uitijs temperarem.* ¶ *Liber*] *Id est, libere proferens apud me, si quid de me æquius sentiat.*

Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Cõsilium propriũ. nec enim cum lectulus: aut me
Porticus excepit, desum mihi: rectius hoc est,
Hoc faciens uiuam melius, sic dulcis amicis
Occurrã, hoc quidam non bellè: nunquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? hæc ego mecum
Compressis agito labris. ubi quid datur oci,
Illudo chartis. hoc est, mediocribus illis
Exuitijs unum. cui si concedere nolis,
Multa poëtarum ueniat manus, auxilio quæ
Sit mihi. nam multo plures sumus, ac ueluti te
Iudæi cogemus in hanc concedere turbam.

A C. ¶ *Largiter*] *Aut penitus, aut multò.* ¶ *Liber amicus*] *Qui potest me libere increpare.* ¶ *Neq; enim cũ lectulus*] *Sensus est, Neq; enim cum aut deambulo, aut lectulo iaceo, cogitatione careo honestatis.* ¶ *Desum mihi*] *Non sum incogitans, sed exquiro quemadmodum rectius sit uiuendum.* ¶ *Rectius hoc est*] *Id est, hoc expedit mihi facere.* ¶ *Viuã melius*] *Inducit uerba, quæ cogitat.* ¶ *Hoc quidã non bellè*] *Id est, nescio quis nõ bene fecit hoc negocium, ac per hoc uitãdum est mihi.* ¶ *Imprudens*] *Aut ualde prudens, aut cogito ne per imprudentiam quid tale cõmittam.* ¶ *Cõpreßis agito labris*] *Sermones duo sunt, ἐπικὸς καὶ προφορικός. ἐπικός, quo utimur cogitãtes: προφορικός, uerò cui lingua suppeditat.* ¶ *Illudo chartis*] *Perdo chartas scribendo, Hoc est unum, quod dixi, uitium perdo chartas scribendo.* ¶ *Auxilio quæ sit mihi*] *Quia multa manus poëtarũ auxilio ueniet. Ostendit se bene scribere, nam non omnes poëtæ mali sunt.* ¶ *Multò plures*] *Valde multi, aut multò plures q̃ putas, aut plures sumus, q̃ Iudæi, & possumus cogere te cõsentire nobis, ut nõ iudices malum scribere esse uitium. Ordo est: Ac ueluti Iudæi cogemus te in hanc turbã concedere. Id est, cogemus te ut consentias nobis non esse uitium scribere.* ¶ *Turbam*] *Aut quæ nobis ueniam tribuit, aut quæ nobis fauet.*

PORPHYR. ¶ *Neque enim cùm lectulus*] *Tractare secum ait semper cùm solus deambulet, aut tacens in lecto uigilet, de officio boni uiri. Atq; extrarie singulos sibi proponentẽ, quærere, quid ipse sequi imitariq; debeat.* ¶ *Vbi qd datur otij*] *Hoc est mediocribus illis exuitijs unũ. Vrbanissime iterũ opponit uitio poëmata scribere. Sed & cætera quæ subiecta sunt, eâdẽ urbanitate dicũtur.*

SATYRA V.

Egressum magna, me excepit Aritia, Roma
Hospitio modico: rhetor comes Heliodor9,
Græcorum longè doctißsimus: inde Forũ Appi

A C R. ¶ *Egressum magna*] *Iter suum ab urbe Roma Brundusium usq; describit. Egressus Roma dicimus & Romam.* ¶ *Mé excepit Aritia*] *Aritia ciuitas, quæ abest ab urbe X. M. Paß.* ¶ *Græcorũ longè doctißimus*] *Notandũ quòd hanc particulam superlatiuo iunxit, nos enim dicimus longè doctior, quoniã nimietas admittitur, comparatio non admittitur. Possumus enim dicere longè doctior, non possumus ualde doctior, et ualde doctißimus.* ¶ *Heliodorus*] *Cæsar tenebat terrã citra mare, Antonius uerò ultra. Horatius missus fuit cum Heliodoro à parte Cæsaris. Et ipse describit loca per quæ transit.*

POR. ¶ *Egreßũ magna*] *Luciliũ hac Satyra æmulatur Horatius iter suum à Roma usq; Brundusium describens, quod & ille in 3. libro fecit. Primũ à Roma Capuã usq;, et inde fretum Siciliense.*

A C R.

Differtum nautis, cauponibus atq; malignis.
Hoc iter ignaui diuiſimus, altius ac nos
Præcinctis unum, minus eſt grauis Appia tardis.
Hic ego propter aquã, quòd erat teterrima, uẽtri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Expectans comites: iam nox inducere terris
Vmbras, & cœlo diffundere ſigna parabat:
 Tum pueri nautis, pueris conuitia nautæ
Ingerere: huc appelle, trecentos inſeris, ohe
Iam ſatis eſt. dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mala culices, ranæq; paluſtres
Auertunt ſomnos: abſentem cantat amicam
Multa prolutus uappa nauta, atque uiator
Certatim. tandem feſſus dormire uiator
Incipit: ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitq; ſupinus.
Iamq; dies aderat, cùm nil procedere lintrem
Sentimus, donec cerebroſus proſilit unus,
Ac mulæ nautæq;, caput lumboſq; ſaligno
Fuſte dolat, quarta uix demũ exponimur hora.
Ora, manusq; tua lauimus Feronia lympha.
 Millia tum pranſi tria repſimus, atq; ſubimus
Impoſitum ſaxis latè candentibus Anxur.
Hucuenturus erat Mecœnas optimus, atq;

ACR. ¶Differtum nautis] Plenum, ſcilicet, his nautis qui in Pontinis paludibus nauigabant. ¶Malignis] Deeſt hominibus. ¶Hoc iter ignaui diuiſimus] Id eſt, ab urbe uſq; ad Forum Appij biduo uenimus, cũ ueliciores uno die ſoleant uenire. ¶Altius ac nos Præcinctis] Magis expeditis, ſtrenuioribus. ¶Vnũ] Pro unius. ¶Magis eſt grauis Appia tardis] Appia uia eſt, nõ moleſta tardioribus, quia habitaculis frequentatur, ubi poßunt manere quocũq; peruenerint. ¶Hic] Apud Appij forũ. ¶Indico bellum] Id eſt, famem. non illi do alimenta, nam ieiunaui, quia aqua mala erat. ¶Inducere terris Vmbras] Aſpergere umbris terram. ¶Tum pueri] Ad Feroniã per paludes nauigauerũt, quia uia interiacens durior. ¶Aes exigitur] Naulum datur. Mula enim iungenda erat, quæ cõtra aquam nauigium traheret. ¶Tota abit hora] Maior pars noctis abſumpta eſt. ¶Ranæq; paluſtres] Quia ab Appij foro per paludes nauigatur, quas paludes Cæſar deriuauit. ¶Prolutus vappa] Multo uino ſatiatus. Prolutus, plenus. Virg. Et pleno ſe proluit auro. ¶Nauta atq; uiator] Nauta, in naui: Viator, qui mulam ducebat. ¶Ac mißæ paſtum] Ordo: Ac mißæ paſtum mulæ nauta retinacula ſaxo religat. Nauta enim eſt, licet curam mulæ habeat ſuſceptam, quòd is nauẽ ſeruat. ¶Cerebroſus] αὐθάδης, iracundus. ¶Proſilit] Citò ſurgit. ¶Vnus] Aut de ſocijs noſtris, aut de his, qui ſimul nauigabant nobiſcum. ¶Ac mulæ nautæq;, caput lumboſq;] Mulæ lumbos, nautæ caput. ¶Dolat] Ferit. ¶Ora manuſq;] Oſtendit ubi eſſent expoſiti. Fanum Feroniæ in tertio miliario eſt à Tarracina. Hæc eſt Iouis Anxuris uxor, cuius & Virg. meminit, Vindi gaudens Feronia luco. Anxur aũt Iupiter Tarracinæ colitur. ¶Repſimus] Proceßimus, ambulauimus. Oſtẽdit aſcenſum. ¶Impoſitũ ſaxis] Non quia in monte eſt poſita Tarracina, ſed quia prope montẽ eſt. ¶Anxur] Tarracinam dicit, Anxur aũt dictam, quòd ibi imberbis colitur Iupiter, Id eſt, ad Anxur uenimus ciuitatem, quæ eſt poſita ſuper monte candente. Declinatur genere neutro, hoc Anxur.

POR. ¶Differtũ nautis] Perueniſſe ad forũ Appij indicat, ubi turba eſſet nautarũ, qui in Pontinis paludibus nauigabant: Itẽ cauponum ibi morantium. Iter aũt illud expeditioribus unius diei eſſe dicit, quod ipſe biduo confecerit. ¶Altius] Id eſt, expeditius & agilius. ¶Hic ego propter aquã] Hodie in foro Appij uiatores propter aquã, quæ ibi teterrima eſt, manere uitãt. Dicit ergo Horatius ſe ibi cœnare noluiſſe, ne neceſſe haberet bibere. ¶Huc appelle, trecentos ingeris] Verba ſunt nautæ iraſcentis, cũ plures naui imponãtur, q̃ pepigerat, id eſt, pactus erat. ¶Dum æs exigitur] Manifeſtum eſt illis tẽporibus per paludes Pontinas nõ talem uiã fuiſſe, ut uehicula illa ire poſſent. Itaq; nauem ſolitos conſcendere uiatores, quaſi iumentũ aliquod conducerent. ¶Abſentem cantat amicam] Sic enim leues, ac uulgares homines nocte, ſolatia uigiliarum, quærere ſolent cantica amatoria.

¶Ac miſ=

¶ At missæ pastum] Posteaquam obdormierunt uiatores, ducit nauta mulam disiunctam pastum missam, nauis retinacula ad saxum ligat. ¶ Feronia] Tarracinam se quarta hora tandem peruectum esse dicit, hodieq; aût paulum citra Tarracinam fons Feroniæ est. ¶ Millia tu pransi] Quia illis temporibus adhuc Tarracinensis urbs in altissimo monte erat, inde postea in æquiorem locum deposita est, ut non solum sint adhuc uestigia ædificiorum in monte, sed & murorum. ¶ Saxis latè candentibus] Mons ille in quo Tarracina constituta erat, non candida saxa habet, sed calci coquendæ aptissima, ergo à calce uidetur candida dixisse. ¶ Huc uenturus erat Mecœnas] Dissensione orta inter Cæsarem Augustum Antoniumq;, Cocceius Nerua auus eius, qui postea Romæ imperauit, petijt à Cæsare ut aliquem, qui de summa rerum tractaret, mitteret Tarracinã. Et primum Mecœnas, mox & Agrippa congressi sunt, hiq; pepigerunt fidem confirmatissimam, & in una castra conferri signa utriusq; exercitus iusserunt. hoc & T. Liu lib. CXVII. refert, excepta Capitonis mentione.

Cocceius; missi magnis de rebus uterq;
Legati, auersos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. interea Mecœnas aduenit, atq;
Cocceius, Capitoq; simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antoni, nõ ut magis alter, amicus
Fundos, Aufidio Lusco prætore, libenter
Linquimus, insani ridentes præmia scribæ,
Prætextam, & latum clauum, prunæq; Catillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,

ACR. ¶ Missi magnis de rebus uterq;] De reconciliatione missi erant legati ab Augusto ad Antonium, qui postea bellum ciuile gesserunt, iam tum enim dissentire cœperant. ¶ Auersos soliti componere amicos] Quoniã inter Augustum & Antonium reliquiæ adhuc erant dissensionis. Cocceius Nerua proauus Neruæ, qui postea imperauit Romæ, mandauit Augusto, ut mitteret, qui de summa rerum tractarẽt. Ergo missus est Mecœnas cum Agrippa qui utrunq; exercitũ in una castra coegerunt, ut ait Liuius lib CXXVII. Intelligendum aût quod Fonteio misso ab Antonio Augustus Mecœnatẽ & cæteros ad eundem locum emiserit. ¶ Collyria lippus illinere] Id est, illinebam cotem, ut postea oculos inungerem. ¶ Fonteius ad unguem Factus homo] Ad unguem facti homines dicuntur, qui sunt urbani, qui sunt eloquentes, qui sunt dicaces, qui non habet uitiũ. Translatio à marmoribus, quorũ iuncturæ unguibus explorantur. Persius: Vt per lene seueros Effundat iunctura ungues. Virgilius. In unguem Arboribus positis secto uia limite quadret. ¶ Antoni non ut magis alter amicus] Vt non inueniretur, qui magis esset amicus Antonij. ¶ Fundos Aufidio Lusco prætore] Prætorem pro magistratu dixit, hoc est, duumuiro. ¶ Fundos] Nomen oppidi, quod in numero plurali dixit tantum. ¶ Insani] Scilicet qui inanem honorem magni penderet, quia extollebat sese quasi prætor. ¶ Præmia] Insignia dignitatis. ¶ Scribæ] Quia de curia scribarum fuerat, & hoc pro præmio fuerat consecutus, ut magistratus esset. ¶ Latũ clauum] Purpurã, quæ in pectore extenditur senatorũ. τὸν κολοβιῶνα. ¶ In Mamurrarum] In Formias ciuitatem, quia Mamurræ quidam fratres dicebantur senatores, qui maximam partem Formianæ ciuitatis possidebant, ideo dicebatur Mamurrana ciuitas. Mamurrarum ut Lamiarum familia fuit, quæ à Formijs originem duxit.

PORPHYR. ¶ Ad unguem Factus homo] Translatio à marmorarijs, qui iuncturas marmorum tum demum perfectas dicunt, si unguis superductus non offendatur. Vnde iam quæcunque perfectissima esse uolumus significare, ad unguem facta dicemus. ¶ Insani ridentes præmia scribæ] Aufidium Luscum de curia scribarum significat fuisse, qui nunc in oppido Fundis magistratum gereret, quem sibi risui fuisse ait, quòd magnipenderet indutum se esse lato clauo ac prætexta, & de balneis publicis prunas sibi domum à mediastinis afferri. ¶ In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus] Formias urbem significat, hinc nanque fuit familia Mamurrarum honesto loco nata.

Murena præbente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multò gratissima: nanq;
Plocius, & Varius Sinuessæ, Virgiliusq;
Occurrunt: animæ quales neq; candidiores
Terra tulit, neq; quis me sit deuinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt:
Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quæ uillula, tectum
Præbuit, & Parochi quæ debent, ligna, salemq;.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Lusum it Mecœnas, dormitum ego, Virgiliusq;.
Nanq; pila lippis inimicum, & ludere crudis.
Hîc nos Coccei recipit plenissima uilla,
Quæ superest caudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti scurræ pugnam, Messiq; Cicerrhi
Musa uelim memores, & quo patre natus uterq;
Contulerit lites. Messi, clarum genus Osci,
Sarmenti domina extat, ab his maioribus orti
Ad pugnam uenêre. prior Sarmentus, equi te
Esse feri similem dico. ridemus, & ipse
Messius, accipio: caput & mouet, ó tua cornu
Ni foret execto frons (inquit) quid faceres, cùm
Sic mutilus minitaris? at illi fœda cicatrix
Setosam læui frontem turpauerat oris.

ACR. ¶ Murena præbente domũ] Hospitium. Id est, mansimus apud Murenæ uicum, cœnauimus apud Capitonem. ¶ Capitone culinam] Culina dicta est coquina, quia ibidem dij penates colantur. Aliter. Culina, id est, coquina ab eo quod culiat carbones ¶ Sinuessæ] Nomẽ ciuitatis, quasi dixisset, Capuæ. ¶ Candidiores] Pulchriores, meliores benigniores dulciores. ¶ Contulerim] Comparauerim. ¶ Sanus] Quàm diu sanus sum. ¶ Villula] Quæ est intra 13. lapidem à Capua. Parochi genus officij, qui solent peregrinis salem & ligna præbere, et significat publicũ cursum. Vel Parochi sunt, qui solẽt legatis causa Reip. iter facientibus necessaria ministrare, publici mulieres. παρέχω id est, exhibere. ¶ Clitellas] Sarcinas siue sellas, instrumenta quibus animalia sternuntur. Alij uncinos ligneos, quibus onera imponuntur. ¶ Tẽpore] Notandum tempore pro tẽpori. ut, De uilla tẽpori uenimus. ¶ Crudis] Ad Virgiliũ retulit, qui difficile digerebat. dicebatur enim stomachũ dolere Virg. Aliâs, crudis aut imperitis aut indigestis. nã qui stomachi dolorẽ patiuntur, tardius digerũt. ¶ Hic nos Coccei] Coccei Neruæ, ut superius diximus copiose. ¶ Caudi cauponas] Caudium est ciuitas Samnij. Lucanus: Vltra Caudinas sperauit ponere furcas. Non longe aũt abest à Beneuento. Caudi cauponas, quæ uilla supra Caudi cuiusdam cauponas est. Alij tabernas Caudi, alij oppidũ uolunt. ¶ Musa uelim memores] Elegãter, quasi fantasia poetarũ operis heroici, ut, Nunc age qui reges Erato. &, Pandite nunc Helicona Deæ. &, Quis mihi nunc tot acerba Deus? Quidam reprehendunt Horatiũ, quòd de rixa dicturus, petiuit auxiliũ Musæ stultè, sed oratoriè hoc fecit. Quando aũt de leui re dicturi sumus, attentum debemus facere auditorem propter leuitatẽ rei. Vel etiã quia descripturus uiam suã, nõ debuit prætermittere, quod in ea iucunde factum uidebatur, siue ludo narrat poetico. ¶ Osci] Campani, quia Oscia Cãpania dicta est. aut ἐπωνύμως cuiusdam Osci ignobilis, unde Osce in figurate, ut; Cressa genus, Pholoë. &, Qui genus, unde domo. nã est figurata locutio, Messi genus Osci. Cùm aũt cõuiuatores essent Horatij, ioci causa se inuicem uerbis fatigarunt. ¶ Sarmenti domina] Hic libertũ ostendit fuisse, licet postea dominam acceperit. ¶ Feri similem] Grandem & durum, quia procerus erat Messius. ¶ O tua cornu] Deridet illũ, quòd commouit caput, & ait, si nõ esses mutilatus præfecto cornu de sinistra parte frontis, quid faceres, quo modo minitareris ut taurus? ¶ Mutilus] Debilitatus.

POR. ¶ Murena præbente domũ, Capitone culinã] Dicit se Formijs Murenæ domo hospitatum fuisse, sed apud Capitonem cœnasse. ¶ Sanus] Quamdiu sana mente sum, inquit, nihil putabo comparabile esse iucundo amico. ¶ Proxima Campano ponti quæ uillula] Hic subintelligendum extrinsecus uerbum est, quia plenũ sic fit, Quæ uilla proxima est ponti Campano, tectũ præbuit.

Significat autem iuxta pontem Campanum, qui est citra 16. miliarium à Capua, in uilla se mãsisse. ¶ *Et parochi quæ debent ligna salemq;*] *Ex uerbo præbuit, quod est in principio uersus, præbuerunt hic assumendum est. Parochi autem copiarij dicuntur, ἀπὸ τοῦ παρέχειν. Id est, ab exhibere, hodieq; autem à copiarijs præstantur hæc ijs, qui reipub. causa iter faciunt.*

¶ *Nam pila lippis inimicum & ludere crudis*] *Se lippum dixerat, ergo crudum Virgiliũ intelligamus, quia uidetur singula singulis aßignasse.* ¶ *Lippis igitur inimicum, ut mihi crudis, ut Virgilio.* ¶ *Quæ superest Caudi Cauponas*] *A' capua profectus in Coccei Neruæ uilla mansisse se indicat, quæ est supra tabernas Caudij oppidi.* ¶ *Nunc mihi paucis*] *Ostendit se relaturum contentionem, quam inter se Sarmentus & Cicerius habuerunt, ambo ex urbanitate & audacia noti, equites tamen Romani.* ¶ *Sarmenti domina extat*] *Sic hic dicitur, quasi Libertinus fuerit Sarmentus.* ¶ *Meßi clarũ genus Osci*] *Figurata elocutio, Meßi genus Osci sunt.* ¶ *Læui frontem turpauerat oris*] *Attende elocutionem, læuioris frontem, pro læuam partem ponit in fronte.*

Campanũ in morbũ, in faciẽ permulta iocatus
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi larua, aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicerrhus ad hæc: donasset, iam'ne catẽ
Ex uoto Larib. quærebat, scriba q esset, (nam
Deterius nihilo dominæ ius esse, rogabat
Deniq; cur nunquam fugisset, cui satis una
Farris libra foret, gracili sic, tam pusillo.
Prorsus iucundè cœnam produximus illam.
Tẽdimus hinc rectà Beneuẽtũ, ubi sedulus ho(spes
Penè macros arsit, dũ turdos uersat in igne.
Nam uaga per ueterẽ dilapso flamma culinam
Vulcano, summũ properabat lambere tectum.
Conuiuas auidos cœnam, seruosq; timentes
Tũ rapere, atq; omnes restinguere uelle uideres
Incipit ex illo montes Apuliæ notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
Nunquam erepsemus, nisi nos uicina Triuici
Villa recepisset, lachrimoso non sine fumo,
Vdos cum folijs ramos urente camino.

ACRON. ¶ *Campanũ in morbum*] *Aut oris fœditatem aut arrogantiam. Dicũtur enim Campani & fœdi esse & arrogantes. Si fœdi accipimus, κατὰ τὸ αὐτό. Aliter. Campani qui & Osci dicebantur orę immundi habiti sunt unde etiã Obscenos dicimus. Aut ideo dixit in Campanũ morbum, quia Cãpani morbum dicacitatis patiuntur.* ¶ *Cyclopa*] *Quia magna statura erat.* ¶ *Nil illi larua*] *Propter prolixitatẽ barbæ. Donasset iam'ne catenam.*

¶ *Ex uoto Laribus*] *Solebãt pueri postquam pueritiam excedebant, dijs Penatibus bullas suas consecrare, similiter puellæ pupas. Modò ergo ridens interrogat, si consecrasset compedes & cathenam, qua fuerat ligatus quasi seruus. Bullas senatores nobiles gerebant, sic & hic seruus, cathenam.* ¶ *Scriba quod esset*] *Non, inquit, quia factus es scriba, amisisti conditionem seruilem.* ¶ *Deterius nihilo*] *Imminutum esse ius seruitutis.* ¶ *Dominæ ius*] *Ostendit eum seruum fuisse.*

¶ *Tamq; pusillo*] *Quia breuis erat staturæ.* ¶ *Sedulus*] *Diligens, officiosus.* ¶ *Pænè macros*] *Ordo: Pænè arsit macros turdos.* ¶ *Dilapso id est, sparso igni, errante flamma per coquinã.* ¶ *Lambere*] *Attingere, ut: Lambere flamma comas, & circũ tempora pasci.*

¶ *Montes Apuliæ notos*] *Bene dixit, notos. Appulus enim fuit siue Venusinus* ¶ *Ostentare mihi*] *Non ostentare mihi, sed notos mihi.* ¶ *Quos torret*] *Id est, incendit, quia nimia calore flans uentus, illam regionẽ exiccat. Vnde & pestifer dicitur esse & grauis.* ¶ *Atabulus*] *Nomen uenti, ἀπὸ τῆς ἄτης πέμπειν, id est q pestilentiã immittat.* ¶ *Erepsemus*] *Pro erepsissemus, id est, transissemus, & est figura detractio siue pœnè transissemus.* ¶ *Triuici*] *Oppidi insi-*

pidi in fine Campaniæ, quo uehicula iuncta accedere nequeunt, ergo Horatius ad uillam diuertit. ¶ Vdos] Humidos, uirides. ¶ Ramos urente camino] Id est, accepit nos cum fumo, quia ibi urebantur rami.

PORPHYRION. ¶ Campani in morbum] Campani, qui Osci dicebantur, ore immūdi habiti sunt. Vnde & Oscos dictos putant quasi obscœnos. ¶ Donasset iam'ne cathenam Ex uoto laribus quærebat] Vrbanißime hæc dicta sunt in eum, qui seruilibus esset natalibus. Trāslatione sumpta à generosis pueris, qui bullam auream egreßi pueritiæ annos apud lares solent suspendere. ¶ Scriba quod esset] Id est, nullū præiudicium dominum paßum, quòd illum de curia scribarum sibi comparasset. ¶ Pæne macros arsit] Ordo est: Pęne arsit.

¶ Nam uaga per ueterem] Mira energia hic sensus est explicitus. ¶ Incipit ex illo montes Apulia notos Ostentare mihi] Accipiendum melius notos mihi, quàm ostentare mihi. Ideo maxime notos est intelligendum, quia sic hoc uellet intelligi, ostentat nobis, montes solos uidere incipiat. ¶ Atabulus] Ventus in Apulia feruentißimus, græca appellatione, quasi τὴν ἄτην βάλλει. ¶ Triuici] Oppidum in fine Campaniæ est. Mansuri oppidulo quod uersu dicere non est.

Hîc ego mendacem stultissimus usq; puellam
Ad mediā noctem expecto: somnus tamē aufert
Intentum Veneri: tum immundo somnia uisu
Nocturnam ueste maculant, uētremq; supinum
Quatuor hinc rapimur, uiginti & millia rhedis,
Mansuri oppidulo quod uersu dicere non est,
Signis perfacile est. uænit uilissima rerum
Hic aqua, sed panis longè pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare uiator,
Nam Canusi lapidosus, aquæ non ditior urna,
Qui locus à forti Diomede est conditus olim,
Flentibus hinc Varius discedit mœstus amicis.
Inde Rubos fessi peruenimus, utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior, uia peior, adusq;
Bari mœnia piscosi, dehinc Gnatia lymphis
Iratis extructa, dedit risusq; iocosq;,

ACRON. ¶ Expecto] Pro expectaui. ¶ Somnus tamē aufert] Illam, scilicet, expectationem, & abundat tamen. ¶ Intentum ueneri] Expectantē Venerem. ¶ Oppidulo, quod uersu dicere non est] Equotutium dicebatur oppidū, & non poterat in uersu suo ponere huiusmodi nomen, ac per hoc signis utitur, quibus indicat, quod uellet. Ita autem, Dicere non est, ut dicimus soluendo non est.

¶ Vænit] Venditur, distrahitur, ab eo, quod est, Væneo.

¶ Callidus] Prouidus sapiens. ¶ Aquæ non ditior urna] Quia in Equotutio aquæ est inopia, et similiter apud Canusium oppidū Apuliæ, lapidosus est panis. Hac de causa Equotutio emitur panis, similiter et ubi aqua deest, ut in Equotutio. ¶ Inde Rubos] Oppidū Italiæ. Hinc putāt Virgiliū dixisse. Nūc facilis Rubea texatur fiscina uirga. ¶ Corruptius nobis molestius, difficilius. ¶ Postera tempestas] Posterū tempus, postera dies, status cœli, hoc est, serenitas. ¶ Via peior] Post pluuiā. Alio die fuit iter incommodū, nam pluuia nondū infusa terra tolerabilior est. ¶ Bari mœnia] Baris ciuitas Apuliæ, quæ appellatur Barium, & Adbaris dicitur hodieq;, ut dixit grammaticus Theotistus. ¶ Gnatia lymphis Iratis extructa] Vel quia eget aqua, uel quia habet salsam aquam & amarā. ¶ Dedit risusq; iocosq;] Risimus, inquit, quod apud Gnatiam audiuimus in aris flammas sine thure consumi.

POR. ¶ Signis perfacile] Equo tutium significat, cuius nomē hexametro uersu complecti non potest. Hoc aūt exemplo Lucilij, nam in septima Saty. sic ait. Seruorum est festus dies hic, Quem planè hexametro uersu nō dicere poßis. ¶ Panis longè pulcherrimus] Adeo di

cit hic

cit hic bonū panem fieri,ut q cal.idi, id est periti sunt illius,inde sibi ferant. ¶ Aquæ non ditior urna] De Canusio hoc,nō de Equotutio,cuius superius meminimus. ¶ Discedit mœstus] Mœstū dicit mutuū d siderium. ¶ Dehinc Gnatia lymphis Iratis extructa] Hoc propter penuriam aquæ dicit. ¶ Risusq; iocosq;] De Gnatiæ ara,in qua lignis extructis ignem sua sponte glifcere dicunt, opinionem deridet.

Dum flamma fine,thura liquefcere limine facro
Perfuadere cupit.credat Iudæus apella,
Non ego.nanq; deos didici fecurū agere æuum:
Nec fi quid miri faciat natura,deos id
Triftes ex alto cœli dimittere tecto.
Brundifium longæ finis chartæq;,uiæq;.

ACRON. ¶ Apella] Finxit nomen quasi sine pelle: aut certè Ape.la, quia præputium non habet. ¶ Nanq; deos] Secundum dogma Epicureorum loquitur qui dicunt deos agere seculū sine cura ,ut poeta , Nec curare deū creais mortalia quē quam. Lucretius de Deo,Nec bene pro meritis capitur,nec tangitur ira. ¶ Tristes] In scrutando sollicitos,seueros. ¶ Ex alto tecto] Plaut.in Amphitryone,In superiore qui habito cœnaculo. Sunt autem uerba Iouis. ¶ Longæ finis chartæq;,uiæq; est] Id est, & carminis mei, & uiæ finem fecit Brundisium.

PORPHYRION. ¶ Credat Iudæus ape'la] Apella quòd pellem in parte genitali non habeat. ¶ Nanq; deos didici] Hoc de opinione Epicureorum qui deos aiunt nō aliter posse immorta'es esse,nisi quieti,& ab omni cura separati sint. ¶ Nec si quid faciat miri natura] Verissime opinion. hoc dicitur. Constat non omnia miracula certa ratione fieri,de quibus Epicurei prudentissime disputant. ¶ Brundusium] Iucundè satis,ita tunc finem uiæ Brūdusium sibi fuisse significat,ut nunc relationis.

SATYRA VI.

NOn qa Mecœnas,Lydorū qcqd Hetrufcos
Incoluit fines,nemo generofior eft te:
Nec quòd auus tibi maternus fuit atq; paternus
Olim qui magnis legionibus imperitarint,
Vt pleriq; folent,nafo fufpendis adunco
Ignotos,ut me libertino patre natum.
Cum referre negas,quale fit quifq; parente
Natus,dum ingenuus, perfuades hoc tibi uerè,
Ante poteftatem Tulli,atq; ignobile regnum,
Multos fæpe uiros nullis maioribus ortos,
Et uixiffe probos,amplis et honoribus auctos.

ACRON. ¶ Non quia Mecœnas] Mecœnatē alloquitur, candorem animi eius cōmemorans , qui generosos atq; humiles absq; discrimine accipiat.

¶ Lydiorum quidquid Hetruscos Incoluit fines] Deest , habes. Lydi quondam Tusciā possederunt, à quib. originē Mecœnas trahebat. Sensus hic est: Nō te,inquit, extollit nobilitas gentis,& sanguinis,ut despicias eos qui ex infimis nati sunt,sciens quod nō genus,sed uirtus in homine est quærenda. Non quia habes Hetruscos id est,Tyrrhenos fines,quos incoluit,quicquid Lydorū fuit:nec eô , quia nemo est te generosior,id est,neq; quia nobilis es,ideo derides ignobiles, & libertinos: nec ideo,q. imperaut pater tuus,& auus,irrides ignotos pauperes uel ignobiles. ¶ Naso suspēdis adunco Ignotos] Id est, Nec ignoti tibi fastidia afferūt quod uulgo sannam dicūt. Suspendis aūt sternis subsannas,fastidis,id est,nō irrides. Nouimus enim qa q irridēt homines sannas faciūt. ¶ Referre] Interesse. ¶ Dum ingenuus] Dummodo ingenuus sit,ingenuus aūt ad morū probitatē pertinet. ¶ Persuadeas hoc tibi uerè] Recte, inquit, hoc tibi persuades ô Mecœnas,quod ante imperiū Tulli,q unus e septē regibus,seruili tamē genere fuit, alij multi ignobiles,sed

biles, sed uiri boni, & uitæ optimæ. Sensus hic est: Rectè hoc sentis, qui non nobilitatem magnipendis, sed uirtutem. ¶ *Ante potestatem Tulli*] *Sensus est. Non solum Tullum, sed alios multos ex ignobili genere claros fuisse. Fuit autem Tullus, Tarquinij Frisci Lucumonis seruus è captiua natus: de quo Virgilius: Ocia qui rumpet patriæ residesq; mouebit Tullus in arma uiros.* ¶ *Nullis*] *Non nobilibus.*

PORPHYRION. ¶ *Non quia Mecœnas*] *Mecœnatē alloquitur, candorē eius animi commemorans, qui generosos atq; humiles sine discrimine accipiat.* ¶ *Lydorum quicquid Hetruscos incoluit fines*] *Lydia quondam profecti incoluere Hetruriam, quod & Virg. testatur cum dicit. Vbi Lydius arua inter opima uirûm, leni fluit agmine Tibris.* ¶ *Naso suspendis adunco*] *Quod uulgo dicunt desannas, id est, per fastidium quoddam derides.*

¶ *Persuades hoc tibi uerè*] *Liquet tibi, inquit & ante Tullum regem multos ignobili genere natos, probos uiros fuisse, usosq; amplis honoribus. Tullum autem nominauit quia serua captiua fornicularia fuit natus, & ideo regnum eius ignobile dixit.* ¶ *Nullis maioribus ortos*] *Nemo est utique qui nullos maiores habeat, sed cum memoria illorum propter humilitatem nulla sit, quasi non uidetur fuisse.*

Cōtrà Leuinum Valeri genus, unde superbus
Tarquinus regno pulsus fuit, unius assis
Non unquàm precio pluris licuisse, notante
Iudice, quem nosti, populo, qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ seruit ineptus,
Qui stupet in titulis, & imaginibus, qd oportet
Nos facere à uulgo longè lateq; remotos?
Nanq; esto, populus Leuino mallet honorem,
Quàm Decio mandare nouo, censorq; moueret
Appius, ingenuo si non essem patre natus:
Vel meritò quoniā in propria non pelle quiessē
Sed fulgente trahit constrictos gloria curru,
Non minus ignotos generosis. quò tibi Tulli
Sumere depositum clauum, fieri tribuno?
Inuidia adcreuit, priuato quæ minor esset.

ACRON. ¶ *Vnde*] *A quo, ut: Genus unde Latinum.* ¶ *Licuisse*] *A licitatione, id est, ualuisse, æstimasse. Quoniam omne quod licet, ualet κατὰ κοινόν.* ¶ *Notante*] *Iudicante, æstimante.* ¶ *Nosti*] *Deest, ut.* ¶ *Famæ*] *Nobilibus.* ¶ *Qui stupet in titulis*] *Dum uirtuti præfert nobilitatem.* ¶ *Quid oportet Nos facere?*] *Nos q̄ sumus sapiētiores populo, si populus rectè iudicat qui frequenter errat, nos non'ne debemus honorem merentibus magis quàm nobilibus?* ¶ *Nā esto*] *Hoc quasi præcedēte subiectione dicit. Quasi aliquis dicat magis debuit honorem accipere Leuinus, homo nobilissimus, quàm nescio quis ignotus. Cui ita respondet: Concedo, quòd magis debuit populus mandare honorem Leuino nobili, quamuis ignauo: quàm Decio ignobili, quamuis forti. Quare autem hoc concedo, quia debet unusquisque contentus esse ordine suo. & hic βιωφελῶς docet unumquenque debere sorte propria contentum esse. Iste Leuinus originem ducebat è Valerio Publicola, qui quia pepulit de ciuitate Tarquinium cum Bruto, semper contemptus est à populo. Si ergo populus qui ducitur nobilitate, & diuitijs, sæpe ignauos, quamuis nobiles spernit, quid nos oportet facere? Quanto, inquit, minus ad honorem possumus peruenire, qui uulgo sumus ignotissimi, si nobiles notantur à populo. Melius est ergo tuo iudicio quàm populi placere.* ¶ *Quàm Decio*] *Ignobili familia nato.* ¶ *Mandare nouo*] *Subito senatores facti noui iudicantur.* ¶ *Censorq; moueret Appius*] *Hic est Appius qui libertinos in urbanas tribus redegit. Concedo quòd rectè potuisset me censor remouere à senatu, cum non essem honesto patre natus.* ¶ *Vel merito*] *Valde merito.* ¶ *Quoniam in propria nō pelle quiessem*] *Id est, proprio ordine & statu. Sumptum est ex prouerbio. Nam non quiescere in*

pellibus

pellibus suis dicimus eos, qui humiliore loco nati, maiora desiderant. ¶ Sed fulgente trahit] Sed in fulgente curru stat gloria, quæ illicit ad se tam ignobiles, quàm nobiles. Et est alia subiectio: Gloria quæ stat in curru fulgente, ita trahit homines, quasi ibi ligati sint. ¶ Constrictos] Cupiditate plenos, uel impeditos. Hic cupiditatem per gloriam designauit.

¶ Gloria curru] Cursu, triumphali: hic cupiditatem designat. ¶ Quô tibi Tulli sumere depositum clauum] Sensus: Quid necesse est ad ipsos honores affectare, quamuis omnes cupiant peruenire? Iste Tullius senator fuit, & ante remotus est à senatu per Cæsarē, quasi Pompeius, occiso Cæsare recepit clauum, id est, senatoriam dignitatem, fuit autem ignobilis. Tibi autem tribuno dixit. quia recepto ordine senatorio, factus est tribunus militum. Fieri tribuno. figuratè per datiuum. Vt suprà, Dederim quibus esse poetis. ¶ Priuato quæ minor esset] Ordo, Quæ inuidia minor erat tibi priuato, id est, dignitatem non habenti.

POR. ¶ Contrà Leuinus Valeri genus] Id est, Val. Leuinus à Valerio Publicola, qui cum Iunio Bruto Tarquiniū Superbum expulit. Valeri genus, id est, genus habēs, periphrasim aūt necessario fecit, sicut Lucilius cum dicit: Valeri sententia dia. Quia, scilicet, nomen quatuor breuium syllabarū est, eò nō potest in hexametrū uersum recipi. ¶ Vnde] Pro à quo Teren. A prædonibus, unde emerat, se audisse. ¶ Vnius aßis] Hic P. Valerius adeò fœdis ac projectis in omnem turpitudinē moribus uixit, ut prouehi nō potuerit ultra quæsturæ dignitatem Ergo sensus est: quamuis populus assueuerit honores dare indignis, dum titulis atq; imaginibus mouetur, tamen ille uilis apud eundem populum fuit, notatusq; ab eo est, quamuis etiam populus indignis etiā honores tribueret. Quid oportet Nos facere] Quāto nos, inquit, qui nō uulgariter sapimus, minus mirari nobilitatem contemptu ignobiliū debemus: ¶ In propria si pelle quiessem] Ex prouerbio sumptum est, in eos qui mediocritatis suæ obliti, maiora seipsis appetūt, quos nō contineri intra pelliculā dicimus. Et hoc inde sumptū est quod ductores in pellibus dormitent, cui rei & Lucilius testis est, cum dicit: Per mihi lectum Imposuiq; pedem pellibus habes. Et Plautus, cum de anu ebria iocaretur, ait. in pellis periculum protenditur. ¶ Sed fulgente trahit] Sensus est: Rapit omnes cupiditas gloriæ. Sed quod curru fulgente dixerit, à triumphis uidetur sumpsisse. ¶ Quo tibi] Post Cæsarem occisum: nam pulsus ante senatu fuerat. ¶ Fieriq; tribuno] Figuratè per datiuum casum dixit ad prōnomen tibi tribuno. Cæterum illud simplicius erat. fieriq; tribunum.

Nā ut quisq; insan9, nigris mediū impedijt crus
Pellibus, & latum dimisit pectore clauum,
Audit, cōtinuè: qs homo hic? aut quo patre nat9
Vt si qui ægrotet, quo morbo Barrhus, haberi
Et cupiat formosus, eat quacunq;, puellis
Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, sura: quali, pede, dente capillo:
Sic qui promittit, ciues urbem sibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra deorum,
Quo patre sit natus, nū ignota matre inhonest9

ACRON. ¶ Nam ut quisq; insanus] Comparatiue: Quilibet id est, nouus & ignobilis, et cupiens, senatoriæ dignitatis, q cupit rem incommodā unde pateretur, inuidiam & exponeretur maledictis, materia lacerandi: Hic notat eos, qui nolunt appetere honores, quos habuerūt sui maiores. ¶ Impedijt] Dignitatis calceamentis ligauerit Circumdedit medium crus ideo dicit, quia altiores sunt calcei senatorum. ¶ Pellibus] Calciamentis longis. ¶ Demisit pectore] Media parte corporis. ¶ Audit cōtinuè quis homo hic? aut quo patre natus] Audit à populo? Quis homo aut inquirentium est, aut opprobrantium hic sermo. ¶ Vt si qui ægrotet] Alia comparatio. Aegrotare morbo dicuntur hi, qui habent aliquam cupiditatem, quia omnis cupiditas ægritudo est. Quemadmo dum, inquit, qui habet studium mœchandi, & uolue

rit uideri formosus, inijcit puellis curam interrogandi, qualis iuuenis facie sit, quali dentè, quali capillo: ita & is, qui promittit se curaturum rempublicam, facit homines quærere de parentibus suis. ¶ Quo morbo Barrhus] *Id est, libidine Barrhus iste cupiebat formosus uideri. Significat aũt hominẽ adulterum, in stupro Aemyliæ uirginis Vestalis ante damnatum.* ¶ Sic qui promittit] *Nam qui accipit dignitatem uidetur promittere, curæ sibi esse patriam. Ordo est: Nam si quis promittit ciues & urbem esse sibi curæ, cogit omnes mortales de se curare, & de suis natalibus: sicut insanus habitu nouo, & qui uult uideri pulcher.*

PORPHYRION. ¶ *Vt si qui ægrotet, quo morbo Barrhus*] *Hic Barrhus uilißimæ ad modum libidinis atq; uitæ fuit, adeò ut Aemyliam uirginem Vestæ incestasse dictus sit. Certè adulteras sincerißima cupiditate sectabatur. Sic qui promittit se inseruire senatorio ordini, & rempublicam administrare cupit, astringit se ad eam neceßitatem, ut inquiratur in eum à ciuibus, quo genere natus est, in quanto censu sit constitutus.*

Omnes mortales curare & quærere cogit:
Tu'ne Syri Damæ, aut Dionysij filius, audes
Deijcere è saxo ciues, aut tradere Cadmo?
At Nonius collega gradu post me sedet uno.
Nãq; est ille, pater quod erat me9 hoc tibi Paulus
Et Messala uideris. at hic si plostra ducenta,
Concurrantq; foro tria funera, magna sonabit,
Cornua, quæ uincatq; tubas. saltẽ tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc quia Mecœnas tibi sum cõuictor, at olim
Quod mihi parêret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est, quia nõ ut forsit honorem
Iure mihi Inuideat quiuis: ita te quoq; amicum,
Præsertim cautum dignos assumere, praua
Ambitione procul felicem dicere non hoc
Me possunt casu, quòd te sortitus amicum,

ACRON. ¶ Tu ne Syri Damæ] *Sensus est: Tu qui libertinis ex parentibus, audes ne tribunatum administrare? Ignobilium quorundam de Syria nomina. Dama ignobilis, & quasi unus de populo, uerba ad eum facit, qui ex genere humili ad honores, et imperiũ cupit peruenire.* ¶ Aut Dionysi filius] *Alterius cuiusdam plebey uerba ad illum, qui è seruili conditione dignitatẽ adipiscatur.* ¶ Deijcere è saxo ciues] *Tribuni enim dãnatos capite saxo Capitolino præcipitãt.* ¶ Aut tradere Cadmo] *Cadmus fuit carnifex notæ crudelitatis damnati aũt de Tarpeio monte præcipitabantur. Vnde Iugurtha traditur deiectus.* ¶ At Nouius collega] *Subiectio. Quare nõ appetam senatoriam dignitatem cum habeam collegã ex ordine equestri libertum. Quasi respondentis uerba sunt. Est autem ὑποφορά, ex persona filij Damæ.* ¶ Gradu post me sedet uno] *In quatuordecim ordinibus equestris dignitatis.* ¶ Nanq;] *Pro, & posuit. Ille pater quod erat meus*] *Id est, eques Romanus. siue liber ad personam suam retulit poeta.*

¶ Hoc tibi Paulus & Messala uideris]. *Hac ratione. Rursum interrogantis modo Horatius Paulus & Messala, optimi fuerunt illius temporis aduocati, & Nouius quãuis garrulus uocis tamẽ gratia Paulo exercitius agere uidebatur. Sensus ergo est: Ideo tu uideris tibi Paulus & Messala esse, quia Nouiũ uno gradu præcedis? Alijs placet Nouiũ præconẽ fuisse & uocis merito patrimoniũ acquisiuisse, ut sit sensus: Hoc tibi ergo uideris Messala & Paulus, quia præcedis præconem? Hoc loco docet uitandam esse arrogantiam.* ¶ At hic] *Modo respondet subiectioni.* ¶ Magna sonabit] *Aut magna cornua, aut magna funera: aut magna sonabit, pro magnè. Vt Virg. Infanda furentem. Ordo est: Quod uincat cornua & tubas.* ¶ Saltem tenet hoc nos] *Delectat nos eloquentia, id est, propter hoc nos delectat. quod est orator Hoc solum inquit Horatius est quòd indignationem nostrã cohibet, Nouiũ in equestri ordine sedere.*

ſedere, quod aduocatus eſt, et magnæ uocis: aut ipſe Nouius ait clara uoce ſaltem hoc ſtamus qui licet aduocati nomen habeat, tamen in quatuordecim ordinibus ſumus. Vel tenet hoc nos, Id eſt, hoc diſtat inter me & Nouium, quod ſum dicturus. ¶ *Rodunt*] *Lacerãt maliloquio.*

¶ *Conuictor*] *Pro eo quod conuiua.* ¶ *At olim Quod mihi pareret legio Romana tribuno*] *Senſus eſt in iſtis uerſibus ſatis obſcurus, uerum ratione hac poteſt fieri manifeſtius: Forſitan tribunatus mihi inuidiam parare debuerat, quia fortunæ bona merentur inuidiam, quòd caſu quõdam etiam indigni perueniunt ad honores. Virtus uerò carere debet inuidia. Veræ enim uirtutis eſt, & certi meriti Mecœnas tuo iudicio comprobari.* ¶ *Quia non forſit honorem Iure mihi inuideat quiſquam*] *Honor forſitan non conuenit libertini filio, amicitia uiri magni quare non conueniat docto, Id eſt, Non ita iure mihi inuident, quod ſum tuus amicus & conuiua, quemadmodũ fortaſſe iure inuiderent, quòd fui tribunus. Nam ad amicitiam tuam non felicitate, ſed merito perueni. Felicitati aũt inuidendum eſt, non merito.* ¶ *Ita te quoq; amicum Præſertim cautum*] *Cum ſis cautus & peritus ad amicos diligendos.* ¶ *Dignos*] *Amicos, qui ſunt longè à praua ambitione. Conſimilis cauſa eſt, quòd inuideant mihi amico tuo, & quòd antea inuidebant tribuno.* ¶ *Non hoc Me poſſum caſu*] *Id eſt, neq; caſu aliquo, neq; beneficio fortunæ factus ſum tibi amicus, ſed beneficio meo.*

POR. ¶ *Audes Deÿcere è ſaxo*] *Audes tribunatu plebis fungi. Nam tribuni plebis damnatos de ſaxo Capitolino præcipitabãt.* ¶ *Aut tradere Cadmo*] *Cadmus carnifex illo tempore fuiſſe dicitur.* ¶ *At Nouius collega gradu poſt me ſedet uno*] *Sed Nouius, inquit, qui libertinis parentibus natus, proximus ait me, in equeſtri ordine ſedet, Poſt me uno id eſt, inferiori.* ¶ *Nanq; eſt il e*] *Patre libertino natum eſſe Horatium, & in narratione, quam de uita ipſius habui, oſtendi. Ergo Nouium hunc libertinum eſſe indignatur, atq; eum tamen in quatuordecim ordinibus ſedere.* ¶ *At hic ſi plauſtra ducenta*] *Nunc Nouium dicit garrulum, & uulgarem eſſe in cauſis agendis, per quod gloria ſtudiorum efficeret, & æquo animo ſuſtineatur, quòd diſſimulata humilitate natalium Paulo exercitus agat.* ¶ *Saltem tenet hoc nos*] *Ad id pertinet, quòd dixit, eum cauſidicũ eſſe. Ergo ſenſus: Hoc me ſaltem ſolatur ut illũ ſuſtineã, cum indigner alioquin libertinũ equeſtrem ordinẽ tenere.* ¶ *Nunc quia ſim tibi Mecœnas conuictor*] *Dicit ſe inuideri, quod uiuat cum Mecœnate, & quod ante tribunus militibus præfuerat quaſi utrunq; ſupra humilitatem generis eius ſit.* ¶ *Quia ut forſit honorem Iure mihi inuideat*] *Prudentiſſimè dictum forſitan enim meritò inuideri debeat, & qui fortunæ beneficia habeat, quæ plerunq; temere & ſine iudicio illis proueniant: At amicitia Mecœnatis quod uirtute ſit prouocata, non potuit. Porrò autẽ quod uirtute ac uerò iudicio quis aſſequitur, ei inuideri non debet, cum magno cum labore hoc ei conſtet.*

Nulla etenim mihi te ſors obtulit: optimus olim
Virgilius poſt hunc Varius dixêre quid eſſem
Vt ueni coràm, ſingultim pauca locutus,
Infans nanq; pudor prohibeat plura profari:
Non ego me claro natum patre, nõ ego circum
Me Satureiano uectari cura caballo:

ACRON. ¶ *Singultim pauca locutus*] *Cum interuallo interruptis uerbis, impediente uerecundia.* ¶ *Infans nanq; pudor*] *Quia fari nõ poſſet. Quoniam qui pudorẽ habet, nõ multũ loquitur, ut infans, id eſt elinguis.* ¶ *Non ego circũ*] *Ordo eſt: Non ego narro me circũ rura uectari caballo Satureiano, id eſt, Tarẽtino: q̃a Satureia dicta eſt Tarẽtina ciuitas. Satureiani fundi ſunt in Apulia fertiles, et equorũ nobiliũ genitores.*

PORPHYRION. ¶ *Infans nanq; pudor*] *Manifeſtum eſt infantem à non fando nũc dixiſſe, nec enim ad ætatem relatum eſt. Porrò hæc reuera natura nobis eſt, ut ad ſublimioris dignitatis uiros, cum adhuc ignoti accedimus, uerecundia nos elingues faciat*

¶ *Satureiano*] *Satureiani nomine, fundi in Appulia illis temporibus fuisse dicuntur, satis ampli ac nobiles, per quos Appulum equum significat. Appulum autem equum utique pro optimo accipere debemus.*

Sed quod eram, narro. respōdes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo, & reuocas nono post mēse, iubesq;
Esse in amicorū numero: magnū hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum:
Non patri præclaro, sed uita & pectore puro.
Atqui si uitijs mediocribus, ac mea paucis
Mendosa est natura, alioquin recta: uelut si
Egregio inspersos reprendas corpore næuos.
Si neq; auaritiam, neq; sordes, ac mala lustra
Obijciet uerè quisquam mihi, purus, & insons,
(Vt me collaudem) si & uiuo charus amicis:
Caussa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flaui ludum me mittere magni:
Quo pueri magnis è centurionibus orti
Lææ suspensi loculos, tabulamq; lacerto
Ibant octonis referentes idibus æra.

ACRON. ¶ *Nono post mense*] Vt: Longo post tempore uenit. *Vt appareat diu exploratum, ad amicitiam admissum, displicere nō posse.* ¶ *Magnū hoc ego duco*] Id est, *gratū mihi erat, uel gloriosum hoc ego existimo, quod placui tibi, non propter nobilitatē parentū, sed propter meritum cōuersationis meæ.* ¶ *Sed uita & pectore*] *Quia dixerat, Non patre præclaro: ideo hæc subiecit, quæ amplius in se contineant, quam pater præclarus.* ¶ *At qui si uitijs mediocribus*] Ordo est, Et *si mediocrib. & paucis uitijs reprehendenda est uita mea, attamē in quibusdam est laudanda.* ὑπερβατὸν tale est: *Atqui si uitijs careo, & probatæ sum uitæ, his bonis pater causa est. Id est, si nobilitas non est, uel hæc paterna sunt.* ¶ *Vel si egregio*] *Comparat uitā suam formoso uultui asperso næuis.* ¶ *Ac mala lustra*] *Lustra ferarum cubilia sunt, & quoniā meretrices lupæ dicuntur, bene hoc nomine lupanaria appellauit. Et quare mala? ad differentiam illorum, ubi præda uidetur inclusa. Lustra non solum ferarum dicuntur cubilia, sed & popinæ, in quibus scorta sunt, & illecebræ libidinum.* ¶ *Purus & insons, ut me collaudem*] *Ordo est. Si neque auaritiam in me reprehendis, neque tabernas, & amicis meis charus sum, insons sum, & innocens sum, ut me laudem.* ¶ *Causa fuit pater his*] *Harum rerum, harum uirtutum pater causa fuit, ut sim innocens & amicis charus: quem alij ut ignobilem obijciunt ille hæc contulit.* ¶ *Quid macro pauper agello*] *Deest, quamuis, ut sit. Quamuis macro id est, sterili.* ¶ *In Flaui ludum*] *Flauius quidam fuit illis temporibus calculator.*

¶ *Suspensi loculos*] ὑπαλλαγὴ, *nō ipsi suspensi, sed suspensos loculos habētes.* ¶ *Tabulam*] *Buxum, in quo meditantur scribere.* ¶ *Octonis*] *Nummos pro mercedibus, octonos asses æris, quia ante Idus mercedes dabantur.*

PORPHYRION. ¶ *Reuocas nono post mense*] *Plerique grauis iudicij uiri, ideo non temerè in amicitiam recipiunt, ne facile dimittant. Ostendit ergo Mecœnatem per nouem menses de se iudicasse, an sic in amicitiam recepisse.* ¶ *Ac mea paucis Mendosa est natura*] *Verecundè confitetur esse nonnulla uitia, ueruntamen mediocria, & uidetur hoc uerum esse, ut nemo non in aliquo uitio sit constitutus. Sed iamdudum bene est, si uitium illud sit paruum, & cui ignosci pōßit.* ¶ *Ac mala lustra*] *Lustra non ferarum cubilia tantum, sed & lupanaria dicuntur. Nam & Plautus in Casina ait: Vbi in lustra iacuisti mala. Lustra autem mala perpetuo epitheto dixit, nec enim sunt bona, ut ad discretionem eorum mala dixerit. Sic dicitur à Plauto Athenis Atticis, & à Lucilio Campana Capua.*

¶ *Obijciet quisquam uerè mihi*] *Bene additum est, uerè. Illud enim nobis curandum est,*

ne pro-

ne probra, quæ in nos dicũtur, uerè dicantur, alioquin quin dicẽtur, in nostra nõ est potestate. ¶ In Flaui ludum] Videlicet hunc Flauium cratherarum doctorum fuisse.

Sed puerum est ausus Romam portare docendũ
Artes: quas doceat quiuis eques, atq; senator
Semet prognatos. uestem, seruosq́; sequentes
In magno ut populo si quis uidisset, auita
Ex re, præberi sumptus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus, omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus uirtutis honos) seruauit ab omni
Non solum facto, uerũ opprobrio quoq; turpi:
Nec timuit, sibi ne uitio quis uerteret, olim
Si præco paruas, aut, ut fuit ipse, coactor,
Mercedes sequerer, neq; ego essẽ quest9, ob hoc
Laus illi debetur, & à me gratia maior (nunc
Nil me pœniteat sanum patris huius, eoq;
Nõ ut magna dolo factum negat esse suo pars:
Quòd non ingenuos habeat, clarosq́; parentes.
Sic me defendam. longè mea discrepat istis
Et uox, & ratio nam si natura iuberet
A' certis annis, æuum remeare peractum,
Atq; alios legere ad fastum quoscunq; parentes

ACRON. ¶ Artes quas doceat] Doceri faciat. ut, Quos illi Dædala Circe supposita de matre, nothos furata, creauit. ¶ Vestem seruosq́; sequẽtes] Ita me honestè tractauit, ut si qs me uidisset, putaret me à maioribus meis esse nobilem atq; diuitem. ¶ Incorruptissimus] Ad comparationem aliorũ, qui interdum luxuriarentur scholastici, donis student suos corrumpere pædagogos. ¶ Pudicum Qui primus uirtutis honos] Quia pudicitia summum bonũ est. ¶ Ab omni Non solum facto] Non solùm seruauit me turpi facto, sed etiam à fama. ¶ Non solũ enim sufficit uitijs carere, nisi etiam suspicionem uites infamiæ. ¶ Nec timuit sibi, ne uicio quis uerteret] Nec timuit, inquit, ne sibi uitio quis obijceret. si mea ita instituisset ut essem præco, aut coactor quod ipse fuit. Præcones dicebantur qui stabant ad hastam, nunciabant enim precia oblata. Coactores autem m rcenarij eorum, qui habebant argentariam. Sunt autem Argentarij, qui habent summam rerum uenalium. Argentarium dicimus eum, qui habet summam diuitiarum, à quo accipiunt forani. Coactor qui exigit nummos à circumforanis. Aliter, Coactores dicuntur argentarij in auctionibus, qui pecunias cogant ipsi sunt conuectarij. ¶ Neque ego essem questus] Si me fecisset præconem aut coactorẽ, quia potuit hoc præstare sine reprehensione. ¶ Ad hoc nunc] Alij ad hæc legunt, ut sit ad hæc quæ præstitit. Alij ad hoc scilicet, ne me pœniteret, quia patrem habui operarium, & libertum qui uir bonus fuit. ¶ Nil me pœniteat] Non pœnitet me huiusmodi patris, & ideo non me defendam eo modo, quo solent homines sese defendere, quibus obijcitur ignobilitas, qui dicunt non dolo suo neque uoluntate factum esse, ut ab istiusmodi parentibus nascerentur. ¶ Non ut magna dolo] Ordo est: Non sic me defendam, ut magna pars hominum. ¶ Ratio] Sententia. ¶ Nam si natura iuberet] Id est si natura concederet ut homines renascerentur. Vel, Quod si natura faceret aliquem à certo anno, repetere uitam suam post mortem, & fieret illi potestas eligendi à fatis, quos uel parentes, contentus essem parentibus meis. ¶ Ad fastum] Ad superbiam ac nobilitatem: an ad eligendi fastidium, quod ex copia nascitur?

PORPHYRION. ¶ Seruauit ab omni Non solum facto uerum obprobio quoque turpi] Eleganter. Forsitan enim parum sit ita uiuere, ne probrosi in te aliquid admittas, nisi etiam suspicionem omnem amoueas. ¶ Nec timuit, sibi ne uitio quis] Quid? quod, inquit, non uerebatur meus pater, ne in malam existimationem apud ciues & cognatos recideret, si

mihi

mihi liberalia studia non præstitisset, cum humilis fuerit præco & satis sibi potuerit esse si paternam uitam imitaretur. Ergo hoc ipso se multo maiorem gratiam patri suo debere dixit, quod supra uires status sui filium sit prosecutus. ¶ *Vt fuit ipse coactor] Argentarius, scilicet, coactor quod humile ac turpissimũ genus quæstus habeatur.* ¶ *Sic me defendã] Ordo est: Eoq; non sic me defendã. Et est sensus: plerunq; cum humilitas grauis opprobatur alicui sic se solet defendere, ut non suam culpã dicat esse, quòd de talibus parentibus natus sit. Ego aũt Horatius, inquit non tantum non dicã hoc uerum esse; sed è contrario talibus parẽtibus natum gloriabor. Nam si natura permitteret renasci & eligere parentes, ex quibus nasceretur, non ego mallem ex hominibus honoribus functis nasci, quàm eis quibus natus sum.* ¶ *Ad fastum] Hoc est, ad fastidium, ac per hoc superbiam.*

Optaret sibi quisq;, meis contentus, honestos
Fascibus, & sellis nolim mihi sumere: demens,
Iudicio uulgi: sanus, fortasse tuo quod
Nollẽ onus, haud unquã solitus portare, molestũ
Nam mihi continuo maior quærenda foret res,
Atq; salutandi plures, ducendus & unus,
Et comes alter, uti ne solus, rus'ue peregre'ue,
Exirem plures calones, atq; caballi
Pascendi, ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, uel si libet, usq; Tarentum:
Mãtica cui lũbos onere luceret, atq; eques armos
Obijciet nemo sordes mihi, quas tibi Tulli,
Cum Tiburte uia prætorem quinq; sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumq;.
Hoc ego commodius, quã tu præclare Senator,
Millibus atq; alijs uiuo, quæcunq; libido est.
Incedo solus, percunctor quanti olus, ac far,
Fallacem circum, uespertinumq; pererro
Sæpe Forum: assisto diuinis, inde domum me
Ad porri, & ciceris refero, laganiq; catinum.

ACRON. ¶ *Honestos Fascibus aut sellis] Magis meos eligerem quàm consules aut senatores.* ¶ *Demẽs iudicio uulgi] Zeugma. fortasse.* ¶ *Sanus fortasse tuo] Mirè hoc dixit, quia ipse eques permansit contempto senatorio ordine.*

¶ *Onus] Pro toga.* ¶ *Solitus portare molestum] Quia re uera molestiam habẽt, qui à nobilibus nascuntur.* ¶ *Maior quærenda foret res] Si adeptus essem maiorem dignitatem, multa mihi essent necessaria.* ¶ *Petorrita] Genus uehiculi. Alij carpenta intelligunt, nonnulli carrucas.* ¶ *Mantica] Pera uel auerta, si maius onus intelligendum. Alij in inuolucrum, uel peram quam dicunt bisaciam. Quia pauperes cum insidentiumentis post se sarcinas habent.* ¶ *Sordes ignobilitatẽ. Illis enim obijcitur ignobilitas, q ex infimis orti se nobilissimos esse contendunt.* ¶ *Quas tibi Tulli] De quo superius dixeret. Quo tibi Tulli sumere depositũ clauũ?* ¶ *Lasanum] Vas in quo exoneratur uenter, id est, quo uentrem purgamur, inuentũ ad exquisita naturæ.* ¶ *Hoc ego cõmodius quàm tu] In hoc, quod multa mihi sunt necessaria, uel caballi, uel calones, uel comites & multis alijs reb. cõmodius uiuo.* ¶ *Millibus atq; alijs] Id est, si millia sunt senatorum, commodius me fateor uictitare. nam a Millio, ut quidam putant falsum est. nam numeri tantum singularis est Millium.*

¶ *Libido] Voluntas.* ¶ *Fallacem circum] Suburam maiorem, in qua uespert furtiuæ res semper uenundabantur. Et notandum, quia fallacem dixit Circum, nonnulli uolunt esse præpositionem, nam si nomen sit locum Circi uidetur significare, in quo furtiuæ res distrahuntur. An fallacem Circum propter Circenses incerti euentus: aut propter samardã. Marda enim qui circa metas solebat inducere. Illic enim mathematici olim steterãt.* ¶ *Vespertinũq; pererro sæpe Forum] Vespertinũ, quia quibusdã in locis mercimonia aguntur circa uesperã.*

Forum est singularum regionum proprium, ad quod meridianis horis usq; ad uesperam uiciniores procedunt. ut sit, πρὸς ἀντιδιαστολήν, ad matutina illa fora maiora & magis communia. ¶ *Aßisto diuinis*] *Aut famardicis, aut sortilegis.* ¶ *Laganiq;*] *Lagana sunt de siligine quædam facta, quasi membranæ compositæ, quas cum piperis liquamine coquunt, et sic comedunt.* ¶ *Catinum*] *Ad prandium uile siue moderatum.*

POR. ¶ *Demens iudicio uulgi*] *Vulgus enim magnifacit nobilitatē generis, & eos qui gesserūt magistratus.* ¶ *Sanus fortasse tuo*] *Hoc ad Mecœnatē rectè dicitur, qui abhorrēs senatoriam dignitatem, in equestri gradu se continuit. Ne solus rus'ue peregre aut Ordo est: Rus'ue aut peregre exirem.* ¶ *Ducenda petorrita*] *Petorritū genus uehiculi, quod uulgo carrū dicitur.* ¶ *Mantica*] *Mantica pera est, sed hoc ex Luciliano illo sumptū est: Mantica cantari costas grauitate premebant.* ¶ *Quas tibi Tulli*] *Tullium hunc & supra increpuerat, quòd senatoriam dignitatem recepisset, non sufficiens ei nec censu nec moribus.*

¶ *Fallacē circum*] *Mihi uidetur Suburā dicere quòd ferè hora sena furtiuas res solent eo uenum deferre. Non autē hoc dicit Horatius quasi res furetur, & eò deferat, sed potius quòd inde occasionem emendi captet.* ¶ *Aßisto diuinis*] *Sortilegis, sortilatores dicit. Porro aūt altioris dignitatis homines erubescunt, serò in his uulgi circulis stare, quod tamen sibi licere Horatius dicit per uitæ libertatē in qua esset in senatoria dignitate constitutus.* ¶ *Ad porri & ciceris*] *Hanc escam & uulgarem esse nemo est qui nesciat.*

Cœna ministratur pueris tribus, & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet. adstat Echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitū, non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mâne, obeundus Marsia, qui se
Vultum ferre negat Nouiorum posse minoris.
Ad quartā iaceo, post hāc uagor, aut ego lecto
Aut scripto quod me tacitū iuuet, ungor oliuo,
Non quo fraudatis immundus natta lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lauatum
Admonuit, fugio rabiosi tempora signi.

ACRON. ¶ *Lapis albus*] *Mensa marmorea, quam uocāt delphicam.* ¶ *Adstat Echinus*] *Echinum dixit uas æneum, in quo calices lauātur, quod modo trisillæ appellamus. Alij ampullam uitream dicunt, Alij lignum cum uncinis, in quo suspenduntur calices. In modum Echini marini factū.* ¶ *Vilis*] *Non magni precij.* ¶ *Guttum*] *Vas unguentarium.* ¶ *Campana*] *Fictilis uel uiminea, uel ænea, quia in Campania dicebantur æneæ res optimè fabricari.* ¶ *Obeundus Marsia*] *Marsia statua erat in Rostris, ad quàm solebant homines illi conuenire, qui inter se lites atq; negocia cōponebant. Nam & à statua nomen locus acceperat, in quo solebant esse accusatores.*

¶ *Vultum ferre negat Nouiorum*] *Nouij fratres fuerunt, quorum minor ad locum, qui appellatur Marsia Venerari consueuerat. Hi autē Nouij fuerunt acerrimi fœneratores, & iocatur de hac re Horatius: Ideò ait puto Marsiam unam erectam manum habere, quòd illorū fœneratorū impudentiam non potest sustinere. Deinde quod ad statuam Marsiæ uadimonium statuebatur.* ¶ *Fraudatis*] *Expilatis euacuatis.* ¶ *Immundus Natta*] *Nomen tenacißimi usque ad immundiciem.* ¶ *Sol acrior*] *Calidior hora quinta.* ¶ *Rabiosi tempora signi*] *Aestuosos dies caniculares.*

¶ PORPHYRION. ¶ *Et lapis albus*] *Marmoream mensam delphicam significat, scilicet, quæ precij non magni est.* ¶ *Adstat echinus Vilis*] *Præter echinum. Lucilius sic dixit quasi scortea ampulla sit, ut cum ait: Echinus chinabam infectus. Hic tamen uitream ampullam intelligere debemus.* ¶ *Campana*] *Scilicet, quia Capuæ hodie ærea uasa studiosius fabricari dicuntur.*

¶ Qui se

¶ *Qui se uultum ferre negat Nouiorum*] *Duo Nouij fratres illo tempore fuerunt, quorũ minor tumultuose fœnerator fuisse dicitur. Satyricè autem & eleganter hoc dictum, quasi ideo manum leuet Marsias quod in foro sustinere non posit hunc Nouium. Obeundus aũt Marsias, quia in foro uadimonium sistendum apud signum Marsiæ sit.* ¶ *Aut ego lecto*] *Lecto producta syllaba enunciare debemus, quia frequentatiuum est ab eo quod est lego.* ¶ *Immundus Natta*] *Natta pro sordido homine posuit.* ¶ *Rabiosi tempora signi*] *Caniculares dies dicit.*

Pransus non auidè, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus ocior. hæc est
Vita solutorum misera ambitione, grauiq́;.
His me consolor uicturum suauius, ac si,
Quæstor auus, pater atq; meus, patruusq́; fuisset.

ACRON. ¶ *Pransus non auidè*] *Aestus causa tantũ pransus, quantum me separet à ieiunio, quantum potest diem durare, hoc est, non multũ pransus.* ¶ *Interpellet*] *Sustineat prohibeat.* ¶ *Domesticus ocior*] *Domi ociosius maneo. Notandum ocior fictum uerbum.* ¶ *Misera ambitione, grauiq́;*] *Ab omni cupiditate praua, quæ miseros facit, quia grauiter afficit.* ¶ *His*] *Hac uita, his rebus.* ¶ *Ac si*] *Pro quasi, ut: Non secus ac iußi faciunt.*

PORPHYRION. ¶ *Interpellet*] *Hoc est, prohibeat.* ¶ *Dicit aũt parum se prandere, ac tantũ ne ieiunius sit, nam in ieiunio uires deficiũt.* ¶ *Domesticus ocior*] *Verbũ finxit, id est, ocium ago.* ¶ *Ac si quæstor auus*] *Sensus est. Suauius humilitate generis et dignitatis meæ sum uicturus, quàm si ex senatoria familia, atq; ipse senator essem.*

SATYRA VII.

PRoscripti Regis Rupuli pus, atq; uenenũ,
Hybrida quo pacto sit Persius ultus: opinor
Omnibus & lippis notum. & tonsoribus esse.
Persius hic permagna negocia diues habebat
Clazomenis. etiam lites cum rege molestas,
Durus homo, atq; odio qui posset uincere regẽ,

ACRON. ¶ *Proscripti regis Rupili pus*] *Describit iurgium P. Rupilij cuiusdam, cognomento Regis, qui aliquando in Horatium iculariter dixit, & Hybridæ Persij. Hic Rex Rupulius Prenestinus fuit. Iste post exilium Prætor cum à triumuiris condemnatus esset, confugit ad Brutum & comes eius habitus est, ibiq́; Horatium iurgio laceßiuit, ob quod amaritudinẽ stili sui in eum constrinxit: Item aliter: Publius Rupilius cognomine Rex, Prenestinus, post exitum belli ciuilis cõmilito fuit Horatij, in castris Bruti. Hic ægrè ferens quod Horatius tribunus esset, sæpe ignobilitatem generis illi obijciebat. Idcirco nũc eum ex persona alterius lacerat.* ¶ *Hybrida quo pacto sit Persius ultus*] *Persius ex diuersis parẽtibus natus, nam Clazomenius fuit, patre Asiatico, matre Romana. Trãslatiue ergo Horatius lacerauerat Persium, quasi semi Romanum. Tractum ab Aquila ea, quæ ex aquila & uulture nascitur. Hybridæ etiam dicũtur proprie canes, qui nascuntur ex cane uenatico, & cane gregario. Ideo & Hybrida dicebatur Persius, quia de matre græca natus fuerat, & patre Romano. Aliter Hybrida dicitur, qui habet patrem Græcum & matrem Italam: aut per contrariũ, Hybridam dicũt appellari, qui mixto genere sermonis loquatur græcè latineq́;.* ¶ *Proscripti*] *Condemnati à Duumuiris, quoniam secutus est, partes Bruti & Caßij contra Augustũ.* ¶ *Pus atq; uenenum*] *Malignitatẽ atq; liuorem.* ¶ *Lippis*] *Otiosis, sedentibus apud medicum.* ¶ *Notum & tonsoribus*] *Tonsores, qui solent tardi esse studio: lippi, qui solent oculorum cura alieni esse à negotijs, sciunt quomodo Hybrida Persius persecutus est maliciã Rupilij Regis.* ¶ *Clazomenis*] *Apud ciuitatem Asiæ, Clazomenon.*

menon:Hic pluralis numeri est, & aduerbium loci. ¶ *Atq; odio qui posset uincere*] *Odio, pro molestia.ut Teren.Cum istoc odio Lache Reges inuisissimi erant, & eorum nomen propter memoriam Tarquinij execrabile,hunc quoq; odiosum faciebat.*

PORPHYRION. ¶ *Proscripti regis Rupuli,pus,atq; uenenum*] *Hoc in Rupilium regem Prænestinum, cuius contentionem cum Persio commemorat,cuius Persij iocum refert. Quamuis Græcus fuit hic Persius,ciuitatem tamen Romanam sumpserat,unde hybridam appellat. Rupilius cognomine.Rex,Prænestinus post exilium,in quod damnatus profugerat,militauit in Attica sub Actio Varo.Deinde cum præturam gereret,proscriptus à triumuiris confugit ad Brutum,& inter comites habitus est.Ibi militantem Horatium Flaccum iurgio lacessiuit,propter quod amaritudinem stili poeta in eum strinxit.* ¶ *Hibrida quo pacto sit Persius ultus*] *Persius Clazomenius fuit.Hibridæ autem propriè dicuntur canes,qui ex imparibus parentibus nati sunt, hoc est, ex uenatico & gregario.Ad hanc similitudinem uidelicet hunc Persium parentes habuisse,id est,Græcum & Romanum,ideo hibridam appellatum opinor.*

¶ *Lippis notum & tonsoribus*] *Adeò ait diuulgatũ esse,quibus modis insectatus sit Persius Rupiliũ,ut & in tonstrinis hæc & medicinis narrata sint.Ferè autem in his officinis ociosi solent considere,ac res rumoribus frequentatas fabulis celebrare.* ¶ *Permagna negocia diues habebat Clazomenis*] *Clazomene Asiæ ciuitas.Ergo Clazomenis,ut Athenis.*

Confidens,tumidusq́;,adeò sermonis amari,
Sisennas,Barrhos,ut equis præcurreret albis.
Ad regẽ redeo,postquam nihil inter utrunq;
Conuenit:hoc etenim sunt omnes iure molesti,
Quo fortes,quib. aduersum bellũ incidit,inter
Hectora Priamidẽ, animosũ atq; inter Achillẽ
Ira fuit capitalis,ut ultima diuideret mors.
Nõ aliam ob causam:nisi quod uirtus in utroq;
Summa fuit.duo si discordia uexat inertes:
Aut si disparibus bellum incidat,ut Diomedi
Cum Lycio Glauco,discedet pigrior ultro
Muneribus missis.Bruto prætore tenente
Ditẽ Asiam, Rupili,& Persi par pugnat,uti nõ
Compositus melius cum Bitho Bacchius,in ius
Acres procurrunt, magnum spectaculũ uterq;.

ACRON. ¶ *Confidens*] *Audax temerarius, improbus. Terent. Homo confidens, qui illum dij omnes perduint.Fidẽs bonis:confidens malis.* ¶ *Adeo*] *Vsqueadeo.* ¶ *Sermonis amari*] *Mordacis,maledici.*

¶ *Sisennas Barrhos*] *Pro maleficis posuit, id est, malæ uitæ hominibus.Sisennas fuit illis tẽporibus maledicus & mordax. Barrhi enim dicuntur maledici id est,adeo erat sermonis maledici,ut Sisennas Barrhos uideretur uincere, & de his triumphare,qui & ipsi maledici fuerunt: Id est, adeo erat odiosus, ut de nobilissimis detractoribus triumphum ageret Persius Clazomenius.* ¶ *Equis præcurreret albis*] *Allegoricôs,ut facile eum superaret,quia equi albi dicuntur esse nobiliores, sicut laudat Virg. Qui candore niues anteirent,cursibus amnes.* ¶ *Postquam nihil inter utrunq; conuenit*] *Postquam capitales inimici & inexpiabiles facti sunt.Conuenit aũt transactum est.*

¶ *Hoc etenim sunt omnes iure molesti*] *Sensus est: Ita enim inter se mali homines decertant,& nesciunt cedere,ut uiri fortes in bello.Aliter:Hoc sunt modo omnes molesti,quo hi,q contra se habent bellum,& quare quod usqueadeo dimicãt uterq;,donec uno superato,alter uictor discedat.* ¶ *Capitalis*] *Magna,periculosa.* ¶ *Diuideret*] *Dirimeret,litis finem faceret.* ¶ *Duo*] *Pro duos,ut Virg. Si duo præterea tales Idæa tulisset.* ¶ *Terra uiros aut si disparibus*] *Inter uirum fortẽ & ignauũ.* ¶ *Vt Diomedi cum Lycio Glauco*] *Glaucus enim confessus se uictũ,munus Diomedi misit sua arma aurea,& Diomedes sua ærea.Aliter:Diomedes & Glaucus inimici fuerũt.Diomedes fortis.Glaucus ignauus,& Diomedi munera misit,ut ab*

ſit, ut ab armis diſcederet. ¶ Ditem] Copioſam. ¶ Rupili et Perſi par pugnat] Metaphora à gladiatoribus & ſatis amarè, quaſi de gladiatoribus. ¶ Cum Bitho Bacchius] Bithus et Bacchius gladiatorũ nomina celebrata apud Sueton. Tranquillũ, ſub Auguſto. Mirè in metaphora perdurauit. Id eſt. Melius pugnãt in lite Rupilius et Perſius, ꝙ memorati gladiatores in pugna. ¶ In ius] Quaſi gladiatoriũ. Alij in iudiciũ, in litem. ¶ Acres procurrũt] Quia non potuerũt finiri cauſæ eorum. Ordo eſt, ſi diſcordia uexet duos inertes, in ius acres procurrunt. ¶ Magnum ſpectaculum] Mirè rurſus perdurat in translatione, theatri & iudicij.

PORPHYRION. ¶ Adeo ſermonis amari Siſẽnas uarros ut equis præcurreret albis] Adeo fuit, inquit, in rabie orationis amarus Perſius, ut Siſennam atq; Varrum longo anteiret, ſed hoc ipſo gloriabatur, quaſi quadrigis triumphalibus incederet. Videlicet Siſennã et Varrum maledicos fuiſſe dicit. ¶ Hoc etenim ſunt omnes iure moleſti] Pertinacia ea inquit, mali homines inter ſe contendunt, qua bellant uiri fortes. ¶ Duo ſi diſcordia uexet inertes] Si incitet impares, ut Diomedem & Glaucũ, citò contentio finietur, cedente inferiore, & ultro dante aduerſario munera. ¶ Vt Diomedi cum Lycio Glauco] Glaucus natione fuit Lycius qui ceßit Diomedi arma ſua aurea, acceptis à Diomede æreis, quod apud Homerum in Iliade legitur. ¶ Rupili & Perſi] Ioculariter contentionem horum refert, quaſi gladiatoriã pugnam. ¶ Cum Bitho Bacchius] Bithus & Bacchius gladiatores optimi illis temporib. fuerunt, qui multos interemiſſent, commißi inter ſe mutuis uulneribus conciderunt. Et cum eodem tempore mulier, quæ ſeptem extulerat, nuberet ei, qui uxores ſeptem amiſerat, compertum eſt epigramma.

Perſius exponit cauſam, ridetur ab omni
Conuentu. laudat Brutum, laudatq; cohortem,
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellasq; ſalubres
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,
Inuiſum agricolis ſidus ueniſſe, ruebat
Flumen ut hibernum fertur quo rara ſecuris
Tum Preneſtinus ſalſo multumq; fluenti

ACRON. ¶ Solem Aſiæ, Brutum] Vt Virg. O lux Dardaniæ, ſpes ô fidißima Teucrũ. Rupilius Rex, comes fuit Bruti, ſolem ergo dicebat Brutum, et comites, ſtellas ſalubres. Rupilium uerò canicularem ſtellã, hoc eſt, Syrium. ¶ Inuiſum agricolis ſidus] Quia peſtiferum. ¶ Ruebat Flumen ut hibernum] Id eſt, Ita ruebat eius oratio, quaſi torrens deſcendens ab altißimo montè. quò rara ſecuris fertur, hoc eſt, ad quem montem rarò uenitur præcidendorum gratia lignorum. Fabula talis eſt. Quodam tempore ruſticus dum iuxta fluuium ligna cæderet, caſu ſecuris eius in fluuium cecidit. Mercurius hoc de ſummo monte uidens, deſcendit ad ruſticum, interrogauitq; eum, quid amiſiſſet. Ille ſimplicitate ſua ait, ſecurim ferream perdidi. Mercurius leuauit auream, ille ſuam ſibi reddi cupiebat. Collaudauit eum deus, & ſuam illi & auream condonauit. Alter agricola hac fama commotus, iuit ad fluuium, & dum ſe ſimulat ligna cædere uelle. ſecurim in fluuium uoluntate proiecit. Similiter hoc deus uidens, deſcendit leuauitq; ferream. Ille auream ſe perdidiſſe fingebat, iratus deus & illam dimiſit. Itaq; qui auream habere cupiebat, & ſuam perdidit. Ergo dicit modo poeta ſic in iniuriam Rupilij Perſius irruebat, quomodo fluuius ille, qui raro habebat auream ſecurim. ¶ Fertur quo rara ſecuris] Quia omnia ligna ſecum trahit torrens, non eget ſecuri.

PORPHYRION. ¶ Laudat Brutum, laudatq; cohortem] Cohortem comites dicit Bruti, qui in conſilio eius erant, ſic & Lucil. ait: Vt prætoris cohors, ut noſtris dixit aruſpex. Opportune laudans Brutum & comites eius, Soli & ſtellis ſalubribus eos comparat. ¶ Fertur quo rara ſecuris] Num utiq; non facile itur in ea loca ad cædendum ligna, quæ ſint nimis alta atq; abrupta. ¶ Tum Preneſtinus] Vrbanè ac copioſè, inquit, locuto Perſio, inuicẽ Rupilius con

pilius con

pilius cõuitia regerit, nõ minus ridiculus, quàm rustici uindemiatores, solantes se in eos uiatores, à quibus per derisum cuculli appellantur. Nam solent leuia rustici circa uiam arbusta uindemiantes, à uiatoribus Cuculli appellari, cum illi prouocati tantam uerborum amaritudinem in eos effundant, ut uiatores illis cedant, contenti eos cucullos iterum atque iterum appellare. Salso ergo multoq; fluenti arbusta, ad uindemiatores arbusti relatione facta dictum esse intelligere debemus.

Expressa arbusto regerit conuitia durus
Vindemiator & inuictus, cui sæpe uiator
Cessisset, magna compellans uoce cucullum.
At Græcus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat, per magnos Brute deos te
Oro, qui reges consueris tollere, cur non (est.
Hũc regẽ iugulas? operũ hoc (mihi crede) tuorũ

ACRON. ¶ *Tum Prænestinus*] *Rupilius rex.* ¶ *Salso*] *Id est, de amaro & copioso, & maledico pectore protulit conuitia et remisit.* ¶ *Expressa arbusto*] *Id est, prolata pectore,* ἀλληγορικῶς: ¶ *Regerit*] *Inuicem mittit. Voluit utrum acrioris maliciæ exprimere.*

¶ *Durus Vindemiator*] *Vindemiator non dicitur, sed Vindemator, & ni ita dixeris, uersus non stabit. Hoc autem ipsa re nouimus, quod uiatores sæpe cum uindemiatore conuitijs agant cum transierint, & illi respondent ita, ut cucullũ eum appellent, quasi pigrũ, & laborẽ dicunt eum subire alienũ, sicut cucullus, q̃a aliena oua fouet: & recitãt hoc custodibus, eo quod semper assident. Bene autem perseuerauit in meta, hora, quia arbustum pectus eius dixit, mod. illum duro comparat uindemiatori.* ¶ *Cui sæpe uiator Cessisset*] *Solent enim uindemiatores cum uiatoribus falsa fatigatione contendere.* ¶ *Cucullum*] *Cucullus auis est abiecta quæ hoc uitio naturali laborat, ut oua ubi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. Vnde rustici sibi obijciunt quasi alieni fætus curam sustinentes. Est autem pigra, ut interdum pigricia ne uolet, fame moriatur.* ¶ *Italo perfusus aceto*] *Romana amaritudine, & hoc propter arbustum. Id est, afflictus Itala mordacitate.* ¶ *Per magnos Brute deos te*] *Iste qui Cæsarem occidit.* ¶ *Qui reges consueris tollere*] *Aut propter Cæsarem dicit hoc, qui est interfectus in senatu à Cassio & Bruto: aut quia originẽ ducebat à Bruto, qui pepulit de urbe Tarquinios.*

PORPHYRION. ¶ *At Græcus postquàm est Italo perfusus aceto*] *Allegoricôs. Postquam est, inquit, Persius acrius conuitijs Rupilij repercussus, Persius exclamat per magnos Brute deos oro, qui reges consuesti tollere, cur non hunc regem iugulas? Vrbanissimus iocus, quia Tarquinius Superbus rex Romanorũ, per Iunium Brutum in exilium actus est: & C. Cæsar qui regnum uidetur affectasse, per Brutum in senatu est occisus, quasi infestum Bruto nomen esse uidetur iam regnum. Ergo iocans in nomen Regis Rupilij ait: O Brute sequere generis tui gloriam, & hunc Rupilium Regem extingue.*

SATYRA VIII.

Olim truncus eram ficulnus inutile lignum.
Cũ faber incertus scannũ, faceretne Priapũ
Maluit esse deum, deus inde ego furũ, auiumq;
Maxima formido. nam fures dextra coercet,
Obscœnoq; ruber porrectus ab inguine palus.

ACRON. ¶ *Olim truncus eram ficulnus inutile lignum*] *Priapus loquitur execrans ueneña Canidiæ. Inducit Priapũ, qui stat in hortis Aesquilinis dicentẽ, non tam sibi laborandum in seruandis furibus, quam ueneficijs perferendis. Quomodo autem à Corylo colurnus, ita à fico ficulnus deriuatur.* ¶ *Inutile*] *Ad nullos usus genitum.* ¶ *Cum faber incertus*]

tus] Supple esset. ¶ *Maxima formido] Deest factus sum.* ¶ *Nam fures dextra coër cet] Quia fustem tenens figuratur.* ¶ *Obscœnoq́; ruber] E' ligno uirile membrũ factum.*

PORPHYRION. ¶ *Olim truncus eram] Priapum positum in hortis, qui erant extra portam Esquilinam, antequam ædificijs locus occuparetur, inducit referentẽ, non tam magnũ sibi esse custodiendis hortis à furibus atq; auibus, quæ semina consumunt, quàm à ueneficijs, quæ se in ijsdem locis inquietent.* ¶ *Inutile] Merito. Nam hæc materia nullis fabricis idonea est. Attende nomen à fico deriuatum ficulnus, non ut uulgo ficulneus.*

Ast importunas uolucres in uertice arundo
Terret fixa uetatq́; nouis considere in hortis.
Huc prius angustis eiecta cadauera cellis
Conseruus uili portanda locabat in arca.
Hoc miseræ plebi stabat commune sepulchrum
Pantalabo scurræ, Nomentanoq́; nepoti.
Mille pedes in fronte, trecẽtos cippus in agrum
Hic dabat, hæredes monimẽtum ne sequerẽtur.
Nũc licet Aesquilijs habitare salubribus, atq;
Aggere in aprico spatiari, quo modo tristes
Albis informem spectabant ossibus agrum.

ACRON. ¶ *Importunas uolucres] Quæ hortis noceãt.* ¶ *Vetatq́; nouis considere in hortis] Nouis, quia semper exercentur noua cultura, aut propter recentem dedicationẽ Mecœnatis, nouis, hoc est, nuper institutis, ac recens satis. Aut quia antea sepulchra erant in hoc loco, in quo nunc sunt horti Mecœnatis, ubi modò thermæ Traianæ. Ante enim tanta misericordia tenebantur maiores, ut etiã publica monumenta pauperibus & seruis ædificarent.* ¶ *Huc] Ad illum locum in quo Priapus stabat, huc aliquando cadauera portabantur plebeiorũ siue seruorum, nam sepulchra publica erant antea modò Mecœnatis horti.* ¶ *Prius] Ante hoc temporis.* ¶ *Angustis eiecta cadauera cellis Angustis cellis uilißimis tugurijs.* ¶ *Conseruus] Pauperũ & seruorũ cadauera hîc olim sepeliebantur: nam ideo subdit conseruis.* ¶ *Commune sepulchrum] Soliti enim erãt carnifices in Aesquilina uia puteos facere, in quos corpora mittebant.* ¶ *Portanda locabat] Quia conserui locabant & sepeliebant alios seruos.* ¶ *In arca] In loculo uel sepulchro.* ¶ *Stabat] Statutum erat.* ¶ *Pantalabo scurræ] Pantalabus Mallius uerna trans Tiberim ex ingenuis parentibus natus, quia à multis pecunias accipiebat, inde Pantalabus dictus est, qui quamuis multis uitijs abundaret, propter scurrilitatem tamẽ compluribus erat domesticus & notus. Scurræ dicuntur homines uilißimi & abiecti utpote scenici.* ¶ *Nomentanoq́; nepoti] Nomentanus prodigus fuit, & omnia bona sua comederat, & eleganter his duobus Pantalabo & Nomentano apud Aesquilia in publicis ustrinis monumentum dicit fuisse, quia priuatum habere locũ non poterant, omnibus suis absumptis.* ¶ *In fronte] In latitudinem.* ¶ *In agro] In longitudinẽ. Titulus erat scriptus, agri modum ex utroq; spacio designans. Ideo cippus erat positus, ne hæredes illius regionis haberent potestatem auiti siue paterni.* ¶ *Hæredes] Nescio quis donauit agrum suum populo ad sepulchra, & posuit fines, ut habeant in latitudine mille pedes, trecentosq́; in longitudine. Hoc tantum fecit ne hæredes eius publicum inuaderent monumentum, ne haberent facultatem petendi spacium illud mille pedum & trecentorum. Item inscriptum erat sepulchro ne ad hæredes pertineret, hoc est, ne corpora aut reliquiæ alienæ inferrentur.* ¶ *Ne sequerentur] Quia uenditum erat.*

¶ *Nunc licet Aesquilijs] Aesquiliæ dicitur locus, in quo ante sepeliebantur corpora extra portam illam, in qua est sessorium.* ¶ *Habitare salubribus] Recte dixit salubres. Loca enim salubria sunt, in quib. amœnitates sunt. Sensus hic est: Ibi nunc amœnitas ædificiorũ grandis est, ubi aliquando albebant ossa miserorũ, id est, tristes homines intuebantur hunc agrum aliquãdo album ex oßibus cadauerũ. Salubribus igitur, quia nemo ibi modo sepelitur, sublata*

enim

enim sunt sepulchra, & modo ibidem horti. ¶ *In aprico spaciari] Quia sepulturæ sunt mutatæ in hortos.* ¶ *Modo] Paulo antę.* ¶ *Furesq́; feræq́;] Fures propter hortos. Feræ propter cadauera mortuorum.*

PORPHYRION. ¶ *Vetatq́;] Ideo dixit, quòd cũ Esquilina regio prius sepulchris uacaret, primus Mecœnas ad salubritatem aeris, hortos ibi constituit.* ¶ *Nouis] Id est, recens satis. Tunc enim aues prohibendæ ex hortis sunt, ne semina coligant.* ¶ *Pãtalabo scurræ] Vrbanißime dicitur. Hæc regio nanq; publicas ustrinas habebat. Quare eleganter Pantalabo Nomentano'que qui bona sua comederant, publica monumenta præstare nunc dicitur, quia priuata habere non poterant. Solent autem priuatis inscribi monumentis, quot pedes in fronte, quot in agro habeant. Item singularibus literis notari. H. M. H. N. S. Id est hoc monumentum hæredes non sequitur. Videlicet ne pro suis habeant, inferendi reliquijs aliorum multorum. Fuit autem Mallius uerna trans Tiberim, ingenuis parẽtibus natus, qui quia multis pecuniam mutuam rogabat, Pantalabos est cognominatus. Sed quamuis aliquot uitijs teneretur compluribus tamen erat domesticus. Horatius aũt Caßij Nomentani huius, quem nepotẽ propter prodigã uitam appellauit, sæpe meminit.* ¶ *Nũc licet Aesquilijs] Quia quæ ante longius ustrinæ salubres factæ sunt Aesquilinæ.* ¶ *Tristes Albis informem spectabant oßibus] Manifestißima ἔκλειψις non utiq; alij quàm homines intelligendum.*

Quum mihi non tantum furesq́, feræq́ suetæ
Hunc uexare locum, curæ sunt, atq labori,
Quantum, carminibus quę uersant, atq uenenis
Humanos animos, has nullo perdere possum,
Nec prohibere modo simul ac uaga luna decorũ
Protulit os, quin ossa legant, herbasq́ nocẽteis.
Vidi egomet nigra succinctam uadere palla
Canidiam pedibus nudis, passoq́ capillo,
Cum Sagana maiore ululantem: pallor utrasq
Fecerat horrendas aspectu. scalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnã
Cœperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.

ACRON. ¶ *Versant mutant. In alijs uexant lego.* ¶ *Simulac.] Mox ut Vaga] Quia per zodiacum uagatur, ut Maro. Hic canit errantem lunam.* ¶ *Protulit os] Virgil. Extulit os sacrũ.* ¶ *Vidi egomet] Hic uersus tragice profertur, ut Vidi egomet duo de numero cũ corpora nostra Prẽsa, manu magna medio resupinus in antro, Frangeret ad saxum.* ¶ *Canidiam] Pro Gratidia, Neapolitana unguẽtaria, quam semper ut ueneficam carpit Horatius.*

¶ *Cum Sagana maiore] Ostendit fuisse etiam minorem: aut maiorem natalibus, aut ætate, aut censu, aut maiorem, quam fuit ipsa Canidia.* ¶ *Pullam] Nigram.* ¶ *Diuellere] Dilacerare.* ¶ *Mordicus] Aduerbium à mordendo. Aliter. pro eo, quòd est morsibus, uelut aduerbiliater locutus ut radicitus.* ¶ *Manes] Quid sint manes, animæ responsa daturæ, ἐπεξήγησις.* ¶ *Elicerent] Prouocarent.*

PORPHYR. ¶ *Vaga luna] Bene uaga sicut Virg. Errantem lunã.* ¶ *Canidiam] Et alibi dictũ est Gratidiam nomẽ fuisse, Neapolitanam unguentariã, quam Canidiam hic appellat, et ut ueneficã carpit, maxime in Epodo carmine.* ¶ *Cũ sagana maiore] Memini me legere apud Heleniũ Acronẽ Saganam fuisse nomine, libertã Pomponij senatoris qui à triumuiris est præscriptus. Sed cũ dicat maiorẽ apparet, aut sororẽ hãc habuisse minorẽ se, aut fuisse & aliam Saganã illis temporib. minorẽ hac, uel ætate, uel natalibus, uel censu.* ¶ *Pullam diuellere mordicus agnã] Hæc uidelicet iam ad maleficia pertinẽt ueneficarũ. Pullã aũt nigrã accipere debemus, ut et Virg. ait: Rejice ne maculis infuscẽt uellera pullis Nascentũ.* ¶ *Vt inde Manes] Mirè dictum est manes animas, hoc est, quæ animæ manes sunt, ac si diceret manes mortuorum.*

Lanea & effigies erat, altera cerea: maior:
Lanea, quæ pœnis compesceret inferiorem.
Cerea suppliciter stabat seruilibus, utꝙ
Iam peritura modis: Hecaten uocat altera, sęuā
Altera Tisiphonen. serpentes atꝙ uideres
Infernas errare canes, lunamꝙ rubentem,
Ne forethis testis, post magna latere sepulchra.
Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Coruorum atꝙ in me ueniat mictū, atꝙ cacatū
Iulius & fragilis Pedatia, furꝙ Voranus.
Singula qd memorē? q̃ pacto alterna loquētes
Vmbræ cum Sagana resonarent triste, & acutū?
Vtꝙ lupi barbam uariæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris, & imagine cerea
Largior arsit ignis, & ut non testis inultus
Horruerim uoces Furiarum, & facta duarum?
Nam displosa sonat quantum uesica, pepedi
Diffusa nate ficus, at illæ currere in urbem,
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere atꝙ herbas, atꝙ incantata lacertis
Vincula, cum magno risuꝙ, iocoꝙ uideres.

ACR. ¶ Lanea] Bis subaudis effigies, ut lanea effigies, cerea etiam. ¶ Quæ pœnis] Sic steterant, aut ceream lanea coerceret, id est, stabat effigies cerea ante laneam, quasi passura pœnam. ¶ Seruilibus] Grauißimis uerberibus, flagris.

¶ Infernas errare canes] Aut Cerberum dicit aut Furias. ¶ His] Factis, scilicet. ¶ Post magna latere sepulchra] Ioculariter, ne quis ea uideret, latebant post sepulchra. ¶ Mentior at si quid] Si quid mentior ¶ Iulius] Quidam infames temporis illius. Alij dicunt poetas fuisse peßimos. ¶ Pedacia] Nomen uiri est, sed soluti. Alij perditos triuiales exponunt. Fragilis autem mollis, fluxus. ¶ Furꝙ Voranus] Istum dicunt furem fuisse iudicē. ¶ Alterna loquētes] Respondentes. ¶ Triste et acutū] Hoc est metuēdum & lugubre. ¶ Variæ] Maculosæ. ¶ Imagine cerea] Hypermeter uersus ut: Solio tū Iuppiter aureo. ¶ Largior arserit ignis] Sermo iste molestus dicitur ὑπερφορόμενος κατὰ κοινόν. Quid memorē ut largior arserit ignis? deest tamē, ut. ¶ Et ut nō testis inultus] Quid dicam, quomodo eas ultus sum præ timore, & quomodo inultus non receßi, sed eas terrui. ¶ Displosa] Rupta percußione. Explosum, est eiectum: displosum, cum impetu eiectum. ¶ Diffisa nate ficus] ἀναφορά. Id est, ego ficus, q̃ è ficu factus sum Priapus cū diffisa nate pepedi. ¶ Altum Saganæ caliendrum] Caliendrum dicitur ornatus capitis mulierum, quo ad exornandos crines utuntur: siue suppositus crinis quem pro naturalibus capillis accipiebant. ¶ Excidere] Nimia, scilicet senectute. ¶ Incantata] Aut nō cantata, aut ualde cantata. ¶ Vincula] Quædam licia ex diuersis coloribus.

PORPHYR. ¶ Lanea] Ordo est: Lanea effigies erat altera cerea. ¶ Maior Lanea] Quæ sic figuratas dicit fuisse has duas effigies ut lanea supplicium de Cerea sumere uideretur. ¶ Serpentes atq; uideres Infernas errare canes] Sic ferè instituit Horatius coniūctiones, ut non suo loco ponat. & est ordo: Serpentes uideres errare, atq; infernas canes. Sic & paulo supra dictum est: Lania effigies erat altera cerea. ¶ Iulius & fragilis Pediatia]. Pediatius eques Rom. honesto patrimonio consumpto, & castitatem corporis amiserat, & indulgentia parentum mollius euaserat, ut omnem libidinem cum uoluptate pateretur, propter quod Horatius fœminino genere Pediaciam non Pediacium appellauit, ob eandem causam & fragilem dixit & mollem. Voranus autem, Quin Luctatij Catuli libertus, omni loco, omni tempore furacißimus fuisse dicitur, de quo etiam illud traditur, cum deprehensus à nummulario esset, cuius de mensa nummos subtractos in calceos sibi infarciuerat, quidam iocans. Bellè, inquit, si te nummularius ille exchalciauerit, cum aspiratione, scilicet, primæ syllabæ, simul ut χαλκόν, id est, æs ablatum ex calciamento obijceret.

¶ Etima-

¶ Et imagine cerea] Hypermetrus uersus, ut est ille Homericus: κάσορα ἱππόδαμον καὶ τὼξ ἀγαθὸν πολυδεύκεα. Vt Virgilius: Hæc finis fandi, solio cum Iuppiter aureo, & alibi: Iamq; iter emensi turres & tecta Latinorum. ¶ Canidiæ dentes altum Saganæ caliendrum Excidere] Iocatur in has, quasi altera dentibus appositis uti solita sit, altera quod gibba fuerit, caliendrum, hoc est, galericulum habere consueuerit. Caliendri meminit & Varro in eo libro qui inscribitur Virgula diuina, dicens ego nunc postulo Agamemnona meum tantis cothurnis accipit Critona Caliendrum. ¶ Atque herbas] Verbum reuocandum, exa videre uideres.

SATYRA IX.

Ibam forte uia Sacra (sicut meus est mos)
Nescio quid meditans nugarũ, totus in illis.
Occurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaq; manu: quid agis, dulcissime rerum?
Suauiter, ut nũc est, inquã: et cupio omia, q̃ uis.
Cum assectaretur: nunquid uis? occupo: at ille:
Noris nos, inquit, docti sumus. hic ego: pluris
Hoc, inquã, mihi eris: miserè discedere quærẽs,
Ire modò ocyus, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero: cum sudor ad imos
Manaret talos, ô te, Bollane, cerebri
Felicem, aiebam tacitus. cum quidlibet ille
Garriret, uicos, urbem laudaret, ut illi
Nil respondebam: miserè cupis, inquit, abire,
Iamdudum uideo: sed nil agis, usq; tenebo.
Persequar hinc. q̃ nũc iter est tibi: nil opus est te
Circumagi: quendam uolo uisere, nõ tibi notũ:
Trãs Tiberim, longe cubat is, ppè Cęs. hortos.
Nil habeo q̃ agã, et nõ sum piger; usq; sequar te.

ACRON. ¶ Ibam forte uia Sacra] De Epagomeno dicit Refert se cuiusdam ignoti diuturna garrulitate fatigatum. ¶ Nescio quid meditans nugarum] Nugarum, uersuum. satis uerecundè uersus more Satyricorum nugas dixit, quia Satyrici solent etiam sese carpere. ¶ Notus mihi nomine tantum] Cuius nihil aliud nisi nomen noueram, Epagomenus dictus. ¶ Quid agis dulcissime rerum] Deest ait, Ordo, Quid rerum agis mihi dulcissime. ¶ Et cupio omnia] Proueniant tibi, ex animo cupio.

¶ Quæ uis] Cupio te uiuere ex sententia tua. Id est, Suauiter ago, ut tempus modò permittit, & tibi cupio bene euenire. ¶ Nunquid uis? occupo] Præuenio illum hoc sermone dicens: Nunquid aliud uis, nunquid tibi necessarium est. ¶ Noris nos?] Id est, hoc uolo ut scias nos, qui docti sumus, id est, non sumus indigni, quos scias. ¶ Pluris Hoc inquam mihi eris] Magis honorandus. Hoc, id est, hac re, quia doctus es, ideo tibi honorem habeo. ¶ Cum sudor] Cum ex tædio & molestia illius flueret sudor. ¶ O te Bolane cerebri Felicem] Cum sudarem præ angustia dicebam apud me, felicem esse Bolanum ὀξύχολον, qui posit eum uerbis asperioribus remouere. Quare autem felicem ait Oxycholum, quia non patiebatur molestiam, qui solebat præiracundia in faciem quemuis reprehendere, & libere dicere quid sentiret. ¶ Misere] Valde, ut Terent. in Heaut. Eam misere amat. ¶ Video] Intelligo. ¶ Sed nil agis] Non recedes à me. ¶ Vsque tenebo] Toto die te tenebo. ¶ Nil opus est te] Id est, aio illi non est opus te huc atque illuc circumduci. ¶ Cubat] Aegrotat, languet, iacet.

¶ Nil habeo, quod agam] Garrulus. ¶ Et non sum piger] Id est, possum multum ambulare.

PORPHYRION. ¶ Ibam forte uia sacra] Refert hac Satyra incedentem se uia

ſacra, incidiſſe in hominem moleſtum & garrulum, neq; ſe ab eo auelle potuiſſe, niſi aduerſarius ſuperueniſſet, à quo uadimonium ſibi dictum eſt. Et totum hunc ſermonem δραματικῷ χαρακτῆρι alterno ſermone uariat. ¶ Nugarum] *Sic uerecundè poëtæ nugas & riſus ſolent appellare uerſiculos ſuos.* ¶ O' te Bollane cerebri Felicem] Tacitus *Bollanum hominẽ neſcio quem fuiſſe dicit, adeò liberum ut nullius ineptias ferret, quando quod de eo ſentiret ſtatim in eum diceret.* ¶ *Nil opus eſt*] Hoc ex *Horatij perſona intelligendum.* ¶ Nil *habeo quod agam*] Non *ſum piger, hæc ille moleſtus dicit.*

Demitto auriculas, ut iniquæ mentis aſellus,
Cum grauius dorſo ſubijt onus. Incipit ille:
Si bene me noui, non Viſcum pluris amicum,
Non Variũ facies; nam quis me ſcribere plures,
Aut citius poſsit uerſus? quis membra mouere
Mollius? inuideat q̃d et Hermogenes, ego cãto.
Interpellandi locus hic erat. eſt tibi mater?
Cognati? quîs te saluo eſt opus? haud mihi q̃ſq̃
Omnes compoſui. felices. nunc ego reſto.
Confice; nanq; inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit, diuina mota anus urna.
Hũc neq; dira uenena, nec hoſtic9 auferet enſis,
Nec laterũ dolor, aut tuſsis, nec tarda podagra:
Garrulus hũc quãdo cõſumet cunq;, loquaces,
Si ſapiat, uitet, ſimul ãc adoleuerit ætas.

ACR. Demitto auriculas] *Laßi enim aſini uel eq. aures deponere ſoliti ſunt.* ¶ *Si bene me noui*] Id eſt, *ſi bene fretus ſum conſcientia mea, intelligo quia magis mihi defers, q̃ illi.* ¶ *Non Viſcum pluris amicũ*] *Viſcus diſertus illius temporis homo.* Nonnulli *poetam dicunt amicum* Horatij. *Eſt autem ſenſus:* Non *Viſcum amicum pluris facies, hoc eſt, q tibi amicus eſt potiorem duces.* ¶ *Non Varium facies*] Varius *poeta,* Virgilij & *etiam* Horatij *amicus.* ¶ *Nam quis me ſcribere plures*] *Mirè ſic garrulum oſtendit moleſtum.* ¶ *Quis membra moucre mollius*] *Cum geſtu, ſcilicet, pronunciationis.* Id eſt, *quis cum geſtu corporis poteſt pronunciare, quemadmodum ego ſita pronuncio ut* Hermogenes Tigellius *de quo ſupra:* Iô Bacche. ¶ Interpellandi] *Reſpondendi illi.* ¶ *Quîs te ſaluo eſt opus*] *Id eſt quibus neceſſaria ſalus tua eſt.* ¶ Haud mihi] Garrulus. *Neminem habeo.* ¶ Omnes compoſui] *Omnes in urnis ſcpeliui.* ¶ Felices] *Sunt illi mortui, quia te caruerunt.* ¶ Confice] *Interfice, eneca. Tacite hoc loquitur.* ¶ *Mota anus urna*] *Id eſt, ipſa cõmota ex urna dixit imminere mihi fatum ex garrulo: aut mota urna ipſa anus cecinit, quoniã ſortes de urna tolluntur. Significat Sabinam nutricem ſe* Horatius *habuiſſe, quæ urna ſortes ducere erat ſolita, unde dicit, quod eum aliquando monuit ipſa nutrix ſua cauere garrulos, quoniam ab his eßet interficiẽdus, & id ſibi nunc à faſtidioſo garrulo poſſe fieri putabat.* ¶ Tarda podagra] *Quia tardos facit, & eſt ὑπαλλαγὴ.* ¶ *Hunc quando cõſumet cunq;*] *τμῆσις eſt, pro quandocunq;.*

PORPHYRION. ¶ Non Fuſcum] Et *Fuſcum & Varum* Horatius *amicos habuit.* De *Fuſco infrà dicetur.* Varus *tamen de doctißimis fuit, & magnus his temporibus habitus eſt* Nam *& tragœdias fecit.* ¶ Nam quis me] *Eleganter dicit eum ijs rebus ſibi placere, quæ ad doctrinam non attinent, ideo oſtendit imperitum ſatis & importunum hominem fuiſſe.* ¶ Et tibi mater] Hoc Horatius *interrogans ad illum dicit.* ¶ *Haud mihi quiſquã*] Ille *moleſtus hoc dicit.* ¶ Nunc ego reſto] Hoc Horatius *tacitus apud ſe dicit. Ait ſe ſuperesſe, quem ille occidat per importunam garrulitatem.* ¶ *Inſtat fatum mihi triſte*] *Sibi dicit* Horatius *inſtare fatum, ſignificat autem Sabellam natione, nutricem habuiſſe ſortilegã, quæ urna ſortes ducere ſolita eſſet.* ¶ Hunc neq;] *Hæc uerba ſunt ſortis ipſius ductæ.*

¶ *Quando conſumet cunq;*] *Ordo eſt: Quandocunq;.*

Ventum

Ventum erat ad Vestæ, quarta iam parte diei
Præterita, & casu tunc respondere uadato
Debebat: quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas (inquit) paulum hîc ades. inteream, si
Aut ualeo stare, aut noui ciuilia iura,
Et propero quô scis. dubius sum, qd faciã (inqt),
Te'ne relinquã, an rem. me, sodes; nõ faciam, ille:
Et præcedere cœpit: ego (ut cõtendere durũ est
Cum uictore) sequor. Mecœnas quomodo tecũ?
Hinc repetit: paucorũ hominũ, et mẽtis bene sa
Nemo dexterius fortuna est usus. haberes (næ
Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem si uelles tradere; dispeream, ni
Summosses omnes. non isto uiuimus illic,
Quo turêre, modo. domus hac nec purior ulla est
Nec magis his aliena malis. nil mî officit unq̃.
Ditior hic, aut est quia doctior: est locus uni
Cuiq; suus. magnum narras, uix credibile. atqui
Sic habet: accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. uelis tantũmodo; quę tua uirtus,
Expugnabis, & est qui uinci possit, eoq;

ACRON. ¶ *Ventum erat ad ueste*] *Id est, templum sicut in Pacis, in Concordiæ. Terent. Vbi ad Dianæ Veneris.* ¶ *Vadato*] *In iudicio, quia uadatus eum fuerat, uel quia cum uadimonio obligauerat. Participium est ab eo, quod est uador uadaris, & est uerbum cõmune Vado, id est uoco te ad iudicium. & uador, id est, uocor à te ad iudicium. Respondere ergo debebat ei, à quo uocatus est ad iudiciũ, aut ei quem ipse uocasset.* ¶ *Huc ades*] *Id est, adesto mihi.* ¶ *Et propero, quô scis*] *Oblitus est Horatius, quod dixit sibi uisendum esse nescio quem.* ¶ *Me sodes*] *Supple, linque.* ¶ *Ego ut contendere*] *Sciens durum esse cõtendere cum pertinace, cœpi sequi eum.* ¶ *Mecœnas quomodo tecum*] *Deest ait: Initium locutionis fuit, & cœpit interrogare, quomodo circa te Mecœnas est.* ¶ *Hinc repetit*] *Post illa uerba cœpit ad hunc sermonem uenire.* ¶ *Paucorum hominum, & mentis bene sanæ*] *Id est, qui & sapiens est, & rarò habet parem, qui multorum amicitia non gaudet.* ¶ *Deterius*] *Felicius.* ¶ *Haberes*] *Id est Haberes apud Mecœnatem qui tueretur partes tuas, si me ei cõmodare uelles.* ¶ *Hunc hominem si uelles tradere*] Δεικτικῶς *seipsum tangit digito.* ¶ *Dispeream*] *Id est, ualde peream si non remouisses omnes ab amicitia Mecœnatis.* ¶ *Non isto*] *Respondet Horatius.* ¶ *His aliena malis*] *Insidijs, factionibus.* ¶ *Nil mî officit unquam*] *Id est, quicunque est ditior, non officit mihi in domo Mecœnatis.* ¶ *Vix credibile*] *Vt non sit factio in tanta domo.* ¶ *Accendis*] *Hoc dicendo multo magis me accendis ad amicitiam eius.* ¶ *Velis tantummodo*] *Si uolueris me commendare, impetrare poßis, homo tantæ uirtutis.* ¶ *Quæ tua uirtus*] *Id est, pro tua uirtute, pro tuis uiribus. Opus est, inquit, hoc solum, ut uelis ei amicus esse, & cum merito uirtutum tuarum facile poteris promereri.* ¶ *Et est, qui uinci poßit*] *Hoc uitium habet Mecœnas, ut licet difficulter, tamen uincatur. Hic est, inquit, Mecœnas, cui si sæpe instes, uincatur. Hoc est quod inquit, Persius: Omne uafer uitium ridenti Flaccus amico Tangit. Et tunc iucundè ex alterius persona eum reprehendit.* ¶ *Eo'que*] *Id est, ea re, qui postea se faciliorem reddit.*

PORPHYRION. ¶ *Ventum erat ad uestæ*] *Subaudiendũ ædem, aut quid tale. Amãt nescio quomodo* ἔκλειψιν *in relatione sui loco sacri: sic deniq; & Terent. ait: Vbi ad Dianæ Veneris: Sic deniq; nos hodie in Claudij uel Telluris dicimus, nec addimus templum, aut ædem.* ¶ *Perdere litem*] *Et hîc subaudiendum per* ζεῦγμα *debeat, ut sit. Perdere litẽ debebat.* ¶ *Inteream si*] *Hoc Horatius dominus negat se posse eum spectare.* ¶ *An rem*] *Rem pro lite dixit, sic deniq; & in legibus scriptum inueniri solet: Rem siue litem.*

¶ *Cum ui-*

¶ *Cum uictore] Contendere cum uictore, id est, pertinace.* ¶ *Mecœnas quomodo tecum] Mihi, inquit, molestus ille, Mecœnas quomodo tecum? & subaudiendum agit.*

¶ *Paucorum hominum] Horatius dicit. Necesse est frequenter ostendere, quis uerba habeat, aut unde incipiat loqui. Ob hoc obseruandum est deinceps, & suprà, ut ubi duo puncta interposita sunt, alteram personam loqui intelligas. Certe iam sensus ipse docet, quid Horatius quid ille molestus dicat.*

Difficileis aditus primos habet. haud mihi deero;
Muneribus seruos corrumpam; non hodie, si
Exclusus fuero, desistam: tempora quæram,
Occurram in triuijs, deducam. nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. hæc dum agit, ecce
Fuscus Aristius occurrit mihi charus, & illum
Qui pulchre nosset. consistimus: unde uenis? &
Quò tendis? rogat, & respondet. uellere cœpi,
Et pressare manu lentissima bracchia, nutans,
Distorquēs oculos, ut me eriperet. malè salsus,
Ridens dissimulare; meum iecur urere bilis.
Certè nescio quid secretò uelle loqui te
Aiebas mecum; memini bene: sed meliori
Tempore dicā: hodie tricesima sabbata. uin' tu
Curtis Iudæis oppedere? nulla mihi inquam
Relligio est. at mî: sum paulo infirmior, unus
Multorū; ignosces, aliâs loquar: huccine solem
Tam nigrū surrexe mihi? fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. casu uenit obuius illi

ACRON. ¶ *Exclusus] Deductus à placito.* ¶ *Ecce Fuscus Aristius occurrit] Aristius Fuscus, grammaticus doctissimus illius temporis: amicus Horatij.* ¶ *Et illum Qui pulchrè nosset] Inducit illū, qui superuenerat dissimulare, ut ipse odiosi hominis molestia fatigaretur.* ¶ *Vndè uenis, & Quò tēdis] ἐπιφερόμενος κατὰ τ᾽ αὐτὸ.* ¶ *Vellere] Vellicare.*

¶ *Et pressare manu] Id est, restinguere.* ¶ *Lentissima] Flexibilia, ut Quantum lenta salix.* ¶ *Nutans] Innuens & significans ut me eriperet. Est aūt nutare, aliquid oculis nutantibus uelle demonstrare.* ¶ *Malè salsus] Malè prudens in perniciem meā: aut malè iocosus & urbanus irrisor.* ¶ *Meum iecur urere bilis] Vehementer irascebar.* ¶ *Trigesima sabbata] Quæ Iudæi Neomenias dicunt, quoniā per sabbata Iudæi numeros appellāt lunares. Aliter: Trigesima sabbata dicuntur quando calendis occurrit sabbatum. Item, Trigesima sabbata dicuntur, quando ueniunt calendæ in prima luna per sabbata. Qui dies maxime à Iudæis obseruantur, aut quia trigesima sabbata religiosius colebātur.*

¶ *Curtis] Quia pellicula imminuti sunt. Quia Moses rex Iudæorū, cuius legibus reguntur negligētia medicinalis effectus, & ne solus esset notabilis, omnes circūcidi uoluit.* ¶ *Iudæis oppedere] Iudæos contēnere, eis cōtradicere. oppedere quasi cōtra pedē opponere. Alij uerbū fœditatis esse uolūt, sed falsū est.* ¶ *Nulla mihi inquā Relligio est] Id est facile eos contēno quorū religione nō teneor.* ¶ *Infirmior] Id est timidus uel superstitiosus, & hac de causa, colo omnes religiones, qa nimiā religionē infirmitas facit & metus.* ¶ *Ignosces] Ordo Ait mihi ignosces.* ¶ *Hunccine solem] Id est, diem tam molestè ortum esse?* ¶ *Tum nigrū] Id est, Tam perniciosum, tam tristē & aduersum, cui contrariū est: Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.* ¶ *Surrexe] Pro surrexisse, ut Virg. Cum genere extinxē, pro extinxissē.*

¶ *Improbus] Malus scilicet, q non subuenit amico suo.* ¶ *Sub cultro linquit] Prouerbiū est. Id est, maxima in molestia sub illo garrulo.* ¶ *Obuius] ὑποφερόμενος.*

PORPHYR. ¶ *Fuscus Aristius] Aristius Fuscus præstantissimus grāmaticus illo tempore, & amicus Horatij fuit.* ¶ *Vnde uenis] Eleganter mixtū inter se & confusum sermonē interrogandi ac respondendi expressit.* ¶ *Lentissima brachia] Lentissima nomē positū est pro aduerbio. Non enim lentissima brachia, sed lentissimè pressare brachia intelligendū.*

¶ *Malē*

¶ *Male salsus*] Stolidus ac derisor. ¶ Certe nescio quid] Hoc Horatius ad Fuscũ quærens aliquam causam, qua se ab importuno illo auellat. ¶ Trigesima sabbata] Sabbata lunaria significat quia uulgares homines ferias sibi assumunt. ¶ Curtis Iudæis] Curtos dixit propter uirilis membri recisam pelliculam. ¶ Oppedere I.] Contemnerre eos ac religiones eorum deridere. ¶ At mihi] Hoc Fuscus dicit, ne Horatium cupientem auelli ab illo molesto liberaret. ¶ Solem Tam nigrum] Horat. dicit nigrum, ac per hoc tristẽ diem sibi illuxisse, qui in illum mollestissimum inciderit.

Aduersarius: &, quó tu turpissime? magna
Exclamat uoce: & licet antestari? ego uerò
Oppono auriculam. rapit in ius: clamor utrinq;,
Vndiq; concursus. sic me seruauit Apollo.

ACRON. ¶ Aduersarius] Creditor. ¶ Et licet antestari] Denunciantes litem antestatos habebant, quibus præsentib. cõueniebant, ita ut aurem illis tertio uellerent? Sic Seruius magister urbis exponit. Alij sic exponunt: Quod Horatiũ interrogauerit, si testis esse pateretur, & Horatius obtulerit aurẽ ultro. Solebãt enim testiũ aures tenere, & ita dicere: Memento quod tu mihi in illa causa testis eris, quod est antestari. Aliter: Olim qui antestabantur auriculam contingebant. Ideoq; poeta ait, libenter auriculam obtuli. Tangens autem auriculam his uerbis loquebatur: Licet antestari? si ille respondisset, licet iniectionem manus aduersarium suum in iudicium trahebat. Quod si antestatus non esset & manum iniecisset, iniuriæ reus constitui poterat. Plaut. in Persa. Leno ad Satyrionem parasitum. Non'ne antestaris? & parasitus: Tua'ne ego causa carnifex cuiquam mortali libero aures atteram? Aliter: Attestari, id est teste uti quod iudicij causa uolo manũ inijcere. Nam hæc erat consuetudo, si quis uadato nõ paruisset, ei aduersarius aliquem de præsentibus antestabatur, id est, tangebat eius aurem & dicebat. Licet'ne antestari? si respondisset ille, licet, tunc inijciebat uadatus manum in eum, qui non paruisset, & ducebat in iudicium, aliter si iniecisset manum, iniuriarum poterat accusari.

PORPHYRION. ¶ Quó tu?] Cum aduersarius occurrisset illi importuno, hoc ei dicit. ¶ Licet antestari] Aduersarius molesti illius, Horatium consulit, an permittat se antestari iniecta manu, extracturus ad prætorem quòd uadimonio non paruerit. De hac autem lege duodecim tabularum his uerbis cautum est. Si uis uocationi testamini, igitur en capito antestari. Est ergo antestari, scilicet, antequam manum inijciat. ¶ Ego uerò Oppono auriculam] Hoc Horatius. Porro autem qui antestabatur auriculam ei tangebat dicens: licet antestari? si ille responderet, licet, tum iniecta manu aduersarium suum extrahebat, nisi ita antestatus esset, qui inijcere manus aduersario uolebat, iniuriarum reus constituitur.

¶ Sic me seruauit Apollo] Hoc de sensu Homerico sumpsit, quem & Luci. in 9. Saty. repræsentauit, sic dicens: Vt discrepat hac, quem rapuit Apollo fiat ergo. Significat sic liberatum se ac recreatum, dum illum molestum aduersarius suus rapit, Apollinem imitatus.

SATYRA X.

NEmpe incomposito dixi pede currere uersus
Lucili. quis tam Lucili fautor ineptè est,
Vt non hoc fateatur? at idem, quòd sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

ACR. ¶ Nempe] Aut non firmantis, aut interrogantis. Id est, Certe confiteor me dixisse, quod asperos & incompositos uersus fecisset Lucilius. Respondet his, à quibus culpatus fuerat, quod Lucilij uersus damnasset in Satyra: Eupolis atque

que Cratinus, & dicit se non poetam increpasse, sed uersus. ¶ Inepte] Stultè, inepta faue mus alicui, quando aperta uitia eius negamus. ¶ Vt non hoc fateatur] Quod asperior & in compositus est. ¶ At idem] Subiectio est, id est, sed in multos principes ciuitatis multa uenustè & iocose dixit in eodem opere, & perseuerauit in metaphora dicendo, sale defricuit.

¶ Quod sale multo] Venustè, facetè. Sale multo, ideo ait numero singulari, quod dicturus erat, perfricuit, ut quasi uerè sal faceret. Nam sales pluraliter dicendi sunt, cum urbanitas significatur. ¶ Vrbem defricuit] Non urbem, sed principes urbis Mutium & Lupum, et cæteros. ¶ Charta laudatur eadem] In eodem poemate.

PORPHYRION. ¶ Nempe in composito] Respondet ijs à quib. inculpatus erat, quod Lucilij uersus damnasset in ea Satyra, quam supra habuit, quæ sic incipit. Eupolis atq; Cratinus Aristophanesq; poetæ. Nam dixerat ibi. Duros componere uersus, Nam fuit hoc uitiosus Nunc autem dicit, non se poetam improbasse, sed uersus eius, quos non suo uitio duros, sed seculi fecit. ¶ Ad idem quod sale multo Vrbem defricuit] Salem pro urbanitate posuit. Sed sales in hac significatione pluraliter solent dici, uerum defricuit erat dicturus, necesse habuit quasi uere id sal faceret loqui, & ideo singulari numero dixit. Scimus autem Lucilium urbanis salibus multos Romanos carpisse.

Nec tamē hoc tribuēs, dederim quoq; cętera. nā
Et Laberi mimos, ut pulchra poemata mirer (sic
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris, & est quædā tamen hic quoq; uirtus.
Est breuitate opus, ut currat sententia: neu se
Impediat uerbis lassas onerantibus aures.
Et sermone opus est, modò tristi, sæpe iocoso
Defendente uicem, modo rhetoris, atq; poetæ
Interdum urbani parcentis uiribus, atq;
Extenuantis eas consulto. ridiculum acri
Fortius, & melius magnas plerunq; secat res.

ACRON. ¶ Nec tamē hoc tribuens] Id est, Quamuis concedo facetias & uenustatē Lucilio, tamen non ideo concedo ei omnia, quæ debet habere poeta, quia iocose & satis urbanè lacerauit uitiosos homines.

¶ Nam sic Et Laberi Mimos] Id est, si dico Lucilū ideo bonū poetā esse quòd habet facetias idem mihi dicendū est de Laberio Mimographo, nā et is habet facetias: sed multis caret quæ poeta debet habere, nā & mimorū ioca sic laudo, ut nō cætera illis aßignē, quæ perfecti sunt operis. Per hoc Lucilij opus Labery Mimis cōparat. ¶ Risu diducere rictum] Aperire os, et risum mouere. Rictus incerti generis est, nam & hic rictus dicitur, & hoc rictū, mensura oris. Et est auditorem mouere ad risum. ¶ Est breuitate opus] Si uis opus perfectum facere, breuitate opus est, ut cito sententia finiatur. Sententia illa quæ risum mouet, debet esse cita et manifesta. Aliter, Sensus: Non solum eo est opus, ut pauca copiose, sed ut breuiter multa dicantur. Sic & Cato à Sallustio laudatur, quòd multa paucis absoluerit. Aliter: Sentētia nō debet esse prolixior, ne aures oneret auditoris, & non intelligatur. ¶ Et sermone opus est, modò tristi, sæpe iocoso] Id est, opus est sermone, & qui modò iocos dicat, modò defendente uicē oratoris, modo poetæ, modo urbani, parcentis uiribus suis. Nam cum inducis loquentem rusticum, non debes loqui pro ingenio tuo, sed pro ingenio rustici, qui tantum quantum poetæ est.

¶ Interdum urbani parcentis uiribus] Interdum urbani hominis sermone opus est, qui ut delicatus uideatur, minus se ostendit facere quam poßit, sed non qui in dicendo uiribus parcat, sed qui alijs uires minores demonstret. Sæpe urbanus rustico loquens, cum multò plura poßit, parcit uiribus in loquendo, & consulto, id est, sponte & dispensatorie extenuat uires suas, quasi non copiosius cum eo agere ualeat. ¶ Ridiculum acri Fortius] Iocus sæpe plus mouet hominem, quàm res acris. Plerunq;, inquit, uenustè & ridicule dicta plus mordent, quàm

quæ acri

quæ acriter & turbulenter prolata sunt. Item, sæpe ioculare maledictum grauius uulnerat, quam res aspera, id est, Satyra.

PORPHYR. ¶ *Nam sic, Et laberi Mimos, ut pulchra poemata mirer*] *Negat Lucilij uersus magnopere mirandos esse, quãuis iocis, et amaritudine abundãtes, sint reuera humiles & in uerbis et in cõceptionibus, & in materia.* ¶ *Ergo nõ satis est risu diducere rictũ Auditoris*] *Non satis est inquit, tantummodo loqui, ut qui audiat rideat, quamuis non negauerim, esse etiam in hoc nonnullam uirtutem.* ¶ *Et breuitate opus*] *Breuitate orationis utendum esse ait, cùm citò sententia finiatur, ne defatigetur auditor. Eloquentiæ enim uirtus, non tantum in eo est, ut pauca copiose, sed etiam ut breuiter multa dicat. Sic & M. Cato, et Sallustius laudantur multa paucis absoluisse.* ¶ *Interdum urbani parcentis uiribus*] *Qui aliquando parcit uiribus, id est laborare non uult, atq; etiam si quid roboris in corpore habet, uult data opera delicatus uideri.* ¶ *Ridiculum, acri Fortius & melius*] *Interdum, inquit uenuste & ridicule dicta magis mordent, quàm quæ acri & turbulenta oratione prompta sunt.*

Illi, scripta quibus Comœdia prisca uiris est
Hoc stabãt, hoc sunt imitãdi, quos neq; pulcher
Hermogenes unquam legit, neq; Simius iste
Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quòd uerbis Græca Latinis
Miscuit: ô seri studiorum, qui'ne putatis
Difficile, & mirum Rhodio quod Pitholeonti
Contigit: at sermo lingua concinnus utraq;
Suauior, ut Chio nota si commista Falerni est.
Cũ uersus facias, te ipsum percontor, an & cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?

ACRON. ¶ *Illi scripta quibus Comœdia*] *Id est, Antiqui Comœdiographi ideo placuerũt, quia temperabant fabulas suas iocoso & tristi, & hi modò partes rhetoris sequebantur, modò poetæ.* ¶ *Hoc stabant*] *Id est, eo ipso placebant quòd ridicula eorũ magis morderent, quàm si acria protulissent.* ¶ *Hermogenes unquam legit*] *Hermogenes & Demetrius, quem iste simium appellat genere masculino, propter deformitatem & breuem staturam, ambo obtrectatores fuerunt Horatij. Erant autem musici modulatores.* ¶ *Simius*] *Demetrium quendam poetam significat, qui fuit breuis staturæ. Hic præter Caluum & Catullũ poetas alios non legerat, ad nullã rem doctus nisi Catulli & Calui uersus cantare & imitari, qui Dramatopœos erat, hoc est amatorias cantiones scripserat.* ¶ *O' seri studiorum*] ὀψιμαθεῖς, *qui sero studijs uacare cœpistis, qui seri estis ad studia admissi. Castigat eos, qui mirantur Lucilium, quòd Latinis Græca miscuerit.* ¶ *Qui'ne*] *Quasi cur ne, aut uacat ne, ut qui pronomen sit, id est, putatis'ne eum aliquid magnum fecisse, quod scripsit sicut Pitholeon abiectus poeta? Nam dicitur Pitholeon epigrammata ridicule scripsisse, in quibus Græca uerba mixta erant cum latinis. Aliter: Pitholeon Rhodius huiusmodi fecit epigrammata, ut latinis græca coniungere: quod adeò est difficile, & ideo non dignum miraculo, etenim infirmitatis putatur, non compleri latinis, quæ latinis sunt cœpta.* ¶ *Concinnus*] *Compositus, coniunctus.* ¶ *Vt Chio nota si commixta Falerni est*] *Genera uini optimi uini Chij & Falerni. Chium enim dulce est, Falernum austerum. Ergo mixtum iucundũ fit. Vel subiectio est, id est, sed suauis fit sermo coniunctus ex Latino & Græco, quemadmodum si miscueris Falernum uinum cum Chio. Sed comparatio hæc non congruit Nam uinum Chium mixtum cum Falerno facit suauitatem, quia Chium dulce est austerius Falernum. Græca uerò cum latinis mixta dißimilitudine naturæ carẽt suauitate. Nota aũt ideo quòd aut uina notantur in lagenis, aut consules.* ¶ *Teipsum percontor*] *A' simili argumentum facit. Te, inquit, qui Lucilium defendis, consulo, utrum tunc tantum latinis græca permisces, cum uersus facias: aut quando causam durißimam Petilij de furto Capitolino aduer-*

sus Pedium Publicolam, siue aduersus Messalam Coruinum peroras. Ita autem hi à Græcis abhorruerunt, ut Messala primus Funambuli nomen intulerit, & post eum Terentius, Funambulis eodem accessit expectatio. Aliter: Id est, Quomodo suauis est sermo græcus, coniunctus latinos cum uersum facis, cum etiam cum reũ defendis Petiliũ? Petilum hunc dixit superius coronam rapuisse de Capitolio, qui quamuis absolutus est, tamen durã causam habuit: nam ab Augusto absolutus est. Petili autem genitiuus est. Pedius Publicola, & Messala Coruinus oratores fuerunt, qui obseruauerunt ne Græcis sermonibus uterentur. Erant autem fratres causidici optimi.

PORPHYRION. ¶ *Illi scripta quibus Comœdia prisca uiris est Hoc stabant] Absolutiuè, hoc est, hac re. Et stabant, constabant, ac ualebant, significat. Id autem pertinet stabãt, quod dixerit Ridiculum acri Fortius ac melius magnas plerunq; secat res.* ¶ *Neq; Simius iste] Ad notandum, cum uulgò receptum sit simiam tantum dici debere, Simiũ dixit. M. autem Demetrium, modulatorẽ, propter maciem ac paruitatem corporis, hoc nomine appellat. Hos autem duos Hermogenem, & Demetrium negat antiquas Comœdias legere, neq; alios quam Lucij Calui, & Valerij Catulli uersus modulari. Itaq; fastidit eorum iudicium. Et infra ait, Demetri, teq; Tigelli, Discipularum inter iubeo plorare cathedras.* ¶ *At magnum fecit quod uerbis græca latinis Miscuit] Castigat eos, qui mirantur Lucilium, quod inseruit uerba Græca carmini latino, cum id facere quisque possit. Sicut Pitholeon Rhodius, qui huiusmodi epigrãmata effutiuit magis, q̃ scripsit. Etenim infirmitatis putat esse orationem latinam uerbis græcis fulcire.* ¶ *O' seri studiorum [ἔκλειψις, deest, qui uultis docti uideri.* ¶ *Quine putatis] Ne adiectũ, ut ego'ne, abundat ne syllaba. Est sensus: O' seri studiorum qui putatis difficile esse, quod Rhodio Pitholeonti contigit. Hic autem per quam ridiculè Græca latinis admiscuit.* ¶ *Vt Chio nota si commixta Falerni est] Dulce austeris, uino Falerno Chium mixtum suauem saporem facit, non tamen intelligi uult uerba græca ac latina mixta, eadem ratione concinnam reddere orationem.* ¶ *An & cum Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli] Maligne Petillum Capitolinũ duram causam habere dixit, quamuis absolutus sit. Hunc autem & supra retulimus reum fuisse furtorum Capitolij, cuius custos fuerat.*

Scilicet oblitus patriæq; patrisq; Latini
Cum Pedius caussas exudet Publicola, atq;
Coruinus, patrijs intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis.
Atq; ego cũ Græcos facerẽ, natus mare citra,
Versiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum somnia uera:
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Græcorum malis implere cateruas.

ACR. ¶ *Exudet] Cum sudore agat, omni studio, omni instãtia.* ¶ *Patrijs intermiscere] Ordo: Teipsum percunctor, an patrijs intermiscere.* ¶ *Canusini more bilinguis] Canusini enim cum sint Latinæ gentes, à Diomede Græcitatis partẽ traxerunt, & per istius regionis tractum Græca lingua in usu fuit: unde ea pars Italiæ Græcia magna dicta est. Aut quia Canusium oppidum constat ex Græcis & latinis, quidam istam Pitholeontem Canusinum fuisse dicunt, aut pro quocunq; Canusino dixit. Aliter De Pitholeonte dicit: nam & iste de Canusio fuit. Dicit autem bilinguem, quia & Græci & Latini apud Canusium habitant, & utuntur utroq; sermone.* ¶ *Cum Græcos facerem] Cum facere uellẽ, ut: Cum canerem reges & prælia.* ¶ *Natus mare citra] In mediterranea regione, & à græcia longe positus.* ¶ *Post mediã noctẽ] Tunc enim digestior animus uera somniat, quando iam pituitis caremus. Vnde uetuit non uetauit, quanquam hoc etiam possumus dicere.* ¶ *In siluã ne ligna feras] Ac per hoc inter græcos autores, qui plurimi sunt, uelis misceri.*

POR-

PORPHYR. ¶ Cum uersus facias, teipsum percontor] Eum, qui uersus Lucilianos laudauerat, quod Græca Latinis admixta habeāt, reprehendens, interrogat: Vtrum hoc ipse tunc tantum facturus sit, cum poema scribat, an etiā cum reum defendat. ¶ Cum Pedius causas] Publicola & Messala adeò curasse dicuntur, ne græca latinis uerbis immiscerent, ut Messala primus funambulū dixerit, χοινοβάτην. Post hunc Terentius dixit. Funambuli eodē accessit expectatio. ¶ Vetuit me tali uoce Quirinus] Eleganter à Quirino se prohibitū ait græca latinæ linguæ admiscere, quoniā utiq; Romulus ut nominis, ita etiā linguæ Romanæ author uidetur esse. Ferunt post mediam noctē somnia ueriora esse, quia tunc iam mens & cibo, & potu purior est. ¶ Canusini more bilinguis] Bilinguis dicitur, quoniā utraq; lingua Canusini usi sunt, sicut per omnem illum tractū Italiæ, quem ex maiori parte Græci incoluerant. Ex quo magna Græcia nomen accepit. Ideo ergo Brunius Brichacæ bilingui dixerunt.

Turgidus Alpinus, iugulat dū Mēnona dumq;
Defingit Rheni luteum caput: hæc ego ludo,
Quæ nec in æde sonent certantia iudice Tarpa.
Nec redeant iterū, atq; iterū spectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Dauoq; Chremeta
Eludente senem, comis garrire libellos
Vnus uiuorum Fundani Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso: forte epos acer
Vt nemo, Varius ducit: Molle atq; facetum
Virgilio annuerant gaudentes rure Camœnæ

ACRON. Turgidus Alpinus iugulat dum Memnona] Alpinus hinc Memnonis bella descripsit, et quia malè, ideo ait iugulat, quasi malis carminibus ipsum Memnona necat. Vel Viualium quendam poetam Gallū tangit. Iugulat ergo dixit, aut nos audiētes descriptionē. Rheni, & Memnonis: aut ipsum Mēnona occidit describendo, et facit eum fortem pœnè sordidum ac lutulentū ita describens. ¶ Diffingit] Male format, id est, describit. ¶ Luteum Rheni caput] Non quia luteum caput habet Rhenus, sed quòd luteum facit ipse describendo male. Luteum, & ad naturam fluminis retulit, quoniam semper turbidum est, & ad uitium poetæ. ¶ Hoc ego ludo] Ludo ait, quoniā uerecundè poetæ uersus suos lusus appellāt. ¶ Quæ nec in æde sonent] In Musio, in Atheneo. Id est, ea scribo quæ neq; recitentur in Atheneo, neq; sunt agenda in theatro. ¶ Certantia iudice Tarpa] Quasi ad certaminis prouocationē uenientia Tarpa quidam Criticus illis temporibus fuit, & magister ludi, et auditor aßiduus poëtarum, qui uersus eorum pueris traderet decantandos. Veteres autem ludimagistri in ædibus sacris docebant: quorum maximus Tarpa erat. Iudice ergo ait, eô quòd pueri uersus sonantes sub eo iudice essent. Vel in æde Musarum ait, quo solebant poetæ uenire, & dicta sua multis audientibus recitare, captantes laudem ex uersibus, & ideo Tarpam iudicem uoluit, uel quod Tarpa probare consueuisset, quæ ad scænam deferenda essent. Per hoc illud ait, Dicta mea alienum iudicium non expectant, nec Comœdias scribo, quæ sæpius spectatæ apud populum uilescant, sed mihi satisfacio. ¶ Arguta] Callida. ¶ Comis] Suauis. ¶ Garrire] Scribere, nugari, ut de se ait. ¶ Hæc ego ludo Vnus uiuorum Fundani] Inter omnes uiuos, tu bene scribis comœdiā Ostendere illis temporibus optimum Comœdiographum fuisse Fundanium. ¶ Pollio regum Facta canit] Pollio tragœdiā scripsit trimetro, quia trimetri dicuntur Tragœdiarū uersus esse. ¶ Pede ter percusso] Id est, trimetro iambico, quoniā tres cæsuras habet. Epos dictū q; unum uersum cōponit. Epodos quod unū uersum maiorē habet, alterū minorē. Forte epos aūt, id est magno impetu expressos uersus. ¶ Vt nemo Varius ducit] Id est, nemo ut Varius grauiter canit ¶ Molle atq; facetū Virgilio annuerāt] Molle ac facetū Virg. annuerāt rure Camœnæ, id est, Vir. cōcesserunt Musæ Georgica scribere. Annuerūt Musæ, nam nihil iocular iter in Georgicis scripsit. Apparet illo tēpore Virgiliū adhuc tantū Bucolica & Georgica scripta habuisse.

PORPHYRION. ¶ Turgidus Alpinus] *Cornelius Alpinus Memnona hexametris uersibus nimirũ descripsit, & belle iugulat Memnona Dialogus ait: Nam sub ea specie, quasi dicat, dũ describit quemadmodũ iuguletur, intelligi uult ab ipso potius iugulari, dum male scripsit.* ¶ Dumq; Defingit Rheni luteũ caput] *Et hoc Dialogus. Nam in describendo Rheno qui recte luteus, quod & turbidis semper aquis & limosis ripis sit, quasi ab ipso poeta luteum fieri mala descriptione ostendit. Defingit autem, figurat ac per hoc describit significat.*

¶ Hæc ego ludo] *Supradictos inuerecundos poetas uersus suos facere ait, sed id genus carminis scribere, quod Metij Tarpæ arbitrio non subyciatur. Nam ij ferè qui scenas scribebant, ad Tarpã hunc, quasi emendatorẽ, eas afferebant.* ¶ Quæ nec in æde sonent] *In æde Musarum, ubi poetæ carmina sua recitabant.* ¶ Arguta meretrice] *Solum illis temporibus Fundanũ dicit Comœdias bene scribere & Pollionẽ Tragœdiã, quæ trimetris uersibus ferè texitur. Epicũ autem carmen ualidißime Varium, molle aũt & elegans Virgiliũ. Sed apparet cum hoc Horatius scriberet, sola adhuc Bucolica, & Georgica Virgilij in noticia fuisse.*

Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino,
Atq; quibusdam alijs, melius quod scribere possem
Inuentore minor: neq; ego illi detrahere ausim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, sæpe ferentem
Plura quidam tollenda relinquendis. age quæso
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet uersus Enni grauitate minores,
Cum de se loquitur non ut maiore reprensis?
Quid uetat, & nosmet Lucili scripta legentes,
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos, & euntes
Mollius: at si quis pedibus quid claudere senis
Hoc tantum contentus amet scripsisse ducẽtos
Ante cibum uersus totidem cœnatus, Hetrusci,
Quale fuit Cassi rapido feruentius amni
Ingenium: capsis quem fama est esse, librisq;

¶ ACR. ¶ Hoc erat experto frustra Varrone Atacino] *Ordo ex inferiorib. Hoc erat, quod ego melius posse scribere, id est satyrã, quã Varro Atacinus, et alij multi qui conati sunt scribere. Varro quidẽ tẽtauit Satyrã scribere, & scripsit. & ideo nõ edidit.* ¶ Neq; ego illi detrahere ausim] *Rursum Luciliũ sibi præfert, quia ille inuẽtor fuit.* ¶ At dixi] *Dixi quidẽ lutulentũ fluere, sed habere multa laudanda.*

¶ Plura quidẽ tollenda relinquẽdis] *Quæ plura essent, quã ea quæ relinquerẽtur.* ¶ Nil comis] *Id est, elegãs ipse Lucilius nõ'ne uituperat quædã in Accio et deridet Ennium, quasi nõ habentem grauitatem? sed ita ut eos sese fateatur meliores esse.* ¶ Acci] *Hic apud Latinos primus Tragœdiam scripsit.* ¶ Cum de se loquitur] *Id est, quando de se loquitur, nõ sic dicit quasi melior sit illis poetis, quos ipse reprehendit.* ¶ Quid uetat] *Vt ego legam Lucilium? quærã utrum natura sua negauit ei compositos uersus facere: an natura rerũ, de quibus scripsit? Aliter: Quid prohibet quærere, utrum ingenio, an natura duriores fecerit uersus, an operis neceßitate.* ¶ Dura] *Operis Satyrici dispositio.* ¶ Euntes] *Mirè. Quia pedibus currunt, Euntes dicuntur, quasi leniter fluant, qui non sunt asperi.* ¶ At si quis pedibus] *Si quis inuenitur qui contentus est qualescunq; uersus facere, dummodo plures faciat, concedo politum esse Lucilium, qui asper fuit.* ¶ Hetrusci] *Parmensis, quia de Parma ciuitate erat, Hetruriæ.* ¶ Rapido Feruentius amni] *Caßium malum poetam rapido amni qui multa purgamenta secum trahit, comparat, qui multos in paruo momento scripserat nullius utilitatis, ideo post mortem decreuit senatus, ut libri eum corpore incenderentur.*

PORPHYR. ¶ Hoc erat experto frustra] *Quoniam alij carminũ genera consummate scriberent, quorum mentionem habuit. Sermonẽ autẽ frustra tentasse Terentium Varronem*

POR. ¶ Narbonensem, qui Atacinus ab Atace fluuio dictus est. Item Ennium qui quatuor libros Satyrarum reliquit ac Pacuuiũ huic generi uersificationis non suffecisse. Ait enim ut Acyus maior sit, sic Lucilius minor, quem inuentorẽ huius carminis meritò dixit, quia primus Lucilius Satyrica carmina scripsit. ¶ At dixi fluere hunc lutulentũ] Suprà dixerat: Sæpe ducẽtos, Vt magnũ uersus dictabat, stans pede in uno, Cùm flueret lutulentus. ¶ Plura quidem tollenda relinquendis] Age quæso, Tragici Accy nil mutat Lucilius, & hoc interrogatiua figura cum Ironia quadam pronunciandum, quia ex contrario intelligendum. Comis autem Lucilius propter urbanitatem dicitur. & mutat pro eo quod emendat positum est. Facit autem Lucilius cum aliàs, tum uel in tertio libro, & nono, & decimo. ¶ Non ridet uersus Enni, grauitate minores] Eadem qua supra figura, & hoc dicitur. Sensus autem est: Nõ ergo etiam Enni uersus ridet, quasi minores, tanquam dignitatem eius poßit assequi. ¶ Cum de se loquitur] Hoc est, cum ita sua ostentat, & scripta Enniana reprehendit, ut non tamen Ennio se præponat, per quem uult intelligi Horatius. & sese ita Lucily uersus reprehendisse, ut non tamen ei se anteponat. ¶ Num illius] Sensus est: Num illius natura, aut nunquid magis rerum earum quas scripsit difficultas, negaret ei uersus molliores. ¶ Hetrusci Quale fuit Caßij] Caßium Hetruscum Parmensem dicit, cuius Tragœdia Thyestes extat. ¶ Capsis quem fama est esse librisq; Ambustum] Asperè, quòd tam uerbòse, aut tam multa scripserit, ut cum non uiderẽtur legi digna, illis ipsis mortuus exustus sit.

Ambustum proprijs. fuerit Lucilius (inquam)
Comis & urbanus: fuerit limatior idem,
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis autor,
Quamq; poetarum seniorum turba: sed ille
Si foret hoc nostrum fato dilatus in æuum,
Detereret sibi multa: recideret omne, qđ ultra
Perfectum traheretur, & in uersu faciendo
Sæpe caput scaberet, uiuos & roderet unges.
Sæpe stilũ uertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neq; te ut miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens,
Vilibus in ludis dictari carmina malis? (dax
Nõ ego. nã satis est, equitẽ mihi plaudere ut au-
Contemptis alijs, explosa Arbuscula dixit.

ACR. ¶ Limatior] Politior emẽdatior, id est, quãuis Græca carmina Lucilius Latinis primus admiscuerit, qđ superius reprehendit. ¶ Græcis intacti carminis] Quia primus Satyram græcis intactã, uersibus hexametris scripsit, etiã Græcis author huius operis est. Antea enim soli Comici mores suorum carpebant apud Græcos. Quia dicuntur Græci Satyrã non purã scripsisse. ¶ Auctor] Satyræ. Græci non scripserũt Satyrã integrã, hoc est, heroico carmine, sed miscuerunt cum comœdijs.

¶ Si foret hoc nostrum] Si hoc tempore natus fuißet Lucilius multa sibi detraheret, multa adderet, ut aptaret se auribus audientiũ, quia modo student homines uersuũ lenitati, per hoc ait illũ incuriose scripsisse. ¶ Detereret] Detraheret. ¶ Recideret omne] Id est. amputaret omne, quod abũdaret. ¶ Sæpe caput scaberet] Vt eos uersus faceret, quos putaret legẽtibus placere. ¶ Viuos & roderet ungues] Fricaret quærendo quod bene diceretur. Sæpe enim hoc faciunt, qui uolunt inuenire quæ placeãt. Persius, Nec pluteum cedit, nec demorsos sapit ungues. ¶ Sæpe stilũ hoc uertas] Vt deleas & emendes. Si uis scribere ea, quæ mereãtur legi, sæpe stilũ fac uertas, ut adhibeas liturã male scriptis. ¶ Neq;, te ut miretur turba, labores] Noli laborare, ut placeas multis. sed paucis, & doctis esto contentus, quasi melioribus. ¶ Vilibus in ludis] Vt etiam librarij dictent carmina tua. ¶ Non ego] Non ego magis uolo placere pluribus, q̃ bonis. ¶ Equitem mihi plaudere] Romanũ scilicet, sapientẽ & doctũ uirũ. ¶ Explosa Arbuscula] Arbuscula quædã mima fuit, quæ, cũ sibilo uulgi eijceretur è theatro, placeret aũt paucis equitib. dixit contenta sum his prudentibus, quamuis pauci uideantur

deãtur esse fautores. Aliter, Arbuscula quædam mima fuit, quæ placebat bonis potius, quàm plurimis. Hæc aliquando explosa à populo dixit. Hoc equitum Romanorum plausu contenta sum. Consolabatur autem se his uerbis quæ leguntur.

PORPHYRION. ¶ *Et Græcis intacti carminis author] Hoc ideo dictum, quia nulli Græcorum hexametris uersibus hoc genus operis scripserunt. ¶ Sæpe caput scaberet, uiuos ac roderet ungues] Hic Persius illud scripsit: Non pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues. Non cessat Lucilium tangere, quasi incuriose scripserit. ¶ Vilibus in ludis dictari carmina malis] Ludis literarijs dicit, in quibus carmina uulgata pueris adhuc rudibus dictari solent. ¶ Vt audax Contemptis alijs, explosa Arbuscula dixit] Arbuscula mima fuisse traditur, quæ cum ab irato populo exploderetur, id est, streptu & plausu eijceretur, ab equite autem laudaretur, ait se contentam esse honestorum testimonio. Quid per hæc, de se intelligi uelit Horatius, manifestum est.*

Men' moueat cimex Pãtilius? Aut crucier quòd
Vellicet absentẽ Demetrius? aut quòd ineptus
Fannius Hermogenis lædat conuiua Tigelli?
Plotius, & Varius, Mecœnas, Virgiliusq́;,
Valgius, & probet hæc Octauius optimus, atq́;
Fuscus, & hæc utinam Viscorum laudet uterq́;.
Ambitione relegata, te dicere possum
Pollio, te Messala tuo cum fratre, simulq́;
Vos Bibuli, & Serui, simul his te cand de Furni:
Compluréis alos, doctos ego quos, & amicos
Prudẽs prætereo: quibus hæc, sint qualia cunq́;
Arridere uelim doliturus si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teq́; Tigelli,
Discipulorum inter iubeo plorare cathedras.
I puer, atq́; meo citus hæc subscribe libello.

ACR. ¶ *Cimex] Sordidus nilis, abiectus putidus. ¶ Viscorũ laudet uterq́;] Visci duo fratres fuerunt, optimi poetæ. Alij dicũt Criticos fuisse. Pater eorum Vibius Viscus, quamuis, & diuitijs, & amicitia Augusti clarus esset in equestri tamẽ ordine perdurauit, cum filios suos senatores fecisset. ¶ Ambitione relegata] Repudiata ut remota gratificatione, id est, sine assentatione hoc dico. Volo ut & tibi placeãt poemata mea ô Pollio. ¶ Te dicere possum] Dicere possũ, quod tam tibi studeo placere, id est, ne assẽtatione hoc dico uolo ut placeãt tibi mea carmina ô Pollio: ac si diceret: Ab his me uolo magis probari quàm à superiorib. ¶ Simul his] Pro eo, quod est, cum his. ¶ Te candide Furni] Hic historiarum elegantia claruit. ¶ Prudens prætereo] Quia omnes enumerari non possunt, ne enumeratio multorum sit fastidiosa. Quibus hæc, sint qualiacũq́;. ¶ Arridere uelim] Ordo, Quibus, qualiacunq́; sint hæc, uelim ut arrideant. ¶ Dolitu us] Volo his quoq́; placere mea carmina, quibus si minus placuerunt, quàm spero, dolíturus sum. ¶ Demetri, teq́; Tigelli] Hi modulatores fuerũt, & docuerunt puellas ingenuas per modos. ¶ Discipularũ] Id est, ingenuarum: quia hoc tempore maximum earũ studium fuit affectandi lyricã disciplinam Vult uideri Horatius ex tempore uenisse in mentem sibi hos uersus dicendo. ¶ I puer] Videtur hoc carmen σχέδιον esse, id est, ad tempus inuentum, non aliqua ordinatione compositum, dicendo, I puer, & reliqua quasi superiores uersus dixisset ex tempore.*

PORPHYR. ¶ *Ambitione relegata] Id est, remota ambitione, ac per hoc non timide nec latenter loquens. ¶ Demetri teq́; Tigelli] De Demetrio & paulo supra dictum est. De Tigellio autem Hermogene sæpe. ¶ Discipularum inter iubeo plorare cathedras] Elegãter hec modulatores dicuntur quia puellæ maxime decent huiusmodi delicias. ¶ I puer, atque meo citus hæc subscribe libello] Eleganter quasi hoc ex tempore dixerit, præcipit puero, ut in librum suum illud conferat, ne pereat tam opportunum & congruens in modulatores dictum.*

Q. HORATII FLACCI, SERMONVM CVM ANTIquissimorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, admixtis interdum C. Aemylij & Iulij Modesti scholijs, Liber SECVNDVS.

SATYRA PRIMA.

VNT, quibus in Satyra uidear nimis acer, & ultra
Legẽ tendere opus, sine neruis altera, quicquid
Composui, pars esse putat, similesq; meorum
Mille die uersus deduci posse. Trebati,
Quid faciã, præscribe: quiescas. ne faciã, inquis,
Omnino uersus: aio. peream male, si non
Optimum erat, uerũ nequeo dormire. ter uncti
Transnãto Tiberim, somno qbus est opus alto
Irriguumq; mero sub noctem corpus habento:
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris inuicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. cupidum, pater optime, uires
Deficiunt: neq; enim quiuis, horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describet uulnera Parthi:

ACRON. ¶ *Sunt quib. in Satyra*] *Ad Trebatiũ quendam Iurisperitum scribit, & cõsulit, quid'nam faciat, quoniam quibusdam acre nimis uidetur opus suum, alijs remissum.* ¶ *Videar nimis acer*] *Maledicus, mordax, & extra modum lacerare. Sensus est. Alij nullius momenti & nimis acrem dicunt Satyram meam, alij dicunt sine neruis esse quod scripsi, id est, sine uiribus ingenij. Ecloga hæc omnia habet, si ad Iouem, hymni: si ad Apollinem, aut ad Dianam, aut Latonam pæanes: si ad Liberum, aut Semelem, Dithyrambi. si ad cæteros deos, prosodia: si ad homines, laudes aut uituperationes.* ¶ *Vltra legem tendere opus*] *Id est, ultra quàm opus est, & quam habet se ratio ipsius uocabuli. Et mire legem, quia iurisperito loquebatur.* ¶ *Præscribe*] *Id est constitue quasi ex lege, quid debeam facere, quia quidam me reprehendunt.* ¶ *Ter uncti Transnanto Tiberim*] *Sensus hic est, Qui dormire non possunt facile. ter Tiberim transnatent, & fatigati, multis se potionibus impleant quo facilius his somnus accedat. Dicit autem uel hoc melius esse, quàm quenquam cum periculo lacessere. Trebatius ait, qui uolunt multum dormire, uncti ter natent Tiberim, & multum bibant.* ¶ *Sub noctem*] *Prope noctem, sero aduentante nocte, id est, aduesperascente.* ¶ *Aude Cæsaris inuicti res dicere*] *Quasi difficile sit, & quasi uix poßit impleri, ideo dicit, Aude.* ¶ *Cupidum pater optime*] *Hoc respondet Horatius.* ¶ *Vires Deficiunt*] *Id est, destituunt. Ostendit se poße dicere, quod negabat.*

¶ *Fracta cuspide*] *Quia uulneratus est hostis. Vt, Et uenit aduersi in tergum Sulmonis, ibique Frangitur.* ¶ *Pereuntes*] *Quia fractis Romanorum telis, perempti sunt.*

POR. ¶ *Sunt quibus*] *Ad Trebatium scribit equitem Romanum. Hic est Trebatius iurisperitus, qui locum obtinuit inter poetas, & aliquot libros de ciuili iure cõposuit, & de religionibus nouẽ.* ¶ *Transnãto Tiberim*] *Hoc fuisse in cõsuetudine ueterib. alio loco significat*

dicens: Te per gramina Martij Campi, te per aquas dure uolubiles. ¶ Habento] Videut di rectis uerbis utitur propter iurisperitos. ¶ Neq; enim quiuis] Eleganter in ipsa excusatione, posse se scribere ostendit. ¶ Nec fracta] Fracta dixit, ut Virg. ibiq; Frangitur. de historia est: Nam Marius aduersus Santonas talia tela commentus est, ut fracta mitterentur, ne remitti ab hostibus possent.

Attamen & iustum poteras, & scribere fortem,
Scipiadam, ut sapiẽs Lucilius: haud mihi deero,
Cùm res ipsa feret. nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem.
Cui malè si palpêre, recalcitrat undiq; tutus.
Quanto rectius hoc, quàm tristi lædere uersu
Pantolabum scurrã Nomentanumq; nepotem?
Cũ sibi quisq; timet, quanq; est intactus, & odit,
Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
Accessit feruor capiti, numerusq; lucernis:
Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum uiuunt totidẽ studiorum
Millia. me pedibus delectat claudere uerba,
Lucili ritu, nostrum melioris utroq;.

ACRON. ¶ Attamen & iustum poteras] Id est, si res bellicas eius non poteras describere, attamen iustitiam & fortitudinem animi eius laudare poteras, sicut Scipionis à Lucilio uita laudata est. ¶ Scipiadã] Qui Hannibalem reuocatũ ex Italia uicit, et Africanus dictus, Id est, scribe de eius fortitudine atq; iustitia. ¶ Cum res ipsa feret] Cum fuerit opportunitas, et tempus. Non sibi deest is, qui facit, & quod sibi opus est, & quo oportet. ¶ Nisi dextro tẽpore] Inuenta opportunitate. Ordo est: Non ibunt nisi dextro tempore, id est, opportuno, Flacci uerba. Id est, felici tempore, ac prospero non possum scribere, quia attentæ sunt aures Cæsaris, & bene iudicant. Alias, Nisi felici tempore scripsero, id est, quando bene positum est astrum meum, non possum placere Cæsari, quia sapiens est, & bene iudicat: cui si uolueris assentari, respuit & contemnit.

¶ Cui malè si palpêre] Assentari, est palpere, & hic quasi à uerbo deponenti dixit, palpor palparis, cum sit actiuum. Palpor, id est, blandior assentio. ¶ Recalcitrat] Translatio ab equis. Contemnit & spernit te, si falsas laudes scripseris. Sensus est: Si quis ficta adulatione aggrediatur Cæsarem, repugnat, & respuit, nec se decipi patitur, sic tutus undiq;, quod ne blanditijs quidem capiatur id est, non audiat. Dicit de Augusto qui non falsas blanditias admittat, & sit eruditus aßentari, Quia ualde tutus est Cæsar in omnibus rebus ideo delectatur falsis laudibus, id est, non potest deludi. ¶ Quanto rectius hoc] Id est, Quantò rectius est laudem Cæsaris scribere quàm Satyram? ¶ Pantolabum scurrã] Pro hominib. uilibus. Nomina sunt luxuriosorum, quos etiam in priore libro Lucilius carpsit. ¶ Cum sibi quisque timet] Sensus est, Cum unusquisq; timet sibi, tamen odit te, etiamsi non fuerit laceratus. Exemplo nos terreri significat, etiamsi non lædamur, nam quæ in alios uidemus fieri, in nos futura credimus. Quamuis nihil de eo dicis, tamẽ metuit te quasi Satyricum, & odit quasi maledicũ. Id est, Cum timet aliquis flagiciosus propter conscientiam suam, ne de eo aliquid dicas, etiam si taces, odit te. ¶ Quanquam est intactus] Nondum denotatus. ¶ Et odit] Et, pro tamen. ¶ Quid faciam] Quia uitium habeo, ut multi habent. Nam Milonius scurra, si ebrius fuerit, saltare non desinit. Similiter & ego hominum cõmissa tacere nõ possum. Milonium ait ebrietate dißolui, ut contra decorum saltet, & plures ex una lucerna ei uideantur. ¶ Icto capiti] Percusso cerebro uinolentia. ¶ Feruor] Ebrietas quæ caput percutit. ¶ Numerusq; lucernis] Opinione ebrij accedit lucernarũ numerus, quia qui ebrius fit. nõ se putat unam lucernam uidere, nec unam lunam arbitratur aspicere. Iuuenal. Et geminis exurgit mensa lucernis. ¶ Castor gaudet equis] Castor & Pollux ex uno ouo nati diuersa studia habent. Cum

bent. Cum igitur inter fratres hoc fit, non mirum est me uicia hominum carpere.

PORPHYRION. ¶ Attamen] Si non potes gesta Cæsaris scribere, at potes iustitiam & fortitudinem, ut Lucilius Scipioni fecit, qui uitã illius priuatã descripsit. Ennius uerò bella. Scipiadem adnotandũ, & non Scipionem. ¶ Et scribere fortem] Vt sit sensus: Fortem attamen & iustum scribere, quatenus res gestas bellorũ ponere non potes. ¶ Attentam] Maioribus occupationibus intentam. ¶ Cui male si palpêre] Metaphoricôs, cui si adularis, offenditur. Palpare propriè manu mulcere. ¶ Vndiq; tutus] Inaccessibilis, ut Virg. Tuta, lacu nigro. Et est sensus: Non audit adulantem, quia sapientia undiq; munitur, id est, omni rerũ studio, hoc est, omnia nouit. ¶ Nomentanumq; nepotem] Hunc Nomentanum quasi luxuriosum tangit. Sensus est: Nomentanũ quoties luxuriosum compellas necesse est, qui eodem uitio laborant, sub persona admoniti, timeant aut oderint compellatorem huiusmodi. ¶ Saltat Milonius] Scurra illorũ temporũ, qui cũ simul ebrius fuisset, statim saltare incipiebat. Sensus est: Ita scribendo me abstinere non possum, ut Milonius ebrius à saltando. ¶ Numerus] Lucret. Bina lucernarum flagrantia lumina flammis, Et duplices hominum facies, & corpora bina. Ebrij enim duplicia uidẽt. ¶ Ouo prognatus eodem] Dicit quot homines tot esse sentẽtias, nã Castor et Pollux diuersa secuti, utiq; cõmuni hominũ uarietate ducti sunt. ¶ Nostrũ melioris utroq;] Mei & tui, σολοικὸν est: dicendũ erit nobis Lucilij & ingenio melioris.

Ille uelut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris, neq; si male cesserat usquam,
Decurrens alio, neq; si bene. quô fit ut omnis
Votiua pateat ueluti descripta tabella, (ceps,
Vita senis. sequor hũc Lucanus an Appulus, an
Nam Venusinus arat finẽ sub utrunq; colonus
Missus ad hoc, pulsis (uetꝰ est ut fama) Sabellis:
Quô ne per uacuum Romano incurreret hostis
Siue q̄ Appula gens, seu quòd Lucania bellum
Incuteret uiolẽta. sed hic stylus haud petet ultro
Quenquã animantẽ, et me ueluti custodiet ensis
Vagina tectus. quem distringere coner
Tutus ab infestis latronibus? O' pater, & rex
Iuppiter ut pereat positum rubigine telum,

ACR. ¶ Quot capitũ] Terentianum illud: Quot homines tot sententiæ, suus cuiq; mos. Singuli homines singula studia habent. ¶ Nostrum melioris utroq;] Hoc est, q melior fuit & me & te Trebati uita sua, id est censu et natalibus, fuit enim ualde nobilis Lucilius. ¶ Ille uelut fidis] Hoc Lucilius ex Anacreonte græco traxit & Alcæo lyricis, quos ait Aristoxenes libris proprijs uice amicorũ usos esse. Dicitur enim uitã suam scripsisse, & non sibi pepercisse.

¶ Si male gesserat] Si q̃d uiciose scripserat. ¶ Quô fit, ut omnis] Vnde fit, ut ita lucida sit uita ipsius, quemadmodũ ex uoto imago aut in tẽplo, aut in publico posita iudicent quicquid est pictũ. Votiua dicitur tabula quæ ponitur in publico, in qua scribitur decernẽte ciuitate uita boni cuiusq;. ¶ Descripta tabella] Id est, picta in tabula, ut naufragi solẽt tabulã portare depictã. Ordo est: Quo fit ut omnis pateat uita senis, ueluti uotiua tabella descripta. Quoniã solẽt naufragi se pingere, & cõsecrare in aliqua æde. ¶ Lucanus an Appulus] Quia Venusinũ oppidũ in confinio Lucaniæ et Appuliæ positũ est, quæ ciuitas habitatur à Rom. colonis, missis eò ob eam rem, ut siue Appuli siue Lucani bellũ mouerent, prohiberentur. Ad hoc oppidum missus erat colonus eo tempore, quo à Romanis Sabini sunt uicti. De seipso ait: Vtrũ sim Lucanus an Appulus anceps. ¶ Nam Venusinus arat] Venusium oppidũ est ubi natus Horatius. ¶ Missus ad hoc pulsus, uetus est ut fama, Sabellis] Venusinus populus olim Romanus fuit, sed modo trahit nomen à ciuitate uel oppido, missus ut rebellem Appuliam uel Lucaniam incurrere Romanos uetaret. ¶ Quo ne per uacuum] Vt ne per uacantem locum Sabellis expulsis, incolis nullis obstantibus peruium iter esset Lucanis ad Romanos.

¶ Sed

¶ *Sed hic stylus*] *Ego neminē lacesso ultro, sed ita utor lingua mea, ut gladio, magis ad tutandū me, quam alium lacessendum.* ¶ *Quenquā animantē*] *Viuum hominē, habentem animā.* ¶ *Quem cur distringere coner*] *Id est, Quem gladium uel stylum cur proferam, si nemo me persequatur?* ¶ *Ab infestis latronibus*] *Pro maledicis.* ¶ *O' pater*] *Optantis est. Vt, ô potius falsa formidine ludar?* ¶ *Telum*] *Stylū suum dixit, ut non sit causa cur utar hoc stylo.*

PORPHYRION. ¶ *Velut*] *Ille enim in suis scriptis ostendit Sapphonis & Alcæi uolumina se loco sodaliū habuisse.* ¶ *Votiua*] *Ita fit, ut Lucilij uita tam clara sit per libros qua si in tabula ostenderetur.* ¶ *Anceps*] *Id est, ego dubius sum & incertus: Nam Venusini Lucanis sunt affines & Appulis.* ¶ *O' pater*] *Tractū ex Græco hoc, id enim significat, qđ illuc.*

Nec quisquā noceat cupido mihi pacis. at ille
Qui me commorit (melius non tangere clamo)
Flebit, & insignis tota cantabitur urbe.
Ceruius iratus leges minitatur, & urnam,
Canidia Albuti, quibus est inimica, uenenum:
Grande malum Turius, si quis se iudice certet.
Vt quò quisq; ualet, suspectos terreat, utq;
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum.
Dēte lupus, cornu taurus petit. unde? nisi intus
Monstratum? Scæuæ uiuacem crede nepoti
Matrem, nil faciet sceleris pia dextera. mirum,
Vt neq; calce lupus quenq;, neq; dēte petit bos.
Sed mala tollet anum uitiata melle cicuta.

ACRON. ¶ *Qui commorit*] *Cōmouerit, lacesserit, prouocarit.* ¶ *Melius non tangere, clamo*] *Hoc inter posuit, ut uotum suum ostenderet, Vt me non tangas, hoc illi clamo. Ordo, Atille, qui me commouerit, flebit, ut cantabitur insignis tota urbe.* ¶ *Ceruius iratus*] *Ceruius accusator quidam fuit, et calumniator.* ¶ *Vnusquisq; autem ea re minatur qua ualet.* ¶ *Et urnam*] *Videlicet reorum, id est, iudicium, quia sortiebantur iudicium, & iaciebātur, iudices, ex quibus fiebat reiecto.* ¶ *Canidia Albuti*] *Dees, filia. Vt Virgo. Deiphobe Glauci. Alij uxorem dicunt. Canidia autem pro Gratidia. Albutius quidam ueneficus, matri extinctor.* ¶ *Grande malū Turius*] *Turius quidā corruptißimus iudex, hic est cui Hortēsius propter fratrē Varronē ceratas diuersi coloris tabellas dedit. Alias, Turiū Marinum iudicem significat. qui accepta pecunia pronunciare sit solitus, qui fidem suam corruperant. Hic quoq; tempore Verris reus erat, & diuersi colonis tabellas fertur dedisse, ut sciret qui secundam uoluntatem iudicasset, quia nomina sua centumuiri non adyciunt. Hoc dicit, Turium dicere solitum, si me iudicante ad iudicium uenerit, inimicus meus, damnabitur.* ¶ *Vt quo*] *Hoc dicit, quomodo unusquisq; hac re terreat inimicos suos, in qua re ualet, & quomodo hoc imperet, cognoscit fortuna.* ¶ *Collige*] *Percipe reputa, & intellige.* ¶ *Dente lupus*] *Ostendit natura unumquenq; ea minari inimicis, quæ poßit perficere.* ¶ *Intus monstratum*] *A' naturali sensu institutum.* ¶ *Scæuæ uiuacem crede nepoti Matrem*] *Id est, committe huic uiuacem matrem, & non faciet aliquid sceleris pia dextra, sed ueneno utetur, id est, non eam perimet gladio. Scæua quidam luxuriosus dicebatur fuisse, & pronus ad artes magicas, is habuit matrem anum quæ est ætas luxuriosis molesta.* ¶ *Mirum*] *Miraris, quia dixi, non utitur dextera sua ad occidendum matrem: noli mirari, nam eam occidit ueneno.* ¶ *Vitiato*] *Corrupto. Quia unaquæque res alterius permixtione corrumpitur. Id est, melle ueneno corrupto eam poterit occidere.*

PORPHYR. ¶ *Ceruius*] *Hunc Ceruium uult uideri accusatorem, qui eodem modo, ut de malo iudice postea loquitur.* ¶ *Canidia Albuti*] *ἀμφιβολογικῶς posuit sic: Aut Canidia Albuti uenenum minitatur, aut Albutius uenenum Hic enim Albutius ueneno uxorem suam dicitur peremisse.* ¶ *Grande malum Turius*] *C. Turius hic, prætor fuit, apud quem*

accusatus est à Cicerone Verres Hortensio defendente. Hic dicitur centumuiris dedisse tabulas. alijs nigras, alijs rubras, & cera adnotasse, quas cuiq; dedisset, ut sciret à quibus postea pecuniam peteret. uel linqueret, nam omnes corruperat. ¶ Sic collige mecum] Sic quemadmodum hæc res naturaliter hominibus data sit, audi. ¶ Scææ uiuacem crede nepoti] εἰρωνικῶς dictum totum hoc. ¶ Sed mala tollet anum uitiato melle cicuta] Allegoricôs dixit: Scæua autem matrem suam ueneno extinxit, & est sensus Ciceronis pro Scauro: Libertus patronum non occidit, sed duobus digitulis gulam oblisit.

Ne longum faciam, seu me trãquilla senectus
Expectat, seu mors atris circumuolat alis:
Diues, inops: Romæ, seu sors ita iusserit, exul
Quisquis erit uitæ scribam color, ô puer, ut sis
Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. quid cum est Lucilius ausus
Primus in hũc operis cõponere carmina morẽ,
Detrahere & pellem, nitidus qua quisq; per ora
Cederet, introrsum turpis: num Lælius, & qui
Duxit ab oppressa meritum Carthagine nomẽ,
Ingenio offensi, aut læso doluere Metello:
Famosisq; Lupo cooperto uersibus: atqui
Primores populi arripuit, populumq; tributim
Scilicet uni æquus uirtuti, atq; eius amicis,
Quin ubi se à uulgo, et scena, in secreta remorãt
Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli,
Nugari cum illo, & discincti ludere donec
Decoqueret olus, soliti: qcqd sum ego, quãuis

ACRON. ¶ Ne longum faciam] Id est, ne multum dicam. ¶ Exul] Extra patriam positus. ¶ Quisque erit] Id est, Quicunq; me uitæ exitus manet, siue diu uiuere liceat, siue cito sit necesse deperire, siue pauper, siue diues. utrum Romæ an exul fuero, tamẽ scribere nõ desistam. ¶ O' puer] Trebatius respondet, ô Horati ne nõ sis uitalis metuo. Id est, ne cito pereas metuo, nam te potest quicũque maiorum à te lacessitus occidere. ¶ Frigore te feriat] Id est, morte te afficiat, quæ frigida est, ut poeta: Frigida mors ¶ Quid cum est Lucilius] Quid passus est Lucilius, cũ in multos dixisset, principes ciuitatis? ¶ Detrahere & pellem] Id est, denudando interiorem uitam reuelare, quia multi mali sunt homines, opinione tamen bona, quorũ uitam si exposuerit quis, pellẽ honestatis uidetur illis detrahere, simulata opinione remota. Aliàs. Detrahere pellẽ, hoc est, unumquẽq; superficie ipsa nudare, ut uitia detecta elucerẽt, quamuis aliquo uelamine celarẽtur. Pellẽ igitur uelamentũ uiciosæ uitæ, factã opinionem. ¶ Nitidus] Vt ciuis bonus. ¶ Cederet] Pro incederet. ¶ Duxit ab oppressa meritũ Chartagine nomen] Africanũ Scipionem dicit, qui in Africa funditus Carthaginẽ deleuit, & Numantiã, unde postea Numantinus dictus est. ¶ Ingenio offensi] Id est, Num inimici ipsius facti sunt, aut propter lupum, aut propter Metellum. Lupus princeps Senatus fuit. ¶ Famosis] Criminosis, maledicis. ¶ Cooperto] Increpato. ¶ Populumq; tributim] Diuisum in tribus, id est, per singulas tribus. Hoc est, nõ uiles et singulos, sed & primores & populum in tribus distributum lacerauit carmine suo Lucilius.

¶ Vni æquus uirtuti] Virtutem diligens solam, indulgens bonis hominibus. ¶ Atq; eius amicis] Virtutis scilicet, Scipioni & Lælio. ¶ In secreta] Scilicet domus parte. Ostendit non maleuolentia Luci'iũ persecutũ esse multos, sed amore uirtutis. ¶ Remorant] Pro remouerant: sicut Terent. Cõmorat ibi omnes nos. Virtutis Scipiadæ] Scipio Africanus fertur intra domũ tam ciuilis fuisse, & carus Lucilio, ut quodã tempore Lælius circa lectos triclinij fugienti superuenerit, eum cum Lucilius obtorta mappa quasi feriturus sequeretur. Cæcilius aũt Metellus consularis, qui filios consulares uidit, & ab ipsis elatus est, temporib. Scipionis Africani potens fuit, et cum in seditione quadã aduersus se facta clamaret Scipio, ait: Hi sunt

quos

quos Hannibali eripui, patiere ergo inquit nos liberos esse. Ob quod & alia Lucilius eum in gratiam Scipionis carpsit, quamuis amicum ipsius. ¶ Nugari cum illo] Iocare cum ipso solebant. ¶ Discincti] Aut positis togis, aut depositis ferijs. ¶ Donec decoqueretur olus] Id est, donec prandium pararetur.

PORPHYR. ¶ Frigore te feriat] Id est, horrore mortis. ¶ Famosisq; Lupo cooperto uersibus Rutilium Lupum dixit. ¶ Populumq; tributim] Per singulas tribus.

Infra Lucili censum, ingeniumq́;, tamen me
Cum magnis uixisse inuita fatebitur usq;
Inuidia, & fragili quærens illidere dentem,
Offendet solido, nisi quid tu docte Trebati
Dissentis, equidē nihil huic diffingere possum.
  Sed tamen ut monitus caueas, ne forte negoci
Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum.
Si mala cōdiderit in quem quis carmina, ius est,
Iudiciumq́;, esto: si quis mala. sed bona si quis
Iudice condiderit laudatur Cæsare, si quis
Opprobrijs dignum latrauerit integer ipse,
Soluentur risu tabulæ, tu missus abibis.

ACRON. ¶ Infra Lucili censum] Quoniam fertur Lucilius maior auunculus fuisse Pompey Magni. meritò ergo & diues fuit. ¶ Cum magnis uixisse] Cum optimis, cum Augusto, cum Pollione, cum Mecœnate, cum alijs. ¶ Inuita fatebitur usq; inuidia] Inuidia quæ semper quærit, inualidum, à quo nō timeat uicē fatebitur & inuita me cū summis uiris uixisse: quæ si ad me uenerit, inueniet fortē nisi tu ô Trebati putas me esse mentitū. ¶ Quærens illidere dentem Offendet solido] Id est, Volens inuidia fragilē lædere inueniet me solidū. Aliter, Inueniet me talē, qui poßim resistere mordacib. & maledicis hominibus. Id est, putans fragilē se inuenire, quem mordeat, inueniet durū & solidum. μεταφορὰ. Non inueniet, quòd iustè lacerare poßit. Offendet aūt solido, id est, impinget in solidum me atq; fortem, nisi tu forte reputas ea quæ dixi, me uixisse cum bonis, & poßim resistere malis.

¶ Nihil hinc diffingere] Infirmare, contra dicere, & hoc Trebatius respondet. Iuris uerbo usus est, Prætor enim dicere solebat, Hic dies diffisus esto. Aliter, Id est, Consentio tibi hoc, q. fortis sis: sed tamē caue admonitus, ne ignorās legē, uenias in discrimen. ¶ Sanctarū inscitia legum] Participiū est, sanctarū, id est, firmatarum, ab eo quod est sancior. Si autē nomen est, sanctarum, id est, quæ non debent uiolari. ¶ Si mala] Trebatius, mala quasi criminosa dixit, Horatius quasi uiciosa. ¶ Si quis mala] Scilicet, pœnas luet. ¶ Latrauerit] Al latrauerit lacerauerit. ¶ Integer ipse] Etiamsi persecutus fuerit malos aliquis, cū ipse sit integer, risu commoto ex carminibus legis pœna infirmabitur. ¶ Soluentur risu tabulæ] Aut subsellia soluentur, id est compago lignorū: aut ipsæ leges. Aliàs, Non erunt in eum seueri, qui iure persequitur. ¶ Tu missus] Id est, Ridebunt legum XII. tab. tu ueniam mereberis à iudicibus, si quem, qui ipse extra noxiam positus, iure lacerarit. ¶ Abibis] Cum de se diceret, quasi ad secundam personam locutus est. Tabulæ, id est, iudices ridebunt; tu abibis, absolueris, nihil periculi patieris.

PORPHYR. ¶ Infra Lucili censum] Hoc ait: Et si non sum eorum natalium, quorum Lucilius fuit, constat enim Lucilium maiorē auunculum Pompei fuisse. Etenim auia Pompeij Lucilij soror fuerat. ¶ Equidem nihil hinc diffingere possum] Diffingere, legitur & diffidere. ¶ Sanctarum] Sacrarum, ut fœdus sacrum dicitur. ¶ Inscitia legum] Qua lege cautum erat, ne quis in quenquam maledicum carmen scriberet. Eleganter iurisperitus de lege loquitur. ¶ Si mala condiderit in quem quis carmina] Aliter Horatius accepit mala, quàm Trebatius pro non bona, cum ille famosa uellet intelligi. ¶ Tabulæ] Pro subsellia.

SATYRA II.

QVæ uirtus, & quãta bonis sit, uiuere paruo:
Nec meus hic sermo est, sed quẽ pcepit Ofel
Rusticus, anormis, sapiẽs, crassaq; Minerua. (lus
Discite non inter lances, mensasq; nitentes
Cùm stupet insanis acies fulgoribus, & cùm
Accliuis falsis animus, meliora recusat,
Verum hic impransi mecum disquirite, cur hoc?
Dicam, si potero: malè uerum examinat omnis
Corruptus iudex. leporem sectatus, equo'ue
Lassus ab indomito, uel si Romana fatigat
Militia assuetum Græcari, seu pila uelox,
Molliter austerum studio fallente laborem,
Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco:
Cùm labor extuderit fastidia, siccus, inanis,
Sperne cibũ uilem; nisi Hymettia mella Falerno

ACR. ¶ Quæ uirtus et quanta bonis] In hoc sermone sub persona Ofelli cuiusdam Stoici lacerat luxuriosos. ¶ Ofellus dicitur poëta Latinus sectã Stoicã trãstulisse in Latinitatẽ. Ordo est: Quæ uirtus sit bonis hominibus paruo uiuere discite. ¶ Rusticus] Aut nomẽ est proprium: aut rusticus, id est, durus, quia dicũt Stoici nulli peccato debere ignosci. ¶ Abnormis sapiens] Id est, Vltra normã philosophiæ peritus. Aut abnormi, recta. ¶ Crassaq; Minerua] Crassa Minerua dicuntur hi, qui aggrediuntur quod nequeũt implere. Ideo & iste sic dictus est, quia sectam Stoicam ingressus, implere non potuit. ¶ Stoici autem omnia peccata esse paria dicunt. ¶ Discite] Ordo est, Quæ uirtus sit, paruo uiuere, discite. Id est, nolite inter epulas de medioeritatis bono differere. ¶ Lances] Discos. ¶ Mensasq; nitẽtes] Id est, nõ in luxuriæ apparatu. Nitẽtes enim aut argento dixit, aut apparatu. ¶ Cum] Quãdò uel quia.

¶ Insanis] Aut ineptis, aut nimis magnis. ¶ Acies] Aut oculorũ aut mentis. ¶ Fulgoribus] Vasorum. ¶ Accliuis] Inclinatus, deditus. Falsis accliuis, id est, pronior ad falsa. ¶ Meliora] Veram uirtutẽ. ¶ Recusat] Id est, Quandò auaritia cæcatur mentis integritas. Dicit non esse prudentiam quærendã inter diuitum mensas, cũ animus auertitur à ueritate, rerum speciosarũ fulgore deceptus.

¶ Impransi] Ieiuni, sobrij, ut alibi ipse: Postquàm est imprãsi correptus uoce magistri. ¶ Mecum disquirite] Id est, apud me discite. ¶ Cur hoc?] Vt impransi de uirtute dicatis? ¶ Dicã, si potero] Id est, Quare hoc dicã, quòd impransi de uirtute dicatis? dicam si potero. ¶ Malè uerum examinat omnis Corruptus iudex] Sicut omnis iudex malè iudicat, qui est corruptus, & ita mens multo corrupta cibo, uerum non potest iudicare. Alias, Corruptus iudex ut rectè iudicare nõ potest, sic & animus non bene potest discernere cibo impeditus. Malò ἀμφίβολον. Aut malè uerũ, id est, nõ uerũ, ut Malesana sororem unanimem alloquitur. Aut, Malè examinat. id est, nõ potest de sapientiæ bono nequitiam iudicare. ¶ Leporem sectatus] Venatus scilicet. Modò dicit, quomodo paruo poßis esse contentus. Id est, Lassus aut equo, aut uenatione aut pugna, aut quibuscũq; exercitationibus, sperne qualemcunq; cibum si poßis. Docere uult suauitatem ciborum ex labore prouenire, etsi cibus fuerit uilior. ¶ Græcari] Iocari, ludere, quasi à Græcis hæc sint inuenta. Est hoc uerbum deponens. Aliàs, Græcari, ut græcisset, quasi lusus Græcorum sit, ac per hoc ludere, seq; auocare, & conuiuijs operam dare. ¶ Seu pila uelox] Id est, seu te pila aut discus delectat studio suo, quo paula im nimium laborum decipit, uideamus, si post exercitationem, copiosum cibum expetas. ¶ Cedentem aera] Ideo ait, quoniã aër leuis & cõcauus facile cedit grauiori materiæ. ¶ Pete disco] Id est, iacta in aërem discum, qui cedit omnibus iactatis. ¶ Cum labor extuderit] Excusserit, id est, delitias tibi eiecerit.

PORPH. ¶ Quæ uirtus] In hac ecloga sub persona Ofelli, luxuriosos carpit. ¶ Discite] Hæc omnia discite, sed alio tempore, non cum fulgore argenti auocati fueritis. ¶ Corruptus iudex] Sicut iudex precio corruptus, falsum iudicat: ita animus corruptus, uera non prouidet. ¶ Græcari] Aut luxuriari, aut Græco more ludere. ¶ Molliter] Ait studium ipsum efficere, ne labor sentiatur. ¶ Sperne cibum uilem] Volo uidere, si potes spernere.

Ne biberis, diluta: foris est promus, & atrum
Descendens pisces hiemat mare. cum sale panis
Latrantē stomachū bene leniet; unde putas? aut
Quî partum? non in caro nidore uoluptas
Summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quære
Sudando; pinguem uitijs, albumq́; nec ostrea,
Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
Vix tamen eripiam posito pauone, uelis quin
Hoc potius, quàm gallina tergêre palatum,
Corruptus uanis rerum: quia ueneat auro
Rara auis, & picta pandat spectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam, num uesceris ista
Quā laudas, pluma? cocto' ue nū adest honor idē?
Car he tamen quamuis distat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet, esto:

ACR. ¶ Diluta] Mixta. Per interrogationē hoc dicit, Cū fueris, inquit, labore fatigatus, nō quæres nobiles cibos, sed qualescunq; libēter assumes. Hymettia mella Falerno, πρὸς φρασικῶς cōditū dicit. ¶ Foris est promus] Promus, qui cellario præest, cellarius scilicet à promēdo. Id est, contemnitur illo tempore, quum post laborem appetis cibum uilem. ¶ Atrum] Noxium, perniciosum. Id est, ita à te contemnitur piscis post laborem, quemadmodum contemnetur, & nō quæritur ab aliquo cum mare est tempestuosum hieme. Non quærit, quod habere non poterit, ac si mare glacie coopertum sit, & pisces capi non poßint. ¶ Defendens pisces hiemat mare] Id est, Apud te famis tempore piscis, tanquam non captatur, exosus est. Notādum, hiemat. Tibi uidebitur hieme commodum mare, denegaturum pisces. ¶ Latrantem stomachum] Esurientem nimia fame, auidum cibi. ¶ Leniet] Id est, cum labore petes quemcunq; cibum. Nam uitiosum hominem sensu debilitatum, & delicatum, nullæ poterunt delectare delitiæ. ¶ Quî partum] Quomodo inuentum? ¶ Non in caro nidore] Electo sapore, in apparatu pulmentariorum Id est, suauitatem cibi tui prohibet inanis & uana cupiditas. Nitor, nitôris, splendor. Nidor nidôris, sapor. ¶ Tu pulmentaria quære sudando] Id est, tu post laborem pete qualemcunque cibum. nam uitiosum hominem & senio debilitatum nullæ potuerunt delectare delitiæ. À Socrate diu deambulante quæsitum est, Cur ita ageret? ait se pulmentaria quærere. Sudando autem, quasi diceret, Totum suaue est, quod post laborem sumitur. ¶ Pinguem] Plenum. Deest, nam. ¶ Albumq́;] Tumentem ex nimia copia. Vel album, pallidum, Album, nimietate palloris, & hoc propter nimios cibos sæpe contingit. Persius, Atq; albo uentre lauatur. ¶ Peregrina iuuare lagois] Lagois auis, quæ carnem leporis habere perhibetur, aut est genus piscis quod in mari Italo non inuenitur. ¶ Vix tamen eripiam] Extorqueā, persuadeam. Id est, Quāuis potest hominem delectare quiuis cibus post laborē, tamen positis duabus speciebus, nō possum tibi persuadere, quo minus edas gallinā, & dimittas pauonem. Aliâs, Quamuis poteris cōtentus esse non precioso cibo post laborē, tamen positis in mensa pauone & gallina, nō tibi possum persuadere. Vt nō potius pauonem petas. Aliâs, Vix Hoc impetrabo ut posito pauone gallinā edas, adeò præcepta te mouent. ¶ Tergere palatū] Quia in omnibus quæ comedimus, tergemus os nostrum. ¶ Vanis rerum] Stultis uanis cibus. Vana rerū sunt delitiæ luxuriosæ. & superflui cibi. ¶ Væneat] Vendatur. ¶ Picta pandat spectacula cauda] Ideo pauone delectaris, quia admiranda habet spectacula in cauda sua, hoc interrogatiue. ¶ Carne tamen quāuis distat nihil hac magis illa] Sensus est: Quamuis enim hac carmine nihil distat magis illa, te patet imparibus formis deceptum. ¶ Imparibus formis] Inæquali magnitudine pauonis & gallinæ. ¶ Esto] Concedamus nihil distare.

POR. ¶ Latrantē stomachum] Mirè latrantem pro esurientem, ut in sequentibus, Iratum uentrem. ¶ Tu pulmentaria quære] Per laborē cibum exquire. Hoc aūt Socrates primus ait, qui cùm noctem usq; spaciaretur, interrogatus à quodā cur hoc faceret. Respondit, scilicet, obsono cœnæ, significās se ideo deambulare, ut cibum libenti animo appeteret. ¶ Albumq́;] Album, pallidū, ut Persius: Albus Sede legens celsa liquido eum plasmate guttur. ¶ Lagois] Lagois, auis leporini coloris.

¶ Quia

¶ Quia ueneat auro] Id est, pro magno precio. ¶ Cocto num adest honor idem] Plumarũ, scilicet. ¶ Pontis'ne inter iactatus] Quidam Pontias insulas acceperunt malè. Pontes enim Tiberini intelliguntur. ¶ Carne tamen quãuis] Carnem tamen hanc magis, quàm illam petere non debes.

¶ Deceptum] Quamuis nihil distet. ¶ Esto] Imparibus formis, impari magnitudine.

Vnde datũ sentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet: põtes'ne inter iactatus an amnis
Ostia sub Tusci: laudas insane trilibrem
Mullũ i singula quẽ minuas pulmẽta necesse est.
Ducit te species uideo, quò pertinet ergò
Proceros odisse lupos: quia scilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breue põdus.
Ieiunus raró stomachus uulgaria temnit.
Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem ait Harpyis gula digna rapacibus. at uos
Præsentes austri coquite horũ obsonia, quamuis
Putet aper, rhõbusq́ recens, mala copia quandò
Aegrũ sollicitat stomachũ, cùm rapula plenus,
Atq; acidas mauult inulas necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum. nam millibus ouis,
Nigrisq́ est oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni præconis erat acipensere mensa
Infamis. quid? tũ rhõbos minus æquora alebãt?

A C. ¶ Vnde datũ sentis] Vnde traditum hanc intellectum habes, ex qua conscientia nosti, quia iste lupus marinus est magis, quã fluuialis. Illi enim qui subtilitate gloriantur palati melioris saporis aiunt esse pisces illos, qui rapidiore unda exercentur, quam qui languidiore torpescunt. ¶ An alto Captus, hiet] Quia pisces statim cùm capiuntur, hiant. ¶ Pontes'ne inter iactatus, an amnis Ostia sub Tusci] Vnde scis, utrum inter ostia Tiberiana, an inter põtes eiusdem fluminis? Et est ordo: An põtes inter iactatus, an sub ostia amnis Tusci, id est, eiusdem fluuij. Dicuntur aũt lupi esse meliores, qui aut inter duos põtes capiuntur, ubi aqua concitatior est, aut in actio fluminis Tiberis. ¶ Trilibrem] Tres libras ualentem. ¶ Quẽ minuas] Id est, comedendo breuiorẽ facias, dum diuiseris ¶ Ducit te species, uideo] Ducit, seducit, decipit, uel delectat. Id est, Cur magnitudinem laudas in mullo, reprehendis in lupo? Ergo in utroq; hoc te delectat, quod est rarius. ¶ Proceros odiße lupos] Quia lupi grandem & duriorẽ carnem habent. ¶ Quia scilicet, illis Maiorẽ] Ac si diceret: Totũ suaue est, quod finitur. ¶ Ieiunus raró] Rari magis lego. Rari honoris etus, quidquid rarum est, cupit. Inops, rari cupidus. Alij Raré legunt, cũ in usu habeamus raró. ¶ Vulgaria] Vsitata, quæ citò inueniũtur, quæ in medio posita sunt. ¶ Harpyis gula digna rapacibus] Digna, quæ inter epulas Harpyiarum ponatur. ¶ Præsentes Austri] Præsentes, quasi precibus meis fauentes. Vt, Præsentia numina Fauni. Vel potẽtes austri luxuriosum putrefacite obsoniũ, ut calore flatus uestri putida reddantur obsonia. ¶ Putet aper] Contemnitur, & ex nimia copia uilis est. Corripit se, quasi frustra austros uocauerit, cũ luxuriosis necesse sit suas putere epulas atque delicias. ¶ Quando] Quia, siquidem. ¶ Aegrũ] Fastidientẽ. ¶ Sollicitat] Vexat. ¶ Cũ rapula] Rapula neutrũ plurale est. Ordo. Cũ sit plenus inulis mauult & rapula. Hoc rapũ, huius rapi, diminutiuũ hoc rapulũ. ¶ Plenus] Aut satur, aut indigestus, aut plenus deliciarũ laudas inulas ait:

¶ Acidas mauult inulas] Non q, acida est hac herba, sed quod cũ coquitur, aceto cõditur. Inula aũt genus est olerum. Acida, q quasi acidũ sapit. ¶ Necdũ omnis abacta Pauperies] Id est, Adhuc de parcitate antiqua sunt quædã uestigia, q cũ dicit, ostẽdit recentẽ luxuriã cõuiuiorum. Id est, adeò uiliores epulæ utiles sunt, ut reges quoq; illis utãtur. Pauperies aũt moderata tẽperantia. ¶ Epulis regũ] Id est, Quãuis reges copiosé uiuant, nõdum tamen pauperũ epulas excluserunt mensis suis. ¶ Haud ita pridẽ] Redit ad inuidiã luxuriæ. ¶ Galloni præconis erat] Gallonus quidã fuit præco, q habebat apparatũ cõuiuiũ, quẽ Lucilius etiã pulsat. ¶ Hic etiã acipenserẽ suis cõuiuijs exhibebat. Acipenser aũt genus piscis est. ¶ Infamis] In opinione posita, id est, famosa, et celebrata sermone.

POR. ¶ Vnde datū sentis?] Ergo si magnitudinē laudas, cur immēsos lupos appetis. ¶ Maiorē natura modū] In tātum appetis mullum, at lupos laxos per cōparationem eius odoris, qui promiscuè grandes nascūtur. ¶ His] Mullis scilicet. ¶ Ieiunus rarò stomachus] Sensus. Raro ieiunus stomachus inuenitur, q̧ cōtemnet res uulgares. ¶ Præsentes austri] Bene præsentes, sicut deos præsentes, qui inuocati exaudire debēt. ¶ Mauult inulas] inula dicitur herba, quæ incocta, aceto condītur, et fastidiū decutit. ¶ Galloni præconis] Huic est q̧ primus acipēserē cōuiuijs apposuit. ¶ Quidsi tū rhōbos] Figura nota apud Horat. Trāseundum ad aliā rē, ita tamen ut intelligatur ab acipensere ad Rhōbum. Vt. Cæcubum, & prælo domitā Caleno Tu bibes uuā, mea nec Falernæ Tēperant uites.

Tutus erat rhombus, tutoq̧ ciconia nido,
Donec uos auctor docuit prætorius. ergo
Si quis nunc mergos suaues edixerit assos,
Parebit, praui docilis, Romana iuuentus.
Sordidus à tenui uictu distabit, Ofello
Iudice. nam frustra uitium uitaueris illud,
Si te alio prauum detorseris. Auidienus,
Cui canis ex uero dictum cognomen adhæret:
Quinquennies oleas est, & siluestria corna:
Ac nisi mutatum parcit diffundere uinum, &
Cuius odorem olei nequeas perferre: licebit
Ille repotia, natales, alios'ue dierum
Festos albatus celebret: cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, ueteris non parcus aceti.
Quali igitur uictu sapiens utetur? & horum
Vtrū imitabitur? hac urget Lupus, hac Canis angit,
Mundus erit, quâ non offendat sordidus, atq̧
In neutram partem cultus miser, hic neq̧ seruis

ACR. ¶ Tutus erat rhombus] Quia adhuc ignotus erat Romanis, licet abundātia esset earū rerum, tamen qui eas exhibuisset, pro luxurioso habebatur. ¶ Auctor docuit prætorius] Asellus quidam Prætor fuit, qui usum comēdendarū ciconiarū primus inuenit. Alij Sēpronium Prætorē uolunt, qui post multa etiā ciconias et pullos earū docuit esui esse posse. Vult aūt uideri nō in preciosis piscibus atq̧ cōuiuijs esse iucunditatē, sed in cōsessu hominū. ¶ Sordidus à tenui] Sordidus, nimis aridus. Interesse debet inter sordidū & parcum, nā frustra laborabis, si dum curas nimis parcus uideri, sordidus fueris. Hæc qui decēter dixerit intelliget, si quis desideret uirtutes, eas in cōfinio positas uitiorū. ¶ Distabit Ofello] Ofellus cùm locupletißimus esset, & moderatā uitā ageret, subitò proscriptus, ferebat se parū iniquitatem sentire fortunæ, quoniāquidem nihil illi durum in egestate, pristinæ cōsuetudinis exercitatione, uideretur. Ipse est de quo etiā superius dixit. ¶ Iudice] Pro iudicāte, ut: Nō nobis rege Latino, pro regnāte. ¶ Si te aliô prauū] Nō erit sordidus, qui frugaliter uiuit. ¶ Cui canis ex uero] Audienus, Canis dicebatur. ¶ Mutatū] Defecatum, deprauatū, acetū factum. ¶ Licebit] Quāuis. ¶ Ille repotia] Repotia dicuntur septimus dies: quo solet noua nupta redire ad parentes suos. ¶ Aliâs, Repotia sunt, quæ Græci dicūt ωσδοσγόφια, aut mutuæ inuitationes. Vel dies secūdus à nuptijs, quo uirgo ad muliebrem habitum cōponitur. Hic pro festis diebus ponitur. ¶ Cornu ipse bilibri] Cornu, quod sextarium capit. Sunt enim in uenalibus cornua, quæ hāc olei habeāt quantitatē sextarij mensura. ¶ Veteris nō parcus aceti] Ac si diceret: In eo solo non auarus, & quæ sunt inutilia, liberaliter fundit. ¶ Quali igitur uictu, sapiens utetur] Interrogatiuè à quocūq̧. ¶ Vtrū imitabitur] Vtrum, pro quem'nam? Audienum sordidū, an Gallonū præconē, cui acipenser infamem fecerat mensam.

¶ Lupus] Prodigus luxuria. ¶ Hac canis] Perditus auaritia. ¶ Mundus erit] Id est, mundum sequitur uictum, qui neq̧ in sordidam, neq̧ in luxuriosam uitam sit inclinatus. ¶ Quâ non] Quâ, deest, ratione. Id est, quatenus non erit sordidus. ¶ In neutrā partem] Id est, in luxuriosam uel sordidam uitam sentiet. Ait æquè eum miserum esse, id est, anxium, & qui de relicto uestis torqueatur, & qui extremam neceßitatē sordium patitur. ¶ Cultus] Ornatus. Genitiuus est. ¶ Hic] Aut iste uictus, aut qui sequitur moderatum uictum.

PORPH. ¶ Vos auctor] Auctor legitur & autor. ¶ Docuit pretorius] Ruffus prætorius instituisse creditur, ut ciconiarum pulli manducarentur. Isq; cum repulsam in prætura attulisset, tale epigramma meruit: Ciconiarũ Ruffus iste conditor, Hic est duobus elegãtior Plancis: Suffragiorum puncta non tulit septem. Ciconiarum populus ultus est mortem. ¶ Sordidus à tenui uictu] In sordidos incipit hæc ecloga. ¶ Auidienus] Hic nimium parcus, sed diues fuit, & est sensus: Luxuriã ex una parte, altera auaritiam imminere. ¶ Ille repotia] Repotia dicebatur dies post nuptias. ¶ Non parcus] λεπτότης. ¶ Vrget Lupus, hac canis angit] Per lupum & canem significat ex una parte luxuriam, ex alia auaritiam imminere. ¶ Qui non offendat sordibus] Vita beata erit, quæ sordes excesserit. ¶ In neutram partem cultus miser] Cultus sæuus est. Vnde & alibi: Qui feros cultus hominum. Virg. Cultusq; feros mollire colendo. Sallust. Atq; ipse cultus rei.

Albuti senis exemplo, dum munia didit
Sæuus erit, nec sicut simplex Neuius, unctam
Cõuiuis præbebit aquã, uitiũ hoc quoq; magnũ.
Accipe nunc uictus tenuis quæ quantaq; secum
Afferat, in primis ualeas bene. nam uariæ res
Vt noceant homini credas, memor illius escę
Quæ simplex olim tibi sederit. ac simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem uertẽt, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituita: uides, ut pallidus omnis
Cœna desurgat dubia? quin corpus onustum
Hesternis uitijs animum quoq; prægrauat unà,
Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius, curata sopori
Mẽbra dedit, uegetus præscripta ad munia surgit
Hic tamẽ ad melius poterit transcurrere quondã:

ACR. ¶ Albuti senis exemplo] Albutius quidam luxuriosus, quandò mittebat seruos suos ad obsonia cõparanda, mortẽ eis minabatur, nisi pro uoluntate eius cõparassent. Aliàs, Albutius cùm cõuiuaretur, seruis suis officia distribuebat, & antequã aliquis eorum peccaret, cædebat eos, dicens, uereri se, ne cùm peccaßẽt, cædere illi postea non uacaret. Ergo nõ erit hic similis Albutio. ¶ Dum munia didit] Dum officia distribuit. ¶ Sæuus erat] Negligens ad comparanda obsonia. ¶ Vt simplex] Multum remittẽs seruis. ¶ Næuius] Pro, in unctis calicibus Næuius curando unctam aquã conuiuis præbebat. nam ut Albutius rigidus ferebatur in domesticam disciplinã, ita per contrarium Næuius remißior. ¶ Vitium hoc quoq; magnum] Negligentia, si nimium quis innocẽs sit. ¶ Victus tenuis] Modestè moderatus, nec sordidus. ¶ In primis ualeas bene] Enumerat cõmoditates tenuis uictus. ¶ Variæ res] Amplior apparatus, luxuriosior cibus.

¶ Simplex] Id est, una, quã facile digesseris. Cum digestione in digestionẽ peruenerit esca, quæ nõ bene digeritur, magis cumulatur in stomacho. ¶ Sederit] Bene in digestionẽ uenerit. ¶ Miscueris] Stomacho, comederis. ¶ In bilem] In pestem, in digestionem. ¶ Tumultum] Molestiam, dolorem. ¶ Lenta] Fortis, indigesta. ¶ Pituita] Longa, causa metri. ¶ Vides ut pallidus] Id est, uides quemadmodũ omnis de cœna uaria surgat ægrotus? ¶ Dubia] Luxuriosa, magna. ¶ Hesternis uitijs] Hesterna cruditate uel intemperantia. ¶ Diuinæ particulam auræ] Diuini spiritus partem, id est, animã. ¶ Alter] Qui tenui contentus. Ordo est, Dicto citius præscripta ad munia surgit, id est, ad necessarias functiones & absoluenda officia. Aliâs, Parcus membra uel ocio reficit: ille aũt & animum deprimit ad humum, & prægrauat corpus. ¶ Curata] Sufficienti cibo refecta, recreata prandio. ¶ Vegetus] Alacer, lætus. ¶ Præscripta ad munia] Aut quæ ipsum agere placuit, aut quæ ab alijs iniuncta. ¶ Hic] Qui paruo contentus est. ¶ Ad melius poterit trãscurrere] Alias dicit commoditates eius, qui utitur uictu tenui Commoditates sentit dierum festorum, & languidum corpus facilius recreat, & senectutem facilius consolatur, ampliore cibo propter nouitatem. ¶ Quondam] Quandocunq; aduerbium medij temporis.

PORPH. ¶ Albuti senis] Hic est Albutius, qui & auarus & elegans conuiuiorum apparator,

ſæuus eſt habitus in ſeruos, qui ob cupiditatem nimiam, habendi alienam uxorem ſuam ueneno necauit. ¶ *Accipe nunc uictus tenuis*] *Dicit quæ bona conſerat tenuis uictus.* ¶ *Cœna de ſurgat dubia*] *Lauta. Sic Terent. in Phormione, Cœna dubia apponitur.* ¶ *Diuinæ particulam auræ*] *Animum dicit. Sic & Virg. Aethereum ſenſum atque aurai ſimplicis ignem.* ¶ *Curata ſopori Membra dedit*] *Is uerò qui citius conquieſcit, nec diu uigilat ob longam cœnam.* ¶ *Vegetus præſcripta ad munia ſurgit*] *Is qui dicto citius, membra quieti dedit, ualens ad ſua officia ſurgit.* ¶ *Ad melius*] *Melius, lautius ſignificat.* ¶ *Quondam*] *De futuro, ut Virgilius. Nec Romula quondam Vllo ſe tantũ tellus iactabit alumno.*

Siue diem feſtum rediens adduxerit annus,
Seu recreare uolet tenuatum corpus, ubiq;
Accedent anni, & tractari mollius ætas
Imbecilla uolet, tibi quid'nam accedet ad iſtam,
Quam puer & ualidus præſumis molliciem? ſeu
Dura ualetudo inciderit, ſeu tarda ſenectus?
 Rancidũ aprũ antiqui laudabãt, nõ quia naſus
Illis nullus erat, ſed credo hac mẽte, quòd hoſpes
Tardius adueniens, uitiatum commodius, quàm
Integrũ edax domin9 cõſumeret. hos utinã inter
Heroas natum tellus me prima tuliſſet.
 Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi, patinæq;
Grande ferunt unà cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, uicinos, te tibi iniquum,
Et fruſtra mortis cupidum, cùm deerit egenti

ACR. ¶ *Siue diem feſtum rediens aduexerit annus*] *Et luxurioſo & frugi ſenectus accidit, quæ ſe mollius tractari uult, quàm iuuentus. Sed cùm iuuenis delicatè uixeris, omnia dura futura ſunt, nihil erit, quod recreare poßit ſi lãguere cœperis aut ſeneſcere.* ¶ *Tenuatum*] *Aegritudine ſeu languore.* ¶ *Vbique Accedunt anni*] *Supple, melius. Id eſt Et ubi ſenectus aduenerit, melius eã poteſt tractare.* ¶ *Omnia orta occidunt, & aucta ſeneſcunt.* ¶ *Tibi quid'nam accedet?*] *Te autem quid poterit delectare in ſenectute, aut poſt ægritudinem, cui nihil noui derelictum eſt?* ¶ *Dura ualetudo*] *Non eſt epitheton ualetudinis, quoniam poteſt eſſe & bona ualetudo.* ¶ *Rancidum aprum*] *Lardum, leuiter putentem & corruptam carnem rancidum dixerunt. Antiqui omnia cuſtodiebant, & quauis uetuſtate laudabant.* ¶ *Non quia naſus illis nullus erat*] *Naſus pro odore. Et hoc naſum, & hic naſus dicitur, eſtq; incerti generis.*

¶ *Hac mente*] *Hac intentione.* ¶ *Quod hoſpes Tardius adueniens*] *Ordo cũ hoc ſenſu. Quod commodius hoſpes uitiaret ſeruatũ, quàm totũ dominus abſumeret.* ¶ *Vitiatum*] *Putidum.* ¶ *Integrum*] *Aut totum, aut non corruptum.* ¶ *Edax*] *Vorax, glutio.* ¶ *Tellus me prima tuliſſet*] *Quia dicitur ante Deos nata eſſe Terra. Mirè ait, prima tellus, illo enim tempore quo mundus ex diſcordibus in hanc concordiam formatus eſt. ex Terra generati tradũtur Heroës, indocilis turba uitiorum.* ¶ *Das aliquid famæ?*] *Interrogatiuè, Putas hoc ad famam pertinere, ſi agitas magna conuiuia? Sed forte dicis, Volo habere opinionẽ bene paſcentis, & laudari propter opima conuiuia. Vel, Nonnihil putas opinionem bene paſcentis, & ideo uis habere apparatam menſam. id eſt, uis habere famam, ut lautus dicaris: ſed eſt fama gratior, quæ carmine animos delinit & docet.* ¶ *Quæ carmine gratior*] ὡς ἀκροάματι. *nam* ἀκρόαμα *dicitur, quod auditu delectat. Antiſthenes philoſophus cùm uidiſſet adoleſcentem multum aromatibus delectari: O te, ait, infelicem, qui ſummũ acroama nõ audiuiſti, id eſt, laudes tuas. Quia plus delectamur laudibus noſtris.* ¶ *Adde iratum patruũ*] *Adde, quòd etiam hæc incommoda affert apparatus menſæ, quòd ſe lædit. & damna conficit, qui alijs multa exhibet.* ¶ *Te tibi iniquum*] *Quia ſibi iniquus eſt, qui multum exhibet.*

PORPH. ¶ *Tibi quid'nam accedet ad iſtam*] *Hoc ait: Licet uelis ad iſtam tuas delitias adijcere, profectò non poßis. Tantæ ſunt enim ut addi eis nihil poßit.* ¶ *Rancidum aprum antiqui laudabant*] *Hoc eſt, dum ſeruatur, rancidum factum.* ¶ *Quæ carmine gratior aurem occupat humanã*]

Hoc

Hoc Antisthenes dixisse traditur. Is enim cùm uidisset adolescentem luxuriosum ac aromatibus deditum, ait: Miserum te adolescens, qui nunquam audisti summum ἀκρόαμα, id est, laudem tuam.

¶[Cùm decrit egenti] Plaut. in Pseudolo. Sed quid de dragma facere uis? restim emere, quî me faciam pendulum.

Aes, laquei precium. iurè inquis, Trauius istis
Iurgatur uerbis: ego uectigalia magna,
Diuitiasq; habeo tribus amplas regibus ergo
Quod superat, nõ est meliꝰ, quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te diuite? quare
Templa ruũt antiqua deũm? cur improbe chartæ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi rectè semper erunt res?
O magnus post hac inimicis risus. uter nam
Ad casus dubios fidet sibi certius, hic, qui
Pluribus assuerit mentem, corpusq; superbum?
An, qui contentus paruo, metuensq; futuri
In pace ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quô magis his credas, puer hunc ego paruus
Integris opibus noui, non latius usum (Ofellum
Quàm nunc accisis: uideas metato in agello
Cum pecore, & gnatis fortem mercede colonum.

ACR. ¶[Laquei preciũ] Vnde emas tibi laqueum. ¶[Iure inquit] Quasi aliquis dicat de diuitibus & luxuriosis ¶[Trauius istis Iurgatur uerbis] Trauius quidam fuit pauper prodigus & luxuriosus. Iurgatur, autem increpatur, culpatur. ¶[Ego uectigalia magna] Satis arrogãter opes suas Reip. cõparauit. Et noue dixit, Vectigalia propter natos reditus. ¶[Tribus amplas regibus] Quæ sufficiant tribus regibus. ¶[Ergo Quod superat] Horatius respondet Trauio. Quod superat, quod superabundat tibi, id est tuis usibus, non potes alia re melius erogare, uincit te. Superest aũt cùm relinquendum est. Cur eget indignus] Scilicet, egestate, qui non mereatur egere. Pro interiectione, ut sit indignè. ¶[Vni nimirum rectè tibi] Cùm uaria sit fortuna, quare non cogitas uices mobilitatemq; fortunæ, uel prorsus tu eris solus beatus semper & felix? Per hoc memento conditionis humanæ, quæ est semper immutabilis. Id est, credis te semper esse felicem, & ideo non promittis quædam beneficia, quæ sis relaturus alia succedente fortuna. Aliâs, semper'ne habebis diuitias? poterit tua immutari fortuna.

¶[Rectè tibi semper erunt res] Secundum fortunam, ut putas. ¶[Inimicis risus] Cùm patrimonium omne per luxuriam consumpseris, aut si fortuna commutata fuerit, risui omnibus inimicis eris. ¶[Vter'ne] Vtrum frugi an luxuriosus, interrogatiuè. ¶[Ad casus dubios fidet sibi] Qui magis habet fiduciam ille, qui cũ habuisset, & luxurijs fuerat obligatus. id est, in egestate. ¶[Quia magis sibi fidit ille, qui paruo contentus fuit, an ille, qui semper usus est luxuria. ¶[Pluribus] Delicijs atque apparatibus. Assuerit. ¶[Assuerit mentem] Pro assuefecerit: quia luxuriosus multis rebus assuefacit & corpus & mentem: nam multis initur, qui plura desiderat. ¶[In pace] In prospera fortuna. In diuitijs qui est, & uiuit paruo contentus: ita se parat ad inimicam fortunam, quemadmodum sapiens parat bello necessaria in pace. Bello comparat egestatem. ¶[Quô magis his credas] His, uerbis meis, quibus dixi melius esse uti exiguo uictu. audi quid solebat dicere Ofellus. ¶[Paruus Ofellum Integris opibus noui] Ofellum quendam dicit proscriptum, qui ita dicebat: Non me terret fortuna proscripti, quia & antea cùm essem diues, moderatè uiuere consueui. Aliâs, Ofellum uicinum suum abstinentem dicit, qui cum fuisset proscriptus ager eius, & Vmbreno militi condonatus, æqualiter uixit diues, & postea pauper. Aliâs, iste Ofellus proscriptus est, quia fuit in parte Cassij, & possessio eius tradita est militibus Augusti, qui Ofellus postea ab ijsdem conduxit. ¶[Accisis] Imminutis proscriptione. ¶[Metato in agello] Metato, ad mensuram diuiso, cum limite diuiso, & conducto à milite Augusti ab eo, cui fuerat ademptus.

PORPH. ¶ *Iure inquis Trauius*] *Trauius pauper & luxuriosus fuit. Verum in sequenti uectigalia quod ait, redditus priuatos significat, cũ paucos tãtum alij posuerint.* ¶ *Cur eget indignus?*] *Sensus est: Cur te diuite, aliquis pauper est?* ¶ *Vni nimirũ*] *Sensus: Parcendo prospicis, ne unquam tibi desit, quod egente Rep. cõtingere tibi non poßit.* ¶ *Ad casus dubios*] *Hæc ait, Quis magis uidetur tutus aduersum fortunæ incommoda, utrum qui lautis epulis semper usus est, an qui simplici uictu?* ¶ *Pluribus assuerit*] *Pro assuefecerit.* ¶ *Quô magis his credas*] *Bene, quasi persuaserit.*

Non ego narrantem, temerè edi luce profesta
Quicquam præter holus, fumosæ cũ pede pernæ.
Ac mihi seu lõngum post tẽpus uenerat hospes,
Siue operum uacuó gratus conuiua per imbrem
Vicinus, bene erat: non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atq; hœdo: tum pensilis uua secundas,
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu.
Post hoc ludus erat culpa potare magistra,
Ac uenerata Ceres, ut culmo surgeret alto,
Explicuit uino contractæ seria frontis.
Sæuiat, atq; nouos moueat fortuna tumultus.
Quãtũ hinc imminuet? quãto aut ego parcius, aut
O pueri nituistis? ut huc nouus incola uenit? (uos
Nam propriæ telluris herum natura, neq; illum,
Nec me, nec quenquẽ statuit: nos expulit ille,

ACR. ¶ *Non ego narrãtem temere*] *Non, his intelligitur, ut sit, noui non temere narrantem, id est, uere. non quidquam in usu habuisse, præter olus et fumosam pernam.* ¶ *Luce profesta*] *Ante festa. nam, ut quidam, non festa, falsum est. Non ego narrantem temere, ex superioribus noui. Ordo est, Non ego narrantem temere quidquam audiui, præter edi luce profesta olus, cum pede fumosæ pernæ.* ¶ *Ac mihi seu longum*] Συζυγία, *usq; ad, Bene erat: continua uerba sunt Ofelli usq; ad finẽ.* ¶ *Operum uacuo*] *Vacãti, nihil agenti, propter imbrem conuiua factus.* ¶ *Sed pullo atq; hœdo*] *Aut ordinariæ sunt mensæ, quæ ad satietatem: aut secundariæ, quæ ad delectationem proficiunt.* ¶ *Pensilis uua*] *Pomorum dicit, ut nouimus, mensas.* ¶ *Secundas ornabat mensas*] *Secunda mensa dicitur, in qua non editur. Sed datur opera poculis.* ¶ *Post hoc*] *Post pullum & hœdum.* ¶ *Ludus erat culpa potare magistra*] *Ludebamus poculis indulgentes uino, præeunte quoque culpa: quia culpatur ille, qui multùm bibit.* ¶ *Ac uenerata Ceres*] *Id est, rogata. & est commune uerbum, ueneror te, & ueneror à te. Est autem sensus Rogata Ceres ut segetes crescerent, per uinum molestiæ obliuisci faciebat. Hoc est, sacrificabamus Cereri, & leti efficiebamur, Aliâs. Posthac rogabamus Cererem, ut magno culmo meßis insurgeret.* ¶ *Ita culmo surgeret*] *Quomodo cœpit crescere.* ¶ *Explicuit*] *Cùm explicuisset. Potest hic uersus ex persona Horatij interponi, quæ res explicaret ludos.* ¶ *Seria*] *Tristia.* ¶ *Sæuiat*] *Verba Ofelli. Vtut insaniat fortuna, non tamen nos lædet. Vel, Quantum uult fortuna in me sæuiat, tamen nihil deterreor ipsius minis. Nam & in diuitijs & in egestate. una mihi consuetudo moderatè uiuendi est.* ¶ *Hinc*] *De eo, quod in usu habeo, de hac parsimonia, de exiguo quantum potest irata fortuna detrahere.* ¶ *Parcius*] *Minus, postquam huc uenit nouus incola.* ¶ *Aut uos ô pueri nituistis*] *Bene uixistis accepti estis. Sensus est, Cùm eadem sit nobis semper fragilitas, nunquid eo quo agrum amisimus, minus nituistis, cùm eadem nobis uita sit, quæ fuit dominis constitutis. Pueri autem aut filij, aut serui,* ¶ *Vt*] *Postquam.* ¶ *Nouus incola*] *Vmbrenus, qui meum agrum poßidet.*

PORPHYRION. ¶ *Profesta*] *Non sacra.* ¶ *Post hoc ludus erat*] *Si quando libere potare uolebant antiqui, id est, sine archiposia, dicebant se magistram facere culpam.*

¶ *Ac uenerata Ceres*] *Rogata deinde Ceres, ut perseueraret in fructibus, ita ut se ostenderat, tristitiam explicuit uino. & uenerata paßiua significatione posuit. Vt Virgilius, Cursusq; dabit uenerata sacerdos.*

Illum

Illum aut nequities, aut uafri inscitia iuris,
Postremum expellet certè uiuacior hæres.
Nunc ager Vmbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alij. quocirca uiuite fortes,
Fortiaq́ue aduersis opponite pectora rebus.

ACR. ¶ *Illũ aut nequities*] *Qui consumptis bonis, agrum coges absumere. Paupertatis enim est amica nequities. Item aliter, Aut per luxuriam amittet agrũ, uendendo eum: aut crimine aliquo reus factus, proturbabitur patrimonio suo.* ¶ *Vafri*] *Astuti, callidi.* ¶ *Inscitia iuris*] *Aut ignorantia iuris antiqui: uel committet aliquid inscius contra ius, & perdet agrum.* ¶ *Viuacior*] *Ad comperationem illius, qui moritur.* ¶ *Vmbreni*] *Nomen est illius militis, qui Ofelli agrum possidebat.* ¶ *Proprius*] *Perpetuus.* ¶ *Fortes*] *Forti animo..*

POR. ¶ *Vmbreni sub nomine*] *Vmbrenus miles, deinde nouus incola uenit, non dominus talis est in superioribus Quid tu, Nullá'ne habes uitia, imò alia, & fortasse minora.* ¶ *Vafri*] *Astuti iuris.* ¶ *Fortiaq́; aduersis opponite*] *Pro fortes estote, aduersum fortunæ incommoda.*

SATYRA III.

SIc rarò scribis, ut toto non quater anno
Membranã poscas, scriptorũ quæq; retexẽs,
Iratus tibi, quod uini, somniq; benignus,
Nil dignum sermone canas. quid fiet? ab ipsis
Saturnalibus huc fugisti. sobrius ergo

ACR. ¶ *Sic raro scribis*] *Damasippum quendã inducit secum loquentẽ, qui consumpto patrimonio per luxuriã, contulit se ad Stoicam sectam. Dicit etiam de his, qui aliena peccata notant, obliti suorum. Iste autem Damasippus, quodam Stertinio Stoico hortãte, cœpit philosophari. Aliàs, Iunius Damasippus, consumpto patrimonio philosophari cœperat: ab hoc Horatius desidiam suã castigari inducit, cùm ad uillam secessisset, & nihil scriberet. Hæc ergo Satyra habet quasi dialogi genus. Aliâs, Sæpe Horatius quærebatur, quòd scribere in urbe constitutus non permitteretur, modò cõuiuijs, modò diuersis occupationibus præpeditus. Et ideo comportatis auctoribus Græcis ad uillam secessit, quasi ut uacuus aliquid dignum scriberet. Arguitur ergo à Damasippo, quasi reprehendente desidiam Horatij, qui ne in uilla quidem constitutus aliquid laborauerit.* ¶ *Membranam poscas*] *Membrana dicta eò quòd membra tegat.* ¶ *Retexens*] *Recolens, reprehendens, reuisens, relegens ac emendans, more corrigentium, qui antiqua dicta in suis cogitationibus ponent.* ¶ *Vini somniq; benignus*] *Qui te uino & somno reficit.* ¶ *Quid fiet?*] *ὑπέρβατον à superioribus, si rarò scribis, quid fiet? Ac per hoc quid expedit, ut negligas, & te incuses, nec tamen emendes.* ¶ *Ab ipsis Saturnalibus*] *Impatiens frigoris fuit Horatius & constat illo tempore Saturnaliorum in uilla calidiorem focum fieri: & ipse sese impatientem frigoris probat in libris epistolarum, Quod si bruma niues Albanis illinet agris, Ad mare descendet uates tuus, & sibi parcet. Decimoseptimo die mensis Decembris Saturnalia celebrabantur.* ¶ *Iratis natus paries dijs*] *Solebant enim antiqui poëtæ parietes lectis suis proximos cera illinire, & habere graphia iuxta, ut si forte noctu aliquid accidisset id ante obliuionem literis notarent. Hic stultitiam eorum arguit, qui cum sententiarum siue uerborum urgeantur inopia, contra parietes uelut minus commodos commouentur. Natus autem paries, id est, factus uel ædificatus.* ¶ *Nil dignum sermone*] *Opinione, prædicatione.* ¶ *Huc fugisti*] *Ad uillam, ut scriberet, quia festi dies erant in urbe. Et quasi malo auspicio, quia feriato die.*

PORPH. ¶ *Sic rarò*] *In hac ecloga introducit Damasippum corripientem se, tanquam desidiosum.* ¶ *Iratus tibi*] *Ipse sibi iratus, quòd uino somnoq́; indulgeat.*

Dic aliquid dignum promissis: Incipe, nil est:
Culpantur frustra calami, immeritusq; laborat
Iratis natus paries dijs, atq; poëtis.
Atqui uultus erat multa & præclara minantis,
Si uacuum tepido cepisset uillula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum comites educere tantos?
Inuidiam placare paras uirtute relicta?
Contemnêre miser; uitanda est improba Siren
Desidia, aut quicquid uita meliore parasti,
Ponẽdum æquo aoimo. dij te Damasippe, deæq;
Verum ob consilium donent tonsore; sed unde
Tam bene me nostis? postq; omnis res mea Ianum
Ad medium fracta est, aliena negocia curo
Excussus proprijs: olim nam quærere amabam,
Quo uafer ille pedes lauisset Sisyphus ære?
Quid sculptum infabrè, quid fusum durius esset.

ACR. ¶ *Dignũ promissis*] *Profiteris te poëtam, dic aliquid dignum poëta.* ¶ *Multa et præclara minantis*] *Hic promittentis, profitentis, pollicentis: Vnde poëta per contrarium, Promissi ultorẽ, pro minatus sum* ¶ *Vacuũ*] *ociosum.* ¶ *Tepido*] *Temperato.* ¶ *Villula*] *Quia Saturnalibus, quib. frigora sunt.* ¶ *Stipare Platona Menandro*] *In uehiculo arctare eorum libros id est, Platonem & Menandrum componere, hoc est, istos tecum autores portare ad agrum.* ¶ *Eupolin, Archilochum*] *Comœdiographi sunt isti philosophi, quorum scripta portabat secum ad uillã, & alios auctores, ut legeret.* ¶ *Tantos*] *Ad codices retulit.* ¶ *Inuidiã placare paras*] *Inuidiam quæ te uirtutis causa sequebatur, placas dum relinquis uirtutem iniquã. Sensus, Deserta uirtute desidiosus esse cœpisti, & ut desidia inuidiam minueres, multos auctores tecum portas nihil ipse scripturus: aut certè ideo uirtutem & industriam deseris, ne sequatur inuidia. Aliâs, Inuidiam quam patiebare in Rep. constitutus, parasti placare uirtute derelicta, id est, recedendo à cura Reip. Nam recedit à uirtute is, qui deserit gubernacula ciuitatis. Aliâs, Publica conuersatione publicæ famæ, eundo ad agrum id uolebas agere, placare inuidiam, quam patiebare in publica positus facie.* ¶ *Vitanda est improba Siren Desidia*] *Quæ Siren improba est, nam delectando nocet. Sireni comparat desidiam, quia quemadmodum Siren cum pernicie delectat, ita desidia nõ absq; damno delectat. Definitio desidiæ, improba Siren.* ¶ *Aut quidquid uita meliore parasti*] *Si uis deponere quidquid laudis uel gloriæ in negociosa uita meruisti, aut quidquid menti quæsieras honestiore proposito. id est, Aut noli uitare desidiam, aut hanc opinionẽ quam acquisiuisti, positus in publica cõuersatione contemne.* ¶ *Dij te Damasippe*] *Permittant tibi philosophi, quos sequeris barbam tondere. Quasi ad eum loquitur qui barba demissa sit ritu scilicet Stoicorum.* ¶ *Res mea Ianum Ad medium*] *Ianus Medius locus dictus prope basilicam Pauli, ubi uasa ænea uenũdabantur. Vel locus in Rostris, in quo expertus erat paupertatem. Ad medium autem ideo, quia in Rostris simulachrum Iani erat, ubi res pecuniariæ agebantur per fœneratores. Iani statuæ tres erant, ad unam illarum solebant conuenire creditores, & fœneratores, alij ad reddendum, alij ad locandum fœnus.* ¶ *Fracta*] *Comminuta, perdita, consumpta.* ¶ *Excussus*] *Deiectus, expulsus, alienatus.* ¶ *Olim nam quærere amabam*] *Cõsumpsit, inquit, patrimonium suum. Quærebam, inquit, antiqua uasa comparare.* ¶ *Quo uafer ille pedes lauisset Sisyphus ære*] *Id est, uasa antiquitus facta Sisyphus enim artifex fuit, quia uasa ærea formabat quiq; primus temperaturam æris inuenit. Aliâs, Sisyphus rex Corinthiorum, filius Aeoli, Vel Sisyphus negociator erat Stoicus, qui uasa quæ emerat precio meliore uenundabat.* ¶ *Infabre*] *Imperitè, cui contrarium, Affabre.* ¶ *Fusum*] *Nam signa ærea funduntur.* ¶ *Durius*] *Non leuiter. id est, quæ statua malè formata esset.*

PORPH. ¶ *Culpantur*] *Quia nihil merentur.* ¶ *Iratis natus paries dijs*] *Inærare parietes soliti erant poetæ, & ibi scribere, si quid noctu in mentẽ uenisset.* ¶ *Inuidiam placare paras uirtute relicta*] *Sensus est: Si uirtutẽ reliqueris propter inuidiã, incipias contemni, nam ita est natura hominum.*

minum, ut potentioribus inuideant, humiliores aspernent. ¶ Donent tonsore] Iocus in barbatum. ¶ Ianum] Quia omnes ad Ianū in Basilica stabant fœneratores. ¶ Fracta] Diminuta. ¶ Vafer] Astutus. ¶ Lauisset Sisyphus ære] Signat Corinthiorum uasorum amatorem fuisse.

Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos, egregiasq́ue domos, mercarier unus,
Cum lucro noram. unde frequentia Mercuriale
Imposuêre mihi cognomen compita; noui,
Et morbi miror purgatum te illius. atqui
Emouit ueterem mirè nouus, ut solet, in cor
Traiecto lateris miseri, capitisq́ue dolore,
Vt lethargicus hic cū sit pugil, & medicū urget;
Dū ne quid simile huic, esto ut libet; ô bone, ne te
Frustrêre, insanis & tu, stultiq́ue propè omnes.
Si quid Stertinius ueri crepat, unde ego mira
Descripsi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus iussit sapientem pascere barbam,
Atq́ue à Fabricio non tristem ponte reuerti.

ACR. ¶ Ponebam] Aestimabā. Aestimatorem fuisse æris peritum cōmemorat. ¶ Vnus] Solus. & est poëticum. ¶ Cum lucro] Propter commodū quod cōsequebar, id est, noui te habuisse hoc studium. Hoc cū miratione legendum. Quisquis cū miratione emebat, decidit tādem et spem omnem amisit. ¶ Vnde frequentia] Ordo, Vnde frequentia compita imposuerūt mihi nomē Mercuriale. Mercurius est Deus lucri, undè negociatores nomè trahunt. Auctiones aūt ferè in Compitis fiunt, ex quibus se quædam emere solitum & uendere significat. Compita dicuntur uiæ latæ, ad quas ex multis regionibus conueniūtur. ¶ In cor Traiecto lateris] Interdum studio medicorum dolor capitis transit ad aliam partem, ut melius est lethargicum fieri, quàm melancholicum. Nam solent medici ab alia parte corporis, ad aliam deriuare morbum. Sensus est, sicut medici solent dolorem ægritudinis de uno loco in alium uertere: ita ego mutatus sum. Dicit Damasippus sese ex alio uitio in aliud transisse: Sicut solent hi qui lateris aut capitis dolore correpti sunt, cardiaci fieri, aut etiam qui fuerunt lethargici transeant in phreneticos. Est autē lethargus sopor ueternus in obliuionem deducens. Phrenetici aūt diuerso ita uigilijs instigantur, ut accedentes ad se pugnis feriant. ¶ Traiecto] Mutato. Exemplū humanæ naturæ, in qua morbus morbo succedit. nec immutatio est, sed mutatio. ¶ Vt lethargicus hic] Qui multū dormit, lethargicus: quos nonnunquā medici studentes excitare, phreneticos faciunt. ¶ Cū sit pugil] Contrarij sibi sunt hi morbi, cardiacus & lethargicus, ille somno caret hic deditus est. ¶ Dum ne quid simile huic] Dummodo ne sis phreneticus, esto quidlibet aliud. Irridens eū hoc dicit. ¶ O' bone] εἰρωνεία subest. Damasippe dum ne phreneticus fias, & me cædas, quouis labores morbo. ¶ Insanis & tu, stultiq́ue propè omnes] Secundum opinionē Stoicorū, qui dicunt omnes insanire præter sapientes, ac se tātummodo sapiētes appellant. ¶ Si quid Stertinius ueri crepat] Stertinius Damasippū à pontis præcipitio reuocauit, & ad philosophiā hortatus est, cū ille, bonis omnibus perditis, cuperet interire. Fuit aūt Stertinius de Stoicis qui omnes stultos insanos aiunt, & in singulis insaniæ uaria genera. ¶ Vnde] A' quo Stertinio, quē ego sequor. ¶ Sapientē] Irrisio philosophorū ¶ Pascere] Stoicorū more. ¶ A' Fabricio] Qui modò lapideus dicitur. Pons Fabricius habet à cōditore uocabulū, qui iungitur insulæ Tiberinæ. Nominatus à Fabricio cōsule. ¶ Non tristem ponte] Vnde se præcipitare uoluit, dāni dolore cōmotus.

POR. ¶ Mercuriale] Lucrosum, qui Coccio appellatur. Omnes enim Cocciones lucro studēt. ¶ Cōpita] Sūt loca, in qua multæ uiæ cōpetunt. ¶ Traiecto] Proprie, ita enim medici dicūt. ¶ Cū sit pugil] Pugilē posuit pro phrenetico. ¶ Dū ne quid simale] Sensus: Dum ne tu tondere me incipias. ¶ Insanis & tu] Quia Stoici omnes homines insanos & stultos esse dicunt, excepto sapiente. Stertinius aūt unus ex Stoicis fuit. ¶ Sapientē pascere barbā] Sapientē, nō quasi ipsum sapientem, sed barbā sapientē. Iussit me pascere, id est, nutrire. ¶ Atq́ue à Fabricio nō tristē ponte] Pons Fabricius dicitur, qui est insulæ illius, quæ in medio Tiberi posita est, ideo Fabricius, quia à Fabricio factus.

ACR.

Nam malè re gesta, cùm uellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit. & caue faxis
Te quicquam indignũ. pudor, inquit, te malus urget,
Insanos qui inter uereâre insanus haberi?
Primũ nã inquirã, quid sit furere. hoc si erit in te
Solo, nil uerbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia ueri
Cæcũ agit, insanum Chrysippi porticus & grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula re-
(ges
Excepto sapiente, tenet. nunc accipe, quare
Desipiant omnes, æquè ac tu, qui tibi nomen
Insano posuêre. uelut siluis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit. unus utrique
Error: sed uarijs illudit partibus. hoc te
Crede modo insanum: nihilo sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. est genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis: ut ignes,
Vt rupes, fluuiosque in campo obstare queratur:
Alterum, & huic uarũ, & nihilo sapientius, ignes
Per medios, fluuiosque ruentis. clamet amica
Mater, honesta soror, cum cognatis, pater, uxor:
Hîc fossa est ingens, hîc rupes maxima: serua.

ACR. ¶ Malè re gesta] Perditis meis substãtijs. ¶ Cũ vellem mittere] Dicit causam, quia se uoluit abijcere in fluuiũ. ¶ Dexter] Bonus, felix, fauens, propicius. ¶ Stetit] Stertinius. ¶ Et caue faxis] Notãdum, VE, Syllabã breuem, cũ secundæ est cõiugationis: ut Persius, Vide, breuem posuit, Vide sis, ne maiorẽ tibi forte Limina frigescant. ¶ Insanos qui inter uereare insanus haberi] Inter insanos nõ est insania metuenda. Stulta uerecũdia est, uereri in his uitijs, quæ uidẽtur esse cõmunia. ¶ Nil uerbi, pereas] Ordo est, Nil uerbi addam, quin pereas fortiter ut cœpisti. Id est, nihil dico, quò minus te præcipites: si solus insanus es, nõ prohibebo quin pereas. ¶ Quẽ mala stultitia] Definit modò, quid sit furere. Vt in primo, Velataque stola &, Insani ridentes præmia scribæ & in Virgilio, Ponite spes sibi quisque suas: ita & hic, Quem mala stultitia, communem syllabam fecit.

¶ Chrysippi porticus] Id est, Stoici philosophi. ἀπὸ τῆς στοᾶς, id est, à porticu Stoici dicti. ¶ Nũc accipe] Stertinius. Damasippo. ¶ Aequè ac tu] Similiter, quemadmodum tu. ¶ Qui tibi nomen Insano posuere] Id est, Et illi insaniunt, quibus tu uideris insanus. Hoc te modo existima insanũ, ita tamen ut ille, qui putat te insanum, non sit sapientior. ¶ Nihilo ut sapientior ille, Qui te deridet] Id est, non minus uitiosus ille, qui te deridet, quàm tu. ¶ Caudam trahat] Prouerbium est, Caudam trahit, id est, risu dignus est. Et nunc diuidit, quod superius dicturum se esse promiserat. Aliâs, ita stultus sit, ut pecus cauda pendente. ¶ Est genus unum stultitiæ] Vnum, inquit, genus stultitiæ est, quoties non timenda metuimus. Alterum cùm uerè timenda, nõ metuimus. Proponit aliquos esse, qui res faciles pro difficilimis habent, & semper timore depreßi queruntur: aliquos rursus, qui temeritate ac sponte ferantur in præceps. ¶ Alterum adhuc uarum] Separatum, contrarium, diuersum. Vnde pedes in diuersum flexos habentes, Varos dicimus. & distortas uenas, uarices. ¶ Hîc fossa est ingens] Si erat fossa, si erat rupes, quare non uitabas? Ad perniciem currens, nullo impeditur affectu.

¶ Hîc rupes maxima] Quæ utique nulla sunt opposita, sed furiosis ita uidentur.

PORPHYR. ¶ Dexter stetit] Dexter aut à dextra parte, aut bono omine. Sic & Virg. Sic sidera cœlo Dextra feras. Et Persius: Dextro herede, pro bono. ¶ Primùm inquiram] Ostendit quid sit furor, ut Lucilius. ¶ Qui te deridet, caudam trahat] Vt pecus, id est, stultus. Aut ex consuetudine puerorum sumptũ, pro deridetur. Solent enim pueri deridentes, nescientibus à tergo caudam suspendere, ut uelut pecus caudam trahant. ¶ Alterum & huic uarum] Varum, id est, diuersum ac distortum, ac per hoc à te diuersum. ¶ Amica Mater, honesta soror] Melius potest sic accipi, amica mater, ut sit ex Græco tractum φίλη μήτηρ, quàm per se amica, per se deinde mater, quia mentionem uxoris facit in sequentibus.

Non magis audierit quàm Fusius ebrius olim,
Dum Ilionam edormit: Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamãtibus. huic ego uulgum
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit ueteres statuas Damasippus emendo.
Integer est mentis Damasippi creditor? esto:
Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicã,
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors
Reiecta præda, quam præsens Mercurius fert?
Scribe decẽ Nerio: non est satis? adde Cicutæ
Nodosi tabulas, centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc sceleratus uincula Proteus:
Cum rapies in iura malis ridentem alienis,
Fiet aper, modò auis, mõ saxũ, & cũ uolet, arbor.
Si malè rem gerere insani est: contrà, bene sani,
Putidius multo cerebrũ est (mihi crede) Perilli
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.

ACRON. ¶ Quàm Fusius ebrius olim, Cum Ilionã edormit] Hic Fusius actor Tragœdiarum fuit, qui cum Ilionã tragœdiã ebrius ageret, & uellet cã simulare dormientẽ, grauitate uini ad uerum somnum ductus est. Ita ergo nõ audit matrem uel uxorem seu patrem, stultum implorantes auxilium, quemadmodum nec Ilione cum ageretur ab ebrio Fusio potuit audire mille Catienos. Aliàs. Ilione Priami filia, Polymnestoris est sortita coniugium, cum in belli desperatione positus Priamus Polydorum filium suum tutandum Polymnestori commisisset, & cum uellet Polymnestor occidere, Ilione loco fratris filium posuit. Ita Polymnestor deceptus filium trucidauit, ut alij dicunt. Tamen manifestum est hunc Polydorum necatum fuisse, & noctu sorori in somnis uenisse, rogans ut sepeliretur, hoc dicens: Mater te appello, soror surge & sepeli me. Cum Fusius igitur Ilionam dormire simulasset casu uino confectus obdormiuit. Cum ab alio actore partium assiduè his uerbis excitaretur in scena. Aliàs. Polymnestor cum auri cupiditate Polydorum uellet occidere, noctis errore deceptus, ferrum detorsit in filium, cuius umbra, noctu matrem uocans, ut sepeliretur rogauit. ¶ Catienis mille ducentis] Cantoribus, à Catto quodam, uocis summæ. Sunt qui Catienos in Tragœdia, secundas personarum partes accipiunt. ¶ Mater te appello] Hæc uerba cantor, ex fabula. ¶ Huic errori] Quem patiuntur in siluis. ¶ Insanit ueteres statuas] Interrogatiuè dicitur.

¶ Creditor] Qui tibi uendit statuam. ¶ Esto] Concedo, quòd non insanit Damasippi creditor. Concedamus interim creditorem sapere, dum probamus magis hunc ipsum insanire quam Damasippum. ¶ Reiecta] Repudiata, & est figura διαστολὴ siue productio: quia re cum sit breuis natura, hic pro loco producitur. ¶ Præsens] Propicius. ¶ Scribe decem Nerio] Decem millia talenta, siue tabulas. Sensus est, Scribe tabulas Nerio iuris studioso, quibus alleget Damasippũ: adde Cicutæ centum alteras, non tamen illum ita alligabis, ut ille se non auferat. Cicuta autem fœnerator fuit qui propter asperitatem & amaritudinem morum, Cicuta cognominatus est. Aliàs Cicuta nescio quis fœnerator fuit auarissimus, & qui cautiones exquisitas quærebat. Pro Nerio quidam Anerio, quod unum nomen esse debet: alij uero separant præpositionem, & sic nomen inferunt Nerio ablatiui casus. Nerius autem siue Anerius & Cicuta fœneratores fuerunt. ¶ Nodosi] Scrupulosi, diligentes in accipiendis cautionibus: uel argumentosi, qui multis uinculis teneat debitores. ¶ Catenas] Cautiones & nexus iuris. ¶ Sceleratus] Sæuus ingeniosus. ¶ Proteus] Damasippus accipiendus est, aut quicunq; durus debitor. Propterea Proteum dicit debitorem, quia sæpe sese mutat, ut Proteus: elabitur enim mille præscriptionibus & dilationibus. ¶ Malis ridentem alienis] Per iracundiam fingentem se ridere. ¶ Fiet aper] Modò ferox erit. ¶ Modò auis] Id est, fugax. ¶ Modò saxum] Non respondebit, ut saxum. Si malè rem gerere] Adhuc uerba sunt Damasippi, referentis sententiam Stertinij. ¶ Bene] Scilicet rem gerere.

¶ *Sani*] *Qui uult bene sanus esse, ut sibi uidetur. Si insani est, male gererem, multo putidius est cerebrũ Perilli, Cicutæ qui id dicat, ita se dictare, quod debitor nunquã soluturus sit. Rescribere, enim est debitum soluere, hoc est, scriptum debiti liberare. Terentius, sed transi sodes ad forum, atq; illud mihi argentum iube rescribi Phormio. hoc est, reddi per scripturã.*

¶ Perilli dictantis] *Dictantis, aut dantis, aut dictis exprimentis cautionem formulam. Qua cum damus, dicimus? Scribe, te accipisse cautionem, pro ea pecunia, quã dat. Perillus famosus temporis illius fœnerator fuit. Quidam dicunt istum Nerium Perillum. Alij dicunt alium esse fœneratorem.*

PORPHYRION. ¶ *Quàm Fusius ebrius*] *Hic Fusius Phocæus Tragœdiarum actor fuit, qui cum uel'et Ilionam dormientem exprimere, ut ad filij Polydori exurgeret uocem in scena obdormiuit. Et edormit, pro præterito accipi, non pro præsenti debet.* ¶ *Mater te appello*] *Verba Tragici, Mater te appello, tu, quæ somno suspensam leuas.* ¶ *Catienis*] *Catienis, cantoribus. À nobili cantore.* ¶ *Scribe decem Nerio*] *Quidam Anerio legunt. Verum hic, & Cicuta iuris fuerunt studiosi. Auaros tangit. Sensus est. Pecuniam à fœnatore acceptam lege duodecim tabularum, quas Nerio instituit, & alijs centum Perillus Cicuta amarissimus consignatores furabitur.* ¶ *Scribe decem Nerio*] *Iuris uerbo, scribere est, mutuum sumere: rescribere, restituere.* ¶ *Fiet aper*] *Et Virg. Fit enim subito sus horridus.*

¶ *Cum rapies iura malis ridentem alienis*] *Græcus est. Quod significat si in ius rapere cœperis, non ex animo ridebit.* ¶ *Perilli*] *Peri'lus fœnerator fuit & iurisperitus.* ¶ *Putidius*] *Magis inquit, insanum est cerebrum.* ¶ *Dictantis*] *Pro dantis. Est enim sensus: Id credens, quod recepturus non est.* ¶ *Rescribere*] *Reddere.*

Audire atq; togam iubeo cõponere quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria, tristi'ue superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, uos ordine adite.
Danda est hellebori multo pars maxima auaris:
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnẽ.

ACRON. ¶ *Audire*] *Hoc aut dicebat Stertinius Damasippo, aut Damasippus poetæ dicit. Hic ostendit etiam fœneratores insanos esse attentos esse & paratos ad audiendum, & est ὕστερον πρότερον, nam prius attentos fieri mos, ut sic audiatur.* ¶ *Atque togam iubeo componere*] *Nam qui male composita toga sedet, uidetur neg'igenter audire.* ¶ *Tristi'ue superstitione*] *Inani religione: quia supersticio tristes homines facit.*

¶ *Huc propius me*] *Diligenter me audiri uolo ab his, qui dissoluto pallio sedent, nondum intenti & accensi ad uirtutis amorem.* ¶ *Dum doceo*] *Dum ostendo eos insanos esse.* ¶ *Danda est hellebori multo pars maxima*] *Multum hellebori dandum est auaris, quasi maiore ægritudine laborantibus. Videtur quibusdã Horatius non plena persecutus esse quod promiserat, cum utrum insaniãt, debeat docere: prætergressus dicat de cura ipsorum. Sanè inconsideratè in uituperationem ruentibus. Quis enim ignorat, his uidelicet adhibendam esse medicinam, qui minus sani sunt? Helleborum herba, remedium insaniæ.* ¶ *Nescio an*] *Bene scio, λιτότης figura.* ¶ *Anticyram ratio illis destinet omnem*] *μετωνυμία per id quod continet, id quod continetur. Anticyra enim nomen est insulæ Propontidis, in qua multum hellebori nascitur, quòd quidem depellere dicit mentis insaniam medicina. Posuit autem Anticyram pro medicamine, id est, nescio si omnis medicina danda sit auaris, magnitudinem uitij expressit. Tanta est auaritiæ dementia, ut totius insulæ helleboro sanari non possit.*

PORPHYRION. ¶ *Atq; togam iubeo componere] Sensus est: Iubeo audire, & ad præcepta uera auaros intentos esse ac bene cultos. Nam qui soluto pallio audiunt, negligentes iudicantur, & minimè ad uirtutis honorem accensi. Ideo ait togam iubeo componere, quia diligentius audiũt, qui cultu cõcinni sunt. Allegoricôs totum.* ¶ *Nescio an anticyram] Anticyra & oppidum & insula hoc nomine, sicut Helenius testatur, in qua elleborum plurimum nascitur. Et alibi. Nauiget Ancyram, & est Propontidis insula.*

Hæredes Staberi summã incidère sepulchro;
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Dãnati populo paria, atq; epulũ, arbitrio Arri,
Frumenti quantũ metit Africa. siue ego prauè,
Seu rectè, hoc uolui, ne sis patruus mihi; credo
Hoc Staberi prudentẽ animũ uidisse. quid ergo
Sensit cum summam patrimoni insculpere saxo
Hæredes uoluit? quoad uixit credidit ingens
Pauperiem uitium, & cauit nihil acrius, ut si
Fortè minus locuples uno quadrante periret,
Ipse uideretur sibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina humanaq;, pulchris
Diuitijs parent: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & rex,
Et quicquid uolet: hoc ueluti uirtute paratum
Sperauit magnæ laudi fore. quid simile isti
Græcus Aristippus? qui seruos proijcere aurum
In media iussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes, uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resoluit,

ACRON. ¶ *Hæredes Staberi] Staberius quidam auarissimus fuit, qui cũ moreretur iussit hæredes scribere in suo monumento, quantum quisq; à se relictum accepisset.* ¶ *Summam] Relictam pecuniam.*

¶ *Damnati populo] Destinati iuxta legem.* ¶ *Dare centum] Quia uiuente patre ignorauerunt quid haberent, tantæ cupiditatis fuit.* ¶ *Arbitrio Arri] Nomẽ cuiusdam luxuriosi.* ¶ *Siue ego praue] Hoc dicebat Staberius, & est ἀνθρωποφορὰ ex persona ipsius Staberij.* ¶ *Seu rectè] Inscribi in sepulchro meo summam pecuniæ. Et hoc dicebat Staberius ne quærerent hæredes eis, cur hoc fieri uoluerit.* ¶ *Patruus mihi] Seuerus contra me. Vt supra, Patruæ metuentes uerbera linguæ.* ¶ *Prudentem animum] Εἰρωνικῶς.* ¶ *Quid ergo sensit] Aut interrogatio audientis, aut interrogantis dubitatio.* ¶ *Cauit acrius] Nihil magis timuit, q̃ paupertatem, id est, ut ne fieret pauper, Nihil sic cautè uitauit, ut paupertatem.*

¶ *Minus locuples] Si fortè unum quadrantem minus reliquisset.* ¶ *Diuitijs parent] Omnium rerum regina, opulentia est sicut ille dicebat.* ¶ *Contraxerit] Congregauerit.*

¶ *Ille clarus erit] Quasi Damasippus dicat Stertinio. Respondet plus quam interrogatus fuerat. Hoc ueluti uirtute paratum] Quasi uirtute paratas diuitias, putauit ad uirtutem pertinere.* ¶ *Græcus Aristippus] Contemptor pecuniæ, quam à quodam rege acceperat.*

¶ *Insanior horum] Ille qui conseruat, an ille qui contemnit. Docet autem insanum, qui pecuniam spernit, cuius unus est necessarius. Aristippus Græcus, Cyrenaicus dictus est, cum serui eius auro onusti grauius ambularent, quod à rege acceperant, iussit ut abijcerent, quasi impedimentum.* ¶ *Nil agis exemplo] Illud exemplum nihil est, quod litem uertit in litem, id est, uitium in uitium, quia dum damus exemplum Aristippi, litem liti opponimus. Nam si Staberus uitiosus, Aristippus uitiosior, ergo nihil ualet exemplum Aristippi aduersum Staberum Ad rem dubiam aperiendam, nemo utitur dubio argumento. Incertum est utrum insaniat, qui despicit pecunias, & nullo moderamine utitur ad eas dispertiendas. Et ait: Quemadmodum insanit contemptor pecuniæ: ita & auarus. Sed & hoc incertum est, utrum nimium contemptor pecuniæ uideatur esse insanus. Quasi dicat Damasippus Stertinio: Non opus est exemplo*

ad dirimendam litem. quia et de eo disputari potest. Ipse uidetur sibi subijcere, nolo corrigas uitium uitio dum culpas auaritiam, exemplum sumis insaniæ, quia non potest exemplare laudari cum ipsum uitiosum sit.

PORPHYR. ¶ Hæredes Staberi] *Staberius homo auarißimus fuit, eò usq; magnitudine pecuniæ delectatus est, ut cum finem uitæ adesse intellexisset, & testamento ita inscriberet ut hæredes sui, sepulchro eius insculperent: quis quantum à se in parte sumpserit. Quod si in aliquo mentiti essent, damnationis nomine, centum paria gladiatorum populo exhiberent.*

¶ Damnati] *Pro, addicti.* ¶ Atq; epulum arbitrio Arri] *Id est, ad Arrij uoluntatem, qui luxuriosus fuit.* ¶ Ipse uideretur sibi nequior] *Pro luxuriosior. Et ut supra illud, nequities*

¶ Clarus erit] *Hæc Ironicôs dixit.* ¶ Græcus Aristippus] *Vult & hunc Aristippum insanum uideri, q pecuniam quam potuisset dare necessarijs, abiecerit.* ¶ Nil agit] *Sensus est. Idem exemplum quod in se quæstionem habet, non est uerum. Intelligo, inquit, me contraria exempla posuisse, quoniam argumentatus non erat, uter ex ijs insanus esset, nunc ait se probaturum.*

Si quis emat citharas, emptas cõportet in unũ,
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli:
Si scalpra, & formas, non sutor: nautica uela
Aduersus mercaturis: delirus & amens,
Vndiq; dicatur meritò: quid discrepat istis,
Qui nummos aurumq; recondit, nescius uti
Compositis metuensq; uelut contingere sacrũ?
Si quis ad ingentem frumenti semper aceruum
Porrectus uigilet cum longo fuste: neq; illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potius folijs parcus uescatur amaris.
Si positis intus Chij, ueterisq; Falerni
Mille cadis (nihil est, ter centum millibus) acre
Potet acetũ: age, si & stramentis incubet, unde-
Octoginta annos natus, cui stragula uestis,
Blattarum, ac tinearum epulæ putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis uideatur, eo quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodẽ.
Filius aut etiam libertus ut ebibat hæres,
Dijs inimice senex, custodis, ne tibi desit?
Quantulũ enim summæ curtabit quisq; dierũ?
Vngere si caules oleo meliore, caputq;
Cœperis impexa fœdum porrigine: quare,
Si quiduis satis est, periuras, surripis, aufers

ACRON. ¶ Si quis emat citharas] *Modò probat insanire auaros, quemadmodum insaniunt nimij pecuniæ contemptores.* ¶ Formas] *Colopodias.*

¶ Nautica uela] *Qui emunt necessaria quamuis alieni sint à mercaturis, tamen emunt uela: ut qui, quamuis alieni sunt a Musis, tamen emunt citharas.*

¶ Qui discrepat istis?] *Qui quomodo.* ¶ Tercentum millibus] *Per interpositionẽ, quasi parum dixerit amplius dicit.*

¶ Stramentis] *Vilibus stratis. Stramẽta dicuntur uilia, quæ substernuntur dormientibus.*

¶ Vnde] *Vno minus die, scilicet LXXIX. Vnde octoginta, pro uno minus octoginta, apud ueteres sic dicebatur.*

¶ Blattarum] *Blatta genus uermium, rodens uestes.* ¶ Maxima pars hominũ] *Non à paucis insanus uidebitur, quia multi sunt.* ¶ Summæ curtabit] *De summa decurtabit, minuet, amputabit.* ¶ Quisque dierum] *Pro unusquisque dies.*

¶ Fœdum porrigine] *Porrigo morbus quidam capitis, cariem faciens.*

¶ Quare, si quiduis satis est] *Si contentus es paruo & exiguum tibi sufficit, quare peieras, ut habeas maximum patrimonium? Si mediocritate contentus es cur cædibus mercaris opulentia & sacrilegia? Sed fortasse dicturus es, quare ego insanus appellor, cum hoc ego non faciam, id est, non occidam patrem ueneno? Quamuis non occidas matrem tuam apud Argos, aut ferro ut Orestes, certè tamen insanus es.*

Vndiq; tun' sanus? populum si cædere saxis
Incipias, seruos'ue tuos, quos ære pararis;
Insanum te omnes pueri, clamentq; puellæ.
Cũ laqueo uxorẽ interimis, matremq; ueneno,
Incolumi capite es? qd enĩ? neq; tu hoc facis Ar-
Nec ferro, ut demẽs genetricẽ occidit Orest. (gis,
An tu reris eum occisa insanisse parente?
Ac non ante malis dementem actũ furijs, quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin, ex quo est habitus malè tutæ mẽtis Ore
Nil sanè fecit, quod tu reprændere possis: (stes,
Non Pyladen ferro uiolare ausus'ue sororem
Electram: tantum maledicit utriq;, uocando
Hãc Furiã, hũc aliud, iussit quod splẽdida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus, & auri
Qui Veientanum festis potare diebus;
Campana solitus trulla, uappamq; profestis:
Quondã lethargo grãdi est oppressus, ut hæres
Iam circum loculos & claues lætus, ouansq;
Curreret; hũc medicus multum celer, atq; fidelis
Excitat hoc pacto. mensam poni iubet, atq;
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandũ. hominẽ sic erigit, addit et illud.
Ni tua custodis, auidus iam hoc auferet hæres.
Mén' uiuo? ut uiuas igitur, uigila. hoc áge qd uis?
Deficient inopem uenæ te. ni cibus atq;
Ingens accedat stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? agedum sume hoc ptisanariũ Oryzæ:
Quãti emptę? paruo. Quãti ergo? octussib. eheu!
Quid refert morbo, an furtis, peream'ne rapinis?

ACRON. ¶ Laqueo uxorem interimis] Propter hæreditatem aut diuitias. ¶ Incolumi capite es] Potest fieri ut sano sis capite? ¶ Malis] Aut magis, aut malis Furijs. ¶ Habitus malè tutæ mentis] Id est, postquam creditus est furiosus post parricidium. ¶ Slendida bilis] Quæ omnia in lucem profert. Pers. Vitrea bilis, quia nunquam stat. Vel splendida, lucida, quia nemo potest irasci, ita ut nõ appareat eius iracundia.

¶ Pauper Opimius] Opimius quidam ditißimus & auarus, cũ lethargico morbo laboraret, à peritißimo medico sanatus est. Aurum multum posuit in mensa, & fecit à multis numerari, et dicebat ille, Ecce rapiunt multi aurum tuum. Ille audiebat rapi & hoc modo excitatus, sanabatur. Pauper autem dixit, animo non fortuna. Et pauper argenti ut Diues opum. ¶ Positi intus] Cum non tangeret aurum et argentum multum repositum ¶ Qui Veientanum] Veientana ciuitas est Campaniæ peßimum uinum. Persius, Veientanum rubellum. Nunc addit aliud exemplum ad insaniam probandam.

¶ Campana solitus trulla] Trulla autem ligneum uas, aut uimineum, aut fictile. Alij trullam dicunt deformem calicem aut rusticanum. ¶ Vappam'que] Corruptum nescio quid, quod nec uinum nec acetum. Vel uinum sine sapore. Vel uinum cui m[is]cetur aqua. Vel uinum, quod fit ex perfusa uinatia. Hoc autem uinatium lectum est, & hæc uinatia.

¶ Quondam lethargo] Morbo, qui facit immemores nimio somno. ¶ Multum celer atque fidelis] Vtrinque illi concessit, quod est medico necessarium, scientiam cum diligentia copulatam. ¶ Men' uiuo] Verba ægroti. ¶ Vt uiuas, uigi. a] Verba medici. Διαλογισμός. ¶ Tu cessas] Hæc ægrotus, Cur, in[q]uit, mihi negligentiæ crimen imponis?

¶ Ptisanarium] Vas est fictile, in quo coquitur Oryza uel ptisana. ¶ Octußibus] Octo aßibus. Hinc octußis.

PORPHYR. ¶ Quod splendida bilis] Atra uel flaua. ¶ Pauper Opimius] Sic dicitur ut Magnas inter opes inops, & figurate dictum est. Diues opũ, pro opibus. ¶ Qui Veiẽtanum] Peßimum uinum in Veiento nascitur. Et Persius: Veientanum [r]ubellum. ¶ Deficient inopem] Sic ait ut inopia defecisse dicimus. Et Virg. Tuq; ô dubijs ne defice rebus.

Quis'nã igitur sanus? q nõ stultus. qd auarus?
Stultus & insanus: quid, si quis non sit auarus,
Continuò sanus? minimè; cur, stoice? dicam,
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic æger. Rectè est igitur, surgetq;? negabit,
Quod latus, aut renes morbo tententur acuto
Non est periturus, neq; sordidus, immolet æquis
Hic porcũ Laribus, uerũ ambitiosus, & audax,
Nauiget Anticyrã. quid enĩ differt, barathro'ne
Dones quicquid habes, an nunq; utare paratis?
Seruius Oppidius Canusi duo prædia diues
Antiquo censu, natis diuisse duobus
Fertur, & hoc moriens pueris dixisse uocatis
Ad lectum, postquam te talos Aule, nucesq;
Ferre sinu laxo, donare, & ludere uidi:
Te Tiberi numerare, cauis, abscondere tristem;
Extimui, ne uos ageret uesania discors:
Tu Nomentanum, tu ne sequerêre Cicutam.
Quare per diuos oratus uterq; Penates,
Tu caue ne minuas, tu ne maius facias, id
Quod satis esse putat pater, & natura coercet.
Præterea ne uos titillet gloria, iure-
Iurando obstringã ambo: uter ædilis fuerit, uel
Vestrum prætor, is intestabilis, & sacer esto.

ACRON. ¶ *Quis'nam igitur sanus*] *Damasippum interrogat Horatius: uel Damasippus cõsulit Stertinũ.* ¶ *Quid? si quis non sit auarus*] *Non sufficit ad sanitatem, auarum non esse.* ¶ *Cardiacus*] *Insanus uigilijs. Cardiacus genus morbi, uigilijs laborantis, contrarium lethargo.* ¶ *Craterum*] *Craterus fuisse dicitur illis temporibus opinatißimus medicus.*

¶ *Hic æger, rectè est*] *Si tibi dixerit medicus de ægro, qđ non est cardiacus, tu ais quod surget de lecto. Iterum medicus adijcit qđ nõ surget, quod alio morbo laborat. Sic ergo dicis: Ille non est periturus, neq; sordidus, immolet dijs porcã, sed est ambitiosus, sed audax, alio uitio laborat, & debet ire ad Anticyram ut curetur.* ¶ *Acuto penetrabili, pernicioso, graui. Vt alibi, Cum semel accepit solem furibundus acutum.* ¶ *Nauiget Anticyram*] *Vbi elleborum nascitur, quo perturbatas mentes medici sanare consueuerunt.* ¶ *Balatroni*] *Scurræ & triuiali. Nam balatrones dicũtur rustici homines inepti & triuiales. Publius Seruilius Balatro multa in Augustũ amarè, nec sine ioco dixit. Fuit autem tantus deuorator, ut simili uitio laborantes Balatrones dicti sint. Et est in ipso uersu sensus: Quid interest utrum non utaris, an in barathrum mittas? Quid enim prodest carere hoc uitio, cùm alio tenearis?* ¶ *Dones quidquid habes*] *Eadem insania mentis est seruare & spargere.* ¶ *Seruius Oppidius*] *Hoc exemplum ad illud pertinet: Quis'nam igitur sanus? Ergo qui sanus est, talis est qualis Oppidius de facultatibus suis, circa liberos fuit, qui iuxta antiquum censum diues inuentus est.* ¶ *Canusi*] *Apud Canusium oppidum Apuliæ regionis.* ¶ *Antiquo censu*] *Quia si quis antiquitus duo prædia habebat, diues censebatur.* ¶ *Diuisse*] *Pro, diuisisse.* ¶ *Postquam te talos*] *Postquam, inquit, in te Aule luxuriam, aut tenacitatem in Tiberio cognoui.* ¶ *Talos*] *Tesseras.* ¶ *Donare & ludere*] *Donare ad Nuces: ludere ad Talos.* ¶ *Cauis*] *Locis absconditis.* ¶ *Nomentanum*] *Prodigum & luxuriosum.* ¶ *Cicutam*] *Auarum quendam fœneratorem.* ¶ *Tu caue*] *Bene uetat. nam & minui uetat natura augeri, & monet quod sufficit appetendum. Et est paternus affectus iunctus naturæ.*

¶ *Titillet*] *Ad se cum quadam iucunditate rapiat. Ne uos delectet, pulset atque sollicitet ambitio.* ¶ *Ambo*] *Pro, ambos.* ¶ *Intestabilis*] *Detestabilis.* ¶ *Sacer*] *Execrabilis. Sic dicebantur periuri, tanquam sacri, id est, obnoxij per quod iurauerant. Intestabiles appellabantur quorum testimonium non ualebat.*

PORPHYRION. ¶ *Quis'nam igitur sanus*] *Incipit de Stoicis disputare,* ¶ *Craterum*]

rum] *Craterus nobilis medicus temporibus Augusti fuit. De hoc Persius: Quid opus Cratero magnos promittere montes.* ¶ *Morbo tentantur acuto*] *Græco* ὀξυτάτῳ. ¶ *Quid enim differt, Balatrone Dones*] *Balatro luxuriosus. Verùm quidam legunt Barathro, ut ueniat à nomine Barathrum.* ¶ *Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam*] *Ne aut luxuriosus, aut auarus euaderet. Nomentanus enim luxuriosus, Cicuta auarus.* ¶ *Is intestabilis & sacer esto*] *Antiqui eos, quos in testimonium dimitti nolebant, intestabiles uocabant. detestabiles, scilicet, quorum testimonium malum & execrandum esset.*

In cicere, atq; faba, bona tu perdasq; lupinis,
Lætus ut in circo spaciere, aut æneus ut stes:
Nudus agris, nudus nummis insane paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,
Astuta ingenuum uulpes imitata leonem?
Ne quis humasse uelit Aiacē Atrida uetas cur?
Rex sum: nil ultra quæro plebeius, & æquam
Rem imperito: ac si cui uideor nō iustus, inulto
Dicere quæ sentit, permitto. maxime regum
Dij tibi dent capta classem reducere Troia:
Ergo consulere, & mox respondere licebit?
Consule. cur Aiax heros ab Achille secundus
Putrescit, toties seruatis clarus Achiuis? (to,
Gaudeat ut popul9 Priami, Priamusq; inhuma
Per quem tot iuuenes patrio caruêre sepulchro?
Mille ouiū insanus morti dedit, inclytū Vlyssē,
Et Menelaum unà mecum se occidere clamans.

ACRON. ¶ *In cicere atque faba*] *Antiquis temporibus hæc dabantur ab his, qui ludos exhibebāt. Aliàs, Hæc enim populo à magistratibus ludis Floralibus iactabantur. Vel, Hæc spargebantur in Circo, & plausus illis fiebant, qui cupidi erūt laudis. Vel ædiles hæc populis in Circo iactabant. Inuenta occasione carpit ambitionē, et dat exemplum hoc ad insaniam.*

¶ *Lætus ut in Circo Spaciere*] *Lætus inflatus, ut superbus ambules.* ¶ *Aut æneus ut stes*] *Vt habeas æneam statuam.*

¶ *Nudus agris*] *Ideo uis patrimonium tuum consumere, ut plausus habeas, quales Agrippa habuit, gener Augusti, cum uis à stulticia uulpes, ille uir à nobilitate, ut leo.*

¶ *Astuta ingenuum*] *Quia quod leo uiribus, hoc uulpes astutia agit.* ¶ *Ne quis humasse uelit*] *Damasippus ex persona plebeij cuiusdam per hanc historiam docet, quòd non tantum sæuè, sed etiam impiè faciebant homines ambitione inflati, à quo non minus, quàm ab auaritia & luxuria commonet recedendum.* ¶ *Vetas cur*] *Contra ambitionem* διαλογισμὸς *inter plebeium & regem Agamemnonem.* ¶ *Rex sum*] *Agamemnonis responsio. Ordo: Rex sum, & æquam rem imperito, id est, iubeo, qui potui etiam iniquam. Vel rex sum & æquam rem præcipio. Potestas non impedit æquitatem.* ¶ *Nil ultra quæro*] *Si hoc dixeris, nihil ultra quæro à te,* ¶ *Inulto*] *Impune sine pœna.* ¶ *Maxime regum*] *Plebeius respondet.* ¶ *Ergo consulere*] *Interrogatiue. Hoc sensu Socraticos dialecticos imitatur & callide ambitiosos obtrectat & carpit, & interrogat & cauillatur ad singula, ut illi faciunt.* ¶ *Gaudeat ut populus Priam*] *Ideo non iubes eum sepeliri, ut gaudeat Priamus? Vt, Hoc Ithacus uelit, & magnò mercentur Atridæ.* ¶ *Vnà mecum*] *Me & eos.*

PORPHYRION. ¶ *In cicere atque faba*] *Antiqui ædiles huiusmodi res populo Floralibus spargebāt. Inde & Persius: Nigra & cicer ingere rixanti populo. Pauperes enim initio Romæ fuerunt.* ¶ *Ne quis humasse uelit*] *Annotandum quod Dialogum confecit. Introduxit enim quendam altercantem cum Agamemnone, ut doceret saniores esse eos, qui insani uidentur ijs, quos sanos putamus. Dogma autem Stoicorum quoddam* πάντας ἀνθρώπους μωροὺς εἶναι, *quo cōtinet omnes homines insanos esse.* ¶ *Rex sum nil ultra quæro*] *Præter hoc illud prouerbium interpretari.* ¶ *Dij tibi dent*] *Homericum.* ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια

ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες ἐκπέρσαι πριάμοιο πόλιν εὖ δ', οἴκαδ' ἱκέσθαι. ¶ *Per quem tot iuuenes patrio caruere sepulchro*] *Troiani scilicet.* ¶ *Mille ouium*] *Vt duo millia hominum dicimus.*

Tu cũ pro uitula statuis dulcem Aulide natam
Ante aras, spargisq; mola caput improbe salsa,
Rectũ animi seruas? quorsum insanus? quid enĩ
Fecit cũ strauit ferro pecus? abstinuit uim (Aiax
Vxore, & gnato; mala multa precatus Atridis,
Nõ ille aut Teucrũ, aut ipsum uiolauit Vlyssem.
Verum ego, ut hærentes aduerso littore naues
Eriperem, prudens placaui sanguine diuos:
Nempe tuo furiose? meo, sed non furiosus.
Qui species alias ueri scelerisq; tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur, atq;
Stultitia ne erret, nihilum stabit, an ira.
Aiax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes
Stas animo? & purũ est uitio tibi, cũ tumidũ est
Si quis lectica nitidã gestare amet agnã, (cor?
Huic uestẽ ut gnatę, paret ancillas, paret aurum:
Rufam, aut Pusillam, appellet, fortiq; marito
Destinet uxorẽ. interdicto huic omñe adimat ius
Prætor & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quod si quis gnatã pro muta deuouet agna,
Integer est animi? ne dixeris. ergo ubi praua
Stultitia hîc est summa insania. qui sceleratus
Et furiosus erit, quem cœpit uitrea fama,
Hunc circuntonuit gaudens Bellona cruentis.

ACRON. ¶ *Tu*] *Plebeius respondet.* ¶ *Mola*] *Molam falsam dicit, far & salem.* ¶ *Rectum animi seruas*] *Sanus esse potes? sanitatẽ habes?* ¶ *Quorsum insanus?*] *Quia multa genera insaniæ sunt, de quibus fuit insanus Aiax? in quo insanus? ob quam causam? uel in quam partẽ?* ¶ *Abstinuit uim uxore*] *Ostendit magis Agamẽnonem insanisse, quàm Aiacem* ¶ *Teucrum*] *Socium suum.* ¶ *Vlyssem*] *Inimicum & defraudatorem suum.* ¶ *Placaui sanguine diuos*] *Virgilianũ illud, Sanguine placastis uentos, & uirgine cæsa.* ¶ *Nempe tuo*] *Id est, certè tuo sanguine placasti.* ¶ *Sed non furiosus*] *Quia hæc feci pro gloria patriæ.* ¶ *Qui species alias ueri scelerisq;*] *Qui facit scelus, etiam propter aliquam commoditatem, tamẽ iste necessario habetur insanus. Qui res facit modo iustas, modo iniustas mentis exagitatione, is non insanus habebitur? Qui sub specie iusticiæ tumultum, id est, scelus admittit, insanus est.* ¶ *Tumultu*] *Perturbatione. Sensus: Qui sub specie iustitiæ scelus admittit; id est, qui tumultum sceleris immiscet ueritati, habendus est cõmotæ mentis.* ¶ *Permixtas*] *Confusione societatis ueritati contrarias.* ¶ *Stultitia, &c.*] *Furore & insania. Ad illud quod ait suprà: Nil agit exemplũ, litem quod lite resoluit. Nihil interest utrum per stultitiam peccet aliquis uel per iracundiã. Eodem enim modo uterq; appellabitur insanus.* ¶ *Ob titulos*] *Ob gloriã, uel propter inanes triũphos.* ¶ *Stas animo*] *Potes sanus esse aut uicio carere?* ¶ *Tumidum*] *Turbatum.* ¶ *Rufam*] *Nomen nobilis uirginis.* ¶ *Destinet*] *Constituat, spondeat.* ¶ *Huic omne adimit ius*] *Insanis etenim interdicto prætoris, bonorum possessio tollebatur. & propinquis tuenda tradebatur. Item aliter. Apud ueteres insanis à prætoribus ius dominij auferebatur. Ergo dicit esse insanum, qui hæc fecerit.* ¶ *Quid si quis*] *Argumentum à minore.* ¶ *Ne dixeris*] *Quasi hoc dicat Agamemnon, id est, ueritati cõtraria. Sed hoc autem ille dicit qui insanos asserit, aut plebeius.* ¶ *Qui sceleratus*] *Qui ducitur ambitione, is insanus est.* ¶ *Et furiosus*] *Aut ad iracundiã, aut ad desideria honorũ pertinet.* ¶ *Vitrea fama*] *Fragilis & inepta fama ambitionis: Sensus est, Eum qui famæ seruiat insanire dicit, sicut Bellonæ cultores cum lacertos humerosq; concidunt.*

PORPHY-

PORPHYRION. Quorsum insanus? quid enim] Inquit, inter quos insanus est? Virũ inter luxuriosos, & auaros, an inter ambitiosos. ¶ Aut ipsum uiolauit Vlyssem] Ipsum subaudimus inimicum suum. ¶ Qui species alias ueri scelerisq;] Qui cõcipit animo suspiciones falsas & uera non uidit, is demens est. ¶ Ob titulos admittis inanes] Subaudiendum est, insanus. ¶ Interdicto huic omne adimat ius Prætor] Insani solent accipere à Prætore curatores bonorum suorum, ita ut illis uti non liceat, nisi ad arbitrium alienum, scilicet ne perdant. ¶ Quem cœpit uitrea fama] Aut fragilis aut splendida.

Nunc age luxuriã, & Nomentanũ arripe mecũ
Vincit enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimoni mille talenta
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Vnguentarius, ac Tusci turba impia uici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne Macellũ
Manè domũ ueniãt. qd tũ? uenêre frequentes,
Verba facit leno, qcquid mihi, quicqd & horum
Cuiq; domi est, id crede tuũ: uel nũc pete, uel cras
Accipe quid cõtrà iuuenis responderit æquus
In niue Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnẽ ego, tu pisces hiberno ex æquore uerris:
Segnis ego, indignus qui tantũ possideã, aufer:
Sume tibi decies, tibi tantundem, tibi triplex,
Vnde uxor media currat de nocte uocata.
Filius Aesopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet ut decies solidum exorberet, aceto

ACRON. ¶ Nunc age luxuriam & Nomentanũ] Dixit in auaros, deinde in ambitiosos, nũc in luxuriosos: uult enim etiã hos insanos docere. ¶ Arripe mecum] Aut uerba Stertinij refert Damasippus: aut ex persona eius cũ Horatio: Damasippus loquitur. Nũc inquit, uideamu utrũ luxuria nõ habeat stultitiam. ¶ Vincet enim stultos ratio] Nam probabit ratio stultos esse omnes luxuriosos.

¶ Hic] Nomentanus luxuriosus. ¶ Simul accepit] Quoniam hæres successit aut à tutoribus accepit. Ordo, Omnib. qui obsonia uendunt, edicit, uti manè domum ueniant. ¶ Tusci turba impia uici] Tusci, aliquando pulsi cõtulerunt se Romã, & uicum, qui modo Thurarius dicitur, habitauerunt, & ei nomen suum dederunt. Aliàs, Tusci uici ideo, quia ubi nunc uicus Thurarius dicitur, Tusci uicum acceptũ habitarunt. Inde nomen est uico. Turbam autem impiã aut negociatores accipimus, aut lenones: sed melius lenones intelligimus, qui inhumanissimi sunt, & neq; misericordia neq; precibus flectuntur. deinde quod in uico Thurario ante meretrices prostabãt. Vel Tusci utri impia turba, qa locũ suũ dereliquerũt, nam ab Aricinis pulsi sunt. In hoc uero uico meretrices esse consueuerant. Impia ergo turba periura, aut quia omnes ibi habitabant negociatores, quibus studium est peierandi. ¶ Cum scurris] Histrionib. parasitis. ¶ Fartor] Cocus. ¶ Cum Velabro omne Macellum] Locus Romæ ubi uictualia distrahentes frequentabant. Notandum Macellum neutro genere. ¶ Iuuenis responderit æquus] Aut proprium nomen Aequus, aut est εἰρωνεία: quia singulis dabat pro meritis.

¶ In niue Lucana dormis] Ineptiam notat luxuriosi, quia cum leno loqueretur, uenatori & piscatori respondet. ¶ Hiberno ex æquore uellis] Alij uerris: sed si uellis cũ difficultate trahis. ¶ Tibi tantundẽ] O' piscator. ¶ Tibi triplex] O' leno. ¶ Vnde] A' quo. Velut uxor accersita de nocte mihi ueni. Vt cariorẽ meretrisẽ faceret, finxit nomẽ uxoris. ¶ Filius Aesopi] Aesopus quidã actor Tragœdiarũ ditissimus fuit, qui hunc luxuriosum filium reliquit. Hic Metellæ quæ eum deperibat, abiatũ unionem & aceto dilutũ sorbuit. Aliàs, Cæcilia Metella, filia Metelli, Aesopũ adamauit, eius uxoris ac Aesopi filius diues, & luxuriosus fuit, qui gemmã triuit, & misit in poculũ, ut uideretur decẽ milia deuorare, quo suas posset superare diuitias. ¶ Exorberet] Quasi multum in hoc ualeret, quòd census eius non minueretur.

PORPHY-

PORPHYR. ¶ *Nunc age luxuriã] Nunc luxuriosos insanos probat ut supra auaros.* ¶ *Ac Tusci turba impia uici] Lenones dicit, & ambitiosos, ibi enim cõmanent. Tuscus dicitur uicus, qua itur in Velabrũ, ubi harum rerũ mercatores, id est unguentarij consistũt. Vel, turba impia, quia in patriam Tusci redire noluerunt.* ¶ *Cum scurris fartor] Fartor nunc auũ aliàs nomenclator.* ¶ *Accipe quid contra iuuenis] Εἰρωνικῶς.* ¶ *De nocte citata] Legitur & uocata.* ¶ *Filius Aesopi] Aesopus Tragicus, magnas opes filio Aesopo luxurioso reliquit. Hic cum uellet patrẽ animo uincere, dicitur decies sextertiũ concupisse una hora absumere, atq; baccas detractas uxori Metellæ in aceto diluisse. De hoc Meuius poeta scribit, de quo Virg. Amet tua carmina Mæui.* ¶ *Decies solidum]: Solidum integrum.*

Diluit insignem baccam. qui sanior ac si
Illud idem in rapidũ flumen; iaceret'ue cloacã:
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, paruorũ et amore gemellũ,
Luscinias soliti impẽnso prandere coemptas,
Quorsum abeant sani? creta in carbone notandi
Aedificare casas, plostello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Siquidem delectat barbatum, amenria uerset.
Sic puerilius his ratio esse euincet amare,
Nec quicq; differre: utrum'ne in puluere trimus
Quale prius laudas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores. quæro facias'ne, quod olim
Fasciolas cubitale, focalia: potus ut ille
Mutatus Polemon (ponas insignia morbi)
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas:
Postquam est impransi correptus uoce magistri.

ACRON. ¶ *Diluit insignem baccam] Attritit preciosum unionem. In conuiuio dum omnium rerum uile putaret dispendium, gemmam preciosissimam deuorauit in aceto solutã.*

¶ *Qui sanior ac si] Non minus sanus inquit, quam si illud ipsum decies, abiecisset in cloacam.* ¶ *Par nobile] Notum, famosum: uel æqualiter generosi.* ¶ *Luscinias] Lusciniæ magno precio uendebantur.*

¶ *Quorsum abeant?] In quẽ numerum isti discedant, in bono rum an malorum? An creta notandi sunt, ut boni uideãtur, an carbone, ut mali? Alias, Inquam partẽ abeant: carbone notẽtur, in insani? an creta, ut sani? Bona enim albo signabantur aduersa nigro. Vel Quorsum abeant? id est, cui parti eos aggregabimus an malis? Persius, Illa prius creta, mox hoc carbone notasti.*

¶ *Plostello] A plaustro diminutiuum.* ¶ *Ludere par impar] De illo, dicit, cum quo pueri soliti sunt ludere inter se, quandò premunt copiam nucum uel castanearum manibus, tunc quando simul ueniunt ad ludendum laxo sinu ueniunt, & gyrum inter se faciunt, & proponunt sibi problema. Tunc cooperta manu quisq; ostendit suo compari, & infit, quot insunt, si alius augurare poterit, aufert illi. Sic diu hoc certant donec unus deuicerit alium.*

¶ *Si puerilius his] Si ratio probauit, nihil referre, utrum in puluere ludas, ea quæ lusisti in puericia, an plores amore meretricis, non'ne probaberis insanus esse?* ¶ *Mutatus Polemon] Polemon Atheniensis perditæ luxuriæ fuit, qui ad scholas Xenocratis philosophi ebrius uenisse perhibetur, ac floribus redimitus, cum ab auditoribus perturbaretur, prohibuit magister & luxuriæ crimina accusare cœpit, in tantũ ut luxuria relicta Polemõ præcipuus auditor extiterit, atq; ita in amorẽ philosophiæ disciplinæ uenit ut post magistrũ ipse docuerit. Aliter: Polemon adolescens ad scholas Xenocratis ebrius uenit quando ille disputabat de cõtinentia, pudicitia, iusticia, temperantia, & sobrietate, diciturq; insignia luxuriæ deposuisse cum fuisset philosophiæ ratione commotus. Fuit autem Xenocrates philosophus continẽs nimis, de quo Lais meretrix sponsionem fecerat, quod eum ad suos sollicitare posset concubitus*

& nocte

& nocte quadam terrorem finxit, & confugit ad eum, & quasi nocte hac cum eo mansit. Ille immobilis iacuit, post ea dum soluere sponsionem cogeretur, respondit ego non de statua sponsionem feci. ¶ *Fasciolas*] Ornamenta capitum cum mitris. ¶ *Cubitale*] Ceruical. ¶ *Focalia*] Torques uel coronas quas habeat in collo.

PORPHYRION. ¶ *Gemellum*] Pro gemellorum. ¶ *Impenso* pro magno posuit. ¶ *Quorsum abeant*] In quam partem discedant. ¶ *Aedificare casas*] Hæc omnia infantes faciunt. ¶ *Par impar*] Vni duo. ¶ *Amentia uerset*] Alio nomine amentiam suam appellet. ¶ *Sic puerilius his ratio*] Si obtinere poterit, puerilius esse amare, quàm ludere puerili ratione, editum esset, id est, amentiam suam excusaret. ¶ *Mutatus Polemon*] Polemon fuit Atheniensis iuuenis, luxuriosus & perditus, qui cum comessabundus incederet per urbem audisse fertur è proximo Xenocratis uocē disputātis, deinde introisse ad deridendum eum, ut erat coronatus unguētatusq;. Quo uiso senex perseuerauit, & inuectus in luxuriā, coegit Polemona pœnitere sui, et coronas abijcere. Is sumpto philosophi habitu, tantus postea fuit, ut dignus existimatus sit, qui Xenocrati succederet. ¶ *Fasciolas, cubitale, focalia*] Allegoricôs, tanquā de ægro hæc: aut quia solent amātes talia insignia gestare, ut mulierculis placeant.

Porrigis irato puero cum poma, recusat.
Sume catelle: negat. si non des, optat amator
Exclusus qui distat? ait ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat, non accersitus, & hæret
Inuisis foribus. ne nunc cum me uocet ultro
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Excludit, reuocat: redeam? nō si obsecret. ecce
Seruus non paulo sapientior, ô here: quæ res
Nec modū habet, neq; consiliū, ratione modoq;
Tractari nō uult. in amore hęc sunt mala: bellū,
Pax rursum. hæc si quis, tempestatis propè ritu,
Mobilia, & cæca fluitantia sorte, laboret
Redere certa: simul nihilò plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoq;.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis,
Gaudes, si cameram percusti fortè, penes te es?
Quid? cum balba feris annoso uerba palato?
Aedificante casas qui sanior? adde cruorem
Stultitiæ, atq; ignem gladio scrutare. modò inq;

ACRON. ¶ *Porrigis irato puero*] Vt ostendat nō esse sanum amatorē, paribus esse moribus probat amatorem & puerū. ¶ *Catelle*] Verbum blandientis est. ¶ *Amator Exclusus Quid distat*] Terentianum hoc est. ¶ *Hæret*] Stupet fixus. ¶ *Finire dolores*] Pudore deterritus, ne quis intelligat eum fuisse luxuriosum. Et stat ante molestas sibi fores, aut ex quib. fuit antè exclusus. ¶ *Fluitantia*] Incerto casu currentia. ¶ *Insanire paret*] Quāsi des operā, ut cum ratione insanias. ¶ *Quod cum Picenis*] Inter Picenū & Picentē hoc interest Picenum uas dicimus, Picentem hominem esse. Quod solent, inquit, ingenio leues facere, ut expresso digito, semine pomorum cameram ferire conentur. Tu redisti ad mentem tuam? ¶ *Balba feris*] More pueri balbutis. ¶ *Aedificante casas*] Sicuti solent. ¶ *Cruorem Stultitiæ*] Crudelitatem amoris. ¶ *Ignem*] Amoris calorem.

PORPHYRION. ¶ *Totus hic locus de Eunucho Terentij*. ¶ *Quid, cum Picenis excerpens*] Solent amantes semina ex malis orbiculatis, duobus primis compressare digitis, eaq; mittere in cameram uelut augurium, ut si cameram contigerint, posse sperari ad effectum duci, quod animo conceperunt. ¶ *Quid? cum balba feris*] Quid? cum per delitias balbutire affectas senex, et puerilia imitaris? ¶ *Atq; ignē gladio scrutare*] Pythagoricū est.

Hellade percussa Marius cum præcipitat se
Ceritus fuit?an commotæ crimine mentis
Absolues hominē,& sceleris,damnabis eundē:
Ex more imponens cognata uocabula rebus?
Libertinus erat,qui circum Compita siccus
Lautis manè senex manibus currebat,& unum
Quoddam magnū addēs,unū me surpite morti.
Dijs etenim facile est orabat sanus utrisq;
Auribus atq; oculis:mentem nisi litigiosus
Exciperet dominus,cū uēderet: hoc quoq; uul-
Chrysipp9 ponit fœcūda in gēte Meneni (gus
Iuppiter ingentes qui das adimisq; dolores,
Mater ait pueri menses iam quinq; cubantis
Frigida si puerum quartana reliquerit,illo
Mane die,quo tu indicis ieiunia,nudus
In Tiberi stabit:casus,medicus'ue leuarit
Aegrum,ex præcipiti;mater delira necabit
In gelida fixum ripa,febrimq; reducet.
Quo'ne malo mentem cōcussa?timore deorum.

ACRON. ¶ Hellade percussa] *Marius quidam ob amorem Helladem quandam puellam occidit, cùm ab ea contemneretur, & se postea præcipitauit. Quid ergo? dicis illum non fuisse insanum, quem sceleratū fuisse non negas? Aliud enim putas esse insaniam, aliud scelus facere, cum omnes qui aliter faciunt, quàm debeant, insani habendi sunt.* ¶ Ceritus] *Ceriti propriè dicūtur, qui à Cerere percußi sunt. Vult probare crudelitatem insaniam esse.*

¶ *Absolues hominem] Sensus est: Ex duobus si alterum negas, uideris ex una parte absoluere eum, sed aliud crimen necesse est ut confitearis, & uerum ei nomen imponas, ut aut Ceritum dicas, aut motæ mentis, propter crudelitatem. Nam si pronunciabis non esse insanum pronunciabis esse crudelem.* ¶ Ex more] *Ex consuetudine uulgari. Quia uulgares putant alium esse insanum, alium crudelem. Ego autem stultos & insanos utrosq; appello.*

¶ *Cognata uocabula] Diuersa quidem sed non multum inter se distantia.* ¶ Rebus] *Id est, criminibus. Cum nō insanum dicit, sceleratum planè profitetur Aut enim crudelitate peccat, aut mentis insania.* ¶ Libertinus] *Liberti filius.* ¶ Qui circum compita] *Compita dicuntur ἀμφοδίαι inseratur enim Augustus, in compitis deos Penates constitui, ut studiosius colerentur. Erant autem libertini sacerdotes, qui Augustales dicuntur.* ¶ Siccus] *Sobrius, ne poßis dicere, quod ebrius fecerit. Nunc transit ad supersticiosos.* ¶ Mentem nisi litigiosus Exciperet dominus] *Id est confitetur mentem sanam non habere seruum superstitiosum, quem uendebat, nisi forte amat litem, quia licebat emptori agere contra uenditorem, si inueniebatur postea seruus uitiosus. Iuris erat apud ueteres, ut cum seruū distraheret quis, eius omnia uitia uel animi uel corporis publicaret: ergo dicit hunc furiosum, cuius mens excipienda esset.* ¶ Hoc quoq; uulgus Chrysippus] *Chrysippus Stoicus dicit de familia Meneniorum, cum nimia religione teneretur, id est, superstitiosos dicit esse. Meneniorum familia fuit supersticiosa, quam & uulgus & Chrysippus appellauit insanam.* ¶ Fœcunda in gente] *Quia multi erant Menenij temporibus Horatij.* ¶ Iuppiter ingentes] *Probat superstitiosos & stultos esse & insanos.* ¶ Cubantis] *In infirmitate iacentis.* ¶ Ex præcipiti] *Vel desperatione, uel morbo periculoso.* ¶ Quo'ne malo] *Qua causa. Id est, insanit'ne naturæ uitio, an instinctu numinis?* ¶ Timore deorum] *Responsio.*

PORPHYRION. ¶ Ceritus fuit] *Ceritus furiosus, commotæ mentis, id est, insanus.* ¶ Libertinus erat] *Hic incipit de superstitiosis & religiosis loqui.* ¶ Qui circum Compita] *Ab Augusto enim lares, id est, dij domestici in compitis positi sunt, ex Libertinis sacerdotes dati, qui Augustales sunt appellati.*

¶ *Sanus*

¶ Sanus utrisq; Auribus atq; oculis] Qui uendũt mãcipia, solent hoc adijcere sanus corpore, & animo. Hũc superstitiosum negat sanæ mentis fuisse. Et dicit allegoricè sanũ esse omni corpore. ¶ Exciperet dominus] Id est, interposita fide asseueraret. ¶ Chrysippus ponit] Hoc ait, eiusmodi stultorum copiam, & multitudinem Chrysippus philosophus inter Menenios haberi dicit. Menenius autem fuit illis temporibus insanus, uel certè plebeius qui uideri uoluit à Menenio, qui senatum & populum in gratiam reduxit, & mirè fœcundam mentem stultorum ait, id est, multiplicem. Chrysippus Stoicus fuit: sed Menenium melius furiosum accipimus, uel potius stultum. Vnde Menenæ stultitiæ uel ineptiæ. ¶ Illo Mâne die, quo tu inducis] Die Iouis.

Hæc mihi Stertinius, sapiẽtum octauus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus:
Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atq;
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoice post damnum sic uendas omnia pluris,
Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam uideor mihi sanus.
Quid? caput abscissum demens cũ portat Agaue
Gnati infelicis, sibi tum furiosa uidetur?
Stultum me fateor (liceat concedere ueris)
Atq; etiam insanum, tãtum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi uitio? accipe, primùm
Aedificas, hoc est longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis, & idem
Corpore maiorem ridet Turbonis in armis
Spiritum, & incessum, quî ridiculus minus illo?
An quodcunq; facit Mecœnas, te quoq; uerũ est,
Tanto dissimilem, & tanto certare minorem?
Absentis ranæ pullis uituli pede pressis,
Vnus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. illa rogare,
Quanta'ne? nũ tandẽ, se inflãs, sic magna fuisset,

ACR. ¶ Compellaret inultus] Cõpellare enim est iniuriosè alloqui quẽlibet, ut Cicero in Philippicis: Laudat an compellat edicto. ¶ Dixerit in sanũ] Si quis me dixerit insanũ, discet à me uitia sua, quæ pendent à tergo. ¶ Ignoto] Id est, Retroposito. Ex Aesopi fabula, quæ duas peras dicit habere posse mortales, in illa posteriore uitia sua, in prima aliena cognoscimus facilius, nostra enim uix uidere possumus. ¶ Prudentia tergo] À tergo, id est, ex dorso pẽdere dicũtur uitia eorum, qui cùm aliorum notent, sua nõ uideant. Persius, Sed præcedẽti spectatur mantica tergo. ¶ Stoice] Ad Damasippum redit Horatius, qui Damasippus uenditis omnibus philosophatus est. ¶ Post damnum] Quod è luxuria fecerat. ¶ Quid? caput abscissum] Quid mirum, si uideris tibi sanus esse? Quando per insaniam ferebat caput filij sui Agaue, non intelligebat se insanã esse. Pentheus aspernabatur sacra Liberi, unde iratus furorem matri eius immisit, quæ proprium occidit filium. ¶ Veris] Veritati. Longos imitaris] Hoc est longo sanguine cretos ambulas elatus, & proceros imitaris, ac nobiles. Hoc propter Mecœnatem, qui tunc hortos ædificabat magnos.

¶ Aliâs, Diuites imitaris, ac in altum te erigis, cùm sis pauper & pusio. ¶ Ab imo] Ad summum totus moduli bipedalis] Id est à pedibus usq; ad caput totus duorum pedum es, & ita studio ædificas altiorem domum, tanquàm non te capiat. hæc, in qua manes. ¶ Turbonis] Turbo quidam dicitur fuisse gladiator, siue miles exiguæ staturæ, sed magni animi, & in prælio fortis, cùm esset armatus. ¶ Quî ridiculus minus illo] Id est, Quare minus tu ridearis, cùm rideas gladiatorem illum, qui fuit breuis staturæ? Aliter: Quomodo potes minus ridiculus esse, quàm gladiator Turbo, cũ sis eadem statura, & tamen eum derides? ¶ Verum est] Id est, rectum est facere. ¶ Absentis ranæ pullis] Exemplo siue fabula uult ostendere, insanos esse, qui imitantur eos, quibus sunt longè inferiores Notatur hoc, quòd dixit pullos, filios ranæ. Debuit, inquit, dicere minores ranas.

PORPH. ¶ Sapientum octauus] Græci septem sapientes dicunt, quibus hunc addit. ¶ Di-

scet pendentia tergo] Hoc ideo, quia Aesopus tradit homines duas manticas habere, unam antè, & aliam retro. in priorem aliena uitia mittimus, in posteriorem nostra, quæ abscondimus, & uidere nolumus. Hoc Catullus meminit: Sed non uidemus manticæ quod in tergo est. Ait & Persius: Spectatur mantica tergo. ¶Post damnũ sic uendas omnia pluris] Bene, quia ille suis bonis uenditis, philosophari cœpit, & dicit hoc de Damasippo. ¶Aegrotare putes] Interrogatiuè dicit. ¶Longos] Per longos, diuites significat. ¶Rides Turbonis] Turbo gladiator fuit paruo corpore, sed animosus pugna. ¶Quid rides, si Turbo cum legionibus certat, cùm tu me diuitibus compares. Et fuit Thrax Turbo. ¶Te quoq; uerum est] Pro æquum est. Virgilius: Me uerius unum Pro nobis fœdus luere, & decernere ferro. ¶Bellua cognatos eliserit, illa rogare Quantáne?] Adnotandum quòd hoc in loco cognatos pro filijs posuit, id est, secum natos, id est, congregatos. ¶Num tandem] Adnotandum tandem, pro tam positum, id est, tam magna.

Maior dimidio? num tanto? cum magis, atq;
Se magis inflaret: non, si te ruperis, inquit,
Par eris: hæc à te non multùm abludit imago.
Adde poëmata nunc, hoc est, oleũ adde camino:
Quæ si quis sanus fecit, sanus facis & tu?
Non dico horrendam rabiem, iam desine cultum
Maiorem censu. teneas Damasippe tuis te,
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O' maior tandem parcas insane minori.

ACR. ¶Maior dimidio] Vt unum & semis haberet magnitudinis modum. ¶Adde poëmata] Nunc ad insaniam illam, quam pateris ædificando, adde istam insaniam faciendi poëmata & hanc poëticæ insaniam leuiore nomine appello, quasi unio tuo parco. ¶Maiorẽ censu] Quia cùm multum non possides, uteris preciosa ueste. Damasippus uestitum arguit supra censum. ¶Mille puellarum] Hæc Damasippus. ¶O' maior tãdem] Hæc Horatius, id est, comprime tandem Damasippe te, cùm scias etiam pueros insanos esse.

PORPH. ¶Adde poëmata nunc] Hic sensus est. Adde illud, quòd poëta es, id est, præter reliquum errorem poëtarum iure insanis, & usus uulgari est prouerbio. ¶Oleum] Incendium.

¶Sanus facis & tu Non dico horrendam rabiem] Non dico, inquit, sanus, non dico horrendam rabiem, ut tibi parcam, non dico poëticam rabiem esse. ¶O' maior tandem parcas insane minori] Vehementer furiose, te tuis uitijs reddis, quibus te liberatum dicis. Cùm superior insanus sis, parce minori insano.

SATYRA IIII.

VNde, & quò Catius? nõ est mihi tẽpus, auẽti
Ponere signa nouis pceptis, qualia uincũt

ACR. ¶Vnde, & quó Catius] Catius Epicureus fuit, qui scripsit quatuor libros de rerum natura, & de summo bono. Sub huius nomine poeta Epicureos ita risurus est, ut in proxima Stoicos. Epicurei enim summum bonum dicunt uoluptatem rerum honestarum. Cõtrà Stoici uoluptatem gulæ & libidinis, luxuriam dicunt. Aliter: Marcum Catium inducit ordine cœnarum precepta tradentem, deinde loquitur de secta Epicurea, & secat modò Epicureos, quomodo secuit alibi Stoicos. Obuiam Horatio factus est Catius, qui philosophum audierat de ciborum qualitate tractantem nam Epicurei summum bonũ in uoluptatibus ponunt. ¶Non est mihi tempus] Verba Catij. ¶Auenti] Cupienti. ¶Ponere signa] Signa, id est, definitiones. ¶Nouis] Magnis. Dare præcepta aut signa uiuendi, quemadmodum in uia ne erretur, signa ponuntur: ita & uita sequitur signa, in qua multi uidẽtur esse errores. Aliás, Nouis. id est, miris uel recentibus. Deridet aũt sectã Epicureorum.

PORPH. ¶Vnde & quo Catius? non est mihi tempus auenti] Catium interrogat, cœnarum autorem, cœnæ præcepta. Hic Catius Epicureus fuit, qui scripsit quatuor libros de rerum natura, & de sum-

de summo bono. Sub eius nomine, quomodo in proxima Stoicos, in hac Epicureos irrisurus est, qui dicunt summum bonũ uoluptatem, sed rerũ honestarum. Vnde Stoici in hanc gulæ & corporis libidinem criminantur, hoc est, nihil timere nec cupere summũ bonum. Vnde Varro dicit hoc inter illos interesse. Ergo Catium interrogat philosophum Epicureum, de cœnarum ordinatione & uoluptate, quã Epicurei summum bonum uoluptatem dicunt. ¶ Ponere signa nouis præceptis] Scribere & consignare noua præcepta.

Pythãgoran, Anytiq́ reum, doctumq́ Platona.
Peccatum fateor, cùm te sic tempore læuo
Interpellarim, sed des ueniam bonus oro.
Quòd si interciderit tibi nũc aliqd, repetes mox,
Siue est naturæ hoc, siue artis, mirus utroq;.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem,
Vtpote res tenues, tenui sermone peractas.
Ede hominis nomen, simul an Romanus, an ho-
Ipsa memor præcepta canã, cælabit autor. (spes.
Longa quibus facies ouis erit, illa memento,
Vt succi melioris, & ut magis alba, rotundis
Ponere, nanq; marem cohibent callosa uitellum.
Cole suburbano, qui siccis creuit in agris
Dulcior. irriguo nihil est elutius horto.
Si uespertinus subitò te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris uiuam misto mersare Falerno.

ACR. ¶ Pythagoran] Pythagoras Samius, tyrãnos suæ patriæ fugiens apud Crotonem philosophiam docuit, suadens inter cætera, propter μετεμψύχωσιν, ab animalibus abstinendum, & cùm multos iuuenes auditores haberet, ne ab his ciuitas teneretur, à principib. occisus est. ¶ Anytiq; reum] Anytus et Melitus accusatores: ab Anyto accusatus Socrates, quòd per omnia animalia, tanquã per Deos iuraret, ipse sibi pœnam sumendi ueneni decreuit. Fecit hic & Platonem reum, quì malè instituerit iuuentutẽ, & plerunq; iuraret, μὰ τὸν κύνα, μὰ τὸν χῆνα, uolens dicere omnibus Deum animalibus permixtum. Aliàs, Hic Anytus etiam Socratẽ ob eandem causam, de Liceo egit in carcerem, qui uenenum sumpsit, ne quenquam rogaret. ¶ Quòd si interciderit] Quia scio te mox posse repetere, si quid tibi exciderit. Scio te posse in memoriam reuocare, si quid tibi ex interpellatione mea in obliuionem uenerat. ¶ Repetes mox] Commemorabere. Gradus enim est memoriæ. ¶ Siue est naturæ hoc, siue artis] Tres philosophiæ partes sunt, moralis, rationalis, naturalis. Harum duas tetigit naturalem, & rationalem. ¶ Mirus utroque] Es optimus in utroque & in arte & in natura. ¶ Quin id erat] Certè hoc mihi erat nunc curæ, meditari ea quæ audiui à magistro. ¶ Cuncta] Quæ à magistro meo Epicuro audiui. ¶ Vtpote res tenues] Hæc sunt enim quæ difficile tenentur. ¶ Ipse memor] Cælat nomen autoris, quia scit odio esse Epicurum, quasi uoluptatis autorem. ¶ Longa quibus facies ouis] Bene ab ouis cœpit, id est, ab initio cœnæ, ut alibi: Ab ouo vsque ad mala citaret iò Bacche. ¶ Vt succi melioris] Crede quia longiora oua & meliora sunt, quàm rotunda & albidiora. ¶ Et ut magis alba] Magis alba sint & nõ rotunda. ¶ Marem] Fortem uel durum. ¶ Cohibent] Constringunt. Vnde cohibere dicitur gallina, hoc est, confouere. ¶ Callosa] Rotunditas ouorum strictior callosa dicitur. ¶ Vitellum] Pro gallo. ¶ Cole] Hoc est, caule. Vt clode pro claude, Sorices pro saurices, coda pro cauda. Caulis, inquit, dulcior est, qui nascitur in aridioribus locis. ¶ Suburbano] Quia suburbana loca riuis abundant. ¶ Elutius] Limatius, id est, minus sapidum. ¶ Si uespertinus] Si amicus, inquit, uespertinus, id est, insperatus subitò uenerit. ¶ Responset] Resistat, reluctetur in faucibus.

PORPH. ¶ Quòd si interciderit] Pro, exciderit. ¶ Siue est naturæ hoc, siue artis] Siue moralis siue naturalis philosophiæ dicit, uel siue doctrina, siue ingenio, ἐμφυεία. ¶ Hominis] Præceptoris tui. ¶ Longa quibus facies ouis] Bene ab initio cœnæ. Alibi ait: Ab ouo vsq; ad mala. ¶ Anytireum] Socratẽ significat, quẽ Anytus accusauit, & Melitus, quòd iuraret per herbas & bruta animalia,

malis. Quo ostendebat Deũ omnibus animalibus iunctũ. Huic quoq; obiecerat & stupra puerorũ, & quod noua prodigia pro dijs haberet, quæ nulla maior religio meminisset. ¶ Ponere] Apponere, aut existimare. ¶ Marem cohibent callosa uitellum] Vitellũ, oui pars media, & nota, quòd cũ hic masculino genere dicat, alibi fœminino, Quatenus ima petit uoluens aliena uitellus.

Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis
Natura est, alijs malè creditur. Ille salubreis
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem quæ legerit arbore solem.
  Aufidius forti miscebat mella Falerno
Mendosè. quoniam uacuis committere uenis
Nil nisi lene decet: leni præcordia mulso
Prolueris melius. si dura morabitur aluus,
Mitylus, & uiles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi breuis herba, sed albo non sine Coo.
  Lubrica nascentes implent conchilia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ.
Murice Baiano melior Lucrina Peloris,
Ostrea Circeis, Miseno oriuntur echini,
Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quiuis temerè arroget artem,
Ni prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces auertere mensa,
Ignarum quibus est ius aptius, & quibus assis
Languidus in cubitum iam se conuiua reponet.
  Vmber & iligna nutritus glande, rotundas
Curuet aper lances carnem uitantis inertem.
Nã Laurẽs malus est, uluis, & arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fœcundi leporis sapiens sectabitur armos.
  Piscibus, atq; auibus, quæ natura, & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.

AC. ¶ Pratensibus] In prato crescentibus. ¶ Malè] Quia periculosè. ¶ Aufidius forti miscebat] Aufidius conditum de Falerno uino faciebat, sed stultè, quia austerum est, & nõ debebat, nisi mollis uini conditum ieiunus gustare. Miscebat aũt propter cõstipationẽ uentris. ¶ Leni præcordia mulso] Mulsum est cõmixtio aquæ puræ & mellis incocti. Id aũt mulsum et conditũ dicitur melicratum. ¶ Prolueris] Profuderis. ¶ Lubrica] Introrsum limpida. Conchilia implentur Luna crescente. ¶ Generosæ testæ] Id est, conchilij. ¶ Lucrina Peloris] Quæ in Lucrino sinu nascitur, ubi meliores murices nascuntur, quàm in Baiano littore. Murex autem genus est piscis, ut Lucilius, Murexq; marinus. ¶ Nec sibi cœnarũ quiuis] Nemo debet arrogãter dicere se scire apparare cœnas. Etenim ardui artificij est, eas diligẽtius apparare. ¶ Non facile omnes disponere possunt conuiuiũ, nisi qui eius nouerint rationem. ¶ Cara pisces auertere mensa] Cara mensa ideo dicitur piscatoria, quia carius pisces, quàm caro alia, distrahuntur. ¶ Ignarũ quibus est ius aptius] Sensus est, Nõ sufficit preciosos mensæ pisces inquirere eũ, qui ignarus est, quod ius piscibus aptũ sit. Atqui assi meliores sunt, ita ut eos satiatus cõuiua repetat. ¶ Languidus] Id est, nesciẽs: quia si secundũ qualitatẽ suã pisces in cœnã fuerint apparati, quod etiam fatigatus cibo & ebrius conuiua potest suauitate reuocari ad cœnam.

¶ Vmber] Id est, de Vmbria aper suauis & crassitudine sua lances pœnè curuat, eas scilicet lances, quæ uitiãt corpus hominis & iners faciunt, multas atq; uarias escas subministrãdo. ¶ Pinguis] Insuauis. ¶ Capreas non semper edules] Quia per hiemem macræ sunt, & non eduntur. ¶ Fœcundi leporis] Aut quia dicitur sæpe in anno parere, aut quia uno coitu concipit: quia dicuntur semper prægnantes esse lepores. ¶ Armos] Sumen, pro lumbis. ¶ Palatum] Saporem.

POR. ¶ Pratensibus optima fungis Natura est] Propter uenenum. Dulces sunt enim de prato. ¶ Mitilus] Mitilus piscis, uel concha magis. ¶ Non sine Coo] Vinũ à Coo insula. ¶ Breuis herba] Nõ diuuigens, ut Virg. Breue liliũ ¶ Nascentes implent conchilia lunæ] Dicuntur cõchilia accrescente Luna impleri, minui decrescente. ¶ Lucrina Peloris] Non dicit melior est Lucrina Peloris, quàm

ris, q̃ murex Baianus, sed dicit q̃ murex Baianus, melior Peloris. Sed ita Lucrina Peloris est melior muricibus. ¶ *Pectinibus patulis*] *Id est, Os aperientibus. Vt Virg. Patulæ sub tegmine fagi.* ¶ *Cara pisces auertere mensa*] *Mensam piscatoriã carã dicit. Auertere aũt abstrahere, auferre.* ¶ *Lãguidus in cubitũ cõuiua*] *Id est, q iã ebrius, iterũ eorum sapore inductus cœnare uelit. Ita & alibi: Vt cubito, remanẽte presso.* ¶ *Carnẽ uitãtis inertem*] *Pinguẽ.* ¶ *Nõ semper edules*] *Quas edere uelis.* ¶ *Capreas*] *Pro hœdis, et est ἀμφιβολογία, aut nõ semper summittit, aut nõ semper edulis.* ¶ *Fœcũdi leporis*] *Fœcũdũ leporẽ ait, ideo q, semper prægnãs dicitur. Sapiẽs*] *Hic à sapore, nõ à sapiẽtia.*

Sunt quorũ ingeniũ noua tantũ crustula promit,
Nequaquàm satis in re una consumere curam.
Vt si quis solùm hoc mala ne sint uina laboret,
Quali perfundat pisces securus oliuo.
Masica si cœlo supponas uina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor neruis inimicus, at illa
Integrum perdunt lino uitiata saporem.
Surrentina uafer, qui miscet fece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ouu,
Quatenus ima petit, uoluens aliena uitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis, & Afra
Potorem coclea. nam lactuca innatat acri
Postuinũ stomacho. perna magis ac magis hillis,
Flagitat in morsus refici, quin omnia malit,
Quæcunq; immundis feruent allata popinis.
Est operæprecium duplicis pernoscere iuris
Naturam, simplex è dulci constat oliuo,
Quod pingui miscere mero, muriaq; decebit:
Non alia, quàm quæ Byzantia putruit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Coryciocq; croco sparsum stetit, insuper addes
Pressa Venafranæ quod bacca remisit oliuæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo,
Nam facie præstant. Venucula conuenit ollis
Rectius Albanam fumo duraueris uuam.
Hanc ego cum malis, ego fecem primus & allec,
Primus & inueni piper album, cum sale nigro

ACR. ¶ *Sunt quorum ingenium*] *Sunt qui in inueniendis tãtum crustulis ingeniosi sunt, ideo satis est idoneus apparator cõuiuiorum, qui nouit, quæ sunt optimæ placentæ.* ¶ *Securus*] *Negligens inscius.* ¶ *Crassi*] *Asperitatis, molestiæ.* ¶ *Integrum perdunt*] *Nulla uina perdunt saporem, nisi quæ colãtur lino. aut quã do linteo ligata immittimus cõdimẽta.* ¶ *Lino uitiata*] *Quæ premuntur per pannos.* ¶ *Limũ*] *Limũ, fecẽ dixit.* ¶ *Quatenus ima petit*] *Colorẽ enim amittunt fæce multa, nisi hoc remedio emendentur.* ¶ *Aliena*] *Inuidia* ¶ *Vitellus*] *Superflua rotũditas.* ¶ *Tostis*] *Aut frictis, aut assis intelligunt.* ¶ *Marcentẽ*] *Languidum uino, uel bene saturũ, recusantem cibos, iã fastidiũ patientẽ* ¶ *Squillis*] *Pisciculis.* ¶ *Recreabis*] *Refocillabis.* ¶ *Potorẽ*] *Ebriosum.* ¶ *Nã lactuca innatat*] *Lædit & acrẽ facit stomachum. Innatat ergo dicit, quia quicquid insederit, stomachum lædit.* ¶ *Perna magis, & magis hillis*] *Ita reficitur per has res, id est, pernas & hillas cõuiuæ stomachus, ut non omnia malit, quæ uenduntur in popinis mundis. Hilla dicuntur, salsa intestina hirci. Positũ est diminutiuè hæc Hilla. Quidam in diminutione neutri generis esse dicũt, alij dicunt Farta salsicia.* ¶ *Est operæprecium duplicis*] *Qui attendit, operam exhibet: qui admouet aures, ad audiendum opera utitur. Huius operæprecium habetur ab eo qui audit, proficiet enim multum.* ¶ *Duplicis iuris*] *Ex oleo et liquamine omne ius cõstat.* ¶ *Muriaq;*] *Muriã antiqui dicebant liquamen, & Syrorum lingua sic dicitur.* ¶ *Tiburtia*] *A' Tibure oppido.* ¶ *Facie*] *Pulchritudine.* ¶ *Venucula*] *Vuæ genus est, cuius botryones ollis seruarentur.* ¶ *Fæcem primus & halec*] *Vt halec condimento misceretur.* ¶ *Piper album*] *Aut per antiphrasim piper album, pro sale albo posuit: aut quia quando teritur, album sit.*

POR. ¶ *Crustula*] *Opus dulciarij.* ¶ *Maßica supponas si cœlo*] *Quæ cras poturus es. Et ostendit Alconis genus calori neruis inimicum, quia si immaturũ fuerit, neruis nocet.* ¶ *Lino uitiata*] *Per*

ſaccum collata. ¶ *Lactuca innatat acri poſt uinũ ſtomacho*] *Hic apparet apud ueteres ultimis menſis lactucã dari ſolitã.* ¶ *Pingui miſcere mero*] *Pingui mero, mulſo. Miſcere aũt temperare.* ¶ *Coryciõq; croco*] *Vt proprie, croceo genere dixit.* ¶ *Fecem*] *Condimenti genus ſic appellatur.*

Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt uitium, dare millia terna macello,
Anguſtoq; uagos piſces urgere catino.
Magna mouẽt ſtomacho faſtidia, ſeu puer un-
Tractauit calicẽ manibus, dũ furta ligurrit: (ctis
Siue grauis ueteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcope, quantus
Conſiſtit ſumptus? neglectis flagitium ingens.
Ten' lapides uarios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia ueſtes:
Oblitum quanto curam, ſumptumq; minorem
Hæc habeant, tanto reprendi iuſtius illis,
Quæ, niſi diuitibus nequeũt contingere mẽſis?
Docte Cati per amicitiam, diuosq; rogatus
Ducere me auditum, perges quocũq; memento.
Nam quãuis referas memori mihi pectore cũcta,
Non tamen interpres tantundem iuueris. adde
Vultũ, habitumq; hominis, quẽ tu uidiſſe beatus,
Non magnipendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atq; haurire queam uitæ præcepta beatæ.

ACR. ¶ *Incretum*] *Fermētũ.* ¶ *Catillis*] *Diminutiuum, à catino.* ¶ *Vilibus in ſcopis*] *Paruí pretij habendis.* ¶ *Lapides uarios*] *Diuerſa marmora.* ¶ *Radere*] *Verrere.* ¶ *Illota toralia*] *Sordida ueſtimẽta.* ¶ *Quanto curam ſumptumq;*] *Quanto, inquit, minore labore hæc acquiruntur, tantò iuſtius reprehenderis, ſi non habueris mappas mundas, & ſcopas mũdas, quàm ſi nõ habueris, optimos piſces quos nõ ſolent habere, niſi diuitũ menſæ.*
¶ *Docte Cati*] *Iocatur poëta.*
¶ *Vultum habitumq;*] *Pronunciationem & geſtum.*

POR. ¶ *Incretum*] *Nõ cretum.* ¶ *In mappis*] *Mappas antiq dicebãt quæ nũc mãtilia. Lucil. ait: Et uellit mappas. Et ait: Quantò in his magis exiguus eſt ſumptus, tantò culpandi facilius offenſus.* ¶ *Lapides uarios*] *Marmora dicit.* ¶ *Atque haurire queam uitæ præcepta*] εἰρωνικῶς *hoc totum.*

SATYRA V.

HOc quoq; Tireſiã, præter narrata, petenti
Reſpõde, quib9 amiſſas reparare queã res
Artibus, atq; modis. quid rides? iam'ne doloſo
Non ſatis eſt Ithacam reuehi, patriosq; penates
Aſpicere? ô nulli quicquàm mentite, uides ut
Nudus inopsq; domum redeã te uate, neq; illic,
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus & uirtus, niſi cum re, uilior alga eſt.
Quãdò pauperiem miſsis ambagibus horres,
Accipe, qua ratione queas diteſcere. turdus,
Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc,
Res ubi magna nitet domino ſene, dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,

ACR. ¶ *Hoc quoq; Tireſia*] *Inducitur perſona Vlyßis ad Tireſiæ umbram loquẽtis apud inferos, quomodo amiſſas opes repararet. Et hoc ex Homeri Odyſſea ſumptũ eſt. Aliud autem agens artem hæredipetarũ lacerat. Tireſiam quoq; multa dixiſſe ait eum præter narrata.* ¶ *Præter narrata*] *Præter ea, quæ mihi dicta ſunt à te.* ¶ *Doloſo*] *Tibi aſtuto uel ingenioſo.* ¶ *Aut apotheca procis intacta eſt*] *Id eſt, maior neceßitas eſt comparata ſubſtantiæ, omnia, inquit, procorum turba conſumpſit.* ¶ *Quandò pauperiem*] *Id eſt, remotis omnibus difficultatibus accipe, quomodo diuitias compares.* ¶ *Siue aliquid priuum dabitur tibi*] *Priuum eſt quod unuſcuiuſq; proprium eſt, & alterius non eſt. Legitur & primum, ut prima poma. Priuum autem eſt, quod unius eſt. Vnde & priuilegium, ut hoc Plautinum indicat: Exite & ferte fuſtes priuos in manu.* ¶ *Cultus*] *Bene aratus.*

PORPH. ¶ *Hoc quoq; Tireſia*] *In hac ecloga introducit Vlyſſem quærentem, apud inferos à*

Tireſia

Tiresia, quemadmodum rem familiarem repararet. Hoc fuit apud ueteres moris, ut præsentes suggillarent, aut præsentis lacerarent mores. ¶ *Et genus & uirtus*] *Dicit tametsi quis sit generosus & fortis, tamen si rem non habet, uilior est alga.* ¶ *Siue aliquid priuum*] *Priuatum.*

Ante larem gustet uenerabilior lare diues:
Qui quamuis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitiuus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Vis'ne tegã spurco Damæ latus? haud ita Troię
Me gessi, certans semper melioribus. ergo
Pauper eris: fortem hoc animũ tolerare iubebo,
Et quondam maiora tuli. tu protinus, unde
Diuitias, ærisq; ruam, dic augur, aceruos.
Dixi equidem, & dico, captes astutus ubiq;
Testamenta senum, neu si uafer unus & alter
Insidiatorem præroso fugerit hamo:
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna minor'ue Foro si res certabitur olim,
Viuet uter locuples sine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax uocet in ius, illius esto
Defensor: fama ciuem, causa'q; priorem
Sperne: domi signatus erit, fœcunda'ue cõiunx,
Quinte puta, aut Publi (gaudẽt prenomine mol- (les
Auriculæ) tibi me uirtus tua fecit amicum.
Ius anceps noui, causas defendere possum,
Eripiet quiuis oculos citius mihi, quàm te
Cõtemptũ cassa nuce pauperet. hęc mea cura est
Ne quid tu perdas, neu sis iocus. ire domum, atq;
Pelliculam curare iube. sis cognitor ipse,
Persta atq; obdura: seu rubra canicula findet

ACR. ¶ *Ante larem*] *Ante te, & tuam uxorem. Id est, antequàm primitias laribus tuis offeras, mitte diuiti, qui scilicet est ipsis dijs, uenerabilior.* ¶ *Sine gente*] *Ignobilis, sine nobilitate.*

¶ *Cruentus sanguine fraterno*] *Parricida.* ¶ *Fugitiuus*] *Aut quia sine gente dixerat, aut quòd sanguine fraterno cruentus: ita ut propter scelera patriam deseruerit.* ¶ *Exterior*] *Sinisterior, in sinistra parte positus.* ¶ *Spurco*] *Abiecto. Sunt autem Vlyßis uerba.* ¶ *Certans semper melioribus*] *Certans datiuo casui iũgitur, ut Maro: Certent et cygnis ululæ. Et: Solus tibi certet Amyntas.* ¶ *Et quõdã maiora tuli*] *Hoc itẽ vir. O passi grauiora. Et idẽ: O fortes, peioraq; passi* ¶ *Ruã*] *Eruã, cõgregẽ.* ¶ *Vafer*] *Vrbanus astutus.* ¶ *Testamẽta senũ*] *Vt senes te faciant sibi succedere heredem* ¶ *Insidiatorẽ*] *Insidiatorem dicit, qui non honoris causa fert primitias, & quæcunq; bona, sed gratia captandæ hæreditatis.* ¶ *Præroso fugerit hamo*] *Id est, consumptis omnibus tuis, alium fecerit hæredem. Metaphora à piscibus, qui cùm semel euaserint hamũ, in retia non facile incidunt.* ¶ *Improbus, ultro*] *Quamuis sit improbus, quamuis peiorem habeat causam, tamen ipsum defende. Sensus, Quicunque è litigatoribus diues & sine filijs fuerit, eum defende, etsi rogatus non fueris, ut ei adsis.* ¶ *Priorem*] *Meliorem.* ¶ *Quinte puta*] *Hoc dicit, ut accedens non nomine, sed prænomine honorificè appellet.* ¶ *Ius anceps*] *Id est, conuersum uel obscurum, quod potest utriq; parti prodesse pro ingenio interpretantis.* ¶ *Eripiet quis oculos citius mihi*] *Id est, facilius patior me omni labore torqueri, quàm te partem nucis amittere.* ¶ *Quassa*] *Fracta.* ¶ *Pauperet*] *Fraudet, spoliet.* ¶ *Neu sis iocus*] *Neu sis ludibrio cuiquam, & facile perdas. Aliàs, Ne sis contemptibilis, qui poßis inuadi: nam loca uacua facile inuaduntur.* ¶ *Atque Pelliculam curare*] *Iube eum corporis sui habere curam.* ¶ *Cognitor*] *Defensor.* ¶ *Persta atque obdura*] *Permane &, persecuera.* ¶ *Rubra*] *Ardens.* ¶ *Canicula*] *Pro feruore æstatis.*

PORPH. ¶ *Ante Larem gustet*] *Prius diuite, quàm Lari portes primitias. Consuetudo fuit, ut rerum primitiæ dijs laribus ponerentur.* ¶ *Sine gente*] *Ignobilis, aut peregrinus.* ¶ *Diuitias, ærisq; ruam*] *Ruam pro eruam.* ¶ *Contemptum cassa nuce*] *Hoc ex consuetudine nequis tibi minimum quid auferat, aut te contemnat.* ¶ *Canicula*] *Pro sole ardenti.*

Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana niue conspuet Alpes.
Non'ne uides? aliquis cubito stantē propè tāgēs
Inquiet, ut patiens, ut amicis aptus, ut acer.
Plures annabunt thunni, & cetaria crescent.
Si cui præterea ualidus malè filius inre
Præclara sublatus aletur: ne manifestum
Cœlibis obsequium nudet te, leniter in spem
Arripe ut officiosus, & ut scribâre secundus
Hæres: etsi quis casus puerum egerit Orco,
In uacuum uenias, per rarò hæc alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cunctꝫ legendum,
Abnuere, et tabulas à te remouere memento:
Sic tamen, ut limis rapias, quid prima secundo
Cera uelit uersu; solus, multis'ne cohæres,
Veloci percurre oculo: plerunqꝫ recoctus
Scriba ex Quinque uiro coruum deludet hiantē,
Captatorqꝫ dabit risus Nasica Corario.
Num furis? an prudēs ludis me, obscura canēdo?
O' Laërtiade quicquid dicam, aut erit, aut non:
Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista uelit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo iuuenis Parthis horrēdus ab alto
Demissus genus Aenea, tellure, mariqꝫ
Magnus erit, forti nubet procera Corano

ACR. ¶ Infantes] Mutas, quæ loqui nō possunt. ¶ Seu pingui tētus omaso Furius] Distētū Furiū dicit omaso, aut edacē, aut sordidū. Omasus dicitur intestinū bubulum. Carne pingui, id est, bubula. Furius Bibaculus in Pragmatia belli Gallici, Iupiter hibernas cane niue cōspuet Alpes. Aliter: Furius poëta immanis uētris qui niuem spumā Iouis dixit. Ideo hoc eius personæ dedit tanquam ipse spuat. ¶ Non'ne uides aliquis] Ordo: Aliqs te prope stantem tāgens cubito dicat, non'ne uides ut patiens? ¶ Cetaria] officina in qua liquamen conficitur. Aliás, loca in quibus salsamenta fiūt, cetaria dicuntur. Sensus est: Venatus hominū tibi deesse nō poterit, quia dixerat, Prærosō fugierat hamo. ¶ Hæc alea] Vt in cassum ueniant. ¶ Sublatus] Susceptus, natus. ¶ Cœlibis] Id est, hominis sine liberis. ¶ Sic tamē ut limis rapias] Obliquis oculis raptim legas. ¶ Quid prima secundo Cera notet uersu] Id est, prima tabula. Prima cera secundo uersu hæredis cōtinet nomen. ¶ Multis'ne cohæres] Decst sis. Recoctus, denuo factus, uel sæpe factus. ¶ Plerunqꝫ recoctus Scriba] Recocti dicuntur scribæ, qui sæpius pro cōsulibus ad prouincias missi, exercitatiores facti sunt ex ipsa frequētia et ipso usu. Solent aūt quinqueuiri mitti, inde ex quinqueuiris. Ergo hoc uult dicere ut ne sic captes, ut in posterū incurras, qui te spe institutionis irrideat.

¶ Coruū deludet hiantē] Homo exercitatus facile eludit auidos, & appetētes rei alienæ. Et perstringit fabulā Aesopi, quæ est talis: Coruus cū prædā ore portaret, laudatus à uulpe, quòd bonā uocem haberet, clamare incipiens, omissam prædā perdit. Et rectè dixit coruū, quia morsibus pascitur. Aliter: Scribæ ibāt in prouincias cū magistratibus, et cū rediissēt, uendebāt decurias suas, et quinqueuiri dicebātur. Quod si uoluissent iterū magistratus appetere, & fructus priores percipere, recocti dicebātur. ¶ Dabit risus Nasica Corano] Quod Coranus fecit, qui Nasicæ filiā accepit, et auaritiā soceri testamēto delusit, qui sperabat hæreditatē generi. ¶ O' Laërtiade] Iocatur in Apollinē, ut Satyricus, cuius ambiguæ fuerūt sortes. Aliâs, Satyricè iocatur, insectās illos, qui diuinādi artē profitentur. Aliâs, iocatur in ambigua respōsa, sed uera cōfirmat. nā quicqd dicat, sic aut nō, ita erit. ¶ Ede] Explana, qd dixit, coruū deludet hiantē. ¶ Nubet] Pro nupsit. ¶ Iuuenis] Octau. Aug. q Persas uicit.

PORPH. ¶ Infantes statuas] Quæ fari non possunt. ¶ Furius hibernas cane niue] Hic uersus Furij Bibaculi est. Ille enim cum uellet Alpes niuibus plenas describere, ait: Iuppiter hibernas cana niue conspuit Alpes. Ergo tumidum est. ¶ Quid prima secundo Cera uelit uersu] Bene hoc, & iuxta ordinem, quia prius testatoris nomen, secundo hæredis. ¶ Plerunque recoctus] Iterum scriba factus. ¶ Coruum deludit hiantem] Hoc allegoricè posuit ex fabula Aesopi, in qua scriptum est, ut uulpi coruus illuserit, cùm eum uidisset cascum ferentem, dicens: se esse illo melio-

rem

rem in uoce, & prouocauit ut clamaret, quod cùm facere uoluisset, caseum dimisit ac perdidit.

Filia Nasicæ metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit, atq;
Vt legat, orabit. multum Nasica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget, inuenietq;
Nil sibi legatum, præter plorare, suisq;.
Illud adhæc iubeo: mulier si fortè dolosa,
Libertus'ue senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens.
Adiuuat hoc quoq;, sed uincit longè prius ipsum
Expugnare caput. scribet mala carmina uecors:
Laudato. scortator erit: caue te roget, ultro
Penelopen facilis potiori trade, putas'ne,
Perduci poterit, tam frugi, tamq; pudica?
Quàm nequiuere proci recto depellere cursu.
Venit enim magnum donandi parca iuuentus,
Nec tantum Veneris, quantum studiosa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene quod dicā, factū est, anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata, cadauer
Vnctum oleo largo, nudis humeris tulit hæres.
Scilicet elabi si posset mortua, credo
Quod nimium institerat uiuenti. cautus adito
Neu desis operæ, ne'ue immoderatus abundes.
Difficilem, & morosum offendet garrulus. ultro
Non etiam sileas. Dauus sis Comicus, atq;
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare: mone, si increbuit aura,
Cautus uti uelet carum caput. extrahe turba
Oppositis humeris, aurem substringe loquaci.

ACR. ¶ Metuentis reddere soldum] id est, nolentis reddere integram dotē, ne quid solido desit patrimonij, ac per hoc ualde cupientis & auari. ¶ Tum gener hoc faciet] Sic dicit quasi per diuinationem hoc prædicens futurum Tiresias, quod iam fuerat factum. ¶ Dabit] Per diuinationem, obseruatis hoc modo in tota narratione tēporibus. ¶ Nil sibi legatū] In tabula scriptū. ¶ Dolosa] Viri moribus nō obtēperās. ¶ Temperet] Regat, in potestate habeat. ¶ Illis Accedas socius] Etiā aliud dico præceptū, quo possis diuitias comparare. Sed uincit longè prius ipsum Expugnare caput] Id est, Valde melius, si quorū hæreditates affectas, eos blanditijs habeas superatos. Expugnare autē obsequijs tuis uincere, ut capias illū obsequijs tuis. ¶ Scribet mala carmina] Si insanus poëmata cōponit, is quem capias, laudato. ¶ Vltro] Tua spōte, nō rogatus. ¶ Penelopē facilis potiori trade] Facilis esto, & quasi potiori deduc uxorem ad domum. ¶ Quā nequiere proci recto depellere cursu] Quā nō à tramite potuerunt, id est, à recta uia dducere, & à disciplina: ¶ Nec tātum Veneris, quātum studiosa culinæ] Hoc fecit Penelopen castā esse, quia illi magis studebant uentri, q̄ Veneri. ¶ Anus improba] Anus quædā à captatore nudo humerō sese efferri uoluit, ea uidelicet cogitatione, ut uel mortua humeris eius elaberetur quæ elabi captione eius uiua nō poterat. ¶ Scilicet elabi si posset] Sensus ita declarat. Anum te statā esse, ut si cadauer eius elapsum esset, is qui non pertulisset, ille careret hæreditate. Hoc aūt dicit, ut hæredipetas moneat, nimia obsequia declinare: nam ob hoc anus sic testata est, ut impudentē deterreret, & tamen factum est. ne hæreditatem perderet. ¶ Non etiā sileas] Neq; nimis sileas, neq; nimis loquaris, sed ita callidus esto, ut Dauus qui inducitur in Comœdia. ¶ Cautus adito] Diligens esto circa eos, quos captas. ¶ Opere] Obsequijs in loquēdo. ¶ Immoderatus] Non debes plus tacere, quā oportet ¶ Obstipo] Inclinato. ¶ Obsequio grassare] Frequentia aggredere. ¶ Aurem substringe loquaci] Cautè admoue aures tuas, eo loquente.

PORPHYR. ¶ Partita lucellum] ὑποκοριστικῶς, à lucrum. ¶ Vt canis à corio nunquā absterrebitur uncto] Prouerbialiter. Nunquā desinet hoc facere. ¶ Stes capite obstipo] Tristran

sti ac seuero. Secus inclinato dicit. ¶ *Aurem distringe loquaci] Aurem intende cùm loquitur,*

(Importunus amat laudari) donec ohe iam
Ad cœlum manibus sublatis dixerit, urge, &
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
Cùm te seruitio loogo, curaq́ leuarit,
Et certum uigilans, quartæ sit partis Vlysses
Audieris hæres: ergo nunc Dama sodalis
Nusquã est? unde mihi tam fortẽ, tamq́ fidelem
Sparge subinde, & si paulũ potes, illachrymare, ẽ
Gaudia prodentem uultum cælare, sepulchrum
Cõmissum arbitrio, sine sordibus extrue, funus
Egregiè factum laudet uicinia, si quis
Forte cohæredum senior, malè tussiet, huic tu
Dic ex parte tua, seu fundi, siue domus sit
Emptor, gaudentem nummo te addicere. sed me
Imperiosa trahit Proserpina. uiue, ualeq́.

¶ ACR. ¶ *Importunus] Pro importunè.* ¶ *Donec] Tandiu laudato, quãdiu bene habeas ipse dicat.* ¶ *Crescentem tumidis infla sermonibus aurem] Gaudentem tumoribus, lauda illum falsis laudibus. Quemadmodum enim inter nihil capit immisso flatu nisi solum tumorem, ita & qui falsò laudatur. Id est, Quãtò magis uidebitur, cùm laudabitur, erigi, paulò magis laudato.* ¶ *Cùm te seruitio longo] Cùm mortuus fuerit diues, uel cùm te hæredem fecerit, ut eius causa seruias, imperabis.* ¶ *Et certum uigilans] Iucundè, quasi hoc sæpe fiat, & eam secutus uideas te quartum hæredem. Quia solent homines, quod cupiunt, per somnum uidere. Ergo noli te hæredem factũ credere, nisi illud uigilãs uideris.* ¶ *Sparge subinde] Frequenter dicito, unde mihi tam fortem amicum?* ¶ *Et si paulùm potes]* ἐπεξήγησις. ¶ *Est] Id est, uiuat.* ¶ *Arbitrio] Deest, tuo.* ¶ *Sine sordibus] Sine tenacite.* ¶ *Huic tu dic] Huic te dic libenter uendere, quicquid hæreditatis ipse desiderat.* ¶ *Gaudentẽ nummo] Et uno nũmo, qui erat imaginaria uẽditio pro donatione.* ¶ *Sed me] Vmbra Tiresiæ hæc omnia loquitur.*

POR. ¶ *Sermonibus utrem] Velut utrem.* ¶ *Cùm te seruitio longo] Hoc est, cùm decesserit.* ¶ *Siue domus sit] Quia lege cautum erat, ne rem uel agrum, uel domum alicuius in testamento donatam donaret, & ut uiderentur emisse, nummum dabant, si cui donabant.*

SATYRA VI.

HOc erat ĩ uotis, modus agri nõ ita magnus,
Hortus ubi, & tecto uicinus ieg. s aquæ fons
Et paulum siluæ super his foret. auctius, atq́
Dij melius fecêre bene est nihil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria hęc mihi munera faxis.
Si neq́ maiorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus uitio, culpa'ue minorem:
Si ueneror stultus nihil horum; ô si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc deformat agellum:
O' si urnam argenti fors quâ mihi monstret, ut illi
Thesauro inuento, qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus arauit diues amico
Hercule; si q̃d adest, gratũ iuuat, hac prece te oro

ACR. ¶ *Hoc erat in uotis] Hac Satyra de iucunditate secessus sui, qua in Sabinis fruebatur, & de incommodis urbis loquitur, quæ passus est dum obsequitur Mecœnati. Vult autem ostendere quietiorem uita urbana rusticam.* ¶ *Modus agri, non ita magnus] Hoc, inquit, optaram, ut haberem modicum agrum, & in eo fontem, & uicinam siluam. Plus aũt concessit fortuna, quàm optarem.* ¶ *Iugis aquæ fons] Perennis, continuus.* ¶ *Et paulum siluæ] Rectè ad omnia respõdet, Foret, ut sit, ubi & hortus foret, et fons, et paulũ siluæ.* ¶ *Maia nate] Ô Mercuri.* ¶ *Propria] Perpetua, rata, firma, id est, fac mihi patrimonium meũ certũ esse, si nõ habeo mala & stulta uota.* ¶ *Denormat] Deturpat, et inæqualẽ facit. Est aũt norma ad quã mẽsuras dirigũt, habita perpendiculi ratione.* ¶ *Dives] Deest, factus.* ¶ *Amico Hercule] Quia ei*

per-

per getē thesauri traditur demōstrasse. Aut Hercu. mercenarius coluit, quo merito thesaurū reperit.

POR. ¶ Hoc erat in uotis] Laudatus rus & securitatē eius exponit, per quod significat rus se habere & amare. ¶ Iugis aquæ fons] Qui cum sit iugis, domui eius sit proximus. ¶ Nisi ut propria] Propria, uera, ut Virg. Propria hæc si dona fuissent. ¶ Denormat] Extra modū procedens, denormem facit. Vel illud deficit, & uelut norma posita definit. ¶ Diues amico Hercule] Ideo quia thesauris præest, & sunt qui eundem incubonem quoq; esse uelint, unde putant quod & res rustica in tutela sit eius. Nam illi sacrificia reddunt rustici, cùm iuuencos domuerint. Præterea etiā traditur fabula, fuisse quendam mercenarium, qui semper Herculem deprecatus sit, ut sibi boni aliquid præstaret, quem Hercules ad Mercurium duxit, & obseratum thesaurum fecit ostendi, quo effosso ille eundem agrum in quo operam mercenariam faciebat, comparauit, & labori solito operam dedit. Sicq; probauit mercenarius, quod Deus prædixerat Herculi, nulla re ullum posse beatum uiuere, cùm in ea dem opera etiam post inuētionem thesauri perseuerauit. Pers. Dextro Hercule, pupillum'ue utinam quem proximus hæres impello, expungam. Quia Deus lucri, & thesauri dicitur.

Pingue pecus domino facias, & cætera, prçter
Ingeniū, utq; soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in mōtes, & in arcē ex urbe remoui,
Quid prius illustrē Satyris, Musaq; pedestri? (ui,
Nec mala me ambitio perdit, nec plūbeus auster,
Autumnusq; grauis, Libitinæ questus acerbæ.
Matutine pater, seu Iane libentius audis,
Vnde homines operum primos, uitæq; labores
Instituunt (sic Dijs placitum) tu carminis esto
Principium, Romæ sponsorem me rapis, eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge.
Siue aquilo radit terras, seu bruma niualem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est:
Post modò, quod mî obsit clarè, certumq; locuto,
Luctandum in turba, facienda iniuria tardis.
Quid uis insane, & quas res agis? improbus urget
Iratis precibus; tu pulses omne, quod obstat,

ACR. ¶ Et cætera] Segetes, & uineta, & si qua sunt similia. ¶ Custos mihi maximus assis] Mercurius enim dicitur esse dator opū. Hercules uerò custos, uel quia in Philippis eum liberauit. Et in Carminū libris ait, Mercurij se ope seruatū, cū Mercurius illum pauentem sustulit in aërem. ¶ Musaq; pedestri] Quia pedibus stet. ¶ Ambitio] Visitatio amicorū. ¶ Plumbeus] Noxius pestilens. ¶ Autumnus'ue grauis] Quia per autumnū, quo pomis arbores aggrauantur, plurimi moriuntur. Quo se non uerè dicit cōtinentia securū. Est aūt Libitina locus in urbe, quo cōstitutū tur qui efferenda corpora cōducunt, & præbent funeribus necessaria. ¶ Matutine pater] Matutinum uocat tempus, quo cogitur uigilare, qui in urbe est. Et quoniā dixerat quàm gratum & amabile sibi esset rus, nunc econtrario uult dicere, quàm plenum tædij sit in urbe uiuere. Aliter: Matutinū patrem uocat Ianum, quia ipse dicitur præesse rebus incipiendis, & ideo omnes qui incipere uolūt aliquid, ipsum inuocāt. Aut, quia qui uult aliquid incipere, matutino tempore incipit. Aut quod eo, id est, matutino tēpore cōuenire soleret. Vel ideo primus Ianus est inuocādus, ut precibus nostris ad Deum aditum præstet, & ianuam. ¶ Iane] Ianus Deus temporū & dierum] Romæ sponsorem me rapis] Si inquit Romæ sum, cogis me sponsorem esse. ¶ Radit] Stringit. ¶ Interiore diem gyro trahit] Strictiore per diem breuiorem cursu. Circulo minore per hiemē, uel exiguo spacio peruia, quia quando est uentus per hiemem angustior uia fit, in uertiginē euntis niuis. ¶ Diem aūt trahit, id est, breuiorem facit, quia hieme dies sunt breuiores. ¶ Quod mî obsit] Si quid libere ac uere dicam, Veritas odium parit. ¶ Tardis] Tarde uenientibus ad iussum. ¶ Quid tibi uis, insane] Cùm præcedentes impellimus. ¶ Iratis precibus] Imprecationibus.

POR. ¶ Et in arcē ex urbe] Bellè dixit, uelut rex in uillula mea, uelut in arce positus erat, uel ideo quia in monte posita est. ¶ Plumbeus] Id est, grauis. ¶ Tu pulses] Pro ualeas. Caue ualeas, & similia dictu.

Ad Mecœnatem memori si mente recurras:
Hoc iuuat, & melli est, nō mentiar. at simul atras
Ventum est Aesquilias, aliena negocia centum
Per caput, & circa saliunt latus. ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad puteal cras:
De re communi scribæ magna, atq; noua, te
Orabant hodie meminisses, Quinre, reuerti.
Imprimat his cura Mecœnas signa tabellis.
Dixeris, experiar: si uis, potes, addit, & instat.
Septimus octauo propior iam fugerit annus,
Ex quo Mecœnas me cœpit habere suorum
In numero: duntaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, & cui cōcredere nugas, (par?
Hoc gen9. hora quota est? Thrax ē Gallina Syro
Matutina parum cautos iam frigora mordent.
Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tēpus subiectior in diē, & horam
Inuidiæ; noster ludos spectauerat, unà:
Luserat in campo; Fortunæ filius, omnes.
Frigidus à Rostris manat per compita rumor.
Quicunq; obuius est, me consulit. ó bone (nam te
Scire, deos, quoniam propius cōtingis, oportet)
Nunquid de Dacis audisti? nil equidem. ut tu
Semper eris derisor ad omnes. Dij exagitent me,
Si quicquàm. quid? militibus promissa, Triquetra
Prædia Cæsar, an est Itala tellure daturus?
Iurantem me scire nihil, mirantur, ut unum
Scilicet egregij mortalem, altiq; silenti.

ACR. ¶ Ad Mecœnantē] *Si Mecœnatem, in animo habeas, uel eius causa iter Romā facias, hæc enim affert uoluptatem, id est, habebis in memoria beneficia Mecœnatis.* ¶ Melli est] *Suauitati & dulcedini, id est, ad mel, ut Dijs pictas & mea musa cordi est.* ¶ At simul atras Ventum est Aesquilias] *Aesquiliæ, in quibus domus Mecœnatis fuerat, in quibus antea locis mortui cremebantur, post quas erāt horti Mecœnatis.* ¶ Ad puteal] *Locus Romæ ad quem conueniebāt fœneratores. Alij dicunt in quo tribunal solebat esse prætoris.*

¶ Scribæ] *Quibus spoponderant.* ¶ Noua] *Quia nouauerant debitū. Vndè nouatio, cū eodem contractu, etiam creditoris persona mutatur. Hic ostendit de numero se fuisse scribarū.* ¶ Imprimat his] *Ordo: Vt Mecœnas tabulis signa imprimat.* ¶ Dixeris] *Id est, si dixeris, Experiar, si possum impetrare á Mecœnate.* ¶ Rheda] *Curru.* ¶ Et cui cōcredere nugas] *Nugas, potest & excusantis modo fingere potest & in Mecœnatē figuratum esse, ut Persius. Omne uafer uitium ridenti Flaccus amico Tangit. Purgat aūt se apud eos, qui putant eum apud Mecœnatē plurimum ualere.* ¶ Hoc genus] *Hoc genus erat nugarū quod dicebatur.* ¶ Thrax est Gallina Syro par] *Thrax gladiatores dicebantur, Retiarius, Mirmillo secutor. Gallina proprium nomen gladiatoris: item Syrus.* ¶ Matutina] *Autumnalia, pestifera.* ¶ Et quæ rimosa bene deponuntur in aure] *Id est ea mihi credebat, & de his loquebatur mecum, quæ sine periculo garrulis committuntur. Aliter: Hæc, inquit, mihi credita sunt, quæ prodita nocere non possunt. Rimosa enim patula uerba sunt, quæ nihil secretorum teneant. Terent. Plenus rimarum sum.* ¶ Noster] *Ita dicebant inuidi.* ¶ Luserat in campo] *Si lusissem cum Mecœnate, omnes dicebant, ita amat fortuna illum, ut filium suum, quia omnes uiceram. Solebant enim ueteres Romani filios suos ad campum Martium mittere, ut illic pila luderent.* ¶ Frigidus] *Noxius, aut magis uanus.* ¶ Per compita] *Per diuersas uias*]

¶ Deos] *Augustum & Mecœnatē, ut Virgilius. Nec tā præsentes alibi cognoscere diuos.* ¶ Dij exagitant me] *Id est, persequantur. Contra alibi: Nanq; deos didici securum agere æuum. Et alibi: Scilicet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat.* ¶ Triquetra] *Sicilia Latinè, quæ Græcè Trinacria dicitur.*

PORPH. ¶ Et melli est] *Pro iucundum est.* ¶ De re communi] *Hoc loco significat se Horatius decuriam habuisse.* ¶ Et quæ rimosa] *Id est, ea dicebat, quæ bene committuntur auribus rimo-*

bus rimosis, hoc est quæ facile proferantur in Medio, nihil de secreto habentia, & hoc de illo dicto sumptum est, Plenus rimarũ sum, hac atq; illac perfluo. ¶ Triquetra Prædia] *Triquetra, id est, Sicula, quod in tres partes, id est, promontoria deducta sit, uel quadras.*

Perditur hæc inter misero lux, non sine uotis:
O rus, quãdo ego te aspiciam? quãdoq; licebit,
Nũc ueterũ libris, nũc somno, & inertib. horis
Ducere sollicitæ iucunda obliuia uitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, simulq;
Vncta satis pingui ponentur olus cula lardo?
O noctes, cœnæq; deûm, quibus ipse meiq;
Ante larem propriũ uescor, uernasq; procaces,
Pasco libatis dapibus, prout cuiq; libido est.
Siccat inæquales calices conuiua, solutus
Legibus insanis: seu quis capit acria fortis
Pocula seu modicis humescit lætius. ergo
Sermo orit̃ nõ de uillis domibus'ue alienis: (nos
Nec malè nec'ne Lepos saltet. sed q̃d magis ad
Pertinet, & nescire malũ est, agitamus: utrum'ne
Diuitijs homines, an sint uirtute beati,
Quid'ue ad amicitias, usus, rectũ'ne trahat nos,
Et quæ sit natura boni, summumq; quid eius.
Ceruius hæc inter uicinus garrit aniles
Ex re fabellas: nam si quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cauo ueterem uetus hospes amicum,
Asper, & attentus quæsitis, ut tamen arctum
Solueret hospitijs animũ quid multa? neq; ille
Sepositi ciceris, nec longæ inuidit auenæ:
Aridum & ore ferens acinum, semesaq; lardi
Frustra dedit, cupiens uaria fastidia cœna
Vincere tangentis malè singula dente superbo:
Cũ pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ardor, loliumq;, dapis meliora relinquens.

ACR. ¶ Perditur] *Consumitur.* ¶ Inertibus horis] *Quibus nihil agitur.* ¶ Ducere] *Ociose uiuere.* ¶ Faba] *Pythagoras philosophus ab omnibus animalibus àbstinens, etiam à faba abstinuit, quod uiridis in pixyde ærea seruata, uertitur in sanguinem. Vnde fertur maluisse eum latrones incurrere, quàm per fabæ segetem transire, cum aliunde refugium non haberet. Fabam quoque animal esse dicebant, quòd cocta sanguinis humorẽ ex se emitteret. Aliàs, Pythagoras legumen omne negauerat comẽdendũ, præcipuè fabam ueluti parentẽ coluerat: nam colorem eius dicebat ueluti humano sanguine infectum.* ¶ Cognata] *A' qua sic abstinuit, quasi cognata sua esset.* ¶ Cœnæq; deûm] *Cœnas deorum dixit, quæ sine sollicitudine sunt.* ¶ Ante Larem] *Aut ante domesticos, aut ante larem proprium.* ¶ Libatis dapibus] *Degustatis escis, & diminutis.* ¶ Siccat] *Ebibit.*

¶ Legibus insanis] *Insanas leges ἀρχιποσίας dixit. Nam qui ad legem bibũt, tantũ idem bibunt. Ergo hic Horatius dicit quod quantũ uolebat, tantum bibebat.* ¶ Acria] *Grandia.* ¶ Humescit] *Inebriatur.*

¶ Lepos] *Nomen opinatissimi saltatoris.* ¶ Et nescire malum est] *Hoc scire uolumus, q; nescire crimen est: de hoc disputamus, quod ignorare non expedit.* ¶ Quid'ue ad amicitias] *Multi dicunt amicitias, propter utilitatem accipi: multi utilitatem propter amicitias euenire. Et quæ sit natura boni] Epicurei uoluptatem esse summum bonum, Stoici honestatem dicunt.* ¶ Garrit] *Narrat, explanat.* ¶ Ex re] *Pro cõmodo id est non sine causa, sed ad exemplum rei propositæ pertinentia.* ¶ Arelli] *Cuiusdam auari. Ordo est, Nam si quis Arellij laudat diuitias Ceruius has fabulas de muribus contra infert.* ¶ Sollicitas] *Quia nimius census sollicitos facit.* ¶ Ignarus] *Id est, nesciens. Quia nõ diuitiæ faciunt beatã uitã, sed animus paruo cõtentus. Vult hoc loco ostendere beatam uitã constare nõ diuitijs, sed αὐταρ-*

κείᾳ. Negat aũt Cicero αὐτάρκειαν uno uerbo posse dici. Αὐτάρκεια est, inquit, quæ paruo cõtenta, omne respuit quod redundat. ¶ Asper & intentus] Qui moderatè utebatur acquisitis, ita parcus, ita tenax, & tamen se largum circa hospitem esse cupiebat. ¶ Longæ auenæ] Quia auenæ longus est culmus. ¶ Cupiens uaria] Cupiens superbiam muris urbani repellere. ¶ Horna] Annotina, id est, Vnius anni, unde & hornotina.

PORPHYR. ¶ Ducere] Id est, potare, quia uina sepeliunt omnem sollicitudinem.

¶ Faba Pythagoræ cognata] Ideo ait Pythagoræ cognata, quia traditur inflare præcordia, quo argumẽto Pythagoras spiritalẽ assequerãs, uelut à cognata abstinebat, Pythagorei enim nullo animali aluntur, quos irridet hîc. ¶ Nec malè nec'ne Lepos saltet] Lepos nomen Archimimi, qui eo quòd iucundè, & molliter saltaret, & eloqueretur, sic appellatus est.

Tandẽ urbanus ad hũc, q̃d te iuuat, inq̃t, amice
Prærupti nemoris patientem uiuere dorso?
Vis tu homines, urbemq; feris preponere syluis?
Carpe uiã (mihi crede) comes, terrestria quãdò
Mortales animas uiuunt sortita, neq; ulla est
Aut magno aut paruo læti fuga: quo bone circa
Dum licet in rebus iucundis uiue beatus,
Viue memor, quàm sis æui breuis. hæc ubi dicta
Agrestem pepulere, domo leuis elixit, inde
Ambo propositum peragunt iter urbis auentes
Mœnia nocturni subrepere, iamq; tenebat
Nox medium cœli spacium, cum ponit uterq;
In locuplete domo uestigia rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet uestis eburnos,
Multaq; de magna superessent fercula cœna,
Quę procul extructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in ueste locauit
Agrestem ueluti succinctus cursitat hospes,
Continuatq; dapes: nec non uernaliter ipsis
Fũgitur officijs, prælambẽs omne quod adfert.
Ille cubans gaudet mutata sorte, bonisq;
Rebus agit lætum conuiuã, cum subitò ingens
Valuarum strepitus lectis excussit utrunq;.
Currere per totum pauidi conclaue, magisq;
Exanimes trepidare, simul domus alta molossis
Personuit canibus. Tũ rusticus: haud mihi uita
Est opus hac (ait) & ualeas. me silua cauusq;
Tutus, ab insidijs tenui solabitur eruo.

ACRON. ¶ Feris siluis] Desertis regionibus. ¶ Aut magno aut paruo] Aut diuiti, aut pauperi, aut ignobili. ¶ Hæc] Verba, postquam ipsa sollicitauerunt murem, ut domum suam desereret. ¶ Auentes] Gaudentes. ¶ Cum] Quo tempore. ¶ Superessent] Remanerent. ¶ Fercula] Sunt & pulpita, in quibus deorum simulachra tolluntur, & uasa quæ pulmentariorum sunt, & ponuntur in canistris, cum his cum superfuerint. ¶ Procul] Procul est subtus: prope, iuxta positus. ¶ Continuat] Alternat apponit. ¶ Vernaliter] Id est, luxuriosè, ab eo quod serui qui domi nascuntur, delitiosi sunt. ¶ Prælambens] Prægustans. ¶ Lectis excußit utrunque] Iucundè, lectis excußit, quasi delitijs inspiratis. ¶ Molossis] Id est, canibus Cretensibus, à Molossa ciuitate Cretæ. ¶ Cauusq;] Foramen ubi ante habitabat. ¶ Eruo] Eruum genus est leguminis.

SATYRA. VII.

IAmdudũ ausculto, & cupiẽs tibi dicere seruus
Pauca, reformido, Dauus'ne? sita Dauus amicũ

ACRON. ¶ Iamdudum ausculto] Hac Satyra libere pulsans domini uicia, quæ cælat & aliter q̃ promiserat, uiuit. Inducitur seruus, sicuti in Comœdia, qui dicat se non posse ferre dominum

dominum, qui alia laudet, & alia faciat. Ex persona sua Horatius, aliena uitia carpit. Alias, inducit seruum loquentem cum domino de uarijs hominum moribus.

PORPHYRION. ¶ *Iamdudum ausculto*] *Hæc prælia longa habet. Loquitur enim cum seruo Horatius.*

Mancipiũ domino, & frugi, ꝙ sit satis, hoc est,
Vt uitale putes. age liberrate Decembri,
(Quando ita maiores uoluerunt) utere, narra.
Pars hominũ uitijs gaudet cõstanter, & urget
Propositũ: pars multa natat, modò recta capes=
Interdũ prauis obnoxia. sæpe notatus (sens
Cum tribus anellis: modò læua Priscus inani
Vixit inæqualis, clauum ut in horas,
Aedibus ex magnis subito se conderet: unde
Mundior exir et uix libertinus honestè.
Iam mœchus Romę, iam mallet doctus Athenis
Viuere, Vertũnis, quotquot sunt natus iniquis.
Scurra Volanerius, postquã illi iusta chiragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret, atq;
Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna
Conductum pauit. quantò constantior idem
In uitijs, tantò leuius miser, ac prior ille.
Qui iam contento, iam laxo fune laborat,

ACRON. ¶ *Et frugi*] *Tã frugi est, ut optet eum dominus uiuere. Putes autem pro uelis. Itẽ talis est seruus, ut eũ uelis esse uitalem. Etenim qui nimij sunt in bonis, eos uitales esse nõ prædicamus.* ¶ *Age, libertate Decembri*] *Habeas licentiam & libertatem dicendi quæ uelis, quia Saturnalibus libertas seruis concedebatur, & omnes exæquebantur, ut seculi aurei quo Saturnus regnauit, esset imitatio. Decembri autẽ mense Saturnalia celebrabantur, & immutatio fit conditionis. Nam et liberi ex seruis, & serui ex liberis fiunt. Ordo: Age utere libertate Decembri.* ¶ *Pars hominum*] *Iam serui sunt uerba, quæ habet in uitijs stando & perseuerando.* ¶ *Constanter*] *Pertinaciter.* ¶ *Et urget*] *Perdurat & perseuerat in uitijs, incerti propositi est.* ¶ *Natat*] *Inconstãs est.* ¶ *Recta*] *Absolute, neutro,* ¶ *Prauis*] *Vitijs, pœnis.* ¶ *Notatus*] *Id est, uisus.* ¶ *Cum tribus anellis*] *Antea enim, & certæ dignitatis hòmines, & singulis utebantur, ideo natus ex numero, quia tres.* ¶ *Vixit inæqualis*] *Dubius & mutabilis.* ¶ *Clauum ut mutaret in horas*]

Quasi sui propositi gubernator. Clauum autem propositum uitæ, aut purpuræ. ¶ *Aedibus ex magnis subitò se conderet*] *De ambitiosa domo subitamgrat in eam domum, in qua uix manere dignabatur pauper, id est, in eo cœnaculo, unde mundior exiret libertinus.*

¶ *Mundior*] *Pro mundus.* ¶ *Honestior*] *Id est, paulo liberior.* ¶ *Iam*] *Modò.*

¶ *Doctus Athenis Viuere*] *Dicitur enim iste Priscus orator fuisse.* ¶ *Vertumnis*] *Id est, quia omnia tentat & in illo perseuerat. Vertũnus dictus, quia humanis mentib. præest, à uertendo, hic quondam Romæ colebatur. Alij deum Tiberis colunt, qui uerterit eius alueum. Aliter: Vertumnus dicitur deus, qui præest sensibus, ab eo quòd uertet & mutat cogitationes humanas. Scribitur itaque multiformis. Is autem dicitur iniquo Vertumno natus, qui nescit se regere.* ¶ *Quotquot sunt*] *Supple Vertumni. Ideo dixit quoniam iste deus positus erat in multis locis ciuitatis, ferè enim omnib. municipijs Italiæ cõsecrabantur eiusmodi simulachra quibus ambigui uultus essent, prout dedissent eis habitũ, ita in diuersas facies numinum uerterentur, ac per hoc Priscus dijs iratus natus.* ¶ *Iniquis*] *Iratis.* ¶ *Scurra*] *Vrbanus.* ¶ *Iusta*] *Bene iusta quæ eius puniret insaniã, nequam enim fuit.* ¶ *Contudit*] *Propter metrum corripuit.* ¶ *Pyrgum*] *Tabulã, alij Fritillũ dicunt. Vel pixydè sine fundo.* ¶ *Cõstantior*] *Pertinacior. Iste quanto pertinacior erat in suo proposito, tanto felicior illo, qui semper in diuersa uertebatur.* ¶ *Leuius*] *Minus.* ¶ *Acrior*] *Deterior.* ¶ *Qui iam*] *Iam hic, modò*

intelligendum, modo laxo, modo contento. Vt: Iamq; eadẽ digitis iam pectine pulsat eburno.

¶ Contento] *Parco.* ¶ Laxo] *Luxurioso.* ¶ Fune] *Proposito uitæ. Mire in metaphora permansit superius clauũ dixerat, q enim discunt natare, funẽ solent primo tenere ne mergantur. Sensus est, Quem instabilitas uitæ huc & illuc, quasi ligatum fune trahit.*

PORPHYRION. ¶ *Vt uitale putes*] *Ideo hoc ait, quia fermè citius moriuntur serui, qui frugi sunt:* ¶ *Mitteret in Pyrgum*] *Pyrgum quod nos Fritillũ dicimus, in quo coniectæ tesseræ, agitatæq; mittuntur.*

Nõ dices hodie quorsum hæc iã putida tendãt
Furcifer? ad te inq; quo pactò pessimè? Laudas
Fortunam & mores antiquæ plebis & idem
Si quis ad illa deus subitò te agat, usq; recuses?
Aut quia non sentis, quod clamas, rectius esse;
Aut quia non firmus rectum defendis, & hæres,
Ne quicquam cœno cupiens euellere plantam.
Romæ rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra leuis: sin usquã es fortè uocatus
Ad cœnã, laudas securũ holus, ac uelut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasq;
Quòd nusquam tibi sit potandum, iusserit ad se
Mecœnas serum sub lumina prima uenire
Conuiuã, nemon' oleum feret ocyus? hæc quis
Audit? cum magno blateras clamore, fugisq;.
Miluius, & scurræ tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor, me dixerit ille
Duci uentre leuem, nasum nidore supinor
Imbecillus, iners, sim quiduis, adde popino.
Tu cum sis quod ego, et fortassis nequior ultro
Insectere uelut melior, uerbisq; decoris
Obuoluas uitium: quid si me stultior ipse
Quingẽtis empro drachmis deprenderis? aufer
Me uultu terrere, manum, stomachumq; teneto
Dumq; quæ Crispini docuit me ianitor, edo.

ACR. ¶ *Non dices hodie*] *Verba Horatij.* ¶ *Quorsum hæc tam putida*] *Rancida, inepta, odiosa.* ¶ *Ad te inquam*] *Seruus.* ¶ *Quo pacto*] *Horatius.* ¶ *Laudas*] *Seruus.*

¶ *Mores antiquæ plebis*] *Id est, Antiquorũ hominũ uitã. Hic probat inconstantẽ esse Horat.*

¶ *Vsq;*] *Semper, uel ualde.*

¶ *Aut quia non sentis*] *Duas res interuenire, quib. instabilis sit. Aut q non intelligit, quæ asserat: aut q non sit firmus ad ea tuenda quæ dicit.* ¶ *E cœno cupiens euellere plantã*] *Exire ex gurgite uitiorum.* ¶ *Rusticus*] *Quãdo ruri es.* ¶ *Leuis*] *Incõstans.* ¶ *Laudas securum holus*] *Domesticã cœnã. Dicis nihil esse melius, q̃ prandere domi.* ¶ *Potandum*] *Epulandũ.* ¶ *Iusserit*] *Deest, tametsi.*

¶ *Serum*] *Pro sero.* ¶ *Sub lumina prima*] *Ante, ut: Sub lucem exportant calathis. Prima aũt lumina dicuntur, initio noctis accensa.* ¶ *Nemon'*] *Verba domini, festinantis ad cœnam, libere seruus inducit.* ¶ *Cum magno blateras clamore*] *Latras, uociferas, clamas sine ratione. Vnde balatrones, quasi blaterones. Blaterare, enim propriè est ineptè clamare.* ¶ *Fugis*] *Μορολόγησεις. Expreßit uelocitatem hominis festinantis ad cœnã.* ¶ *Miluius*] *Ordo. Miluius & scurræ discedunt, precati tibi, quæ repetita non debebãt audiri. Cum ieris, inquit, ad Mecœnatẽ Miluius, & cæteri parasiti tuti discedunt tristes, imprecãtes tibi ea uerba, quæ non debes audire. Ideo aũt imprecãtur, quoniã dolent se priuatos cœna, patrono suo foris cœnante: aut conuiuæ sunt, ab eo festinante derelicti, aut clientes Mecœnatis, quos Horatius pascere consueuerat.* ¶ *Dixerit ille*] *Pro dixerat, quæ Horatij uerba sunt, Ille & Miluius possunt dicere, uel Horatius hoc ait: Etenim fateor me risu dissolui: si ille me audiuentris dicat, q est gulosior, quippe qui & meam appetat mẽsam.* ¶ *Duci uentre*] *Luxuriosum esse, & duci escis preciosis.* ¶ *Leuem*] *Sagacem.* ¶ *Nasum nidore supinor*] *Nidore supinatur nasum, qui nimiũ delectatur, & inclinatur odoribus pulmentariorũ. Supinor aũt quasi sequens*

odorem

odorem ut solent facere, qui aliquid odorant. ¶ Popino] *Amator popinarũ. Hic popino huius popinonis.* ¶ *Tu cum sis, quod ego*] *Hoc ergo item seruus libere satis, quia dictum est:* Age libertate Decẽbri. ¶ *Velut melior*] *Quasi abstinẽtior, & magis integer.* ¶ *Deprenderis*] *Inueniris.* ¶ *Aufer*] *Desine.* ¶ *Dum quæ Crispini*] *De Crispino in primo iocatur:* Ne me Crispini scrinia lippi Compilasse putes.

POR. ¶ *Quod clamas rectius*] *Nã uides, et nõ intelligis, Vel quia in defendendo rectũ, nõ es firmus.* ¶ *Romæ rus optas*] *Et in epistolarũ primo. Romæ Tibur amẽ uentosus Tibure Romã.* ¶ *Magno blateras clamore*] *Blateras, latras uel furio clamas.* ¶ *Dixerit ille*] *Hoc seruus dicit sub Horatij persona.* ¶ *Duci uentre leuem nasum*] *Nasum pro derisione posuit. Nidorem pro risu, à quo uerbum fit renideo.* ¶ *Supinor*] *Fastidio.*

Te coniunx aliena capit meretricula Dauum
Peccat uter nostrum cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, sub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis uerbera caudæ
Clunibus, aut agitauit equum lasciua supinum,
Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne
Ditior aut formæ melioris meiat eodem.
Tu cum proiectis insignibus, anulo equestri,
Romanoque habitu prodis ex iudice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna:
Non es, quod simulas metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pauore.
Quid refert uri uirgis, ferroque necari?
Auctoratus eas? an turpi clausus in arca,
Quò te demisit peccati conscia herilis
Contractũ genibus tangas caput? est ne marito
Matronæ peccantis in ambos iusta potestas?
In corruptorem uel iustior? Illa tamen se
Non habitu, mutat'ue loco, peccat'ue supernè,
Cum te formidet mulier, neque credat amanti.

ACRON. ¶ *Turgentis uerbera caudæ*] *Id est, uirilis membri pulsationes.*

¶ *Clunibus*] *Suis. Supple, dum ipsa iacet, & ego supra eam sum, equum appellauit membrum uirile ab eo, quod supra illud sedet. Ideo permansit in metaphora dicendo, agitauit id est quassauit.* ¶ *Supinum*] *Quia mulier ascendit supra marem.*

¶ *Dimittit*] *Hoc est, dimittit me meretrix, hoc est exco de cella meretricis, neque mala laborans fama, neque sollicitus, ne alter me aut formosior aut ditior capiat amicam meam.*

¶ *Sollicitum*] *Timentem.*

¶ *Tu cum proiectis insignibus*] *Inuehitur in equitem Romanum, siue in Horatium, qui deposito habitu, ne cognoscatur, exit de adulterio, obtecto capite, ne quis illũ uideat.* ¶ *Anulo equestri*] *Non licebat equitibus Romanis anulis uti, nisi à prætoribus donati fuissent. Anulo ergo equestri, quem quasi eques bonus à prætore meruisti.* ¶ *Ex iudice*] *Ex electo uiro, quia iudices eligebantur, Dama autem seruile nomen est, ut hic: Dama non treßis agaso.* ¶ *Obscurante*] *Tegente, scilicet, ne poßis agnosci.* ¶ *Induceris*] *Scilicet in domum adulteræ.* ¶ *Altercante*] *Repugnante, id est, in te simul, & timor, & libido repugnant, dum & cupis, & times adulterium committere.* ¶ *Quid refert*] *Id est, nihil interest inter gladiatorem, & adulterum. Nam gladiatores ita se uendunt, & cautiones faciũt, uri flammis, uirgis secari, ferro necari. Alias, inter gladiatorem mœchumque nihil interest. Et hæc uerba sunt uerba eorum, qui gladiatores emunt, conditiones proponentium, quibus se uendunt: cautiones enim huiusmodi faciebant, Vri flammis, uirgis secari, ferro necari.* ¶ *Auctoratus*] *Addictus, condemnatus, qui se uendunt ludo, auctorati uocantur. Auctoratio enim dicitur, uenditio gladiatorum.* ¶ *An turpi clausus in arca*] *Id est, an in adulterio comprehensus, claudaris in arca ab ancilla, quæ conscia est adulterij dominæ suæ, ne te maritus inueniat.*

¶ Peccati cõscia herilis] Ancilla pro ea, cũ qua adulteriũ cõmisisti, aut ancilla heri. ¶ Cõtractum] Propter angustias arcæ. Describit in angusta arca inclusum. ¶ In ambos] Adulterũ & in adulterã. ¶ Iusta potestas] Apud Athenien. lex fuit ut adulterũ cum adultera compre hensum, marito liceret occidere. Hæc lex abolita est lege Iulia, quæ iußit cognitionẽ adulterij ad iudices referri, & ita puniendũ esse. ¶ Non habitu mutat'ue loco] Quoniã potest nemã sperare. ¶ Supernè] Manifestè. ¶ Cum te formidet] Cum ad te non ueniat, & refugiat.

POR. ¶ Quid refert uri uirgis] Hoc ius in gladiatorẽ est constitutum. ¶ Peccat'ue superne] Quia superior peccat.

Ibis sub furcã prudens, dominoq; furẽti (mam
Cõmittes rem omnẽ, & uitã, & cum corpore fa-
Euasti? credo metues, doctusq; cauebis
Quæres quando iterum paueas, iterumq; perire
Poßis, ô toties seruus. quæ belua ruptis
Cum semel effugit, reddit se praua catenis?
Nõ sum mœchus ait, neq; ego Hercule fur, ubi
Prætereo sapiẽs argentea. Tolle periclũ, (uasa
Iam uaga prosiliet frenis natura remotis?
Tu'ne mihi dominus, rerũ imperijs, hominumq;
Tot, tantisq; minor, quem ter uindicta quaterq;
Imposita haud unquã misera formidine priuet?
Adde supradictis, quòd nõ leuius ualeat. nam
Siue uicarius est, qui seruo pãret, uti mos
Vester ait, seu cõseruus: tibi quid sum ego? nẽpe
Tu mihi imperitas, alijs seruis miser atq;
Duceris, ut neruis alienis mobile lignum.
Quis'nã igitr liber? sapiẽs, sibi qui imperiosus,
Quẽ neq; pauperies, neq; mors, neq; uincula ter
Respõsare cupidinib. contẽnere honores (rẽt:
Fortis, & in se ipso totus, teres atq; rotundus:
Externi ne quid ualeat per leue morari:
In quem manca ruit semper fortuna. potes'ne

ACR. ¶ Sub furcã] In seruitutẽ. ¶ Prudens] Et metuẽs legitur, & prudens sub eadẽ significatione. ¶ Dominoq; furenti] Dabis illi omne patrimonium tuũ pro adulterio. ¶ Euasti] Pro euasisti. ¶ Credo metues] Εἰρωνεία est, id est, nõ cauebis ne iterũ incidas in adulteriũ, id est, cum euaseris ex adulterio, quæres te in adulteriũ immittere, ut cõprehensus incipias pœnas timere, & ultro ipse ap[illegible]pctas mortẽ? ¶ Non sum mœchus ait] Putas te mœchũ non esse, si nõ palàm in fœminas ruis, & ego argentũ, qđ palàm furari nõ poßum, prætereo, sed occultè fur sum, ut tu adulter. Hoc uult dicere, q interdũ non cõmittimus scelus, q timemus pœnã, non quasi boni homines. Ergo & ille mœchus aut fur iudicandus est, qui cum habeat cupiditatẽ cõmittendi adulterij, siue furti, timore pœnæ se abstineat. ¶ Periclũ] Pœnã quã metuit unusquisq;. ¶ Tot tantisq; minor] Cũ sis me peior in uitijs. ¶ Vindicta] Virga, qua percutiebãtur serui dũ liberi fiebãt. Vel uirga, quæ ante imponebatur super caput eorũ, q manumittebãtur. Tribus nãq; reb. manumißio fit, uindicta, censu, testamẽto. ¶ Siue uicarius] Est seruus q seruo paret. Vel uicarius est cõseruus, q eius fungatur officio. Soletis uos inquit, ingenui disputare, utrũ seruus serui uicarius dicendus sit an cõseruus. Ergo cũ tu dominus meus dijs seruias, id est, uitijs & uoluptatib. ego tuus cõseruus sum an uicarius? ¶ Nempe] Interrogatiuè. Collectionibus probat Horat. non esse dominũ, quia ipse seruiat uitijs. Ergo uel cõseruus uel uicarius. ¶ Duceris ut neruis] Id est, traheris alia potestate, ita sicut solet trahi alienis uirib. lignũ immobile. Ludus est quidã, plerunq; enim simulachra de ligno facta, neruis mouẽtur. ¶ Quis'nã] Id dicit Horatius. ¶ Sapiẽs] Seruus. ¶ Responsare] Resistere, contra dicere. ¶ Totus teres] Aequalis, constãs in se. Teretes dicũtur, q ab alio nõ quærũt, quid faciendũ sit, sed ipsi per se inueniũt. ¶ Externi ne qd ualeat] Illecebræ, & blandimenta non blandiuntur nobis. ¶ Per leue morari] Metaphora à leui ligno siue marmore, cui si quid imponas,

imponas, hærere non potest, sed labitur: ita & philosophū si tetigerint uitia, hærere non possunt, sed labuntur & cadunt ab eo. ¶ *In quem manca*] *Id est, quem circūagit & retorquet in uitium.* ¶ *Potes'ne*] *Non potes te dicere liberum esse, qui seruis libidini.*

PORPHYRION. ¶ *Non sum mœchus ait*] *Hic sensus est: Non est mœchus magis quàm ego fur, quia ut fur non sim, metu non uoluntate cogor.*

Ex his, ut proprium quid noscere? quinq; talēta
Poscit te mulier, uexat foribusq; repulsum
Perfundit gelida. rursus uocat: eripe turpi
Colla iugo: liber, liber sum dic age. non quîs:
Vrget enim dominus mentē non lenis, & acres
Subiectat lasso stimulos, uersatq; negantem:
Vel cum Pausiaca torpes insane tabella,
Qui peccas minꝰ, atq; ego? cū Fului. Rutubæq;
Aut Placideiani contento poplite, miror
Prælia, rubrica picta, aut carbone, uelut si
Reuera pugnent, feriant, uitentq; mouentes
Arma uiri, nequam, & cessator Dauus: at ipse
Subtilis ueterum iudex, & callidus, audis.
Nil ego sic ducor libo fumante, tibi ingens
Virtus atq; animus cœnis responsat opimis.
 Obsequium uentris mihi perniciosius est, cur?
Tergo plector enim, qui tu impunitior, illa
Quæ paruo sumi nequeūt, cum obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ,
Illusiq; pedes uitiosum ferre recusant
Corpus: an hic peccat, sub noctē qui puer uuam
Furtiua mutat strigili? qui prædia uendit,
Nil seruile, gulæ parens, habet? adde, quod idem
Non horam tecum esse potes: non otia rectè
Ponere, teq; ipsum uitas fugitiuus, ut erro

ACRON. ¶ *Ex his*] *Quæ dixi habere sapientem.* ¶ *Gelida*] *Supple, aqua.* ¶ *Eripe turpi colla iugo*] *Nam seruus es mulieris propter amorem.* ¶ *Non quis*] *Non uales.* ¶ *Torpes*] *Obstupescis.* ¶ *Contento poplite*] *Quoniam gladiator dū dimicat, extendit suum poplitem, aut quia dum attentus aliqd spectat erigit se, & extendit poplitem suū. Si inquit, pictura fuero forsitan delectatus, & moras fecero, statim stomachatur dominus.* ¶ *Velut si Reuera*] *Laus picturæ, id est, ita bene pictos, ut credas illos dimicare.* ¶ *Nequā & cessator*] *Ego si intueor picturā, nequā audio: tu uerò econtrario laudaris, quasi bene sciens iudicare, q melior sit pictor. Ita ostendit interdū quoddā uitiū liberis quidā laudem, seruis uerò culpā afferre. Quoniam illos q plus possunt, nemo audet coarguere.* ¶ *Nil ego si ducor*] *Id est, nullius momēti, id est, omnes me dicunt nihil esse. Aliter: Me si delectauerit bonus cibus, audio nihil, id est, abiectus nullius momēti, quasi luxuriæ deditus.* ¶ *Impunitior*] *Id est, non soluens pœnas, ac per hoc, tu magis pendis pœnas luxuriæ, quā ego, nam ego uapulo, tibi autem multo cibo & cruditatibus uexatur corpus.* ¶ *Furtiua mutauit strigili*] *Eiφωνικῶς dicit, Id est, seruus qui strigilem furatur, et mutat in uuam ut comedat, crimine luxuriæ notatur. Liber uerò q patrimoniū suum luxuriæ impendit, non seruit gulæ suæ, ac per hoc modo magis liber luxuriosus, dum duceris uoluptatibus. Strigil est instrumentū æneū, quo sudorē in balneis solēt homines tergere, hodieq; in cāpsarijs multæ sunt strigiles Romæ.* ¶ *Ponere*] *Ordinare, constituere tibi. Nam male conscij sibi uolunt seipsos declinare nomine.*

¶ *Erro*] *Errore plenus. Errones dicuntur, qui inopes sunt consilij. Hic erro, sicut popino uel ganeo.* ¶ *Non es tecum*] *Hoc est, non es sanus*

POR. ¶ *Vel cum Pausiaca*] *Pausia hic pictor nobilis fuit.* ¶ *Fului Rutubæq; Aut Placideiani*] *Optimi gladiatores fuerunt.* ¶ *Nil ego si ducor*] *Sensus est: Ego nihil ducor, id est, nullius precij si librū appeto.* ¶ *Obsequiū uentris mihi*] *Percontatiuè legendum, ut suprà Responsare cupidinibus.*

ACRON. ¶ Curam] Malam conſcientiã, aut curam quã habemus ex mala conſcientia, quæ exhortantur ad edendum nam ita uellicant ſtomachũ ad appetitum id eſt, ad edendum.

Iam uino quærens, iam ſomno fallere curam,
Fruſtra: nã comes atra premit, ſequit'q; fugacẽ.
Vnde mihi lapidẽ? q̃rſũ eſt opus? unde ſagittas?
Aut inſanit homo, aut uerſus facit. ocy9 hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

¶ Vnde mihi lapidem?] Horatius iratus Daui iniurijs, ac per hoc oſtendit omnes iraſci, ſi quis illorum uitia conuincat. ¶ Aut inſanit homo] Seruus. ¶ Ocius hinc te] Horatius. ¶ Accedes opera agro nona Sabino] Quaſi octo ſeruos Horat. miſit in ergaſtula agri Sabini.

SATYRA. VII.

ACR. ¶ Vt Naſidieni] Naſidienus eques Romanus in alijs elegans in numeratione autem lauticiarum ſuarum putidus. Quærit nunc à Fundanio ſuo poeta, quemadmodum eum Naſidieni iuuerit cœna. Quæ præcepta cœnæ dediſſet ſuperius Catius demõſtrauit, & tum quidem ſine nomine. Iam hoc exſequentibus apparet, quod idem Naſidienus Epicureus. ¶ Vt] Quomodo, qualiter. ¶ Iuuit] Delectauit. ¶ Here] Pro heri. ¶ Illic] Apud Naſidi-num. ¶ Iratum] Eſurientem, famelicum. ¶ Fuit] Deeſt, qui. ¶ Auſtro] Species pro genere. ¶ Peruellunt] Cum quadam delectatione pungunt, ſuſcitant. ¶ Gauſape] Mappa uilloſa. ¶ Iacêret] Remaneret. ¶ Offendere] Lædere oculos, horrorem facere, faſtiſtidium mouere.

VT Naſidieni iuuit te cœna beati? (illic
Nam mihi quærenti conuiuã, dictus here
De medio potare die, ſic ut mihi nunquam
In uita fuerit melius. da, ſi graue non eſt,
Quæ prima iratum uentrem placauerit eſca.
In primis Lucanus aper leni fuit Auſtro
Captus, ut aiebat cœnæ pater, acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia laſſum
Peruellunt ſtomachum ſiſer, alec fecula Coa.
His ubi ſublatis, puer altè cinctus, acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit. & alter
Sublegit quodcunq; iacêret inutile, quodq;
Poſſet cœnantes offendere: ut Attica uirgo,
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes
Cæcuba uina ferens, Alcon Chiũ maris expers.
Hic herus, Albanum Mecœnas, ſiue Falernũ
Te magis appoſitis delectat, habemus utrunq;
Diuitias miſeras. ſi quis cœnantibus unà
Fundani pulchrè fuerit tibi, noſſe laboro.
Sũmus ego, & ꝓpe me Viſcus Turinus, & infra
Si memini, Varius cum Seruilio Balatrone
Vibidius, quos Mecœnas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas.

¶ Vt Attica uirgo] Quæ ſolet in capite ſacra portare. ¶ Maris expers] In quo aqua marina non mittitur, id eſt, ſine marina aqua. In Græcia enim ſolet uino aqua marina miſceri, ut nõ facile corrumpatur. Expers ergo, ſine marina aqua, ſiue quòd marina aqua ducat per mare, dum transfertur. Ergo expers, quod per terram, non per mare aduectum eſt.

¶ Hic herus] His apparatis ait Naſidienus. ¶ Miſeras] Magnas, aut ſollicitas, & deeſt habeas. ¶ Summus ego] Princeps in ſumma parte lecti, & ſubaudiendum eſt, eram uel fui. ¶ Thurinus] De Thurio oppido Calabriæ ſiue de Thurijs, nã & hoc Thuri per omnes caſus ſingulares declinauerunt ueteres, & hi Thurij, horum Thuriorum, his Thurijs. Inter hos autem & ad dextram intelligendum eſt Mecœnatem fuiſſe, cuius umbræ ſunt.

PORPHYR. ¶ Vt Naſidieni] Hanc ad Fundanium ſcribit eclogam. ¶ Leni fuit auſtro]

ſtrõ] Hoc ideo quia affirmant laſſam carmen apri, id eſt irrequietam meliorem eſſe. ¶ *Rapula*] Neutro genere, & diminutiuè dixit pro rapa. ¶ *Vt Attica uirgo*] Illas dicit, quas Tullius in Verrinis κανηφόρους ait. ¶ *Fuſcus Hydaſpes*] Fuſcus colore. ¶ *Alcbon Chium maris expers*] Quia in Chium uinum marina non additur. Inde inſtitutum tradit Varro, ut Delphini circa Liberum pingerẽtur. ¶ *Noſſe laboro*] Noſſe, pro ſcire. ¶ *Vibidius quos Mecœnas adduxerat umbras*] Quos poteſt referri ad ſuperiora, poteſt & ad Seruilium. & Vibidium. ¶ *Abſorbere placentas*] Pro abſorbendas.

Nomentanus ad hoc, qui ſi quid fortè lateret,
Indice monſtraret digito nam cætera turba,
Nos inquam, cœnamus aues, conchylia piſces
Longe diſſimilem noto cælantia ſuccum.
Vt uel continuò patuit, cum paſſeris, atq;
Inguſtata mihi porrexerit ilia Rhombi.
Poſt hoc me docuit melimella rubere minorẽ
Ad lunam delecta, quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris melius, tum Vibidius Balatroni:
Nos niſi damnoſè bibimus, moriemur inulti.
Et calices poſcunt maiores, uertere pallor
Tum parochi faciem nil ſic metuentis, ut acreis
Potores, uel quod maledicunt liberius, uel
Feruida quod ſubtile exſurdant uina palatum.
Inuertunt Allifanis uinaria tota
Vibidius Balatroq;, ſecutis omnibus imis.
Conuiuæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter murena natantes
In patina porrecta, ſub hoc herus, hęc grauida in
Capta eſt, deterior partũ carne futura. (quit
His mistum ius eſt oleo, quod prima Venafri
Preſsit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi,
Vino quinquenni, uerum citra mare nato,
Dum coquitur, cocto Chiũ ſic conuenit, ut non
Hoc magis ullũ aliud, pipere albo, nõ ſine aceto
Quod Methymnæam uitio mutauerat uuam.
Erucas uirides, inulas ego primus amaras,
Monſtraui incoquere, illutos Cotillus echinos,
Vt melius muria quàm teſta marina remittat.
Interea ſuſpenſa graues aulæa ruinas
In patinam fecere trahentia pulueris atri,
Quantum nõ aquilo Campanis excitat agris.

ACR. ¶ *Noto*] Id eſt, omnibus uſitato: uel noto, quem Nomentanus, & Naſidienus nouerãt, aut quem ego poſtea cognoui: ¶ *Cælantia ſuccum*] Intra ſe continentia, & omnibus ſuperius dictis naturaliter reddidit.

¶ *Vt uel continuò patuit*] Id eſt, intelleximus nouũ, & ualde optimum ea habere ſuccum.

¶ *Ab ipſo Audieris melius*] Ipſe te melius docebit, qui mihi narrauit. ¶ *Vertere pallor Tum parochi faciem*] Parochi dicuntur, qui hoſpitibus publicè exhibent neceſſaria. Hic tamen paſcentis, & domini. ¶ *Vel Feruida*] Id eſt, ideo quia multum biberũt iam neſciunt qd guſtãt, nam palatũ, ait multo uino ſurdum factũ, id eſt, tale ut iam non poſsit ſentire ſaporem.

¶ *Subtile*] Quaſi ſubtiliter & ſatis peritè, ſolet enim ſaporẽ dignoſcere. ¶ *Exſurdant*] Surdũ faciunt, ut non ſentiat ſaporẽ. ¶ *Inuertunt*] Exhauriũt Nam quando uas exhauſtũ fuerit inuertitur ita, ut os ipſius humũ tangat. ¶ *Allifanis uinaria*] Alliſæ oppidũ uolunt, ubi maiores calices fiebant. Alij uico ubi fictiles & ſubtiles in uſu ſunt. ¶ *Garo*] Genus ſalſamenti. ¶ *Pulueris atri*] Deeſt tantum.

PORPHYR. ¶ *Indice monſtraret digito*] Hoc ideo quia certis nominibus ſinguli digiti nominantur. & ſunt hæc nomina pollex, index, famoſus, medicus, minimus.

¶ *Inuertunt Allifanis*] Genus poculi. ¶ *Verum citra mare nato*] Italicum uinum dicit.

¶ *Interea ſuſpenſa graues*] Quia cõſuetudo apud antiquos fuit, ut aulæa ſub cameros tenderent, ut ſi quid pulueris caderet, ab ipſis exciperetur.

ACRON.

Nos maius ueriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus erigimur. Rufus posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret? heu fortuna, quis est crudelior in nos
Te deus? ut semper gaudes illudere rebus
Humanis. Varius mappa compescere risum
Vix poterat, Balatro suspendis omnia naso
Hæc est conditio uiuendi aiebat, eoq;
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tén' ut ego accipiar lautè, torquerier omni
Sollicitudine districtum? ne panis adustus
Ne malè conditum ius adponatur? ut omnes
Præcincti rectè pueri, comptiq; ministrent?
Adde hos præterea casus, aulæa ruent, si
Vt modo, si patinã pede lapsus frangat agaso.
Sed conuiuatoris, uti ducis, ingenium res
Aduersæ nudare solent, cælare secundæ.
Nasidienus ad hæc tibi dij, quæcunq; preceris,
Cõmoda dent, ita uir bonus es, cõuiuaq; comis.
Et soleas poscit, tum in lecto quoq; uideres
Stridere secreta diuisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse, sed illa
Redde age, quæ deinceps risisti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num sit quoq; fracta lagena,
Quod sibi posci non dentur pocula, dumq;
Ridetur fictis rerum Balatrone, secundò
Nasidiene redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam, deinde sequuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes.
Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre,
Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi,
Et leporum auulsos, ut tumulto suauius, armos,
Quàm si cũ lumbis quis edat. tũ pectore adusto
Vidimus & merulas poni, & sine clune palũbes
Suauis res, si non causas narraret earum, &
Naturas dominus, quem nos sic fugimus ulti,
Vt nihil omnino gustaremus, uelut illis
Canidia adflasset peior serpentibus Afris.

ACR. ¶ *Nos maius ueriti] Id est, maiorẽ ruinam timentes.*

¶ *Erigimur] Apparet hic cõuiuas se proiecisse in terram.*

¶ *Vt si Filius immaturus] Tãquam fuisset, filij orbitate percussus.* ¶ *Ni sapiens sic Nomentanus amicũ Tolleret] Consolãdo his uerbis.* ¶ *Vt] Qualiter Et quasi lamentando hoc loquitur.* ¶ *Mappa compescere risum] Mappam enim in ore causa risus uitandi ponebat.* ¶ *Suspendens omnia naso] Quia omnia deridere solebat.* ¶ *Respõsura tuo non est par fama labori] Superat factũ tuas laudes, hoc est cõdignè laudari non potest. Illi aũt dicit Balatro, q præbet conuiuium, id est, Nasidieno.*

¶ *Te'ne] Supple decet.*

¶ *Accipiar] Pascar. ut: Illos porticib. rex accipiebat in amplis.* ¶ *Patinã si frangat agaso] Agaso, propriè dicitur seruus, q iumenta curat. Hic aũt Satyricè escarum ministrũ agasonẽ appellauit, quẽ uulgo dicunt inferiorẽ.* ¶ *Sed cõuiuatoris uti ducis] Quemadmodũ dux exercitus in aduersis reb. probatur, utrũ sciat bene opitulari suo exercitui, & tutari illũ, nam & felicitas etiã et imperiũ militiæ celat: ita cõuiuatoris prudentia in aduersis reb. quemadmodũ sciat consolari suos conuiuas.*

¶ *Nullos his mallẽ] Hoc Horatius id est, mallẽ hos cœnãtes spectasse, q̃ quosuis ludos.* ¶ *Vibidius] Fundanius.* ¶ *Secundò] Ex tristi facto hilaris.* ¶ *Mutatæ frontis] Iam lætior.*

¶ *Mazonomo] Genus lancis est, in qua portantur escæ, ueluti grande salsare.* ¶ *Iecur] A parte totum.* ¶ *Vt multò suauius] Quia in clunibus aliquid habetur tetri odoris, & saporis minus iucũdi.* ¶ *Si nõ causas narraret] Ista pulmẽta, quæ attulit nobis Nasidienus suauiter comederemus, nisi nobis narrasset, causam, quare partes eorũ nõ attulisset. Intelligimus enim Nasidienum dixisse uermes inuenisse, in cunctis partibus, quas attulit.*

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI, EPISTOLARVM CVM ANTIquissimorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, Liber PRIMVS.

AD MECOENATEM.

RIMA dicte mihi, summa dicende Camœna,
Spectatum satis, & donatũ iam rude quæris
Mecœnas, iterũ antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solue senescentem maturè sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.
Nũc itaq; & uersus, & cætera ludicra pono: (sũ,
Quid uerũ, atq; decẽs, curo et rogo, et oĩs in hoc
Cõdo & cõpono, quæ mox depromere possim.
Ac ne fortè roges, quo me duce, quo lare tuter,
Nullius addictus iurare in uerba magistri:
Quo me cunq; rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, & mersor ciuilibus undis,
Virtutis ueræ custos, rigidusq; satelles:
Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor.
Et mihi res non me rebus submittere conor.

ACRON. ¶ *Donatum iam rude*] *Rudis est signum mißionis artis gladiatoriæ.* ¶ Includere ludo] *Officio scribendi. Ludum autem μεταφορικῶς uocauit, ut ostenderet periculosum opus esse scribendi, quia post pugnã contulit se ad agriculturam.*

¶ Veianius armis Herculis ad postem fixis] *Nomen gladiatoris pugnacißimi, & iucundè hoc exemplum attulit, quia superius dixit: Antiquo me includere ludo.* ¶ Abditus agro] *Comparat se Veianio gladiatori nobilißimo, qui post multas palmas, cõsecrauit Herculi arma sua, contentus proprio agro. Cuius exemplo dicit ætatem suam, & propositum suum impediri, & non posse se perseuerare in carminibus; sed potius uelle transire ad studium philosophiæ relictis iocis, & lyricis uersibus.*

¶ Ne populum extrema toties exoret arena] *Quia gladiatores portaturi rudem ex media arena, consueuerunt se ad crepidinem Circi demittere proximi, ut possent populum tristi uultu uelocius exorare. Id est, sub circulo Amphitheatri stans petat rudem. Nam ibi consuetudinis est stantem gladiatorem, petere mißionem.* ¶ Est mihi] *Modò philosophus qui personat aurem, & faciat purgatam.* ¶ Addictus iurare] *Metaphoricôs locutus est, à militia. Quia iurabant milites in uerba ducis, & sic ibant ad militiam.*

¶ Iurare in uerba] *Id est, nulli sum obnoxius. Omnes audio scrutantes ad rem probandam.* ¶ Tempestas] *Aut fortuna, aut casus, aut animi inclinatio.* ¶ Nunc agilis] *Id est, facilis, & mobilis, & diuersa appetens, negociosus, accinctus, apparatus ad laborandum.* ¶ Ciuilibus undis] *Hoc est, morali philosophiæ, & mirè in metaphora perdurauit, quia dixit tempestas.*

¶ Virtutis

¶ *Virtutis ueræ*] *Sectæ quia dicunt non esse peccantibus ignoscendum.* ¶ *In Aristippi furtim præcepta relabor*] *Aristippus Cyrenaicus fuit, & Epicureus. Qui summum bonum in uoluptate dicit. Furtim autem ideo, quia Stoici dicũt fugiendam esse uoluptatem.* ¶ *Et mihi res*] *Nam Stoici dicunt natum hominem, ut à republica regatur. Epicurei uero ut homo rempublicam regat.* ¶ *Subiungere*] *Quoniam auari pecunijs seruiant ideo Horatius quasi philosophus ait: Conor ut mihi seruiant pecuniæ, non ego illis. Nam illa nobis seruiunt, quæ contemnimus. Aliter: Hoc Epicurei Stoicis opponunt sequentibus gloriã uirtutis quasi illi rebus seruiant, dum appetunt gloriam.*

PORPHYRION. ¶ *Prima dicte mihi, summa dicende Camœna*] *Flacci epistolarum libri titulo tantum dißimiles à Sermonibus sunt, nam & metri & uerborum communis assumptio, quos ultimos esse ipse testatur Mecœnati, cum dicit finire se operã uelle, & philosophiæ malle inseruire.* ¶ *Veianius*] *Veianius nobilis gladiator, post multas palmas, consecratis Herculi Fundano armis, tandem in agellum se contulit. Cuius exemplo dicit ætatem suam, & propositum impediri, ne in scribendis ijs carminibus perseueret.* ¶ *Et cætera ludicra pono*] *Ait se depositis fomentis leuibus animi, id est, iocis, à uersibus transisse ad studium philosophiæ, & præcepta animo sapientißime condere, quæ postea in usum uitæ recte proferri poßint.* ¶ *Quo me duce, quo lare tuter*] *Nulli sectæ addictum se ait, sed ex omnibus quicquid optimum sit, dicturum esse promittit.* ¶ *Et mersor ciuilibus undis*] *Inter Stoicam, & Epicuream iactari se ait. Et ideo se undis ciuilibus mergi dixit Quia Stoici administrationem reipublicæ probant, Epicurei uoluptatem. Inde furtim relabi se ad eam ait.*

¶ *Nunc in Aristippi*] *Quia Aristippus Epicureæ sectæ princeps fuit.* ¶ *Regibuśq; satelles*] *Bene rigidus, secundum Stoicum.* ¶ *Longa, quibus mentitur amica*] *Si ut longa nox est ijs, q amicæ aduentũ falso expectant: uel illis qui per diem operantur, longus dies est.*

Vt nox longa, quibus mentitur amica diesq́;
Longa uidetur, opus debẽtibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.
Sic mihi tarda fluũt, ingrataq́; tẽpora, quæ spem
Consiliumq́; morãtur agendi gnauiter, id quod
Aequè pauperibus prodest, locupletibus æquè,
Aequè neglectum pueris, senibusq́; nocebit.
Restat ut his ego me ipse regã, solerq́; elemẽtis,
Non posis oculo, quantũ contendere Lynceus
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
Nec quia desperes inuicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.
Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.
Feruet auaritia, miseraq́; cupidine pectus
Sunt uerba & uoces, quibus hunc lenire dolorẽ
Posis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes: sunt certa piacula, quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.

ACRON. ¶ *Senibus*] *Per hoc ostenditur omni ætati philosophiam prodesse, in quantum profecerit.* ¶ *Glyconis*] *Glycon athleta quidam fortißimus fuit.* ¶ *Est quodam*] *Quasi aliquis dicat: Quid studes philosophiæ rebus, cum non poßis ad summam philosophiam peruenire?* ¶ *Prodire tenus, si non datur ultra*] *Vsque ad aliquantulum doctrinæ peruenire ut, Puberenus.* ¶ *Sunt uerba & uoces*] *Philosophiæ præcepta, uoces τὸ αὐτὸ, id est, idipsum, quia uerba et uoces idem sunt. Quasi non sunt habendi morbi auaritiæ, quia penitus uitia eruere nemo poterit.*

¶ *Ter purè*] *Ita ait: Ter purè, ut se mergunt qui se purgant, ut Persius: Tiberino in gurgite mergis, Mane caput, bis terq́; & noctem in flumine purgas.* ¶ *Lecto*] *Bene lecto, atq; rectè, sine agitatione libidinis.*

PORPHYRION. ¶ *Non poßis oculo*] *His respondet, qui à studio sapientiæ deter*

uentes, negant perfectam sapientiam quenquam assecutum, dicens contentos nos esse debere quantulocunque praecepto. Eo enim utique deteriores non erimus. ¶[Laudis amore tumes] *Inanis gloriae cupiditatem, ut pernitiosum uitium, ex praeceptionibus quibusdam sanari posse ait, itaque decenter subijcit.* ¶[Ter purè lecto] *Velut ad sacrificandum castè, ac lotis manibus accedendum putat.*

Inuidus, iracundus, iners, uinosus, amator:
Nemo adeò ferus est, ut non mitescere possit,
Si modò culturae patientem commodet aurem.
Virtus est uitium fugere, & sapientia prima,
Stultitia caruisse, uides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto deuites animi, capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.
Ne cures ea quae stultè miraris, & optas:
Discere, & audire, & meliori credere non uis:
Quis circum pagos, & circum compita pugnax,
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine puluere palmae?
Vilius argentum est auro, uirtutibus aurum.
O ciues ciues, quaerenda pecunia primum est:
Virtus post nummos: haec Ianus summus ab imo
Perdocet, haec recinunt iuuenes dictata, senesque,
Laeuo suspensi loculos, tabulamque lacerto.
Si quadringentis sex, septem millia desunt:
Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidesque:
Plebs eris: at pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si rectè facies. hic murus ahaeneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
Naenia, quae rectè regnum facientibus offert,

ACR. ¶[Patientem commodet aurem] *Omnis hic locus consonat Tusculanis quaestionibus.* ¶[Miraris & optas] *Scilicet, consequi, id est stultè optas.* ¶[Discere & audire] *ὕστερον πρότερον: nam prius audimus, tum discimus.* ¶[Quis circum pagos] *Quis cum sit fortis, nolit Olympijs coronari? Compita dicuntur, quae patent in multas uias.* ¶[Dulcis palmae] *id est, philosophus potest coronam contemnere, sciens inanem esse hanc gloriam.* ¶[Vilius] *Ociosae uitae praeponenda est palma palmae praeponenda est uirtus.* ¶[Haec Ianus summus ab imo] *Duo Iani ante Basilicam Pauli steterunt, ubi locus erat foeneratorum. Ianus dicebatur locus, in quo solebant conuenire foeneratores. Id est, omnes qui conueniunt, haec loquuntur, id est, has fabulas senes docent, & pueri quibus pari imperitia animus est, & per haec sint contemnenda quae dicant.* ¶[Suspensi loculos tabulamque lacerto] *Consuetudo quondam fuit, ut iuuenes philosophiae operam dantes, & Senatores in curiam intrantes, in laeuo brachio ferrent tabulas ad quiddam exarandum, & loculos ad aliquid sibi emendum, ut ostenderetur, quia qui uolunt diuites esse, sapientiae se primo studio conferant, & est ὑπαλλαγή. Suspensi lacerto, pro habentes tabulas suspensas lacertis.* ¶[Si quadringentis] *Quoniam Roscius iussit non debere fieri equitem Romanum, nisi haberet quadringenta millia aeris. Roscius melius docet, qui dicit undecunque habendam esse pecuniam, an philosophus, qui monet contemnendam esse superbam fortunam?* ¶[Naenia] *Laus mortuorum, sed hîc quoque cantilena, ut alibi: Merita Nox quoque Naenia, dicitur.* ¶[Plebs eris] *id est, in quatuordecim ordinibus non sedebis.*

PORPH. ¶[Impiger extremos] *Hoc loco Theognidis uersus imitatus est, qui ait: Ἣν δὴ χρὴ φευγόντα, καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν κύρνε κατ᾽ ἠλιβάτων.*

¶[Et circum compita pugnax] *Similitudine admonet, ut à paruis ad maiora bona cupiditates conferamus.* ¶[Haec Ianus summus ab imo] *Ad Ianos eos, qui sunt in regione Basilicae Pauli, foeneratores consistunt, à quibus uult tanquam à magistris doceri populum, ne quid pluris pecunia habeant. Vnus enim illic Ianus in summo, alius in imo est, quos hîc inducit monere.* ¶[Haec recinunt] *Assentiuntur,*

tiuntur, & quasi respondet. ¶ Roscia dic sodes melior lex: an puerorum] Lex Roscia est, qua cauetur, ut proximis ab Orchestra tredecim gradibus spectent, quibus census est quadringentorum sestertiorum. In hoc ergo unumquenque laborare, ut amplius patrimonium habeat, ut in quatuordecim ordinibus sedens, propius spectet poëmata Puppi. Contra pueri lusu cantare solent. Rex erit, qui rectè faciet. Qui non faciet, non erit. Quam sententiam meliorem ait: Quia non diuitijs, sed uirtutibus honor habetur. Hæc lex Roscia equitibus data est, ut in primis quatuordecim gradibus sederent, ij qui quadringenta sestertia haberent.

Et maribus Curijs, & decantata Camillis?
Is'ne tibi melius suadet, qui ut rem facias, rem
Si possis rectè: si non, quocunq; modo rem?
Vt propius spectes lachrymosa poëmara Pup- (pi
An qui fortunæ te responsare superbæ
Liberum, & erectum præsens hortatur, & optat?
Quòd si me populus Romanꝰ fortè roget, cur
Non ut porticibus, sic iudicijs fruar ijsdem,
Nec sequar, ac fugiam quæ diligit ipse, uel odit:
Olim quod uulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam, quia me uestigia terrent,
Omnia te aduersum spectãtia, nulla retrorsum.
Belua multorũ es capitũ. nã qd sequar, aut quẽ?
Pars hominũ gestit conducere publica, sunt qui
Frustis, & pomis uiduas uenentur auaras,
Excipiantq; senes, quos in uiuaria mittant.
Multis occulto crescit res fœnore: uerùm
Esto alijs alios rebus studijsq; teneri:
Idem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baijs prælucet amœnis,
Si dixit diues, lacus & mare sentit amorem
Festinantis heri. cui si uitiosa libido

ACR. ¶ Curijs] Curius uir fortissimus fuit, qui Corinthũ uicit. Hoc dicebant & Curij & Camilli. Is regnum habet, qui possit rectè facere. ¶ Decantata] Nota. Est cantatio ualde nota, & in ore habita. ¶ Suadet] Suademus etiam mala, hortamur ad bona. ¶ Puppi] Puppius Tragœdiographus ita affectus spectantium mouit, ut eos flere cõpelleret, inde istum uersum fecit: Flebũt amici & bene noti morte meã, Nam Puppius in me uiuo lachrymatus est. ¶ Responsare] Contumaciter respondere. His respondet, qui aduersa æquo animo tolerãt. ¶ Non ut porticibus] Quia periculosè tecum sensere Gracchi, de lege agraria ijsdem iudicijs, uoluntatibus uel opinionibus. ¶ Referam] Hoc illi respõdebo. Quia uidet multos perijsse, qui tibi consenserunt. ¶ Terrent] Sensus est: Quoniam populos contrarios tibi suscipis & amplecteris, neq; à te quicquam prudentiæ proficiscitur. ¶ Omnia te aduersum] Quia si quis sequitur uoluntatem tuam, nullum iam habet circa sapientiam respectum. ¶ Multorum capitum] Diuersarum opinionum, non alicuius certi consilij. ¶ Gestit] Sunt qui dicunt. Bonum est agros publicos conducere, uiduas insidijs capiant, decipiant eas, ut sibi uendicent res earum. ¶ In uiuaria mittant] Id est, decipiant eos, ut possint calidè eorum hæreditatem auferre. ¶ Crescit res] Quia interdum nesciunt fœneratores, quot mensium sint accepturi usuras. ¶ Verùm] Sensus est. Scio, inquit: quod non sit omnium una sententia, illud non tolerabile est, quòd proposita sua mutant in horas. ¶ Esto] Id est, concedo, ut diuersa sentiant homines, sed non inuenies, qui in proposito persiueret. ¶ Lacus & mare] Id est, & iam lacus & mare, id est, etiam lacus & mare diuitum consentit sententijs, qui supra mare & lacus constituunt ædificia.

POR. ¶ Et maribus Curijs] Mares nunc pro fortissimos posuit. ¶ Quia me uestigia terrent] Ad paradoxa Stoicorum descensum sibi facit, & ostendit, quæ sibi populus contraria facit. Luciliana sunt hæc. A' fabula ergo Aesopi arguit inter se repugnantiam hominum, dicens, beluã multorum capitum esse. Idem eadem possunt horam durare] Vtraq; hæc dicuntur à Stoicis, insaniam uulgi primum quod inter se dissideant, deinde quòd à semetipsis mutant subinde proposita.

Fece-

Fecerit auſpicium, cras ferramenta, Theanum
Tolletis fabri. Lectus genialis in aula eſt:
Nil ait eſſe prius, melius nil cælibe uita.
Si non eſt, iurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam uultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride, mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores, conducto nauigio æque
Nauſeat, ac locuples, quem ducit priua triremis.
Si curatus inæquali tonſore capillos
Occurri, rides, ſi fortè ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, uel ſi toga diſsidet impar,
Rides. quid, mea cùm pugnat ſententia ſecum?
Quod petijt, ſpernit: repetit, quod nuper omiſit.
Aeſtuat, & uitæ diſconuenit ordine toto:
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis:
Inſanire putas ſolennia me, neq; rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati, rerum tutela mearum
Cũ ſis, & prauè ſectum ſtomacheris ob unguẽ,
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummã ſapiens uno minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex deniq; regum,
Præcipuè ſanus, niſi cùm pituita moleſta eſt.

ACRON. ¶ *Cras ferramenta*] *Ille poſitus apud Baias, ſi delectatus fuerit alio loco, continuò iubet ferramenta transferri ad componendum prætorium.*

¶ *Theanum*] *Theanum ciuitas eſt Campaniæ, abundans optimis fabris & ſartoribus.* ¶ *Quo teneam*] *Mire reſpondet, quoniam ſupra dixerat: Belua multorum es capitum.* ¶ *Nauſeat*] *Nauſeare proprie dicuntur, quibus eadem faſtidium afferunt: & hic propriè nauſeat, quia nauis mentionem fecerat.* ¶ *Quem ducit*] *Id eſt, ſimpliciter pauper alienum nauigium faſtidit & cœpit mutare, quemadmodũ ſuum, & per hoc oſtendit in nulla re homines habere conſtantiam, ſed eße mutabiles.*

¶ *Priua triremis*] *Alij priuam ita intelligunt, quæ una uni aßignatur, quia & hic priuata poßit intelligi.* ¶ *Inæquali tonſore*] *Qui inæqualiter tondet.* ¶ *Subucula*] *Propriè dicitur pannus addititius, à ſubijciendo uel à ſubſuendo.* ¶ *Pexa*] *Tunica eſt, quæ dimiſſa eſt uſque ad talos, ſicuti pexi capilli, demißi.* ¶ *Dißidit impar*] *Non æqualis ſedet in humeris.* ¶ *Quod petijt*] *Senſus eſt: Cur leuia in me uitia rides, cum magna ſine riſu prætereas?* ¶ *Inſanire putas ſolennia*] *Pro ſolenniter. Iudicas me morbo laborare omnium hominum. Idcirco pro conſuetudine guttorum morbis non eſſe credendum.*

¶ *Curatoris*] *Qui ſoler dari inſanis, & per hoc monitoris. Senſus eſt: Tu caſtigator & monitor in leuißimis reprehendis, maiora non corrigis.* ¶ *Rerum tutela mearum*] *O Mecœnas, cum ſis adiutor fortunarum mearum, & uideas me iſtis moribus inſanire, non curas dandam eſſe mihi curatorem à prætore.* ¶ *Stomacheris*] *Iraſcaris, id eſt, ob minimum peccatum & nullius momenti.* ¶ *Sanus*] *Tangit hic Stoicos, qui dicunt ſapientes, etiam ſi ægrotent bene eſſe ſanos. Ego autem dico ſanum & ſapientem, ſi ſine morbo eſt. Sententia Stoicorum: In hoc ſapiens minor eſt Ioue, quia moritur. Alter: Minor Ioue eſt, quòd in cœlo non eſt.* ¶ *Niſi cùm pituita moleſta eſt*] *Pituita eſt morbus capitis ad uitium gallinarum uel pullorum.*

PORPHYRION. ¶ *Si curatus inæquali tonſore*] *Hoc ait: Rides, cùm in me uides culpam aut tonſoris, aut ueſtiarij: cùm ego ipſe mihi contraria facio, non rides.*
¶ *Inſanire putas ſolennia me, neque rides*] *Inſaniam quam ſuſtineo credens mihi ſolennem & neceſſariam eſſe, & ideo non rides.* ¶ *Rerum tutela mearum*] *Mecœnati hoc*

 ait:

ait: In nouißimo seueritatem Stoicorum hic eludit, quasi furtim ad Chrysippum rediens. ¶*Nisi cùm pituita molesta est*] *Nisi κατάῤῥους impedit.*

AD LOLLIVM II.

TRoiani belli scriptorem, maxime Lolli
Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi,
Qui, quid sit pulchrũ, qd turpe, quid utile, qd nõ,
Plenius ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collisa duello,
Stultorum regum, & populorum continet æstus.
Antenor censet belli præcidere caussam,
Quid Paris? ut solus regnet, uiuatq; beatus,
Cogi posse negat: Nestor componere lites,
Inter Peliden festinat, & inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrũq;.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achiui.
Seditione, dolis, scelere, atq; libidine, & ira,
Iliacos muros intra peccatur, & extra.
Rursus quid uirtus, & quid sapientia possit,
Vtile proposuit nobis exemplar Vlyssem,
Qui domitor Troiæ, multorum prouidus urbes
Et mores hominum inspexit, latumq; per æquor,
Dum sibi, dum socijs reditũ parat aspera multa
Pertulit: aduersis rerum immersabilis undis
Sirenum uoces, & Circes pocula nosti:
Quæ si cum socijs stultus cupidusq; bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors,
Vixisset canis immundus, uel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoiq;,
In cute curanda plus æquo operata iuuentus:
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.
Vt iugulẽt homines surgũt de nocte latrones:
Vt teipsum serues, non expergisceris? atqui

ACRON. ¶*Troiani belli scriptorem, maxime Lolli*] *Scribens Lollio ait, lecto à se poëmate Homeri, manifestius sibi & melius exprimi ab eo philosophiæ præcepta, quàm ab optimis eius professionis autoribus Chrysippo & Crantore. In Iliade enim ostendit uitia hominum, in Odyssea per Vlyßis personam, uirtutes demonstrat.*

¶*Et mores hominum inspexit*] *Homerus: πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.* ¶*Nos numerus sumus, & fruges consumere nati*] *Eos qui absint studio philosophiæ, ait numerum tantummodo explere hominũ, nec aliquid rei esse natos, quàm ut fruges et cibos consumerẽt.*

PORPH. ¶*Troiani belli scriptorem*] *In hac epistola uult ostendere melius, & apertius se discere præcepta philosophiæ ab Homero quàm à philosopho, qui duo exẽpla uitæ monstrasse dicuntur, uirtutis scilicet, & sapientiæ.*

¶*Dum tu declamas*] *Dum rhetoricam Romæ legisti, ego legi Homerum.* ¶*Chrysippo*] *Chrysippus Apolloniensis philosophus fuit, sectæ Stoicæ.* ¶*Fabula*] *Docet quomodo per singulas fabulas monstrat, & uirtutes & uitia Homerus.* ¶*Causam*] *Docet quomodo causa perturbationis fuit regibus, commissum Paridis.* ¶*Negat*] *Repudiat, abnegat suasionem Antenoris.* ¶*Inter Peliden*] *Achilles & Agamemnon, licet unius partis essent, plerunq; tamen erant inimici.* ¶*Plectuntur*] *Sustinent, patiuntur. Nocet principum stultitia ciuibus. Vbique multi uersus ex Odyssea sum-*

fea sumpti in principio, ut in arte poëtica: Qui mores hominũ multorum uidit, & urbes. ¶ *Aspera*] *Hoc est asperitatem. Casus ita pertulit, ut neque undis obrui posset, nec superari monstris.* · ¶ *Nos numerus sumus*] *Id est, quos fama obscura recondit, qui non paremus philosophiæ.* ¶ *Sponsi Penelopes*] *Penelope meretrix fuit, quæ amatores suos sua pulchritudine luxuriosos reddebat. Nebulones sunt homines callidi et fumatores, mendacesq; dicti à nebula, quod obscuri sunt.* ¶ *Alcinoi*] *Ab Alcinoo rege Pheacum, ac per hoc Pheacas uoluptate gaudentes, debemus intelligere.* ¶ *Ad strepitum*] *Quia adhibemus sonitum citharæ ac lyræ, ut facilius sopiamur.* ¶ *Cessatum ducere curam*] *Cessatum ducere dicitur ad cessandum curam & sollicitudinem, & est infinitiuus à futuro.*

Si nolis sanus, cures hydropicus, & ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studijs, & rebus honestis,
Inuidia uel amore uigil torquebere. nam cur
Quæ lædunt oculos, festinas demere, si quod
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti qui cœpit habet; sapere aude,
Incipe, uiuendi qui rectè prorogat horam:
Rusticus expectat dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne uolubilis æuum.
Quæritur argentum, puerisq; beata creandis
Vxor, & incultæ pacantur uomere siluæ.
Quod satis est cui cõtingit, nihil amplius optet.
Non domus, & fundus, non æris aceruus, & auri
Aegroto domini deduxit corpore febres.
Non animo curas, ualeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit, aut metuit, iuuat illum sic domus aut
Vt lippũ pictæ tabulæ, fomenta podagrã, (res,
Auriculas citharæ collecta sorde dolenteis.
Sincerum est nisi uas, quodcũq; infundis acescit.
Sperne uoluptates, nocet empta dolore uolup-
Semper auarus eget: certũ uoto pede finẽ. (tas.
Inuidus alterius macrescit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenêre tyranni
Maius tormentum, qui non moderabitur iræ,
Infectum uolet esse, dolor quod suaserit, & mẽs:

ACRON. ¶ *Incipe, qui rectè uiuendi prorogat annum*] *Ait qui rationem rectè uiuendi per uiuendi tẽpus differt, similis est rustico, uolenti flumen transire & expectanti, donec totum defluat.* ¶ *Fomenta*] *Podagram iuuant, non sanant.* ¶ *Rusticus expectat*] *Sensus est: Qui illud præterit tempus, quo melior fieri posset, stultus ac rusticus habendus est, similisq; ei, qui cursum fluminis spectat, tanquam finem aliquando facturi.* ¶ *Quod satis est, cui contingit*] *Intelligi uult illum rectè uiuere, qui quæsitis rebus bene utitur, id est, nisi uitij fueris purus, diuitiæ te ornare non possunt.*

¶ *Valeat possessor*] *Sensus est: Melius est sanum esse & pauperem, quàm in diuitijs ægrotare. Possessor opus est ut sanus sit primò, qui uti cogitat præparatis.* ¶ *Sincerum est nisi uas*] *Id est, nisi pectus bonum sit & purum,*

quicquid dederis non potest esse gratum, & allegoricôs dicit uas pro hominis corpore. ¶ *Siculi*] *Siciliæ duo tyranni Phalaris Agrigentinus & Dionysius Syracusanus. His uisum est nullum tormentum tam grande esse, uti est inuidia. Hoc ait, ne Phalarim quidem Agrigentinorum tyrannum, maius inuenisse tormentum, quàm animis hominum inuidiam inferre.* ¶ *Qui non moderabitur iræ*] *Decenter pœnitentiam describit, quæ sequitur iracundos.* ¶ *Infectum uolet esse*] *Nam furore committimus, quando ita flagramus. Infectũ autem, quia id facit quod eum fe-*

cisse pœnitet nimia indignatione. ¶ Et mens] Nam ira, quæ caret ratione contractum con=demnat, & optat infectum.

PORPHYRION. ¶ Si nolis sanus] Id est, si nolueris uentura uitia à te propelle=re, cùm te oppresserint, tunc conaberis illis resistere frustra, cùm nihil proficies. ¶ Vt te ip=sum serues] Philosophiam discendo, rectam uitam ut leuari noctu, & præcepta philosophiæ le=gendo instituas: Stoici stultos sanos esse negant. Sensus est: Si hoc laborare nolis, ut sis sapiens, aliud necessario laborabis. ¶ Non expergisceris?] Si non, inquit, propter philosophiam uigi=laueris, propter inuidiam & amorem dormire non poteris. ¶ Hydropicus] Quia hydropi=ci iubentur à medicis currere, ita enim morbus eorum solet extenuari labore. ¶ Torquebere] Id est, quando senseris maximum esse dispendium sapientia caruisse. ¶ Si quid Est animum] Est, id est, consumit. Vt, Est flamma medullas. ¶ Qui cupit] Aliquid scilicet acquirere: ¶ Aut metuit] Aliquid perdere.

Dum pœnas odio per uim festinat inulto.
Ira furor breuis est, animũ rege: qui nisi paret,
Imperat, hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equũ tenera docilem ceruice magister
Ire uiã, quam monstrat eques. uenaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in siluis catulus. nunc adhibe puro
Pectore uerba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu. quòd si cessas, aut strenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

AC. ¶ Dum pœnas odio] Dũ pœnas festinanter exigit & per uiolentiã. ¶ Animum rege] Nã animus nisi obedie=rit, incipit imperare. Imperiũ autem animi semper intolera=bile est. ¶ Fingit equũ te=nera docilem ceruice magi=ster] Exemplo ad studia ad=hortatur iuuenem, cui scribit: nam studiosum esse ostendit, cùm ait, Dum tu declamas Ro=mæ. ¶ Puer] Citò dum puer es, percipe præcepta philosophiæ Ad Lollium scribit adolescen=tem oratorem. ¶ Quod si cessas] Supple, studere sapientiæ. Hoc loco dehortatur tarditatem, & hortatur ad strenuitatem. ¶ Nec tardum] Id est, non potes me sequi in legendo philoso=phiam. Non te expecto, aut si ingeniosus me præteris, te non impedio.

AD IVLIVM FLORVM. III.

IVli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti priuignus, scire laboro,
Thraca'ne uos, Hebrusq́ꝫ, niuali cõpede uinctus
An freta uicinas inter currentia turres,
An pingues Asiæ campi, collesq́ꝫ morantur?
Quid studiosa cohors operũ struit? hęc quoqꝫ cu=
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit? (ro,
Bella quis & paces, longum diffundit in æuum?

ACR. ¶ Iuli flore quibus terrarum militet oris] Iulius Florus ad quẽ hæc scripta mit=tuntur, in cohorte fuit amico=rum, id est, inter amicos Tibe=rij Neronis Claudij, qui ab Au=gusto imperiũ accepit, qui na=tus est ex Liuia, & ideo fuit adoptiuus Augusti, & amicus Horatij. ¶ Niuali compede] Id est, glacie. ¶ Freta uicinas inter currentia turres] Inter Se=ston & Abidon, ut Lucanus: Tot potuere manus adducere Seston Abido. ¶ Sudiosa cohors] Id est, Quid legio faciat, aut studiosa cohors. Cohortem familiam Neronis, quæ carmina facere di=ligebat. Nam Tiberius erat literarum amicus.

POR. ¶ Iuli Flore, quibus terrarum militet oris] Hic Florus fuit Satyrarum scriptor e=

ius sunt

tus sunt electæ ex Ennio, Lucilio, Varrone. Fuit autem unus ex Claudij Neronis cohorte. Claudius fuit, cuius frater Drusus, qui subactis germanis, Germanicus dictus est, ipse Thebanus doctus, & doctos comites habuit. ¶ Compede uinctus] Quia cõgelascit. ¶ An freta uicinas inter curren tia turres] Presse, currentia inter turres Herus & Leandri. Inter Seston & Abidon medium est Hellesponti fretum, uel ipsarũ urbium turres. ¶ Quid studiosa cohors operum struit] Cohors nunc amici.nã & Lucilius eos, qui nunc præsidibus ad salariũ eunt, mercede inuẽtas legiones ait.

Quid Tityus, Romana breui uenturus in ora,
Pindarici fontis, qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus, & riuos ausus apertos.
Vt ualet? ut meminit nostri? fidibus'ne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An Tragica desæuit, & ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus, multumq; mo
Priuatas ut quærat opes, & tãgere uitet (nẽdus,
Scripta, Palatinus quæcunq; recepit Apollo:
Ne, si fortè suas repetitum uenerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus. ipse quid audes?
Quæ circumuolitas agilis thyma? nõ tibi paruũ
Ingenium, non incultum est, nec turpiter hirtũ.
Seu linguam causis acuis, seu ciuica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen,
Prima feres ederæ uictricis præmia. quòd si
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quò te cœlestis sapientia duceret, ires:
Hoc opus, hoc studiũ, parui properemus, & am
Si patriæ uolumus, si nobis uiuere chari. (pli,
Debes hoc etiam rescribere: si tibi curæ;
Quantæ conueniat Numatius. an malè sarta
Gratia, nequicquam coit, & rescinditur? at uos.
Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia uexat,
Indomita ceruice feros, ubicunq; locorum
Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus:
Pascitur in uestrum reditum uotiua iuuenca.

ACRON. ¶ Quid Tityus] Deridet Tityum poëtam, qui Pindarum Græcum, profundissimi sensus & eloquẽtiæ, in Latinum sermonem conatus est transferre. Nam tragœdias & Lyrica carmina scribere cœpit temporibus Augusti, sed libri eius nullius momenti erant. ¶ Quid mihi Celsus agit?] Celsus fuit poëta, qui alienis dictis pro suis utebatur. ¶ Apollo] Cæsar sibi in bibliotheca statuam posuerat, ad habitum ac staturam Apollinis. ¶ Grex auium] Metaphoricós dictũ pro cohors poetarum. ¶ Quid audes?] Id est, quas lectiones sequeris & legis? Comparat autem apibus scriptorum bonorum carmen. ¶ Fomenta] Oratoriam & iuris scientiam dicit. Additq; & poëticã, quia non ita ualent amputare uitia, sicut philosophia. Ideo frigida fomenta dixit, quia si secularia posses dona cõtemnere, id est, quotidiana opera relinquere posses. ¶ Sapiẽtia] Ad summam uirtutem siue gloriam, id est, ad philosophiam. ¶ Debes hoc etiam rescribere] Ostendit inter Numatium & iulium frequenter dissensionẽ exortri, sed quia ille amicus erat, præcipuè Iulio, utrũ nam recõciliati sint ei remandet. Hoc etiã mirè iam, quasi aliæ causæ scribendæ sint, quàm reconciliationis. Mire ob hoc admonet philosophiæ, quæ mores format. ¶ Seu calidus sanguis] Iuuenilis discordia, aut ipsorum iuuenum imperitia, quia expertes estis philosophiæ. ¶ Votiua iuuenca] Aut carmen pro uestro reditu scribetur, aut immolabo pro uobis iuuencam. Nam Lyrici iuuencam immolabant, Tragœdi hircum, alij poëtæ autem taurum.

PORPH. ¶ Quid Tityus, Romana breui uenturus in ora] Tityus poëta hic uoluit Pindarum sermone Latino uertere. Deridet autem hunc Horatius quòd ausus sit sacrum opus

contaminare. Potest tamen & uerè laudari, nam Tiberij comes, & doctißimus fuit, & lyrica conscripsit. ¶*Haustus*] *An haustu Thebanos aptare modos Pindaricos. Ille enim Thebanus fuit.* ¶*Quid mihi Celsus agit, monitus multumq́; monendus*] *Celsus hic fuit, quem monet, qui solebat Apollinis, receptos libros in bibliotheca excipere, & alienos uersus pro suis recitare. Cui sub conuenientis cornicis fabella dicit: Vt aliena sibi non uendicet, ne si unusquisque sua tollat, ille suum nihil inueniat.* ¶*Frigida curarum fomenta*] *Poëticam significat, qua relicta ipse sapientiæ studuit.* ¶*Si patriæ uolumus, si nobis uiuere chari*] *Hoc apertè ab ipsa laude philosophiæ descendit, ad inhibendam eius iracundiam aduersus amicum.* ¶*Sit tibi curæ*] *Deest an, ut sit sensus. An sit tibi curæ Numatius.* ¶*Gratia nequicquam coit, & rescinditur?*] *Nequicquam, pro non, ut Virgilius, Et summo clypei nequicquam umbone pependit.*

AD ALBIVM TIBVLLVM. IIII.

ALbi nostrorum sermonum candide iudex,
Quid nũc te dicã facere in regiõe Pedana?
Scribere quod Caßi Parmẽsis opuscula uincat?
An tacitum siluas inter reptare salubres,
Curantem quicquid dignũ sapiente, bonoq́; est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dij tibi formã,
Dij tibi diuitias dederunt, artemq́; fruendi.
Quid uoueat dulci nutricula maius alumno,
Quàm sapere, & fari poßit, quæ sentiat, & cui
Gratia, fama, ualetudo contingat abundè?
Et mundus uictus non deficiente crumena?
Inter spem curamq́;, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superueniet, quæ non sperabitur, hora.
Me pinguem, & nitidum bene curata cute uises,
Cùm ridere uoles, Epicuri de grege, porcum.

ACRON. ¶*Albi nostrorum sermonum candide iudex*] *Hac epistola Albium Tibullum alloquitur elegiarum scriptorem, qui uidebatur libros eius sermonum multum laudare. Albius autẽ Criticus fuit scriptorum Horatij.* ¶*Caßij Parmensis*] *Hic aliquot generibus stylum exercuit. Inter quæ opera elegiaca & epigrammata eius laudantur. Hic est, qui in partibus Caßij & Bruti Tribunus militum militauit, quibus uictis Athenas se contulit. Quintus Varus ab Augusto missus, ut eum interficeret, studentem reperit, & perempto eo scrinium cum libris tulit. Vnde multi crediderunt Thyestem Caßij Parmensis fuisse. Scripserat enim multas alias tragœdias.* ¶*Dederunt*] *Mediam breuem syllabam, dederunt.* ¶*Siluas*] *Libros philosophorum appellat.* ¶*Salubres*] *Id est, amœnas aut quia salubriores sunt siluæ.* ¶*Sapiente*] *Qui solus scit moderatè suis uti bonis. Quod aut luxurioso per incontinentiam, aut auaro per nimiam abstinentiam negauit.* ¶*Dij tibi formam*] *Epicurei negant aliquid deos curare. Hic ergo secundum eorum consuetudinem dixit.* ¶*Crumena*] *Patrimonio uel sacco nũmario siue prandiario.* ¶*Inter spem curamq́;*] *Id est, agens inter spem, & curas, quotidie puta te moriturum. Monet ergo nihil curandum esse de futuro.* ¶*Crede diem*] *Ita tene omnẽ diem, quasi in eo sis moriturus.* ¶*Vises*] *Id est, quandocunq; uis uidere, uidebis bene pastum porcum, & Satyricè uituperat eam sectam, quam sequitur.* ¶*Epicuri de grege porcum*] *Quoniã Epicurei summum bonum in uoluptatibus ponunt. Deinde quod omne animal colunt, nullum edunt.*

PORPH. ¶*Albi*] *Ad Albium Tibullum scribit.* ¶*In regione Pedana*] *Pedum oppidum haud longè ab urbe fuit, nunc non est, uerum adhuc regio ipsa Pedana dicitur.* ¶*Caßi*

parmen-

parmensis] Hic est Caßius, qui in partibus Caßij & Bruti Trib. militum militauit, quibus uictis Athenas se contulit. Q. Varius ab Augusto missus, ut eum inficeret, studentem reperit, & perempto eo scrinium cum libris tulit. Vnde multi crediderunt Thyestem Caßij Parmensis fuisse. Scripserat enim multas tragœdias Caßius. ¶Siluas] Libros φιλοσοφουμένους significat.

AD TORQVATVM. V.

Si potes Archiacis cõuiua recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella,
Supremo te sole domi Torquate manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palustres
Inter Minturnas, sinuessanumq́ Petrinum.
Sin melius quid habes, accerse, uel imperium fer;
Iamdudũ splendet focus, & tibi mũda supellex.
Mitte leueis spes, & certamina diuitiarum,
Et Mosci caussam. cras nato Cæsare festus
Dat ueniam, somnumq́ dies. impunè licebit
Aestiuam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortuna, si non conceditur uti?
Parcus ob hæredis curam, nimiumq́ seuerus
Asidet insano, potare, & spargere flores
Incipiam, patiarq́ uel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fœcundi calices, quem non fecêre disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Hæc ego procurare, & idoneus imperor, & nõ
Inuitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares. ne non & cantharus, & lanx

ACRON. ¶Si potes] Torquatum aduocatum, amicum inuitat ad cœnã. ¶Archaicis] Lecti humiles ab Archaico fabro, qui non magnæ staturæ dicitur esse. ¶Palustres] Palus est iuxta Minturnas, ubi & iam Marius latuit. ¶Imperium fer] Vel imperium fer dicitur, hoc ante poscẽtes reges appellabantur. Inde qui senatui cœnã post prandium dabant, in Capitolio consulem uel dictatorem rogabant, ne ad cœnam uenirent, se illis quod ederent domum missuros, ne illos, ut reges, domũ deduci illis de præsentibus necesse esset. ¶Et Mosci] Moscus Pergamenus, fuit rhetor notißimus, qui reus ueneficij fuit, cuius caussam tũc oratores egere. Nam Torquatus patronus fuit caussarum. ¶Ac docet artes] Docet fatuè se loqui ebrium, & uino exhilaratum. ¶Corruget nares] Moueat fastidium. Nam quoties horret aliquis, nares contractæ rugam faciunt. ¶Cantharus] Significat se habere uasa argentea, in quibus suam imaginem quasi in speculo poßit cernere.

PORPH. ¶Si potes] Torquatum inuitat ad conuiuium. Archias breues lectos fecit, unde Archiacos, sicut à Boëto Boëtoos dicimus. ¶Nec modica cœnare times] Dum dicit modica, & times, breuitatem cœnæ ostendit. ¶Tauro diffusa] ostendit Tauro iterum consule lecta. ¶Sinuessanumq́ Petrinum] Petrinus unicus olim in agro Phalerno, quo intelligitur ad Phalernum, Torquatum inuitare. ¶Et Mosci causam] Hic Pergamenus rhetor notißimus, reus ueneficij fuit, cuius causam ex primis tunc oratores egerunt, Torquatus hic, de quo nunc dicit, & Asinius Pollio. ¶Nato Cæsare festus] Diui Cæsaris natalem significat, id esse ipse probat dicens, æstiuam noctem, quia ille idibus Iulijs celebratur. ¶Quid non ebrietas designat] Aperit. ¶Idoneus imperor] Sicut iudicor dixit.

ACRON.

Ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet: ut coëat par,
Iungaturq́ꝫ pari, Brutum tibi Septiciumq́ꝫ,
Et nisi cœna prior, potiorq́ꝫ puella Sabinum
Detinet, assumam. locus est & pluribus umbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.
Tu quotus esse uelis, rescribe, & rebus omissis,
Atria seruantem, postico falle clientem.

ACRON. ¶Eliminet] Extra limen eijciat, foras limen efferat. Quia hoc procurabo, ut ueniens inuenias, aut puellam aut puerum tibi conuenientem. ¶Brutum] Nomina conuiuarum Torquati, uel, ut quidam, Brutam & Septicium puerum. ¶Sed nimis arcta premunt] Ait arte quadam molestum sibi ordinem discumbentium propter libidinem, aut ut solus cum paucis ueniret. ¶Tu quotus esse uelis] Id est, cum quot comitibus ad cœnam meam uenias. ¶Falle] Monet illum, ut dum cliens speruerit eum exiturum per portam, exeat per posticum.

PORPHYR. ¶Corruget nares: nec non & Cantharus, & lanx ostendat tibi te] Corruget, contrahat, per quod non tantum sordidam, sed olentem mappam significat. Deinde luxuriose splendidum argentum significat, quasi speculo ostenderet seipsum conuiuæ, id est, imaginem suam. ¶Sed nimis arcta premunt] Ait arctè discumbentium molestum esse odorem alarum eorum, qui hirci dicuntur. ¶Postico falle clientem] Monet ut silentio ueniat.

AD NVMICIVM. VI.

Nil admirari, propè res est una Numici,
Solaq́ꝫ, quæ possit facere, et seruare beatū.
Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. quid censes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditātis, & Indos?
Ludicra quid, plausus, & amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?
Qui timet, his aduersa ferè miratur, eodem
Quo cupiens pacto, pauor est utriq́ꝫ molestus,
Improuisa simul species exterret utrunq́ꝫ:
Gaudeat, an doleat: cupiat, metuat'ue, quid ad rē
Si quidquid uidit melius, peius'ue sua spe,
Defixis oculis animoq́ꝫ & corpore torpet.
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quàm satis est, uirtutem si petat ipsam.
I nūc, argentū, & marmor uetus, æraq́ꝫ, & artes
Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores,

ACRON. ¶Nil admirari] In hac epistola docet uicturum feliciter eum, qui sine admiratione omnia habiturus sit. Vt enim omnem sollicitudinem ex cupiditatibus nasci non dubium est: ita beatitudinem in contemptu diuitiarum constitutam esse ait.

¶Dona Quiritis] Id est, populi dona. ¶Quo spectanda modo] Quo scilicet iudicio utrobique in spe consequendi, ex quibus aut gratia, aut odium contingit.

¶Torpet] Id est, hoc est, stupore hebet & deficit.

PORPHYR. ¶Nil admirari] Scribit non amare se unam sectam, plus alia. Nil admirari, nulli sectæ obligatum se ait: Ideo quòd nulla naturæ res perturbationem animis parat, quàm si quis alia, tanquam bona concupiscat, alia tanquam mala timeat. Eum ergo qui se in rebus omnibus gratiæ odioq́ꝫ exemerit, se-

rit, securum uiuere posse significat. ¶ *Insani sapiens nomen ferat*] *Perinde pronunciandum, ac si ferè dixisset.* ¶ *Et artes suspice*] *Subdistingue.*

Gaude quòd spectant oculi te mille loquentem,
Gnauus mâne forũ, & uespertinus pete tectum,
Ne plus frumenti dotalibus emerat agris
Mutius, indignùm, quòd sit peioribus ortus:
Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in apricũ proferet ętas,
Defodiet, condetq́ nitentia. cùm bene notum
Porticus Agrippæ, & uia te conspexerit Appi,
Ire tamen restat, Numa quô deuenit, & Ancus.
Si latus, aut renes morbo tentantur acuto,
Quęre fugam morbi. uis rectè uiuere? quis non?
Si uirtus hæc una potest dare, fortis omissis
Hoc age delitijs. uirtutem uerba putas, ut
Lucum ligna: caue ne portus occupet alter,
Ni Cybiratica, ne Bithyna negocia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera porro,
Tertia succedant, & quæ pars quadret aceruum:
Scilicet uxorem cum dote, fidemq́ & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat,
Ac bene nummatum decorat suadela Venusq́.
Mancipijs locuples, eget ęris Cappadocũ rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenæ præbere, rogatus,
Quî possum tot? ait. tamẽ & quęrã, & quod habe
Mittam. post paulò scribit, sibi millia quinq; (bo
Esse domi chlamydum. partẽ, uel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non & multa supersunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus. ergo
Si res sola potest facere & seruare beatum:
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omit-
Si fortunatum species, & gratia præstat, (tas.
Mercemur seruum. qui dictet nomina, sæuum

ACR. ¶ *Proferat ætas*] *Si ita, inquit, cõtemnimus uirtutem. Sensus est: Vt inueniuntur diuitiæ, ita & pereunt. Virtus sola perpetua est.* ¶ *Morbo tentantur acuto*] *Si, inquit, contemnis uirtutem, ut non summũ bonum eam, sed uerba tantùm existimes: & si religionem spernis, ut lucos sacros nihil aliud, quàm ligna putes: relinque hæc, & uide ne quis negociator suo nauigio ante occupet portũ, & uide ne perdas negocia, quæ exercere potes in Bithynia: & Cybiratica, quæ sunt apta negociatoribus loca, sunt enim trãsmarina.* ¶ *Virtutẽ*] *Sensus est, si uis carere uitijs, fuge illecebras.* ¶ *Putas*] *Videtur de his dicere, qui laudant philosophiã nec sequuntur, ut sacrilegi dicunt lucum tantùm esse ligna.* ¶ *Mille talenta rotundentur*] *Notandum rotundentur, id est, compleantur. Omne enim quód rotundũ est, ab omni parte perfectũ est.* ¶ *Scilicet uxorẽ*] *Per ironiam, hoc dicunt, qui uolunt philosophari.*

¶ *Mancipijs locuples*] *Sensus est: Nolo ego talis sis, qualis Cappadocum rex, qui una re abũdet, cæteris eget. sed philosophiã sequere, cui nihil deesse potest.*

¶ *Exilis domus*] *Irridendi animo hoc dicit, dum reprehendit superuacua auaritiæ.* ¶ *Si res*] *Si prouincia, ut irridendo magis horteris.* ¶ *Mercemur seruum*] *Dicit enim quód emptitius cũ domino ambulans, in multitudine, hunc & hunc in latus fodiendo dicit: Date locum domino meo.*

PORPH. ¶ *Gaude quod spectant oculi*] *Hoc in gloriæ cupiditatem dicit.* ¶ *In apricum*] *Id est, in apertũ: in lumẽ & solem* ¶ *Porticus Agrippæ*] *In Agrippæ enim porticu, et in Appia uia maximè cõspicui uidentur. In his ergo cõspicio, ait, eãdem esse ad mortem uiã, qua peruenerũt etiã reges Romani.* ¶ *Si latus aut renes*] *Ad rectè uiuendum uirtutem solam proficere, aliâs deinde res sic optat, quomodo consequatur. Dicit diuitias primùm, deinde honorem & gratiam, deinde cœnas: non inuenustè usus ad omnia despicienda, rerum contumelia, illata mentione cœnarum.* ¶ *Omissis Hoc age delitijs*] *Si ita cõtemnis uirtutẽ, ut non summum bonũ eam, sed uerba existimes: si religione non moueris, ut lucos sacros ita in hoc putes stare, ut ligna hominibus præstent, linque hæc, & quæ mira-*

ris seque-

ris sequere. ¶[*Decorat suadela Venusq;*] *Ordo, Et Venus & suadela. Suadela & epitheton est Veneris, quæ à Græcis* πειθὼ, *à nobis Venus accipitur.* ¶[*Eget æris*] *Hoc ait, noli committere ut egeas, quod optimum ducis.*

Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextrã
Porrigere, hic multũ in Fabia ualet, ille Velina:
Cuilibet hic fasces dabit, eripietq; curules.
Cui uolet importunus ebur, frater, pater adde
Vt cuiq; est ætas, ita quenq; facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene uiuit. lucet, eamus,
Quò ducit gula, piscemur, uenemur. ut olim
Gargilius, qui mãne plagas, uenabula, seruos,
Differtum transire Forum, populumq; iubebat,
Vnus ut è multis populo spectante referret
Emptum mulus aprum. crudi, tumidiq; lauemur,
Quid deceat, quid non obliti, Cerite Cera
Digni, remigium uitiosum Ithacensis Vlyssei,
Cui potior patria fuit interdicta uoluptas.
Si (Mimnermnus uti cẽset) sine amore, iocisq;
Nil est iucundum: uiuas in amore, iocisq;.
Viue, uale, si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

ACR. ¶[*Trans pondera*] *Pondera, lapides qui porrigũtur per uias: uel qui per latera expositi altiores sunt. Et est sensus: Qui manum porrigant, transituro.* ¶[*Vt cuiq; est ætas*] *Hortatur unumquenq; honestatẽ amantem, ut omnem hominem, prout ætas eius exposcit, illum alloquatur.* ¶[*Gargilius*] *Luxuriosus ac perditus fuit, qui se uenari simulabat, dum emeret apros.*

¶[*Cerite cera*] *Cerites populi sunt, quos cùm uicissent Romani, statuerunt ut nunquam leges ederent, nec leges haberẽt. quod multùm ignominiosum fuit. Et per hoc, secundum sectam uoluptuosorum, post ponamus omnem honestatem, & simus in numero Ceritum, id est, sine lege.* ¶[*Vlyssei*] *Vlysses delatus ad insulas, in quibus per oues, Solis responsum accepit, ut si uellent remeare, non contingeret, illi præsentem uoluptatem, quàm patriam elegerunt.*

PORPH. ¶[*Cerite cera Digni*] *Hoc ideo, quia uictis Ceritibus Romani, in percutiendo fœdere non dederunt suffragij ferendi ius, quod ignominiosum fuit.* ¶[*Remigium uitiosum Ithacensis*] Μετωνυμία, *socius eius dicit, quos uitiosos ideo ait, quia nec apud Vlyßi Circen poculis eius, nec apud Sirenas cantibus sibi temperare potuerunt.* ¶[*Si Mimnermus uti censet*] *Mimnermus elegans scriptor fuit quidam, ecloga Hieronymi sectam commendans, summum bonum ait indolentiam, quam Græcè,* ἀναλγησίαν *nominat. Molestias amores plus, quàm gaudij habere demonstrat.*

AD MOECENATEM. VII.

QVinq; dies, tibi pollicitus, me rure futurũ:
Sextilem totum mendax desideror. atqui
Si me uiuere uis sanum, recteq; ualentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti
Mecœnas ueniam, dum ficus prima caloreq;
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet,
Officiosaq; sedulitas, & oppella forensis
Adducit febreis, & testamenta resignat.
Quòd si bruma niues Albanis illinet agris,

ACR. ¶[*Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum*] *Hac epistola excusat se Mecœnati, q. ultra placitum eius moretur ruri, propter æstatem scilicet feruidam, quam timebat pati, si Romã ueniret. Aestuoso enim tempore grauis est habitatio Romæ, et q̃a Mecœnas multa commoda contulerat Horatio, propter quæ eius præsentiam libere rogabat, inuehitur Horatius in illum, dicens malle sibi omnia recipi à Mecœnate, quàm tam graui seruitio cogi.*

¶[*Quàm mihi*] *Sensus est, illam ueniã, quam mihi dares, si ægritudo intercluderet aduentũ meum: hãc ipsam timenti ægrotare, dabis, quòd ob hoc prætermisi præceptum tuum, quòd timui mihi mor-*

bund

bum imminere si hoc exequerer. ¶ Designatorem] Designatores dicuntur, qui ad locum Libitinæ funere præstanti conducuntur, ut defuncti cum honore efferantur.

PORPHYR. ¶ Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum] In hac ecloga Mecœnati se excusat, quòd diutius ruri moretur, propter autumnum Romæ suspectum. Liberalitatem deinde Mecœnatis repetens, ætatem excusat, & ac si laboraturus acceperit, paratum se reponere ait exemplo uulpeculæ, cuius & fabellam refert.

Ad mare descendet uates tuus, & sibi parcet,
Contractusq; leget: te dulcis amice reuiset
Cum Zephyris, si cõcedes, et hirundine prima.
Nõ quo more pyris uesci Calaber iubet hospes
Tu me fecisti locupletem, uescere sodes,
Iam satis est: at tu quantumuis tolle: benignè
Non inuisa feres pueris munuscula paruis:
Tam teneor dono quàm si dimittar onustus.
Vt libet, hęc porcis hodie comedẽda relinques.
Prodigus & stultus, donat quæ spernit, & odit.
Hęc seges ingratos tulit, & feret omnibus annis
Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratum,
Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis:
Dignum præstabo me etiam pro laude merẽtis.
Quod si me nolles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos,
Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum, &
Inter uina fugam Cynaræ mœrere proteruæ.
Fortè per angustam tenuis uulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti, pastaq; rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustella procul si uis. ait, effugere istinc,
Macra cauum repetes arctũ, quẽ macra subisti.

ACRON. ¶ Ad mare] Per hyemem calorem præferat per frigus æstatem. ¶ Calaber iubet hospes] Non mihi inquit, donasti quæ superuacua essent, sed necessarijs me diuitem fecisti. Calabri aũt hospites ea humanitate excipiunt, ut ad uilia & superuacua hortentur.

¶ Tam teneor dono] Id est Quia mihi plus ualet uoluntas tua, quam si domum feram ἐφω vινῶς aduena hoc dixit hospiti.

¶ Quid distẽt æra lupinis] Quæ sit differentia inter bonos & malos. ¶ Dignum præstabo] Id est, dignũ præstabo me tuis beneficijs, & iam pro tua laude q mereris, laboro, ut dignum me præstem. Nõ etiam pro eius laude, qua in me confert beneficia ¶ Fronte] Crescit senibus frons cadentibus capillis.

¶ Reddes forte latus] Ostẽdit se fuisse iuuenem, quando in Mecœnatis amicitiã deuenit primò, Dicit autem malle se, recipi à Mecœnate bona quæ ei intulerat, q̃ semper in suo seruitio morari. Insuper ostendit, q si nollet eum dimittere, requirit ab eo omne seruitiũ, quod et in iuuentute fecerat. Significat autem per forte latus, & nigros capillos, ac dulce eloquiũ, seu per risum decorũ, & cæt. quia potuit flere ebrius fugam Cynaræ: ualidam iuuentam quam eius seruitio amiserat.

PORPHYR. ¶ Non quo more pyris uesci Calaber iubet hospes] Non quia superuacuæ tibi & inutiles diuitiæ erant, ideo in me liberalis fuisti. Hospitis deinde Calabri sermonem refert, hospitem inuitantis ad pyra edenda, quæ si non edisset suibus abijceret. ¶ Repserat in cumeram] Cumera uasis frumentarij genus, factum ex uimine admodum obductũ.

¶ Strenuus & fortis] Fabellam de Vulteio Mena præcone dilucidè exponit, uel per se, uel prioribus adnexam, in exemplum sui, qui ocium diuitijs præferat. ¶ Non est aptus equis] Homericus uersus ex Odysseæ quarto: Telemachus offerenti sibi Menelao equos excusans accipere, quod equis minus apta conueniensq; Ithace, & agri angusti & steriles sunt:

¶ Nec multæ prodigus herbæ] Nec quæ multas herbas proferat. ¶ Nimium Foro distare] A foro longe abesse. ¶ Carinas] Carinæ locus in urbe, ubi est Pompeiana domus

Virgilius: Lautis mugire Carinis. ¶ *Et ludis, & post decisa negocia campo*] *Et hic subaudiendum gaudentem.* ¶ *Tandem dormitum dimittitur*] *Allegoricôs, postquam frequentibus cœnis inescatus est.*

Hae ego si cõpellor imagine cuncta resigno,
Nec somnum plebis laudo satur altilium, nec
Otia diuitijs Arabum liberrima muto.
Sæpe uerecundum laudasti, rexq; paterq;
Audisti corâm, nec uerbo parcius absens.
Inspice, si possum donata reponere lætus.
Haud malè Telemach9, proles patiẽtis Vlyssei
Non est aptus equis Ithacæ locus ut neq; planis
Porrectus spacijs, nec multæ prodigus herbæ,
Atride magis apta tibi, tua dona relinquam.
Paruũ parua decent. mihi iam non regia Roma,
Sed uacuũ Tibur placet aut imbelle Tarentum.
Strenuus & fortis, causisq; Philippus agendis
Claris ab officijs octauam circiter horam
Dum redit atq; Foro nimium distare carinas,
Iam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
Ad rasum quendam, uacua tonsoris in umbra,
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri puer hic nunquam leue iussa Philippi
Accipiebat) abi, quere et refer: unde domo, quis,
Cuius fortunæ, quo sit patre, quo'ue patrono:
It, redit, & narrat Vulteium, nomine Menam,
Præconem, tenui censu, sine crimine notum,
Et properare lòco, & cessare: & quærere & uti
Gaudentem paruisq; sodalibus, & lare certo
Et ludis & post decisa negocia, Campo.
Scitari libet ex ipso, quodcunq; refers: dic
Ad cœnam ueniat, non sanè credere Mena,
Mirari secum tacitus, quid multa: benignè
Respõde. negat ille mihi, negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteiũ mane Philippus
Vilia uendentem tunicato scruta popello,
Occupat, & saluere iubet prior: ille Philippo
Excusare laborem, & mercenaria uincla
Quod nõ mâne domũ uenisset, deniq; quod nõ
Prouidisset eum sic ignouisse putato
Me tibi, si cœnas hodie mecum: ut libet; ergo
Post nonam uenies. nunc i, rem strenuus auge.

ACRON. ¶ *Hae ego si compeller imagine cuncta resigno*] *Subtiliter per similitudinem dicit, libenter se reddere quæ acceperat si non ad arbitrium uiuere concedatur.*

¶ *Satur altilium*] *Nec tantũ contemno ut malim somno esse deditus: nec illas iterum tantum concupisco, ut seruire uelim.*

¶ *Nec uerbo*] Hoc est: Et ego *hanc laudem inuicem reddidi. Absentem similiter laudo ac laudaui præsentẽ.* ¶ *Inspice*] *Sensus est:* Experiri an inuitus *reddam quæ dedisti, imò quàm lætus fiam si reddidero.* ¶ *Telemachus*] Historiam *tangit. Cũ enim Menelaus rex Græcorum* Telemacho Vlyßis *filio equos dare uoluisset, fertur, Menelao respondisse: Tua dona tibi sunt apta mihi non conueniunt, quoniam regio mea ita mõtuosa est ut nec herbã equis gerat aptam* Quod *refert iste ad se dicens si bi iam uetulo non conuenire in militia stare.* ¶ *Strenuus*] *Fabula hæc satis apta superiorib. iuncta est quibus ostendit se diuitijs ociũ præferre.* ¶ *Quæritur*] *Ideo quæritur, quia grandis natu.* Etenim *senibus semper molestum est iter.* ¶ De*metri*] Philippus *ad puerum suum* Demetrium *dixit.* Ordo *est:* Demetri *puer, abi, quere.*

¶ *Scitari libet*] *Verba* Phi*lippi.* Placet, *inqt, ex ipso audire, qđ dicis.* ¶ *Tunicato scruta popello*] *Quas uulgus scrutas uocat. Tunicato autem populo, id est, uilibus uestimẽtis induto, ut dicimus senatum togatum. Aliter: Scrutum est, fractum milium.* ¶ *Occupat*] *Improuisus inuenit, & preuenit salutando.*

PORPHYRION. ¶ *Hac ego si compellor imagine*] *Hoc ait, si cogatur contra commodum ualetudinis præstare officium, ait se malle quod accepit reddere & hoc ideo facere quod iam saturatus opibus, putet somno indulgendum. Sed ait oblatione omnium Arabum diuitiarum ocium nunquam uelle mutare uel posse.*

Vt uentũ ad cœnã est dicenda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. hîc ubi sæpe
Occultum uisus decurrere piscis ad hamum.
Mâne eliens, etiam certus conuiua, iubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, aruum cœlumq́; Sabinum
Non cessat laudare. uidet, ridetq́; Philippus,
Et sibi dum requiem, dum risus undiq; quærit,
Dum septem donat sextertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est, morer: ex nitido fit rusticus, atq;
Sulcos, & uineta crepat mera præparat ulmos,
Immoritur studijs, & amore senescit habendi.
Verum ubi oues furto, morbo periere capellæ
Spem mentita seges, bos est enectus arando:
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusq́; Philippi tendet ad ædes.
Quẽ simul aspexit scabrũ, intõsumq́; Philipp9,
Durus ait, Vultei nimis, attentusq́; uideris
Esse mihi. pol me miserum patrone uocares,
Si uelles, inquit, uerum mihi dicere nomen.
Quod te per geniũ, dextramq́;, deosq́; penates
Obsecro, & obtestor, uitæ me redde priori.
Qui simul aspexit, quantum dimissa petitis
Præstent maturè redeat, repetatq́; relicta.
Metire se quenq; suo modulo, ac pede, uerũ est.

ACRON. ¶ *Visus decurrere piscis ad hamum*] *Piscis ad hamum currere, causa gulæ. Vulteium significat auidum pecuniæ fore. Sed piscis decipitur in hamo, sic ut Vulteius deceptus:* ¶ *Suburbana*] *Facto inquit, mane quo necesse erat milites ire in quandam expectationem suburbanã, Philippus Vulteium iubet æquum ascendere, & secum proficisci, quod nunquam ante Vulteius fecerat.*

¶ *Indictis comes ire Latinis*] *Ferijs Latinis in urbe agi aliquid non licebat, hoc est, in nundinis, quæ in certis diebus, ac non prædictis fieri solebant.*

¶ *Quod te*] *Hi duo uersus à Mena, Philippo sunt dicti: & ab Horatio Mecœnati.*

¶ *Metiri*] *Id est, mensuratim tenere unumquenque decet.*

PORPHYR. ¶ *Pol me miserum patrone uocares*] *Pol iusiurandum.*

AD CELSVM ALBINOVANVM VIII.

CElso gaudere, et bene rẽ gerere Albinouano
Musa rogata refer comiti, scribæq́; Neronis
Si quæret qd agã, dic multa & pulchre minanrẽ,
Viuere, nec rectè, nec suauiter: haud qa grando
Contuderit uites, oleamq́; momorderit æstus:
Sed quia longinquis armentum ægrotet in aruis
Sed quia mẽte minus ualidus, quã corpore toto
Nil audire uelim, nil discere, quod leuet ægrum.

ACRON. ¶ *Bene rem gerere*] *Expreßit Græcorum τὸ εὐπράττειν.* ¶ *Pulchra minantem*] *Promittentem studere philosophiæ.* ¶ *Nec suauiter*] *Quia uacare philosophiæ suaue est.* ¶ *Oleamq́; momorderit*] *Momorderit id est, minorem fecerit: minuuntur enim quæ mordentur.* ¶ *Sed quia mente minus ualidus*] *Inconstantiam & animi morbum in celso taxat sub persona sua.*

POR. ¶ *Celso gaudere*] *Ad Albinouanum Celsum, cui indicat animi se ægritudine laborare, neque quæcunque eorum, quæ recta essent sibi placere. Post hæc ut ualeat, quid agat interrogat.* ¶ *Quia mente minus ualidus*] *Qui animo mederi uolunt philosophia.* ¶ *Quà corpore toto*] *Ideo ait ut quamuis partem ualidiorem ostendat quam animum suum.* ¶ *Quod leuet ægrum*] *Vult dicere, quod philosophiam implere non possit. Quod leuet ægrum. ἀθυμοπία, id est, quod animum reuocet ab erroribus.*

ACR. ¶ *Vt tu fortunam*] *Quasi diceret, si in rebus lætis non efferaris, facile eris omnibus gratus.*

POR. ¶ *Properent arcere ueterno*] *Morbo quodam ocij. Hoc ait, non patiantur me desidiosum esse.* ¶ *Vtque cohorti*] *Affectatoribus.* ¶ *Vt tu fortunam*] *Hoc est, si felicitas immutabit te, nos in amicitia tua nõ manebimus. Sensus est, Iudicato ei & insusurrato, futurum ut ipse felicitatem suam & accessum ad amicitiam Claudij insolenter uel non insolenter tulerit: ita nos quoque, tanquam insolenti aut non insolenti futuros amicos.*

Fidis offendar medicis irascar amicis,
Cur me funesto properent arcere ueterno,
Quæ nocuere sequar, fugiã quæ profore credã:
Romæ Tibur amem uentosus, Tibure Romam
Post hæc ut ualeat, quo pacto rem gerat, & se,
Vt placeat iuueni percontare, atque cohorti.
Si dicet rectè, primũ gaudere subinde
Præceptum auriculis hoc instillare memento:
Vt tu fortunam, sic nos te Celse feremus.

AD CLAVDIVM NERONEM. IX.

ACRON. ¶ *Septimius*] *Hic est, de quo superius ait: Septimi Gades aditure mecũ. Hac autem Septimium epistola Claudio Neroni cõmendat.* ¶ *Valdius*] *Ab eo quod est ualde, ualdius facit, ut ab eo quod est uali de ualidius.* ¶ *Frontis ad urbanæ*] *Vrbanæ frontis, ideo dixit, quia qui in urbibus morantur, non ita sunt uerecundi sicut qui ruri sunt. Et dicit se rusticũ penitus ob petitionem amici, pudorem postponere.* ¶ *Commodus uni*] *Hoc est, integram mihi gratiam reseruare beneficij.* ¶ *Scribe tui gregis hunc*] *Hoc est, aggrega eum, & ascribe cum amicis tuis.*

Septimius Claudi nimirum intelligit unus,
Quãti me facias: nã me rogat, et prece cogit
Scilicet ut tibi se laudare, & tradere coner,
Dignũ mẽte, domoque legẽtis honesta Neronis:
Munere cum fungi propioris censet amici.
Quid possim uidet, ac nouit me ualdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriæ, mihi cõmodus uni.
Sic ego maioris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ descendi præmia, quod si
Depositum laudas ob amici iussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, & fortẽ crede, bonumque.

PORPHYRION. ¶ *Septimius*] *Septimium amicum suum Neroni commendat, de quo & in carminum libris, Septimi Gades aditure mecum, ait.*

AD FVSCVM ARISTIVM. X.

ACR. ¶ *Vrbis*] *Hac epistola alloquitur Aristiũ scriptorẽ Tragœdiarum, dicens se ætate, et studio illi cõuenire, nisi quòd Aristius urbe morari desiderat ipse rure.*

Vrbis amatorem Fuscũ saluere iubemus,
Ruris amatores: hac in re scilicet una
Multum dissimiles, ad cætera pœnè gemelli,
Fraternis animis, quicquid negat alter, & alter,
Annuimus pariter uetuli, notique columbi.

POR-

PORPHYRION. ¶ *Vrbis amatorem] Ad Aristium Fuscum scriptorem Comœdiarum.* ¶ *Vetuli notiq; columbi] Quia plurimus amor columborum.*

Tu nidum seruas, ego laudo ruris amœni
Riuos, & musco circumlita saxa, nemusq;.
Quid quæris? uiuo, & regno simul ista reliqui,
Quæ uos ad cœlum effertis rumore secundo.
Vtq; sacerdotis fugitiuus, liba recuso,
Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Viuere naturæ si conuenienter oportet,
Ponendaq; domo, quærenda est area primum.
Nouisti'ne locum potiorem rure beato?
Est ubi plus tepeant hiemes ubi gratior aura
Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum.
Est ubi diuellat somnos minus inuida cura.
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis,
Purior in uicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quàm quæ per pronũ trepidat cũ murmure riuũ:
Nempe inter uarias nutritur silua columnas,
Laudaturq; domus, longos quæ pspicit agros.
Naturam expellas furca, tamen usq; recurret,
Et mala perrumpit furtim fastidia uictrix.
  Non qui Sidonio comedere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia uellera fucum,
Certius accipiet damnum, propius'ue medullis:
Quàm qui non poterit uero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectauere secundæ,
Mutatæ quatient: si quid mirabere, pones
Inuitus. fuge magna, licet sub paupere tecto
Reges, & regum uita præcurrere amicos.
Ceruus, equum pugna melior cõmunib. herbis
Pellebat donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis, frenumq; recepit:
Sed postquam uictor uiolens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.

ACR. ¶ *Tu nidum] Mirè nidum allusit ad nomen quod dixerat, columbi. Seruas tu urbem, quæ quasi nutrit pauperes: aut cœnaculum in altiore loco constitutum.* ¶ *Sacerdotis fugitiuus] Sacerdotũ serui multa liba condunt de sacris. Sensus est: Sic me fastidium aßiduæ urbis tenet, & sic amo rura, ut fugitiuus sacerdotis seruus, qui liba edere consuetus, longo fastidio libaminum panem appetit; & descendit ad rusticum. Allegoricôs ex satietate urbis fastidium significat: ut seruo liba fastidium generant; ut panem desideret.* ¶ *Recuso] Cum in seruis suspitio furti habetur, ducunt ad sacerdotem, qui crustum panis carmine infectũ dat singulis, quod cum ederit, manifestè furti reum asserit.*

¶ *Viuere naturæ] Sensus est Ita nobis instituenda est uita, ut primum aspiciamus optimam sedem, quomodo area ponendæ domi quæritur:* ¶ *Naturam expellas furca] Naturam expellit furca, qui habitat in ciuitate, & siluas habere desiderat.*

¶ *Recurret] Sensus est: Si quæ naturæ sunt, bona abijcere uelis, ex animo, recurrent latenter. Nam qui agros fugiunt, tantum inter urbem, & domos rus includunt in hoc, quia arbores qui in agro habitant, in urbe diligunt.* ¶ *Aquinatem] Aquinates purpuræ similes sunt Tyrys, multum ergo imperiti falluntur. Hoc ait: Patitur quidem damnum, qui nescit discernere purpuras: sed maiore damno ille afficitur, qui tantæ imperitiæ est, ut ueritatẽ à falso nequeat discernere.* ¶ *Violens] Facit aduerbium uiolenter.* ¶ *Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq;] Qui ea utitur, seruit: qui parcus, in amplianda ea laborat.*

PORPHYRION. ¶ *Tu nidum seruas] Domi manes, ut auis in nido.* ¶ *Vtq; sacerdotis fugitiuus] Sic inquit. fastidium me aßiduæ urbis tenet, & rus amo, quemadmodum fugitiuus sacerdotis, qui liba sit edere consuetus, cum fugit fastidio longo libaminum, tantum pa-*

nem desiderat, & laudat: ita & ego rus ciuitatem negligens. ¶ *Leniat & rabiem Canis, et momenta Leonis*] *Dicit ruri homines non lædi uel caniculæ, uel leonis signo.* ¶ *Quam qui non poterit*] *Ait simili genere & non minori damno afficietur, quàm negociator, qui ueram Tyriam fuco Aquinate inquinat, & tinctam discernere non poterit, nam tantum damni patietur, quàm is qui uera bona falsis discernere non ualebit.*

Sic qui pauperiem ueritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum uehit improbus, atq;
Seruiet æternum, qui paruo nesciet uti.
Cui non conueniet sua res, ut calceus olim,
Si pede maior erit, subuertet: si minor, uret.
Lætus sorte tua uiues sapienter Aristi,
Nec me demittes incastigatum, ubi plura
Cogere, quàm satis est, ac non cessare uidebor.
Imperat, aut seruit collecta pecunia cuiq;.
Tortum digna sequi potius, quàm ducere funẽ.
Hæc tibi dictabam post fanum putre Vacunæ
Excepto quod non simul esses, cætera lætus.

ACRON. ¶ *Tortum digna sequi*] *Hoc est, qui magis uinci debet. Quoniam uinci est trahi non trahere.* ¶ *Post fanum putre Vacunæ*] *Vacuna apud Sabinos plurimum colitur. Quidam Mineruam, alij Dianã putauerunt, nonnulli & Cererẽ esse dixerunt, sed Varro in primo rerum diuinarum, Victoriã ait, & ea maxime hi gaudent, q sapientia uincunt.*

PORPHYR. ¶ *Dominũ uehit improbus*] *Hoc dicit, Non debet quisquã amore pecuniæ ita conflagrare, ut in potestatẽ eius ueniat, illa enim homini subiecta esse debet, non homo illi. Et supra hunc sensum: Ac mihi res, non me rebus subiungere conor.* ¶ *Post fanum putre Vacunæ*] *Vacuna in Sabinis dea, quæ sub incerta est specie formata. Hanc quidam Bellonam, alij Mineruam, alij Dianam dicunt.*

AD BVLLATIVM. XI.

QVid tibi uisa Chios Bullati, notaq́; Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœsi regia Sardis?
Smyrna qd, et Colophon? maiora minora'ne fama?
Cũcta'ne præ Cãpo, et Tiberino flumine sordẽt?
An uenit in uotum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudes odio maris atq; uiarum?
Scis Lebedus quàm sit Gabijs desertior, atq;
Fidenis uicis, tamen illic uiuere uellem,
Oblitusq́; meorum, obliuiscendus & illis,
Neptunum procul è terra spectare furentem.
Sed neq;, qui Capua Romã petit, imbre lutoq́;
Aspersus, uolet in caupona uiuere: nec qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Vt fortunatam plenè præstantia uitam
Nec si te ualidus iactauerit Auster in alto,
Idcirco nauẽ trans Aegæum mare uendas.
(q̃d Incolumi Rhodos & Mitylene pulchra facit,

ACRON. ¶ *Quid tibi*] *Alloquitur ullatium, qui omnia uillarum & regionũ ac ciuitatũ sordida putat ad comparationem Tiberis & Campi, id est, Romæ: eô quod semper ibi commanens, ad alia non transierat. Cui commemorat Horatius multa loca iucundiora & maiora, quibus nihil ad uotum deest. Non interest in maiore aut in minore ciuitate uiuat, cum utrobique bene possit uiuere.* ¶ *Præ Campo*] *Hic locus Romæ celeberrimus habebatur, eratq́; amœnissimus urbis locus.* ¶ *Lebedum*] *Oppidũ est desertissimum iuxta mare, de quo nullus incola audet mare transire. Sensus est: An terráq; mariq; uexatus, paratus es apud Lebedum residere, ne ulterius nauiges.*

¶ *Obliuiscendus*] *Hoc est, uel reuerti ad meos inquiete esse, neque redeundo iterum ma*

rig

sta perferret ¶ Qui Capua Romam petit] Illi qui Capua Romam pergunt, præ longitudine uiæ, luto & imbre asperguntur. Sensus est: Non debere nos propter inconueniens incommodum, totam uitam commutare.

POR. ¶ Quid tibi] Bullatiũ alloquitur, qui omnes regiones sordidas putabat, ad cõparationem urbis Romæ, eò quòd ibi semper cõmanens, ad alia non transierat. ¶ Gabijs desertior] Gabij uicus in Sabinis, iuxta Lucretilẽ montẽ, unde & aqua Gabia. ¶ Imbre lutoq; Aspersus] Quo colligit, non debere totã odisse uitã propter interueniens incommodũ. ¶ Furnos] Furnos à nigro colore dicimus, propter fuliginem uel obscuritatem, quam intus habent. ¶ Nec si te] Sensus hic est: Non ea bona dicenda sunt, quæ necessitate diligimus uel comparatione peiora. ¶ Incolumi] Cui nihil desit ad uotum.

Penula solstitio, campestre niualibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dũ licet, et uultũ seruat fortuna benignũ, (sens,
Romæ laudet Samos, & Chos, & Rhodos ab-
Tu quamcunq; Deus tibi fortunauerit horam
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum:
Vt quocunq; loco fueris, uixisse libenter
Te dicas. nam si ratio & prudentia curas
Non locus effusi latè maris arbiter aufert:
Cœlũ, non animũ mutãt, qui trans mare currũt.
Strenua nos exercet inertia. nauibus atq;
Quadrigis petim9 bene uiuere. q̃d petis, hîc est,
Est Vlubris animus si te non deficit æquus.

ACRON. ¶ Penula] Nihil frigiditatis in æstate affert, quia spissa & crassa est. ¶ Cãpestre] Nihil caliditatis in hieme, quia tenue est, & totius corporis nihil præter inguina tegit Sicut ne caminus Augusto mense, nec Tiberis in bruma: ita nec sapienti loca aliquid conferũt. ¶ Nam si ratio] Nihil impedit homines, si bonis sint moribus, ubicunq; locorum sint. ¶ Arbiter] Locus maris arbiter, qui mare latè diffusum non timeat, id est, dominus maris, & in tuto positus. Qualis locus est Apud Athenas ciuitatem. Excelsus supra mare, & inde arbiter.

PORPHYRION. ¶ Penula] Apparet & penulam solstitio, & cætera alia, quæ per ordinem dicit, diuerso tempore, superuacua, pro illis tunc moribus fuisse. ¶ Per brumam Tiberis] Quis enim tunc nataret? ¶ Sextili] Augusto. ¶ Maris arbiter] Arbitrum pro noto posuit, & arbitros remoueri dicimus à negocio maris. Arbiter est locus, qui transmare est positus atque desertus, & potest arbiter & medius intelligi. ¶ Strenua nos exercet inertia] Ὀξύμωρον. sic Virgilius. Sequiturq; sequentem. ¶ Est Vlubris] Vlubræ locus in Italia, in quo nutritus est Cæsar Augustus, propter quam causam ab Horatio nominatur cum sit desertissimus uicus.

AD ICCIVM XI.

FRuctib. Agrippę Siculis, quos coligis, Icci,
Si rectè frueris non est, ut copia maior
Ab Ioue donari possit tibi, tolle querelas,
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus:
Si uentri bene, si lateri est, pedibusq; tuis, nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si fortè in medio positorum, abstemius herbis
Viuis & urtica, sic uiues, protinus ut te
Confestim liquidus fortunæ riuus inauret:

ACR. ¶ Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis Icci] Ad Iccium procuratorẽ Agrippæ in Sicilia constitutũ, de quo ait: Icci beatis nũc Arabum inuides Gazis. Sed & illic Parsimoniam laudat, tamen cum mordacitate. Alij dicũt, q̃ agros illi in Sicilia donauerat Agrippa.

 ¶ Abstemius]

¶ Abstemius] Ab eo quod abstineat temeto, id est uino, sed hic pro sobrio positum.

¶ Herbis uiuis & urtica] Iccius iste accumbens in præsentia Agrippæ, ut fidelior ei uideretur parcißime epulabatur in tantum, ut intermißis carnibus, herbis uesceretur at in secretum ueniens, gulæ indulgebat.

PORPHYR. *¶ Fructibus] Ad Iccium, quem & lyrico carmine inconstantiæ reprehendit, quòd per auaritiam philosophiæ studium multa mutauit: Hic autem Iccius, procurator Agrippæ est constitutus, cui agrum suum commendauit. ¶ Si uentri bene] Si præsto est cibus & potio. ¶ Si lateri] Si non desunt stramina dormienti. ¶ Pedibusq;] Si habet equum, quo uehatur, & est explanatio superioris sententiæ, qua dixit: Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus, hoc est cui nihil ad uitam deest. ¶ Abstemius] Qui abstinet: an, ut quidam putant, ab temeto? an sine uino siccus & sobrius? ¶ Sic uiues] Sic uiues, ut tamũ fruaris diuitijs, quantum Midas.*

Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una uirture minora.
Miranẽ si Democriti pecus edit agellos,
Cultaq;, dũ peregrè est animus sine corpore uelox
Cum tu inter scabiem tantam & contagia lucri
Nil paruum sapias, & adhuc sublimia cures:
Quæ mare cõpescant causæ, quid tẽperet annũ,
Stellæ sponte sua iussæ'ne uagentur & errent.
Quid premat obscurũ lunæ, quid proferat orbẽ:
Quid uelit & poßit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinij deliret acumen.
Verum seu pisces, seu porrũ, & cepe trucidas,
Vtere Pompeio Grospho, & si quid petet, ultro
Defer nil Grosphus nisi uerũ orabit, & æquum.
Vilis amicorũ est annona bonis, ubi quid deest.
Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res,
Cantaber Agrippæ, Claudi uirtute Neronis,
Armenius cecidit. ius imperiumq; Phraates
Cæsaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

ACRON. *¶ Naturam mutare pecunia nescit] Erit utique mutata, quia quandocunq; diuitijs aliquis affluens supra modũ manducat, & bibit, seu uestibus alijsq; rerum utilitatibus utitur, ilico natura mutatur. ¶ Virtute] Id est, si per hanc abstinentiam, Stoicum sequeris, magnas diuitias ex hoc consequaris.*

¶ Democriti pecus edit agellos] Democritus philosophus atomorũ inuentor hortorũ amator, qui philosophiæ intentus esset, hortos eius pecus ipso præsente comedit. ¶ Animus] Aßiduæ intentioni intentus, uelox est. ¶ Cum tu] Ostendit Iccium & lucro & sapientiæ uelle studere. ¶ Obscurum lunæ] Aut eclipsim significat, quæ concors est diuersis partibus connexis. Ex quadam enim parte discors est sicut ignis & aqua: ex quadam concors mutuo colligentur concordiam mundi significat. Aut modò per mensem luna crescit aut decrescit. ¶ Empedocles] Agrigentinus quæ ad Pythagoricam sectam pertinent, metro & uersibus tradidit. ¶ Stertinij deliret acumen] Stertinius philosophus, qui ducentos uiginti libros Stoicorum latinè scripsit Hos notat qui uersibus suis obscuriorem philosophiam fecerint. Grospho] Grosphus iste amicus fuit Horatij, ac per hæc commemorans de eo illum prædicabat. ¶ Vilis amicorum] Id est, facile poßunt haberi amici, quibus multa desunt. ¶ Phraates] Rex Persarum fuit, quem pulsum à ciuibus regno reddidit: hic autem uictus, Tiberio se dedidit, & signa Romana, quæ capta cum Crasso fuerant reddidit.

POR. *¶ Vel quia naturam] Hoc est, quia nihilo minus auarus est diues, q pauper fuit, ꝗ is, q auarus natus est. ¶ Vel quia cuncta putas] ἐπιθεράπευσις, quia dicit illũ philosophã di studio sordide uiuere. ¶ Miramur si Democriti] Hoc sensu dixit, non esse mirum sterilem*

ille Democriti agellū pecore esse factū, dū ille philosophiæ studet, quando Iccius et pecuniæ simul seruat, & sapientiæ, qua Ironia ostendit non posse utrunq; fieri. Constat aūt Democri̅tū apud Abderitas ciues suos causam dixisse amißi patrimonij sui, & absolutum prolatis libris, quos de Physica scripsit. ¶ Pecus edit agellos] Hæc est pascuus ante si Democriti ager desertus factus est. ¶ Quare mare cōpescant causæ] Hæ quæstiones sunt, pertinentes ad physicam philosophiæ partem. ¶ Rerū concordia discors] Κακόζηλος dicitur. Tangit autē pacem compagem rerum, elementis quatuor diuersis aptam atq; connexā. ¶ Stertinij deliret acumen] περίφρασις tropus, hoc est, Stertinus. Hunc & alibi tangit, ut Stoicum, qui de paradoxis loquitur. ¶ Tructdas] Exprimis, elidis. Conuenit aūt hoc uerbum huiusmodi pulmentis. ¶ Si quid petet] Petere nunc ualet, idem, quod ibi, Aut quid petis istis? ¶ Vltro Defer] Quomodo? Vltro, an ultra? Hoc est, plus q̄ uolet, aut q̄ dicit? ¶ Viles amicorum est annona] Inquit, tam uile pro amicitia dari potest, q̄ quòd deest uiro bono obsecuturo, scilicet, si in tempore acceperit. Nil aūt sapiens desiderabit, quod magni precij sit. ¶ Ius imperiumq; Phraates] De hoc & in Lyricis, Redditum Cyri solio Phraatem. ¶ Genibus minor] Subtiliter dixit, ad genua deuotum.

AD VINNIVM ASELLAM. XIII.

VT proficiscentem docui te sæpe diuq;
Augusto reddes signata uolumina Vinni
Si ualidus, si lætus erit, si deniq; poscet:
Ne studio nostri pecces, odiumq; libellis
Sedulus importes, opera uehemente minister.
Si te forte meæ grauis uret sarcina chartæ,
Abijcito potius, quàm quô perferre iuberis
Clitellas ferus impingas, Asinæq; paternum
Cognomen uertas in risum, & fabula fias.
Viribus uteris per cliuos, flumina, lamas:
Victor propositi, simulac perueneris illuc,
Sic positum seruabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnū,
Vt uinosa glomos furtiuæ Pyrrhia lanæ:
Vt cum pileolo soleas conuiua tribulis.
Ne uulgò narres te sudauisse ferendo
Carmina, quæ possunt oculos, auresq; morari
Cæsaris. oratus multa prece nitere porrò,
Vade, uale, caue ne titubes: mandataq; frangas.

ACR. ¶ Vt proficiscentē] Caninius Vinnius Frōto, ad quē hæc epistola scripta est, patrem habuit cognomine Asinam. Alludit ergo nomini eius & quasi cōuenire hanc appellationē nominis, eius ingenio uult uideri.

¶ Sedulus] Hoc est, uelut sedulus agens, quasi sine dolo.

¶ Lamas] Lama est aqua in uia stans ex pluuia. Dicit lamas lacunas maiores continentes aquam cœlestem: ¶ Conuiua] Sensus est, Ne'ue sic suffarcinatus eas, sicut unus de tribu, qui ad cœnam uadens ipse sibi soleas fert, cum pileolo, & incertū est, quem notet.

PORPHYRION. ¶ Vt proficiscentem docui te sæpe diuq;] Hanc scribit ad Vinnium Asellam, qua docet Horatius quemadmodum Augusto uelit exhiberi libellos suos. ¶ Sarcina] Non opportunè redduntur, quæ sibi quisq; mandauerit, si importunè se offerunt, ut abijcere uelle uideantur. ¶ Asinæq; paternū Cognomen] Ostendit non aliquo uitio hoc cognomen Vinnio contigisse, sed gentile esse. ¶ Lamas] Lama est uorago. Λαιμὸς enim est ingluuies Lamiæ quoq; dicuntur deuoratrices puerorum.

¶ Pyrrhia] Bene dictum. Aniculæ ancillæ nomen ad contemptum, ut ait Persius: Pannucia Paucis. ¶ Tribulis] Vnus ex eadem tribu. Hic plebeius ad conuiuiū pergens, soleas secum defert. ¶ Morari] Delectare. ¶ Mandataq; frangas] Mandata nūc participium est, non nomen. Frangas autem bene, quasi asina. Vt supra, Clitellas ferus impingas.

AD

AD VILLICVM XIIII.

Villice siluarũ, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis habitatũ quinq; focis, &
Quinq; bonos solitũ Bariam dimittere patres.
Certemus, spinas animo'ne ego fortius an tu
Euellas agro, & melior sit Horatius, an res.
Me quamuis Lamiæ pietas, & cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter: tamen istuc mens, animusq;
Fert & amat spatijs obstantia rumpere claustra.
Rure ego uiuentem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors,
Stultus uterq; locum immeritũ causatur iniquè:
In culpa est animus, qui se ne non effugit unquã:
Tu mediastynus tacita prece rura petebas:
Nunc urbem, & ludos, & balnea Villicus optas
Me constare mihi scis, & discedere tristem,
Quandocunq; trahunt inuisa negotia Romam.
Non eadem miramur, eô disconuenit inter
Meq; & te. nam quæ deserta, & inhospita tesqua
Credis, amœna uocat mecum qui sentit, & odit
Quæ tu pulchra putas: fornix tibi & uncta popi
Incutiũt urbis desiderium uideo, & quòd (na
Angulus iste feret piper, & thus, ocyus uua,
Nec uicina subest, uinum præbere taberna
Quæ posit tibi, nec meretrix tibicina, cuius
Ad strepitum salias terræ grauis, et tamen urges
Iampridem non tacta ligonibus arua bouemq;
Disiunctum curas, & strictis frondibus exples.
Addit opus pigro riuus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Hunc age quid monstrũ contentũ diuidat, audi.
Quem tenues docuere togæ, nitidiq; capilli,

ACRO. ¶ *Villice siluarũ*] *Castigat uillicũ suũ quod illi ager sordeat, quem quinq; aliquãdo possederũt senatores.* ¶ *Me quamuis*] *Festinare se dicit rus, & ueलociter difficilia omnia itineris uelle transire.* ¶ *Cui placet*] *Id est, mihi qui uolo habitare rure, odio est habitare in urbe: & tibi, qui uis habitare in urbe, odio est rus.* ¶ *Mediastynus*] *Hoc est, in ciuitate et in media urbe uiuens. Astu enim dicitur ciuitas. Vnde & Terentianus: An in astu uenit?* ¶ *Tesqua*] *Loca deserta & difficilia Lingua Sabinorũ deserta & repleta sentibus sic nominantur.*

¶ *Ad strepitum*] *Non cantum ut auidũ meritricis exprimeret.*

POR. ¶ *Villice siluarum*] *Ad Villicum suum hanc epistolam scribit, in qua ostendit omnem hominem uitiosum. Proinde uoluntatem suam et se simul cum alijs comparat. Sic & illũ Satyricè interrogat quæ res utra peior sit.* ¶ *Habitatũ quinque focis*] *Quinq; uillis.*

¶ *Quinq; bonos solitum Bariam*] *Qui olim quinq; senatorum fuit. Baria autem est locus in Sabinis, celeberrimus agro.*

¶ *Et melior sit Horatius, an res*] *Id est, Horatius an pecunia.* ¶ *Et amat spacijs obstantia rumpere claustra*] *Id est, conatur erumpere, uelut quibusdam carceribus impedientibus, officij sui cursum, ad uillam consecturus inuadat. Claustra aũt sunt carceres, & est translatio ab equis Circensib, facta.* ¶ *Mediastynus*] *Incola mediæ ciuitatis, an in officio balneatoris mediastynus.* ¶ *Me constare mihi scis*] *Hoc est, eundem esse me nosti, me nunquã de opere ruris mutare sententiam.* ¶ *Amœna uocat*] *Hoc est, Quod tibi displicet, alteri nedum mihi placet.* ¶ *Tesqua*] *Loca aspera et siluestria.* ¶ *Vncta*] *Opulẽta, sic ipse alibi: Accedes sic cus ad unctũ.* ¶ *Et quod Angulus iste feret piper*] *Per hoc ostendit angulũ quendã sui agri, non esse sic aptũ uitibus, quando dixit potius illic piper et thus, ꝙ uuam posse progigni sicut Virg. Maria ante exurere Turno ꝙ sacras dabitur pinus. Et est uua septim. casus.* ¶ *Terræ grauis*] *Quasi terræ grauis.* ¶ *Bouemq; Disiunctũ curas*] *Id est, Ociosum pascis.* ¶ *Multa mole docendus*] *Docet præfoßis tramitibus. Sic alibi ipse de fluuio, Doctus iter melius.*

Quem

Quem scis immunem Cynarę placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Cœna breuis iuuat, et prope riuū somnus in her
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum. (ba.
Non istic obliquo oculo mea cōmoda quisquā
Limat, non odio obscuro, morsuq́ue uenenat,
Rident uicini glebas & saxa mouentem.
Cum seruis urbana diaria rodere mauis,
Horum tu in numerum uoto ruis, inuidet usum
Lignorum, & pecoris tibi calo argutus, & horti
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus
Quam scit uterq;, libēs cēsebo, exerceat artem.

ACRON. ¶ *Immunem] Sine damno, sine dolore, sine munere, & hoc præstitit pulchritudo.* ¶ *Pudet] Non pudet aliquando lusisse, sed non desinere erubescimus.* ¶ *Ephippia] Alij segmenta, nonnulli capер iugum equis curribus imponuntur.* ¶ *Exerceat artem] Id est, ut tu ruri sis colens, artem tuam, quam cœpisti, & ille calo tibi inuidens in urbe remaneat.*

PORPHYR. ¶ *Nec lusisse pudet] Videtur ἀμφίβολον lusisse, utrum olim an nūc tantummodo ludo, ponendū esse credamus.* ¶ *Limat] Attenuat, imminuit, atterit & inuido oculo fascinat.* ¶ *Cum seruis] Non cum seruis nomen, sed cum seruis rodere mauis, & ex ambiguo hæc est eligenda distinctio.* ¶ *Calo] Vel ab eo, quòd frequenter aduocetur, dicitur calo: uel quia κᾶλα græcè ligna dicuntur, & ille uadit sæpe lignatum cum seruis.*

AD VALLAM. XV.

QVæ sit hiēs Veliæ, q̃d cœlū Valla Salerni
Quorum hominum regio, & qualis uia?
nam mihi Baias
Musa superuacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inuisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus: sanè myrteta relinqui,
Dictaq; cessantem neruis elidere morbum
Sulphura contemni, uicus gemit, inuidus ægris,
Qui caput, & stomachū supponere fontibus au
Clusinis, Gabiosq́ petunt & frigida rura. (dēt
Mutandus locus est, & diuersoria nota
Preter agēdus equus. quò tēdis? nō mihi Cumas
Est iter, aut Baias, læua stomachosus habena
Dicet eques. sed equi frenato est auris in ore.
Maior utrum populum frumenti copia pascat,
Collectos'ne bibant imbres, puteos'ne perennis
Iugis aquæ: nam uina nihil moror illius oræ.
Rure meo possum quiduis perferre, patiq;.

ACRON. ¶ *Quæ sit hiems Veliæ] ὑπερβατὸν ab hinc usque ad ultimum uersum: Scribere te nobis, tibi nos ac credere par est.* ¶ *Salerni] Velia et Salernum oppida sunt Lucaniæ Salernum à salis copia dictum est. Consulit Vallam, quid sentiat de salubritate regionis quoniam ipse Horatius nolebat Baias ire.* ¶ *Nam mihi Baias] Mirè, quod Baiæ hanc iniuriam sentiant, si illis frigida etiam frigoribus medijs præferantur.* ¶ *Musa] Antonius Musa Augusti Cæsaris medicus Horatium iusserat ut ipse lauacro uteretur, propter oculorum dolorem.* ¶ *Myrteta] Propriè sunt aquæ sulphureæ atq; salubres, ad quasdam infirmitates depellendas, quales erāt apud Baias ad quas frequenter ex diuersis partibus affluebant: sed postquam ob longitudinem itineris cœpissent derelinqui, & ad Clusinos fontes, & ad Gabios, ubi erant frigidæ aquæ, cœpissent concurrere, intermissis Baijs, dicit quod ipse u c s cœpit ingemescere, contemptus in æquis suis. Dicit autem Myrteta, quasi mortueta, quod omnes animæ mortuorum inde inferos petere credantur.*

PORPHYR. ¶ *Quæ sit hyems] Scribit Satyricè de Baiarum luxuria, tangitq́, eas,*

quam in penuria habeant potestatem, & est in hac epistola hyperbaton longum, quod hoc ordine soluitur: Quæ sit hiems Veliæ, quod cœlum Valla Salerni, quorũ hominũ regio, & qualis uia, Tractus uter plures lepores, uter educet apros, utra magis pisces, & echinos æquora cælent, scribere te nobis, tibi nos ac credere par est. ¶ *Nam mihi Baias Musa superuacuas*] *Ne mihi qui urbanum opus sit, ad curam corporis, facit Antonius Musa medicus Imperatoris facit consuetudo lauationis meæ, quòd medijs frigoribus perluor.* ¶ *Cessantem morbum*] *Aut generaliter quemlibet morbum, aut podagram intellige, & adiecit sulphureas aquas, & Baianos uapores.* ¶ *Sane myrteta relinqui*] *Sane, inquit, aquas frigidas petunt propter quam rem gemit & irascitur uicus deseri Musa suadente. Myrteta uulgo myrtarias dicunt.*

¶ *Audet*] *Vtpote ægri ad aquas frigidas pergentes.* ¶ *Mutandus locus est*] *Præsertim homini, qui non tam medicũ q̃ delitias petit.* ¶ *Diuersoria nota*] σύλληψες, *id est, mutãda.*

¶ *Quo tendis? non mihi Cumas*] *Nunc hoc tanquã ad equum loquitur, secundũ consuetudinem uertentẽ.* ¶ *Sed equis frenato est auris in ore*] *In equiore frenato est, inquit, auricula quæ captat famam locorum, & prout cognouit iter dirigit aut diuertit, & est suauis* ἀλληγο*piæ, qua significat uoluptatem magis homines captare, quàm curam corporis.* ¶ *Populum*] *Ciuitatẽ: Vt si diceret: Vtinam Cumas aut Baias. sic Virg. Ac ueluti magno in populo.* ¶ *Nihil moror illius oræ*] *Qui non patior.*

Ad mare cũ ueni, generosum, & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe diuite manet
In uenas, animumq́ meũ, quod uerba ministret
Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Vtra magis pisces, & echinos æquora cælent.
Pinguis ut inde domũ possim Phæaxq́ reuerti
Scribere te nobis, tibi nos ac credere par est.
Menius, ut rebus maternis atq́ paternis
Fortiter absumptis, urbanus cœpit haberi,
Scurra uagus, non qui certum præsepe teneret,
Impransus, non qui ciuem dignosceret hoste:
Quælibet in quemuis opprobria fingere sæuus,
Pernicies, & tempestas, barathrumq́ macelli
Quicquid quæsierat, uentri donabat auaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus, & timidis nil,
Aut paulum abstulerat, patinas cœnabat, omasi
Vilis & agnini, tribus ursis quod satis esset.

ACRON. ¶ *Clusinis*] *Clusinæ & Gabinæ aquæ frigidæ sunt. Clusinæ in Hetruria, Gabinæ in Sabinis.* ¶ *Phæaxq́ reuerti*] *Phæaces enim, quorum rex Alcinous fuit luxuriosè uiuebant ut ait Homerus.* ¶ *Scribere te nobis*] *Hic uersu principia epistolæ concludit.*

¶ *Menius ut rebus maternis atque paternis*] *Menius iste nobilis fuit, sed consumptis suis patrimonijs, & pecunijs, causa ingluuie scurra effectus est, & uorator, ita ut quicquid inueniret in macello, & in alijs locis consumeret etiam ui, & fautores suos, quos suis lenocinijs decipiebat, eorum bona deuorando spoliabat.* ¶ *Menius ut rebus*] *Quia de se luxurioso locutus erat subijcit fabulam de Menio. Menius hic Pantolabus dictus est, ab eo quod quicquid afferebatur, acciperet. Erat autem & urbanus et mordax. Itaq; dabant illi & qui urbanitate delectabantur, & qui mordacitatem timebant illius.*

¶ *Nec qui ciuem dignosceret hoste*] *Hoc est, cum esuriret, & cuilibet malediceret, ut alius placere posset, à quo se pasci uellet.* ¶ *Nil*] *De partis, de parum luxuriosis.* ¶ *Omasi*] *Omasus propriè caro bubulina.*

PORPHYRION. ¶ *Generosum & lene requiro, Quod me Lucanæ*] *Inter omnia, quæ uino accidunt, & illud est maximum, quòd uires præstat in Venerem. Hoc est ergo quod dixit, quod iuuenem commendat amicæ, id est, fortem & amabilem amicæ reddat, ut iuuenẽ.*

¶ *Pheax*]

¶Phæax] *Pinguis & uoluptuarius, ut alibi ait: Sponsi Penelopes Alcinoiq; In cute curãda plus æquo operata iuuentus. Hanc enim opinionem de his Homerus in Odyssea posuit.* ¶Menius ut rebus paternis atq; maternis] *Hic Menius, & alibi ab Horat. compellatur ut scurra, & satyricè absentem Menium carpit.* ¶Præsepe] *ταπείνωσις, & satyricè pro mensa. Sic Plaut. in Curc.* ¶Impransus] *Ideo iratus ob hoc ipsum.* ¶Omasi] *Visceris bubuli.*

Scilicet & uentres lamna cadente nepotum
Diceret urendos correctus. Menius idem
Quicquid erat nactus prædæ maioris, ubi omnẽ
Verterat in fumũ, & cinerem, nõ Hercule miror
Aiebat, si qui comedunt bona, cùm sit obeso
Nil melius turdo, nil uulua pulchrius ampla.
Nimirũ hic ego sum, nã tuta & paruula laudo
Cùm res deficiunt satis inter uilia fortis,
Verùm quid melius contingit, & unctius, idem
Vos sapere, & solos aio benè uiuere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia uillis,

ACRON. ¶Nepotum] *Id est, cùm non haberet luxuriosos alios insectabitur, ut ab ijsdem pasceretur.*

PORPH. ¶Nepotum] *Nequam & luxuriosorum.* ¶Verterat in fumum et cinerem] *Comederat atq; absumpserat.* ¶Pecunia] *Res familiaris.*

AD QVINTIVM. XVI.

NE percõteris fund9 meus optime Quinti,
Aruo pascat herũ, an baccis opulẽtet oli-
Pomis'ne, & pratis, an amicta uitibus ulmo: (ue
Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.
Continui montes, nisi dissocientur opaca
Valle: sed ut ueniẽs dextrum latus aspiciat Sol,
Læuum discedens curru fugiente uaporet.
Temperiem laudes. quid? si rubicunda benignè
Corna uepres, & pruna ferãt: & quercus, & ilex,
Multa fruge pecus, multa dominũ iuuet umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam riuo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis aluo.
Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præstãt septembribus horis.

ACRON. ¶Ne perconteris] *Quintium alloquitur de situ agri sui, & ex obliquo loquitur de æquanimitate & temperantia sua, quare contentus paruo esse debeat unusquisq;. Arguit et quosdam dissimulatis uitijs magis bonos uideri uelle quàm esse: & laudari, quàm fieri.* ¶Aruo] *Aruus ager dicitur segetis ferax, & præparatus frumento.*

Loquaciter] *Quod Græci λαλεῖ. non poëtice dicũt, sed quasi prosa oratione, & cõmuni sermone, ac simplicibus uerbis.*

¶Continui montes] *Modò describit situm agri sui, id est, totus ille ager meus unus mons esset, nisi dissociarentur ipsi montes ualle in medio iacente, per quod ostendit illum agrum inter duos montes iacere.* ¶Propius frondere Tarentum] *Vt ita ager meus amœnus dicatur, sicut est Tarentum.*

PORPH. ¶Ne perconteris] *Id est, ne forte perconteris, scribetur tibi forma loquaciter & situs agri. Scribit autem Quintio de æquanimitate ac temperantia, quare se paruo esse contentum demonstrat, arguens alios dissimulantes uitia magis bonos uideri uelle, quàm fieri.* ¶Amicta] *Vestita, maritata.* ¶Loquaciter] *Bene loquaciter, quasi curiosè audituro ac scire cupienti.*

¶Continui montes] *Deest, quidem, ut sit. continui quidem, nisi dissocientur opaca ualle. Vnde intelligit agrum suum in ualle inter continuos montes iacêre.* ¶Dextrum latus] *Vallis dextrum dicit latus orienti soli obiectum, sinistrum occidenti, temperiem regionis illius.* ¶Frondere Taren-

 tum]

tum] Et hoc facetè. Et nota Horatium in Italia nihil magis laudare quàm Tibur & Tarentum. Fons etiam riuo dare nomen idoneus] Fons Bandinus, è riuo qui Digentia dicitur. Ergo magnus fons, siquidem ab illo riuus non sine nomine. ¶Et septembribus horis] Quo tempore in urbe facile morbo corpora tentantur, ex autumni æstu noxio.

Tu rectè uiuis, si curas esse, quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum:
Sed uereor ne cui de te plus, quàm tibi credas,
Ne'ue putes alium sapiente, bonoq; beatum:
Neu si te populus sanum, recteq; ualentem
Dictitet occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manib. tremor incidat unctis
Stultorum incurata pudor malus hulcera cælat.
Si quis bella tibi terra pugnata, mariq;
Dicat, & his uerbis uacuas permulceat aureis:
Te'ne magis saluũ populus uelit, an populũ tu,
Seruet, in ambiguo qui consulit & tibi, & urbi,
Iuppiter: Augusti laudes cognoscere possis:
Cùm pateris sapiens, emendatusq; uocari,
Respondes'ne tuo dic sodes: nomine nempe
Vir bonus, ac prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cràs (si uolet) auferet: ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisq; recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat, laqueo collum pressisse paternum:
Mordear opprobrijs falsis, mutemq; colores:
Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quẽ nisi mẽdosũ, & mẽdacẽ: uir bonus est quis:
Qui consulta patrum, qui leges, iuraq; seruat,
Quo multæ, magnæq; secantur iudice lites,
Quo responsore, & quo caussæ teste tenentur:
Sed uidet hunc omnis domus, & uicinia tota

ACR. ¶Tu recte uiuis] Id est, si iã rectè uiues, ut refert opinio tua. ¶Febrem] Trahit exemplum de febricitãtibus, qui cupiditate gulæ prouocati, simulant in conuiuio febre se non laborare, ut liberius possint cibis quibusq; uesci, donec super ipsum cibum manus tremulæ reddantur. Sed sicuti ille est stultus, qui plus credit conuiuantibus quàm sibi: ita qui febre uitiorum mentẽ habet repletam, stultus computabitur, si propter fauorem uulgi se beatum putat. ¶Si quis bella tibi] Si quis, inquit, laudes Augusti propriè ad illum pertinentes, tibi decantet, nunquid auris accommodabitur illi? Addit ergo laudes Augusti, quas populus solitus erat ei decãtare. ¶Te'ne magis saluum populus uelit] An te uelit populus magis saluum esse, an tu populum ô Auguste. ¶In ambiguo qui consulit] Sed qui seruet & te & populum Iuppiter, qui consulit & tibi & urbi. ¶Augusti] Hæc enim Varus de Augusto scripserat. ¶Ego ac tu] Ac si diceret, etiamsi nõ mereamur.

¶Laqueo collum pressisse paternum] Si mihi dicat, quòd meum patrẽ strangularim. ¶Qui consulta patrum] Responsio tota est per ironiam. Ostendit enim talem hominẽ nõ ueraciter esse bonum, sed cupientẽ se bonũ uideri, & cupientẽ humanæ laudis, quia omnia quæ facit, coactus lege peragit.

POR. ¶Tu rectè uiuis] Hoc est, si talis es, qualem te fama testatur, ac per hoc bonus. ¶Iactamus iampridem omnis te Roma beatum] Et hic apertè ostendit, quod suprà dixerat, Si curas esse, quod audis. Et est sensus: Iampridẽ omnes te iactamus beatum. ¶Omnis Roma] Id est, omnes Romani, & est figura μετωνυμία. ¶Sed uereor ne cui] Hoc Persius aliter. Ne te quæsiueris extra.

¶Neue putes aliũ sapiente bonoq; beatũ] Deest, excepto sapiente bonoq;. ¶Neu si te populus sanum] Stultũ est, inquit, alteri credere te beatũ, excepto sapiente, dicenti; quia populo fidẽ habes, te sanũ asseueranti, cùm ægrum te scias, & tibi debes temperare ab importunis cibis. ¶Si quis bella tibi] Si quis pro tuis laudibus, tibi dicat Cæsaris laudes, & addat hos uersus: Te'ne magis saluum populus uelit, an populũ tu, seruet, in ambiguo qui consulit & tibi, et urbi Iuppiter: qui sunt ex notissima

Panegyrico Augusti. Tu cū poßis agnoscere, et dicere, istæ Cæsaris laudes sunt, non meæ, patieris'ne te emendatum uocari & sapientem, quod ille est? & hoc ait. ¶ *Te'ne magis saluum*] *Vtrū magis populus uelit te saluum seruet Iupiter, qui consulit & tibi & urbi in ambiguo. Sensus āūt hic ostendit, tantum amorem Cæsaris esse erga populum, ut incertum sit uter alterū magis diligat.* ¶ *Augusti laudes*] *Ordo & sensus: Cùm poßis cognoscere, & est ἀναστροφὴ.* ¶ *Respondes'ne tuo, dic sodes, nomine?*] *Ordo & sensus: Respōdes'ne tu, dic sodes, nēpe uir bonus & sapiens nomine dici delector ἀρχαϊσμὸς figura. Virg Et me crudelem nomine dicunt.* ¶ *Ego ac tu*] *Hoc est, & tu nō minus quàm ego.* ¶ *Qui dedit hoc hodie, cras si uolet auferet*] *Si ideo sum sapiens, quia me dicit populus sapientem, sequitur ut cùm non dixerit, non sim.* ¶ *Mendosum*] *Vitiosum.* ¶ *Mendacem*] *Hoc est non sanum.* ¶ *Vir bonus*] *Responsio est tota per ironiam, ostendit, ex hoc ipsum non esse, sed uideri bonum.* ¶ *Sed uidet hunc omnis domus*] *Quam non est fallere æde sua.*

Introrsum turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Seruus: habes precium, loris non ureris, aio.
Non hominē occidi: nō pasces in cruce coruos.
Sum bonus, & frugi: renuit, negat atq; Sabellus,
Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq́;
Suspectos laqueos, et opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni uirtutis amore.
Tu nihil admites in te, formidine pœnæ.
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.
Nam de mille fabæ modijs cùm surripis unum,
Damnū est, non facinus mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, om̄e forū, quē spectat, & om̄e tribu
Quādocūq; deos uel porco, uel boue placat, (nal
Iane pater clare, clare cùm dixit Apollo,
Labra mouet metuens audiri. pulchra Lauerna
Da mihi fallere, da iustum, sanctumq; uideri,
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nubem.
Quo melior seruo, quo liberior sit auarus,
In triuijs fixum cùm se demittit ob assem,
Non uideo. nam qui cupiet, metuet quoq; porrō
Qui metuens uiuit, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum uirtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat, & obruitur re.
Vendere cùm possis captiuum, occidere noli
Seruiet utiliter, sine pascat durus, aretq́;.
Nauiget, ac medijs hiemet mercator in undis,
Annonæ prosit, portet frumenta, penusq́;.

ACR. ¶ *Pelle decora*] *Id est, solummodo fama bonum extrinsecus, simulatione uirtutum.* ¶ *Lupus accipiterq́; suspectos laqueos*] *Ἀλληγορικῶς, quoniam noui cauere dolos & malitiā tuā, & his animalibus se comparat, quæ decipi nequeūt.* ¶ *Nam de mille fabis*] *Sensus est. Quandò, inquit, tu furaris unum modiū de mille, damnum est mihi leuius isto pacto, nō facinus, quoniā si auderes, totū abstulisses, ac per hoc nō minus es fur, quàm si totū rapuisses. Hoc ex se Horatius.* ¶ *Lauerna*] *Lauerna uia Salaria lucum habet: est āūt dea furum, & simulacrum eius fures colunt, aut quia consilia sua uolūt tacita, aut quia cum silentio preces eius exercentur. Dicta Lauerna, à lauando: nam fures, lauatores dicūtur. Porro per syllogismum probat seruū esse cupidum, et auarum captiuum illum uult uideri, qui pecuniæ parandæ seruit.*

POR. ¶ *Nec furtū feci*] *Hoc cōtra eos, qui se putāt dignos laude, quia non cōmiserint, cur damnarentur.* ¶ *Cautus enim metuit foueam*] *Nimirum, inquit, si idem cauent etiā nequam bestiæ.* ¶ *Sabellus*] *Horatius, sed in hoc nomine est quædā facies integritatis. Virg. Curibusq; seueris.* ¶ *Oderunt peccare boni*] *Significantè locutus est primum, non timent peccare. sed oderunt. Deinde nō mœtu pœnarum, sed amore uirtutis.* ¶ *Formidine pœnæ*] *Deest, sed. Vt sit, Nihil in te admittis, sed formidine pœnæ.* ¶ *Damnum est*] *Non tamen tu peccasti minus, quod perdidit cui furatus es non minus, quàm si totum abstulisses.*

ses. Et hoc secundū Stoicos, qui paria dicunt esse peccata. ¶ Vir bonus] Ironia. ¶ Lauerna] Lauerna est dea, quæ furibus præest. ¶ Qui melior seruo] Ordo: Qui melior seruo sit auarus, nō uideo. ¶ Vendere cū possis captiuum] Hac cōparatione uult ostendere, ita nos per stultitiā nos seruire fortunæ, ut captiui seruiunt à dominis uictoribus seruati, scilicet, nō ex suo cōmmodo, sed ex eorum humilitate, qui parcunt hominibus seruituris sibi. ¶ Seruiet utiliter] Hoc est ad omnia dicta audiens erit, ut stultus cupiditatibus & fortunæ obsequens, facit et patitur uniuersa, quæ dicit inferius.

Vir bonus & sapiens audebit dicere, Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre, patiq;
Indignum coges? adimā bona, nempe pecus, rē,
Lectos, argentum: tollas licet. in manicis &
Compedibus sæuo te sub custode tenebo:
Ipse Deus, simulatq; uolam, me soluet opinor.
Hoc sentit, moriar: mors ultima linea rerum est.

ACR. ¶ Pentheu] Hoc tractum est de Tragœdia, in qua inducitur Liber pater à Pentheo iussus ligari, & ipse ut se solueret, sic Pēthco dixisse: O Pentheu si me ligaueris, te et bona tua sub uertā. Cui Pentheus: Licet, inqt, omne pecus & rem cæteraq; perdam, compedibus te tenebo, & quia Pentheus illum ligauit, fulminatus est postea ipse, ac domus eius, at Liber pater incolumis permansit. Quod simile sapienti uiro est & bono quem neq; carcer, neq; metus mortis, neq; ulla uis potest in seruitute retinere, neq; ullæ diuitiæ. ¶ Hoc sentit, moriar] Poēta scitè hoc sentit morte se posse liberari, quoniam hæc sola omnium est finis malorum, & nunc metaphora est à Libero patre, Sic ergo sapiens ridet minas tyranni, ut Deus Penthei.

PORPH. ¶ Vir bonus & sapiens audebit dicere Pentheu] Hæc præludia de Tragœdia sunt Bacchi, in qua inducitur Liber pater à rege Pentheo ligari, ac iussu Iouis solui. Quod simile sapienti est, qui carceris difficultatem, & mortem non metuis, neq; ulla uis potest eum in seruitute retinere. ¶ Linea] Finis. Terentius. Extrema linea amare, haud nihil est.

AD SCAEVAM. XVII.

QVāuis Scæua satis per te tibi cōsulis, & scis
Quo tandem pacto deceat maioribus uti,
Disce docēdus adhuc, quæ censet amiculus: ut si
Cæcus iter monstrare uelit, tamen aspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies, & primam somnus in horam
Delectet: si te puluis strepitusq; rotarum,
Si lædit caupona, Ferentinum ire iubebo.
Nam neq; diuitibus, contingunt gaudia solis,
Nec uixit malè, qui natus moriensq; fefellit:
Si prodesse tuis, pauloq; benignius ipsum
Te tractare uoles, accedes siccus ad unctum.

ACRON. ¶ Quāuis Scæua] In initio huius epistolæ hortatur Scæuā, quomodo amicitiæ maiorum obsequi debeat, & dicit illi, ut si tædeat eum manere in ciuitate propter strepitum, & clamores tabernarū: transeat in Ferentinum oppidum desertum, ac per hoc quietū. Præcepta uitæ ad Lollium Scæuam, equitem Romanum affectantem se potiores, & laudat Aristippum Cyrenaicum, qui affectauerat cum regibus uiuere.

¶ Neq; diuitibus cōtingunt gaudia solis] Sensus est: Habet, inquit, & paupertas uoluptates suas, si molestia careat in molestis locis. ¶ Qui natus moriensq; fefellit] Hoc est, qui latuit, & natus & moriens ignoretur, qui fuit in obscuro Est autem Epicureorum.

PORPH. ¶ Quamuis Scæua] Ad Scæuam Lollium, equitem Romanum hæc epistola scribitur, in qua dum artem obsequendi amicis maioribus monstrat Horatius Satyrico charactere adstruit seuerum & tristem hominem, suis molestijs in principum odiū incurrere, quorum obseruantiam potiorem libero homini esse aut seueritate. ¶ Quamuis] προθεράπευσις. ¶ Deceat maioribus

ioribus

ioribus uti] Id est, amicis, sed in cõsuetudine maiores dicimus. ¶ Amiculus] ὑποκόρισμα. ¶ Vt si Cœcus iter monstrare uelit] Prouerbialiter, quasi diceret, sus Mineruam docet. ¶ Quod cures proprium fecisse] Hoc est, quod eiusmodi sit, ut uelis hoc ipsum pro tuo haberi. ¶ Si te grata quies] Bene non antè monet, quo pacto obseruandi colendiq; sint potiores, nisi prius ostẽderit colendos esse. igitur si te grata quies delectet, Hoc est, si ocio delectaris, inquit, ex urbe proficiscere Ferentum, hoc est, in desertum oppidum. Quo dicto etiã ostendit Romæ haud aliquos esse ocij amicos. ¶ Nam neq; diuitibus] Diuites modò pro generosis posuit, ut Terentius: Omnia habeo, neq; quicquã habeo. Nihil enim mihi uidetur deesse, præter amicos. ¶ Moriensq; fefellit] Fefellit, mortuus latuit Hoc autem prouerbium Græcum: λάθε βιώσας. ¶ Si prodesse tuis] Prodesse autem tuis uoles.

¶ Siccus ad unctum] Pauper ad opulentum. ¶ Si pranderet holus] Hoc dictum Diogenis Cynici fuit ad Aristippum Cyrenaicæ sectæ philosophum. Sensus est autem: Si æquo animo paupertate utamur, nunquam nos regibus obsecuturos: si regibus obsequeremur, nunquam paupertatis sordes æquo animo toleraturos esse.

Si pranderet holus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus: si sciret regibus uti,
Fastidiret holus, qui me notat. utrius horum
Verba probes & facta, doce: uel iunior, audi,
Cur sit Aristippi potior sententia. nanq;
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt.
Scurror ego ipse mihi, populo tu, rectius hoc, &
Splẽdidius multò est, equus ut me portet, alat rex.
Officium facio. tu poscis uilia: uerùm es
Dante minor, quamuis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippũ decuit color, & status, & res
Tentantem maiora, ferè præsentibus æquum.
Contrà, quem duplici panno patientia uelat,
Mirabor, uitæ uia si conuersa, decebit.
Alter purpureum non expectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca uadet,
Personamq; feret non inconcinnus utranq;.
Alter Mileti textam, cane peius & angue
Vitabat chlamydem, morietur frigore, si non
Rettuleris pannum. refer, & sine uiuat ineptus.

ACRON. ¶ Si pranderet holus] Ex historia sumptum exemplum, quòd plerunq; prosit amicitia maiorũ, proponens duos philosophos, Diogenem Cynicũ, & Aristippum, sectæ Epicureorum fautorem. Sic monet Diogenes Aristippum Alexandri Magni sectatorem, qui contemnebat paupertatem. Quodam igitur die Diogeni holera colligenti, dixit Aristippus: Diogenes si sciret regibus uti, fastidiret holus. Cui Diogenes: Aristippus si nollet regibus uti, prãderet holus. ¶ Mordacem Cynicum] Antisthenem, uel Diogenẽ, ut legitur in sequenti. ¶ Alat rex] Prouerbiũ Græcum est. ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς μὲ τρέφει. ¶ Officium facio] Possum officiosus esse, id est, humanus. ¶ Omnis Aristippum] Laudat Aristippum ex sententia Platonis, qui cum inuenisset illum naufragio, diploide, id est, panno duplici inuolutum ac per hoc uili uestimento, laudauit eum dicens: Omnis color & status res decuit Aristippum. ¶ Tentantem maiora] Scientia præditum, si ea tentasset habere, qui ita sciebat paruis uti, ut magnis. ¶ Præsentibus æquum] Id est, æqualiter patientem paupertatem. ¶ Mirabor] Miror, inquit, si decepit splendor hominẽ sordibus assuetum. ¶ Morietur frigore] Aiunt Aristippum, inuitato Diogene ad balneas, dedisse operam, ut omnes prius egrederentur, ipsiusq; pallium induisse, illiq; purpureum reliquisse, quod Diogenes cùm induere noluisset, suum repetens, tunc Aristippus increpuit Cynicum, famæ seruientem, qui algere mallet, quàm conspici in ueste purpurea.

PORPH. ¶ Si sciret] Astutè ut dignitatẽ huic sectæ colendorum principũ daret, inuertit quod erat reciprocũ, hoc est, si patienter regibus uteretur, sed sic maluit: Si sciret, ut uideretur more patiendi laborasse in regibus ferendis, an sit labor. ¶ Vtrius horum] Diogenis an Aristippi.

¶ Vel iunior audi] Quare, Audi: quia iunior, & hic ostēdit, quod supra dixit: Disce, docendus adhuc. ¶ Mordacem Cynicū sic eludebat] Et hoc bene, quasi cane morsum. ¶ Scurror ego ipse mihi] Propter me scurror, cū alteri obsequor. Et hæc uerba sunt Aristippi ad Diogenem. ¶ Equus ut me portet, alat rex] ἵππος μὲ φέρῃ, βασιλεὺς μὲ τρέφῃ. ¶ Officiū facio] Modò honestè dixit, quod suprà humiliter, scurror. ¶ Verum es dante minor, quantūuis] Quantūuis, inquit, quod accipis paruū sit, minorem te facis tamen eo, qui tibi porrigit: quod si est, non es nullius egens, quod ipse de te iactas. ¶ Omnis Aristippum] Dicunt Platonē hoc Aristippo tribuisse. ¶ Præsentibus] id est, paruis æque præsto esse possunt. ¶ Aequū] Id est, patientem. ¶ Duplici panno] Vili ueste, quam diploidem ueteres dixerunt. ¶ Mirabor uitæ uia] Mirum est, inquit, si decebit splendor hominem assuetum sordidis rebus, ac per hoc non licebit. ¶ Alter purpureū nō expectabit] Qui utrumuis habiturus fuerit, sumet, ut Aristippus, Mileti textā. alter cane peius & angui uitabit, panno cum duplici tegitur, ut Cynicus Diogenes diploide. ¶ Mileti textam] Sanè nunc uestes Milesiæ preciosæ sunt. ¶ Cane peius & angue] Facetè locutus est in stultitiam hominis, qui preciosam uestem non iam despicere, sed timere uideatur. ¶ Morietur frigore] Ideo, inquit, uiuere nisi miser non potest. ¶ Sine uiuat ineptus] In stultum, totum facetè, quamuis dicatur non hoc fingi ab Horatio, sed uerè Aristippum Diogenis subducto pallio, chlamyden ei supposuisse purpuream.

Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes,
Attingit solium Iouis, & cœlestia tentat.
Principibus placuisse uiris, non ultima laus est.
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non succederet, esto.
Quid? qui peruenit, fecit ne uiriliter? atqui
Hic est, aut nusquam quod quærimus. hic onus horret,
Vt paruis animis, & paruo corpore maius:
Hic subit, & perfert: aut uirtus nomen inane est,
Aut decus, & precium rectè petit experiens uir.
Coram rege suo de paupertate tacentes,
Plus poscente ferent. distat, sumas ne pudenter,
An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec uendibilis, nec pascere firmus,
Qui dicit, clamat, uictum date. succinit alter,
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæque.

ACR. *¶ Res gerere] Loco nominatiui stat, res gerere, ut illud Persij: Scire tuum nihil est. ¶ Non cuiuis homini contingit adire Corinthum] Græcū prouerbium est, id est, non cuiuis ut Aristippo tutū est Corinthū nauigare. Nā cùm multi Corinthum nauigantes, Laidis amore tenerentur, Aristippus hac fama illò perductus est, Laidem uidens, amore eius deuinctus est, qui cùm præ se ferret, quod non esset captus, ut cæteri, quoniam dictum est, quòd meretricem habuisset, ille respondit, Habui, nō habeor. ¶ Coram rege suo de paupertate tacētes] Adeò gratam uerecundiam ait, ut sæpe plus percipiant nihil petentes, quàm flagitantes. Cōueniens locus principio, proposuerat enim docere, quomodo cum maioribus uiuendum esset. ¶ Succinit] Cantilenam mendicorum pulchre expressit, qui succinunt sibi inuicem.*

PORPH. *¶ Res gerere] Scilicet, magnas. Sed hoc exēplo ostendit, nō, si tutum sit quiescere, idcirco et gloriosum uideri potest, cū non sit cessare, ne hominē colere sibi cōsulentis ac pigri. Res uero maximas gerere & uigilare, officiū strenui hominis atque laudandi. ¶ Principibus placuisse] A maiore ad minus, ait simile uideri gerere res bellicas, & promoueri à principibus ciuitatis. ¶ Non cuiuis homini cōtingit adire Corinthū] Et hoc exemplum est à similitudine. ¶ Sedit] Bene sedit. Quo uerbo significat, finit, ut: Et sedes requiram. ¶ Qui timuit] Non si contempsit male uoluisse, si laudes. ¶ Fecit ne uiriliter?] Hoc per interrogationē. Qui cum agit, uel respōdet, uel inuertit orationem.*

tionem, uel tacet, hic ergo dicendo, Atqui, Hic est, aut nusquã quod querimus, quasi tergiuersantem urget ad respondendum. ¶ Hic onus horret] Hîc eloquitur, quod in fine sibi uoluit responderi, illum esse timidum, qui officium fugiat. illũ fortẽ, qui subeat perferatq;, ac per hoc hunc laudandũ, illum uituperandũ. ¶ Aut uirtus nomen inane est] Nomen inane uanũq; esse uirtutem Epicurus dixit, ad uoluptatemq; referri uniuersa, quæ facimus. ¶ Aut decus aut precium] Hoc Stoici dicunt ad honestatem & rectũ, hoc est, ad uirtutẽ omnia reuocantes. ¶ Corã rege suo] Iam præcipit dicẽs, uerecundiã plus prodesse apud maiores amicos, q̃ procacem impudentiã, præsertim cũ tacentibus magis, quàm poscentibus largiantur. ¶ Indotata mihi soror est] Μίμησις figura, hoc est, imitatio poscentis aliquid. ¶ Clamat uictum date] Hoc est, mendicat. ¶ Succinit alter] Subsequitur & canit, id est, sequitur alter ac petit, & bene cantilenam mendicorũ dixit. ¶ Diuiduo findetur munere quadra] ταπείνωσις. Nimirum satyricè quadra panis inquit, qui uni cibus dari poterat, frangetur ac diuidetur duobus, hoc est, diuiti importunis erit, et docet, unde fiat, ut etiamsi siquid solidum fuerat, cedat duobus. ¶ Sed tacitus pasci si posset coruus] Eum significat, qui si saperet, peteret diuitem tacitus, neq; sibi æmulum compararet, neq; minus acciperet. Nã coruus cũ accedit ad cibum strepitu uocis, alias aues raucè ciet. Vnde fit ut solus pasci non poßit. Et subtiliter significat ita diuitem peti ab amicis, ut à coruis cadauera. Alij putant à coruo & uulpe hoc translatum, sed malè.

Brundusiũ comes aut Surrentũ ductus amœnũ,
Qui queriť salebras, & acerbũ frigus, & imbres,
Aut cistã effractam, & subducta uiatica plorat:
Nota refert meretricis acumina, sæpè catellam,
Sæpè periscelidem rapta sibi flentis, uti mox
Nulla fides damnis, uerisq́; doloribus adsit.
Nec semel irrisus triuijs attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lachryma, per sanctum iuratus dicat Osirim,
Credite, non ludo, crudeles, tollite claudum:
Quære peregrinum uicinia rauca reclamat.

ACR. ¶ Brundusiũ] Idẽ, inquit, quod meretrix facit, quæ simulatis damnis plorabunda spoliat, facit etiã regi suo amicus minor, cum queritur se in itinere, cũ comes ductus fuerit, aliquid perdidisse uel incommodum sensisse.

¶ Planum] Planus nomen est hominis, qui solebat multos sic fallere, in quorum uehicula uoluisset tolli, ut fingeret se crus fregisse, q̃ cũ postea uerè genu fregisset, & idem rogasset, non ei creditũ fuit.

PORPH. ¶ Brundusium comes] Idem, inquit, quod meretrix facit amatori suo, quem simulatis damnis plorabũda spoliat, facit etiam regi suo amicus minor, cùm queritur semet in itinere, quo comes ducitur, aliquid perdidiße, uel sensisse incommodi. ¶ Nota refert meretricis acumina] Hic locus de Truculento, Plauti est fabula, ubi adolescens dicit, Aut auarum perijt, aut conscissa pallula est, aut armariola Græca: aliquid semper est, quod pereat, debeatq; amans scorto suo. ¶ Catellam] Catenam diminutiuè. Catena autem propriè dicta est, quòd canem teneat. ¶ Periscelidem] Ornamentum pedis circa crura. ¶ Flentis] Mirè, non dicentis, sed flentis, ut idem falsis lachrymis faciat. ¶ Vti mox Nulla fides damnis] Ita fit inquit, ut postea etiam uera dicenti non habeatur fides. ¶ Nec semel irrisus triuijs] Hoc enim exemplo significat, nunquam postea crediturum quenquam, etiam uera dicenti qui fastis rebus omnia fidei argumenta consumpserit. Hinc etiã prouerbium natum est: Qui semel scurra, nunquam pater familiâs, & est ordo: Nec attollere curat fracto crure planum, semel irrisus in triuijs. Nec, si uerè crus fregerit planus, crederet ulterius ille, qui ab illo irrisus est nec semel eum attolleret, quippe cum eadem faciat in uero dolore, quæ iampridem fecerit in falso. Plano autem scurrã dicit. Sic Cicero: Iste planus improbißimus. ¶ Osiris] Aegyptiorum Deus, ad quem illo tempore iuratum homines ducebantur. Μίμησις, hoc est, imitatio.

¶ Peregrinum] Pro ignorante posuit sicut Cicero, Tu hospes in hac urbe uersaris? tuæ peregrinantur aures? ¶ Vicinia rauca] Vicini uociferantes.

AD LOLLIVM. XVIII.

SI benè te noui, metues liberrime Lolli,
Scurrãtis speciem præbere, professus amicũ:
Vt matrona meretrici dispar erit, atq;
Discolor infido scurræ distabit amicus.
Est huic diuersum uitio uitium propè maius,
Asperitas agrestis, & inconcinna, grauisq;,
Quæ se commendat tonsa cute, dentibus atris,
Dum uult libertas mera dici, ueraq; uirtus.
Virtus est medium uitiorum, utrinq; reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Sic iterat uoces, & uerba cadentia tollit:
Vt puerum sæuo credas dictata magistro
Reddere, uel partes Mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina:

ACR. ¶ *Metues liberrime Lolli*] *Hic Lollius etiam ad consulatum peruenit, merito uirtutis, & beneficio Cæsaris.* ¶ *Infido scurræ*] *Hoc est qui amicitiam simulet, & in malis deserat.*

¶ *Asperitas agrestis*] *Quidã, inquit, fugientes uitium adulationis, incidũt in peius uitium, & incõcinni & incõpositi hominis, scilicet, feri, & asperi, quasi agrestis. Sunt enim, qui facta sua liberrima & pura confidentes contra amicos suos, seueri & asperi apparent, dũ eos uolũt castigare, & in tãtum, ut ipsa cutis nimia seueritate tonsa dicatur, quasi capillos habuerint, & atri sint dentes.* ¶ *Virtus est mediũ*] *Virtus, inquit, ita debet inter contraria uitia in medio esse posita, ut ab utroq; crimine sit remota, id est, ut nec nimiũ adulationi, nec se austeritati adiungat.* ¶ *Partes Mimũ tractare secundas*] *Secundarũ enim partium actores omnia summißè agunt & simpliciter. Notandum autem quòd in Tragœdia nõ plus, quàm quinq; personarum actus debent fieri. Ergo Mimus dum secundam partem Tragœdiæ agit, humili actu agit.*

PORPH. ¶ *Si bene te noui metues, liberrime Lolli*] *Ad Lollium scribens, tradit præceptum quo monet fugiendam esse, uel leuitatem aßentatoris, uel econtrario amaritudinem resistentis, & dicit in omnibus mediocritatem esse seruandum.* ¶ *Scurrantis*] *Turpiter adulantis.* ¶ *Amicum*] *Amicum dicit grauitate, ac dignitate, & beneuolentia.* ¶ *Dispar*] *Id est, dißimilis.* ¶ *Est huic diuersum uitio, uitium prope maius*] *Dicitur quidam uitiũ fugiens adulatoris, incidere, in peius uitiũ, inconcinni & odiosi, & inhonesti hominis & incõmodi.* ¶ *Inconcinna*] *Insocialis.* ¶ *Grauisq;*] *Grauis, nunc molesta & odiosa.* ¶ *Quæ se commendat*] *Ideo ipsa odiosa est, quia commendari se putat.* ¶ *Tonsa cute*] *Bene non coma tonsa, sed cute, ut de capillis nihil uideatur remanere, nisi quod cutis est.* ¶ *Dentibus atris*] *Sordidis, scilicet, ab incultu.* ¶ *Dũ uult libertas uera dici*] *Facetè, uult, dixit, quia non sufficit, quod cupit, Tonsa cute, dentibus atris. χαρακτηρισμὸς hominis tristis & amari.* ¶ *Virtus est medium uitiorum utrinq; reductũ*] *Virtus, inquit inter cõtraria uitia debet in medio sita eße, ut ab utroq; crimine tãtũdem remota sit.* ¶ *Alter in obsequiũ plus æquo pronus*] *Descriptio aßentatoris.* ¶ *Et imi Derisor lecti*] *Semper derisor accubitoris amici. Ridere autem dicitur, qui & obsequium laudat, contra quem sentit. Sic alibi, Derisor plus laudatore mouetur. Ego melius intelligo ab his, qui putant μετωνυμικῶς dictum, imi lecti derisorem, pro eorum derisorem, qui in imo lecto accumbunt, in dominorum conuiuijs. Nam in summo & in medio amici, in imo uerò ipse discumbit.* ¶ *Sic iterat uoces*] *Hic χαρακτηρισμὸς adulatorum est, iterat uoces & uerba, hoc est, omne quòd leue dictum est, repetit, & omnia uerba colligit, ne sine laude sint dicta, ac per hoc dicit eadem quæ ille dixerit, & nullum uerbum admittatur, quamuis interdum eiusmodi, ut dicatur quod exciderit, ore potius, quam sit meditatè sapienterq; prolatum.* ¶ *Vt puerum sæuo credas dictata magistro Reddere*] *Mirum & facetum exemplum.* ¶ *Vel partes mimum tractare secundas*] *Rectè etiam hoc, secundarum enim partium actores omnia submißè agunt. Sic in actoribus gratis fieri uidemus: sæpe illum qui est secundarum ac tertiarum partium submisse agere.*

¶ *Alter*

¶ Alter rixatur] Descriptio tristis & duri. ¶ De lana sæpe caprina] De uillo, ut quidam dicunt, caprorum, Pilos non setam dicens esse, sed lanam.

Propugnat nugis armatus, scilicet ut non
Sit mihi prima fides, & uerè quod placet, ut non
Acriter elatrem, precium ætas altera sordet:
Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus
Brundusium Numici melius uia ducat, an Appi.
Quē damnosa Venus, quē præceps alea nudat,
Gloria quem supra uireis, & uestit, & ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna, famesq́ue,
Quem paupertatis pudor, & fuga: diues amicus
Sæpe decem uitijs instructior, odit, & horret:
Aut si non odit, regit. ac ueluti pia mater,
Plus quàm se sapere, & uirtutibus esse priorem
Vult, & ait propè uera. meæ, contendere noli,
Stultitiam, patiuntur opes, tibi paruula res est.
Arcta decet sanū comitem toga, desine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere uolebat,
Vestimenta dabat preciosa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet noua cōsilia, & spes
Dormiet in lucem, scorto postponet honestum
Officium, nummos alienos pascet. ad imum

ACR. ¶ Vt non sit mihi prima fides] Vt non sit quod uerè placeat, & non sit quod acriter elatrem, id est, nō possum me sub clientibus meis defendere. ¶ Sordet preciū] Id est, in tantū despectui deputata. ¶ Altera ætas] Id est, mea senectus. ¶ Stultitia] Opibus compenso stultitiam meam. ¶ Arcta decet sanum comitem toga] Habebant antiqui patres, pro qualitate opum togas, quæ erant bis ter ulnarum. ¶ Eutrapelus cuicunque] Hæc cogitabat, ut aliquid donaret amicis.

¶ Beatus enim iam] Beatus dicit, quoniam mutatur animus pauperum, mutatione uestis. ¶ Honestum officium] Cui honestate est carius scortum.

PORPH. ¶ Propugnat] Ordo est: Pugnat, id est, nugis certat. ¶ Scilicet ut non sit mihi prima fides] Μίμησις, id est, imitatio doloris. ¶ Et uerè quod placet] Nam omni libertate defendam. Non deseram alteram uitam. Designat non tanti facere immortalitatem, ut quod senserit, non defendat. ¶ Elatrem] Omni rabie uociferem, ac defendam. ¶ Precium] Commutatio, pro acri libertate scilicet. ¶ Aetas] Altera instauratio uitæ, ut Virbio contigit. ¶ Sordet] Vilis est. Et sensus est: Vt ego alicui assentiam precio, mihi si altera ætas attribuatur, negligam ac sordidā ducam. ¶ Ambigitur] σαΐυρικῶς respondet ad hæc, quæ à tristi & amaro dicta sunt. Quid enim agitur, inquit, quare tu insanias uel facias inimicum? ¶ Castor sciat an Docilis plus] Hoc sic pronunciandum est, ut intelligatur leue ac negligendum. Castor aūt & Docilis histriones tunc tēporis, ut alij, gladiatores fuerūt. ¶ Brundusium Numici melius uia ducat, an Appi] Brundusiū peruenire & Numicia & Appia uia potest, qui uoluerit. ¶ Quē damnosa Venus] luxuriosum significat. ¶ Diues amicus sæpe decē uitijs instructior] Hoc dicit uitiosum amicū, quāuis sit uitiosior diues, tamen se haberi nō patiatur. Credit enim uitia sua ob diuitias debere tolerari, uitia uerò pauperis sustineri non posse, cū inferior facultatibus, uirtutes debeat cōpensare cū fortuna. ¶ Decē uitijs instructior] Hoc est, decē uitijs auctior ad peccandum, quàm amicus minor. ¶ Ac ueluti pia mater] Mirè superbiā diuitis mitigauit, exēplo dū inquit, Potior amicus te uult esse filiū, hoc est, inferiorē à se & magis sapientē. ¶ Et ait propè uera] Bene quia stultè diues de se cogitat, ait: tamen nihil de paupere uerū esse demōstrat. Simul per Mimesim loquentem diuitem facit. ¶ Stultitiā patiuntur opes] Opibus, inquit, cōpenso stultitias, cū stultus sum. Simile illud est Sallustij: Quia secūdæ res mirè sunt uitijs obtentui. ¶ Arcta decet sanum comitē toga] Toga, quæ bis ulnarum nō sit, ut in Epodis dixit. Pro opibus enim ueteres magnas uel paruas habuerunt togas. Cic. Velis amictos, nō togis. ¶ Eutrapelus] Vt hic apparet, corrūpendorum hominū adeo callidus fuit, ut sciret eum habitu & stultis animū quoq; mutare. ¶ Cuicunq; nocere uolebat] Quencūq; corrumpere uoluisset. ¶ Beatus enim] Iam beatus, nō uerè, sed qui sibi beatus uidetur.

¶ Cum

¶ *Cum pulchris tunicis sumet noua cõsilia*] Id est, ex pulchris rebus sumet noua cõsilia, & nouas spes. Turbabitur, scilicet, & ex habitu mores ducet, fiet delicatus. ¶ *Dormiet in lucẽ*] Hoc est, non euigilabit, nec elucubrabit. ¶ *Scorto postponet honestũ Officium*] Carius illi erit scortum et dulcius, honestate. ¶ *Nummos alienos pascet*] Fœnerabitur, & faciet æs alienum usuris crescere. ¶ *Ad imum*] Ad postremum.

Thrax erit, aut holitoris aget mercede caballum.
Arcanum neq; tu scrutaberis ullius unquam,
Commissumq; teges, & uino tortus, & ira:
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes,
Nec cum uenari uolet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorũ Amphionis, atq;
Zethi dissiluit, donec suspecta seuero
Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion. tu cede potentis amici
Lenibus imperijs, quotiesq; educet in agros
Aetolis onerata plagis iumenta, canesq;,
Surge, & inhumanæ senium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus empta.
Romanis solenne uiris opus, utile famæ,
Vitæq;, & membris: præsertim cum ualeas, &
Vel cursu superare canem, uel uiribus aprum
Possis: adde, uirilia quo speciosius arma
Non est qui tractet: scis quo clamore coronæ
Prælia sustineas campestria: deniq; sæuam
Militiam puer, & Cantabria bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit,
Et nunc, si quid abest Italis adiudicat armis.

ACR. ¶ *Thrax*] Gladiatores, retiarius, mirmillo, secutor. ¶ *Aut holitoris aget mercede caballum*] Sensus: Aut gladiator, aut mercenarius erit holitoris. Prouerbialiter, se in ludum lanistæ dabit, et sit gladiator, sicut sunt Thraces. Holitores autẽ dicuntur holerũ uenditores. Sicut olim uenditor erat holerum, ita negociator incipiet uendere caballũ. ¶ *Cõmissumq; teges*] id est, ab amico aliquid dictũ debes celare. ¶ *Gratia sic fratrũ*] Id est, amicitia, dum alteruter suũ studium sequitur. ¶ *Amphionis atque Zethi*] Amphion et Zethus Iouis et Antiopæ filij, diuersi officij. Amphion cithara cãtabat, Zethus pastoris fungebatur officio, propter hanc diuersitatẽ animorũ & uitæ, tàmdiu dissiderũt, donec Amphion causa discordiæ uitãdæ citharam omisit. ¶ *Inhumanæ seniũ depone Camœnæ*] Quæ non pascet te, non ferens uictũ Camœna. ¶ *Virilia*] Laudat amicum tuum, dicens: Non est qui speciosius tractet arma uirilia. ¶ *Parthorum signa*] Romana signa quæ Crassus amiserat, Parthi ad Augustum per Tiberiũ miserũt iã uicti.

POR. ¶ *Thrax erit*] Auctorabitur se in ludum, ut gladiator fit. ¶ *Aut holitoris aget mercede caballum*] Satyricè inuenit sordidissima futuro mercenario post beatum incessum, cultumq; lactantem, & uerum tale est, qui fit propter speculum. ¶ *Arcanum neque tu scrutaberis*] Bene. Mox enim dicit eiusdem esse prodere cõmissa & arcana perquirere ac scire uelle. ¶ *Et uino tortus & ira*] Quia uinum & ira tormenta sunt, quibus multi inuiti secreta fuderũt. ¶ *Nec tua laudabis studia aut aliena reprendes*] Vitiũ obtrectationis est. ¶ *Nec cum uenari uolet ille, poëmata panges*] Odiosum enim facit importunitas uoluntati aduersantis studiorum. ¶ *Gratia sic fratrum*] Dum alter alterum sequitur studium. Quod si fratrum geminorum gratia sic dissoluitur, quid futurum est assectatorum? ¶ *Donec suspecta seuero Cõticuit lyra*] Zethum dicit seuerum, in cuius gratiã Amphion lyræ studium proiecit. ¶ *Tu cede potentis amici lenibus imperijs*] Tãtò magis etiã cõuenit potiori amico consentire. at uelle lenibus imperijs parêre, quod παραρχεῖν Græci uocant, qui, cùm potest imperare, blanditur. ¶ *Aetolis onerata plagis*] Quotiens, inquit, parauerit ire uenatũ Aetolis plagis. Meleager Calydonium aprum nobilis uenator excepit. Inde ergo epitheton fecit Horatius, ut Aetolis retibus, ad apros factis, intelligamus. ¶ *Surge et inhumanæ senium depone Camœnæ*] Inhumanæ Camœnæ non est perpetuum epitheton, sed inhumanæ ad eum aspicit, qui eam lædit.

¶ Pul-

¶ Pulmēta laboribus empta] Suauiter significat cibos ex præda esse natos. ¶ Romanis solenne] Ab honesto uult persuadere laborem uenaticū non detrectandum. ¶ Vitæq; & membris] Hoc ab utili sumptum est. ¶ Scis quo clamore coronæ] Id est, cū suffragio multitudinis spectaturæ in campo Martio exerceri soleas, quod argumentum à minori ad maius dicitur. Nam si hoc facis ludi causa tantū, quantò magis facies propter amicitias, & utilitatem tuam? ¶ Deniq; sæuā Militiam puer, et Cantabrica bella tulisti] Occasio laudis inyciendæ, & ipsius ad quem scribit & Cæsaris Augusti. ¶ Sub duce, qui tēplis Parthorū signa refixit] Qui sub Cæsare inquit Augusto, olim in Cātabria militasti, qui nunc à Parthis signa Romana, quondā capta cū Crasso, recepit. ¶ Adiudicat] Adiūgit.

Ac ne retrahas & inexcusabilis absis:
Quamuis nil extra numerum fecisse, modumq;
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus, Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur,
Aduersarius est frater, lacus, Adria, donec
Alterutrum uelox uictoria fronde coronet.
Consentire suis studijs qui crediderit te,
Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneā (si quid monitoris eges tu)
Quid de quoq; uiro, & cui dicas sæpe uideto.
Percontatorem fugito. nam garrulus idem est,
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures:
Et semel emissum uolat irreuocabile uerbum.
Non ancilla tuum iecur ulceret ulla, puer'ue,
Inter marmoreum uenerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri, charæ'uæ puellæ
Munere te paruo beet, aut incommodus angat.
Qualē cōmendes etiā atq; etiā aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam nō dignū tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri,
Vt penitus notum si tentent, crimina serues,
Tuterisq; tuo fidentem præsidio, qui

ACRON. ¶ Ac ne te retrahas] Id est, si uis ab amico tuo domum recedere, petes aliquam excusationē sine damno: Aut dic te domum ire iocatum, uel aliquid aliud facere. ¶ Extra numerū] Quamuis, inquit, sapiens sis, & omnia ad numerum, id est, ad sapientiam redigas, noli excusare te, ut non ludas cū amico tuo, præsertim cùm delecteris. ¶ Nugaris rure paterno] sēsus est: Quāuis nihil extra rationem facias, tamen decurras interdum ad ludū, & in paternam uillam. ¶ Partitur lintres exercitus] Naualem pugnam, quam Augustus cū Antonio gessit, imitere. ¶ Actia pugna] Quæ fuit inter Cæsarem & Antonium apud Actiacū promontorium. ¶ Adria] Mare in quo pugnabant Cæsar & Antonius ¶ Vtroq; tuū laudabit pollice ludum] Vtroq; pollice συνεκδοχικῶς manu utraq; sublata, & pariter sæpius mota. Hoc enim genus ualidè laudantium est. ¶ Non ancilla tuū iecur ulceret] Monet quando in domo amici fuerit, non amet puerum eius aut puellam, ne fortè captus amore, pandat secreta sua. ¶ Munere te paruo] Dans tibi puerum uel puellam, cùm maiora accipies.

¶ Commendes] Quandò, inquit, aliquem laudare uis in præsentia aliorum, diligenter considera, antequàm illum laudes, ne cum fortè cùm postea deturpaueris, incurras in uerecundiam. ¶ Tuteris] Sensus est: Si quem uideris à malo homine uexari, defende & tuere.

PORPH. ¶ Ac ne te retrahas & inexcusabilis absis] Sensus hic est. Noli, inquit, te retrahere ac denegare ludēti amico. Non enim excusare potes, quod ipse nunquā luseris, præsertim cùm in uilla tua cum tuis sæpe nugeris ac ludas. ¶ Quāuis nil extra numerū fecisse modumq;] Quamuis, inquit, sapiens sis, & omnem curam tuam ad numerum hominum modumq; redigas, hoc est, ad rationem, ad sapientiam: interdum te tamen iocis ludoq; delectas. Sic alibi ait: Dulce desipere in loco. ¶ Partitur lintres exercitus, Actia pugna] Ait: Imaginē pugnæ Actiacæ, quæ fuit inter Augustū et Antoniū, tu Cæsari facis. ¶ Hostili more refertur] Agitur trāslatio fabulæ, quæ cū agitur de-

nuo re-

nuo referri dicitur. Terent. Hecyram ad uos refero, quam mihi agere nunquam licitum est. ¶ Læcus, Adria] Tandiu nomina simulata seruantur, donec alteruter uincat. ¶ Consentire suis studijs] ille, non solum studium laudauit, sed etiam laudat. ¶ Vtroq; pollice] Vtraq; manu. Tropus συνεκδοχὴ, à parte totum. An qui uehementius laudat manus iungens, iungit pollicem cum proximo? ¶ Protinus ut moneam] Modo substantiuum significat, & est. ¶ Quid de quoque uiro] Tria dixit, quid dicas, de quo dicas, cui dicas. ¶ Percunctatorem fugito] Vera sententia est. Eadem enim libidine prodit & audit: & quæ audire desiderat, perscrutatur. ¶ Patulæ] Paratæ ad audiendum. ¶ Et semel emissum] Terribiliter pronunciandum est. ¶ Non ancilla] Non ames, inquit, seruũ, aut ancillam diuitis. ¶ Ne dominus] Dominus, id est, diues. ¶ Incõmodus angat] Ne, inquit, angat, si munere accepto læteris, aut non accepto contristeris, cùm omne munus, sapienti res parua sit. Alij putant hoc dici: Ne sentiens insanè appetentem puerũ uel puellam, dominus pueri puellæ'ue beare te uideatur, ergo obnoxium faciat paruo munere, id est, mãcipio donato: aut incommodus, id est, difficilis sit erga te amatorem. Alludit ad Virgilium, cui Alexandrum puerum Pollio dominus donò dedit. ¶ Qualem commendes] Monet ne quem incognitum potiori amico temere commendet, huius enim periculo peccaturum, si peccet. ¶ Ne mox incutiant aliena tibi peccata pudorem] Ne alio, inquit, peccante tu erubescas, qui eum commendaris diuiti. ¶ Fallimur & quondam] Non timet Horatius ne sub hoc præcepto ipse maleuolus uideatur, qui dicat non temere quenquam diuitibus conciliare oportere, & ideo addidit, Fallimur tamen, & interdum indignum pro digno tradimus, Quid igitur fiet, si peccauerit, & in offensionem uenerit sua culpa? ¶ Vt penitus notum si tentent crimina] Ne tu, inquit, incaßum effundas defensionem, protege, qui ut sæpe fit, maledicorum criminatione cùm læditur, tu quoq; labefactaris laudator commendatorq; eius.

ACR. ¶ Dente Theonino] Theon enim dicacißimus, id est, loquacißimus fuit, & maledicus, per quem maledici, & detractores intelliguntur. ¶ Tu, dũ tua nauis in alto est] Id est, Tu, qui cœpisti, uidine amicos offendas, & ingratus fias, per hoc ostendit aut non suscipiendas potentium amicitias, aut susceptis obtemperandum. ¶ Mutata retrorsum te ferat aura] Auram mutabilem ἀλληγορικῶς dicit. ¶ Oderunt hilarem tristes] Præcepta quibus amici potentiores cauendi sunt, ne offendantur facile.

Dente Theonino cùm circumroditur, ecquid,
Ad te post paulò uentura pericula, sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere uires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit: tu, dum tua nauis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura:
Oderunt hilarem tristes, tristemq; iocosi,
Sedatum celeres, agilem gnauumq; remissi.
Potores bibuli media de nocte falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamuis
Nocturnos iures te formidare uapores.
Deme supercilio nubem, plerunq; modestus
Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges, & percontabere doctos,

PORPH: ¶ Qui Dente Theonino cùm circumroditur] Hoc est, Qui cùm mordetur ab inuidis obtrectatoribus, succurrendum tibi est, ne tu quoq; lædaris. Theon autem quidam illo tempore rabiosæ dicacitatis fuit. ¶ Ecquid, Ad te paulò post uentura pericula, sentis?] Ordo est Ecquid sentis. ¶ Nam tua res agitur] Sententia per allegoriam demonstrans uicinorum periculum nostrum esse. ¶ Dulcis inexpertis cultura] Dulcem esse dicit amicitiam diuitis ei, qui non sit expertus, cæterum re ipsa plenam esse timoris ac molestiæ. ¶ Dum tua nauis in alto est] Cùm prosperum cursum amicitiæ tenes, & est tropus ἀλληγορία. ¶ Retrorsum te ferat aura] Ne ob aliquã offensionem merearis excludi. Aura autem tenuis ac leuis culpa. ¶ Oderunt hilarem tristes] Hîc ostendit similem simili delectari. ¶ Oderunt porrecta negantem pocula] Hîc ostendit quid sit, le

ius au-

uis aura, hoc est, parua causa, cur quis non ametur. Pocula autem negantem non amant, etiam si tu malam ualetudinem ostendas, ad excusationem non bibēdi. ¶ Quāuis] Negantē etiam naturæ causantur. Deme supercilio nubem] Ne te, inquit, tristem præbeas, aut nimis seuerum, nam propter hanc multi odiū contraxerunt. ¶ Plerunq; modestus] Deest etiam, ut sit, etiam modestus. ¶ Occupat obscuri speciem] A superiore pendet, an par te intelligendū est, nō esse satis bonum? an sic accipimus: Ita te cōpares, ut qualis es talis existimeris. ¶ Inter cuncta leges] Et doctrinam esse necessariā ad commendationem amicitiarum significat.

Qua ratione queas traducere leniter æuum,
Ne te semper inops agitet, uexetq; cupido,
Ne pauor, & rerum mediocriter utilium spes.
Virtutem doctrina paret, natura'ue donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellū,
An secretum iter, & fallentis semita uitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia riuus,
Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus:
Quid sentire putas, quid credis amice precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiā minus, ut mihi uiuā
Quod superest æui, si quid superesse uolūt Dij.
Sit bona librorum, & prouisæ frugis in annum
Copia neu fluitem dubiæ spe pendulus horæ.
Sed satis est orare Iouem, qui donat, & aufert:
Det uitā, det opes: æquū mi animū, ipse parabo.

ACR. Qua ratiōe] Quia sem per p ignorantiā uitiosi sumus. Mediocriter] Id est, nō potest ullo modo fieri, ut cupido supra modū habendi, & mediocritas utiliū rerum, possint regnare simul. ¶ Doctrina parat, natura'ue donet] Id est, utrū doctrina an natura sapiamus. ¶ Quē Mādela bibit rugosus frigore pagus] Pagus in Sabinis est, & nō pagus bibit, sed hi qui in pago sunt. ¶ Quid sentire putas q̄d credis amice precari?] Quid putas me deos precari, dum sum in rure meo, nisi hoc quod tibi, opto uidelicet doctrinam uirtutū, imminutionem curarū, & ueram delectationē? ¶ Sit bona librorū, & prouisæ frugis in annum copia] Notandum, quia studiosus librorum copiā primum quàm fruges uictumq; est precatus. ¶ Sed satis est orare Iouem quid donat, & aufert] Hæc, inquit, à Ioue petam, quæ mihi præstare non possum, id est, uitam, opes, & cætera. Vt æquum animum geram, in mea magis est potestate, ne animus meus dubia spe sit insatiabilis.

POR. ¶ Qua ratione queas] Scilicet, quemadmodum possis suauiter uiuere. ¶ Et rerum mediocriter utilium spes] Rectè dixit: Vtrunq; enim est stultitiæ uel pauere ne amittat: uel sperare cum uoto ingenti res mediocriter utiles. ¶ Virtutem doctrina paret] Hæ omnes quæstiones de morali philosophia sumuntur. ¶ Quid te tibi reddat amicum] Id est, uirtus quæ facit sapientem, nihil stultè facere, ac per hoc seipsum non lædere. ¶ Quid purè tranquillet] Verè delectet. ¶ An secretum iter, & fallentis semita uitæ] Videtur hoc probare, quod ultimo posuit, an quod alibi dixit: Nec dixit malè, qui natus moriensq; fefellit ¶ Me quotiens reficit] Id est, quotiens in meo rure sum. ¶ Digentia riuus] Fluens per agrū Horatij. Nam Mandela pagus est in Sabinis, nimis contrahens atq; algidus frigore, & rugosa faciens hominū corpora. ¶ Bibit rugosus frigore pagus] Tropus μετωνυμίæ, hoc est, pagani bibunt, & sic est, de quo ait etiam: Fons riuo dare nomen idoneus. ¶ Quid sentire putas?] Deest, nisi hoc, etiam minus. Paratus sum, inquit, etiam minus habere, quàm habeo, dummodò uiuam, quemadmodum uolo. Sit bona librorum] Librorum copiam prius, quàm frugis prouisionem est precatus. ¶ Neu fluitē dubio spe pendulus horæ] Ne alieni conuiuij spe in incerti uerser, ac tēpus expectem. ¶ Sed satis est orare] Hæc à Ioue, inquit, poetā, quæ ipse mihi præstare nō possum: Cæterū ut æquum animū gerā, in mea magis est potestate, quā Iouis.

AD MECOENATEM XIX.

PRisco si credis Mecœnas docte Cratino,
Nulla placere diu, nec uiuere carmina poſ-
Quę ſcribũt aquę potoribꝰ: ut malè ſanos (ſũt,
Aſſcribit Liber Satyris, Fauniſq; poëtas.
Vina ferè dulces oluerunt mane Camœnæ.
Laudibus arguitur uini, uinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater, nunquã niſi potus, ad arma
Proſiluit dicenda: Forum, putealq; Libonis
Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeueris.
Hoc ſimul edixit, non ceſſauere poëtæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis uult toruo ferus, & pede nudo,
Exigueq; togæ, ſimulet textore Catonem,
Virtutem'ne repręſentet, moreſq; Catonis?
Rupit Hyarbitã Timagenis æmula lingua,
Dum ſtudet urbanus, tenditq; diſertus haberi.
Decipit exemplar uitijs imitabile: quod ſi
Palleręm caſu, biberent exangue cuminum.

ACRON. ¶ Priſco ſi credis Mecœnas docte Cratino] Hãc epiſtolam ad Mecœnatem ſcribit, in qua demonſtrat pragmatiã ſuam, id eſt, cauſam propter quam compoſuerit carmina, ſed prius uituperat imitatores Cratini, qui docuit nullorũ carmina eſſe ſtabilia, niſi potulenti, & ebrij eſſent. Trahẽs occaſionẽ ipſe Cratinus ex Homero et Ennio, in quorũ libris laus inuenitur uini. Non tamen poëtas eſſe dixerũt debere uinoſos. Qui Cratinus tantæ uinolentiæ fuit, ut ſolitus fuerit ſupra pelles recũbere, in quas comedere conſueuerunt. Hoc etiam epigrãma in monumentum eius teſtatur. In ſuis etiam fabulis negat bonum eſſe poëtam, qui uinoſus nõ fuerit. Hic per hanc uinolentiam tantæ libidinis fuit, ut cubiculum ſuum ſpeculis adornaret, quatenus & coitum ſuum ſpectare poſſet. ¶ Aſcripſit Liber] Democritus excluſit ſuo iudicio ſanos poëtas à numero Muſarum, dicens inſanos in numerum Faunorum, & Satyrorum deorum tranſire quaſi ueriores. Vnde per Ironiam hic dicit, quod poſtquã Liber pater inſanos poëtas numero Satyrorum aſcripſit, ipſe Muſæ etiam mane ſobriæ non fuerunt, oleutes adhuc uinũ nocte potatũ.

¶ Quid? Si quis uultu toruo ferus] Senſus eſt, ſi quis ueſtẽ uultumq; Catonis imitetur, nunquid etiam uirtutibus erit Cato? Cato enim conſul Romanorum, ut terribilior appareret hoſtibus, intonſa barba & capillis manebat, cum diro coloramento, & eum toga exigua, ut uelocior eſſet. ¶ Pede nudo] Hoc de quocunq; philoſopho, Cato enim nudis pedibus non fuit. ¶ Exiguæq; togæ ſimulet textore] Qualem fecerit textor. ¶ Rupit Hyarbitam] Hyarbita Maurus fuit regione, qui dum Timaginem philoſophum poſt conuiuium, & inter pocula declamantẽ, uellet imitari, & non poſſet, inuidia quodãmodo diſcerptus eſt. ¶ Exangue cuminũ] Vt pallore nimiũ poſsint imitari, & nõ poſſet, inuidia quodãmodo diſcerptꝰ eſt.

PORPHYRION. ¶ Priſco ſi credis Mecœnas docte Cratino] Hæc epiſtola ad Mecœnatem ſcripta pragmatiam ſuam uult in carminibus præmonſtrare, ſed prius uituperat imitatores omnes, & in primis poëtas, qui uirtutes eorum admirati, non aſſecuti, continuò ſe his ipſis ſimiles fore exiſtimant, ſi ſola illorum uitia conſectentur. Veluti faciunt, quod fama eſt Homerum uinoſum fuiſſe, putant ſe bonos poëtas reddi poſſe uinolentia. Ergo hoc totum per irriſionem dicitur, nõ quod Horatius idipſum uerum exiſtimet, uel de Cratini opinione, uel de Homero temulẽto. Ait enim & per opinionẽ. ¶ Vt malè ſanos] Vt temporis aduerbium eſt, quaſi diceret, exinde. ¶ Aſſcripſit] Bene, tanquam in legionem ſuam. Nam hoc uerbum militare eſt, et eſt ordo: Vt male ſanos aſcripſit Liber Satyris Fauniſq; poëtas. ¶ Vina ferè dulces oluerunt mane Camœnæ] Et hæc εἰρωνεία eſt, ipſas quoq; Muſas etiam mane ſobrias non fuiſſe. ¶ Laudibus arguitur uini, uinoſus Homerus.] Facetè addit Homerum, tãquam

ninum in Iliade, & in Odyssea sæpe laudauerit. ¶ *Ennius ipse pater nunquam nisi potus*] *Hoc totum cum imitatione quadã dicitur stultæ persuasionis. Pater autem Ennius ideo, quod ipse primus Latinorum ad Heroici uersus imitationem aspirauerit.* ¶ *Ad arma*] *Ad libros Annaliũ, quos Ennius scripsit.* ¶ *Prosiluit dicenda*] *Vt cui non dictus Hylas?* ¶ *Forum*] *Per forum causidicos, & iurisconsultos significat.* ¶ *Putealq; Libonis*] *Puteal Libonis sedes prætoris fuit, prope arcum Fabianum, dictum quod à Libone illic primũ tribunal, & subsellia collocata sint.* ¶ *Mandabo siccis*] *Sobrijs tradam.* ¶ *Adimã cantare seueris*] *Vt ineptum est, inquit iurisdictionem non à sobrijs geri, sic absurdum est cãtare ieiunos* ¶ *Hoc simul edixit*] *Statim ut hoc, inquit, uisum est omnibus dixisse.* ¶ *Nocturno certare mero*] *Hoc est, dies noctesq; potare.* ¶ *Quid si quis uultu*] *Quid si aliquis, inquit, uestẽ uultumq; Catonis imitetur, nunquid continuo & uirtutibus Cato sit?* ¶ *Exiguæq; togæ*] *μετωνυμία, id quod fit, pro eo qui facit.* ¶ *Rupit Hyarbitam*] *Exemplum stulti imitatoris interposuit. Nam hic Hyarbita Maurus fuit, qui dũ Timaginẽ imitatur post cõuiuium, & intra pocula declamantem, propter insolentiã faciendi quod conabatur, pœne disruptus est. Timagenes enim multos conabatur adhibere, & cœnæ & declamationi suæ, dumq; ab his multũ laudatur in admirationem sui, prouocasse Hyarbitam dicitur, qui se & stomachum abrupit, dum Timagenem & dicendo & pascendo amicos conatur æquare.* ¶ *Decipit exemplar*] *Decipiuntur, inquit, stulti, qui cum propositum sit bonorum exemplar, eosdem tantum uitijs imitantur, ut illi qui Catonem imitari se putat, si semper tristis ac si sordidatus incedat.* ¶ *Quod si pallerem casu*] *Quod si me casus, inquit, pallidum fecisset, imitator meus medicaminibus uteretur, ut cuminum potaret, ut sic pallidus factus, similis crederetur. Aiunt enim cuminum dilutum, & potum, pallidum facere.* ¶ *Biberent exangue cuminum*] *Exangue pro pallido.*

O imitatores seruum pecus, ut mihi sæpe
Bilem, sæpe iocum uestri mouere tumultus?
Libera per uacuum posui uestigia princeps.
Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus Iambos
Ostendi Latio. numeros, animosq; sequutus
Archilochi, non res, & agẽtia uerba Lycãbem,
At ne me folijs ideo breuioribus ornes,
Quod timui mutare modos, & carminis artem:
Tẽperat Archilochi Musã pede mascula Sappho,
Tẽperat Alcæus, sed reb. & ordine dispar.
Nec socerũ quærit, quem uersibus oblinat atris,
Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgaui fidicen. iuuat immemorata ferentem
Ingenijs, oculisq; legi, manibusq; teneri.

ACR. ¶ *Exangue cuminũ*] *Vt pallorẽ nimiũ possint imitari. Quoniam cuminum potatũ, pallidos reddit homines.*

¶ *Seruũ pecus*] *Mire ait pecus seruum, quoniã negant Stoici quenq̃ liberum esse præter sapientem.* ¶ *Libera per uacuũ posui uestigia*] *Ego primus Romano sermone Lyrica carmina scripsi.* ¶ *Qui sibi fidit*] *Solus audet.* ¶ *Archilochi*] *Non res, inqt, trãstuli de Archilocho, sed exẽplar metri, & non eadẽ uerba sum imitatus, quibus est persequutus socerum suum Lycamben, ut se laqueo suspenderet.* ¶ *Temperat Archilochi Musam pede*] *Metrum, inquit, Archilochi, quod nos imitamur, tẽperamus uersibus Alcæi & Sapphi, quos imitor. Sed neq; eodem ordine uersuum utuntur, neq; rebus quibus socerum insequitur.* ¶ *Ordine dispar*] *Quia tantũ pedes tulerũt, nõ materiã.* ¶ *Nõ alio dictũ prius ore*] *Archilochus græcus poëta primus fuit, et ego apud Latinos primus Lyr. carm. scripsi.*

POR. ¶ *O imitatores seruum pecus*] *Tam enim seruus ad alienum præscriptum uiuit, quàm ille qui est imitator alterius.* ¶ *Libera per uacuum posui uestigia*] *Iam de se dicit,*

ostendens, & quæ & quomodo carmina scripserit, sic enim inquit, quasi neminem fuerit secutus, sed libero consilio sua inuenta perscripserit. Per uacuum autem ait, quia nemo præcesserat. ¶ Qui sibi fidit] Præcedere, inquit, solus habet, qui rectè sibi confidit, habetq; alios curæ, imitatus regem apium se sequentibus ducem. ¶ Parios] Ideo quia Parius est Archilochus, Iambici carminis scriptor. Nam de Archilocho inquit, trāstuli nil præter metrum, sed res & argumēta neglexi, quibus ille Lycamben persequitur, à quo repudiatus est gener: ¶ Ac ne me folijs ideo breuiorib. ornes] Ne me parcius laudes, tanq̃ in metris nihil innouare ausum ac proferre pro meo, multa, inqt, ex diuersis autoribus cōposui, docetq; quomodo cōposuerit. ¶ Tēperat Archilochi Musam] Et Archilochi inquit, Musa utimur & Sapphus.

¶ Mascula Sappho] Vel quia in poetico studio uersata est, in quo sæpius enituit, uel quia tribas diffamatur fuisse. ¶ Tēperat Alceus] Miscemus, inquit, & Alcei metrū, sed neque eodem ordine utimur uersuū. ¶ Nec socerū quærit] Socerū Lycābæ poscit. ¶ Nec spōsæ laqueū] Eā enim ad laqueū dicitur Archilochus cōpulisse, infami carmine. ¶ Hūc ego] Archilochū, scilicet, non aliū. Hoc est, quod dicit, nullius imitatorē se esse, duntaxat in authores. ¶ Immemorata] à nullo ex Latinis ante me dicta. ¶ Ingenijs oculisq; legi] Hoc uel ad Archloc. refertur, multa obscœna dicentē: uel ad Lucil. q æquè multa Punicè spurca cōposuit.

Scire uelis mea cur ingratus opuscula lector,
Laudet, ametq; domi, p̄mar extra limē iniquus:
Non ego uentosæ plebis suffragia uenor,
Impensis cœnarum, & tritæ munere uestis:
Non ego nobilium scriptorum auditor & ultor
Grāmaticas ambire tribus, & pulpita dignor.
Hinc illæ lachrymæ. spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus.
Si dixi, rides air, & Iouis auribus ista
Seruas, fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. ad hæc ego naribus uti
Formido, & luctantis acuto ne fecer ungui:
Displicet iste locus clamo, & diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamē, & iram,
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

ACR. ¶ Scire uelis] Excusat se, cur cum probetur à plurimis, bene sua carmina composuisse se, non tamen habeat laudatores. Ostēdit quod propter inuidiā, quæ inimica est uirtuti, cū per domos aliorū legeretur, & publicè detraheretur, & quia non conducebat muneribus cibi & uestium, fauorem uulgi, quod solent amatores adulationis agere. ¶ Et nugis addere pondus] Illi in nugis suis pondus laude accumulare gaudēt, quia carmina sua inhonestè laudari cupiunt. ¶ Ego naribus uti] Illius ad uerba uereor libere, & urbanè tendere, ne eum ad iracundiam prouocem.

¶ Formido] Timeo esse fastidiosus, sed honestas quæro excusationes ne recitē. ¶ Clamo] Id est, reprehendentium timore coactus dicam, quòd mihi dipliceat locus ubi recitem.

¶ Diludia posco] Diludia dicuntur tempora, quæ gladiatoribus conceduntur, ut intra dies quinque pugnant.

PORPHYRION. ¶ Scire uelis] Deest audies. Vt sit: Si uelis scire, audies. Et hic se excusat, quòd cum probetur à plurimis, non tamen habeat laudatores: uolens hanc causam esse, quòd propter inuidiam, quæ inimica uirtutis est, etiam ipse non adibat grammaticos, cum suis authoribus promerendo. ¶ Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor] Grammaticas tribus, ipsam discipulorum multitudinem dicit: pulpita uerò, ipsos magistros.

Hinc illæ lachrymæ] Hinc causa est, inquit, propter quā & alij laudantur. ¶ Spißis indigna theatris. Scripta pudet recitare.] Hæc sunt uerba Horatij excusantis cur non scripserit, quod in publicum proferat. ¶ Nugis addere pondus] Hoc est, pro re magna uastum pondus pronuncians: Referent alij, qui nugas peiores facere recitando solent.

¶Rides ait] Hæc inuidi uerba sunt, respondentis Horatio, ut si dicat. Irrides, cum te diffidentem ais non recitare uulgò, cum superbia fastidias cæterorum aures, Cæsari soli legas.

¶Fidis enim] Aduersarij adhuc uerba sunt, exprobrātis quod Horatius multum sibi arroget de carminum suauitate. ¶Tibi pulcher] Iudicio tuo contentus, teipsum laudes.

¶Ad hæc] Ordo est: Ad hæc ego. ¶Naribus uti] Naribus caninis uituperantiū. ¶Et luctantis acuto ne secer ungui] Per hoc significat multos æmulos omissa arte descendere in certamen, ut qui in luctatione unguem imprimit, ad lacerandum aduersarium. ¶Displicet iste locus] In quo recitatur palam. ¶Diludia] Intermissionem ludorū uel dilationem.

¶Ludus enim genuit] Hæc causa est cur diludia postulet.

AD LIBRVM SVVM. XX.

Vertumnū, Ianumq́; liber spectare uideris,
Scilicet ut pstes Sosiorū pumice mundus,
Odisti claues, & grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, & communia laudas,
Non ita nutritus. fuge, quo discedere gestis:
Non erit amisso reditus tibi, quid miser egi?
Quid uolui? dices, ubi quis te læserit, & scis
In breue te cogi, cum plenus languet amator.
Quod si non odio peccantis desipit augur,
Charus eris Romæ, donec te deserat ætas.
Contrectatus ubi manibus sordescere uulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut unctus mitteris Ilerdā:
Ridebit monitor non exauditus, ut ille
Qui malè parentem in rupes detrusit asellum
Iratus. quis enim inuitum seruare laboret?
Hoc quoq; te manet, ut pueros elemēta docētē
Occupet extremis in uicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admouerit aures:
Me libertino natum patre, & in tenui re
Maiores pennas nido extendisse loqueris:

ACR. ¶Vertumnū Ianū'q; liber spectare uideris] Hanc epistolam metaphoricè inscripsit, quasi in rem animatā, significans librum suum in publicum uelle procedere, se uerò prohibere. Vertumnus & Ianus dij sunt, qui præsunt negocijs ementium & uendentium, ante quorum tēpla erant loca, in quibus cum cæteris rebus etiam libri uenales erant. Per deos μετωνυμικῶς autem loca significat.

¶Sosiorum pumice mundus] In mensa Sosiorum, qui Græcè Βιβλιοπῶλαι dicuntur, id est, uenditores librorum. Dicti Sosij à familia, quorū mensam poëtica licentia pumicem uocat.

¶Cum plenus languet amator] Plenus, id est, ebrius ac satiatus lector, piger est ad legendum. ¶Quod si non odio peccantis desipit augur] Quod si ego augur tuus sum, id est, diuinitus tibi peccanti futura prædico: non odio tui loquor. Tamdiu carus eris, quandiu noui libri pulchritudine retineberis, at cum fueris sordidatus, per processum temporis nemo te optabit atq; describet: sed aut carie consumeris, aut fient ex te opistographæ epistolarum. ¶Docentem] ita loquitur, quasi ipse liber pueros elementa docturus sit. ¶Balba senectus] Id est, ut senescas balbutientiū meditatione. ¶Sol tepidus] Secundum morem librariorum, & magistrorum loquitur, qui circa quartam uel quintam horam, dictata pueris præbere consueuerunt, quo tempore tractabiliores sunt. ¶Maiores pennas] Vltra dignitatem meorum natalium, amicitiam Cæsaris acquisisse & principum.

POR. ¶Vertumnum Ianumq́; liber] Mirum est, hanc locutionem inter epistolas poni, cum neq; ad absentem, neq; ad præsentem hominem scripta sit, nisi quia receptum est, & principia et fines in omnibus libris nullius legis formula contineri. Vnde sic Lucretius incipit primum Epicureæ sectæ librum: sic Virgilius quartum Georgicorum. Hæc itaq; cum libro suo ui-

detur loqui, quem antè impositum finem cupidum esse dicit in publicum prodeundi, cum domi continendus sit, ne in magnos lectores incidens uituperetur. Vertũnus autem deus est præses uertendarum rerum. hoc est, emendarum ac uendendarum, qui in uico Thurario sacellum habuit. Ianus quoq; similiter uicus est, ab Iano gemino sic appellatus, qui in eo arcũ habet sibi cõsecratum. Per quos deos significat loca, in quibus cum cæteris rebus, etiam libri uenales erant. Sanè ex his uersibus, & in principio sequentis libri apparet Horatium hoc uolumẽ quasi nouissimum totius operis habuisse: nam secundũ Epistolarum coactus adiecit. ¶ *Scilicet ut prostes]* *Quasi magnæ temeritatis sit hoc librum uoluisse. Prostes autem proponaris uenalisq; sis.* ¶ *Sosiorum pumice mundus]* *Sosij illo tempore fratres erant bibliopolæ celeberrimi.* ¶ *Odisti claues, et grata sigilla pudico]* *Odisti includi, & sub sigillo esse, quod pudicis, inquit, gratum esse consueuit.* ¶ *Paucis ostendi gemis]* *Doles, inquit, quod paucis recitem.*

¶ *Cõmunia laudas]* *Conuentus publicos.* ¶ *Et scis in breue te cogi]* *Hoc est, nec totum te per ordinem recitari fastidio poscentum.* ¶ *Quod si non odio peccantis desipit augur]* *Sensus est: Quod si ego quasi augur, tibi non peccanti futura prædico, non odio tui loquor. Tam diu charus Romæ eris, quàm diu retinueris pulchritudinem noui libri. Tempore uerò cum sordidior factus fueris, nemo te ornabit: atq; describet, sed aut carie consumeris, aut fient ex te opistographæ epistolæ.* ¶ *Aut fugies Vticam]* *Vtica Aphricæ.* ¶ *Mitteris Ilerdã]* *Ilerda Hispaniæ ciuitas, ac per hoc bellorum ciuilium causa, adhuc illic Romanũ exercitum detineri significat.* ¶ *Ridebit]* *Id est, ridendo contemnet.* ¶ *Hoc quoq; te manet]* *Satyricè omnia, quæ detestatur, dicit imminere libro suo.* ¶ *Extremis in uicis]* *Vltima uicorum parte, ut Terentius, in ultima platea dicit.* ¶ *Balba senectus]* *Balbus senex pueros elemẽta docens, quasi ipse liber pueros elementa docturus sit.* ¶ *Cum tibi sol tepidus]* *Secundum librariorum morem locutus est, qui circa quartam uel quintã horam dictata pueris præbere consueuerunt, quo tempore tractabiliores sunt.* ¶ *Me libertino natum patre]* *Ipse enarrat uitam suam Cynicè, non dißimulans humilitatem generis, ac se esse prouectum.* ¶ *Vt quantum generi demas]* *Causatur cur sibi non tacendi sint parentes.* ¶ *Primis urbis]* *Mecœnati Pollioni, & cæteris.*

Vt quantum generi demas, uirtutibus addas.
Me primis urbis belli placuisse, domiq;,
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem:
Forte meum si quis te percontabitur euum,
Me quater undenos sciat impleuisse decẽbres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

ACR. ¶ *Vt quantũ generi]* *Causam exponit, cur non uerecundetur humilẽ genealogiam profiteri, scilicet, quod non haberet ex parentibus, haberet ex sapientia.* ¶ *Anno]* *Eo anno cõpleuit quadraginta quatuor annos, quo Lollius consul sortitus esset socium Lepidum in consulatu.*

POR. ¶ *Belli placuisse domiq;]* *Hæc modo aduerbia sunt accipiẽda, nõ nomina.* ¶ *Corporis exigui]* *Hæc descriptio* χαρακτηρισμὸς *dicitur.* ¶ *Præcanũ]* *Propter caniciẽ, & ante annos albos capillos.* ¶ *Solibus aptũ]* *Solitũ iacere sub sole, & chroma facere* ¶ *Tamen ut placabilis essem]* προθεραπεύσεις, *qua purgauit, quod se confessus est iracundum.*

¶ *Fortè meum si quis]* *Facetè. Quasi diceret, non omnes sciant, sed ille solus quicunque quæsierit.* ¶ *Quater undenos]* *Annos quatuor & quadraginta dicit, & simul ostẽdit, & quo mense natus, & quo anno ætatis suæ hunc perscripserit.* ¶ *Collegam Lepidum quo duxit]* *Figuratè per id, quod est, quem annum Lollius duxit cum collega Lepido. Et duxit pro sortitus est accipiamus, quia fortẽ duci dicimus. Etenim tãdiu quis dicitur collega, quãdiu ipse est cum collega, propter quod, hoc nomen ad aliquid dicitur,*

Q. HORA-

Q. HORATII FLACCI, EPISTOLARVM CVM ANTIquissimorum Grammaticorum Helenij Acronis, & Porphyrionis Commentarijs, Lib. II.

AD AVGVSTVM. I.

Vm tot ſuſtineas, & tanta negocia ſolus:
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emẽdes: in publica cõmoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora Cæſar.
Romulus, & Liber pater, & cũ Caſtore Pollux,
Poſt ingẽtia facta, deorũ in tẽpla recepti:
Dũ terras, hominumq́; colũt genus, aſpera bella
Cõponunt, agros aſſignant, oppida condunt:
Plorauere ſuis non reſpondere fauorem
Speratum meritis, diram qui contudit Hydram,
Notaq́; fatali portenta labore ſubegit,
Comperit inuidiam ſupremo fine domari.
Vrit enim fulgore ſuo, qui prægrauat artes
Infra ſe poſitas, extinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores,
Iurandasq́; tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias nil ortum tale fatentes.

ACR. ¶Cũ tot ſuſtineas] *Auguſto, petẽti ſibi aliquid operis dedicari, ſcribit Horatius, ideo huc uſq; non feciſſe, ne iacturam Reip. faceret, ſi Cæſarẽ uerſibus ſuis à Repub. reuocaret. Paulatim ad hoc deſcendit, ut de iudicio tẽporis queratur, quo antiquos poetas laudamus, tanquam merito tantum uetuſtatis meliores ſint.* ¶Romulus] *Laudat fœlicitatem Cæſaris, cum dicit ei ſoli cõtigiſſe, ut inuidiam uiuus uinceret.* ¶Agros aßignant] *Dum diſtribuunt colonias. Colonias diſtribuere eſt, uacuas hominibus ciuitates aliunde adductis habitatoribus implere, & agros illis adiacentes diuidere.* ¶Oppida condunt] *Iucunde. Dum ea, inquit, faciunt quæ tu, attamen non fuerunt grata.* ¶Qui contudit Hydram] *Herculem significat, qui inter duodecim portenta quæ ſubegit etiam Hydram exußit, qui licet tantæ uirtutis eſſet, non tamen caruit inuidia, donec mortuus eſſet.* ¶Nil oriturum] *Nil, inquit, alio tempore tam magnum ortum eſt, uel oriturum adhuc quicquam eſt.*

PORPHYRION. ¶Cum tot ſuſtineas] *Apparet hunc librum, ut ſupra diximus, hortatu Cæſaris ſcriptum eſſe, cuius rei etiam Suetonius author eſt. Nam apud eum epiſtolæ inuenitur Auguſti increpantis Horatium, quòd nõ ad ſe quoq; plurima ſcribat. Ergo hoc principium cum laude imperatoris, & ab excuſatione, quòd illum uoluit occupatum in Rep. ſuis impedire ſermonibus, Totaq́; ſentẽtia huius epiſtolæ de poetis eſt, ad hoc, ut ſubtiliter in eorum fauorem Cæſar moueatur. Dicit enim Horatius ſoli Auguſto contigiſſe ut inuidiam uirtute uiuus euinceret, cæterum autem & quamuis melioribus anteponi.* ¶Et tanta negotia ſolus] *Totus hic eſt ſenſus: Cum tantis rebus detinearis ô Cæſar, adminiſtrando tempora tua, quæ omnium commodis impendenda ſunt, longo ſermone te remorari iniquum eſt.*

¶Publica commoda peccem] *Per hoc pulchrior eſt laus, et incerta diſtinctio eſt, an emendes, an in publica peccem.* ¶Longo ſermone morer] *Vanitate occupem, teneamq́ue te, cuius omne tempus in publica commoda conſumendum eſt.* ¶Romulus & Liber pater] *Laudata Cæſaris uirtute, laudat etiam fœlicitatem, quia dicit huic*

soli contigisse, ut inter homines etiam nunc posito iam, diuini honores decernantur, quod nulli concessum sit horum, quos enumerat, hoc est Romulo, Libero, Castori, & Polluci, & cum his Herculi. Et est ordo: Romulus & Liber dum terras hominumq; genus colunt, aspera bella componunt, illi, de quibus supra dixit, post ingentia facta, in deorum templa recepti sunt.

¶[Agros aßignant] *Hoc est, colonias deducunt, ducuntq; urbibus milites suos.* ¶[Plorauere] *Plus dicitur, quàm doluere* ¶[Diram qui contudit Hydram] *Hercules, scilicet, & bene hoc elegit, quod inter labores eius uel maximum fuit.* ¶[Nota] *Quæ sunt in duodecim laboribus Herculis diffamata.* ¶[Fatali portenta labore subegit] *Vtrum, quemadmodum Virg. dixit: Vt duros mille labores, Rege sub Eurystheo, fatis Iunonis iniquæ Pertulerit: an Fatali, pro Capitali & molesto, ut ipse alibi, Fatalis incestusq; iudex.* ¶[Supremo fine domari] *Et est sensus: Expertus est inuidiam tunc finiri, cum & uita finitur.* ¶[Vrit enim] *Rationē exponit, propter quā minus coluntur uiui, qui uirtute antecellunt, post obitū autē diliguntur. Grauis est, enim, inquit, inferioribus, & infra positis nocet, quia artibus bonis cæteros uincit, sed requiritur tamen ac desideratur extinctus.* ¶[Fulgore] *Splendore, quo fulget. Et bene urit, ad fulgorem retulit.* ¶[Præsenti] *Viuenti, sed splendidius hoc est, quasi glossematicos.* ¶[Mauros] *Acceleratos, uel opportunos meritis tuis atq; maturos. Et recte: Alijs enim non maturi, sed seri honores dati sunt.* ¶[Iurandasq;] *Ac per hoc diuinos tibi honores decernimus.* ¶[Nil oriturum alias] *Et hoc splendidius, quasi nasci deberet, uel natum esse dixisset. Oritur enim sol. Exoriri dicitur dies.*

Sed tuus hic populus sapiens, & iust9 in uno,
Te nostris ducibus, te Graijs anteferendo:
Cætera nequaquam simili ratione, modoq;
Aestimat, & nisi quæ terris semota, suisq;
Temporibus defuncta uidet, fastidit, & odit.
Sic fautor ueterum, ut tabulas peccare uetātes,
Quas bis quinq; uiri sanxerunt, fœdera regum
Vel Gabijs, uel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annosa uolumina uatum,
Dictitet Albano Musas in monte loquutas.
Si, quia Græcorum sunt antiquissima quæq;
Scripta, uel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina: non est q̄d multa loquamur,
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunæ, pingimus, atq;
Psallimus, & luctamur Achiuis doctius unctis.

ACON. ¶[Sed tuus hic populus] *Populus, inquit, Romanus in hac re sola iustus, & sapiens est, quòd te præfert omnibus ducib. suis, omnibusq; Græcis: sed in hoc, quòd cætera non simili ratione pōderat, stultè agit, dū omnia noua fastidit, quæ à poetis scribūtur in tantū delectatus ueteribus, ut legē Romanā quæ in 12. tabulis cōtinetur, et fœdera sub antiqs regibus facta, uel quæ Romani fecerūt cū Sabinis et libros annales ita pro uero teneat, quasi si Musæ locutæ sint in Albano monte.* ¶[Rigidis æquata Sabinis] *Postquā enim Sabini pacem cum Romanis inierūt fœdera amicitiæ conscripserūt.* ¶[Albano] *Quia Aegeria nympha dicebatur loqui cum Numa Pompilio in Albano monte.* ¶[Si quia Græcorum] *Si ideo negat Romanus populus nouos bonos esse, quia non anti qui: nihil restat, nisi ut denegemus ea, quæ sunt naturalia, uel ut os oleæ non sit durū, & testa nucis non sit dura, quod contrarium est.* ¶[Pensantur eadem scriptores trutina] *in eadem ætate, quia Græci poetæ antiqores sunt, quàm Latini, et ob hoc obiectiones Latinis sunt omnino iniustæ.* ¶[Venimus ad summum fortunæ] *Ergo perfecti sumus, non habet amplius fortuna quod præstet.*

POR. ¶[Sed tuus hic populus sapiēs] *Id est, Hac sola re sapit, quod te omnibus præponit. In cæteris autem peccat, quia nihil optimum nisi antiquum putat, et sui temporis uniuersa contemnit.* ¶[Terris semota] *Vetera ac demortua.*

¶*Suisq;*

¶ Suisq; temporibus defuncta] Quæ sua tempora compleuerint ac finierint. ¶ Fastidit & odit] αὔξησις: plus enim est, odit, quàm fastidit. ¶ Sic fautor ueterum] Adeò ueteribus fauet, ut etiam duodecim legum tabulas à Decemuiris scriptas, & fœdera sub regibus facta, tunc Romanis, uel cum Sabinis, uel Albinis, latina esse uideantur, ob austeram & rancidam uetustatem. ¶ pontificum libros] Vtrum annales, an pontificium ius significat?

¶ Annosa uolumina uatum] Veteres libros Nauij uatis aut Sybillæ. ¶ Albano Musas in monte locutas] Cur in Albano monte? Vtrum propter uetustatem, quod ante Romam Alba regnauit? ¶ Si, quia Græcorum] Hæc tota sententia, usq; Miraturq; nihil, nisi quod Libitina sacrauit, hunc sensum continet. Si ideo carmina antiquissima quæq; laudantur, quia antiquissimi quiq; Græcorum optime scripserunt, eo rectius & secundum eandem trutinam debet Romanus poeta saltem placere. Quod si negatur, non est quod multa loquamur, cum negentur quæ manifesta sunt. Non enim secundi doctrina sumus, uerum etiam Græcos uicimus. Sin autem tempus & uetustas in carmine, tanquam in uino, sit inquirenda, uelim scire quotus annus probum carmen efficiat. Quo ipso facile demonstratur stultitiæ esse in libris tempus considerare, non meritum. ¶ Eadem scriptores trutina] Eodem examine, eodem iudicio, eadem æstimatione. ¶ Nil intra est oleam] Negant manifesta. Nam constat intra oleam & extra nucem esse duriciam. ¶ Venimus ad summum fortunæ] Vtrum in imperio, an cæteris in rebus quas enumerat? Nõ habet, inquit, quod nobis amplius fortuna iam præstet. Ergo & perfecti poetæ sumus: sed hoc intelligi, quàm dici à se maluit.

Si meliora dies, ut uina, poëmata reddit,
Scire uelim preciũ chartis quotus arroget ann9.
Scriptor ab hinc annos centũ qui decidit, inter
Perfectos, ueteresq; referri debet, an inter
Viles, atq; nouos? Excludat iurgia finis.
Est uetus, atq; probus centũ q perficit annos.
Quid? qui deperijt minor uno mense, uel anno,
Inter quos referendus erit? ueteres ne poëtas,
An quos & præsens, & postera respuet ætas?
Iste quidem ueteres inter ponetur honestè,
Qui uel mense breui, uel toto est iunior anno.
Vtor permisso, caudæq; pilos, ut equinæ
Paulatim uello, & demo unũ, demo etiã unum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui:
Qui redit ad fastos, & uirtutem æstimat annis,
Miraturq; nihil, nisi quod Libitina sacrauit.

ACR. ¶ Si meliora dies, ut uina, poemata reddit] Si, inq̃t, uetustas et honestas in carmine, tanquam in uino tempus, inquirẽda est: uelim scire quot annis carmen laudabile: utrum illud carmen, quod retro centum annos compositum est, an illud, quod nuper. ¶ Caudæq; pilos ut equinæ] Sic, inquit, paulatim carpitur cauda equi, quousq; tota sit extracta: ita & ego paulatim euellam numerum annorũ, donec sub dicto aceruo numeri, decipiatur ille qui per uetustatem laudat poetas, & extenuat uirtutem carminis eorum, numero annorum.

PORPHYR. ¶ Qui decidit] Qui defunctus est. ¶ Excludat iurgia finis] Tanquã tacentem urget, an numerus annorum sit signandus. Pone, inquit, finem, & iam nulla contẽtio est. ¶ Perfectos] Bonos. ¶ Veteresq;] Antiquos. ¶ An quos & præsens & postera respuet ætas] Malos, scilicet. ¶ Est uetus atq; probus] Hoc quasi ex alia persona dicitur. Quid? qui deperijt] Hoc Horatius ex persona sua dicit. ¶ Iste quidem] Ex alia persona. ¶ Vtor permisso] Ex sua persona. ¶ Pilos] Singulos. ¶ Dum cadat] Tandiu singulos annos detrahã, donec paulatim subducto aceruo numeri, decipiatur elusus. ¶ Qui redit] Qui ad summa tempora uocat poetas, & hoc uincet, uel in augendis uel in minuendis aceruis. ¶ Ad fastos] Qui per consules, annorum colligit numerum.

¶ Miraturq;

¶ Miraturq; nihil, nisi quod Libitina sacrauit] Id est, qui nihil laudat, nisi quod elatum fuerit & sepultum. Mirè ergo dictum & facete, Libitina sacrauit, quasi ab ipso feretro uenerationem acceperit poëta defunctus.

Ennius & sapiẽs, & fortis, & alter Homerus,
Vt critici dicunt, leuiter curare uidetur,
Quo promissa cadant, & somnia Pythagorea.
Næuius in manibus non est, & mentibus hæret
Pœnè recẽs, adeò sanctũ est uet9 omne poëma.
Ambigitur quoties uter utro sit prior. aufert
Pacuuius docti famam senis, Accius alti,
Dicitur Afrani toga conuenisse Menandro,
Plaut9 ad exẽplar Siculi properare Epicharmi,
Vincere Cæcilius grauitate, Terentius arte.
Hos ediscit, & hos arcto stipata Theatro
Spectet Roma potẽs, habet hos, numeratq; poë
Ad nostrũ tẽpus Liui scriptoris ab æuo (tas,
Interdum uulgus rectum uidet, est ubi peccat,
Si ueteres ita miratur, laudatq; poëtas,
Vt nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:
Sin quædam nimis antiquè, si pleraq; durè
Dicere credat eos, ignauè multa, fatetur,
Et sapit, & mecum facit, & Ioue iudicat æquo.

ACRON. ¶ Ennius] Is Pythagoræ animã ad se uenisse in somnis dicit, & nil de philosophia scripsit. ¶ Vt Critici dicunt] κριτικὸς græcè, latinè dicitur iudex, secũdum quorum sententiam, Ennius secũdus fuit. Per hos ergo poetas qui sequuntur, ostẽdit sapientiores esse nouellos quàm ueteres, quia quanto iuniores tãto perspicatiores.

¶ Leuiter curare uidetur] Hoc est uilior, quã putabatur, nec promißis suis satisfaciat. Nam dixerat in somnis se uidisse, quòd anima Homeri in ipsum & pauonem transisset. Sed non ita dicit Ennius, ut Homero similis uideatur: nam multa leuia et indigna authoritate, in opere eius inueniuntur. ¶ Quo promissa cadant] Quo tendat, ut poßit respondere promißis. Pythagoras enim affirmat animas in diuersa corpora trãsitum facere, & dicit illum nihil pendere, quo cadant promissa, id est, utrum ita sit, nec ne. ¶ Somnia Pythagorea] Aliter. Licet uiderit Ennius in somnis animam Pythagoræ in corpus eius uenire: non est tamẽ secutus eum, in omnibus, quia Pythagoras scripsit philosophiã, Ennius uersus. Tunc ergo quare inferius scripsit? ¶ Afrani toga] Afranius togatas comœdias scripsit latinas, nam græcæ palliatæ dicuntur. Qui & Menandri stilum secutus, & ideo toga illius dicitur ei conuenisse, id est, stilus. ¶ Vincere Cæcilius grauitate] Cæcilius libros uicit antiquiores, alta uerba in suo carmine, & sonora ponere solitus. ¶ Terentius arte] Id est, proprietate uerborum & artis grammaticæ. Vnde principatum inter omnes comicos habere dicitur. ¶ Hos ediscit] Antiquiores. Næuium, Sophoclem, Euripidem, Afranium, Epicharmum ediscit Romæ in schola, & admiratur in Theatris, despiciens iuniores, licet illi præcellant.

PORPHYRION. ¶ Leuiter curare, securus esse] Securus iam de prouentu laudis suæ est Ennius, propter quã ante sollicitus fuerat. Ennius in principio Annalium suorum somnio se scripsit admonitum, quod secundũ Pythagoræ dogma, anima Homeri in suum corpus uenisset. Facetè autem somnia Pythagorea dixit, ut ipsum & Pythagoram cum sua μετεμψυχώσει ridere uideatur. ¶ Quo promissa cadant] Id est, Quem successum habeant. Ostẽdit enim sine difficultate ueteres poëtas solere laudari. ¶ Somnia Pythagorea] Libri annaliũ. Ambigitur quoties uter utro sit prior. ¶ Aufert Pacuuius docti famã senis] Cũ ambigitur, uter sit prior, ambos laudo. Nam Pacuuius famam docti aufert atq; consequitur.

¶ Accius alti] Vt Sophoclis, Aeschyli, Euripidis, qui alti sint. Alij sic accipiũt, Tanq̃ senis doctrina

ctrinæ & gloria aſcribatur Pacuuio, Accio uerò altitudo ingenij ſublimitasq; uerborum. An ambo famam cõſequuntur, alter docti, alter alti tragœdiographi? ¶ Dicitur Afrani toga] Bene toga. Togatas enim ſcripſit Afranius in quibus Menandri ſtilum uidetur imitatus.

¶ Vincere] Alter alterum uincit, an cæteros uniuerſos? ¶ Hos ediſcit] In ſcholis. ¶ Spectat] In ſpectaculis. ¶ Habet] Credit. ¶ Ad noſtrum tempus] Ordo eſt: Ab Liuij ſcriptoris uſq; ad noſtrum tempus, quędã rectè, quædam prauè iudicat populus. ¶ Liui ſcriptoris ab æuo] Liuium dicit Andronicum, qui primus omniũ latinas Fabulas ſcripſit. ¶ Si ueteres ita miratur] Hoc peccat. ¶ Si quędã] Hoc receptũ eſt. ¶ Ignaue] Humiliter. ¶ Et Ioue iudicat æquo] Propitio ſibi, Ioue quidã irato fit, ut errent homines ac delirẽt.

Non equidem inſector, delendaq́; carmina Liui
Eſſe reor, memini quæ plagoſum mihi paruo
Orbilium dictare: ſed emendata uideri,
Pulchraq́; & exactis minimum diſtantia, miror.
Inter quę uerbum emicuit ſi fortè decorum, &
Si uerſus paulò concinnior unus, & alter:
Iniuſtè totum ducit, uenditq́; poëma.
Indignor quicquã reprehendi, non quia craſſè
Compoſitũ, illepidéue putetur, ſed quia nuper,
Nec ueniã antiqs, ſed honorẽ, & præmia poſci.
Rectè nec'ne crocũ, floresq́; perãbulet Attæ
Fabula, ſi dubitem, clament perijſſe pudorem
Cũcti pœnæ patres, ea cũ reprehendere coner
Quæ grauis Aeſopus, qua doctꝰ Roſcius egit:
Vel quia nil rectũ, niſi quod placuit ſibi, ducũt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.

ACR. ¶ Non equidem inſector] Expurgans ſe dicit, quòd non propter inuidiam talia loquatur de ueteribus poetis. Nõ cenſeo, inquit, delenda carmina Liuij, quæ quondã dictabat Seruius Orbilius magiſter. ſed indignor & miror præferri illa tanquam emendata, nihilq; diſtãtia perfectis carminibus, cum adhuc ſint mẽdoſa. ¶ Indignor quidquam reprehendi] In antiquis, ſi aliquid inhoneſtum uiderint, potius laudant quã damnant. Meum uero carmen quod honeſtum eſt, propter nouitatẽ reprehendunt. ¶ Nec ueniã] Etiam hoc indignor quod antiquis non ſolum uenia poſcatur, ſed ultra ueniam precium feratur. Attæ] Atta Togatarum ſcriptor tragœdiarũ uel comœdiarum fuit antiquus, qui in ſuis dictis, ita florum genera repetit & numerat, ut ſine dubitatione reprehendendus ſit ob nimiam loquacitatem. ¶ Vel quia turpe putant] Dicit iccirco ſenes, iuniores deſplcere, uel quia nolunt, & turpe uidetur eis iunioribus obedire: uel quia quod in infantia didicerunt, ſecum ſemper retinere uelint.

PORPHYR. ¶ Non equidem inſector] Quod uitium inuidi & obtrectatoris eſt hominis. ¶ Delendaq; carmina] Faceta ſubtilitas. Non cenſeo, inquit, delendum Liuium. Et hoc illi honoris cauſa defero, propter uetuſtatẽ ex libris eius. ¶ Plagoſum mihi paruo Orbilium dictare] Sæuus, inquit, Orbilius quõdam magiſter librarius mihi dictata præbebat. Plagoſum cum dicit ſæpe plagas inferentẽ. ¶ Sed emẽdata uideri] Emẽdandum non decẽdum puto Liuium. Sed indignor illum pro perfecto et emẽdato amore laudari. ¶ Exactis nimium diſtãtia] Trãslatio ab examine, quæ pars eſt trutinæ. ¶ Reprehendi] Id eſt, in meis carminibus. ¶ Nec ueniã antiquis] Nec nõ, ut ſit nõ modò ueniam, ſed etiam honorem antiquis poſci. Video poſci ſubaudiẽdum eſt, iterum indignor, ut ſit ζεῦγμα à ſuperiore: aut deeſt uideo, ut ſit ἔκλειψις. ¶ Floresq; perambulet Attæ Fabula] Atta Togatarum ſcriptor, in Fabula, quæ inſcribitur Matertera, ita florum genera enumerat, ut ſine dubio reprehendendus ſit ob nimiam loquacitatem. ¶ Si dubitem] Plus dixit, quàm ſi diceret, reprehendam.

¶ *Clament periſſe pudorem*] *Non dicant ſed clament, & bene. Patres num quibus ſola pura antiquitas placet, an patres, hoc eſt, ſenatus?* *Ea eum reprehendere coner*] *Coner, inquit, reprehendere, non reprehendam.* ¶ *Quæ grauis Aeſopus*] *Aeſopus & Roſcius famoſißimi comœdiarum actores fuerunt, ac per hoc oſtendit ſtultos eſſe multos homines, qui non merito ac uirtute ſiſi, ſed tantũmodo perſonarũ authoritate moueantur.* ¶ *Vel qa nil rectũ*] *Hoc uitiũ ſuperbiæ eſt.* ¶ *Vel qa turpe putãt parere minoribus*] *Nobis, ſcilicet, et hoc eſt uitiũ pudoris puerilis.* ¶ *Perdẽda fateri*] *Malè docti enim dicerentur imberbes.*

Iam Saliare Numę carmẽ qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, ſolus uult ſcire uideri:
Ingenijs non ille fauet, plauditq; ſepultis,
Noſtra ſed impugnat: nos, noſtraq; liuid9 odit.
Quod ſi tam Græcis nouitas inuiſa fuiſſet,
Quã nobis, quid nũc eſſet uetus, aut qd haberet
Quod legeret, tereretq; uiritim publicus uſus?
Vt primum poſitis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in uitium fortuna labier æqua:
Nunc athletarum ſtudijs, nunc arſit equorum,
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amauit,
Suſpendit picta uultum, mentemq; tabella:
Nunc tibicinibus, nunc eſt gauiſa tragœdis:
Sub nutrice, puella, uelut ſi luderet infans,
Quod cupide petijt, maturè plena reliquit.
Quid placet, aut odio eſt, qd non mutabile cre/
Hoc paces habuere bonæ, uẽtiq; ſecũdi. (das?
Romæ dulce diu fuit, & ſolenne, recluſa
Mane domo uigilare, clienti promere iura,
numos
Cautos nominibus rectis expendere iura,
Maiores audire, minori dicere, per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutauit mentem populus leuis, & calet uno
Scribendi ſtudio. pueri, patresq; ſeueri
Frõde comas uicti cœnant, & carmina dictãt.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere uerſus,
Inuenior Parthis mendacior, & prius orto
Sole uigil, calamũ, & chartas, & ſcrinia poſco.

ACON. ¶ *Iam Saliare Numæ carmen*] *Salij dicebantur, qui circa aras ſaliẽdo canebãt.* ¶ *Ingenijs non ille fauet plauditq;*] *Non tantum laudat antiquos, quantũ cum more nos noſtraq; uituperat, & eum inuidia dicit, ſe de ueteribus ſcire, quod neſcit.* ¶ *Sub nutrice*] *Laſciuiebat, inquit, populus p diuerſos ludos, ſicut puella ſub nutrice ſolet laſciuire.* ¶ *Quid placet aut odio eſt*] *Oſtendit nihil nos amare uel odiſſe, quod non ſatietate mutetur.* ¶ *Romæ dulce diu fuit*] *Dicit tanto poſterit ſtudio teneri, ut publicè quidem mentiretur ſe uerſus cõponere. Rediens autem domũ ante ſolis ortum tabellam arripere.* ¶ *Recluſa mane domi uigilare*] *De Græcorũ moribus tranſit ad conſuetudinem Romanorum, qui antequam ſcirent laſciuire, & poeticæ ſtudere, primo mane domum aperiebãt, & uigilantes ad opus aliquod aßiſtebant.* ¶ *Clienti promere iura*] *Soliti clientibus, id eſt, minoribus amicis præcepta dare, quibus maiorum amicitiam colerent, & largiri cautos nummos, & congruis perſonis, & alijs bonis ſtudijs intendere: ſed cupiditas & leuitas mutauit eorum animos, ut intermißis alijs ſtudijs, tantum poetæ animũ intenderent.* ¶ *Cautos nominibus rectis*] *An hominibus rectis, propter res honeſtas? Cautos nummos dicit, propter chirographum datos.* ¶ *Inuenior Parthis*] *Quia dico me nolle ſcribere, tamen ſcribam.*

PORPHYRION. ¶ *Iam Saliare Numæ carmen*] *Salijs Numa ipſe conſtituit in tẽplis canendũ.* ¶ *Et illud Quod mecũ ignorat, ſolus uult ſcire uideri*] *Qui me dicit neſcire, quod & ipſe neſcit.* ¶ *Ingenijs nõ ille fauet*] *Hoc ſenſu uult oſtẽdere, huiuſmodi homines q nõ merito ac uirtute ſtili, ſed tantũmodo perſonarũ autoritate mortuis faueãt, nõ modo*

ſtultos

ſtultos, ſed, quod peius eſt, inuidos, qui nos contra meritum oderint. ¶ Quod ſi tam Græcis nouitas inuiſa fuiſſet, Quàm nobis] Quod ſi ab initio idem Græci feciſſent, quod nunc Romani ut odiſſent poëtas, qui eſſent, inquit, hodie ueteres? aut quid ad noſtra tempora perueniret, quod legere omnibus & in manibus habere poſſemus? ¶ Vt primùm poſitis] Hîc oſtendit, quod fuerit initium poëticæ profeßionis, ut probet quod nunc inueteratum eſt, aliquando cœpiſſe. ¶ Nugari Græcia bellis] Ludere, ſcribere, quia bella non nugæ ſunt. ¶ Et in uitium fortuna labier æqua] Dicit uitium felicitatem proſperæ fortunæ eſſe, & delitias, in quas lapſa ſit Græcia, poſtquàm bella depoſuit. ¶ Nunc athletarum ſtudijs] Enumerat quas artes Græcia per pacem ociũq; ſit ſecuta. ¶ Sub nutrice, puella uelut] Ita Græcia cupidè appetijt ſtudia, quæ celeri ſatietate deſeruit, ac ſi puella infans eſſet, & ſub nutrice agens etiam luderet. ¶ Plena] Satiata. ¶ Quid placet, aut odio eſt] Sententia eſt, qua oſtendit Horatius nihil nos cupere uel odiſſe, quod ſecuta ſatietate non mutemus. ¶ Hoc paces habuere bonæ] Hoc habuit, inquit, pax uitiũ, ut diuerſis delectationibus animi hominũ paſcerentur.

¶ Ventiq; ſecundi] Ventos ſecundos fortunã proſperã dicit. ¶ Romæ dulce diu] A' Græcorũ moribus trãſit ad conſuetudinẽ ueterẽ Romanorũ et dicit, quemadmodũ maiorũ à poſteris mutata cõſuetudo ſit, in uſum poëticæ diſciplinæ. ¶ Solenne] Quaſi legitimũ. ¶ Cliẽti promere iura] Reſpondere de iure alicui cõſulenti. ¶ Cautos nominibus rectis expẽdere nũmos] Cautos nũmos dicit, uel q̃ per chirographũ & cautionẽ crederentur: uel cautos nũmos, id eſt, legibus, hoc eſt, nõ illicitis uſuris datos. Recta aũt nomina de legibus facta, nõ de fœnerãdo debitoribus. ¶ Maiores audire] In iure officiũ minoris eſt. ¶ Mutauit mentẽ populus leuis] Cauſa cur mutauit mentẽ, propterea quia leuis. ¶ Et calet uno ſcribẽdi ſtudio] Rebus omnibus poſitis poëticã ſolam multitudo delegit. ¶ Iuuenesq; patresq;] Hoc eſt, omnis ætas, & bene additũ ſeueri, quòd in re ludicra maior reprehenſionis cauſa ſit. ¶ Fronde comas uincti] Quòd fronde comas nectunt, quòd canunt, et carmina dictãt, intemperantiæ eſt. ¶ Ipſe ego qui nullos] Satyricè, ne ſibi quidem pepercit. ¶ Inuentor Parthis, quia perfidi ſunt, ut qui Romanos fraudibus duces ſæpe deceperint. ¶ Prius orto Sole] Figuratè, antequam ſol oriatur. Hinc ego, inquit, mendax ſum, quòd non ſolum ſcribo, quod facio, ſed etiã ſtudioſißimè ſcribo. ¶ Scrinia] Capſas dicit, in quibus ſcripta omnium reponuntur.

Nauim agere ignarꝰ nauis timet: abrotanũ ęgro
Non audet, niſi q didicit, dare. ğd medicorũ eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti, doctiq; poëmata paſsim.
Hic error tamen, & leuis hæc inſania, quantas
Virtutes habeat, ſic collige. uatis auarus
Non temerè eſt animus, uerſus amat. hoc ſtudet (unũ,
Detrimenta, fugas ſeruorũ, incẽdia ridet:
Non fraudem ſocio, puero non cogitat ullam
Pupillo: uiuit ſiliquis, & pane ſecundo:

ACRON. ¶ Nauim agere] Contra eos, qui ignari artis, tamen poëtæ uolunt haberi. & dicit, quia cùm alij uolunt proprijs ſtudijs eſſe contenti, nec audent inchoare, uel petere quod optant ad ſtudium poëtriæ: ad artẽ, quã ignorant audent ſe conferre.

¶ Hæc inſania] Non laudat, quem reprehenderat: ſed culpat temeritatem multorum. ¶ Vtilis urbi, Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari] Oſtendit utilitatem magnam à poëtis urbi inferri, quia ipſi componunt carmina, quibus dij placantur, per ora puerorum uel puellarum: ſicut eſt iſtius Seculare carmen, quod pueri & puellæ cantarunt in Capitolio, quæ carmina dithyrambi uel poëma uocabantur. Ac per hoc, quòd pueri & uirgines à dijs impetrent ſtatum reipublicæ optatum, poëtis aſſcribendum eſt, qui carmina componunt. Antiquitus enim pueris & puellis præcipiebatur cantare carmen, ut ætas innocentior deos placaret.

PORPHYR. ¶ Nauim agere ignarus nauis timet] Hæc exempla aduerſus eos refert, qui ignari artis poëticæ, docti haberi cupiunt, cùm in cæteris profeßionibus nullus ſit, qui diſciplinæ titulum, non

lum, non ante a perdoctus, inuadat. ¶ Abrotanum ægro] Mirè dixit non helleborum, sed abrotanum, quod minori periculo etiam indoctus miscere potest ac dare. ¶ Promittunt] Profitentur.

¶ Tractant fabrilia fabri] Fabrilia, absolutè: non enim adiecit fragmenta, aut opera. ¶ Scribimus indocti] Hoc cum pronunciatione inferendum est. ¶ Hic error tamen] Iam dicit hunc errorem, quòd docti indoctiq; scribant. Hoc enim modo utilitatibus opposuit. ¶ Collige] Intellige, argumentare, assequere. ¶ Vatis auarus Non temere est animus] Non facile, inquit, auarum poetam reperias, & bono ordine, secundum laudis praecepta, antè ostendit, quibus malis careret, & sic uenit ad ea bona, quæ habet. ¶ Viuit siliquis, & pane secundo] Hoc est, parcè uiuit, ideo auarus non est, Siliquis autem specialiter dicit eas, quæ in herbis nascuntur in omni legumine, hoc est, quæ siliquis continentur.

Militiæ quanquam piger & malus, utilis urbi.
  Si das hoc, paruis quoq; rebus magna iuuari,
Os tenerum pueri, balbumq; poëta figurat,
Torquet ab obscœnis iā nunc sermonibus aurē,
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis, & inuidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert, orientia tempora notis
Instruit exemplis, inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, uatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit,
Cœlestes implorat aquas docta prece blandus,
Auertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacē, & locupletem frugibus annū.
Carmine superi dij placantur, carmine manes.
  Agricolæ prisci, fortes, paruoq; beati,
Condita post frumenta, leuantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum spe finis dura ferētem
Cum socijs operum, & pueris, & coniuge fida
Tellurem porco, Siluanum lacte piabant.
Floribus & uino Genium, memorem breuis æui.
Fescennina per hunc inuenta licentia morem,
Versibus alternis opprobria rustica fudit,
Libertasq; recurrentes accepta per annos

ACRON. ¶ Os tenerum pueri] Poeticis enim delectationib. os infantis adhuc debile balbumq; corrigit. ¶ Fescennina per hunc inuenta licētia morem] Per hūc, inquit, morem ueterum agricolarum mutata sunt etiā Fescennina, in quibus exprimebant ad conuiuia iocos. Dicta aūt sunt Fescennina ab oppido, unde primus processerūt. ¶ Ostendit ergo, quia sicut antiquitus Dijs sacrificijs placabant, ita modò carminibus.

POR. ¶ Militiæ quāquam piger] Malū, debilem imbellēq; nūc dicit, secundū Græcos qui huiusmodi homines nomināt, ῥαθύμους. ¶ Si das hoc] Magna à paruis rebus adiuuari posse, ut à poetica uel à grammatica professione. ¶ Os tenerum pueri] Rectè, os tenerum pueri poeta armat. Poeticis enim lectionibus os infantis adhuc debile balbumq; corrigitur. ¶ Torquet ab obscœnis] Carminibus ait auocat à turpibus. ¶ Mox etiam pectus præceptis format amicis] Verum est. Multæ enim sunt in poeticis utiles sententiæ, quæ formant amicis præceptis, hoc est, utilibus. ¶ Orientia tempora] Proponens exempla multa efficit, ut orientia tempora, hoc est, uenientia, cuiusmodi futura sint, existimemus, & instruamur ex ante gestis. ¶ Inopem solatur] Vel delectando suis, uel præceptis philosophorum. ¶ Castis cum pueris] Infert per auxesim, quid quisq; à dijs impetrat per choros puerorū ac uirginum id poetæ, adscribendū esse, qui carmina ipsa componit. ¶ Præsentia numina sentit] Ac per hoc exauditur. Hic aūt significat carmina, quibus dij placantur, hoc est, pæanas, dithyrambos, hymnos, prosodias. ¶ Cœlestes implorat aquas] Enumerat, quæ & quanta dij, pueris & puellis precantibus, merito carminū præstent. ¶ Impetrat & pacem] Vtrum deorū pacem, an finem belli? ¶ Agricolæ prisci] Dicit usq; adeo carmina ubiq; grata esse, ut etiam rustici ueteres carminibus se delectarent, cum diuinis rebus opera-

operarentur. ¶ *Paruoq; beati*] *Non auari, ut inter paruas opes beati uixerint.* ¶ *Cõdita post frumenta*] *Vtrum post messem, an post uindemiam? Nam & autumni frumenta Sallustius dixit.* ¶ *Spe finis dura*] *Sententia est, tolerabilem fieri laborem laboris sine proposito.* ¶ *Tellurem porco*] *Pro porca. Econtrario Virg. Et cæsa iungebant fœdera porca.* ¶ *Floribus & uino Genium*] *Rectè dictum est, quia qui indulgent genio suo, memores sunt uitam humanam non esse duturnã.* ¶ *Fescennina*] *Inuenta sunt ista, in quibus exprimebantur iocosa conuitia. Dicta autem Fescennina ab oppido Fescennino, unde processerunt, & Atellanica nominata sunt.* ¶ *Libertasq; recurrẽtes*] *Accepta per annos*] *Et licentia cantandi libertasq; dicitur iocularium saluo amore anniuersaria sacrorum. Quanquam sunt, qui dicant per recurrentes annos, libertatẽ Saturnaliorum annorũ significari.*

Lusit amabiliter, donec iam sæuus apertam
In rabiem uerti cœpit iocus, & per honestas
Ire domos impunè minax. doluere cruento
Dente lacessiti. fuit intactis quoq; cura,
Conditione super communi. quinetiam lex,
Pœnaq; lata malo, quæ nollet carmine quenquã
Describi. uertêre modum, formidine fustis,
Ad bene dicendum, delectandumq; redacti.
Græcia capta, ferum uictorem cepit, & artes
Intulit agresti Latio: sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, & graue uirus
Munditiæ pepulere, sed in longum tamen æuum
Manserunt, hodieq; manent uestigia ruris.
Seruis enim Græcis admouit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus, quærere cœpit, (rẽt.
Quid Sophocles, & Thespis, et æschylus utile fer
Tentauit quoq; rem si dignè uertere posset,
Et placuit sibi natura sublimis, & acer.
Nam spirat Tragicum satis, & feliciter audet,
Sed turpem putat in scriptis, metuitq; lituram.

ACRON. ¶ *Amabiliter*] *Dicit, quia tamdiu amabiliter tragœdiæ, & Fescennina cucurrerũt, donec ipsa libertas in uitium uerteretur, publicè & nominatim aliorum uitia carpendo. Sed indignati non solum illi, qui lacessebantur detractionibus, uerum etiam quibus ingratum erat nobilibus personis contumeliam inferri: lege constituerunt, ut nemo nominatim alicuius uitia recitaret. Quod si quis poëtarum egisset, fustibus cederetur* ¶ *Fuit intactis*] *Licet non carperentur, tamen alios carpi dolebant, timentes quandoque & ipsi lædi.* ¶ *Quinetiam lex*] *Quia cautum est, ne quis carmen componeret.* ¶ *Formidine fustis*] *Nõ puto crucis dici. Quippe de ingenuis dicitur, sed à canibus tractum est, nam cum fustes metuunt, morsibus se abstinent.* ¶ *Agresti Latio*] *Non semper agresti, sed tunc, quia ante cognitionem artium rustici erant, & agrestes.*

¶ *Defluxit numerus Saturnius*] *Saturnium uocat metrum, quo usi sunt ueteres Latini sub rege Saturno, & postea longo tempore, quod horridum est, id est, incompositum.* ¶ *Et graue uirus Mundiciæ pepulere*] *Dicit autem quia statim, ut cœperunt abundare diuitijs & mundicijs, cessauit illud metrum incomptum, & exeuit graue uirus, id est, liberales artes assiduo studio. Sed adhuc uestigia rusticitatis in Latina lingua manent.* ¶ *Tentauit*] *Poëtæ Romani non satis altam audent materiam comprehendere, sed turpem putant longam lituram. Et hæc est causa, cur ingenia Latinorum non possunt ad summa peruenire, quia scilicet, stultè erubescunt, & timent emendare, & polire longa litura quod scripserunt.*

PORPHYR. ¶ *Donec iam sæuus apertam In rabiem cœpit uerti iocus*] *Donec per iocum multis impunè laceratis, dedissent omnes operam, ut lege caueretur, ne quis carmen componeret. Quare constituta, silentium est impositum Archeæ comœdiæ, in qua nominatim uitia ciuium carpebantur.* ¶ *Cruento Dente*] *Sæuo morsu.* ¶ *Vertêre modum*] *Ordo: Vertêre modum poetæ ad bene dicendum, ideo, quia fustuarium supplicium constitutũ erat in autorem carminũ infamium.* ¶ *Ad bene dicendum*] *Nunc disertè dicendum. aut non bene dicendum, sed malè dicendum significat,*

cat, hoc est, non lacerandum aut uituperandum. ¶Redacti] Bene redacti, quia non uoluntate correcti, sed edocti malo. ¶Græcia capta] Capta, uirtute militari, cœpit florere mundities, & arte liberalium studiorum. ¶Agresti Latio] Non semper, sed tunc agresti. ¶Defluxit] Aut mollitus est, aut cessauit, ac desijt fluere, & grauitas, & seueritas delitijs pepulit uestigia rusticitatis.

¶Numerus Saturnius] Saturnio metro usi sunt ueteres Latini sub Saturno: Vnde nomen est uersui. ¶Setus enim Graijs] Nam Romani non expoliuerunt pristina rudimenta. ¶Et post Punica bella quietus quærere cœpit] Quietus, securus metu punico, scilicet, Carthagine iam delata tentauit Græcorum poetas imitari. ¶Rem] Poema dicit. ¶Vertere] Transferre in Latinum stilum. ¶Placuit sibi] Per se cognoscere probauit, nam subijcit rationem, cur sibi placuerit. ¶Feliciter audet] Quod aggreditur, complet. ¶Sed turpem putat] Stultè, et erubescit & timet emendare, quod scripserit, & hæc causa est, cur ingenia bona Latinorum ad perfectum uenire nõ possint.

Creditur, ex medio quia res accessit, habere
Sudoris minimum: sed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto ueniæ minus: aspice Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephœbi,
Vt patris attenti, lenonis ut insidiosi.
Quantos sit Dorsennus edacibus in parasitis,
Quàm non astricto percurrat pulpita socco,
Gestit enĩ nummũ in loculos dimittere, posthac
Securus cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam uentoso gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat.
Sic leue, sic paruũ est, animũ quod laudis auarũ
Subruit, aut reficit. ualeat res ludicra, si me
Palma negata macrũ. donata reducit opimũ.
Sæpe etiam audacẽ fugat hoc, terretq; poëtam:
Quòd numero plures, uirtute & honore mino(res,
Indocti, stolidiq;, & depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscũt,
Aut ursum, aut pugiles. his nã plebecula gaudet
Verũ eqtis quoq; iam migrauit ab aure uoluptas
Omnis, ad incertos oculos, & gaudia uana.
Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitũ turmæ, peditumq; cateruæ.

ACRON. ¶Creditur ex medio] Creditur Comœdia minimum habere sudoris, quia res accessit ex medio. ὑπέρβατον.

¶Aspice Plautus Quo pacto] Horat. lectorẽ monet, ut studiosè cõsideret, quomodo Plautus discurrat, per comœdiam disputando de pueris ephœbis, & de patribus & quemadmodum tutetur partes uniuscuiusq;. ¶In loculos] Magis enim lucrũ quærit, q̃ laudem adipisci ex sua comœdia, et per hoc nõ honestè, ut deceret, multi carmina scribẽdo nõ curãt, quid de ijs fiat, postquàm lucrum inde acceperunt. ¶Quem tulit ad scenam] Transit ad gloriosum poëtam, qui si non laudetur, & animum, & artem abijcit. Qui laudari se uidens fit temerarius ac tumescit. ¶Sic leue, sic paruum est] Id est, breuis & parua est laus subtracta uel adhibita. ¶Si discordet eques] Id est, equestris dignitas, cum interse murmurando carmina sibi displicere dicit, statim ipsa & omnis ordinis minoris dignitas, cũ plebe illa remoueri proclamans, & alios ludos introduci. ¶Iam migrauit ab aure uoluptas] Ab nobilium uirorũ auribus recessit delectatio audiendorum carminum. ¶Omnis ad incertos] Ostendit, dum poëtæ carmina recitant in scena, ad tres uel ad quatuor, populus, intentus erat. Post uerò uulgaris populus, qui potius delectabatur ludis, quàm carminibus exorabat magistros bestiarum, ut adducerent in theatrum aut ursum aut leonem. Insuper omnes meliores antiqui ad eosdem ludos se conuertebant. Sicq; præcipiebatur recitatio carminum cessari, quæ res non parũ turbabat poëtas, dum illorũ carmina contemnerentur.

PORPHYRION. ¶Creditur, ex medio quia res accessit] Creditur, inquit, quia comœdia communia sectatur, atque de medio est, minus habere difficultatis. Ex hoc autem grauis, quòd non minus ignoscitur μιμητικῷ charactere peccantibus. ¶Quo pacto partes tutetur]

enim

Hoc est, quàm inducat in congruendo. Sensus: & ipse grauior habetur, ut Plautus. ¶Gestit enim] Gestit, cupit. ¶Nummum in loculos dimittere] Magis enim lucrum, quàm laudem adipisci gestit. ¶Posthac securus cadat] Non curat, quid postea fiat comœdiæ suæ. ¶Quem tulit ad scenam uentoso gloria curru] Postquàm auari poëtæ uitia ostendit, nunc transit ad gloriosum poëtam, qui si non laudatur, & animum, & artem abycit, sed cùm uidet se laudari, fit temerarius ac tumescit. ¶Lentus spectator] Quem dicta non permouent. ¶Sedulus] Qui amat laudis auarum. ¶Subruit aut reficit] Leuis est suo tractu laus uel præbita uel adempta. ¶Valeat res ludrica] Comœdia, à ludis dicta. ¶Si me Palma negata] Hoc est, Nihil mihi cum ea sit, si propter palmæ folia uiuā afflictus. ¶Sæpe etiam audacem] A' glorioso poëta ad audacem, perseueranter digressus dicit, quasi iniurias patiatur, quibus ad postremum fugatur è scena. Fugatur autem seditione, quia sæpe imperita multitudo, & etiam locuples, in perniciem doctorum poëtam fabulamq; contemnit, in medio actu comœdiæ uel ferarum uel pugilum spectaculum poscens. ¶Numero plures] Ac per hoc plebeij. ¶Indocti stolidiq; & depugnare parati] Miro χειραπληθῶν imperitam multitudinem ostendit. ¶Si discordet eques] Si equester ordo, hoc est. honestorum, aliud quàm plebei uelit. ¶Media inter carmina] Rectè, quia adhuc amphitheatri usus non erat, & in eadem cauea etiam ferarum gladiatorumq; munera spectabantur. ¶Verum equitis quoque] Quia dixerat, quod his gaudeat plebecula, attulit per querelam etiam locupletes & honestos iam uulgarem musicum spernere. ¶Incertos oculos] Secundum Academicos, qui contendunt oculos nostros in multis falli, & ideo usibus quoque non esse credendum, cùm sit in pluribus rebus certius, quod audiatur. ¶Aulæa] Per aulæa comœdiam significat. Tropus μετωνυμίᾳ. ¶Premuntur] Non cessant, impediuntur. ¶Dum fugiunt] Id est, fabulam, ne agatur, dum spectantur inuidiosa, hoc est, dum populo bellorum simulachrum monstratur, & ad postremum pompa ducitur triumphalis.

Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naues,
Captiuum portatur ebur, captiua Corinthus.
Si foret in terris rideret Democritus, seu
Diuersum confusa genus panthera camelo,
Siue elephas albus uulgi conuerteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Vt sibi præbentem mimo spectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. nam quæ peruincere uoces
Eualuere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganū mugire putes nemus, aut mare Thuscū,
Tanto cū strepitu ludi spectātur, & artes,

ACR. ¶Regum fortuna] Omnia quæ in prælijs actu non falso fecere, in ludis imitabantur. ¶Retortis] Intermissa comœdia adducuntur captiui, qui sunt gloria regum, id est, fortuna quasi regum. ¶Esseda] Esseda Gallorum uehicula sunt, quibus uehuntur reginæ captæ. ¶Petorrita] Vehicula famularum captiuarum, quæ omnia ad spectandum adducebātur. ¶Naues] Quidem uectas per Tiberim, qui non longè aberat à theatro. ¶Captiuum, portatur ebur] Ebur captiuum, & uasa captiua Corinthia. In Corintho multa simulachra erant, quorum metalla in unum sunt redacta, dum eam Romani incendio cremassent, ex quo postea multa uasa fabricata sunt, ut possent transire in pompam triumphi.

PORPHYR. ¶Mox trahitur manibus] Hic pugna ostenditur, mox agitur hic triumphus. ¶Esseda] Gallorum uehicula, quibus tantum uicti reges uehuntur. ¶Pilenta] Quibus regina capta. ¶Petorrita] Quibus familia regum. ¶Naues] Quibus in nauali bello uicti. ¶Captiua] Μελοσομίᾳ. ¶Corinthus] Corinthum ponit pro uasis Corinthijs, aut quia imagines eius oppidi fabricantur, ut in pompa triumphali transire possent. ¶Si foret in terris] Cùm processissent in publicum Democritus & Heraclitus, diuersa faciebant. ¶Rideret Democritus]

Democritus nãq; rideret si stupere uidisset populũ aspectu pantheræcameli. ¶ Siue elephas albus] Non tã ludis scenicis populus delectaretur, q̃ ipsius populi uanitate, in qua omnino, & suauius, & maius sibi spectaculum reperiret. ¶ Scriptores autem] Magis, inquit, rideret Democritus, á uultu uana mirantis, cùm oculos ad petasos scenicos uertisset, pronunciatis comœdiam, spectatores quorum nullus attendat, ut audiat. ¶ Narrare putaret] Nunc dixit. ¶ Asello fabellam surdo] Et surdum uincentem strepitus de iambico tragico. ¶ Garganum mugire] Tantus populi fragor est, in deposcendis rerum nouarũ spectaculis, ut Apuliæ montis, Gargani siluas mugire, uel undas fremere Thusci maris, non auram uel naufragia credas. ¶ Spectãtur, & artes Diuitiæq;] Non igitur comœdiæ,

Diuitiæq; peregrinæ, quibus oblitus actor
Cùm stetit in scena, concurrit dextera læuæ,
Dixit adhuc aliquid? nil sanè. quid placet ergo?
Lana Tarentino uiolas imitata ueneno.
Ac ne fortè putes me, quæ facere ipse recusem,
Cùm rectè tractent alij, laudare malignè:
Ille per extentum funem mihi posse uidetur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Vt magus, & modò me Thebis, modò ponit Athenis.
Verùm age, & his, qui se lectori credere malũt,
Quàm spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde breuẽ, si munus Apolline dignum
Vis complere libris, & uatibus addere calcar,
Vt studio maiore petant Helicona uirentem.
Multa quidẽ nobis facimus mala sæpè poëtæ,
Vt uineta egomet cædam mea, cùm tibi librum
Sollicito damus aut fesso: cum lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere uersum:
Cum loca iam recitata reuoluimus irreuocati,
Cum lamentamur, non apparere labores
Nostros, & tenui deducta poëmata filo:
Cum speramus eò rem uenturam, ut simulatq;
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro

ACRON. ¶ Quibus oblitus actor] Id est, undique somno profusus, & tumultu, & admiratione bestiarum. ¶ Lana] Solum hoc placet, uestis scilicet, actoris. Quoniam populus uerba contemnit. ¶ Ac ne forte putes] Sensus: Ne fortè putes me uituperare, quód alij faciunt comœdiã, et tragœdiã, quod ipse recuso facere. ¶ Ille per extentum funem] Sensus est: Ille poëta uidetur mihi bonus esse, & rem difficilem aggredi posse, et quasi per funem discurrere, qui potestate carminis, de inani re moderatur affectus animi mei, ut aliquid scribens, nunc constringat animũ ad dolorem, nunc prouocet ad fortia, mulceat iterum, nunc terreat, et quasi magus promittat se agere magica, Videlicet describens Thebas ad Thebas, uel Athenas, me statim huc transfert. ¶ Apolline dignum] Potest hoc intelligi: Quiq; pii uates, & Phœbo digna locuti. ¶ Calcar] Id est, stimulum ad incitamentum carminis. ¶ Multa quidem nobis facimus mala] Ostendit culpam, quare illorum carmina efficiantur uilia, uidelicet, quia Augusto in alijs occupato, importunè offerunt, uel quia reprehensione amicorum irascuntur. ¶ Poëtæ] Satyricè dicit, nec sibi parcit, affirmans se agere quod in alijs culpat, hoc est, ipse mihi detraham. Prouerbium enim in eo sumptum est tale, qui ipsi sibi uolentes nocent.

POR. ¶ Oblitus] Id est, perfusus, perunctus. ¶ Concurrit dextera læuæ] Populi, ut ipsum inquit proscenũ pœnè occurrente sibi dextra læuaq; populo, histrionibus auferatur. ¶ Dixit adhuc aliquid] Bono stomacho, quasi dicat, huc enim processit, ut si diceret, non uideretur tantũ. ¶ Nil sanè] Respondentis est, & iterum Horatius dixit. ¶ Lana Tarentino] Non ergo, inquit, in scenico ars sola, sed uestis placet. ¶ Ac ne forte putes] Alij rectè facientibus quod ego non faciam, laudi uelle detrahere. Ego & miror, & præfero poëtam tragicum uel comicum, etsi hæc poemata ipse non facio. ¶ Ille per extentum funem] Rem difficilimam facere, & est ordo: Poëtam

Poëtam eum qui pectus meum mouet, qui potestate carminis moderatur affectibus meis. ¶ Vt Magus] Rectè Magus, quia faciunt poetæ boni, quod Magi promittunt, carmine ut cõuertant sensus animosq; cunctorũ. ¶ Modò me Thebis] In tragœdia. ¶ Modò ponit Athenis] In comœdia. ¶ Verùm age] Ex his transit ad poetas, ex quibus Horatius quoq; est, qui non δράματα, hoc est, fabulas scribant, sed eiusmodi quæ legantur. Et hortatur Augustum, ut diligentius existimet poetas, dignos bibliotheca, quam in templo Apollinis ipse fecit. ¶ Vt studio maiore petant] Est ἀλληγορία, pro eo quod est, ut studiosa carmina scribant ¶ Multa quidem nobis] Nobis, poetis, & auditoribus. Dicit nonnunquam in poetis culpam esse, propter quam carmina ipsorum patiantur iniuriam. ¶ Vt uineta egomet cædam mea] Hoc est, ut ipse me lædam, & ipse mihi detraham. ¶ Cùm tibi librum sollicito damus] Incipit enumerare, quòd multa mala faciant poetæ, sed tamen non usq; quaq; poetis fauendum, nisi præclaris egregijsq;, quibus solis permittendum, ut res gestas Cæsaris scribant.

Accersas, & egere uetes, & scribere cogas.
Sed tamen est operæpreciũ cognoscere, quales
Aedituos habeat, belli spectata, domiq;
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi magno, fuit ille
Chœrilus, incultis qui uersibus, & malè natis
Rettulit, acceptos, regale nomisma, Philippos.
Sed ueluti tractata notam, labemq; remittunt
Attramenta ferè scriptores, carmine fœdo
Splendida facta linunt, idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum, tam carè prodigus emit:
Edicto uetuit, ne quis se, præter Apellem
Pingeret, aut alius Lysippo, duceret æra
Fortis Alexandri uultum simulantia. quòd si
Iudicium subtile uidendis artibus illud,
Ad libros, & ad hæc Musarum dona uocares:

ACR. ¶ Accersas] Inter arceßo & accerso hoc interest. Accerso, id est, uoco, & uenit à uerbo Accio accis quod est quartæ coniugationis. Arcesso autem idem significat, quod & primitiuum eius, à quo deriuatur, id est, arceo. Sed secundum Priscianum arcesso uenit ab arceo, quod nũc dicimus adcio, & compositũ ex ad præpositione, & cio uerbo quod est uoco, quia antiqui dicebant at pro ad. ¶ Est operæprecium cognoscere] Dignum est, ut cognoscamus, quis poetarum dignus sit scribere tua facta, quæ non sunt comittenda turpi poëtæ. ¶ Gratus Alexandro] Alexandrum notat, qui sine iudicio poetam dilexit. ¶ Philippos] Nummos, qui Philippi uultu essent signati. ¶ Alius Lysippo] Id est, alius quàm Lysippus, & est nota locutio.

PORPH. ¶ Aedituos] Narratores atq; iudices. Aeditui enim templorũ ac numinũ, quibus inseruiunt sacrorum originem aduenis & ignorantibus narrãt. Alij æditūos pro clientibus ac familiaribus dici putant, ac per hoc laudatores, poetasq; significat. ¶ Belli spectataq; domiq; Virtus] Hoc est, ingens ac præclara, significat aũt Augusti res gestas. ¶ Gratus Alexandro] Præclarè: significat enim Cæsarem poetis bonis debere fauere: quãdoquidem Alexãder Macedo, Cherilum magnifecit, malum poëtam. ¶ Incultis qui uersibus] Neq; arte, neq; natura, uersus facientem: & deest, pro, ut sit: pro incultis uersibus. ¶ Rettulit acceptos regale nomisma Philippos] Quid Philippos? [illegible], regale nomisma, aureos, & mirè, Rettulit acceptos, tanquã diceret legitimè uendidit. Acceperat autem pro singulis uersibus singulos Philippeos. ¶ Sed ueluti tractata] Sensus est. Quemadmodum atramenta polluunt, quodcunq; contigerint: ita mali poetæ res splendidißimas obscurant sordibus ingenij sui. ¶ Notam labemq; remittunt] Commaculant, quicquid attigerint. ¶ Idem rex] Ordo est: Idem rex ille, edicto uetuit. Dicit autem in poetis tantummodo errasse regem, cùm in pictoribus & plastis diligentißimus fuerit. ¶ Tam carè] Vtpote nummis aureis. ¶ Præter Apellem] Apelles pictor inclytus fuit. ¶ Lysippus] Statuarius. Alexander autem eius solas statuas admirabatur. ¶ Quòd si Iudicium subtile] Quòd si, inquit, hunc regem subtilis

iudicij

iudicij ipse uocares, ad examinandum poëtarum carmina, ueracißime inuenires hominem ita stultum, ut eum diceres natum in Bœotia.

Bœotum in crasso iurares aëre natum.
At neq; dedecorant tua de se iudicia, atq;
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius, Variusq; poëtæ.
Nec magis expressi uultus per ahenea signa,
Quàm per uatis opus mores, animiq;, uirorum
Clarorum apparent: nec sermones ego mallem
Repentes per humũ, quàm res cõponere gestas,
Terrarumq; situs, & flumina dicere, & arces
Montibus impositas, & Barbara regna, tuisq;
Auspicijs totum confecta duella per orbem,
Claustraq;, custodem pacis, cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis te principe Romam:
Si quantũ cuperẽ, possem quoq;. sed neq; paruũ
Carmen maiestas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quàm uires ferre recusent.
Sedulitas autem, stulte quem diligit, urget.
Præcipuè cùm se numeris commendat, & arte,
Discit enim citius, meminitq; libentius illud,
Quod quis deridet, quàm quod probat, et ueneratur.
Nil moror officiũ, quod me grauat, ac neq; ficto
In peius uultu, proponi cereus usquàm,
Nec prauè factis decorari uersibus opto:
Nec rubeam pingui donatus munere, & unà
Cum scriptore meo, capsa porrectus operta,
Deferar in uicum uendentem thus & odores,
Et piper, & quicquid chartis amicîtur ineptis.

ACR. ¶ Bœotum] *Bœoti hebetes sunt habiti, & qui inde exorti sunt.* ¶ Repentes per humum] *Satyram dicit, quæ humili stylo debet enarrari.* ¶ Montibus impositas] *Hoc est, Quòd, quãuis montibus impositæ eßẽt, tamen arte captæ sunt.* ¶ Sedulitas] *Sensus: Imperitus laudator dum nimium studiosè laudat, magis uulnerat. & interimit gloriã, præsertim si mali poëtæ uersus laudet. Plus autẽ quis ridiculum legerit, quàm quod fuerit miratus, ut malus pictor magis deformat pingendo prauè, quàm ornet opus, sicut Alexander laudatur à Cherilo prauis uersibus.* ¶ Discit enim citius] *Significat maiore studio ridiculosos uersus disci & memoria teneri, quàm admirabiles. Ergo in æternam memoriam fœdatus est, quem tale carmen polluerit.* ¶ Nil moror officium, quod me grauat] *Quantũ ad me, inquit, pertinet, nolo mihi fieri obsequiũ quo grauer, hoc est, in dedecus premar.*

¶ Ac neq; ficto In peius uultu] *Et nolo ab imperito de cera fieri turpior.* ¶ Proponi Cereus] *Cereus, pictus, nouè dixit.* ¶ Nec rubeam pingui] *Ne erubescam muneris accepta fœditate, & pingui non subtili, scilicet.* ¶ Et unà Cum scriptore meo] *Ideo quia in eodem libro & scriptoris nomen est, & eius de quo scribitur, ut Virgilij Aeneid. & Homeri Odyssea.* ¶ Capsa porrectus operta Deferar in uicum] *Bene porrectus, & in capsa opertus, quasi mortuus in feretro deferar in uicum Thurarium.* ¶ Amicitur] *Induitur.*

PORPH. ¶ In Crasso iurares aëre] *Crassos et hebetes faciente. Hoc aũt dicit ad Cæsaris laudem, de cuius iudicio singulari circa percipiendos poëtas, statim dicturus sit.* ¶ At neq; dedecorãt] *Vt Cherilus Alexãdri, & est sensus: Eiusmodi poëtas esse Varũ & Virgilium, ut quod de illis bene iudicat Cæsar, quod is legit plurima, non stultè uidetur hoc facere.* ¶ Nec magis] *Nec magis uultus exprimũtur in statuis clarorum uirorũ, quàm in poëmate mores eorum atq; animi.* ¶ Nec sermones ego mallem] *Nunc Horatius tanquam aliquis sibi dixisset, respondit. Cur igitur non res gestas Cæsaris scribis? dicit se potius uelle, si posset. Nõ enim mallet sermones, hoc est satyrã scribere, si alto cothurno par habuisset ingenium.* ¶ Repentes per humum] *Et per hoc, humiles.* ¶ Quam res componere] *Hoc est, quàm scribere poëma rerum sublime gestarũ.* ¶ Arces] *Cõditas à Cæsare ciuitates dixit.* ¶ Claustraq;] *Iani Gemini templum ac portas belli, pacato orbe terrarũ, solus clauserat*

Cæsar Augustus de qua re Virg. Diræ ferro & compagibus arctis Claudentur belli portæ. Et, Mos erat Hesperio in Latio. ¶ *Si quantum cuperem, poßem quoque*] *Dicit se magis iudicio, quàm ingenio paratum, & hoc uetus esse dictum Aristarchi ferunt, qui cùm multa reprehenderet in Homero, aiebat: Neque se posse scribere, quemadmodum uellet: neq; uelle, quemadmodum posset.* ¶ *Sedulitas autem*] *Hæc sententia generalis est.* ¶ *Stultè quem diligit*] *Vt qui prauo obsequio lædũt, quos amant: ut si te amet medicus imperitus, & nolit tibi alterius imponi medicamina, nisi sua. Sed translatio est facta ab his, qui complexu nimio, quem amant, præfocant, ut satius sit à stulto minus diligi.* ¶ *Vrget*] *Lædit, significat.* ¶ *Præcipue cum se numeris commendat*] *Omnium quidem, inquit, æstimatio odiosa est, sed maxime poëtarum malorum, & subijcit causam.*

AD IVLIVM FLORVM .II.

Flore bono claroq; fidelis amice Neroni,
Si quis fortè uelit puerum tibi uendere, natũ
Tibure, uel Gabijs, & tecum sic agat: hic &
Candidus, & talos à uertice pulcher ad imos.
Fiet, eritq; tuus, nummorum millibus octo,
Verna ministerijs ad nutus aptus heriles,
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet, argilla quiduis imitabitur uda.
Quinetiam canet indoctum, sed dulce bibenti:
Multa fidem promissa leuant, ubi plenius æquo
Laudat, uenales qui uult extrudere, merces.
Res urget me nulla, meo sum pauper in ære,
Nemo hoc mangorũ faceret tibi, nõ temerè à me
Quiuis ferret idem, semel hic cessauit, &, urfit,

ACRON. *Flore bono*] *Florus irascebatur Horatio, quia eius non acciperet epistolam, excusat se apud eum Horatius, quoniam non promisit, & iniustè eum irasci, qui exigat non promissa carmina, aut ideo se nõ mittere, quia philosophari cœpit.* ¶ *Imitaberis*] *Quidam imitabitur legunt, sed est à puero alienum. Melius ergo legimus, imitaberis, id est, tanti ingenij es, ut flectas eũ, quo uelis tanquam argillam udam. Et in ueteribus libris & in exemplaribus imitaberis inuenitur.* ¶ *Res urget me nulla*] *Competenti iocatur exemplo, quasi ipse paupertate compulsus scripserit carmina.*

¶ *Res urget*] *Verba iterum hæc sunt uenditorum.* ¶ *Meo sum pauper in ære*] *Id est, nihil habeo alicui dare pro fœnore.* ¶ *Quiuis*] *Hoc solent mangones dicere.* ¶ *Cessauit*] *Simpliciter & lenißime confitetur fugitiuum.*

PORPH. ¶ *Flore bono*] *Appâret hunc Florum comitem & familiarem Neronis fuisse, & efflagitasse ab Horatio carmina, & non mittentem increpuisse: cui per allegoriam respondens hoc significat, tam illum iniustè irasci sibi, quem ab initio pigrum ad scribendum sciat, quam iniustam uenditori litem dat, qui fugitiuum seruum sciens emerit, & tota ferè hæc epistola sub hac sententia est: Carmina se Romæ non fiducia ingenij, sed penuria rei familiaris scripsisse, quæ scripserit, præsertim cum in turba multis occupationibus poëmata componi non possunt: quæ ut bona sint, cum scriptoris magno cruciatu sunt emendata. Ad postremum dicit philosophandum esse potius, quàm carmina facienda.* ¶ *Si quis fortè uelit*] *Argumentum à comparatione minorum ad maiores, hoc est, seruorum ad amicos.* ¶ *Natum Tibure uel Gabijs*] *Bene Tibure, ut significet eum rusticum.*

¶ *Sic agat*] *Sic loquatur.* ¶ *Hic & Candidus*] *Verba sunt uenditoris.* ¶ *Argilla*] *Deest, quasi, ut sit, quasi argilla.* ¶ *Vda*] *Id est, molli.* ¶ *Multa fidem promißa leuant*] *Hic Horatius ostendit multa promittentibus non haberi fidem, & maximè cùm promittit, qui precio & lucro studet, hoc est, uenditor.* ¶ *Merces*] *Id est, seruos.* ¶ *Res urget me nulla*] *Deest sed, aut quid tale, ut sit Sed me nulla res urget, ut laudem.* ¶ *Meo sum pauper in ære*] *Pauper quidem sum, inquit, sed tamen in meo ære, non in alieno constitutus, id est, nulli quidquam debeo.* ¶ *Nemo hoc mangonum faceret tibi*] *Neq; quisquam mango tibi hæc faceret, id est, tam simpliciter loquitur, nec à me ipso quis*

alius hoc auferret, id est, hoc audiret. Magno dicitur quasi mancipi ango, uel manu ago. ¶ *Semel hic cessauit*] *Iam nunc uerba sunt, quibus mango utitur, ut monstret cessatorem esse, quem uendidit, hoc est, fugitiuum. Et bene nemo, quod enim leuius dictum est.*

In scalis, latuit, metuens, pendentis habenæ:
Des nummos, excepta nihil te si fuga lædet,
Ille ferat precium pœnæ securus opinor.
Prudens emisti uitiosum, dicta tibi est lex,
Insequeris tamen hunc, & lite moraris iniqua:
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officijs prope mancum, ne mea sæuus
Iurgares ad te quòd epistola nulla ueniret.
Quid tum profeci? mecum facientia iura
Si tamen attentas? quereris super hoc etiã, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta uiatica, multis
Aerumnis lassus, dum noctu stertit ad assem
Perdiderat, post hoc uehemens lupus, & sibi, &
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer, (hosti
Præsidium regale loco deiecit, ut aiunt,
Summè munito, & multarum diuite rerum.
Clarus ob id factum donis ornatur honestis,
Accipit, & bis dena super sestertia nummûm.
Fortè sub hoc tempus castellum euertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quę timido quoq; possent addere mentẽ:
I bone, quò uirtus tua te uocat, i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid stas?
Post hæc ille catus, quantumuis rusticus, ibit,
Ibit eò, quò uis, qui zonam perdidit, inquit.

ACRON. ¶ *In scalis latuit metuens pendentis habenæ*] *Non latuit in scalis, sed metuens habenæ pendentis in scalis, secundum morem Romanorum, qui seruos suos suspensos ad trabem flagellabant, et in media domo ad timorem incutiendũ habena pendebat.* ¶ *Quid tum profeci?*] *Exclamatiuè, dum me expurgarem tibi conscientia.* ¶ *Mecum facientia iura*] *Hoc est, pro me facientia.* ¶ *Luculli miles*] *Hoc exemplo ostendit, se primùm dispendio rei familiaris coactum, post inuitatum donis ad scribendum. Actum est bello quod gessit Lucullus consul, cum Mithridate rege Pontico, cuius milites primũ necessitate cõpulsi cœperũt prædari, postea uerò donis & muneribus sunt prouocati. Qui dũ quadam nocte dormirent sarcinas eorum & uiatica perdidere, tunc coacti, uiriliter expugnarũt quoddam præsidium, ubi erant thesauri Mithridatis.* ¶ *Ad assem*] *Nõ quod usq; ad assem stertetat, sed usque ad assem perdiderat.* ¶ *Et sibi*] *Quia perdiderat per negligentiam.* ¶ *Et hosti iratus*] *Qui rapuit per uiolentiam.* ¶ *Donis ornatur honestis*] *Scilicet, militaribus ornamentis, & nihilominus pecuniæ bonis.* ¶ *Quò uirtus*] *Hæc sunt uerba Luculli ad milites suos.* ¶ *Quantumuis*] *Responsio militis Luculli hæc est.* ¶ *Rusticus*] *Qui iactura rerum suarum dolet, ut hæc restituantur, causa prædæ quocunque iußeris ibit, nos tam satis habemus, & ornatè comparat se militi satis habenti, & nolle se propter lucrum carmina alicui diuitum afferre. Rusticum autem pauperi poëtæ aßimulat, qui cùm suis carminibus multa acquirebat erga diuites, sibi hoc opus non esse.* ¶ *Zonam perdidit*] *Ex fabula Græca ductum athletæ, qui zonam perdiderat.*

PORPHYR. ¶ *Ille ferat precium*] *Ille, inquit, qui emptori antè proposuerit, & precium acceperit, nullam subibit pœnam, si fugerit uenditus.* ¶ *Prudens*] *Cùm non in fraudem inductus es.* ¶ *Dicta tibi est lex*] *Id est, Cum conditione emisti.* ¶ *Insequeris tamen hunc*] *Venditorem, scilicet, hic per se significat.* ¶ *Dixi me pigrum*] *Hoc est, ad scribendum debilem, et pœnè mãcum, quod uitium manus est.* ¶ *Quid tum profeci?*] *Prædicendo uitium meum.* ¶ *Mecum facientia*] *Id est, pro me, & est quasi exclamatio.* ¶ *Si tamen attentas*] *Si modò adhuc sollicitas, ut scribam tibi.* ¶ *Luculli miles*] *Huius ex narratione ostendere uult uendentem stultum, quem res non deceat,*

quid

quid sit utile. ¶ Dum noctu stertit] Hoc factum est, inquit, bello quod populus Romanus duce, scilicet, Lucullo, cum Mithridate rege Pontico gessit, & Luculli miles, Valerianus Seruilianus præfectus exercitus. ¶ Ad assem] Vsq; ad assem, hoc est, tota uiatica. ¶ Vehemens lupus] Bene lupus, miles Romanus, quòd in tutela Martis est lupus. ¶ Sibi & hosti] Quia potuit perdere, quasi raptore hoste. ¶ Præsidium regale loco deiecit] Hoc præsidium à Mithridate super thesauros eius positum, miles deiecit, atque donis ornatus à Lucullo imperatore. ¶ Castellum euertere prætor] Significat olim duces, imperatores dictos: præfectos, prætores. ¶ I bone] Verba Luculli militem hortantis. ¶ Posthæc ille catus] Posthæc ille doctus, inquit, exemplo, ut sit stultus, tamen ibit eò quo uis, quia perdendo Zonam didicit, unde illud sit lucro. Catus autem expertus & doctus. Vt, Confidens, catus. ¶ Qui Zonam perdidit] Sumptum uel uiaticum, quod in zona ferè milites portant. His omnibus Horatius uult ostendere, primò dispendio rei familiaris se coactum, post inuitatum donis, ac lucro, ab Augusto siue Mecœnate ad scribenda carmina deuenisse.

Romæ nutriri mihi contigit, atq; doceri,
Iratus Graijs quantum nocuisset Achilles.
Adiecere bonæ paulò plus artis Athenæ:
Scilicet ut possem curuo dignoscere rectum,
Atq; inter siluas Academi quærere uerum.
Dura sed amouere loco me tempora grato,
Ciuilisq; rudem belli, tulit æstus in arma
Cæsaris Augusti, non responsura lacertis.
Vnde simul primùm me demisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemq; paterni
Et laris, & fundi: paupertas impulit audax
Vt uersus facerẽ. sed, quod non desit, habentem
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ,
Nil melius dormire putẽ, quàm scribere uersus?
Singula de nobis anni prædantur euntes,
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum,
Tendũt extorquere poëmata. quid faciã uis?
Deniq; non omnes eadem mirantur, amantq;.
Carmine tu gaudes, hic delectatur Iambis,

ACRON. ¶ Romæ nutriri] Hoc fuit, non Venusinus aut Appulus, sed ad tempus Romæ instructus est. Deinde uerò perrexit Athenas, matrem literarũ, ubi ἠθικὴν, id est, moralem philosophiam didicit, reuoluens Platonis libros. Ab illo studio secutus est partes Bruti, quo fugato, ab Augusto cum alijs proscriptus est, ac necessitate compulsus, contulit se ad pristinũ studiũ. ¶ Inter siluas Academi] Academus apud Athenas porticus construxit, unde porticus Academia dictus est, & extra, unde Academi ei quoq; Siluani. ¶ Quærere uerum] Iucundè dixit uerum. quia quærunt uerũ, ut negent idẽ inueniri posse. ¶ Rudem belli] Tyronem, & ignarum. Euocatus est enim à Bruto per potentiam, qui tunc Achaiam, & Athenas, tenebat, etiam similitudinem studiorum esse celebri nomine in philosophia. ¶ Philippi] Campi Thessaliæ, ubi contra Brutũ pugnauit Augustus. ¶ Decisis humilem pennis] Hoc est, amissa dignitate, qua ante sublimis ferebatur. ¶ Extorquere poëmata] Hoc est, alacritatem scribendi, uel commoditatem extorquere tentãt. ¶ Quid faciam uis?] Alia excusatio, quòd, scilicet nesciat, quid potissimum scribat, cùm omnes non una eademq; re delectentur.

PORPHYR. ¶ Quantum nocuisset Achilles] Notum est Achillis iracundia, quantum obfuerit Græcis omnibus, & figuratè sæuitiam Cæsaris Augusti uidetur ostendere. ¶ Athenæ] Se etiam significat Athenis philosophiæ operam dedisse. ¶ Curuo dignoscere rectum] Id est didicisse per ethicem, partem philophiæ, quid sit uitium, quid sit uirtus. ¶ Atq; inter siluas Academi] Quia contra omnium sectam Academici disputant, qui dicunt latere ueritatem, & ideo semper esse quærendum. ¶ Rudem belli tulit æstus] Excusatio quod contra Augustum pro Bruto militauit, & bene æstus, non uoluntas. ¶ In arma] Imperium Bruti, per arma significat. ¶ Philippi] Thessaliæ

campi, ubi uictus est Brutus. ¶ *Decisis humilem pennis*] *Sæpe hac translatione utitur Horatius ut Maiores pennas nudo. Significat etiam se proscriptum fuisse.* ¶ *Paupertas impulit audax*] *Carmina, inquit, quæ ex me expetis Flore, nunquam scriberem, nisi egestate compulsus essem. Nunc itaque postquàm habeo, quod mihi satis sit, si non præpono somnum uersibus insanio, & nullo helleboro curari possum.* ¶ *Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ?*] *Quod tantum helleborum, inquit, satis erit, ut expurger insanus? Cicutam aũt posuit pro helleboro.* ¶ *Ni*] *Pro si non.* ¶ *Melius*] *Legunt melius: sed inuersum est, quod non desit, quod satis sit.* ¶ *Singula de nobis anni prædantur euntes*] *Virg. Omnia fert ætas, animum quoq;. Et est alia causa excusationis in ætate, cur iam non scribit.* ¶ *Quid faciã*] *Nunc deest mihi ætas, ut cõscribam poëmata.* ¶ *Deniq; non omnis*] *Alia ratio nõ scribendi, quia quid scribam potissimũ nescio, propterea quòd nõ idem omnibus placet.*

ACR. ¶ *Bioneis sermonibus*] *Liuidis iocis, id est, Satyra. Sunt aũt disputationes Bionis philosophi, quibus stultitiam arguit uulgi, cui pœne consentiunt carmina Luciliana. Hic autem Bion, qui sophistes cognominatus est, in libro quem edidit, mordacissimis salibus ea, quæ apud poëtas sunt ita lacerauit, ut ne Homero quidẽ parceret.* ¶ *Sale nigro*] *Id est, uetere Tragœdia uel amara iocularitate.* ¶ *Præter cætera*] *Omissis alijs rebus, credis Romæ posse carmina scribi, inter tot curas occupationesq́;?*

¶ *Cubat hic*] *Id est, ægrotat, ut superius: Trans Tiberim longè cubat.* ¶ *Humane*] *Id est, probè.* ¶ *Commoda*] *Breuia. sed contraria ostendit, quòd magna sint.* ¶ *Gerulis*] *Geruli sunt qui portant necessaria ad fabricam.*

¶ *Tu me inter strepitus*] *Id est, Tu uis me aliena dicere? Nam cuncta proditis & diuulgatis, dixit: Et ita uis me scribere, ut aduates antiquos maximè accedam.*

Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.
Tres mihi cõuiuæ prope dissentire uidentur,
Poscentes uario multum diuersa palato.
Quid dem? quid nõ dem? renuis tu, q̃d iubet alter:
Quod petis, id sanè est inuisum, acidũq; duobus.
Præter cætera, Romæ me'ne poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas, totq́; labores?
Hic sponsum uocat, hic auditum scripta relictis
Omnibus officijs. cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Auentino, uisendus uterq;.
Interualla uides humanè commoda. uerùm
Plures sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet:
Festinat calidus mulis, gerulisq; redemptor:
Torquet nunc lapidẽ, nũc ingẽs machina tignũ:
Tristia robustis luctantur funera plaustris.
Hâc rabiosa fugit canis, hâc lutulenta ruit sus.
I nunc, & uersus tecum meditare canoros:
Scriptorũ chorus oĩs amat nemus, & fugit urbes,
Rite cliens Bacchi somno gaudentis, & umbra.
Tu me inter strepitus nocturnos, atq; diurnos
Vis canere, & contracta sequi uestigia uatum?
Ingenium sibi quod uacuas desumpsit Athenas,
Et studijs annos septem dedit, insenuitq;
Libris & curis, statua taciturnius exit
Plerunq;, & risu populum quatit: hîc ego rerum
Fluctibus in medijs, & tempestatibus urbis
Verba lyræ motura sonum connectere digner?

POR. ¶ *Ille Bioneis sermonibus*] *Bion Aristophanis comici pater dicitur fuisse, magnæ dicacitatis, quem uult intelligi de nigro sale. An nigrum, malum intelligimus salsum, aut facetum & iocularium.* ¶ *Renuis tu, quod iubet alter*] *Mirè δραματικῷ charactere, tanquam ad ipsos conuiuas loquitur, unumquenq; eorũ appellans, id poscentem, quod cæteris displicet.* ¶ *Præter cætera*] *Alia causa non scribendi, quòd Romæ in occupationibus nihil condignum memoria scribi potest, inter tot curas totq́; labores.* ¶ *Sponsum*] *Hoc est, ut pro se spondeam.* ¶ *Cubat*] *Aegrotat.* ¶ *Interualla uides*] *Ironia per quam ostendit quàm uehementer.* ¶ *Humanè commoda*] *Id est, mediocriter magna. Nam antiqui pro*

magno,

magno, commodum dicebant. ¶Verum plures sunt plateæ?] Interrogatiue pronunciandũ. ¶Festinat calidus mulis gerulisq; redemptor] Festinat, inquit, properus redemptor, & mulos agens sarciniarius ad Rhedam. Redemptorem aũt cursus publici significat, & animalium præbendorum. Salluct. Et Perpennam forte cognoscit mulio redemptoris. ¶Torquet] Torquet, mouet, trahit, uel sustinet. ¶Luctantur funera plaustris] Hinc plaustrum, hinc funus uenit, & obuia utraq; neutro transeunte luctantur. Funera autem dicit pompam ipsam & exequias. ¶Hac rabiosa fugit canis] Hæc sunt, quibus ostendit puras plateas non esse, in quibus cogitans poëta, uelut securus incedat. Nũc opportunè κατ' ἐπιτροπὴν ostendit fieri carmina Romæ non posse. ¶Scriptorum chorus] Ad superius argumentum hoc pertinet, quod probat, in frequentia urbis poëtam scribere non posse.

¶Rite cliens Bacchi] Non mirum, inquit, si poëta nemus amat, quòd eadem amat Liber, Musicus Deus, in cuius tutela poëtæ omnes sunt constituti. ¶Et contracta sequi] Legitur & contracta, cautè impressa, ut ea sequendo contigerit imitator. ¶Ingenium sibi quod uacuas desumpsit Athenas] Qui Athenis, inquit, multo tempore studuerunt, & muti & ridiculi euadunt. Nec enim si Romæ uelis aliquid differere potes, ubi nullum ocium est. Vacuas aũt Athenas, utrum ociosas? an καθ' ὑπαλλαγὴν, ipse uacuus. ut Sallust. ait: At Sertorius uacuus hieme copias augere. ¶Insenuitq;] Insenuit legitur, & insonuit: sed si insenuit, impalluit & immoratus est significat. Si insonuit, instrepuit atque exercuit uocem, intelligitur curis. ¶Statua taciturnus] Ingenium, scilicet, an statuam prore qualibet dixit, an ideo cum duplex sit plumbeũ, nã Turrius ob sæueritatem taciturnus fuit. ¶Risu populum quatit] Ac per hoc irridetur. ¶Digner] Condignum arbitrer, id est, uelim.

Frater erat Romæ consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores:
Gracchus ut hic illi foret, hic ut Mutius illi.
Qui minus argutos uexat furor iste poëtas?
Carmina compono, hic elegos, mirabile uisu,
Cælatumq; nouem Musis opus. aspice primùm
Quanto cum fastu, quanto molimine circùm
Spectemus uacuam Romanis uatibus ædem.
Mox etiã, si fortè uacat, sequere, & procul audi
Quid ferat, & quare sibi nectat úterq; coronam.
Cædimur, & totidem plagis consumimus hostẽ,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus apposcere uisus,
Fit Mimnermus, & optiuo coguomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile uatum,
Cum scribo, & supplex populi suffragia capto.
Idem finitis studijs, & mente recepta,
Obturem patulas impunè legentibus aures?

ACR. ¶Frater erat Romæ consulti rhetor] Ad hæc causam duorum fratrum inducit, ut ostendat se inuicem laudare debere. Vnus enim istorum duorum Mutius uidelicet Scæuola, amicus Ciceronis, qui primus Iurisconsultus apud ueteres scripsit, cum illud officium ageret, fratrẽ suum Gracchum Oratorẽ ipse & Rhethorem laudare studebat. Cõtra Gracchus omni studio fratrẽ suũ Mutium laudabat. Dicit ergo suo tempore duos poëtas Romæ fuisse, ita se amãtes, ut unus illorũ esset alteri quasi Gracchus, & per hoc frater, & alter alteri quasi Mutius affectu laudis, & per hoc frater. ¶Carmina compono] Dum ego, inquit, bonum carmen compono, & ille alius similiter, æstimamus nullum aliũ poëtam nisi nos, & quasi theatrum euacuatũ est nobis, ut sint digni recitatores in eo. Nota, inquit, quòd superbi incedamus, quasi non omnis ædes poetis plena sit. ¶Quãto molimine] Aspice quanto molimine requiramus locũ recitandi, quasi uix inueniatur ædes, in qua nõ illi recitent, quasi indigna nostris carminibus. ¶Romanis uatibus] Id est, negemus in templo Apollinis ullos poëtas habere carmina. ¶Quid ferat: & quare] Nota etiam hoc, ob quod meritum inuicem laudent, & dignos corona poëtica iudicent. ¶Lento samnites ad præmia prima duello] Sen-

ſus eſt. Inuicem odioſi ſumus fallendo nos, & mala carmina prædicantes, & hoc ſine ſine facientes, ut Romani quondam pugnauerunt cum hoſtibus Samnitibus uſque ad noctem, unde et Ennius: inquit, Bellum æquis manibus nox intempeſta diremit. ¶ Obturem patulas impune legentibus aures] *Non ſolum, inquit, non laudo,* * *Deeſt finis.*

PORPHYR. ¶ Frater erat Romæ] *Hanc fabulam ad hoc inducit, ut oſtendat poëtas ſeipſos inuicem laudare, non puro uero, ſed mutua aſſentatione. Fratres miras honoris electiones præferebant, cùm alter iuriſconſultum Mutium Scæuolam diceret, alter Oratorem Tiberium Gracchum nominaret, nam apud ueteres tam primus iuriſconſultus Mutius Scæuola extitit, quàm orator Tiberius Gracchus.* ¶ Qui minus] *In quare minus inſani poëtæ ſunt, cùm ſe quoque inuicem laudarent.* ¶ Argutos] *Canoros.* ¶ Cælatumq; nouem Muſis opus] *Ευεργέα, Cælatum, uariatum & quaſi pictum. nouē Muſis, omni genere metrorū: principalia enim nouem ſunt.* ¶ Quanto cum faſtu] *Et ſic nobis placemus incedentes.* ¶ Circum ſpectemus] *Vna pars orationis eſt, diuiſa in duos uerſus, Lucilij more antiquo.* ¶ Vacuam Romanis uatibus ædem] *id eſt, Latinis poëtis uacantem. Significat autem ædem Muſarum, in qua poëtæ recitabant, & hoc rectè. Nam Græci poëtæ in Atheneo conſueuerant, & ideo additum, uacuam Romanis uatibus.* ¶ Si fortè uacat] *Bene additum, ſi fortè uacat, tanquam & hoc ipſum facere ſuperuacuum iudicandum ſit.* ¶ Quid ferat] *Quid de ſe præbeat tollere, uel quid offerat.* ¶ Samnites] *Tanquam Samnites, quorum pugna ſtataria eſt. Videtur autem hæc metaphora uel à Samniticis gladiatoribus, uel à bello acerrimo Samnitum aduerſus Romanos eſſe translata.* ¶ Ad lumina prima] *Vſque ad ueſperam.* ¶ Lento duello] *Id eſt, bello diutino.* ¶ Diſcedo Alcæus puncto illius] *Illius iudicio, inquit, Alcæo lyrico comparor, & fio alter Alcæus, functus ſuffragio humili ac plebeio.* ¶ Ille meo, quis? Quis?] *Sigillatim pronuncianda ſunt hæc pronomina. Voco enim eum Callimachum, ut me ille Alcæum nominet.* ¶ Si plus] *Si hoc illi parum fuerit, & plus à me exegerit laudis. Et hic oſtenditur non pro merito poëtas, ſed pro uoluntate laudari.* ¶ Optimo] *Adoptiuo & aſcititio. Alcæus autem lyrici carminis, Callimachus elegiaci autor eſt. Mimnermus uerò, duos libros luculentos ſcripſit.* ¶ Multa fero] *Multa, inquit, patior, ne mihi poëtæ iraſcantur, ſed tamdiu, quàm ipſe ſcribens laudari me expecto.* ¶ Irritabile] *Iracundum ac litigioſum.* ¶ Finitis ſtudijs & mente recepta] *Finitis, inquit, carminibus, & bene recepta mente, tanquam ex inſania poeticæ profeßionis ad me rediens.* ¶ Obturem patulas] *Non ſolùm non laudabo, ſed etiam occludam aures, ne quem audiam recitantem.*

¶ Ridentur] *Senſus eſt: Ridentur quidem, ſed tamen delectantur uerſibus ſuis. Oſtendit autem quàm laborioſum ſit emendatißimè ſcribere.* ¶ Et ſe uenerantur] *Admirantur, ac diuos poetas ſe uocant.* ¶ Laudant quicquid ſcripſere beati] *Stulti enim dicturus intulit ad intelligentis, & cum iudicio ſcribentis tormenta reſpecies.* ¶ At qui legitimum] *Bonus, ſcilicet poeta.* ¶ Audebit, *ut oſtendat magnā rem etiam hoc facere. Virgilius: Aude hoſpes contemnere opes.*

Ridentur, mala qui componūt carmina, uerùm
Gaudent ſcribentes, & ſe uenerantur, & ultro
Si taceas, laudant, quicquid ſcripſere beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poëma,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit quæcunq; parum ſplendoris habebūt,
Et ſine pondere erūt, & honore indigna ferētur,
Verba mouere loco, quamuis inuita recedant,
Et uerſentur adhuc intra penetralia Veſtæ:
Obſcurata diu populo, bonus eruet, atq;
Proferet in lucem ſpecioſa uocabula rerum,
Quæ priſcis memorata Catonib9, atq; Cethegis,
Nunc ſitus informis premit, & deſerta uetuſtas.

¶ Mouere loco] *Tollere atque mutare.* ¶ Inuita recedant] *Plerunq; ita ſunt uerba, quæ prima po-*

ma posuerimus, ut etiam cùm praua sint, tamen bene nobis posita uideantur. ¶ *Et uersentur adhuc intra penetralia Vestæ*] *Id est, domi, per quam metaphoram ostendit, quæ in animo nostro fixa uersentur, tamen excludenda esse.* ¶ *Obscurata diu populo*] *Antiqua & obsoleta senio, in consuetudinem reuocabit. & utrum obscurata populo, an populus bonus?*

Adsciscet noua, quæ genitor produxerit usus,
Vehemens, & liquidus, puroq́; simillimus amni.
Fundet opes, Latiumq́; beabit diuite lingua,
Luxuriantia compescet, nimis aspera sano
Leuabit cultu, uirtute carentia tollet,
Ludentis speciem dabit, & torquebitur, ut qui
Nunc Satyrū, nunc agrestem Cyclopa mouetur.
Prætulerim scriptor delirus, inersq́; uideri,
Dum mea delectent mala me, uel deniq; fallant,
Quā sapere, & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragœdos,
In uacuo lætus sessor, plausorq́; theatro.
Cætera qui uitæ seruaret munia recto
More, bonus sanè uicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere seruis,
Et signo læso non insanire lagenæ,
Posset qui rupem, & puteum uitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus, curisq́; refectus,
Expulit elleboro morbum, bilemq́; meraco,
Et redit ad sese. Pol me occidistis amici,
Non seruastis (ait) cui sic extorta uoluptas,
Et demptus per uim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abiectis utile nugis,
Et tempestiuum pueris concedere ludum,
Ac non uerba sequi fidibus modulanda Latinis:
Sed uerè numerosq́;, modosq́; ediscere uitæ.
Quocirca mecū loquor hæc, tacitusq́; recordor.
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod quantò plura parasti,
Tantò plura cupis. nulli'ne faterier audes?
Si uulnus tibi, monstrata radice uel herba,
Non fieret leuius: fugeres radice uel herba
Proficiente nihil curarier. audieras cui
Rem dij donarent, illi decedere prauam
Stultitiam: & cum sis nihilo sapientior, ex quo

¶ *Adsciscet noua*] *Vtetur nouis uerbis, de usu nascentibus.* ¶ *Beabit*] *Ornabit.*

¶ *Leuabit*] *Tollet, aut amputabit, aut extollet.* ¶ *Ludentis speciem dabit*] *Ita me carmen afficiet, ut auditor lusisse, non laborasse uideatur.* ¶ *Et torquebitur*] *Ita torquebitur et fatigabitur, ut Pantomimus, qui nunc tonsus Satyri, nunc Polyphemi Cyclopis conatur imitari personam.* ¶ *Prætulerim scriptor*] *Mallem, inquit, stultus esse, & meis carminibus malis delectari, quàm legendo sapiendoq́; cruciari.* ¶ *Fuit haud ignobilis Argis*] *Vetustè, pro Argiuis. Et facetè simul accommodat exemplum, quo ostendit, quàm sit secura dementia.*

¶ *Qui se credebat*] *Benè credebat. Non enim audiebat, & pulchre additum. Mires, ut non in eo tantùm errore sit, quod se audire tredebat, sed etiam quid uidere.* ¶ *Cætera qui uitæ seruaret munia*] *Hoc dicit in alijs rebus illum non fuisse dementem.* ¶ *Bonus sanè uicinus*] *Commoda occasione percurrit officia boni patrisfamiliâs.*

¶ *Et signo læso*] *Satyricè, tanquam hoc multi faciant.*

¶ *Posset qui rupem*] *Superius quasi sanum describebat, hic ergo quasi leuiter insanum.*

¶ *Meraco*] *Multo & crasso, utpote contra tantam dementiam:* ¶ *Redit ad sese*] *Sanus factus est.* ¶ *Pol me occidistis amici*] *Adeò securius est insanire, quàm sapere.* ¶ *Cui sic extorta uoluptas*] *Mirè non morbus, sed uoluptas.* ¶ *Mentis gratissimus error*] *Illò, scilicet, pertinet, quòd malis suis homines non solùm non dolent, sed etiam delectantur. Vnde illud Græcum* *.

¶ Nimirum sapere est abiectis utile nugis] Commemoratis omnibus incõmodis in arte poëtica constitutis, illud cõcludit, esse melius studere sapientiæ, id est, philosophiæ. Ordo est: Nimirũ abiectis nugis utile est sapere, & cõcedere pueris tempestiuũ ludum, id est, artem poëticã. *¶ Tempestiuũ pueris*] Opportunum, congruũ. Pueris aũt, ætate pueris. *¶ Ac non uerba sequi fidibus modulanda Latinis*] Ac non eam partem musicæ, cuius cantilena & modi nunquam uitæ concordant, in his enim altior quædam scientia musicæ disciplinæ. *¶ Si tibi nulla sitim*] Hæc uerba Horatij secum loquentis, quasi cũ alio. Si tibi, inquit, gratior sitis bibendo fieret, referres ad medicos & indicares, sic alibi: Crescit indulgens sibi dirus hydrops. *¶ Si uulnus tibi*] Si quis tibi, inquit, herbam, aut radicem ostendisset, tanquam utilem uulneri tuo, tuq; eam expertus inutilem comperisses, non utique utereris. Cur igitur diuitias cupis, quas acquirendo didicisti nihil conferre ad sapienter beateq; uiuendum? Quando quòd diues factus, nihilominus stultus es, quàm antea cum pauper esses. *¶ Audieras cui Rem dij donarent*] Hoc dicit, ideo diuitias appetisti, quòd audieras te stultitia cariturum, cùm diues esses. Postquàm diues ad sapientiam nihil promouisti, ne copias facultatesq; secteris, sed adhuc audis opulentiæ laudatores, quibus iam semel credendo deceptus es.

Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem.
At si diuitiæ prudentem reddere possent,
Si cupidum, timidũq; minus te, nempe ruberes,
Viueret in terris te si quis auarior uno.
Si propriũ est, q̃d quis libra mercatur, & ære,
Quædam (si credis consultis) mancipat usus.
Qui te pascit ager tuus est, & uillicus Orbi
Cùm segetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum sentit. das nummos, accipis uuam,
Pullos, oua, cadum temeti, nempe modo isto
Paulatim mercaris, agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra nummorum millibus emptum.
Quid refert uiuas numerato nuper, an olim?
Emptor Aricini, quondam Veientis & arui,
Emptũ cœnat holus, quãuis aliter putat, emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed uocat usq; suum, qua populus assita certis
Limitibus uicina refugit iurgia, tanquam
Sit propriũ cuiquã, puncto quod mobilis horę,
Nũc prece, nũc precio, nũc ui, nũc sorte suprema
Permutet dominos & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, & hæres
Hæredem alterius, uelut unda superuenit undã:
Quid uici prosunt, aut horrea? quid'ue Calabris
Saltibus adiecti Lucani? si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabel
Argentum, uestes Getulo murice tinctas, (las,

¶ At si diuitiæ prudentem reddere possent] Si, inquit, diuitiæ reddere te prudentem possent, te à quouis quæstuoso uinci, pudore affricereris, & auarior te nullus esset, quippe cùm præsertim & minus cupidos, & minus timidos homines faciãt, si modò id uerum esset. *¶ Viueret in terris, te si quis auarior uno*] Erubesceres ait, si te quisquam esset auarior, ideo sapientior, siquidem opes sapientiam daturæ essent. *¶ Si proprium est, quod quis libra mercatur et ære*] Dicit quicquam proprium, quod quis libra mercatur. Quasi possideant nihil, præter usum fructum, quẽ nos capere debemus, mireq; ait inter nos, & nihil possidentes nihil distare, nisi quod illi sine cura aluntur.

¶ Si credis consulis] Deest, ut sit ordo & sensus: Si propriũ, quod quis libra mercatur & ære. Verba sunt iuris, quibus omnis emptio confirmatur, cùm per libram, expensa pecunia: per æs, ipsum preciũ demonstratur. Vnde & libripens huiusmodi testificationis adhiberi solet. *¶ Mancipat usus*] Hoc est, usus possessorem facit. *¶ Qui te pascit ager tuus est, & uillicus Orbi*] Cuius non tu, sed Orbius uideatur esse possessor. *¶ Das nummos*] Vt ille cuius ager est, pro toto dedit, ita tu pro eius usu fructu.

¶ Teme-

¶Temeti] Vini, quòd temperet mentē. Vnde temulenti dicũtur prima syllaba producta. ¶Paulatim mercaris agrum] Paulatim, quia per partes, precio fortasse trecentorum: aut etiam commodius tu emis, quàm illi emptus esset, qui possidet. nam ille semel preciũ soluit, trecenta millia uel quadringenta, tu minutatim & pro arbitrio tuo. ¶Quid refert uiuas numerato] Quid interest, inquit, utrum paulò antè, an olim numerauit pretium, dum uiuas eodem modo, quo ille qui comparauit? Si emptio facit dominum, emisti: si usus, frueris, si tempus, nihil in iure distat, olim an nuper emas, dum emendi potestas sit. ¶Emptum cœnat olus] Licet se putet in emptis oleribus & lignis possessor uti, emptis tamen utitur, sed falsum putat. ¶Sed uocat usq; suum] Ad limitem certum, quasi quicquam semper nostrum sit, quod multis dominis possessorem commutat. ¶Qua populus adsita] Ad eam partem, qua populus arbor sit, quæ uitatione talis certaminis inducat fines certos, & cum uicino iurgia uitare facit. Sic Virg. Vsq; ad aquam & ueteris iam fracta cacumina fagi. Et ordo & sensus: Vsq; ad eum locũ prope quem populus assita certis limitibus iurgia uicina refugit. ¶Puncto quod mobilis horæ] Id est, per facili & cito. ¶Nunc prece, nunc precio] Collegit, quot modis dominia acquirantur. ¶In altera iura] In alterius potestatem. ¶Sic quia perpetuus] Est ex iure, sententiæ tenor. iamdudum hic etiam, & hoc significat. Si emptio uel usucapio ad legitimam possessionem neminem inducere potest, quis non hoc iure omnem agrum suum esse possit credere? Si uerò nullus perpetuus possit haberi fructus de rebus quæsitis, sed temporalis uicissitudo seruetur inter homines, nihil prodesse uineis aut horreis, aut saltibus plurimis dominum fieri hominem, scilicet, quod moriturus, sit diues eadem sorte, qua pauper. ¶Velut únda superuenit undam] Vt fluctus super se inuicem ueniunt, cum ex immenso uoluuntur mari. ¶Calabris] Fructuosis. Est enim Calabria præter cæteros reditus, etiam rei pecuariæ & lanarum mollium ferax, itē Lucania. ¶Saltibus] Latifundijs, porrectis per plurimos montes. ¶Si metit Orchus] Amputat, & est translatio à segete.

¶Tyrrhena sigilla] Tuscana. Apud ueteres, Tusci primo in Italia signa de marmore posuerunt. ¶Getulo murice tinctas] Aphro, ac per hoc Mauro. Significat enim purpurā Girbitanam.

Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, & ludere, & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus: alter
Diues, & importunus, ad umbram lucis ab ortu,
Siluestrem flammis, & ferro mitiget agrum:
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum
Quodq; caput, uultu mutabilis, albus, & ater.
Vtar, & ex modico, quātum res poscet, aceruo
Tollam, nec metuam, quid de me iudicet hæres:
Quod non plura datis inuenerit. & tamen idem
Scire uolam, quantum simplex, hilarisq; nepoti
Discrepet, & quantũ discordet parcus auaro.
Distat enī spargas tua prodigus, an neq; sumptũ
Inuitus facias, neq; plura parare labores.
Ac potius, puer ut festis Quinquatribus, olim
Exiguo, gratoq; fruaris tempore raptim.
Pauperies, immũda domus ꝓcul absit. ego, utrũ

¶Sunt qui non habeant] Ac per hoc desiderent. ¶Est q̃ nõ curat habere] Sed prior ille inops uidetur, quem cupiditas torquet. ¶Cur alter fratrum] Ordo est, Cur alter fratrũ cessare, et ludere præferat pinguibus palmetis Herodis: alter diues siluestrem agrum flammis et ferro mitiget, scit Genius, natale comes qui temperat astrũ] Genius natale astrũ temperat, & est naturæ Deus humanæ, hoc autē dicit: Cur diuersi sint homines uoluntate, non curo, equidē: scit enim hoc Genius, qui fortis naturæ Deus habetur. Verùm ut parcam rebus partis, non me defraudabo metuens, quid de me hæres sentiat, & utrum me mortuum uituperent. Et hic hæredem, captatorem significat, non agnatum. ¶Alter fratrum] Bene fratrum. Hæc res enim facit, ut mirum sit, dissimiles esse. ¶Herodis palmetis pinguibus] Herodes in Syria phœnice, rex Iudæorum, per cuius palmeta magnas diuitias significat.

¶Impor-

¶ Importunus] Sine portu, ac requie, hoc est auarus, quod significat dicendo. ¶ Ad umbram lucis ab ortu] Hoc est, à mane usq; ad uesperum. ¶ Siluestrem flammis, et ferro mitiget agrum] Officium est agricolæ non quiescentis, & auarè spem in futuros redditus intenti. ¶ Scit genius, natale comes qui temperat astrum, nat.] Hoc secundum id quidem propter quod putant homines, uel εὐδαίμονας uel κακοδαίμονας dici, quia dæmon genius intelligitur. ¶ Vultu mutabilis] Et tam dispar, quàm sunt inter se hominũ uultus. ¶ Albus & ater] Prouerbialiter, hoc est, bonus & malus. Et album, aut ad liberalem, aut ad lætum reddit. Atrum ad sordidum & erumnosum. Figura συνεκδοχὴ. ¶ Quòd non plura datis inuenerit] Quod non plus consequutus fuit ex meis, quàm ipse in me impendit, & congrue Horatius de se loquitur. Hîc autem hæres non legitimus, sed hæredipeta. ¶ Et tamen idem Scire uolam] Redit ad mediocritatem Peripateticorum, & dicit ita se usurum bonis, ut non obliuiscatur medium seruandum esse, cùm intersit inter hilarem & nepotem, parcum & auarum, quamuis parum considerantibus similes esse uideantur. ¶ Distat enim spargas] Ostendit quid distet inter supradictos. ¶ Festis Quinquatribus] Quinquatres à quinque diebus, qui dies ad ferias Mineruæ pertinent, Propterea quòd festæ solennitates eius deæ per hoc spaciũ temporis celebrantur. Vt igitur pueri ludo intenti incessabiliter utuntur his ferijs, ita tu, inquit moriturus, exiguo uitæ tempore raptim, uoluptatibus plurimis fruaris. ¶ Olim] Nunc, pro semper. ¶ Pauperies] Id est, in pauperie egestas: nam paupertas etiã honestæ parsimoniæ nomen est, & usurpatur pro fortuna mediocri.

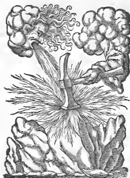
Naue ferar magna, an parua, ferar unus, & idem.
Non agimur tumidis uelis aquilone secundo,
Non tamen aduersis ætatem ducimus Austris.
Viribus, ingenio, specie, uirtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usq; priores,
Non es auarus? abi. quid cæteræ? num simul ista
Cum uitio fugêre? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaq; Thessala rides?
Natales gratè numeras? ignoscis amicis?
Lenior, & melior fis accedente senecta?
Quid te exempta iuuat spinis de pluribus una?
Viuere si rectè nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atq; bibisti,
Tempus abire tibi est. ne potum largius æquo
Rideat, & pulset lasciua decentius ætas.

¶ Non agimur] Adhuc de bono mediocrium fortunarum loquitur. ¶ Tumidis uelis aquilone secundo] id est, nimia felicitate. ¶ Non tamẽ aduersis] Infelicitate uehementi, et bene in allegoria perseuerauit, quia suprà nauem dixerat. ¶ Viribus, ingenio, specie, uirtute, loco, re] ingeniosè descripsit, quid sit homo mediocris, dicens mediocrem esse qui sit à summis minor, ab infimis maior. ¶ Non es auarus] πρὸς ὑποφορὰν respondens more satyricorum intulit, quasi dicat, scimus auarum te non esse, si in cæteris non hæres uitijs ac teneris. ¶ Quid cæteræ?] Iam simul sic pronunciandum est, ut intelligatur non fuisse alia uitia. ¶ Caret tibi pectus inani Ambitione] Quæ popularibus auris dedita est. ¶ Somnia, terrores magicos, miracula, sagas] Hæc omnia ad superstitionem referuntur. Mirè dicit sagas, mulieres magicarum rerum & carminũ scientes, tanquam satis agas, & multum agentes: ut magos dicimus quasi magnos, à magnis rebus, quas se perficere posse iactant. ¶ Nocturnos lemures] Vmbras uagantes hominum, ante diem mortis, & ideo metuendas. Et putant lemures esse dictos, quasi remuros à Remo, cuius occisi umbras frater Romulus cum placare uellet, lemuria instituit, id est, parentalia, quæ mense Maio per triduum celebrari solebant, ante additum anno mensem Februarium, ob quam rem Maio mense religio est nubere, & item Martio: in quo de nuptijs habito certamine à Minerua Mars uictus est, obtenta uirginitate. Minerua Nerine est appellata. ¶ Portentaq; Thessala] Thessalorum promissiones incantatorum.

torum, de quibus ait Virgilius, Hæc se carminibus promittit soluere mentes Quas uelit? Et: His ego sæpe lupum fieri, & se condere siluis Mœrim, & quod sequitur. ¶Rides] Contemnis. ¶Natales grate numeras, ignoscis amicis, Lenior & melior fis accedente senecta] Quod non faciunt nimium timidi senectutis & mortis, quia ex natalibus multis mortem iam proximam perhorrescunt. ¶Quid te exempta iuuat] Ἀλληγορία. Quid prodest, inquit, uno te carere uitio, & à tam multis possessum esse? ¶Viuere si rectè nescis] Da locum, inquit, melioribus, qui uiuere sciunt, atque tibi succedunt. ¶Lusisti satis] Hoc apud philosophos frequentatum est, de uita sapientem abire oportere æquo animo, ut è conuiuio pastum saturumq; conuiuam. Et moraliter positum, satis, quod acclamationis est. ¶Tempus abire tibi] Vtrum, quis Deus iam te uocat; an quia diu multumq; uixisti, & mirè in fine operis de fine disputat uitæ. ¶Ne potum largius æquo] Ne iusto plus uiuẽs, & ob hoc delirus senex à iuuene ludificetur habeaturq; derisui. & uide perseueratum esse in allegoria de conuiua facta. Nam non minus senes, quàm iuuenes poti plerunq; decipiuntur. ¶Rideat & pulset] Bene adiectum pulset, id quod peius est. ¶Lasciua decentius ætas] Quam lasciuam esse magis deceat, quàm te, qui es maturus senex.

Q. HORAT. FLACCI, SIMVL CVM ACRONIS TVM PORPHYRIONIS COMMENTARIORVM, FINIS.

BASILEAE APVD HENRICHVM PETRI, MENSE SEPTEMBRI, ANNO M. D. LV.

[illegible]

Q. HORAT
FLACCI
COMMEN

